IOANNIS DALLÆI
DE
DVOBVS LATINORVM
EX
VNCTIONE
SACRAMENTIS
CONFIRMATIONE
ET
EXTREMA *vt vocant* VNCTIONE
DISPVTATIO.

GENEVÆ,
Sumptib. Ioannis Antonij & Samuelis De Tournes.

M. DC. LIX.

REVERENDIS VIRIS,

FRATRIBVS AC CONSERVIS in Domino colendiſſimis,

ECCLESIARVM REFORMATARVM apud SANTONES, ENGOLISMENSES, *&* ALNETENSES *conſiſtentium*,

PASTORIBVS FIDELISSIMIS AC VIGILANTISSIMIS,

JOANNES DALLÆVS S.T.D.

REVERENDI VIRI, Fratres ac conſerui in Domino colendiſsimi,

CVM in ea Chriſtianæ religionis Reformatione, quæ à noſtris maioribus ſuperiori ſæculo fœliciſſime ac ſapientiſſime deſignata eſt, multa ſint, quæ rem à Domino profectam eſſe clariſſime doceant; tum illud mihi inprimis mirabile, ſummaque obſeruatione dignum videtur,

quod illa fidei Latinæ pars, quæ expuncta à nostris, & explosa est, non modo in cœlestibus litteris, ad quas totum opus, velut ad certissimum canonem, pro eo ac decebat, institutum fuit, nulla reperiatur; sed ne in Ecclesiasticis quidem primorum sæculorum monumentis, quæ non pauca supersunt, vspiam tota deprehendatur; qualis apud Episcopi Romani communionem, & auorum nostrorum memoria tradebatur, & nunc etiam cum maxime vrgetur. Siquis enim superiorum temporum, quæ à Domini Christi morte ad nos fluxerunt, memoriam ex veris sincerisque singulorum sæculorum scriptoribus repetat, omniaque intentis oculis, & animo à partium studiis libero lustret, ac circumspiciat; comperiet eorum quæ à nobis reiecta Latini pertinacissime retinēt, nihil quidem statim ab initio Christianismi fuisse, quædam maturius, alia serius, omnia aliquo post primordia spatio, ac interuallo exorta esse; Quibus vero temporibus ac locis singula primum occurrunt, ea ne istic quidem integra, omnibusque iis partibus, ac numeris, quibus hodie in Romana disciplina constant; perfecta absolutaque occurrere, sed manca mutila, hiulca, defecta, non artificis modo manum, sed etiam aliquod materiæ additamentum desiderantia, ac huius-

modi

modi denique qualia eſſe ſolent eorum rudimenta, quæ hominis ingenium inuenit, aut comminiſcitur. Vnde quiuis facile intelligere, quantumvis rudis, poteſt illam Latinæ religionis, quam nos repudiauimus, partem non eſſe à Chriſti Apoſtolis profectam; adeoq; eſſe à vero, & genuino, ſinceroque Chriſtianiſmo penitus alienam, quem totum à diuinis illis auctoribus ſimul ſemelque ſuo æuo traditum fuiſſe nemo dubitat. Atque hoc ſemel cōſtituto, omnis & fidei, quam nos profitemur, veritas atque diuinitas, & Latinorum dogmatum, quę abiecimus, vanitas atque pernicies ita clare patefit, vt vel hanc vel illam negare nemo poſſe videatur, qui quidem Ieſum Chriſtum pro Dei Filio, & mundi Seruatore agnouerit. Eo factum eſt, vt cum noſtri homines animaduerterent tantam eſſe huius demonſtrationis tum ad noſtram religionem conſtituendam, tum ad refellendos aduerſariorum errores vtilitatem, in ea explicanda plurimum & temporis & operæ poſuerint. Neque eorum, qui primi hanc viam ingreſſi ſunt, quamlibet laudatus labor poſteros deterruit, quo minus & ipſi quoque eandem tentarent, ſiquid vel reperire, vel certe illuſtrare, aut confirmare, aut quoquo modo expolire, ac exornare poſſent, quo veritas me-

lius ac facilius hominum mentibus illuceſceret, atque illaberetur. Horum nos exemplum atque auctoritatem ſecuti in eo quoque ſtudij genere nonnihil elaborauimus, ac pro noſtra tenuitate, tum alia, quæ iam exierunt typis edita, confecimus, tũ hæc duo, quę nunc ad vos, Reuerendi viri, mittimus, de duobus Latinorum ex vnctione ſacramentis opuſcula. Cum enim quæ præcipui ſunt momenti controuerſiæ, quibuſque ipſi, vt ſic dicam, religionis cardines continentur, eas animaduerterem ab aliis occupatas, copioſeque & accurate pertractatas; has autem duas cernerem, etſi à multis ex Scripturarum auctoritate luculentiſſime definitas, nondum tamen (quod ſciam.) ex Eccleſiaſtica antiquitate à quoquam noſtrorum fuiſſe illuſtratas; operæ pretium facturum me putaui, ſi vtramque hac etiam ex parte, quo ad à me fieri poſſet, munirem atque conſtituerem. Ac eam quidem diſputationem, quæ de *extrema vnctione* eſt, primo loco & ſuſceperam & abſolueram, muſteorum de Latino ludo Sophiſtarum vociferationibus excitatus, ac prouocatus, quos non neſcitis in hoc mortuali myſterio ſeſe iactare, cauſæque ſuæ victoriam, plane ominoſe atque inauſpicato in ea potiſſimum *vnctione* quærere, quæ quod ſit

exeun-

exeuntium, id eſt morientium, ad funus potius, quam ad triumphum comparata eſſe videtur. Hac vero in parte illud me Domini dono præſtitiſſe confido, vt omnes, niſi ſiqui ſponte cæcutiant, clare liquidoque cernere poſſint Latinam exeuntium vnctionem, non modo à Iacobo, quem noui diſputatores ad rauim clamitantes ſemper in ore habent, vel ab aliis Apoſtolis, Apoſtolicíſve viris, non fuiſſe traditam, aut factitatam; ſed ne inferioribus quidem ſæculis, pœne ad infima tempora, fuiſſe cognitam. Neque id vero ſum aggreſſus ſpe aliqua perficiendi, vt cerebroſi vitilitigatores ſapiant, quos à vero alienos, auerſoſque ſatis noui, planeque *Demetriani* illius ſimiles, quocum ſibi Cyprianus negotium olim fuiſſe his verbis ſcribit, quæ quod ſint præclara, ſcitúque digna, recitare hic obiter non pigebit; *Cum ad me* (inquit) *ſæpe* STVDIO *magis contradicendi, quam* VOTO DISCENDI *venires; &* CLAMOSIS *vocibus perſonans malles* TVA IMPVDENTER *ingerere, quam* NOSTRA PATIENTER *audire;* INEPTVM *videbatur congredi tecum, quando facilius eſſet & lenius turbulenti maris concitos fluctus clamoribus retundere, quam tuam* RABIEM *tractatibus coercere. Certe & labor irritus, & nullus effectus offerre lumen cæco, ſermonem ſurdo, ſapien-*

Cypr. l. ad Demetr. init. libri. p. 231.

pientiam bruto; cum nec sentire brutus possit, nec cæcus lumen admittere, nec surdus audire. Hæc Sanctus ille Dei Martyr. Rogo vos, Fratres (neque enim vestrum quemquam esse puto, qui rabiosos istos tota passim Gallia volitantes *Missionarios*, vt vocant, disputatores non sit aliquando expertus) An non cum hæc Cypriani legitis, videmini aliquem de illo grege ad vos SAEPE VENIENTEM videre, & colloquium non *discendi voto*, sed mero *contradicendi studio* poscentem ac flagitantem? *clamosis vocibus personantem*? *sua nullo pudore*, sine modo, sine fine *ingerentem*? *vestra patienter audire*, procaciter abnuentem? ac *turbulenti* denique *maris* æmulum, *clamores rabiosos*, velut insanos quosdam *fluctus*, ad sidera *tollentem*? Hos nostros *Demetrianos*, quibuscum vel *congredi ineptum*, merito censet Cyprianus, *tractatu* meo vel *coerceri* ac *retundi*, vel erudiri & mitescere posse non equidem speraui. Sed tamen rem putaui me facturum neque fratribus meis ingratam, neque ipsis fortasse exteris inutilem, qui plurimi sunt in illis partibus honestiores, ac humaniores, si claris certisque argumentis ostenderem plane esse de nihilo omnes istos minutorum ac maleferiatorum ardelionum de sua vnctione clamores ac strepitus. Hac disputatione

defun-

defunctus, alteram ſum de Confirmatione aggreſſus; tum quod hæc quoque *vnctione* conſtet: tum quod id argumentum à duobus præcipuæ apud Latinos eruditionis & famæ viris, Iacobo Sirmondo, & Petro Aurelio, illo Ieſuita, hoc Abbate, magna vtrimque animorum contentione non ita pridem agitatum fuiſſe viderem. Ego neutri addictus, quæ veriora ſunt, ſimpliciter & bona fide legi; quæ falſa, vel miſi, vel etiam vbi opus fuit, refutaui, & niſi animum meum ſui operis amor fallit, perſpicue demonſtraui tam apud veteres paulo recentioris memoriæ Chriſtianos, quam apud ipſos Chriſti Apoſtolos nullum hoc fuiſſe Latinorum ex oleo balſamato propriũ ac veri nominis ſacramentum. Ex his duabus diſputationibus eo ordine, non quo erant à me elucubratæ, ſed quo vtraque, quam tractant, vnctio apud aduerſarios adminiſtrari ſolet, inter ſe digeſtis ac diſpoſitis vnum hoc opus contexui, atque concinnaui. Id ipſum vero, Fratres in Domino obſeruandiſſimi, vt vobis inſcriberem, libenſque & merito darem, atque dedicarem, effecit non modo ſacrum communis, quo in Chriſti opere pariter fungimur, miniſterij ius atque vinculum; ſed etiam inſigne quoddam, quod à vobis omnibus nouiſſime accepi, beneficium. Vos enim IOANNEM, vnigenitum meum Filium, in

ſanctum ac venerabile collegium veſtrum ante annos quinque magna cum caritatis, & amoris ſignificatione honorifice allectum, & ſacri miniſterij, quo erat à vobis ornatus, munere in grege Dominico, qui Rupellæ apud vos colligitur, fungentem poſcenti huic alteri, in qua ego Chriſto ſeruio, Eccleſiæ nuper cum in Synodo ſederetis, benigniſſime conceſſiſtis. Quem ex multis argumentis intelligo vobis toto illo tempore, quo apud vos fuit, cariſſimum fuiſſe, cuique etiã in præſens commendationis nonnihil addebat operariorum penuria, cum vos nobis donaſtis, veſtroſque vſus noſtris commodis, plane ex diuino Chriſtianæ caritatis ingenio, poſthabuiſtis. Atque hac veſtra liberalitate eo arctius deuinctũ me, atque obſtrictum vobis ſentio, quod præter totius Eccleſiæ noſtræ preces atque officia, quæ minus mirandum eſt magni apud vos momenti fuiſſe, etiam mei aliquam rationem habueritis; quod ipſum ſuauiſſimis quoque litteris, amoris ac beneuolentiæ plenis, mihi ſignificandum duxiſtis. Durum enim vobis viſum eſt Fratres, neque ſatis dignum tenerrimis illis lenitatis, ac συμπαθείας Chriſtianæ viſceribus, parenti filium, orbo ſeni vnius ſui adoleſcentis præſidium Domini ſeruo vnicum à Domino conceſſum vltimæ ætatis ſolatium negare. Veſtræ ergo bonitatis eſt

Veneran

Venerandi Fratres, quod cariſſimo pignore poſt diuturnam abſentiam fruor, quod in eius ſinu ſecurus ſeneſco, in cuius officiolis paratum mihi diuinitus video ingruentium huic æuo incommodorum lenimen longe ſuauiſſimum. Quid enim mihi ad hoc ætatis prouecto contingere potuit optatius, quam vt mihi, qui natura filius eſt, in eodem miniſterij munere, & in eodem etiam grege collega eſſet? Faxit Deus, vt tantam in nos ac tam profuſam Chriſti clementiam atque benignitatem, ambo & ego & Ioannes meus animo pro merito reputantes, eius nos ſeruitio, & Eccleſiæ, quæ eo vſque nobis indulſit, vſui atque ædificationi totos in ſolidum mancipemus ac conſecremus! Vobis quidem certe, Fratres colendiſſimi, doni diuini adminiſtris, gratias pro munere ago immortales; & hũc librum, qui eodem forte tempore typis excudebatur, quo vos in me beneficium hoc contuliſtis, vt grati in vos animi pignus libentes accipiatis, etiam atque etiã rogo; Deumq; poſtremo Opt. Max. ſupplex veneror, vt vos veſtroſque greges Spiritu ac verbo ſuo regere, incolumeſq; ac florentes procul omni noxa, in diem Domini Chriſti tueri ac ſeruare velit. Valete. Dat. Lutet. Pariſ. anno Domini 1658. Aug. d. 8.

ELENCHVS OPERIS,
& singularum eius partium.

DE CONFIRMATIONE
LIBER PRIMVS.

impositionem

LIBER SECVNDVS.

cum

LIBER TERTIVS.

De

De Extrema Vnctione,

LIBER PRIMVS.

Cap.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quod & quale sit Confirmationis apud aduersarios Sacramentum. Id ex chrismate constare ab Episcopo confecto, & à solo Episcopo administrari.

SYNODVS Tridentina quæ de cæteris Ecclesiæ Romanæ Sacramentis fusè, ac liberaliter egit, Confirmationis materiam parcè ac jejunè admodum perstrinxit. Satis enim habuit tribus anathematismis eos ferire, qui vel eam *verum ac proprium Sacramentum* esse negarent, vel qui *chrismati virtutem vllam tribuere id in Spiritum Sanctum iniuriosum* esse dicerent, vel qui denique *ordinarium huius ritûs ministrum non solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem* esse contenderent. Cæterum quid sit illa sua Confirmatio, & quibus partibus constet, quibusve effectis, aut finibus censeatur, quæ in aliis haud indiligenter persequi solent illi Patres, curis fortasse grauioribus occupati, planè penitusque prætermiserunt. Eò nos impensius decet in inuestigando ac explicando eorum de re hac tota dogmate versari; ne si ignotum aut incompertum sit id ipsum de quo sumus disputaturi, omnis exinde disputatio obscura ac tenebrosa necessariò efficiatur.

Sess. 7. canon. tribus de confirmatione.

Quo loco cauendum inprimis moneo à recentiorum fraude, qui ritum hunc suum cùm & ab omni Dei Scriptura abhorrere, & à veteris etiam Ecclesiæ institutis non parum discrepare intelligerent, eum, non qualis apud ipsos ex publico Ecclesiæ Romanæ vsu, librisque ritualibus peragitur, definierunt, atque expresserunt, sed qualem ipsi ad disputationis suæ compendium esse optarent, descripserunt. Atque in hoc numero est Matthæus Galenus, qui confirmationem in ipso suæ disputationis exordio definit hoc modo, *Confirmatio* (inquit) *Sacramentum est, quo ad Episcopalem manuum imposi-*

Catech. 116. p. 1. 6.

impositionem, benedictionemque cuique pro sua capacitate infundatur Spiritus Sanctus. Ille vnctionis quidem, quæ vtramque apud istos in hoc negotio paginam facit, nullus meminit; *impositionis manuum*, quæ in hoc istorum ritu vel nulla, vel certè obscurissima est, disertè meminit. Nimirum homo callidus in Scripturis manuum quidem impositionem inueniri, vnctionem vero nusquam occurrere sciebat; Itaque maturè sibi consulendum putauit, remque suam sic inuertendam, atque effingendam, vt ei aliquod ex Scripturis præsidium parari posset. Acumen hominis laudo; fidem & candorem, & Dialecticam ἀκρίβειαν desidero. Simplicius & explicatius agunt Scholastici, & quotquot ante istas nobiscum exortas controuersias illo studio vacui vixerunt, quo nunc incensi feruntur Romanarum partium Theologi. Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis †; *Confirmatio est* (inquit) *vnctio hominis viatoris, viri scilicet vel mulieris, nec actualiter nec habitualiter dissentientis, facta in fronte in figura crucis cum chrismate sanctificato, & hoc à ministro idoneo simul cum intentione debita inungente, certa verba proferente, ex institutione Dei significans vnctionem animæ per gratiam roborantem ad confitendum cum fiducia fidem Christi.* Ioannes Maior*; *Confirmatio est chrisma sanctificatum, quo Episcopus inungit regeneratum in fronte, ad cuius innocationem Deus dat robur accipienti sustinere in publico fidem.* Mitto cæterorum eiusdem modi definitiones, vt Gabrielis [1], Scoti [2], & aliorum, apertas, & accuratas; quas videat qui volet septima distinctione libri quarti sententiarum. Neque quicquam, quod sit alicuius momenti, vel in doctrina, vel in praxi ab illorum temporibus quod ad hoc Confirmationis Sacramentum pertinet, apud Ecclesiam Romanam immutatum. Consentiunt enim etiam hodie omnes materiam, quæ totius rei veluti fundus est, esse *chrisma*. *Chrisma* autem appellant, non (quod vocis etymon præ se fert) quoduis, sed certi ac definiti generis vnguentum, ex duabus, olei scilicet & quidem oliui, ne erres, balsamique speciebus vna mixtis, certaque inter se ratione temperatis confectum, ac concretum. Ac nè hoc quidem satis est, vt sit eius legitimus in confirmatione vsus. Insuper enim requirunt, vt id vnguentum, antequam ad hoc mysterium assumatur, fuerit eodem anno non à Presbytero, sed ab Episcopo, certis quibusdam, iisque neque paucis, neque profectò contemnendis ritibus, ac cærimoniis consecratum; quod ab istorum Episcopis quotannis peragi solet, feria quinta maioris hebdomadæ *in Cœna* (vt vocant) *Domini*. Primò enim Episcopus paratas olei ac balsami species variis orationibus, mox & signo crucis, denique & benedicto suo halitu, siue afflatu.

† obiit an. D. 1416. In 4 q. 4.

* floruit an. D. 1504. In 4. d. 7. q. vn.

[1] Q. vnica in 4. d. 7. b.

[2] in Reportat. in 4. d. 7. q. 1.

Catech. Trid. de Confirm. p. 223.

Ibid p. 224. Bell. l. de conf. c. 8 § Tertia.

Id. ibid. 13.

afflatu accuratiſſimè ſanctificat; Tum ita rite confectum chriſma ipſe cum preſbyteris religioſiſſimè,& quidem his verbis ſalutant, *Aue ſanctum chriſma*, ei ſcilicet de noua, in quam commodum euectum eſt, dignitate, benigne ac prolixe gratulantes. Hoc demum chriſma eſt, quo confirmationem fieri ius, faſque eſt. Si aliud vnguentum adhibueris, puta vel ſine balſamo oleum, vel ſine oleo balſamum, vel aliam de pinguibus & oleoſis ſpeciem, vel hanc ipſam olei mixturam, ſed vel à nemine, vel certe ab homine non epiſcopo, myſticis illis ritibus conſecratam, atque inauguratam; tu vero nihil egeris. Atque hæc quidem eſt Romanæ confirmationis materia; tanto myſterio digniſſima; quippe & ipſa *μυςικω̃τ'ιν*. Iam caue putes quibuſuis miniſtris vel deſtinatam, vel per arcanas tam multorum myſteriorum ambages paratam hanc fuiſſe ſpeciem. Non aliis, quam ſummis Sacerdotibus, id eſt Epiſcopis, rem ſanctiſſimam vſurpare, & ad confirmandos Chriſtianos adhibere licet. Non Diaconos, ac ne preſbyteros quidem (quamquam hi ſuis *precibus corpus* ipſum *Domini* confici plurimum glorientur) non vllos denique ex toto Sanctorum hominum grege, præter Epiſcopos, totius ordinis apicem, fas eſt hoc Sacramentorum Eccleſiaſticorum veluti culmen ac coronidem contingere. Sed neque hi vulgaribus cærimoniis, aut illotis (quod aiunt) manibus rem adeo ſacram, ac tremendam peragunt; verum, quod & ſuarum inſularum maieſtate, & ipſius materiæ Sanctitate ac religione dignum eſt, magna omnino myſteriorum mole, ac pompa Sacramentum hoc conficiunt. Principio, qui confirmandi ſunt, eos à patrinis, æquè ac in baptiſmo, ſiſti, atque offerri Epiſcopo decet. Hic acceptos variis ac ſatis prolixis orationibus veluti expiat, & ad confirmationem comparat, Tum ſacro ſuo chriſmate in figuram crucis ducto in fronte inungit, & quidem non cuiuſuis digiti, ſed pollicis ipſius miniſterio; ſimul hæc verba ſolennia, quibus ipſam totius myſterij formam contineri definiunt, clara voce concepta pronuncians; *Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti.* Ita rite vncto & pacem dat, & alapam, ſed leniter in maxillam infringit. Sed & frontem, poſtquam chriſmate illita eſt, faſcia obligare ſolenne eſt; quam alij poſt ſeptimum, alij poſt tertium diem, alij ſtatim exſoluunt, ac deponunt. Huc & illud accedit, quod ſeptem inde diebus confirmati caput, vel frontem lauari apud iſtos religio eſt. A jejunis & dari & accipi confirmationem morem olim fuiſſe ſcio; Nunc an idem quoque vſus maneat, dubito, Certe ex iſtis video, qui negent. Quo & illud accedebat, quod vt eſſet ſacratior ritus huius religio, non aliis ferè diebus, quam in Sabbatho Paſchæ, ac Pente-

Cat. Trid. vb. ſupr. p. 116.

Ibid p. 117.

Ibid p. 115.

Ib p 131 134. Bell. de conf. cap. 13. §. Iam vero.

Bell ibid.

Bell. Ibid.

 coſtes

costes confirmationem ministrabant Episcopi. Hic omninò est, quod ex istorum & quotidiana praxi & ritualibus libris, & omnibus ferè docentium disputationibus patet, *Confirmationis* apud Romanos ritus. Si quæras, quis sit rei vsus, quis finis, quod ingenium, quæ dignitas; respondent omnes Sacramentum esse, & quidem augustissimum, non quorundam (vt est *matrimonium*, & *ordo*,) sed omnium omninò Christianorum; perinde ac baptismum; nisi quòd hunc catechumenis, confirmationem nonnisi baptizatis conferri fas est; & quod baptizant quidem quauis ætate, quouis loco ac tempore; confirmare quemquam, vel antequam is ratione vtatur (id est ante annum ætatis duodecimum, vel certè septimum) vel alibì, quàm in Ecclesia non solent. Iam ipsa oliui nitens pinguedo, ipsa balsami fragrantia clamant Spiritum Sanctum toto illo mysterio adumbrari, atque repræsentari; à Christi Domini vertice ac plenitudine in nos effusi; sed nunc quidem animorum nostrorum (vt sic dicam) *frontibus* ad hoc propriè illiti, ne Christi crucem, aut Euangelium palam confiteri vel erubescamus, vel expauescamus. Quò factum est, vt mysterium ipsum *confirmationem* dixerint. Putant nimirum fidelem, genitum quidem ac natum in baptismo, cæterum nonnulla adhuc (vt solent partus recentes) *mollitie ac teneritate* laborantem, altero hoc Sacramento durari, & firmari in bella, ac pugnas pro Euangelij fide obeundas; ac denique spirituali illo robore instrui, atque muniri, quod est nobis ad ea certamina necessarium, quæ à Christianæ pietatis hostibus, & quidem persecutoribus, plurima nomini Christiano incumbunt. Itaque quod istis consentaneum est, suum illud *confirmationis*, siue *chrismatis* sacramentum magni faciunt, & laudibus, quoties in eum sermonem delabuntur, ad cœlum ferunt; & quidem vsque adeò, vt bonus Galenus disertè negauerit *sine vnctione* hac suâ *Christianum quemquam effici*; litterisque mandatum reliquerit *baptismi fructus tantum abesse à consignationis* (confirmationem intelligit) *perfectione, quantum est inter virum & infantem discriminis.* Nunc quàm belle huic fini, atque effecto tam multi illi ritus congruant, quos nuperrimè enarraui, & quæ sint, quamque præclara atque admiranda singulorum mysteria, nihil opus est indagare, aut exequi. Ad institutum quidem nostrum satis est, quod quid sit illud, quod isti *Confirmationem* vocant, quodque adeò animosè in Tridentina Synodo vindicandum diris trium anathematismorum fulminibus censuerunt, ex iis quæ diximus, clarè nisi fallor perspicitur. Vnum addam, plæraque ex iis quæ diximus Eugenij Pontificis Romani decreto in Concilio Florentino An. D. 1439. ad Armeniorum instructionem edito constituta fuisse;

Catech. Trid. vb. supr. p. 114.

Catech. 'to. p. 366. ibid.

fuisse; quod ad superiora confirmanda, hic subjicere placuit; *Secundum Sacramentum* (inquit) *est Confirmatio; cuius materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, qui odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto. Forma autem est; Signo te signo crucis*, &c. vt supra. *Ordinarius minister est Episcopus. Et cum cæteras vnctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet conferre; quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum S. dabant.* Atque hic recitat Lucæ locum ex Act.8. Tum ita pergit; *Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia confirmatio. Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili & vrgente admodum caussa, simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse chrismatis Sacramentum. Effectus autem huius Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, vt videlicet. Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Ideoque in fronte, vbi verecundia sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem eius, quæ Iudæis est scandalum, Gentibus autem stultitia, secundum Apostolum, propter quod signo crucis signatur.* Atque hæc quidem Eugenius. Nos verò jam institutam disputationem aggrediamur; ac dispiciamus quo jure, quaue auctoritate ista, vt à nobis descripta est, Confirmatio in religione Christiana eo loco constituta sit, quo apud aduersarios habetur.

VIII. Concil. 165. col. 2.

CAPVT II.

Latinum Confirmationis Sacramentum plane abhorrere à Christianæ religionis ritibus. 1. Quod ad materiam. 2. Quod ad ministrum. 3. Quod ad formam. 4. Quod ad finem pertinet, quem nullum fuisse huius Sacramenti instituendi ostenditur. Id ipsum patere ex aliorum Christianorum puta Armeniorum, Æthiopum, Græcorum à Latinis hac in re dissidio.

IPsa quidem primum rei species videtur à cæteris Christi Domini institutis plurimum abhorrere. Nam si duo illa sacramenta, quæ omnes ab eo certò & indubitatò instituta esse consentiunt, paulo attentius inspexeris, statim deprehendes totum eorum ingenium ita esse à Romanæ confirmationis natura alienum, vt vix ac ne vix quidem ab eodem auctore profecti esse videri possint adeo dispares, ac discrepantes ritus. Baptismi, & Eucharistiæ summa est in omnibus

ſimplicitas; Nam & vtriuſque elementum ſimplex eſt, illius quidem aqua mera, huius vero panis & vinum; & ſimpliciſſimus vtriuſque adminiſtrandi ritus nullis præuiis conſecrationibus, nullis operoſis cærimoniis ambitiòſe inſtructus, vel exornatus. In *confirmatione* alia omnia; ad quam non ſimplex, ſed mixta, & ex duabus diuerſiſſimis ſpeciebus concreta materia ſumitur; ad hæc magnâ priùs pompâ ab Epiſcopo ad hunc vſum dedicata, & multiplici tum prece tum ſignaculô, denique & ſalutatione inaugurata; quæ profectò omnia peregrina videntur, & in religione Chriſtianâ inuſitata. Tum & illud mirum eſt, quod cum Chriſtus in veris atque indubitatis ſacramentis ſpecies eas adhibuerit, quæ fere vbique ſunt obuiæ, & facile à quibuſvis comparari poſſunt, in *Confirmatione* contrà, eam ſpeciem vſurpari cernamus, quæ & rara eſt in rerum natura, & ingentis pretij, & exigui in vita communi vſus. Balſamum enim, quo iſti ſuos confirmant, in vna Iudæa olim proueniebat; Nunc vero ipſas arbores, quæ id ſudant, in hortos Caïrenſes jampridem fuiſſe tranſlatas narrant; neque vllum in orbe noſtro locum eſſe ſimili prouentu fœlicem. Itaque ſi iſtis credimus, Chriſtus jam ab aliquot ſæculis ſui populi ſacramenta à Mahumedanis (quorum jam dudum in poteſtate eſt & Caïrus & tota Ægyptus) emendicare neceſſario coactus eſt. Fateor (quod iſti hic reſpondent) ex Indiis vtriſque perferri in hunc orbem balſamum, & quidem ſatis copioſum. Sed negant rerum naturalium periti eiuſdem eſſe vtrumque generis, & tradunt nihil habere eas plantas, ex quibus Indicum elicitur, cum iis arboribus commune, quæ Iudaïcum exſudant. Vnde liquet, ſi balſamum Iudaïcum vera eſt huius Sacramenti materia (eſſe autem omnino neceſſe eſt, ſi quod volunt aduerſarij, id jam à primis Chriſtianiſmi temporibus eſt inſtitutum, quibus orbi noſtro plane ignotum erat Indicum balſamum) non poſſe rite ac legitime in eius adminiſtratione pro Iudaïco Indicum vſurpari; non magis profecto, quam pro oleo oliuarum, oleum ex amygdalis, vel ex juglandibus confectum (hoc enim aduerſarii nequaquam concedunt.) Siquis enim bene reputet, non minor, imo fortaſſe etiam maior eſt Indici balſami à Iudaïco diuerſitas, quam olei amygdalini ab oliuo. Sed etſi iſtis, quod minimè concedendum videtur, donauero rite ac legitime, & ad reliquum eorum dogma conſentaneè, Indicum ſuccum pro Iudaïco balſamo vſurpari; certe fateri nihilo ſeius cogentur, Chriſtianos & ante apertam ſuperiori ſæculo Indiarum nauigationem, vnum de ſuis Sacramentis nonniſi à Mahumedanis precariò habuiſſe; & quam nunc habent illius copiam, eam Luſitanorum, Hiſpanorumque in res Indicas inhiantium vel auaritiæ,

titiæ, vel ambitioni totam deberi, quod vtrumque nostrorum mysteriorum majestate, ac facilitate indignum videtur. Huc accedet, quod & nunc reserato per Iberorum libidinem atque audaciam mari, necesse est tamen populi Christiani vitam ac salutem ex peregrinis, & longinquis, totoque orbe diuisis locis peti, & illinc per ventorum, atque procellarum, & fluctuum, ac piratarum immania discrimina ad nos nauigare, quod equidem nescio, quam bellè cum Romanæ religionis ingenio congruat, à Christianô certe cultu plurimum abhorrere omnes vident, cuius hoc scilicet ingenium est, vt à nullis locorum temporumve circumstantiis pendens, vbique possit facile Deo optimo maximo & ad ipsius gloriam, & ad nostram salutem præstari. Sed & hoc à Christi institutis alienum in Romana confirmatione videtur, quod eam, non vt vera certaque Domini Sacramenta, baptismum scilicet & Eucharistiam, quilibet presbyteri, sed soli maiorum (vt sic dicam) gentium Antistites, siue Episcopi ministrent; qui & paucissimi sunt præ fidelium multitudine, magnis singuli non tam ferè ciuitatibus, quam prouinciis incubantes, & aliis tam multis curis, atque negotiis occupati tenentur, vt iis vix dimidiam suorum partem rite chrismare vacet. Quin & totæ interdum gentes sine vllis Episcopis agunt, vt Angli hodiè, exempli caussà, Scoti, atque Hiberni: apud quos nullus est Romanus Episcopus, & cùm nuper vnus eò nauigasset, Iesuitarum factione ita repulsus est, ac rejectus, vt tota insulâ cedere, & retrò, vnde venerat, redire coactus sit. Quò fit, vt ingens hominum multitudo eô omni spirituali præsidiô, quod huic Sacramento tribuitur, necessariò careat: Id autem quam sit à Christi in suos bonitate alienum nemo non videt. Nam hoc sacramentum, vel neque omninò instituendum fuit, si eô carere nullo fidei aut salutis detrimento totis gentibus licet, vel si necessarium est aliter certe quam nunc est, instituendum fuit: ita scilicet, vt à quouis presbytero, perinde ac baptismus, haberi posset. Huc accedit quod Catechismus ipse Tridentinus tradit consentaneum esse *presbyteros, quod ij ad Eucharistiam consecrandam instituti sint, qua pacis est & vnitatis Sacramentum, potestatem habere omnia illa administrandi, per qua necessariò huius pacis & vnitatis quilibet particeps fieri posset.* Vnde sequitur vel presbyteros confirmationis administrandæ potestatem habere debuisse, vel non esse certè Confirmationem *ad pacem & vnitatem* consequendam necessariam, quod non video qui stare possit, vel cum veterum placitis, qui ad Eucharistiam *pacis, & vnitatis sacramentum*, non alios quam *chrismate confirmatos* admittebant, vel cum ipsorum Latinorum dogmate, hoc suum sacramentum

De bapt. p. 189.

tum

tum vſque adeò interdum extollentium, vt ſint, quod nuper diximus, qui negent *ſine vnctione* hac ſua *Chriſtianum quemquam effici.* Sed fortaſſe non immerito quiſquis rem diligentius perpenderit, ita exiſtimabit, iſtam (vt vocant) *confirmationem*, Epiſcoporum potius honori atque dignitati, quàm plebis ſaluti atque vſui inuentam prius fuiſſe. Iam neque illud vel in Confirmatione, vel etiam in extrema vnctione Romana cum Domini Chriſti vſu congruit, quod vtriuſque materia benedictione præuia ab Epiſcopo conſecratur, antequam ad ſacramentum conferendum aſſumatur. Nihil tale in baptiſmi, & Euchariſtiæ elementis vel à Domino præceptum, vel ab Apoſtolis vſurpatum legimus, vel ab vllis vnquam, aut vſpiam Chriſtianis obſeruatum ſcimus. Notum enim eſt aquam in baptiſmo ipſo, panem & vinum in ipſa euchariſtia benedici: nulla ſeorſim ante hæc præuia benedictione conſecrari. Scio Thomam diſcrimen inter iſtorum ſacramentorum elementa deprehendiſſe, rationemque inde commentum eſſe, cur præuià illà benedictione oleum quidem & balſamum egeant, non egeant aqua, vel panis,& vinum, quod ſcilicet Chriſtus hæc quidem dum baptiſmum & euchariſtiam ſuſcepit, ipſo ſuo vſu veluti conſecrauit, & ad Sacramenti perfectionem apta reddidit, oleum non item, neque balſamum, quibus in ſacris nunquam ipſe vſus legitur. Sed Paludanus, & Durandus illam Thomæ rationem confutarunt,aliam Durandus attulit, neq; minus ſubtilem,neque propiùs petitam. Eſtius † vtramque, hoc eſt tam Durandi,quàm Thomæ rationem refellit,& quidem valide. Et Soto,* tametſi Thomæ ſuo addictiſſimus, *neutram conuincere* rotundè confitetur, *niſi res eſſet Eccleſiæ ſanctionibus decreta.* Meritò profectò. Quis enim non intelligit hos eſſe otioſorum hominum luſus, qui quæ in rebus ipſis nullæ cernuntur rationes, eas cum libet ab ingenió ſuô mutuantur? Res ipſas intuenti nulla profectò rationis vel vmbra occurrit, cur oleum, & balſamum potius, quàm baptiſmi & euchariſtiæ elementa benedici ante vſum ab Epiſcopo debuerint. Et ſiquis ſit, qui ſibi perſuadeat Chriſtum reuera illam vel Thomæ, vel Durandi ſubtilitatem habuiſſe in animo, ideoque hoc diſcriminis inter iſta Sacramenta conſtituiſſe: illum ego hominem parùm ſobriè, parumque reuerenter de Domini mente ac conſiliis exiſtimare judico. Formam verò ipſam Confirmationis in his verbis ſitam, *Conſigno te ſigno crucis*, &c. ab Euangelij majeſtate, grauitate, atque genió, non minus quàm à cœlo terra abeſt, diſtantem, ne illi quidem ipſi, qui hæc docent, ac defendunt, reuera ſic à Chriſto inſtitutam, præceptamque fuiſſe putant. Hoc vnum quidem vere ſancteque confirmare poſſum, nihil in omnibus Dei litte-

Summ p.1.q. 72.a.3. c a.

In 4.d. 7.q.2. num.8.

Palud ibid. q. 2.art.2.

† In 4.d.7.§. 9. Tertia ſententia.

* In 4 d. 7. q. vn. art. 1.

ris extare verbis istis conceptis simile. Quid illa dicam anxiæ, &, si liberè loquendum est, anilis superstitionis plena, vt frons propriè vngatur? vt in *crucu figuram* ducatur vnguentum? vt Episcopus *pollice*, non alio digito, signet? vt alapam confirmato infligat, quo scilicet hominem ad ferendam Christi crucem initiet, atque imbuat? vt ei fasciâ frontem obliget? & cætera huius generis mysteria? Eone Domini Majestatem deducemus, vt ista cum pœne puerilia suis post diuiuos illos sermones tradidisse somniemus, quos suprema vitæ terrestris nocte cum illis habuit? Ad hæc nulla omnino in tota disciplina Christi ratio apparet, cur hoc confirmationis mysterium institui in Ecclesia oportuerit, vel cur Christus discipulos cœlestibus baptismi, atque eucharistiæ sacramentis munitos aliptis Romanis insuper inungendos tradere debuerit. Caussantur spirituali robore ad mystica aduersus persecutores certamina opus fuisse. Quasi verò Spiritus ille, quem in genitali Christi vnda hausimus, iners sit, vel ignauus, vel *cor* non *confirmet panis* ille quem in Domini mensa inuadimus! Paulus quidem de Spiritu, quo in omni Euangelica disciplina potamur, ita in genere docet; *Non dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed virtutis; & dilectionis, & sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium Domini.* Vel ergo nega istum nos Spiritum & in baptismo accipere, & in Eucharistia potare, & precibus impetrare, & sanctimoniæ studio nobis conciliare; vel certè confitere, quod res est, post donata cœlestia illa præsidia nullam Christo fuisse instituendæ, nullam nobis suscipiendæ vnctionis istius tuæ necessitatem. Eucharistiæ quidem hanc esse vim, vt ea ad fortitudinem Christianam in periculis pro fide subeundis confirmemur, atque muniamur, egregriè præter cæteros docet Sanctissimus Christi Martyr Cyprianus; *Non morientibus* (inquit) *sed viuentibus communicatio à nobis danda est, vt quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamus. Et cùm ad hoc fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse TVTELA, quos tutos esse contra aduersarium volumus, MVNIMENTO Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut prouocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, si non eos priùs ad bibendum in Ecclesia poculum Domini iure communicationis admittimus.* Quò pertinent & hæc, quæ in alia epistola habet, *fideles idcircò quotidie calicem sanguinis Christi bibere, vt possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere.* Hæc martyr Christi Cyprianus, in quibus duo sunt obseruanda: Prius, sanctissima Eucharistia nos ad prælia Christiana *armari, muniri, protegi*: eam contra aduersarium *protectionem, tutelam,* ac *munimentum* esse: Alterum, ex duabus Eucharistiæ

Ps. 103. (heb. 104.) 15.

2. Tim. 1. 8.

Ep. 54 ad Cornel. p. 86.

Ep. 54. ad pleb. Thib. p. 99.

stiæ partibus, *sacri* potissimum *poculi* id officium ac munus, eamque vim esse, vt militaturos Christo ad profundendum pro eius nomine sanguinem, hauriendumque *martyrij poculum* prouocet, ac confirmet. Ex quibus intelligitur, neque necesse fuisse aliud Christianis Sacramentum tradi hoc à Domino suo abunde munitis; & aduersarios tum vanitatis, tum sacrilegij manifestos esse; qui non modo suum illud confirmationis nouum & peregrinum mysterium Christi populo frustra ac inutiliter imposuerint, sed & verum, vereque à Domino institutum *confirmationis* poculum eripuerint, vt merito ab iis quæri possit; *Quomodo docetis aut prouocatis eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, quibus militaturis Christi sanguinem denegatis? aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facitis, quos prius ad bibendum in Ecclesia poculum Domini iure communicationis non admittitis?* Atque hæc obiter quidem, sed ad rem tamen ex Cypriano. Sed ex aduersariis Thomas, vt est acutus, aliam sui huius aliptici mysterij rationem attulit: *In vita* (inquit) *corporali specialis quædam perfectio est, quod homo ad perfectam ætatem perueniat, & perfectas actiones hominis agere possit. Et inde est etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, est motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem.* Quid tam inquam, postea? quoue tandem euadens ista tam longè petita? *Sic igitur* (inquit) *& vitam spiritualem homo accipit per baptismum, qui est spiritualis regeneratio.* Esto quidem, vt tu vis, inquam. Quid tum fiet? *In confirmatione autem*, inquit, *homo accipit quasi quandam perfectam ætatem spiritualis vitæ.* Imò, inquam, ô Thoma, non in tua *confirmatione*, sed in Domini Eucharistia perfecta illa ætas accipitur. Certè tua ratiocinatio id conficit. Nam in naturâ, vnde tu argumentaris, notum est nos quibus nutrimur, iisdem augeri, & crescere, & ita ad ætatem perfectam perduci. Cum ergo in spiritualibus nos per Eucharistiam nutriri, & clarum sit, & confessum, simile illud tuum (si valet) efficit vt per Eucharistiam quoque spirituale incrementum habeamus, atque ita ad ætatem perfectam deducamur. Quod si stat, liquet nihil opus fuisse ad hoc, vt *perfectam illam spiritualis vitæ ætatem homo acciperet*, confirmationis tuæ mysterium præter Eucharistiam institui. Quin imo si res ad tuum illud simile exigatur, apparebit *confirmationem* malè ad eum, quem vrges, *augmenti motum* esse comparatam; Eucharistiam optimè. Nam vt in naturâ, quod non simul ac semel, sed sensim, paulatimque crescamus, & ad ætatis perfectionem perueniamus, non semel, vt generamur, ita nutrimur, sed sæpius, iterum atque iterum cibis vtentes, ita & in gratia ex eadem à te constituta analogia, decet nos id, per quod crescimus, sacramentum sæpius sumere; quod, vt omnes vident, eucharistiæ quidem conuenit, à confirmatione vero, quam vos iterari vetatis, alienum

Vbi supr. art. 1. in corp. art.

alienum est. Hæc fortasse, vel alia einsdem generis Dominicum à Soto fateri coëgerunt *hanc Thomæ rationem, nisi authoritatem Ecclesiæ præsupponeret, non esse satis efficacem ad comprobandum confirmationem esse sacramentum.* Eadem est cæterorum ratio, quæ ad constituendam *confirmationis* suæ vel necessitatem, vel vtilitatem, ab aduersariis vel afferuntur, vel afferri possunt. Nihil istorum est, quod si per sacramentum aliquod haberi debeat, non abundè habeatur vel per baptismum, vel per Eucharistiam; vnde id quod nos diximus, apparet nullam fuisse rationem, cur Christus, qui vtrumque illud sacramentum suis dedit, aliud in hoc genere institueret. Huc & illud accedit, quod si sacramentum aliquod à cæteris distinctum ad nos in fide aduersus tyrannorum minas, & persecutiones confirmandas institui oportuit; ratio nulla dici potest, cur non & aliud sacramentum aduersùs carnis libidines, & aliud aduersus rerum prosperarum illecebras, & alia denique similia contra singula tentationum genera institui debuerint, à quibus non minùs, quàm à persecutoribus & tyrannis oppugnamur; vt plures ferè sint, quos deliciæ (vt Annibalem olim Capua) frangant atque emasculent, quam periculorum & mortis terrores. Itaque si stent Romani dogmatis hypotheses, totidem instituenda erant diuersarum confirmationum, sacramenta, quot sunt fidei, salutisque nostræ hostes; quod quam sit absurdum, omnes vident. Denique non fuisse vel à Christo Domino institutum, vel ab Apostolica, primitiuaque Ecclesia pro vero sacramento habitum Romanæ *confirmationis* mysterium videntur docere, & cæterorum Christianorum à Latinis, & Latinorum ipsorum inter se magna de omni hoc negotio dissidia, atque certamina. Nam constat in primis antiquissimæ & paternorum rituum ad summam superstitionem obseruantissimæ Æthiopum Ecclesiæ planè penitusque ignotum esse totum hoc Latinorum sacramentum. Testem habemus ex ipso aduersariorum sinu idoneum Aluarem Hispanum Monachum, qui in suo Æthiopiæ itinerario, gentis dogmata ac ritus recensens, cum de eorum baptismo dixisset, *Neque Chrismatis* (inquit) *sacramento, neque extrema vnctionis oleo vtuntur.* Idem Zaga Zabo ipse Æthiops ad Damianum à Goës Lusitanum de sua gente scribit, *Sciendum* (inquit) *apud nos Confirmationem, & Chrisma, siue extremam olei vnctionem pro sacramento non haberi, nec in vsu esse; vt video hic ex Romana Ecclesiæ consuetudine fieri.* Iesuitæ, qui Papæ Romani fidem ac imperium in Æthiopiam inuehere, antè annos quadragiuta conati, inde tandem post turbas, bellaque ab iis excitata, nuper ejecti sunt, paria quoque de Abyssinis testantur. Ioannes de Sylua in litteris Goæ, An. D. 1623. datis, *Confirmationis* (inquit) *& extremæ vnctionis ne nomen quidem apud Æthiopas notum erat,* quæ & Alphonsi Mindesij, Latini illius generis ex Iesuita Pseudo-Pa-

In 4. d. 7. q. vnica. art. 1. init.

c. 12. T. 1. del Ramus. 10. f. 197.

Annat. Æth. a 623 p. 346.

Mindes c. p. a. 16. 6 p. 157.

triarchæ ea de re verba sunt in epistola ad Mutium Vitelleschum de rebus à se illic gestis an.D.1626. data, Quibus Emmanuel quoque Almeida succinit, scribens ante Mindesij aduentum, ignotum, atque insitatum apud illos populos fuisse Confirmationis sacramentum. Nobilissimam Armeniorum in Oriente gentem hoc vtrumque Chrismatis, & extremæ vnctionis mysterium pariter nesciuisse auctor est Guido, Carmelita & ipse quoque Monachus; referens hanc eorum fuisse hæresim, vt *sacramenta confirmationis, & extrema vnctionis respuerent*; quod ego apud Dominicum Soto in hac ipsa disputatione legi. Id ipsum de Armeniis ab Armachano quoque traditum l.9.c.12. de eorum quæstionibus, idque etiam obseruat Gregorius de Valentia. Sed & Chaldæos Christianos, longè lateque per Arabiam, Mesopotamiam, Chaldæam, Assyriam, Persidem, ipsamque etiam Ægyptum diffusos, quorum Patriarcha in Vrbe Mesopotamiæ Mousoul sedet, Antonius Goueanus Monachus Lusitanus Augustinianus testatur vtrumque hoc Latinorum ex vnctione sacramentum, quo vel baptizati confirmantur, vel morientes dimittuntur, planè penitusque nescire. Iesuitæ eandem Indorum Christianorum, qui vulgò S. Thomæ vocantur, hæresin fuisse tradunt, antequam ipsi eos ad Papæ communionem traduxissent, si tamen re vera traduxerunt. Iarricus scribit Alexium Menesium Archiepiscopum Goæ primum eos docuisse Confirmationis institutionem, vsum, atque effecta, *quam* (inquit) *cum illi suscipere non solerent, illorum omnium omnino rudes atque ignari erant.* Idemque alibi negat eos vel confirmationis, vel extremæ vnctionis vllam habuisse notitiam. Iam & Græcis & omnibus qui cum iis communicant, ignotum quoque esse Latinæ confirmationis propriè dictum sacramentum nos infra Deo dante suo loco demonstrabimus. Itaque ex omnibus Christiani nominis gentibus soli si benè repures, Latini hoc confirmatiuæ vnctionis mysterium norunt, & factitant. Vnde quæso factum est, vt tam multæ Æthiopum, Chaldæorum, Armeniorum, Indorum, Græcorum gentes tam inter se & locis, & lingua, & moribus dissitæ, ad hæc veterum traditionum retinentissimæ, mysticum hunc ritum omnes ignorauerint, si is, quod volunt aduersarij, erat ab initio Christianismi traditus? Sed quid verum sit, res ipsa per se satis loquitur. Nimirum, quibus illæ temporibus Christianismum primum acceperunt, nondum obtinebat nouum istud Sacramentum, quod si jam tum obtinuisset scilicet, & iis vna cum cæteris traditum esset, & ab iis haud dubiè non minùs, quàm cætera seruatum esset. Quò minùs verò id postea iis, postquam inuentum est, æquè ac Latinis nostris, innotesceret, effecit partim quidem terrarum, in quibus illi populi degunt, à nostris valdè remotarum situs, maximè verò eorum ab Ecclesia Romana dissi-

Almeida in Annal Æth. a.1626.p.17.

In 4.d 7.art.2.

In 3 Thom. disp gen.3.q 2. puncto 1.

Ant. de Goueа l.. de rebus Persic. Cha.Abbas.c 19.p.138.

Iarric in Indic.l.VI.c.9 p. 579.

ibid c.11 p. 612.613.

na dissidium, quod à multis sæculis cœptum ad nostra tempora perseuerat.

CAPVT III.

Ipsorum inter se Latinorum & multa & antiqua de Confirmationis sacramento certamina referuntur. Ac 1. de eius materia, tum remota, tum proxima. 2. de forma. 3. de ministro. 4. de suscipientibus id sacramentum. 5. de eius necessitate. 6. effectis. Vnde concluditur non fuisse hoc Sacramentum à D. Christo institutum.

SEd ipsorum Latinorum vix inter se maior est, quam cum exteris hac de re concordia; quod quamquam longum sit ac tædij plenum, hic tamen paucis & quam breuissimè fieri poterit, demonstrare, atque exsequi operæ pretium videtur. De ipsa Sacramenti materia, specta quæso quàm variæ, quamque inter se contrariæ fuerint istorum sententiæ. Nunc omnes ferè Eugenij in Conciliô, vt putant, Florentinô auctoritas, atque definitio eo compulit, ac coëgit, vt doceant chrisma necessariam & essentialem esse Confirmationis materiam, sine quâ ne ipsa quidem Confirmatio sacramentum futura sit. Sic-cine etiam olim? Minimè verò. Refert enim Petrus Aureolus Cardinalis, grauis & antiquus apud istos auctor, qui antè annos 300. floruit, an. D. 1317. refert inquam Aureolus fuisse suis temporibus grauem inter Theologos, & Canonistas eâ de re controuersiam; *Tenent enim* (inquit) *Theologi, quod chrisma est de essentia Sacramenti, sicut aqua est de essentia baptismi; & tunc dicunt consequenter, quod Papa non potest immutare, faciendo quod hoc Sacramentum fieret in alia materia. Brucardus autem & alij Doctores Canonici tenent oppositum, & quod Papa similiter posset dispensare; & eorum motiuum est, quia quod in tali materia fieret sacramentum Confirmationis, non fuit traditum à Christo, nec ab Apostolis preceptum obseruari, sed fuit statutum in antiquis Concilijs, talia autem immutari possunt authoritate Papæ.* Eodem pertinet, quod Brucardum illum paulò antè dixerat scripsisse, quod *illa vnctio non est de essentia Sacramenti.* Ipse verò Aureolus hanc Canonistarum sententiam conatur conciliare cum Theologorum dogmate; Eam autem vsque adeo non refellit, aut vexat, vt in illa sua conciliatione idem ferè doceat, quod Canonistæ. Statuit enim disertè *chrisma* non aliter esse *de substantia huius Sacramenti, quàm manus est de substantia hominis*; Nam (inquit) *sicut homo carens manu est*

In 4. d. 7. q. 1. p. 63 col. 1. E.

p 64 col. 1. A. Ibid. B.

quidem homo, tamen non integer; sic in confirmatione, si non adhibeatur chrisma, est quidem sacramentum, non tamen integrum; idque firmat ex Innocentij Decretali *veniet*, eodemque pertinent, quæ paulò antè adduxerat ex principio *Decreti*, & extra *de sacris non iterandis l.1.cap. Pastoralis.* Conink ex Marsilio in 4.q.5.art.1. idem quod Aureolus, narrat, *docuisse nimirum olim quosdam Canonistas, sufficere ad essentiam huius sacramenti solam impositionem manuum sine vlla vnctione*; Neque omisit Dominicus à Soto. Hæc illi. Nunc verò omnes vnctionem magno consensu confirmationis materiam, adeoque essentialem partem esse tradunt; manuum verò impositionem huius sacramenti neque materiam, neque formam, sed cærimoniam tantùm accidentalem esse, non necessariam, neque ad essentiam, neque ad integritatem sacramenti pertinentem. Ita sentiunt Estius[1], Gregorius de Valentia[2], Bellarminus[3], Suarez[4], Vincentius Fillacrius[5], Adamus Tannerus[6], Ægidius Conink[7], & nouissimè, qui horum omnium testimonia in vltimô contra Sirmondum opere collegit Petrus Aurelius[8], oppositam verò illam veterum Canonistarum apud Aureolum opinionem planè *erroneam* esse affirmant, atque *hæreticam.* Quin & id vsque adeò visum est iis absurdum, vt Aureoli fidem, non quidem apertè, sed tamen neque omninò obscurè sollicitent; *dubitantes, an vlli omninò extent tam Canonistæ, qui id senserint.* Sed non jam quæritur, vtrùm aliqui nunc extent (neque enim vel dixit, vel diuinare potuit Aureolus, quid esset nunc, id est trecentis post obitum suum annis futurum) Quæritur an Aureoli memoria extiterint. Ille verò & Brucardum citat, & alios Doctores Canonicos in eadem fuisse cum eo sententia narrat. Cum bona & Gregorij & Dominici Soti venia, Aureolo de rebus sui sæculi affirmanti potiùs credemus, quam stultis ipsorum & inuerecundis suspicionibus. Sed & ex iis quæ postea disputabuntur, perspicuum, vt spero, fiet illam veterum Canonistarum opinionem multò propiùs ad veri speciem accessisse, quam nouam Gregorij & Dominici & aliorum in iisdem partibus Theologorum sententiam. Certè nuper eruditissimus Iesuita Sirmondus scribere & aduersus Petri Aurelij clamores defendere non dubitauit olim circa Constantini sæculum chrisma in baptismi cærimoniis hæsisse; Confirmationem sola manuum impositione constitisse; idque pluribus sæculis in Ecclesiis Occidentalibus obtinuisse. Nunc quidem satis est, quod habemus antè annos 300. nondum fuisse apud Latinos constitutum, quæ vera esset huius (vt vocant) Sacramenti materia, & eos, qui veram negarent, falsam & accidentalem substituerent, non modo non reiectos, tanquam hæreticos, sed nè inclementiùs quidem à summo illis temporibus viro Aureolo eorum opinionem recensente, appellatos; adeò vt ipse quoque ad eorum sententiam

Ibid. C.

P. 61 col. 1. d. e.

De Sacram. q. 72. a. 1. dub. 4.

In 4 d. 7. a. 2.

[1] Estius in 4. d. 7 §. 7.

[2] Greg. Val T. 4. in Th disp. 5. q. 1. p 1. pag. 641 c.

[3] de confirm. c. 8.

[4] in 3. Thom. q 72. art. 4. disp 33. Sect. 1.

[5] Tract. 3. c. 1. num. 9.

[6] Tom 4. disp. 4. q. 4. dub. 1.

[7] q. 72. art 3

[8] orthodox. p. 546.

Soto ibid.

Greg. de Val. in 3. Th. disp. 5. q. 1. 2.

Antioch. 1. p. 61. & antirrh. 6.

propè videatur accedere. Hoc, etiamsi vnum esset, satis demonstrat nouum & musteum esse hoc istorum sacramentum; de cuius scilicet materià, adeoque essentia & substantia mille & trecentis post Christi Domini natales annis nondum constabat. Sed & alia sunt non pauca istorum de Confirmatione dissidia, quæ idem ostendunt. Nam qui consentiunt vnctionem esse materiam proximam, id est necessariam & essentialem confirmationis partem; iidem tamen de Apostolorum vsu dubitant; & alij Apostolos nuda manuum impositione hoc Sacramentum contulisse docent, vt Scotus; alij interdum etiam fortasse adhibuisse vnctionem, vt Durandus; alij denique, sed vt plurimum recentiores nunquam sine vnctione huius Sacramenti effectum contulisse, vt Bellarminus [1] & Conink [2]. Estius quidem certè ait *communiorem esse sententiam Apostolos initio suæ prædicationis non vsos fuisse chrismate in administratione huius sacramenti*; vnde ille probabile putat *eodem tempore manus impositionem locum materiæ tenuisse*; *orationem locum formæ*; idque ait (sanè, vt mihi quidem videtur, verissimè) *decreto Florentino* congruere, *in quo legitur, quod loco illius manus impositionis, per quam Apostoli dabant Spiritum sanctum, in Ecclesia datur Confirmatio.* Ex quibus liquet, si hæc sequamur, neque quam isti hodie factitant confirmationem *Apostolicam* re verà esse; neque quam fecerunt olim ex istorum hypothesi Apostoli, Ecclesiasticam siue Romanam verè fuisse. Sed & de ipsa vnctione variæ sunt & discrepantes eorum sententiæ. Eam enim alii fieri posse putant vel solò oleò oliuarum, vel solò balsamô; vt Canus; alij oleum solum ad ipsius sacramenti rationem necessarium esse, balsamum ex præcepto tantum, vel Christi vel Ecclesiæ addi, non ex sacramenti necessitate; vt Cajetanus [1], & Nauarrus [2], & Sotus [3], & Victoria [4], & ipse etiam de Valentia [5], qui ait hanc sententiam jam tam illustrium, & tam multorum doctorum esse, vt altera huic contraria multorum putantium vtramque, olei scilicet & balsami speciem æquè necessariam esse, ac de necessitate (vt loquuntur) sacramenti, iam vix dici possit *communis*, quod eius nomen antehac fuerat. Ea tamen Ægidio de Conink Doctori recentissimo, placuit, affirmanti, ac fusè defendenti *hoc sacramentum essentialiter requirere chrisma confectum ex oleo & balsamo* [6]. Quin & iste disputat Florentini decreti hanc esse mentem, verè, vt mihi quidem videtur, (sunt enim apertissima eius verba) & Caietanum, & alios Thomistas (Gregorium haud dubiè notat) aliud sentientes quæritur à suô D. Thoma hic apertè recedere. Sed neque isti de materiæ huius id est chrismatis, ad sacramenti huius vsum præparatione planè, penitusque consentiunt. Nam & Paludanus [7] negat esse de necessitate vel sacramenti, vel præcepti diuini, *vt aliqua determinata benedictio adhibeatur per Episcopum*; vt est apud Gregorium [8], & Caietanus

In 4.d.7.q.1.
Ibid.q 1 art. 2.

[1] cap. 9.
[2] q.72.art.1. dub.1.
Estius in 4.d. 7.§.7.

Apud Greg. Val q 1 puncto.1.
[1] in 3 Th q 72. art. 2.
[2] Nau c.22. num. 8.
[3] in 4.d 7.art 2.
[4] Sum de sacr. q. 41.
[5] vb. supr.

[6] art. 3.d.1.nu. 30.

[7] in 4.d.7.q. 4.art.1.
[8] vb. supr puncto 1.

Cajetanus [8] *ſimplicis presbyteri benedictionem ſufficere, rationi magis conſentaneum eſſe* exiſtimat, ſeque negat *vllam videre dubitandi rationem*, cur non à Papa poſſit presbyter accipere *poteſtatem benedicendi olei*. Conink verò ex Thomâ, & Nauarrô, & aliis multis defendit benedictionem *chriſmatis factam ab Epiſcopô eſſe etiam de eſſentiâ huius ſacramenti* [9]. Eſtius de præcepti neceſſitate fatetur; De ſacramenti, aliorum diuerſas opiniones proponit, aliorum aientium, aliorum negantium, eſſe & qui putent *ſubſiſtere ſacramentum etiam abſque omni materiæ eius præuiâ conſecratione* [10], & hanc ſententiam tribuit Franciſco à Victoria, & Emanueli Sa; certè ex ea ratione conſequi ait, qua iſti conficiunt nullam in oleo infirmorum præuiam conſecrationem neceſſariò ad hoc requiri, vt ſacramentum ex eo confici poſſit. Ipſe quidem quid ſentiat, certo liquidoque non aperit; ſed videtur tamen in hanc ipſam opinionem animo propendere. Atque hactenus quidem de *materia* (vt loquuntur) *remota*. De *proxima*, hoc eſt de ipſa ex chriſmate *vnctione*, ne liquido quidem ac ſimpliciter omnes conſentiunt. Primò enim in modum, ſiue figuram crucis fieri eam neceſſario debere, ita vt abſque hoc ſacramentum futurum ſit nullum, definit Soto [1], & alij plerique omnes videntur aſſentiri, Aureolus id plane negat. *Iſte tamen tactus* (inquit) *in modum crucis non eſt de eſſentia ſacramenti* [2]. Tum *chriſma* in fronte præciſè applicandum, *de neceſſitate ſacramenti* eſſe contendit Gregorius de Valentia [3], Franciſcus Victoria [4] vnctionem hanc in fronte negat eſſe de neceſſitate ſacramenti. De ipſa quoque confirmationis formâ litigant, certè litigarunt olim Latinorum ſcholæ. Quam enim vulgò cæteri in his verbis, vt ſupra docuimus, conſtituunt, *Conſigno, te ſigno crucis*, &c. Armacanus in illis ſitam eſſe volebat, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. De forma* (inquit de Alliaco [5]) *tenet Dominus Armacanus* [*] *l.9. de quæſt. Arm. c.12. quod probabile eſt vnam eſſe formam baptiſmi, & omnium iſtorum ſacramentorum, ſcilicet confirmationis, ordinis, pœnitentiæ, & extremæ vnctionis, quamuis multas & diuerſas orationes Eccleſia in ipſorum collatione exerceat. Nam ipſe tenet l.8.c.9. quod iſta verba, vel eorum ſenſus* (ſcilicet in nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti) *ſint forma baptiſmi, quamuis exigantur alia verba, & ita conſequenter dicit de prædictis ſacramentis, ſed quia hoc communiter non tenetur, non aſſero, licet iſte benè loquatur conſequenter ad Scripturam ſacram.* Huc etiam pertinet, quod ipſam illam trium ſacræ Trinitatis perſonarum expreſſionem licet Soto [6] *neceſſario adhibendam, & proculdubio tenendam tanquam de eſſentia doceat*; [7] Eſtius tamen pronuntiat eorum, qui hanc neceſſariam negant, opinionem non eſſe *improbabilem*. De Miniſtrô Confirmationis magna etiam fuit, eſtque adhuc apud iſtos opinionum differentia. In primis enim Armacanus olim

ſtatuit

[8] In 3. Th. q. 72. art. 3.

[9] art. 3. dub. 1. concl. 4.

[10] in 4. d. 7. §. 9. fol.

[1] vb. ſupr. art. 4. p. 186. Du. q. 2.

[2] In 4. d. 7 q. 1. p. 64. col. 2. F.

[3] vb ſupr. puncto 2 extremo.

[4] de Sacr. q. 51.

[5] In 4. q. 4. art. 1. fol. 146.

[*] Is eſt Richardus Radulphus, Archiepiſc. Armacan. qui obiit a. D. 1359.

[6] vb ſupr. art. 4. p. 186. §. At verò.

[7] vb. ſupr. §. 10. extr.

statuit sacerdotes, quinimò & diaconos jure diuino esse ordinarios huius sacramenti ministros. *Nec quæro* (inquit) [8] *qualia sint decreta Ecclesiæ, sed quid potest ex sacra pagina elici.* Quæ viri oratio Fratrem Dominicum à Soto ita grauiter commouit, vt ad hæc eius verba ita scripserit [9], *Perspice* (inquit) *impiam hominis impudentiam. Fatetur enim decretis Ecclesiæ definitum esse contrarium*; *Nihilominus errorem suum ex sacra pagina colligit.* Atqui ipse Monachus præter rem, ac modum omnino inverecunde in Armacanum exarsit, qui & Archiepiscopus fuit, & eruditionis, ac subtilitatis laude suo sæculo commendatissimus. Petrus quidem Cardinalis Cameracensis hunc virum plurimi facere videtur; eumque & alibi, quoties laudat, & hoc ipso in loco illam eius sententiam commemorans, quæ Dominicum in rabiem egit, perhonorificè *Dominum Armacanum* appellat. Neque, si rectè rem putes, vlla ratio fuit, cur tam vehementer, tamque insolenter commoueretur Dominicus. Nam neque apud istos nefas est, quod hic facere se profitetur Armacanus, sepositis paulisper Ecclesiæ decretis, quid ex vna Scriptura elici possit attendere; Neque hoc qui faciunt, vllam eô factô testantur in Ecclesiæ decreta irreuerentiam, aut contumaciam; quod vel ex ipsô Armacanô patet, qui *prolixè quidem declarat* (vt ait hoc loco Alliacensis) *quod nullus prælatus habet ampliùs de potestate ordinis, siue sacramentali, quàm simplices sacerdotes, & in cap. 4. ostendit, quod simplices sacerdotes habent potestatem confirmandi, & absoluendi à quocunque peccatô*; sed ita tamen sententiam suam temperat, vt quod addit Alliacensis, *secundum eum, si hoc faciant, peccent, grauiterque puniendi sint.* Nimirum eam vir doctissimus intelligebat Ecclesiæ reuerentiam esse deferendam, vt etiam, quæ alioqui juris nostri sunt, sine peccato tamen vsurpari ea à nobis non posse putemus, siquid de iis aliter præceperit Ecclesia; quæ si, vt decebat, perpendisset Soto, fortasse non ea, quâ vsus est, temeritate atque petulantia in Theologum immerentem prosiliisset. Non equidem video, quid ille grauius promeritus sit, quàm Scotus, quàm Aureolus, quàm Gabriel, & alij; qui in hac de legitimo Confirmationis ministro controuersia, illam alteram quæstionem commemorandam putarunt, an scilicet jure diuino idem sit presbyter, qui Episcopus, ac prout vel hæc, vel illa pars quæstionis supponitur, ita de ministro confirmationis statuendum, sanè, vt videtur, prudenter monent. Si enim presbyter idem diuinô jure, qui episcopus, quis non videt jure diuino tam illius esse confirmare, quam huius? Scotus; *Alij possunt esse duo modi probabiles, vnus, quod in primitiuâ Ecclesia non erat differentia inter sacerdotes & Episcopos, quod probatur per duas autoritates Hieronymi*, &c. Ita Aureolus, *Hæc* (inquit) de idoneo Confirmationis Ministro *quæstio magnam habet difficultatem*, & post pauca,

[8] l. 11. de quæst. Armen. c. 4.

[9] In 4. d. 7. art. 11. §. De hac.

In 4. q. 4 fol. 146. E.

In 4. d. 7. q. 4.

In 4. d. 7. q. [illegible]

Quoad primum sciendum est, quod secundum aliquos sacerdos, & Episcopus non differunt; vnde Episcopus non est nisi simplex sacerdos, habens tamen maiorem parochiam, & auctoritatem; Tum pro hac sententia eadem illa Hieronymi testimonia describit, quæ sunt à Scotô allata, &, *Quòd si verum* (inquit) *esset, quæstio non haberet difficultatem*. Gabriel denique; *Tertia conclusio* (inquit) *quam pono non asserendo, sed occasionem profundiùs inquirentibus dando; Stante opinione, quod Episcopatus semper fuit institutione Christi à sacerdotio distinctus, tenentes solos Episcopos posse confirmare videntur veritati magis appropinquare. Dixi stante opinione quod Episcopatus, &c. quia si teneretur, quod in primitiua Ecclesia nulla fuerit distinctio Episcoporum à sacerdotibus, tunc opinio contraria non habet dubium; quin sic omni sacerdoti ex officiò potuit competere confirmare, & quicquid conuenit Episcopo, cum non fuerit distinctio.* Hactenus illi. Vides quam ciuiliter, quamque modestè hypothesin ad thesin reuocent, thesin ipsam in mediô relinquant, nisi quod Aureolus partem affirmantem Episcopi à presbytero distinctionem amplectitur; nihil in alia sequentes durius pronuntiat. Sed neque ipsi illi inter se planè consentiunt, qui Episcoporum propriam esse confirmationem censent. Iampridem enim grauis inter eos & difficilis disputatio exorta est, an id jus presbyteris committi saltem possit, quod per se ipsorum non esse confitentur. Sunt qui affirment, sunt qui negent; vtrique & multi & celebres. Ac priorum quidem iterum triplex est differentia. Alij enim ab vnô Papâ committi presbyteris hoc ministerium posse volunt; alii etiam quemuis Episcopum idem posse, si libeat, modo in sua parœciâ, simplici sacerdoti concedere contendunt. Ledesmam[1] edit Gregorius huius opinionis, alioqui satis obscuræ, auctorem. Rursùm eorum, qui soli Papæ huius potestatis conferendæ jus vindicant, alij aiunt etiam Diaconis conferri à Papa eam posse, qua in hæresi est Glossator capituli *peruenit* 95.d. Alij solis presbyteris ius esse eam accipere, qui numero & auctoritate alios vincunt. Contra hos ergo multi negant vllâ omninò ratione valere administratam à quibuslibet presbyteris confirmationem. Hi verò duo ordines soli eminent, eamque & numero, & ingenio, & animis, adhæc rationum multitudine & specie, fere sint inter se pares, magno omninò impetu certant; vt iudicare difficile sit, vtrius turmæ palma sit. Papam igitur potestatem confirmandi presbyteris dare, & qui aiunt Thoma inprimis duce gloriantur, & qui negant, Albertum[2], Bonauenturam, & Durandum jactant; magnam inde multitudinem vel illi, vel his adhærentium in suis quique partibus numerant. Ac ne rem leuis momenti agi putes, clamat Durandus aduersariorum opinionem videri non solum falsam, sed etiam fidei & Ecclesiæ valdè periculosam. Contra alij instant, & Papæ maiestatem minui,

Ibid. q. vnica. art. 1. concl. 3.

[1] vb supr. q. 1. puncto 1.

[2] In 4. d. 7. art. 4. Bonau. ibid. art. 1. q. 1. Dur. q. 3 & 4. In 4. d. 7. q. 4.

minui, atque in ordinem cogi indignantur; aduersarios superbiæ haud obscurè insimulantes. Vnde illa Caietani vox; *Licet multi multa in hoc scripserint, soli tamen illi verùm scripserunt, qui noluerunt sapere plusquàm oportet. In istis enim Sanctorum auctoritas præponenda est rationi.* Sed & magna vtrimque coufidentia. Ioannes quidem Major negantium, quam sequitur, sententiam eo vsque extollit, vt neget se *scintillam apparentiæ* (ita enim ille loquitur) *videre in oppositum.* Ac tametsi affirmantium acies magnum sibi in Florentinô, siue potiùs Eugenianô decreto præsidium esse putet; neque sic tamen compressus est aduersantium ardor. Nam & hic Major, & qui negantem sententiam præcipuâ contentione tutatus est Hadrianus posteà Pontifex Romanus, vterque post Eugenij tempora vixit. Denique tanta fuit vtriusque partis, in suo dogmate, constantia, vt etiam Tridentinis Patribus nonnihil negotij eorum inter se contentio facessiuerit. Quod, quia non videtur indignum memoriâ, libuit hic describere, quæ præstantissimus auctor in illius Synodi historiâ eâ de re litteris mandauit. *Magna* (inquit) *fuit circa tertium articulum difficultas, propter Gregorij Romani Episcopi factum, quem constat confirmandi ministerium simplicibus presbyteris commisisse. Theologi verò Franciscani qui cum Ioanne Scoto, totoque ferè Francisci ordine, Bonauenturæ doctrinam sequebantur, soli Episcopo huius ministerij ius attribuentes, & siquid presbyter huius generis audeat, id pro nullo habentes, qua in sententia Hadrianum quoque Papam VI. habent consentientem, illi inquam respondebant Gregorium id propriâ quadam necessitate compulsum præter suam ipsius mentem atque voluntatem, sed semel tantum ad vitandum gentis illius scandalum, inuitum concessisse; vel certe negabant illam à Gregorio concessam vnctionem veri nominis confirmationem, hoc est sacramentum, fuisse. Sed Thomas, qui videret eâ ratione minimè Papam purgari ab omni omnino errore, illâ solutione repudiatâ, aliò confugerat, rem ita temperans, vt Confirmationem quidem Episcopi, veluti veri ac genuini Ministri, propriam esse concederet; cæterum illud quoque tueretur, nihil obstare, quin ea interdum ex Pontificis Romani commissione, ac mandatô, etiam à presbytero ministraretur. Sed & huic à diuersa parte obijciebatur absoluta Ecclesiæ Romanæ sententia, docentis à Christo ita institutos sacramentorum ministros, vt Papa, tametsi quod ad ministerij exercitium pertinet, in proprio iure imperet, nulla tamen ratione efficere possit, vt vel validum sit sacramentum, quod ab alio ministratum fuerit, vel nullum atque inualidum, id quod minister à Christo institutus, etiam contra ipsius Papæ præceptum ac voluntatem contulerit. Quo fit, vt Papa neque presbytero conficiendi huius sacramenti ius dare posset, si eius à Christo minister est institutus Episcopus; neque presbyterum, quo minus id conficiat, prohibere, si conficiendi ius ei fuit à Christo datum. Illud certè meritò mirum videri*

In 1. Thom. q. 72. art. 8. 9. 10. 11.

In 4. d. 7. q. vn.

Q. de Confirm. art. 3.

l. 2. p. 241. 240.

 Chri-

Christum in aliis quidem sacramentis, quorum multo major est necessitas, ita instituisse, vt proprios singulorum ministros certò ipse præscripserit, nullâ penitus hominibus relictâ de istis secùs statuendi libertate, in hoc verò vnô, quod omnium facillimè potest in aliud commodius tempus differri, peregrinam quandam, ac planè singularem rationem tenuisse, cuius in sex illis, quæ ante Gregorium fluxerant sæculis, nulla quantumuis tenuis, aut obscura mentio facta fuerit: Mirum & illud visum iri, si de pauculis & ex alia occasione, scriptis à Gregorio verbis, fidei articulus instituatur. Certè, si quod facilè fieri potuit, illa Gregoriana epistola intercidisset, nemini vnquam in mentem venturam fuisse eam, quam nunc adferunt distinctionem, planè in toto hoc argumento insolitam, & inusitatam, ac denique huiusmodi, quæ si Gregorianum vnum hunc locum tollas, nullum vsquam alibi vsum vel habuerit vnquam, vel omninò habere possit. Sed cum essent, quibus neque horum neque illorum sententia satis placeret, suggesserunt aliqui, vt [illegible] Synodi verba hoc loco adhiberentur, neque vltra; [illegible]: Alij auctores erant, vt is tantum damnaretur, qui dixerit Presbyterum, non solum autem Episcopum, esse huius sacramenti ministrum ordinarium; Hæc enim sic dicta vtrosque in rem suam interpretaturos, quod ex iis liceat & illud concludere, esse ergo huius sacramenti, præter Episcopum, extraordinarium alium ministrum; *& hoc etiam colligere,* Ergo nullum Confirmationis alium esse, præter Episcopum, ministrum, cum sacramentorum nisi ordinarius, nullus sit Minister. Atque hæc quidem ille hactenus. Iam horum posteriorum consilia secutos Tridentinos fatetur ab iis planè ex illorum mente editus canon, *Si quis dixerit confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem, anathema sit.* Illud in præsentiâ quærere supersedeo, dignum-ne sit vel Christianorum hominum candore, vel Patrum tantorum grauitate, id quod isti & hoc loco & alibi non semel fecisse noscuntur; hoc est verbis ambiguis, & in contrarios sensus flecti pronis, ac (vt Poëta loquitur) cereis lectores ludere, & diuersæ duarum partium libidini blandiri. Illud quidem clarum est, rem, pront illius consilij auctores conjecerant, cecidisse. Nam etiam post illum Concilij Tridentini anathematismum, apud istos defenditur solius omninò Episcopi esse confirmationem. Iactant quidem alij, qui id ministerium Presbyteris à Papa extra ordinem committi posse defendunt, suam sententiam *certam esse, imò haberi jam tanquam de fide.* Verum id Estio nondum persuadere potuerunt; qui contrariam, hoc est Durandi, sententiam fusissimè defendit, vt videre est in iis, quæ de hoc argumento in quartum sententiarum * scripsit. Estium hic, vt ferè alias, non obscurè secutus est Petrus Aurelius; vt ex multis eius operis locis apparet, quod contra Sirmondum emisit.

Sess. 7. can. 3. de confirm.

Valent. T. 4. d. 5. q. 2. p. 1. Soto in 4. d. 7. art. 11.

* D. 7. §. 11. 12. totiq.

Anaret. p. 453. 454. Orthod. p. 352.

Sed

Sed de iis, qui hoc ſacramentum ſuſcipere poſſint, vel debeant, in Latinorum quoque ſcholis litigatum eſt. Principiò enim, quod cæteri ferè tuentur, confirmationem *baptiſmum præſupponere*, adeòque non aliis quam baptizatis dandam, id non ſimpliciter admittit Petrus de Alliacô; *Poteſt dici* (inquit) *quod baptiſmum fluminis præcedere non requiritur ſimpliciter, ſed vel ipſum, aut aliquid æquiualens.* Item quos Gregorius[1], & Soto[2], hinc excludunt *amentes*, eos Coninck[3] admittit. Sed præcipuum de ætate diſſidium eſt. Gloſſa ſuper canonem *vt jejuni*, de conſecr.d.5. præſcribebat ne ante annum duodecimum pueri confirmarentur. Idemque, vt eſt apud Soto, ſequitur Marſilius in 4.q.5. art.4. Et Tridentinorum Catechiſmus ad Barochos[4] ait *minus expedire* hoc ſacramentum adminiſtrari ante rationis vſum; quod certè præſenti iſtorum de huius ſacramenti fine (ad roborandum ſcilicet fidelium contra perſecutionem animum) doctrinæ apprimè conuenit; idque ſequuntur Soto[5], Gregorius[6], Eſtius[7], Conink[8], & cæteri ferè omnes; qui id tempus tamen annô, non vt Gloſſator, duodecimô, ſed ſeptimô definiunt. Olim cùm primùm inuectum eſt hoc ſacramentum, alium fuiſſe vſum, alium adeò Latinorum ſenſum, apparet. Durandus[9] enim Mimatenſis ita ſcribit; *Baptizatus confirmari non poteſt, niſi demum poſt ſeptem dies poſt baptiſmum. Alij dicunt, quod ſtatim poſt baptiſmum confirmatio inchoanda.* Iacobus verò Cardinalis de Vitriaco, vir magnus, quem a. D.1240. obijſſe ferunt, his conſentanea tradit[10]; *Hoc confirmationis ſacramentum* (inquit) *quidam ita conjungunt baptiſmo, vt ſtatim velint ipſum poſt baptiſmum debere conferri, quia per hoc confirmatur fides, quæ in baptiſmô ſuſcipitur. Quæ conſuetudo ſatis approbanda eſt, vbi haberi poteſt copia, ſeu præſentia maioris ſacerdotis.* Quin & Gabriel[11] multo recentior etiam ante rationis vſum pueros confirmari poſſe ſtatuit. Et paulò poſt. *Ex illô* (inquit) *patet quod ſacramentum confirmationis ſtatim poſt baptiſmum dare congruit.* Idem quoque ex recentiſſimis, ſed vnus (quod ſciam) ſentit Matthæus Galenus[12]; *Debet* (inquit) *hoc ſacramentum etiam pueris, infantibuſque conferri; de quibus peſſimè merentur, qui in ſeptimum, vel decimum annum differunt. Cum enim ea vis, quam diximus, exerat ſeſe in eos omnes, qui non obturent riuos fluentis gratiæ; profectò is omnibus chriſmatibus infantes ſpoliat, tantumque cæleſtis gloriæ detrahit, quibus hinc properata morte præceptis noluit hoc dari ſacramentum, quantum beneficiorum Chriſti per hoc labrum eis communicari vetuit.* Ita bonus Galenus, Tridentino Catechetæ priuatus ipſe Catechetes, & vnus omnibus oppedit; iiſque diræ in infantes crudelitatis, ac pænè paricidij dicam ſcribit; fortiter, an ſtolide, noſtra quidem nihil intereſt; Viderint, quorum res agitur. Huc etiam pertinet Latinorum de hujus confirmationis neceſſitate diuerſitas.

[1] T.4.d.5.q.2. p.1.
[2] In 4.d.7.art. 8.
[3] art.8.§.83.
[4] p.229.
[5] In 4.d.7.q. vn.art.8.
[6] vb ſupr.q.2. puncto 1.
[7] vb.ſupr.§.23.
[8] vb ſupr.art. 8.
[9] Ration.l.6. fol.141.
[10] Hiſt.Occident.c.37.
[11] In 4 d.7.art. 5.dub.7.
[12] Catech. c.9. p.367. cxv.

In 4 q.4.ad 4.

uersitas. Nam de ea omnes recentiores, si paucos exceperis, multò dilutiùs loquuntur, quam veteres. Hugo quidem de S. Victore, qui sæculi duodecimi anno 30.floruit, videtur existimasse ad salutem quadamtenus necessarium esse hoc sacramentum; *Quid prodest* (inquit) *si à lapsu erigeris, nisi ad standum confirmeris? Et timendum est iis qui per negligentiam amittunt Episcopi præsentiam, & non suscipiunt manus impositionem, ne fortè propterea damnentur, quia festinare debuerunt, cum poterant. Propter eos enim, qui articulo temporis præueniuntur, instituta est illa, qua sacerdos baptizatum statim in vertice linit, sacramenti chrismatis vnctio; vt in hoc ipso ostendatur, quantum hoc sacramentum ad salutem necessarium sit, cum tam sollicitè vniuersis cauetur, ne forte sine Episcopo ex hac vita subtrahantur.* Hæc ille; neque valet Thomæ glossa; periculosum esse siquis sine confirmatione discedat, ita interpretantis; *non quia damnaretur* (inquit) *nisi fortè propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.* Atqui hoc effugium disertè Hugo ipse excludit; dum ait *timendum esse ne fortè* homo hujusmodi *damnetur*, & *damnetur* non ob vllum contemptum, sed *ob solam negligentiam*. Quid, quod addit hoc *sacramentum ad salutem esse necessarium*, & quidem non simpliciter, sed valdè *necessarium*? ac ne cui fraudi sit, quod Episcopo inuitus caruerit, ideò prouisum censet ab Ecclesia, vt quisquis baptizatur *statim in vertice linatur à presbytero*? Palam est eum velle confirmationem esse ad salutem necessariam; sed quia ob ministri penuriam, non semper potest haberi, in ejus locum venire presbyteralem verticis chrismationem; ne scilicet absque vllo omnino chrismate quisquam baptizatus moriatur, eoque damnentur etiam ij, qui non sponte confirmatione caruerunt. Qui verò per negligentiam ea caruerunt, omninò timendum, ne eos nihil juuet vicaria illa ac tantum succedanea presbyteri chrismatio; neue ij neglectæ veræ confirmationis culpam damnatione luant. Hæc omninò Hugonis mens est, vt liquet. Minus rigidi, qui postea vixerunt, sed & ipsi tamen plurimum huic sacramento tribuunt. Nam Durandus *necessariam* censet confirmationem, non absolutè fateor; sed tamen in casu; scilicet quando imminet persecutor, coram quo est fides confitenda, & habetur copia ministri. Sic etiam de Alliaco, eius receptionem vim præcepti habere ait, adeoque necessariam eam esse, si haberi possit. Eadem sentit Major. His ex recentioribus Estius[a] videtur assentiri, qui victuris & pugnaturis ita necessarium esse putat hoc sacramentum, vt eum mortaliter peccare censeat, qui non confirmatur si possit tempore & loco persecutionis, etiamsi non contemnat. Estium hic quoque sequitur P. Aurelius; & aduersus Loëmelij Iesuitæ Spongiam animosissimè ac fusissimè nuper defendit Confirmationis suæ necessitatem. Videat, qui volet, eum cum Iesuitâ

L. 2. de Sacram. part. 7. cap. 7.

3 part. q. 72. art. 8. ad 4.

In 4. d. 7. q. 1. num. 6.

In 4. q. 4. fol. 147 G.

In 4. d. 7. init.

[a] In 4 d. 7. §. 18.

Vindic. ad. uers. spong p. 61. 62. & seqq. ad 74.

ſuitâ ſtrenuè, vt ſolet, rixantem. Alij vulgo eunt in alia omnia. Nam de Valentiâ negat *vllo præcepto diuino aut Eccleſiaſtico teneri homines ſuſcipere hoc ſacramentum, ita vt illud omittere, cum recipere poſſunt, ſit peccatum mortale.* Peccari tum demùm mortaliter, ſi omittatur ex contemptu, hoc eſt, quia parui fiat, neque contemptum *iſtum eo ipſo* (quod nonnulli putarunt) *haberi, quod hoc ſacramentum intermittatur*; ſuamque hanc ſententiam teſtatur his temporibus communem eſſe. Soto certè ante eum jam ſcripſerat, atque defenderat, *nullum eſſe præceptum ad confirmationem ſuſcipiendam obligans.* Peccare tantum, *qui contemnit, hoc eſt nihili æſtimat.* Sic ex recentiſſimis Coninck tria iſta conſentanea ponit, 1. omittere ex contemptu, peccatum eſſe. 2. omiſſionem abſque contemptú nunquam eſſe peccatum mortale. 3. nullam eſſe obligationem directam ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum, etiam ſub peccato veniali. Loëmelius Ieſuita eadem in *ſpongia* nuper defendit; & Bonacinam, & Henriques ſui dogmatis teſtes laudat.

T.4 d 5 q.2. puncto 3.

In 4 d.7.art.8.

De ſacr. q.72. art.9.dub.1.

Apud Aurelium Vindic. p.63.

Nihil neceſſe eſt reliquas iſtorum diſputationes perſequi; de effectu confirmationis, quem non ſecus ac baptiſmi gratiam, Gabriel & remiſſionem peccatorum, & conſtantem fidei confeſſionem, complecti vult; recentiores ad virtutem, ac robur vt plurimum reſtringunt, quô confirmati, quod credunt, intrepidè confiteantur; de charactere, quem imprimi ſomniant, deque eô, quod inde conſequi putant, vt confirmatio, non magis quam baptiſmus, iteranda ſit; deque ejus, qui iterauit, pœnâ, an is irregularitatem contrahat, quod Canoniſtæ, & vna cum iis Major defendunt; negant cæteri Theologi; & ſiquid eſt aliud de minutioribus in Latinis ſcholis agitatum. Hoc, quod dedi, ſpecimen ſatis eſt ad id, quod inſtituimus, probandum; non fuiſſe ſcilicet jam à primis Eccleſiæ Chriſtianæ temporibus, quicquid iſtud eſt ſacramenti conſtitutum. Aliter enim quî factum eſſet, vt de eius materiâ, ac formâ, & efficiente ſiue miniſtro, deque aliis ad rei naturam pertinentibus tam variæ, ac diſcrepantes diu vigerent apud iſtos ſententiæ? De baptiſmo neminem apud eos dubitaſſe legimus, an aqua cenſenda ejus eſſet materia remota; vel de Euchariſtiâ, an panis & vinum, & ſiquis aliter docuiſſet, nemo dubitat, quin hæreſeos notam ſubiturus fuerit. Nimirum & Scripturarum auctoritate, & omnis jam à principiô Eccleſiæ voce atque vſu expreſſum atque confirmatum vtrumque ſacramentum habebatur. De confirmatione, quod aliter factum, quod eius & materia, & miniſter, & forma, & cætera penè omnia tamdiù in incerto Scholaſticarum & Canoniſticarum opinionum Salo, vt ita dicam, fluctuarunt; id inquam clarum & inuictum argumentum eſt totum hunc ritum, non jam à principio religionis Chriſtianæ diuinitus

In 4.d.7.dub. 4.

Eſt. in 4. d.7. §.12.13.14.

In 4.d.7.q. vn.exn.

poſitum,

positum, ac constitutum fuisse eo, quo nunc est, loco; sed ab hominibus exortum, paulatim, vt cætera humana, incrementa cepisse, & auctoritatem à tempore, & à docentium industria, & studio tandem nactum esse.

Capvt IV.

Multos ex ipsis aduersariis disertè negasse à Christo institutum fuisse suum hoc chrismatis sacramentum. Diuersa Theologorum eâ de re sententia recitantur.

Atque id quidem quæ plane admirabilis est vis veritatis, etiam ex iis ipsis, qui hoc pro vero sacramento Christianis obtrudunt, non pauci neque ignobiles viri agnoscunt ac tuentur. In primis enim Alexander Alensis, vir doctissimus, Theologorum Scholasticorum patre vetustissimus, Thomæ & Bonauenturæ præceptor, an. D. 1245. mortuus, negauit hoc, quod nunc apud Latinos in vsu est, confirmationis sacramentum, vel à Christo, vel ab eius Apostolis institutum fuisse; idque in Summâ iussu Innocentij Papæ IV. scriptâ, atque editâ, quam Bellarminus *egregiam & copiosissimam* esse dicit, apertè defendit his argumentis; primò *quia non legitur in scriptura, quando vel vbi*, confirmatio instituta fuerit; secundò, quia neque Christus, neque Apostoli vsi sunt hac materiâ, neque hac formâ, sed sola manuum impositione. Vnde ita concludit; *Sine præiudiciô dicendum, quod neque Dominus hoc sacramentum instituit, neque dispensauit; neque Apostoli.* Ac Apostolos quidem vim ac robur Spiritûs accepisse in plenitudine; adeoque confirmatos esse confitetur; sed ab ipso Spiritu S. *immediatè fine ministro, & sacramentô*, & ipsos deinde pariter quoque sinè sacramentô confirmasse. Postquàm verò Apostoli Ecclesiæ bases, *defecerunt*, hoc est terris exempti sunt, tum *demum institutum fuisse hoc Sacramentum Spiritus Sancti instinctu in Conciliô Meldensi, quantum ad formam verborum, & materiam elementarem, cui etiam* (inquit) *Spiritus Sanctus contulit virtutem sanctificandi.* Soto ait alios, Aurelianensi Synodo hanc institutionem tribuisse, non Meldensi. Bonauentura, quem Pontifices Romani ob singularem sanctimoniæ opinionem in suorum cœlitum album retulerunt, hanc præceptoris sententiam ipse quoque secutus est. Valentianus[2] ait hanc istorum opinionem *omnino falsam esse, & iam post tot alias Ecclesiæ declarationes esse planè erroneam, & hæreticam.* En quibus verborum flosculis, veterum, etiam eorum quos vt cœlites habent, atque colunt, sententias conspergant nouitij Iesuitæ! Neque quicquam ad rem valet,

Part. 4. q. 14. membro 1.

In 4. d. 7. art. 1.

[1] In 4. d. 7. art. 1. q. 1. & 2.
[2] T. 4 in Thom. d. 5. q. 1. p. 1.

valet, quod subjicit; *Itaque* (inquit) *Hallensem eodem tempore refutauit in eâ re Albertus Magnus, in 4.d.7.art.2.ad 1. & D.Thomas hîc art.1. ad 1.* Primùm, quod ait Gregorius, istos Alexandrum eodem tempore refutasse; quî stare id potest, cum vterque Alexandro non paucis annis junior; alter etiam ejus discipulus fuerit? Tum, quod potissimum obseruandum est, neuter Alexandræam sententiam hæreseos insimulat; vterque quid sibi magis placeat, liberè quidem, vt in scholis mos est, sed tamen modestè, ac ciuiliter, non vt iste nunc Iesuita, petulanter, & in aduersarium contumeliosè, edisserunt. Adde, quod nuper dixi, hanc communis præceptoris sententiam, si Thomas repudiauit, secutum esse iisdem temporibus Bonauenturam, Thoma nihilo vel sanctitatis fama, vel ingeniô & eruditione inferiorem. Sed & Iacobus Cardinalis à Vitriacô paria cum Alexandrô, cuius σύγχρονος fuit, & sentit, & scripsit planissimè, cum de Confirmatione verba faciens, *Hoc* (inquit) *sacramentum institutum est, partim ab Apostolis, quantum ad manus impositionem, partim ab Ecclesiâ, quantum ad vnctionem chrismatis; quod non legimus Apostolos fecisse.* Quin & Aureolus sæculo sequente, tametsi interdum aliter, vt paulò post dicam vel definiat, vel certe definire videatur, idem quod Iacobus à Vitriacô, his verbis scripsit; *Ista vnctio* (inquit) *per gratiam, quæ est descensus Spiritus S. in suis donis, in primitiua Ecclesia, scilicet tempore Apostolorum, communiter fiebat in duobus signis, scilicet in apparitione ignis descendentis, & dono linguarum: Ecclesia ergo, quia non semper potuit talia habere signa idcirco congruè instituit signa communia pro omni tempore illis signis correspondentia. Talia sunt oleum & balsamum.* Vides vt iste quoque huius sacramenti institutionem, *quantum ad chrismatis vnctionem,* Ecclesiæ tribuat; planè vt Vitriacus? Quod ipsum profectò voluisse videtur Eugenius iis verbis, de quibus, quod à Bellarmino & Conink vexentur, alibi dicendum erit; *Loco autem illius manus impositionis* (qua scilicet vtebantur Apostoli) *datur in Ecclesia confirmatio.* Ille suam *confirmationem*, id est chrismationem, cum apertè opponat Apostolicæ manus impositioni, euidenter Apostolorum esse negat, Ecclesiæ adeò, in quâ datur, esse affirmat. Gaspar Contarenus Cardinalis, vir superiore sæculo doctissimus, idem sensit; nisi quod chrismatis vsum, non Ecclesiæ simpliciter suæ, sed Apostolicæ traditioni tribuit. Nam postquàm huius sacramenti signum initiô vsurpatum in linguis igneis situm fuisse tradidit, continenter hæc subjicit; *A quo Spiritu docta Ecclesia ex traditione Apostolorum, materiam huic sacramento accommodauit (non enim decet diuinam sapientiam, vt semper & vbique miracula faciat) qua maxime & igneæ linguæ, & sonus spiritus significaretur;* oleum scilicet, vt ipse mox explicat, balsamatum, id est chrisma. Paria istis Conradus quoque Clingius docet in loco, qui

Hist. Occid. c. 17.

In 4.d.7.q. art vn. propo. sit 1.p 63. col. 1.E.

L.1. de sacr. c.1.

Contra men. dac. sectar. c. 19.

qui infra alibi describetur. Certe ante exortum iracundum istud, & rabiosum Theologorum genus, qui nullô discrimine pro hæresibus habent quæcumque ipsi non probant, apparet apud Sholasticos liberam, atque (vt loquuntur) opinabilem fuisse Alexandri sententiam, perinde ac oppositam. Vide vt veteres de his agant; Thomas; *Circa institutionem* (inquit) *huius sacramenti est triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod hoc sacramentum non fuit institutum nec à Christo, nec ab Apostolis, sed postea processu temporis in quodam Concilio. Alij verò dixerunt, quod fuit institutum ab Apostolis. Sed hoc non potest esse; quia instituere nouum sacramentum pertinet ad potestatem excellentiæ, quæ competit soli Christo.* Sic ille ratione opinionem quam non probat, ferit; de hæresi nihil, omninoque (quod virum honestum & grauem decebat) conuitiis abstinet; Neque aliter Gabriel, vel alij, qui Alexandri placita improbarunt. Ex quibus videre est istorum temporibus è scholis Latinorum hanc sententiam non magis, quam cæteras de eodem argumento exulasse. Aureolus sedate ac grauiter rem totam sic explicat; *Restat dubium* (inquit) *de institutione chrismatis, quis scilicet instituerit, vtrum Christus, an Apostoli, an Concilia. Respondeo ad hoc, quod magis est verisimile, quod fuerit institutum à Christo, vel Apostolis, quam à posterioribus Conciliis*; Nimirum hoc ei persuadebat Dionysij, quod hic deinceps describit testimonium. Tum; *Quod si* (inquit) *videatur non esse rationabile, quod Christus instituerit, videtur tamen probabile, quod illud instituerint Apostoli Spiritu S. suggerente.* Ita ille primam sententiam secundæ ac tertiæ præfert, vt secundam planè cuiusque arbitrio permittat: quinimo & primam à rationis specie abesse innuat, & tertiam cæteris duabus posthabeat, non quod eam *erroneam*, *hæreticam*, *planè falsam* (quibus elogiis eam cohonestauit Gregorius) sed quod minùs quàm priores duas, verisimilem esse censeat. Ita autem censet vnâ Dionysij auctoritate adductus; quam si vtpote scriptoris recentioris, ac suppositij nullam esse, quod nos scimus, didicisset, haud dubitandum videtur, quin tertiam illam opinionem aliis antelaturus fuerit. Quomodo verò hæc Aureoli dicta cum iis conciliari possint, quæ nuper ex eodem attulimus, hanc ipsam sententiam, quam nunc minus probare videtur, constituentia, nostrum non est indagare. Fortasse hoc vltimo loco *chrismatis* nomine intelligit, non huius præcisè sacramenti materiam, sed totum ipsum sacramentum, quanquam ne hoc quidem mihi plane satisfaciat. Thomas, fateor, multò vehementius, multoque validiori ariete Alexandri sententiam quatit, hoc quod obijcit, quodque ab omni hodie Romanorum hominum scholâ arctè tenetur, ac defenditur, *solius Christi esse noua sacramenta instituere.* Hoc sanè vt verissimum esse agnosco, ita eam vim, quam putat Thomas, habere nego, vt probet

Summ. 3. q. 72. art. 1. ad 1.

In 4 d. 7 q. 1. p. 44. col. 1. c. d.

probet scilicet hoc confirmationis (quod dicitur) sacramentum à Dominô Christô fuisse institutum. Profectò si res sine studio pensetur, apparebit & præceptorem & discipulum, verum aliquatenus vidisse; vtramque eius partem minùs percepisse, eoque in errores, quamquam diuersos, inductum esse. Verissimum enim est, quod egregiè profiteri ausus est Alexander, hunc quem isti nunc habent, confirmationis ritum, neque à Dominô Christô, neque ab Apostolis fuisse vnquam institutum. Res clara ex Scripturis; & dum iis satisfacere conatur Thomas, profectò non aliter potuit, quam absurdò (quod tanti viri pace dictum sit) & ridiculô commentô, quô statuit Christum *instituisse hoc sacramentum, non exhibendo, sed promittendo*. Sed & verissimum est quod parte alia Alexandro Thomas objecit *soli Christo competere potestatem instituendi sacramenti*; idque Alexander dum studet declinare, in res partim absurdas, ac periculosas, partim falsas ac vanas incurrit; qualia sunt, quæ *de instituto Spiritus Sancti instinctu sacramento*, quæque de Concilio Meldensi præter omnem veri speciem fingit. In hæc præcipitia viros cætera magnos conjecit præcepta animis falsa ex suæ Ecclesiæ vsu opinio; quod Confirmatio scilicet verè sit Christianum sacramentum. Nos qui nullo præjudiciô ducimur, verum ex istorum inter se conflictu emicans, purum ac sincerum colligamus; Ac primò quidem cum Thomâ certò atque indubitatò constituamus nullum vel esse re verâ, vel esse posse noui id est Christiani populi sacramentum, quod non fuerit ab ipso Dominô Christô institutum. Tum illud quoque assumamus, quod præstantissimus Alexander verè ac fortiter posuit, hunc Romanæ Confirmationis præsentem ritum non fuisse à Dominô Christô institutum. Atque ex vtroque tandem concludamus, quod apertissimè inde consequitur, non esse, non fuisse, imò neque esse posse populi Christiani verum sacramentum eam, quam Romani ab aliquot sæculis factitant, Confirmationem.

Capvt V.

Confirmationem Latinorum è Scripturis non demonstrari. Exploditur ratio pro eâ à nonnullis vetustiorum ex Matth. 19. 15. ducta.

Hactenus demonstrauimus eam esse Romanæ confirmationis naturam, eum aliarum Ecclesiarum vsum, ea denique Latinorum ipsorum de hoc argumentô inter se dissidia, vt non sit credibile ritum, vel tam à reliquis Christianæ religionis certis & antiquis sacra-

mentis abhorrentem, vel tam insignibus Ecclesiæ partibus ignotum, vel denique apud ipsos Latinos, qui eum defendunt, ac factitant, tamdiù, tamque multipliciter incertum atque ambiguum, jam à principiô primis nostri nominis fidelibus traditum, atque apud eos quâ nunc est formâ & naturâ, constitutum fuisse. Sed ipsi nobis nunc Latini commodam, ac facilem viam aperiunt, quâ istius inuenti vanitas clarissimè deprehendatur. Cum enim in id, quod à Thoma Alexandreæ opinioni objectum nuper memorauimus, omnes Dei gratiâ consentiant, nobiscumque fateantur, ac defendant nullum esse verum, ac propriè dictum Ecclesiæ Christianæ sacramentum, quod non fuerit ab ipsô Domino Christo totius nostræ religionis auctore ac principe institutum, & ab Apostolis ex eius mandato, præceptum atque traditum; nisi Confirmationis suæ hanc fuisse originem certis & euidentibus argumentis probauerint, nemo non intelligit nullum ei amplius inter vera Christianorum sacramenta locum esse relictum. Quod cum ipsi non nesciant, duabus omninò rationibus conantur id conficere, quod sibi probandum vident; nimirum & argumentis è Sacrâ Scripturâ, cuius longe maxima est apud omnes auctoritas, ductis, & veterum secundò Patrum, quibus plurimum in fidei negotiis tribuere se profitentur, vocibus, ac testimoniis. Nobis ergo nunc vtraque disputationis pars sigillatim considerandа est; vt liquidò appareat, quam frustrà sit omnis eorum in hac constituenda caussa labor, atque conatus.

Gabr vb. supr. Soto in 4 d. 7. art. 1. p. 181 col. 2. & d. 1. q. 5. art. 4.

Ac Scripturam quidem quod audent in hac disputatione adhibere, & ad sacrosanctum eius tribunal prouocare, res est non paruâ admiratione digna. Nam quam illa Christianæ religionis cœlestis regula ab hoc istorum mysteriô aliena sit, & res ipsa, quod statim apparebit, clarè loquitur, & præter Alexandri, ac Bonauenturæ de confirmationis institutione sententiam, satis insuper testantur & veterum & recentiorum ex illis partibus Theologorum voces. Scotus quidem hanc disputationem ingrediens, *supponit* inprimis *hoc sacramentum institutum esse à Deô*; *licet*, (inquit) *tempus, & modus huius institutionis in Scripturâ non legatur*; cuius rei rationem adducit, sed ineptam; quod scilicet *historiographi scripturam vsque ad tempus illud non perduxerunt*; quod, vt patet, falsum est. Cùm enim historia in nouo Testamento ad Christi vsque ascensionem perducta fuerit; nemo non intelligit, si à Christo in terris versante instituta sit Confirmatio, libros sacros necessariò id etiam tempus complecti, quo ea instituta est. Itaque multò commodius est & ad suam hanc caussam opportunius, quod mox addit Scotus, *Nec est*, (inquit) *improbabile multa esse tradita authenticè à Christo Ecclesiæ per Apostolos, quæ tamen in Scriptura non legimus.* Sic etiam Gabriel; *Quod autem tempus institutionis & modus non legitur.*

In 4. d. 7. q. 1.

Ibid. fol. 39. E.

legitur in scriptura, nihil probat, quod multa fecit Deus, quæ scripta non sunt Ioan.20. Multa denique tradita sunt Ecclesiæ ab Apostolis, & per successionem Episcoporum ad nos deriuata, quæ non sunt scripta in canone Bibliæ. Vides, vt iste quoque ad traditionem non scriptam, velut ad sacram ancoram, confugiat? Neque aliter Major, concedens *non legi passum Scripturæ, vbi instituatur Confirmatio*, & ad purgandum hoc Scripturæ silentium eadem affert, quæ Scotus. Ex recentioribus Soto; *Quod si* (inquit) *scisciteris vtrum veritas hæc in sacris litteris habeat fundamentum; respondetur quod Augustinus l.2. contra litteras Petiliani c.104. illud è ps.132.* Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, *ait posse interpretari de sacramento chrismatis. Et l.3. contra Donatistas c.16. illud ad Rom.5.* Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. *eidem attribuit Sacramento. Et Ambrosius illud ad Ephes.1.* Spiritum S. in quo signati estis. *Verumtamen nisi auctoritas Ecclesiæ Catholicæ, Spiritu S. illustrata, interpres nobis adesset, testimonia hæc non vsque adeo rem demonstrarent.* Itaque rejectis velut parum firmis, quæ ab aliis è Scriptura, & ex Fabiano afferuntur, ipse in Ecclesiæ auctoritate paulò post conquiescit; *Quod si arguas* (inquit) *huiusmodi testimonia non id apertè asserere; respondetur satis esse Ecclesiam suis decretis sanxisse confirmationem esse sacramentum; vt inde velut certissimum colligatur, neque materiam eius, neque formam ab alio, quam à Christo fuisse institutam.* Sed & ipsi illi, qui Scripturam hac in caussa afferunt, satis suam diffidentiam testantur. Sic enim præfatur Gregorius in hanc suæ disputationis partem; *Etsi* (inquit) *Scriptura non exprimat quidem clarè totam rationem huius sacramenti; tamen ex sententia Patrum, in quibusdam scripturæ locis significatur effectus huius sacramenti proprius, & etiam alicubi ipse ritus, quô ab Apostolis conferebatur eiusmodi effectus. Quò ipsô ratione quidem eiusmodi effectus & ritus, consequenter censuerunt Patres significari ibi saltem implicitè totum ipsum sacramentum, sicut est à Christo institutum, & in Ecclesiâ ex Apostolica traditione vsurpatum.* Atque hæc Gregorius præfatur; quod quid aliud est, quam confiteri hoc Sacramentum ex Scriptura probari non posse validè ac legitimè? Nam cum omnis benè ac legitimè instituta probatio ex iis fiat, quæ clara sunt, atque perspicua, noster hic disputator profitetur totam sacramenti huius rationem in ea ipsa Scriptura, vnde eam probaturus est, clarè expressam non haberi. Neque quod de Patribus affirmat, caussam eius quicquam iuuat. Primò enim, si Patres vel effectum, vel ritum confirmationis aliquô scripturæ loco significari putant, non ideò tamen consequens est, vt is reuerâ Scripturæ sensus sit, qui ex ipsius dicentis mente & verbis pendet, non ex aliorum opinionibus. Sed etsi Patres verè ista Scripturæ loca interpretatos constet, non ideò tamen fiet, vt Scriptura hoc sa-

Ibid fol 26. col.1.extr.

In 4 d 7.art. 1 p ult.col.1.

Ibid.p.181. col.4

Tom.4 in 3 hom. disp 5. q.1 puncto 1.

cramentum vel à Christo institutum, vel ab Apostolis vsurpatum fuisse tradat. Illud tantum eô fiet, vt Scriptura de re aliqua locuta fuerit, in qua isti Patres confirmationis suæ vel effectum, vel ritum situm esse putarunt; Id verò, quam longè absit ab eô quod quæritur, nemo non videt. Omnes enim confitentur & de vnguento verbi gratia in veteri testamento, & de Spiritus Sancti gratiâ confirmante in nouo plurima passim haberi, quorum altero suæ confirmationis materiam, alterô effectum contineri volunt aduersarij. Nemo tamen tam stultus erit, qui ideo putet docuisse scripturam aliquod esse in Ecclesia Christiana sacramentum, quo chrismatâ in crucem fronte Spiritus Sanctus donetur. Ego concedo ex istis, quorum meminit Scriptura, sacramentum suum fabricasse aduersarios; Scripturam, quod quæritur, testari id à Christô ex istis constitutum fuisse, nego. Denique quid hic Patres fecerint, aut qualiter se in Scriptura interpretandâ gesserint, nihil ad Gregorium. Non enim donamus, quod iste præter omnem rationem proteruè atque insolenter supponit, Patrum de confirmatione eundem planè fuisse cum nouitiâ Romæ Ecclesia sensum, vel vsum. Itaque siquid è Scripturâ Patres ad confirmationem transtulerint, id ad suam ipsorum transtulisse clarum est; non adeò aliter ad Romanæ hodiernæ vsum atque commodum referendum, quam si prius demonstratum fuerit hanc cum illâ planè, penitusque eandem esse. Nam si diuersam esse verum sit; nemo non videt stultè, atque impudenter in eam transcribi, quæ Patres de suâ dixerunt. Cum ergo nunc quidem de ductis è Scripturâ probationibus quæratur, facessere hinc debet omne illud auctoritatis Ecclesiasticæ præjudicium; nosque decet simpliciter ac bonâ fide expendere quid ipsa Scriptura de re propositâ dicat; non quid eam homines siue veteris, siue recentis memoriæ dicere opinentur; rejectâ in suum locum atque ordinem altera illa ex veterum testimoniis ductâ probatione.

Illud inprimis ipsi ab hac disputatione summouent, quod ab Aureolo, & aliis non paucis ex Euangelio adductum fuerat, Christum *pueris oblatis manus imposuisse, ac benedixisse. At verò* (inquit Soto) *cum illi non censeantur fuisse tunc baptizati, falsum est tunc sacramentum instituisse* Christum, quod *non-nisi baptizatis conferri potest.* Conink; *Sed hac sententia* (quæ vult tum institutum fuisse hoc sacramentum) *non videtur* (inquit) *probabilis*; quia *nulla fit ibi mentio huius sacramenti, eiusve effectus; nec Christus per manus impositionem hoc sacramentum vllâ ratione tunc intendit conferre. Nam, vt patet Ioan. 7.39. Spiritus Sanctus nulli fuit per hoc sacramentum collatus ante Christi glorificationem.* In quibus Ægidij verbis duo sunt obiter notanda; vnum, quod prior eius ratio si valet (vt valet certè) non hunc modò locum, sed & plæraque

Matth 19.15. & Marc.10 16. Vb supr. art 1. p. 81.in

De sacr. q.72. a.1.dub.1. nu. 18.

raque

raque alia ex nouô Testamentô adducta ab hac suâ caussâ aliena esse conficit, in quibus scilicet, nulla magis, quàm in hoc, mentio fit Sacramenti huius Latini, eiusve effectus. Alterum est, quod iste insigni fraude sic loquitur, quasi Ioannes Spiritum Sanctum per *hoc sacramentum* vel nondum collatum fuisse, vel posthac collatum iri dicat; cum tamen reuerâ sacramenti istius in laudato loco non magis meminerit, quam fibulæ Loyoliticæ, vel Franciscani capucij; simpliciter affirmans *credentes Spiritum*, de quo Christus sub aquæ nomine locutus erat, *accepturos*; & negans eum tunc temporis adhuc fuisse datum, quod *Iesus* scilicet *nondùm esset glorificatus*. De oleô, de balsamô, totoque istorum mysteriô, ne γρῦ quidem ibi occurrit. Sed præter hæc, quæ isti ex suâ hypothesi adducunt contrà Aureolum & alios, siqui hoc Christi factum ad suam confirmationem detorserunt, ego insuper respondeo id nihil cum fictitiô istorum sacramentô habere commune. Isti pueros nesciò quâ olei & balsami mixturâ manu Episcopali priùs consecrata inungunt in fronte vnctione in crucem ductâ; & alapam insuper iis leuiter infligunt. Christus oblatos siue infantulos, siue puerulos complexatur, &, quod rogatus fuerat à Iudæis puerorum parentibus, manus iis imponit, atque benedicit. Quibus quæso fidiculis extorqueas, vt qui hoc fecit Christus, illud quoque simul ac semel fecerit, institueritque, vt à suis in perpetuum fieret, & pro verô ac perpetuô in Ecclesiâ Christianâ sacramentô haberetur, coleretur que? Qui res adeò diuersas idem esse putauerit, eum hominem vel insanire, vel certè delirare nemo dubitauerit. Neque si hanc probandi rationem admiseris, effugere potes, quin è Scripturâ quiduis probari possit. Scio, quid isti obtrudere in simili negotiô soleant; nimirum *manus imponere*, idem esse in Scripturis quod *chrismare*; quod sane crassium est, & vel puerô indignum deliramentum, vt mox, Deô dante demonstrabimus. Cæterum cùm isti hoc locô suum mysterium ex Dei litteris demonstrare se profiteantur, eos decet, non sua nobis somnia dictare, sed claras apertasque Domini voces afferre, & siquid in iis interpretentur præter communem, ac vulgarem sermonis vsum, id vt persuadeant, ex ipsis sacris Scripturis, vel ratione aliqua certa, & euidenti firmare. Nunc quidem, nequid omninò dubium, aut obscurum relinquatur, planeque constet, quàm ridiculi sint, qui ad alipticum suum negotium hunc locum referre ausi sunt; satis erit Maldonati è Iesuiticâ familiâ non ignobilis sodalis, & præ cæteris omnibus in nos acerbi, ac rabiosi, commentarium ad hæc Euangelistæ verba describere, quô vere sanè, ac eruditè loci totius sensum explanauit; *Vt eis manus imponeret, & benediceret id est* (inquit) *vt impositis super eis manibus eis benediceret, beneque precaretur. Hebræorum consuetudinem fuisse, vt qui*

In Matth. 9. 13.

maiores

majores erant, & aliquâ pollebant diuinâ gratiâ, manuum impositione inferioribus benedicerent, constat ex Scripturâ. Hac ergo ratione adducti parentes infantes ad Christum adferebant, vt impositis manibus illis benediceret. Vnde Ecclesiastica consuetudo nata est, vt laïci, ac præsertim pueri, à Sacerdotibus & Episcopis etiam extra Ecclesiam benedicantur, quam consuetudinem Auctor imperfecti (scilicet in Matthæum operis) *commendat.* Tirinus eiusdem homo familiæ socij sui scrinia compilauit; *vt manus eis imponeret id est* (inquit) *benediceret, & Deum pro illis oraret. Hauserunt hunc ritum Hebræi ex facto Iacobi Patriarchæ Gen.48.14. & monitô Ecclesiastici c.3.10. Et Christianis valdè commendat auctor imperfecti.* Grotij, viri eruditissimi, & huic eidem societati plurimum, vt notum est, fauentis, ista etiam sunt, superioribus haud quaquàm deteriora; τὰς χεῖρας ἐπιθῇ ϗ προσεύξηται] *Manuum* (inquit) *impositio apud Iudæos indicabat inuocationem diuinæ potentiæ, vt alibi diximus. Vnde factum est, vt & munia publica eô ritu conferrentur, etiam ciuilia, vt Senatorum. Sed & in archisynagogis, & senioribus synagogæ idem obseruatum; vnde mos τῆς χειροθεσίας ad Christianos transiit. Pro pueris etiam eô ritu preces concipi solitas manifestum est ex Gen. 48.14.15. Exinde Hebræis semper obseruatum, vt ad eos, qui sanctimonia præstare cæteris crederentur, pueros deferrent, ipsorum precibus Deo commendandos διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως; qui mos hodieque apud ipsos manet. Hunc autem morem Christus probans ostendit isti etiam ætati prodesse aliorum fidem, ac preces.* Iterum ad versum 15. qui habet *Christum manus pueris istis imposuisse, ita vt simul* (inquit Grotius) *more Hebræo preces pro iis conciperet. Hoc enim est εὐλογεῖν. Marci 10.16. Habebat quidem Christus potestatem dona conferendi etiam sinè precibus; sed exemplum nobis præbens plærumque preces interponebat.* Hæc illi; ex quibus liquet hac manuum impositione Dominum Christum ex ritu apud Dei populum jam inde ab ipsis Patriarcharum temporibus solenni, ac vulgari vsum esse; nullum eo noui populi sacramentum instituisse; nedum, vt Latinorum chrismationem (de quâ nullum est apud omnes noui fœderis scriptores verbum) vel fecerit, vel commendarit, vel denique, quod nonnulli aiunt, insinuarit.

Gen. 48.14.

In Matth. 19. 13

CA-

Caput VI.

Aduersarios laborare in extruendâ Confirmationis suæ ex Scripturis demonstratione. Bellarmini operosa ac laciniosa ex Actor.8. 15. argumentatio. Ea verò planè ridicula est. Bellarmini crassum somnium refellitur chrismationis actum ipsam esse manus impositionem non minùs stultè, quàm impudenter fingentis.

NVnc ad recentiorum argumentum veniendum est, quô illi suam hanc ex chrismate confirmationem, comportatis in vnum plurimis, ac diuersissimis Scripturæ locis compingere, ac in sacramentum diuinâ auctoritate institutum conformare conantur. Perplexa, & inuoluta, vt sophisticorum ferè elenchorum natura esse solet, variisque ambagibus contorta & implicita est tota hæc istorum ratiocinatio; quæ vnius eiusdemque rei partes, quas in loco vno nusquam inuenit, in diuersis, multumque inter se dissitis sedibus venatur; veluti Spiritus Sanctus miserum hoc istorum sacramentum tanquam aliquem de fabulis Absyrtum vel Osirin, membratim discerptum huc, & illuc per varias regiones sparserit? vbique lacerum, ac mutilum; nusquam totum, atque integrum exhibens. Namque isti sicubi vel prophetes aliquis, vel ipse Christus, vberiorem spiritus gratiam credentibus, aut Apostolis pollicetur, statim inuolant; atque illic se reperisse suæ confirmationis veluti caput, putant, diuinam scilicet institutionem, & rei ex ea efficaciam. Sin aliquid occurrit de *manuum impositione*, clamant hunc ipsum esse sui sacramenti ritum; alteram sacramenti ipsius partem, nempè materiam. Atque hæc, & alia hinc indè eadem arte excerpta argumentorum suorum diuinâ vi, veluti aliquô incantamentô, colligant, & in vnum corpus conferruminant; id est, si qua est istorum, aut carminibus vis, aut pollicitis fides, ipsum illud, de quô quærimus, sacramentum. Tractauere ingeniosissimam hanc construendorum sacramentorum rationem sanè complures, Gregorius à Valentia[1], Estius[2], Conink[3], alij. Sed quia in sinuoso, & latebroso argumento nullus, quod sciam, Bellarmino, vel diligentiùs, atque enucleatiùs versatus est; vel etiam apertius, ac candidiùs (si quis tamen est in furtis candor) placet cum istô potissimùm congredi; ita tamen vt neque aliorum inuenta, siquid commemorare operæ pretium videatur, suis locis prætermittamus.

[1] T.4.d.5.q.1. pun 1.
[2] In 4 d. 7.art. 1.
[3] De sacr.q.72. art.1. dub.1.

Ille igitur principio præstruit *tria requiri ad essentiam Sacramenti Christiani propriè dicti; promissionem gratiæ, signum sensibile, mandatum diuinum, quo id iubeatur ministrari.* * Tum assumit in sua ex chrismate confirmatione tria ista requisita inueniri, eaque in diuinis scripturis omnia extare. Ac promissionem quidem gratiæ huic sacramento factam, & quidem *amplissimam* haberi dicit Ioan. 14. vbi Deus promittit Spiritum paracletum, qui consoletur in omnibus aduersis. Addit caput 15. & c.16. vbi idem Spiritus promittitur; Luc. vltimum, & Act.1. vbi dicuntur Apostoli accepturi virtutem superuenientis in eos Spiritus Sancti. *Signum verò sensibile constans ex rebus & verbis, quibus applicetur illa promissio,* reperiri ait in libro Actuum, vbi legimus Apostolos imposuisse manus Samaritanis conuersis, & baptizatis; atque hos accepisse Spiritum Sanctum; idemque haberi ait Actor. 19. Mandatum fatetur nullum extare; sed (vt est liberalis) aliquid etiam mandato maius nobis dat; nimirum mandati executionem. Dominum enim Apostolis mandasse, vt manus omnibus baptizatis imponerent, ad hoc, vt veniret super eos Spiritus Sanctus, ex eo sibi videtur firmissimè colligere, quod id ipsum illi facerent ita ordinariè, & securè, vt est in Actuum libro perscriptum. Sed nequid deesset inuictæ huic suæ demonstrationi, addit præterea Bellarminus *ritum illum ordinarium & communem omnibus baptizatis* fuisse; idque patere ait ex Act.8. & 19. & ex c.6.ep.ad Hebræos. Atque ita quidem Bellarminus. Cæteri etsi per alias ambages, ex iisdem tamen, & eodem argumentationem deuoluunt. Mox videro, an hæ Bellarminianæ artes, vel alia cæterorum epichiremata nobis aliquod ex diuinis litteris confirmationis sacramentum exsculpant. Nunc illud omnibus in commune respondeo, videri eos causæ, quam agunt, planè penitusque oblitos, non id, quod ipsi defendunt, sed aliud, quod damnant, Canonistarum veterum sacramentum suis istis tam operosis diuisionibus, atque syllogismis extruere. *Confirmationem* enim è Scripturis demonstraturos se professi sunt, non quamlibet, sed suam, id est eam, quam & Eugenius constituit, & Tridentini anathematismis sanciuerunt, & vulgò Latini, Episcopi quidem factitant, Theologi verò docent. Ea verò, si benè memini, est *chrisma sanctificatum,* vel *vnctio hominis viatoris facta in fronte in figurâ crucis cum chrismate sanctificato*; vel, vt ipse Eugenius definit, *sacramentum cuius materia est chrisma confectum ex oleo, & balsamo*; cuius adeò de essentiâ *chrisma esse, sicut aquam de essentia baptismi,* exsertè tuentur jam ab annis trecentis Theologi; nunc verò, non Theologi soli, sed etiam Canonistæ, & siquod est omninò aliud vel doctorum, vel hominum in Romani Episcopi communione genus. Atqui nullum in toto istorum argumento oleum sentio; nullum odoror balsamum. De chrismate

* L.1 qui est de confirm. c. 2.§.Quinque.

Act.8.19.

Aureol. supr. cit in 4.d.7. q.4.

mate instituerant; de *impositione manuum* concludunt; idque eò indignius est, quod non modò, suum dogma deserunt, sed insuper id moliuntur, ac constituunt, quod ipsi atrô carbone damnauerant. Illam enim *manuum impositionem*, cui nunc ex diuinis litteris sacramenti nomen ac dignitatem tam operosè, tamque subtiliter extruunt, ipsi suprà infensis animis denotabant ac sugillabant, vel *materiam*, vel *formam huius sacramenti* esse præpactè negantes; & si quid illius huic mysterio interueniat, id *cerimoniam esse accidentalem, non necessariam*, neque *ad essentiam, neque ad integritatem sacramenti pertinentem*. Quin & Canonistarum veterum, aliter apud Aureolum opinantium, sententiam *planè erroneam*, atque *hereticam* esse, dissertè pronuntiabant. Isti ergo nobis nimis profectò securè, ac, vt liberè dicam, nimis proternè, atque illiberaliter illudunt; qui veluti cum truncis ac stipitibus, vel cum amentibus agant, vnum pro aliô planè diuerso inuerecundè substituunt; pro *chrismate*, id est oleo balsamato, *manuum impositionem*; quasi quisquam sit tam infans, vel tam mente, sensibusque omnibus captus, qui alterum ab altero secernere non possit; & vel nasô ipsô intelligere longè aliud olere balsamum, aliud mitrati hominis manus; aliud esse frontem in crucem chrismare, aliud manus capiti imponere. Facessant ergo isti cum suis præstigiis inuerecundi disputatores; neque se nobis persuasuros vnquam sperent Latinam chrismationem in Scripturis extare, ex quibus ipsi admotó licet omni hoc tam longarum, & tam quæsitarum ratiocinationum tormento, ne vnam quidem vel balsami, vel saltem olei guttam extundere potuerunt. *Impositionem manuum* in omnibus, quæ recitauerunt locis, audio. *Chrisma*, nullum reperio. Ex istis ergo quod libuerit sacramentum conficiant; suum quidem certe nunquam conficient; quod non *manuum impositionem*, sed *chrisma* esse etiam cæci vident, etiam pueri intelligunt. Atque hic Bellarmini tergiuersationem spectare operæ pretium est. Cum enim scripsisset Chemnitius loca ex Act.8.& 19. quibus tota aduersariorum demonstratio nititur, nihil pro ipsis facere, qui impositionem quidem manus rejecerunt; vnctionem verò chrismatis in eius locum subiecerunt; ille ita respondet, *Hæc* (inquit) *solutio nulla est. Nam vt omittam quæ infra de chrismate dicenda sunt, falsum est reiectam esse manus impositionem. Bis enim Episcopus manus imponit confirmandis, vt ex Pontificali Romano intelligi potest.* Principio, vt intelligatur, num verè neget suum argumentum solutum, repetenda est animo superior eius disputatio; in qua se ex Scripturis demonstraturum professus est Confirmationem *verè ac propriè dictum Sacramentum esse, vt Concilium Tridentinum docet Sess.7. can.1.* Tum tria illo, quæ in omnibus sacramentis necessariò requiri confitetur, sigillatim in Scripturis demon-

Est. in 4.d.7 §. 7. Valent T. 4. in Thom. d. 5. q. 1. p. 1. Soto in 4.d.7. a.1. Val. vb. supr. q.1. p.2.

De confirm. c. 2 exit §. Contra.

Ibid. § 1.

Ibid. §. Iam verò.

monstrare aggressus, *secundum, id est, medium, seu organum, siue signum sensibile constans ex rebus & verbis, quibus applicetur gratiæ promissio* ex duobus illis Actuum Apostolicorum locis 8.& 19. probat; In iis autem locis ipse ibidem dicit reperiri *manus impositionem cum oratione*; neque aliud quicquam ex iis concludi, vel concludi posse innuit. Nos missis in præsentia aliis argumenti partibus negauimus istic nos videre *chrismationem*, propriam ac proximam Confirmationis Romanæ materiam. Hoc negatò nemo non videt planè solutum, confractumque esse totum argumentum. Quod ipse non aliter instaurare, atque restituere potest, nisi vel suam demonstret ex iis Lucæ locis chrismationem, vel eam certè probet non esse illius, de quâ nunc quæritur, Confirmationis Romanæ materiam. Nam si verum est, *chrismationem* (quod nos quidem putabamus) istius *Confirmationis* materiam & signum esse sensibile; si & hoc verum est hanc ipsam chrismationem nullam in duobus illis Lucæ locis à Bellarmino ostendi; profectò illud quoque necessariò verum est non esse à Bellarmino ex his duobus locis demonstratum Romanæ confirmationis *signum sensibile*; absque quo cum sacramentum confirmatio esse, vel ipso judice Bellarmino, non possit; omninò relinquitur Bellarminum, quod se facturum erat pollicitus, nequaquam ex Scripturis demonstrasse, Romanam Confirmationem proprium ac veri nominis esse sacramentum. Nunc ergo te appello, Bellarmine. Dic nobis bona fide; Est-ne chrismatio tuæ, id est Romanæ, confirmationis *materia?* est-ne *signum*, vt tu loqueris, *sensibile?* est-ne, quod tu idem ais, *organum, & medium* quo *applicanda est gratiæ promissio?* Tu quidem nobis aliquando videris non nimium verecundus. Sed non puto tamen te eò progressurum, vt id neges, quod est ab omni vestrâ scholâ communi jampridem consensu receptum, atque definitum; quod à sanctissimô tuô Pontifice Eugenio, imò, si te sequimur, à totâ Synodo Florentinâ decretum; à Tridentinis verò Patribus etiam anathematis fulmine sancitum, *Siquis dixerit injuriosos esse Spiritui Sancto eos, qui sacro Confirmationis chrismati VIRTVTEM aliquam tribuunt, anathema sit*; ac, vt alios mittam, quod tu ipse, & quidem eo ipso in loco, quo nunc nos rejicis, clarè, atque copiosè explicasti, statuisti, & quantum in te fuit, modis omnibus confirmasti. Hæc enim istic velut certa atque immota vestræ doctrinæ capita, & velut κυρίας quasdam δόξας ponis, atque defigis. I. *Chrisma, siue vnctionem materiam esse sacramenti Confirmationis.* II. *Materiam Confirmationis non esse oleum simplex, sed oleum mixtum balsamo.* III. *Chrisma, quod est materia sacramenti confirmationis, prius consecratum, ac benedictum esse debere.* IV. *Vnctionem Chrismatis ad crucis figuram in fronte hominibus baptizatis fieri debere, vt sit vera & proxima sacramenti huius materia.*

Sess. 7. can. de ordin.

1. de Conf. c. 8. toto.

Neque

Neque tu ista negabis (sunt enim tua) *formam huius sacramenti esse hæc verba, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis,* &c. Quæ cum ita sint, neque sane hoc, quod & apud vos confessum est, & ex istis necessariò & euidenter sequitur negare potes, *medium, seu organum, siue signum sensibile constans ex rebus & verbis, quo applicanda est gratiæ diuinæ promissio,* huius sacramenti proprium esse ipsam illam, quam nuper ex te descripsi, *ex chrismate vnctionem ad crucis figuram in fronte factam, cum his verbis,* Consigno te signo crucis, &c. An non hoc ipsum est illud *confirmationis chrisma,* cui *virtutem* Tridentini, tu *gratiam* ex diuinâ promissione tribuis? Hæc profectò apud vos certa omnia, & trabalibus veluti clauis fixa, tu quidem negare non potes; neque es, vt opinor, negaturus. Nunc ergo secundò te interrogo, num tu ista nobis ex Act.8.& 19. demonstraueris? Non ero tibi hoc loco nimium molestus; Non enim quæram, quod jure possem quærere, quo tu ex Actorum loco probaueris balsamum in huius sacramenti materiâ necessariò requiri, vel saltem aliquô modô requiri; Non vrgebo, vt narres, ex quô Lucæ loco ostenderis oportere materiam istam, quæcunque est, ab Episcopo, priusquam in hunc vsum assumatur, consecratam fuisse; Neque sane postulabó, ex quibus Dei litteris confeceris ad hanc materiam, vt euadat efficax diuinæ gratiæ organum, accedere omninò debere formam istam, quâ vos totius mysterij vim contineri definitis, in verbis illis mirificis sitam, *Consigno te signo crucis,* &c. Hæc quidem omnia clarè, atque euidenter ex Scripturis hoc locô demonstrari à te debuisse nemo non videt, quibus scilicet continetur id, quod te ex Scripturis probaturum atque demonstraturum profitebaris, *medium seu organum, siue signum sensibile constans ex rebus & verbis, quibus applicetur promissio.* Id enim, vt liquet, nullum aliud apud vos in hoc sacramentô est, præter vnam illam chrismationem ex hac materiâ, & in eum modum quo dixi factam, & his verbis conceptis quæ ex te ipso memoraui, informatam. Sed de his tamen vt dixi, non equidem instabo vehementius. Illud vnum rogabo, quo loco nobis vel *vnctionem,* si non hanc vestram nimium profectò mysticam, atque operosam, certè aliquam ex Lucâ, demonstraueris? Atqui tu ne nominasti quidem vllam; nedum vt probaueris. Ergo tu quidem, mi homo, planè ridiculus es; qui te ex Scripturis tuæ *confirmationis* signum demonstrasse gloriaris, cuius nè vnum quidem vel leuissimum vestigium ostendisti. Sed (inquis) *falsum est rejectam esse manus impositionem.* Tu verò, inquam, tergiuersaris. Statim videro falsum ne (quod tu dicere non dubitasti) an verum sit id quod scripsit Chemnitius, rejectam à vobis esse manuum impositionem. Sed esto; hoc tibi tantisper donetur, non fuisse eam rejectam. Quid hoc ad id quod nunc agis, pertinet? Memento

quæso, quid institueris. Nimirum demonstrare vis ex Act. 8. & 19. Confirmationis *Romanæ medium, seu organum, siue signum sensibile*; quod negare, vt nuper probaui, non potes non aliud esse, quàm chrismationem in fronte ex oleô, & balsamo factam. In hoc vnô tibi nunc pes figendus est. Ad hanc lineam certandum. Verba, quæ tu ex Actis recitasti, hæc sunt. *Tunc imponebant* duo Apostoli manus *super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Item ista; *Cum imposuisset illis manus* Paulus, *venit Spiritus Sanctus super eos.* Ex his tibi probandum est Apostolos, quos Spiritu Sancto, vt vos quidem vultis, *confirmabant*, chrismasse in fronte oleô & balsamô benedicto; hoc fuisse medium, hoc *organum*, hoc *sensibile signum*, quô *Spiritum* istis ex Dei promissione repræsentabant. Vel hoc inquam demonstra, vel cede; & tuæ hinc confirmationis *medium* seu *signum sensibile* exculpi, aut extundi non posse, confitere. Vides jam, nisi cæcus es, nihil ad rem pertinere, quod tu nobis hic narras, te *manuum impositionem* ex hoc negotio non rejecisse. Satis est, quod non *hanc*, sed *chrismationem* Confirmationis vestræ *organum, & signum sensibile* esse statuitis, ac decernitis. Cum ergo *chrismationem* hinc demonstrari non posse, & omnes videant, neque tu ipse negare sustinueris; agnosce tandem, non modò solutam, quod tu negas, sed etiam planè disjectam, ac confractam, dissipatamque jacere tuam illam omnem ex his Lucæ duobus locis demonstrationem. *Manus imponebant Apostoli.* Ergo chrismandi sunt in fronte, & quidem necessariò, quibus promissus à Christo spiritus conciliandus est. Hanc ego bellam sane, ac sanam (vt in scholis loquuntur) *consequentiam*, nego, ac pernego; nequo, credo, quisquam est in hominum genere vsque adeò bardus & insubidus, qui admittendam putet. Tuum certè erat eam probare, si bonam, ac legitimam censebas. Non fecisti. Ergo nihil hactenùs quidem demonstrasti. Sed qui, quod vnicè tibi hoc loco faciendum fuit, eam consequentiam non probasti è laudatis Scripturis, nè nihil diceres, fugiens clamas non esse *à vobis rejectam manuum impositionem*. Id tametsi verum esset, nihil tamen te subleuaret; quod istam *manuum impositionem* non sacramenti *materiam*, non *medium*, non *signum* siue *symbolum*, & *organum* (de quô nunc quæritur) sed meram cærimoniam, *accidentalem*, nihil neque ad *essentiam*, neque ad *integritatem* sacramenti pertinentem, esse affirmatis. Nunc verò id, quod dicis, non solum ab instituto tuo alienum, sed & falsum videtur. Diù enim est, cum nulla in vestris scholis manus impositionis fit mentio, quoties vestra Confirmatio definienda est; neque sane vestri Episcopi manus iis, quos *confirmant*, imponunt. Sciunt, qui viderunt; & testatur, qui apud vos diù Archiepiscopus fuerat, Marcus Antonius de Dominis. Quâ ergo fronte *rejectam* à vobis negas *manuum impositionem*, quæ apud

Act. 8. 17.
Act. 19. 6.
de Domin. de Rep. Christ. l. 5 c. 5. § 19.

apud vos in hoc negotiô nulla est? Sed audiamus facetam Bellarmini stropham. *Bis* (inquit) *Episcopus manus imponit confirmandis, vt ex Pontificali Romano intelligi potest; semel cum super eos manus extendit atque orat; & rursum cum signat in fronte, atque vngit. Ipsa enim vnctio & signatio, cum manu fiat, manus impositio rectissimè dicitur, vt docet Hugo lib.2.de sacram.part.7.c.2.* Eadem quoque habent & Becanus & Coninck, & fortasse complures alij. Atqui isti dum sic agunt, liquidò id ipsum, quod refellere se profitentur, constituunt. Nam siquid in suæ confirmationis ritu præter hæc duo esset aliud, quod *impositio manuum* dici vlla ratione posset, id isti hoc loco haud dubiè pro sua sedulitate allaturi erant. Qui ergo hæc duo sola attulerant, eo ipso nihil aliud esse huiusmodi confitentur. Atqui si nihil aliud est (vt certe nihil est) omninò verum est nullam esse in hodierna Confirmatione manus impositionem. Quid ita? inquis. Quia clarum, certumque est neutrum istorum quæ afferunt, vllam reuerâ esse manus impositionem. Ad priorem quidem illum actum, quod attinet, quo aiunt priorem manus impositionem contineri, notandum est inprimis insigne Bellarmini mendacium, dum ait *Episcopum SVPER confirmandos manus extendere, atque orare;* idque *ex Pontificali Romano intelligi posse.* Falsissimum enim est vel Episcopos super eos, quos confirmant, manus extendere, vel id testari Pontificale Romanum. Diserta sunt eius verba eô locô, quem Bellarminus citatum & laudatum voluit; vbi de Episcopo loquens; *Tunc extensis* (inquit) *VERSVS confirmandos manibus, dicit.* Iam, vt *extendere manus super confirmandos, manus impositionem* esse donem; illud tamen clarum, certumque est *manus versus eos extendere* (quod in confirmatione Latina fit ex Pontificali) planè aliud esse, quam *manum eis imponere.* Ergo etiamsi Episcopus manus extendat non *super,* sed *versus confirmandos,* apparet nullam esse in eô actu manus impositionem. Restat alter actus, frontis nimirum *consignatio & vnctio.* Eum actum fieri in Latina confirmatione scio; *manus impositionem* vel esse, vel *rectissimè dici posse* nego. *Manus* enim *impositio* in omni diuinô, atque Ecclesiasticô sermone actus est certus, ac definitus, quô expansâ super alicuius capite manus, vel vtraque, vel certe altera, ista statuitur, vt in eius vertice recumbat, vel consîdat. Vocis etymon id primò suadet. *Manus* enim *imponere* est *manus in eo ponere;* non adeò in eum *injicere,* vel *immittere.* Græci eadem ratione, eodemque sensu *χεῖρας ἐπιτιθέναι* dicunt, Hebræi similiter סמך ידים, vnde סְמִיכָה ipsa manus impositio: סמך autem est *inniti,* vel in sensu transitiuo *fulcire, jungere, coniungere.* Ergo *manus* eius qui eas imponit, eius vertice, cui eas imponit, niti & incumbere debent, eumque tangere. Non ita Episcoporum Latinorum manus, quæ confirmandi verticem ne tangunt quidem; nedum vt super

Pontific. edit. Roman. a.D. 1611 ne Confirm. p.2. col. 2.

vt super eô recumbant. Sed, inquis, *signatio & vnctio (cum manu fiat) manus impositio rectissimè dicitur.* Imò inquam ineptissimè. Quî enim quæso *manus* ei *imponit* Episcopus, quem non manu, sed vno digito, id est pollice tangit? Idem-ne pollex quod manus? Tum nè digitum quidem *ponit* Episcopus in confirmando; sed eum extremo digito tangit; neque caput, vel capitis verticem, in quo propriè eius manus considere debent, qui eas imponere dicitur, sed frontem tangit. Adhæc tua illa ratione Bellarmine, quid ineptius fingi potest? Chrismatio (inquis) *rectissimè dici potest impositio manuum.* Quid ita? Quia chrismatio *manu fit.* Ergo si te audimus, quicquid alicui fit, dum manu fiat, rectissimè *manus impositio* dicetur. Ex hac lege, qui alium manu ferit, qui pulsat, qui ei colaphum impingit, qui emplastrum vulneri eius admouet, *manus ei imponere*, quod ista scilicet manu fecerit, rectissimè dicetur. Ex hac lege presbyteri, dum catechumenos baptizant, dum baptizatos communicant, manus vtrisque imposuisse rectissimè dicentur; quod vtrumque scilicet manu faciant. Sed & omnium scriptorum vsus, qui vnus omnis sermonis magister, ac interpres est, absurdissimas glossas tuas apertissimè refellit. Nam in veteri Testamentô, vbi impositio manuum non rarò occurrit, nunquàm aliud significat, quam actum illum quem nuper definiuimus; neque aliter vnquam acceperunt Hebræi, Græci, Latiniue interpretes. Noui testamenti eadem ratio; in quô nemo veterum, nemo recentiorum *manus impositionem* de chrismatione intellexit, vel omninò de aliô actu, quam de eô ipsô, quem diximus. Loca vtriusque Scripturæ non describo, quod ea breui afferenda erunt, vbi de re ipsa agemus. Tuum Bellarmine erat quando hic de Lucæ testimonio quæritur, aliquem vel eius, vel alicuius Scriptoris diuini locum afferre, in quô *manus imponere* vsurpatum esset, pro *chrismare.* Quod verò tu, tuusque Becanus ad confirmandam vestram hanc glossam ex Marco affertis, id inquam, nullam vim habet. *Marci 7.* (inquis) *cum postulassent quidam, vt Dominus manus imponeret lunatico, ille id fecit. Nam digito tetigit linguam, & aures eius.* Imo inquam, tu Euangelistæ imponis; qui nusquàm quod tu significas, ait, Christum isti *manus imposuisse.* Narrat hominem de turba seorsum *apprehendisse, misisseque digitos in auriculas eius, & expuentem tetigisse linguam eius.* Hæc quæ Christus fecit, *manus impositionem* fuisse; tua est interpretatio; non est Euangelistæ oratio. Sed inquis, nonne Christus fecit, quod isti postulauerant? Postulauerant autem, Euangelista narrante, vt *imponeret illi manum.* Respondeo fecisse Christum, quod illi cupiebant. Nam dum isti misero *manus imponi* postulant, nihil in animô aliud habebant, nisi vt iste infirmitate sua liberaretur; quod est à Christo præstitum. Cæterum hanc animi sui voluntatem iis verbis signi

Marc. 7. 32. 33.

significarunt, quæ eum actum denotant, quô Dominus ex more gentis vti plærumque solebat in huiusmodi curationibus; non quo ipsi præscriberent, quô modô, quaue ratione id, quod expetebant, efficeret (neque enim dummodo, quod expetebant, id consequerentur, nimirum Lunatici curationem, de cætero solliciti erant quo manus actu, impositione, an immissione, an extensione opus peragеretur) simpliciter *impone manus* petiuerunt, quod putarent Christum, si hominem curare annueret; id impositâ de more manu effecturum. An verò Christus manum imposuerit, neque dicit Euangelista, neque nostrum est scrutari. Nam etiamsi constaret manum minimè imposuisse, nemo sanus ideò negauerit fecisse Christum quod illi postulabant, qui Lunatico & auditum, & linguæ vsum planè restituit. Alioqui si syllabas captamus, nè admissâ quidem tua Bellarmine glossâ, id Christus fecerit; quod illi postulabant. Cum enim manum imponi Lunatico petebant, impositionem manuum eam haud dubiè intelligebant, non quam tu commentus es, quæque fit digitis in aures hominis immissis, sed quæ apud ipsos nota, ac solennis, Christoque familiaris erat, quæ scilicet fit manu hominis capiti imposita, qua tu Christum nunc vsum non vis. Numquam ergo Scriptura *manum imponere* aliter vsurpat, quam quô nos diximus sensu. Neque verò aliter Scriptores Ecclesiastici. Nam veteres quidem quotquot sunt, ita semper in hoc ipso negotio *manus impositionem* sumpsisse pro actu à chrismatione distincto, & Sirmondus ex Ignatiana societate fusè, ac validè demonstrauit, & ipse eius aduersarius P. Aurelius de iis confitetur, qui ante septimum sæculum vixerunt. Nos, quia id ipsum in sequenti huius disputationis parte pluribus sumus ostensuri, non est necesse ea in re hic immorari; maximè cum de Scripturæ non de alicuius Patris testimonio hic quæratur. Satis est statuere, & ex Scripturæ (quod nuper ostendimus) & ex veterum vsu (quod & Sirmondus simpliciter, & Aurelius magna ex parte concedunt, & nos infra demonstrabimus) aliud esse *manum imponere*, aliud *chrismare*. Falsa ergo tua Bellarmine glossa, quæ *impositionem manus* idem in hoc negotio esse interpretatur, quod *frontis Chrismationem*. Neque verò ea cum vestræ ipsius, quam cum veteris Ecclesiæ sermone minus pugnat. Apud vos, quod tu ipse alibi tradis, presbyter baptizatum mox *chrismate in vertice vngit*. Hic ex tuâ quidem glossâ baptizato *manus imponit*; qui scilicet, quod tu *rectissimè* manuum impositionem dici decernis, id facit. Vngit nimirum, & quidem capitis, non, vt Episcopus, *frontem*, sed *verticem*; quod à propriè dicta manus impositione, quæ & ipsa fit in vertice, non in fronte, propius abest; vt ex tuâ istâ disciplina presbyter aliquantò, quàm Episcopus, rectius *manus baptizato imponere* dici possit. At negat tamen tua omnis Ecclesia fas

Antirrhet. l. c. 6. 7.

L. de bapt. c. 27.

 esse,

esse, vt presbyteri *manus baptizatis imponant*; idque fuisse semper, & nunc etiam esse tendit Episcopi solius præcipuum. Ergo apud Ecclesiam, etiam tuam, *chrismate vngere* planè aliud est, quàm *manum imponere*. Tu ipse alibi disputas *impositionem manuum* ordinationis esse materiam essentialem. Ergo, si vera sunt quæ hic nos doces, *manuum* versus ordinandum *extensio*, vel eius certè in fronte *chrismatio*, vera ac legitima esse potest ordinationis materia; quidni, cum sit vtraque (te quidem decernente) vera *manuum impositio*? Atqui hoc tamen portentum esse in omni & vestrâ, & veteri Ecclesiâ inauditum, neque tu nescis, & omnes tecum norunt. Item; Tu ipse quoque alibi narras Scholasticos nonnullos tradere Apostolos primis temporibus non fuisse vsos vllâ vnctione, sed manuum impositione duntaxat; posteà chrismationem addidisse; *quod id præceptum* scilicet *à Domino accepissent, vt modò vterentur manus impositione, modo chrismate*; eamque opinionem negas tu ipse esse *improbabilem*. Ergo neque te ipso iudice, *improbabile* est falsam esse glossam hanc tuam; quæ, quod ista non *improbabilis opinio* aliud, atque aliud esse statuit, vnum idemque esse vult, chrismationem nempe, & manus impositionem. Quin & tu ipse quoque ibidem Apostolos nunquam sine chrismate confirmasse disputans, ais Lucam ritum illum (confirmationis Apostolicæ scilicet) compendio perstrinxisse, & *ex vna parte rem totam intellexisse*. *Res tota* est confirmatio ex *chrismatione*, & *impositione manuum* constans. *Pars* ex qua res tota intelligitur, *impositio manuum* est. Pars autem rei ab alia eiusdem parte, & à re tota, nisi fallor, diuersum quid est. Ergo & te quoque fateri ipsum necesse est in Apostolicâ (vt tu vocas) *confirmatione*, *manuum impositionem*, quæ ex te pars eius fuit, aliud fuisse & à chrismatione, altera sacramenti scilicet parte, & à re tota, cuius hæ ambæ partes erant. Vides quam bellè hæc congruant cum nouis tuis dictatis, quæ manus impositionem iubent idem planè, penitusque esse cum chrismatione; totumque in eâ solâ hoc sacramentum constituunt. Sed tu quidem quomodò tecum reconciliari, & in gratiam redire possis, viderit qui volet: Alios quidem omnes scholæ ac Ecclesiæ Romanæ Theologos glossa hæc tua non pulsat modò, sed & intolerabilis cuiusdam stultitiæ, atque amentiæ condemnat. Si paulò vetustiores adimus, Gulielmus Antisiodorensis *testatur* (vt vester Sirmondus* refert) *sacramentum Confirmationis dici, quantum ad manus impositionem, ortum habuisse ab Apostolis*; *quantum verò ad chrismationem, ab institutione Ecclesiæ*; quod ipse quidem non satis probat; probat verò Iacobus de Vitriaco; qui vt suprà diximus, scribit impositionem manuum ab Apostolis, chrismatis vnctionem ab Ecclesiâ institutam esse; Nimium stultè, si tibi quidem, Bellarmine, credimus; qui manuum in hoc negotiô impositionem ipsam esse vis chris-

L. de sacr. ord. c. 9.

L. de conf. c. 9.

Ibid. §. Primò igitur.

*Antirrhet. 1. c. 7.
Lib 4. tract. 9.

chrismationem. Iam & Alexander Alensis & Bonauentura, quam & ipsi inepti, atque improuidi, si te audimus, fuerunt, qui cum Apostolos *manus imposuisse* & scirent, & confiterentur, negarunt tamen hoc sacramentum vel à Christo, vel ab ipsis fuisse institutum? Neque sapientiores fuerunt veteres vel Canonistæ, vel Theologi de *chrismatione*, & *manuum impositione*, velut de rebus diuersis digladiantes, cum hi quidem illa, illi verò hac constitueri sacramenti huius materiam contenderent; quæ vtraque vna scilicet eademque res est, ex tuo quidem mirifico sane glossario. Aureolo vero quid item ineptius fingi potest, qui tam facilem conciliandæ huius controuersiæ rationem non animaduertens, ad alia nescio quæ confugit, statuens manuum impositionem esse huius sacramenti essentialem materiam; chrisma, partem integrantem, vt corporis est manus; quo nihil dici potest stultius, si chrismatio eadem manuum impositio est. Neque verò vel Thomæ, & Thomistis, vel Durando & aliis parcit hæc tua glossa. Illi sane, vt significent Apostolos (quod sæpe eos fecisse putant) sine chrismate confirmasse, aiunt *ad eorum manus impositionem descendisse plenitudinem Spiritus Sancti super fideles*; Ineptissimè, si hæc mannum impositio, chrismatio & ipsa fuit. Durandus verò scribit Deum ex speciali gratia dedisse aliquibus effectum confirmationis sine sacramento, cum ad impositionem manuum Apostolorum dabatur Spiritus Sanctus. Quomodo, sine *sacramento*, si hæc manuum impositio, ad quam dabatur Spiritus Sanctus, ipsum chrismationis sacramentum fuit? Superioris quidem sæculi communis fuit hæc sententia chrisma in locum impositionis manuum fuisse in hoc sacramento suffectum. Eugenius Papa hoc significat in Decreto de instructione Armeniorum, cum ait *loco illius manus impositionis, per quam Apostoli dabant Spiritum Sanctum, in Ecclesia dari Confirmationem*; cujus paulò ante chrisma dixerat esse materiam. Clarum est eum velle pro Apostolicà manuum impositione successisse vestram per chrisma Confirmationem. Neque stare potest sensus, quem tu alibi Eugenio affingis, quasi is scilicet locutionem duntaxat à locutione distinxerit, *& hoc solum voluerit, id ipsum, quod faciebant Apostoli, cum dicebantur imponere manus, facere nunc Episcopos, cum dicuntur confirmare vel chrismare*; quæ totidem sunt chimæræ, quarum nullum in Eugenij verbis vestigium. Ille enim, vt patet, de re ipsâ, quæ datur, & de manuum impositione, cuius locó datur, hoc est de veteri, deque nouà huius sacramenti materià, loquitur; non de verbis, quibus vtraque significatur. Atque hæc Eugeniana Estius eodem, quo diximus, sensu accepit; aitque *communiorem apud suos esse sententiam Apostolos initio suæ prædicationis non vsos fuisse chrismate in administratione huius sacramenti*; eaque supposita ipse dicit *probabile esse quod eodem*

Thom sum. 3. q. 72. art. 2. ad 1.
In 4. d. 7 § 7.

Bell. de Conf. c 9 § Dico tamen.

In 4. d. 7. § 7.

tempore manus impositio locum materiæ tenuerit, necessarioque adhibita fuerit, donec introductô chrismatis vsu necessitas impositionis manuum cessaret. Ille certè Bellarmine, non putauit quod tu dictasti *chrismationem* esse ipsam manuum impositionem. Idem alij quod Estius sentiant; Tapperus te fuse explicata, de hoc sacramento verba faciens; *Nam* (inquit) *consistit in consignatione per sacrum chrisma; quod ab Apostolis conferebatur in sola manuum impositione.* Patres Synodi Moguntinæ; *Diligenter populum instruant cur hoc sacramentum ab initiô sola manuum impositione exhibitum, mox sub ipsis temporibus Apostolorum ex eorundem traditione adhibita chrismatis vnctione cœperit conferri.* Isti, vt vides, Apostolicam *manuum impositionem*, aliud fuisse putarunt, quam chrismationem; stultè, si stant tua dictata. Idem quod isti, docuerat Conrad. Clingius; *Licet sacramentum Confirmationis in principio* (inquit) *Ecclesiæ sola impositione manuum frequentatum fuit, tamen Ecclesia circa ipsa tempora & traditionem Apostolorum incepit cum externo aliquo signo interiorem vnctionem S. Spiritus significare, nempe per chrisma, quod adjecit huic sacramento cum signo S. crucis.* Sed & Gregorium de Ignatiana societate non ignobilem virum, hæc quoque tua decreta feriunt; qui ait *Apostolos per illam manuum impositionem Spiritum S. nunquam dedisse, nisi adhibita simul substantiali materia huius sacramenti, nempe vnctionis chrismatis*; mox, *Apostolos impositionem manuum adhibuisse, tanquam cærimoniam; sacramentum autem quo ad substantiam administrasse in eadem materia, & forma, quæ est perpetuo deinde vsurpata in Ecclesia*; id est (vt liquet) chrismatione. Ergo neque iste quod tu ais, id sensit, chrismationem esse ipsam manuum impositionem; qui vt vides alteram ab altera tam longe summouet, illam huius ritûs *substantialem* materiam; hanc, *cærimoniam* meram censens. Parco plura congerere. Hæc enim satis sunt ad infacetissimam illam tuam glossam confutandam; quæ cum omni Dei, & Ecclesiæ sermone pugnat; quæ omnes penè omnis memoriæ Christianos, veteres, recentes, notos, ignotosque pulsat. Neque vero nos vel Hugonis quem adfers, vel Valdensis, quem tu isti socium addere poteras, tuæ isti infaustissimæ, ac falsissimæ interpretationi fauentium, auctoritas commouere debet. Vt te scilicet, sic etiam istos, à veri regionibus auertit causæ studium, quod cum eam, quam apud veteres huius sacramenti proram ac puppim fuisse legebant, *manuum impositionem*, eam nullo fere apud suos loco ac numero esse viderent; ne à moribus antiquis discessisse viderentur, commenti sunt *impositionem manuum* esse suam quoque *chrismationem*; Quod illis sæculo obscuro, ac nullis ferè litteris illustri degentibus condonandum. Tua, qui in tanta luce peccas longe grauior culpa est. Ac vt intelligas, quanti nobis esse illa istorum deliratio debeat; audi quæso, quid de ea judicauerit.

Art. 12.

Cap. 8.

L. contra mendac. sectat. c. 39.

T. 4. in Th. d. 5. q. 1. puncto 1.

uerit Sirmondus, ordinis sui, id est Ignatiani absque controuersia eruditissimus. Is enim recitata Thomæ Valdensis * opinatione, *manuum impositionem*, quæ in hoc sacramento memoratur, *de ipsa frontis vnctione* (quod tuum est scitum) intelligentis, *quia* (inquit) *non minus manus imponit, qui vngendo imponit* (quæ tua quoque & ipsa ratio est) hoc inquam glossemate descripto Sirmondus; *Quid* (inquit) *potuit fingi absurdius? Quasi non disparia, & diuersa hæc duo semper habita sint, vt docui, non modo tum, cum alterum*, (scilicet chrismatio) *in baptismo, alterum* (nimirum manus impositio) *in confirmatione agebatur; sed prius etiam, cum Episcopus vtrumque post baptismum ita conferebat, vt alterum alteri viam muniret; aut quasi ridiculum non sit impositionem manus in frontis vnctione quærere; cum in verticis vnctione, quod multo verisimilius foret, manuum impositionem nemo vsquam somniarit.* Hæc ille. Itaque, vt vnde profecta est, eò redeat oratio, cum & rationibus claris, & Sirmondi, viri inter aduersarios merito suo celeberrimi, testimonio probatum sit *chrismationem in fronte* manus impositionem neque esse, neque nisi absurdissimè dici posse; & ex iis quæ paulò ante diximus constet neque Episcopi *versùs confirmatos manuum extensioni*, id *nominis* conuenire; jam patet nullam esse, in hodiernâ Romanorum confirmatione *manuum impositionem*. Vndè porrò consequitur nihil in eius vsum atque commodum ex duobus illis Actuum locis posse confici; in quibus Apostoli *manus imposuisse* baptizatis dicuntur, quod non fit in Romanâ confirmatione; *chrismasse*, quod in eâ fit, neque dicuntur, neque vel leuissimo indicio significantur. Sed etsi Bellarmino id, quod tantoperè cupit, quodque Sirmondus ipse absurdissimum esse judicat, donauero, frontis nimirum chrismationem istis solennem & esse, & dici posse aliquam *manuum impositionem*; ne sic quidem causam promouebit. Nam vt suæ Confirmationis *medium*, siue *organum sensibile* ex illis Actuum locis legitimè demonstret; omninò, vt quiuis videt, necesse est Latinam manuum impositionem eiusdem esse generis, ordinis, ac naturæ cum eâ, quam Lucas istic ab Apostolis factam narrat. Alioqui fallax & sophistica erit tota eius demonstratio, in vocabulo ambiguo pueriliter ludens; & ex propria, verique nominis *manuum impositione* aliam nescio quam colligens, hactenus apud homines & Iudæos, & Christianos inauditam; nihil cum illâ, præter nudi vocabulo sonum commune habentem. *Manus*, inquis, *imponebant Apostoli.* Atqui Episcopi nostri manus quoque imponunt. Nam confirmandorum frontem pollice consignant chrismate tincto. Dic mihi bonâ fide; Siccine etiam Apostolos *manus imposuisse* censes? ita scilicet vt Lucas, cùm eos manus imposuisse narrat, non id significet, quod omnes hactenus crediderant, puras manus, nullaque imbutas pinguedine expansas in eorum vertices.

* L.2. c.112.

Antirrh. c. 7. p. 18.

tice, statuisse, ac tenuisse dum precibus suis iis benedicerent; sed, quod vos his vocibus significari etiam posse contenditis, oleô quodam balsamatô crucem in eorum frontibus pollicis ductu signasse? Si negas te id censere, de tua demonstratione actum est; Quis enim non videt nihil id, quod fecisse dicuntur Apostoli, cum eô, quod vos facitis, commune habere, vt ab illô ad hoc argumentari liceat? Si verò ais, tuum erat id, quod ais, probare, quodque probè nosti neque à nobis, neque ab vllis qui retrò fuerunt, Christianis admitti. Nam neque in primis, neque in mediis, neque in vltimis Christianismi temporibus, quemquam reperies, qui quod ait Lucas Apostolos *manus imposuisse* id interpretetur *oleô balsamatô in fronte signasse pollicis in crucis figuram ducti actu, & ministeriô*; quod vestri glossematis portentum est omnibus hactenùs inuisum & inauditum. En quò tandem Bellarminiana demonstratio redit; Illa verò confirmationem clarè, atque euidenter ex Luca conficit; sed ita tamen si concedas Lucam quo loco ait *manus imposuisse Apostolos*, eô significare *Apostolos homines baptizatos chrismate consignasse*; hoc est, si id ipsum, quod probare cupit, ei concesseris. Si concedere abnuis, nihil efficiet. Obsecro tuam fidem; Nonne & Deo & hominibus palam illudunt, qui sic agunt? Neque verò hic Gregorij inuerecundiam moror, qui etiamsi concedatur suam *chrismationem* neque à Luca per *impositionem manuum* significatam, neque ab Apostolis, cum Spiritum Sanctum traderent, adhibitam, aut vsurpatam; pertendit tamen *sui sacramenti assertionem rectè ex ipsis illis Lucæ locis probari*; *hoc ipsô* (inquit) *quod & expressè aliquid ibi continetur propriè spectans ad hoc sacramentum, nempè effectus; & traditio Ecclesiastica (secundum quam Scriptura intelligi debet) docet consequenter ibi insinuari totam reliquam rationem huius sacramenti, siue illa vsi debuerint Apostoli, siue alij deinde successores Apostolorum.* Quid istis hominibus facias, qui ex Scripturâ *rectè* haberi volunt, etiam id, quod in ipsâ confitentur minimè haberi? quasi oleum in pumice tametsi nullum esse nobiscum fateantur, posse tamen id ex pumice copiosum ac lucidum haberi pertendant? Quod verò de *effectu* huius Sacramenti obgannit Gregorius, nemo dubitat, quin, quod ait Lucas, *Spiritum sanctum acceperint quibus impositæ sunt ab Apostolis manus.* Hinc vt idem Spiritus iis quoque detur, quos nunc Latini chrismant; nè si rumpatur quidem Gregorius, effecerit. Neque, vt hoc indè consequatur, vlla Ecclesiæ traditio præstare potest; quæ, quid Ecclesia credat, instituat, sequatur docet; rerum naturas, verasque ac æternas ratiocinationum leges non mutat; neque siquid ex alio non sequitur, efficit, vt sequatur, vel contra. Sed de *traditione Ecclesiastica* differere est ab hoc locô alienum; in quô disputamus, an isti suum sacramentum, non ex *traditione*, sed ex *Scriptura*, quod se facturos professi

T. 4. in Thom. disp. 5. q. 1. puncto 1. p. 643. col. 1. b.

professi erant, demonstrent. De *traditione* suô posteà locô dicemus; quò cum peruentum fuerit, apparebit, vt spero, Latinam chrismationem nullos apud Lucam veteres vel inuenisse, vel somniasse. Sed vt omnis istius frangatur impudentia, libet hic obseruare Bellarminum alibi disertissimè docere non posse ex Scripturis solidè, ac euidenter *probari sacramentum vllum propriè dictum, nisi cuius demonstratur in Scriptura symbolum externum.* Cum igitur fateatur Gregorius suæ confirmationis externum symbolum, hoc est chrismationem, in istis Lucæ locis minimè demonstrari; profectò si vera docuit pater Bellarminus, omninò mentitus est pater Gregorius, dum hoc suum sacramentum rectè ex iisdem Lucæ locis asseri pertendit.

L. de sacram. Ord. in c. 9. §. Respondeat.

Capvt VII.

Soluuntur ac confutantur duo alia pro chrismatione argumenta, alterum ex 2. Cor. 1.21. *alterum ex* 1. Ioan. 2.27. *ducta.*

Sed antequam hinc discedo, expendenda sunt duo alia noui Testamenti loca, ex quibus & Bellarminus, & alij argumentantur Apostolos neophytos suos chrismasse. Prior locus est Pauli; *Qui* (inquit) *confirmat nos vobiscum in Christô, & qui vnxit nos, Deus, qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. Verba ipsa* (inquit Bellarminus) *satis apertè significant* Apostolum de sacramentô confirmationis loqui. *Nam inprimis verbum* confirmat *proprium est huius sacramenti, in quô robur datur. Deinde* vnxit nos *vel refertur ad ipsam vnctionem externam, vel si referatur ad internam, fit allusio ad externam. Ideò enim interna illa illustratio & operatio Spiritus Sancti dicitur* vnctio, *quia per vnctionem externam dari, & significari solet. Illud autem* signauit nos *referri potest, tum ad internam obsignationem per characterem; tum ad externum signaculum crucis, quod in hoc sacramento in fronte imprimitur. Denique illud* dedit pignus Spiritus in cordibus, *apertissimè designat effectum principalem huius sacramenti, qui est donum caritatis.* Hæc Bellarminus. Ægidius Coninck etiam, quàm iste, timidiùs agit. Præfatus enim *Patres satis obscure semper fuisse de forma Confirmationis locutos, nec eam vnquam expressè tradidisse, ne mysteria nostra infidelibus patefacerent,* tandem ait eam *tamen Apostolum hoc loco insinuare.* Nam & Tridentinis & istis omnibus familiare esse cœpit *insinuandi* vocabulum, quotiès de iis locis agunt, in quibus non quidem rem ipsam de qua quæritur, inueniunt; sed aliqua tamen ejus vestigia, obscura licet & tenuia, nec omninò qualia ipsi optant, vel deprehendunt,

De Conf. c. 8 §. Prima. 2. Cor. 1. 21.

De Conf. art. 4. num. 69.

vel

vel certè, quod optantibus solenne est, deprehendere se putant, atque imaginantur. Sed quousque isti nos ludent, & vanissima suæ mentis somnia pro certis ex Scripturâ demonstrationibus obtrudent? Quid Paulus dicat, quid significet, clarum est; neque ad id intelligendum vllô istorum vel oleô vel balsamô opus est; Vult nimirum Deum auctorem esse ejus firmitatis, quâ & ipse, & cæteri fideles in Domino Christo perstant immoti; eundemque illum Deum *vnxisse nos*, Spiritu nimirum Sancto, quem ideo Ioannes *vnctionem Dei, & à Deô acceptam* vocat; quin & *obsignasse nos*; quo? *Spiritu* nempe (quod disertè ait alibi Paulus) *promissionis sancto*. Cætera clara, diuinum illum Spiritum in corda nostra à Domino effusum, datum nobis esse in *pignus*, vel, vt græca habent, in *arrhabonem*. Is enim Spiritus, quod ait alibi Apostolus, *arrhabo est hæreditatis nostræ*; Nempe & illius pars est, & pro toto, quod olim cernemus, nunc Sponsor est. Hæç clara sunt, & apud omnes confessa. Deum autem, quod isti hinc argumentantur, instituisse, vt oleo & balsamo in crucem chrismentur eorum frontes, quibus illa Spiritus sui dona largiturus est, vel hanc esse istius chrismatis vim, vt dona spiritus conciliet, vel tale quid denique factitasse Apostolos; neque dicit hic, neque innuit Paulus. Verba eius ad ritum istum ità à vobis constitutum vt nunc est, posse torqueri fateor. Sed id ingenij vestri est; Paulinæ mentis non fuit. Denique, vt res procedat, primum omnium supponendum est hoc vestrum sacramentum fuisse & à Paulo, & à cæteris illius temporis Christianis factitatum. Nunc autem, cum id sacramentum hinc demonstrare instituatis, turpe est & ineruditum id à vobis supponi, quod erat probandum. Et quæ hoc vitio laborat argumentatio, hoc est quæ id ipsum supponit quod probare instituit, ea verò non demonstratio, sed cassum, & inutile sophisma est. Ex his apparet nihili esse, quæcunque Bellarminus attulit. *Confirmare* (inquit) *proprium est huius sacramenti*. Apud vos inquam; qui hoc sacramentum ita appellatis; Non apud Paulum, cui ignotum fuit. *Confirmandi* vocabulum illi frequens; vt cum *Euangelium apud Corinthios confirmatum*, & mox *eos à Christo confirmatum iri vsque in finem sine crimine* ait; & cum Colossenses hortatur, vt *confirmati fide*, vel vt habent græca, *in fide, sicut acceperunt Christum, in ipso ambulent*; & cùm alibi *salutem* ait *à Dominô enarrari cœptam, ab eius auditoribus in nos esse confirmatam, contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus Sancti distributionibus*; item *gratia confirmari cor, non escis, id verò optimum esse*; Hæc omnia, vt quiuis videt, nihil ad vestrum sacramentum. Ergo neque hoc, quod nunc affertis, eò torquere nos quicquam cogit. *Vnctionem* verò, quæ apud eum sequitur, nos internam, quæ fit per Spiritum intelligimus; & ita dici propter similitudinem cum externâ

1. Ioan. 2. 27.
Eph. 1. 13.
Eph. 1. 14.
1. Cor. 1. 6. 8.
Col. 2. 7.
Heb. 2. 3. 4. & 13. 9.

externâ confitemur; ſed non veſtra, quæ tum nondum fuit. Quanam ergo, inquis? Iudaïca, inquam; quam Reges, & ſacerdotes olim in eâ gente accepiſſe notum eſt. Eadem ratione hic *vngi* dicimur, qua caput noſtrum *vnctum* canit auctore Apoſtolo Pſaltes. Chriſtum verò nullo balſamo, nullo oliuarum oleo à Patre inunctum, vel vos ipſi confitemini. Ergo & nos eodem oleô, quô ille vnctus fuit, vnctos hic dici, atque intelligi conſentaneum eſt; alio certe, nihil neceſſe eſt. Sed illud (inquit) *obſignauit nos*, poteſt referri *vel ad characterem, vel ad ſignum crucis*. Sed qualis (inquam) iſta demonſtratio eſt, quæ ex dubiis procedit? & pro principiis adhibet, ea quæ *poſſunt eſſe*? non autem neceſſariò ſunt? Tibi verò, ô bone, vt Pauli verbum vel ad characterem, vel ad crucis ſignum tuum referre queas, inprimis demonſtrandum eſt vtrumque illi & cognitum & probatum fuiſſe; id enim nos quidem, vt noſti, nequaquam concedimus. Sed adeò ineptum eſt tuum hoc argumentum, vt etiamſi hoc ipſum (quod falſiſſimum eſt) verum eſſe conſtaret, nè hoc quidem ipſum prohiberet, quominùs Paulina vox de obſignatione *per Spiritum promiſſionis ſanctum*, ipsô auctore Paulô caperetur. Apage ergo characterem illum tuum, crucíſque inſcriptum pinguedine ſignaculum. Nos Paulo credere verius eſt, hoc ſignaculum ad diuinum Spiritus Paracleti in ſuis opus referenti, qui Domini & crucem, & reſurrectionem in eorum non fronte, ſed corde, manſuris in æternum lineamentis, non balſamô, vel oleô, ſed cæleſti luce pingit. Hoc verum, hoc vnum, apud Paulum quidem certè, occurrit Chriſtianorum ſignaculum. Denique *illud* (inquit) dedit pignus Spiritus in cordibus veſtris *apertiſsimè deſignat effectum principalem huius ſacramenti*; quem vos (inquam) effectum veſtri ſacramenti eſſe ſomniatis; Paulus neque hic, neque vſpiam alibi ei tribuit; Quomodo, qui ne *ſacramentum* quidem illud vnquam memorauit, vel ſciuit? Atque hæc Bellarminus. Coninck hoc dilemmate Apoſtolum cogit inuitum teſtimonium ſacramento ſuo dicere. *Is* (inquit) *vel hic per verbum* vnxit *vult ſignificare Chriſtianos omnes corporaliter vngi*; *vel vult ſignificare internam vnctionem gratiæ diuinæ nos corroborantis*. Hoc vult, inquam, non illud, quod planè ſtultum eſt, & ridiculum. Ergo (inquit Coninck) *indè ſequetur ex teſtimonio Scripturæ infuſionem gratiæ metaphoricè rectè dici vnctionem, & conſequenter externam vnctionem cum illâ habere aliquam analogiam, ac ſimilitudinem, atque ita per eam rectè internam vnctionem ſignificari; quorum vtrumque ipſi negant.* Nos-ne? Tu verò

Νήπιος εἶ ὦ ξεῖνε,

qui, quos refellendos ſuſcepiſti, eorum dogma, & ſenſus ignoras. Nos negamus Spiritus gratiam cordibus fidelium infuſam rectè per

Pſ.44. (heb. 45.) 7. Heb.1.9.

metaphoram dici *vnctionem?* & internæ cum externa esse similitudinem, & hac illam rectè significari? Imò verò omnia fatemur, & affirmamus. Illud vnum negamus, externam illam vnctionem, è quâ ducta est Apostoli metaphora vestram fuisse; aut vllorum omninò illius æui Christianorum, quos non aliô oleô, quàm spirituali & diuinô vnctos fuisse scimus. Fuisse eorum tunc temporis externam aliquam vnctionem sacram & mysticam, qualem vestram esse defenditis, non hinc, non ex vllô aliô vel Pauli, vel cujusquam diuini scriptoris testimoniô conficies. Vndè ergo, inquis, & ex quâ externa vnctione ducta est metaphora, si non est à nostrâ? Quasi verò quoties diuini scriptores rerum corporalium vocabula ad res spirituales metaphoricè significandas transferunt, totiès necesse sit extitisse ex illis constituta in Ecclesiâ Christianâ sacramenta! Ait Paulus, *quicumque in Christô baptizati sumus, Christum nos induisse*; & vrget nos alibi, vt *induamus Dominum Iesum Christum*. Omnes fatentur metaphoram esse, quâ re corporali, indumento scilicet, rem spiritualem, Christi in nobis gratiam, significauit Apostolus; neque quisquam negat, quin sit vnius ad alteram certa analogia. Ergo-ne hinc tuo exemplo Coninck, sacramentum aliquod *vestiarium*, vt tu ex vnctione *olearium*, effingam? Certè par vtrobique, vt vides, jus est. Neque si hoc tibi assumis, illud mihi debes negare. At stultus esses tamen si non negares, cum nullum esse apud Christianos ex veste aliqua externa & corporea constans sacramentum, certissimum apud omnes sit. Ergo neque tibi ex hac Pauli *vnctione*, cujus eadem est ratio, *olearium* vt elicias sacramentum, jus vel potestas vlla est. Quid siquis ad tuum exemplum *lac* nostris sacramentis inserere velit, quod & hujus rei nomine rem gratiamque spiritualem à Petro significatam legat, quo loco nos ille jubet *rationabile sine dolo lac concupiscere*; tu-ne id patiare? Non, vt opinor, qui nullum noris apud Romam tuam *lactis* sacramentum. Atqui non tibi magis *oleum* ex Paulo elicere, quàm isti *lac* ex Petrô emulgere licet. Sed nimis crassum est scilicet putare nullam ex Scripturæ metaphoris aliundè, quàm ex Ecclesiæ Christianæ sacramentis ductam esse; quâ tu ineptiâ laborasse videris; ad eam certe necessariò ducit argumentum tuum. Fateor Apostolos interdum ad nostra sacramenta allusisse; vt Paulum, vbi ait *nos omnes in vno spiritu potatos esse*; & alibi *nos omnes vnum panem esse*, ad eucharistiæ, vt patet, nostræ ritum respiciens. Eandem esse omnium metaphoricè ab illis dictorum rationem, nemo sanus dixerit. Multa à Mosaicæ reipublicæ, Ecclesiæque rebus ducta sunt; appositè sanè & diuinè; quod ista vetera nostrorum figuræ essent, ac typi; quod ipse Paulus non semel monet. Inde illa; *Nos sumus circumcisio; promissionis, non carnis, liberæ, non ancillæ filij; genus electum, regale sacerdotium*. Et illa;

Gal. 3.27.
Rom. 13.14.
1.Pet. 2. 2.
1.Cor.12.13.
1.Cor.10.17.
1.Cor. 10.6.
Col. 2.17.
Phil. 3. 3.
Gal. 4. 28. 31.
1.Petr. 2. 9.
1.Cor. 5.7.8.

illa; *Estote noua conspersio, sicut estis azymi. Epulemur non in fermento veteri, sed in azymis sinceritatis.* Alia sunt de hoc genere pænè innumerabilia, ex veteris Testamenti rebus sumpta. In hoc ordine est hoc quod allatum est Pauli, *Deus vnxit nos*, de Mosaïcis, vt dixi, vnctionibus translatum. Concedam ergo illam *vnctionem*, de quâ hæc Paulina manauit, fuisse externam; fuisse in Ecclesiâ; fuisse internæ & spiritualis typum; sed in Ecclesia veteri, quæ vmbrarum & figurarum locus erat, non noua, quæ corporis & veritatis sedes; fuisse typum, sed veterem; Christi adeò repræsentatione abolitum; non nouum à Dominô institutum; fuisse denique (si hoc quoque vult Coninck) *sacramentum*, sed Mosaïcum; non Christianum. Cætera, quæ diuini scriptores, neque de nostris, neque de Iudaïcis sacris, sed vel è mediâ hominum vitâ, vel ex rerum natura, quæ & ipsa quædam est gratiæ, si non imago, certè vmbra, plurima passim transtulerunt, omnibus confessa mitto; quale illud est de lacte è Petrô, de veste è Paulo nuper à nobis commemoratum; Vnde liquet nihil istorum argumento stultius, vel crassius fingi posse, qui quod Paulus *vnctionem*, rem & in Israële olim, & in hominum vita semper familiarem, ad gratiam spiritualem significandam transtulit, concludunt aliquod fuisse in Ecclesiâ Christianâ ex vnctione externâ constans sacramentum; quasi scilicet nulla fuerit vel in Israele, vel in reliquô mundô externa *vnctio*, è qua Paulus tropum hunc suum ducere potuerit.

Eadem alterius loci ratio, quem Bellarminus è Ioanne perperam quoque huc trahit; *Et vos* (inquit Apostolus) *vnctionem, quam accepistis ab eô, maneat in vobis. Et non necesse habetis, vt aliquis doceat vos; sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium.* (1.Ioan.2.27.) *Vnctionem* vocat Spiritum sanctum, quô in Domino inuncti sumus. Res clara est. Nam & *manere in nobis*, & *docere nos de omnibus*, quod huic, de qua loquitur, *vnctioni* tribuit, vtrumque quidem Spiritui Sancto, fidelium & hospiti constantissimo, & doctori vnico, apprimè conuenit; neutrum oleo balsamato fronti neophytorum illito congruit; quod statim defluit, non *manet*; neque *docere*, vel discere quicquam potest, res scilicet muta, vitæ sensusque iuxta expers. Cæterum, an quod nunc quærimus, aliqua fuerit Ioannis æuo externa fidelium baptizatorum in fronte chrismatio, ab ipsô & aliis Apostolis factitata, quâ diuina hæc Spiritus Sancti gratia & significaretur, & daretur; non hinc magis, quàm ex aliis Scripturæ locis haberi potest. Neque quicquam affert Bellarminus, quod id demonstret. Tantùm quosdam Patres, quod & in superiori locô fecit, nominat, veluti hæc loca ad chrismationem referentes; de quorum sententia, & testimoniis suo postea ordine ac loco dicemus; vbi ad

alteram disputationis partem de Ecclesiæ veteris fide, ac ritu ventum erit. Nunc satis est breuiter monere non siquid è Scriptura Patres ad eos ritus retulerint, atq; accommodauerint, qui suis temporibus erant in Ecclesiæ vsu, eò effici vt eosdem diuinis quoque scriptoribus cognitos, ac vsitatos fuisse censendum sit. Idemque dictum volo ad ea Scripturæ loca, quæ suprà Soto dicebat ab Augustinô, & Ambrosio de chrismate interpretata. Nimirum eo quidem testantur chrisma suô sæculô in vsu sacro fuisse, quod nemo negat; (neque enim si nullum fuisset, eò diuinas Scripturæ voces accommodassent, vel, vt simpliciùs dicam, detorsissent) Scriptoris sacri tempore idem jam in vsu fuisse, vel ejus mentem eò respexisse, dum illa litteris mandaret, quæ istuc Patres referunt; falsum est, & ab omni veri specie alienum. Verbi gratiâ, quis Dauidem cum illa scriberet, *Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron,* putet in animo habuisse externum istorum chrisma; vel Paulum, cùm ait, *caritatem Dei diffusam esse in cordibus nostris per Spiritum Sanctum*; & iterum alibi, *Spiritu sancto signati estis?* Ista quidem nullus nobis Augustinus, nullus Ambrosius ita intelligenda persuaserit; quæ quid velint vel ipsi aduersarij vident, nimirum Aaronis vnguento adumbratum fuisse Spiritum, quo Christus primum, nostrum caput, affatim, ac copiosissimè, nos ex eo postea, pro suâ quisque mensurâ, vncti sumus; non autem istorum chrisma quod cùm in Christô, ipsis fatentibus, non fuerit, neque sanè ex eô *descendisse* commodè dici posset. Illa verò Pauli de *caritate in cordibus nostris per Spiritum diffusâ*, & de *Spiritu, quo in Domino consignati sumus*; quid faciunt ad oleum istorum balsamatum? Ista quidem Patres, si eò retulerunt, id per aliquam allusionem instituerunt, in quô genere quantum illi sibi indulgere soleant, norunt, qui eorum scripta legerunt; non quod hunc verum, ac proprium, scriptorique ipsi intellectum, & animo ejus obuersatum sensum putarent. Illa certè, & alia eiusdem generis fortasse non pauca in quibus Patres itidem luserunt, nè ipsi quidem aduersarij in hac disputatione adhibent; & Soto disertè tria illa quæ adduxerat, fatetur *non vsque adeò rem demonstrare.* Sed & illa duo Pauli, Ioannisque loca, quos Bellarminus afferenda censuit, ad hanc rem minus efficacia esse, ipse eo fatetur, quod ad alteram è veteribus Ecclesiæ scriptoribus probationem hac breuiter peracta transiens; *Secundo* (inquit) *probatur, & quidem efficaciùs ex communi consensu Pontificum, Conciliorum, & Patrum.* Atque hæc omninò sunt, quæ aduersarij, ex Scripturis in hac controuersiâ afferunt. Absit enim vt iis tribuam, quæ Clingius nescio quis superioris sæculi malè feriatus Theologus in hac caussa pro sua ex chrismate vnctione è Moysis Exodo recitat, vt eam fuisse diuinitus institutam probet; jussum fuisse à Deo Moysem facere vnctionem olei,

Psal. 132. (hebr. 133.) 2. Rom 5. 5. Eph. 1. 13.

De Conf. c. 8. §. Secundò.

In summ. doctr. Christ. titulo 97.

Exod 30. Exod. 29.

olei, & tabernaculum, ac mensam, cæteraque vtensilia vngere; & 1.Reg.9.&16. Aaronem item ejusque filios vnctos fuisse; & Saulem posteà, atque Dauidem vnctione quoque fuisse à Samuele in regiam dignitatem initiatos, ac, vt sic dicam, inauguratos. Hæc enim ad veteris Testamenti cultum, Domini Christi morte abrogatum, atque abolitum pertinere, omnes vident; non ad nostrum, qui totus in Spiritu & veritate situs, paucissimos, eosdemque simplicissimos ac facillimos ritus religiosos continet. Sed neque sane ex paulò eruditioribus aduersariis quisquam ista Clingiana attulit. Cum ergo ex iis ipsis, quæ cum aliquà veri specie adducere se posse putant, nihil omninò esse demonstratum sit quod vllam ad hoc concludendum vim habeat, quod cupiunt; nunc quidem constat non posse ex Scripturis vllà ratione demonstrari hoc ipsorum è chrismate sacramentum vel à Christo Domino institutum, vel ab ejus Apostolis factitatum fuisse.

Caput VIII.

Nullum ex Scripturâ extrui posse Confirmationis proprium Sacramentum. Ac primò nullam esse factam tali alicui sacramento promissionem. Ne promissum quidem datumque Apostolis spiritum planè eundem esse cum eo, qui Confirmationis sacramento conferri fingitur.

Nunc exclusâ, atque rejectâ illâ hodierna Latinorum ex oleo & balsamo vnctione, vt totus hic locus planè, penitusque discussus, ac repurgatus maneat, secundò videndum est, num ex Scripturis probari possit institutum aliquod illius generis sacramentum, quale somniant aduersarij, non quidem *chrismate*, quod nullum in diuinis litteris reperiri ostendimus, sed, quæ olim fuit Canonistarum veterum sententia, *manuum impositione* veluti legitimò suò signo, ac symbolo constans. Nam tametsi aduersarij nullum huiusmodi agnoscant, Canonistarumque opinionem, qui id defendebant, velut erroris atque hæreseos plenam, (quod suprà me dixisse memini) haud segniter proscribant; eorum tamen præcipua, ac ferè vnica ex Scripturis argumentatio ei, quod ipsi refutant, sacramento tota militat; nullum aliud vel edens, vel probans huius sacramenti *medium* siue *signum* præter *impositionem manuum*. Itaque ista eorum ratiocinatio, licet à suo scopo aberret (qui hic erat, scilicet, chrismationem hodiernam probare) tamen si quam vim reuerà habeat, confirmatiuum illud Canonistarum ex impositione manuum sacramentum constituet. Ac tametsi nos, qui contrà vnum aduersariorum dogma, de Latinâ

confirmatione, vel ea hodie à Romanæ communionis hominibus defenditur, ſcribere inſtituerimus, hoc eorum errore ſemel profligato ſatis honeſtam cauſam habere videamur, cur alteram illam cum Canoniſtis concertationem omittamus, cum eorum ſententia jampridem ab aduerſariis, quos nunc oppugnamus, deſerta, ac repudiata fuerit; tamen, quod hominis ingenui ſit nihil diſſimulare, & aperrè quid in religione ſequatur, profiteri, nullumque pro illuſtranda verbi diuini veritate laborem, aut certàmen ſubterfugere; age, nunc expendamus, num allata ab aduerſariis argumentatio ex Scripturis conficiat aliquod eſſe *impoſitionu manuum* ſacramentum à Domino Chriſto inſtitutum, atque ſuis traditum. Nam ſi res ita haberet, eſſet quidem grauiſſimum aduerſariorum peccatum, quod abdicatô ſignô à Chriſto inſtituto aliud ipſi in eius locum temere, atque arroganter ſubſtituiſſent; ſed neque leuis eſſe videretur culpa noſtra, qui planè de mediô ſublatô toto hoc Confirmationis ſacramento, Chriſti inſtitutum (hoc eſt manuum impoſitionem) vnà cum iſtorum inuento (id eſt chriſmate) abjeciſſemus, &, quod eſt in Euangelio, *colligentes zizania ſimul cum eis ipſum quoque triticum eradicaſſemus.* Sed abſit à nobis ea impietas. Nihil eſt ſanè à noſtris hominibus hac in parte ſecus commiſſum. Etſi enim illa *manuum* à Canoniſtis defenſa *impoſitio* majorem aliquanto habeat veri ſpeciem, quàm hodiernum aduerſariorum chriſma, quod illius Scriptura meminerit, de hoc ne vnum quidem verbum fecerit; tamen ſiquis mentem paulò acriùs intendat, facilè animaduertet nè illam quidem à Chriſto in Scripturis pro vniuerſali & perpetuô religionis noſtræ ſacramentô fuiſſe vſquam inſtitutam. Quod vt poſſit conſtare expendendæ erunt ſingulæ Bellarminiani argumenti partes. Is enim, vt anteà diximus, cum poſuiſſet tria in omni vero ac propriô ſacramentô requiri, diuinam promiſſionem, ſymbolum ſiue ſignum ſenſibile, ac mandatum; aggreſſus eſt demonſtrare nihil iſtorum eſſe quod non in Confirmationis ſacramentô inueniri, atque ex Scripturis probari poſſit. Ego de re ipſa non contendo. Ordinem, quô hæc tria proponit aduerſarius, denoto. Nam ratio rei poſcebat, vt primô locô mandatum Domini de vſu ſymboli præcederet; tum ſequeretur promiſſio; quià hæc ad ſacramenti effectum pertinet; rem autem ipſam conſtitui neceſſe eſt, antequam de ejus effectu quæras; vt naturæ ordinem ſequaris, apud quam res prius ſunt, quàm quicquam efficiant. Sed quia Chriſti mandatum, quod proferret, de hoc ſuô ſacramento nullum Bellarminus habuit, vafrè à promiſſione incepit, vt lector occupato promiſſi Spiritus ſpecie animo facilius admitteret quas poſtremo loco ſubijcit de mandato ſuſpiciones ſuas. Videamus tamen ſiquid ſit his ſuis artibus conſecuturus. *At promiſſio quidem* (inquit) *&* *certè*

Matth. 13. 29.

De Conf. c. 2. §. Ac promiſſio.

certè amplissima habetur Ioan.14. vbi Dominus promittit Spiritum Paracletum, qui consoletur in omnibus aduersis. Item cap. 15. vbi promittit eundem Spiritum Sanctum, qui faciat discipulos fortes, atque intrepidos in testificatione veritatis. Et c.16. vt arguat mundum de peccatô, de iustitia,& de iudicio, id est qui det robur Apostolis ad arguendam infidelitatem hominum, & testificandam Christi iustitiam, & annunciandum Principem huius mundi jam esse iudicatum. Item Lucæ vltimo, Sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. *Denique Actorum* 1. Accipietis virtutem superuenientis Spiritus Sancti in vos, & eritis mihi testes, &c. *Hanc certe diuinam esse promissionem, & in Scripturis haberi, & ea promitti hominibus jam baptizatis, & iustis gratiam ampliorem Spiritus Sancti, quâ fiant fortes, in confessione fidei, nullo modo negari potest.* Atque hæc quidem Bellarminus, quæ profectò mirifica sunt. Quis enim istum, cùm diuinam, quæ in hoc sacramento requiritur, promissionem ex diuinis litteris se exhibiturum denuntiabat, non putauerat allaturum aliquam, quæ ad hoc ipsum sacramentum pertineret, hoc est quæ omnibus id ritè, atque legitimè suscepturis gratiam eam, quam repræsentare atque exhibere dicitur, diuinitùs datum iri promitteret? Atqui quæcunque iste affert loca, nihil huiusmodi tinniunt; nihil omninò neque de manuum impositione, neque de iis,qui eam suscepturi essent, loquuntur. Tantum in genere significant Christum iis (quicumque tandem illi sint, de quibus sermo est) Spiritum Sanctum daturum. An simpliciter daturus sit, an verò adhibito aliquo signo collaturus, an denique hoc ipso propriè signo (id est manuum impositione) nihil plane dicunt. Si is esset Christus, qui suis Spiritus Sancti gratiam sine alicuius Sacramenti interuentu, atque ministerio dare vel non posset, vel certè nollet vnquam; concluderem equidem ex his, quibuscumque Spiritum promittit suum, eos donum non aliter accepturos, quam per aliquod sacramentum; non tamen id sacramentum quod, qualeve futurum esset, hinc certo colligerem; nisi & hoc quoque pariter constitutum esset, nullum, quo Spiritus Sanctus credentibus detur, aliud esse sacramentum præter hoc vel illud. Nunc cum eam esse Christi & bonitatem & potentiam omnes fateantur, vt Spiritus-Sancti dona suis sæpe vel oratione poscentibus, vel intenso rerum diuinarum, præcipuèque sanctimoniæ studio inuitantibus, vel etiam in periculo versantibus vltro neque rogatus, largiatur sine vllius sacramenti interuentu; adhæc cum alia esse certo constet sacramenta, quorum interuentu hæc ipsa, quæ istic memorantur, Spiritus Sancti dona suis à Christo dispensari soleant; clarum est ex istis ab aduersario allatis Domini promissionibus nequaquam concludi vllum fore in Ecclesia sacramentum, quo promissus ab eo Spiritus credentibus donetur; multò verò

etiam

etiam minus id ſacramentum, ſi quod futurum eſt, impoſitionem manuum fore. Iſte itaque lectoribus ſuis imponit dum promiſſiones in hoc Confirmationis ſacramento propriè requiſitas daturum ſe è Scripturis profeſſus, pro iis generales, ac ſolutas, nullique ſacramento aſtrictas attulit. Nam promiſſionem in baptiſmo verbi gratia vel in ſacra Cæna requiſitam nemo hanc eſſe dixerit; *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ*; id eſt, vt interpretatur Euangeliſta, Spiritum ſanctum accepturus eſt; Hæc enim, quamquam ſint ampliſſima, atque magnificentiſſima, nihil tamen propriè de baptiſmô ſignificant. Sed baptiſmalis promiſſio ſi quæratur, hæc verbi gratia rectè afferetur, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* De Euchariſtiâ, iſta; *Panis quem frangimus, participatio corporis Domini eſt*; *Calix benedictionis, cui benedicimus, communicatio ſanguinis Chriſti eſt*; & ſiquæ ſunt aliæ ſimiles; in quibus vides Domini gratiam, non in genere, ſed in ſpecie hoc vel illo ſigno ritè ac legitimè vtentibus promitti. Aliquid horum ſimile de Confirmatione afferendum erat, in quô eius ſigno ritè vtentes, hoc eſt manus impoſitione, aliquam gratiam accepturi propriè dicerentur. Nihil huiuſmodi præſtitit, neque ſane præſtare potuit aduerſarius; Fruſtrà ergo & falsò allatam à ſe promiſſionem in hoc ſacramento requiſitam, eamque ampliſſimam, gloriatur. Quod vt manifeſtius fiat, ſingula, quæ ille adduxit, teſtimonia videamus. Certè, vt hinc incipiam, duo vltima ex Lucæ vltimo & Actuum primo plane ſunt ab hoc negotio aliena; idque duas ob cauſſas; quarum prior eſt, quod quæ his continetur Domini promiſſio, ea non quorumvis fidelium communis (vt eam eſſe decet, quæ ad ſacramentum aliquod totius Eccleſiæ commune pertinet) ſed certorum duntaxat, eorumque paucorum propria ac peculiaris eſt; Apoſtolorum ſcilicet, & diſcipulorum ſi forte, qui cum iis illo tempore verſabantur; vt Euangeliſtæ in vtroque loco verba clariſſimè docent. In priori enim Chriſtus Apoſtolos ſic alloquitur; *Ego mittam promiſſum Patris mei in vos*; *Vos autem ſedete in ciuitate* (Hieroſolymam, vt patet, intelligit) *quo ad vſque induamini virtute ex alto.* In poſteriori verò eodem planè modo, Dominus *conueſcens* Apoſtolis *præcepit eis* (inquit) *ab Hieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem Patris, quam audiſtis*, inquit, *per os meum, quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto non poſt multos hos dies.* Promiſſio & præceptum ad eoſdem pertinent. Præceptum autem ad ſolos Apoſtolos pertinere clarum eſt, quos Hieroſolymis Spiritum Sanctum accipere neceſſe fuit. Cæterorum fidelium neminem in illa *ciuitate ſedere* jubet Dominus, vel ab eâ diſcedere vetat. Ergo hic quidem his ſolis, neque aliis virtutem illam cæleſtem promittit. Altera ratio eſt inde petita, quod promiſſa hic à Chriſto

Ioan. 7. 38. 39.

Marc. 16. 16.

1. Cor. 10. 16. 17.

Luc. 24. 49.

Act. 1. 4. 5.

Christo gratia, nulla *manuum impositione* Apostolis data est. Hanc enim promissionem ipso Pentecostes die à Domino expunctam fuisse notum & confessum est; Paracleto in linguis igneis cœlitùs repræsentato. Itaque nihil hæc quidem promissio ad Confirmationis sacramentum; quæ & particularis fuit, & sine manuum impositione præstita est; cum illius sacramenti promissio & vniuersalis ex hypothesi sit, & manuum impositionem necessariò requirat. In cæteris locis Dominus Apostolos ob proximum ipsius discessum mœstos ita consolatur; *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum; Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere*; Item, *Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me; & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.* Denique, *Expedit vobis, vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judiciô.* Clara omnia; Nimirum Apostolis stupendum illum Spiritus Sancti aduentum, qui paulò post eius ascensionem cœlitùs eos inundauit, promittit; cuius scilicet lumen ipsis ad obeundum impositum à Christô munus planè necessarium fuit. Quid hæc ad Confirmationis sacramentum? Si eius propria est hæc Domini promissio, apparet id nullâ impositione peragi debere. Notum enim est absque hac Christum Apostolis præstitisse, quod promiserat. Quod si ad hanc expungendam promissionem aliquô signô, & symbolô opus fuit, constat non aliud fuisse adhibitum præter linguas igneas. Cùm ergo hæc promissio non per aliquam manuum impositionem, sed per linguarum ignearum sensibiles species impleta sit; ea profectò à promissione in hoc sacramentô requisita aliena est, quæ plane contrà quàm illa, non linguis igneis in confirmando sedentibus, sed manu ei impositâ repræsentatur, atque præstatur; vt Canonistæ quidem volebant. Neque quicquam valet, quod objicit Coninck illas nuper memoratas Christi promissiones ad omnes omninò fideles, non autem ad solos Apostolos pertinere; eò quod promissus illis Spiritus dicitur *in æternum cum ipsis mansurus.* Id enim in Apostolis, qui jam pridem mortui sunt, impletum non fuisse. Itaque promissionem ad cæteros omnes fideles post Apostolorum mortem futuros necessariò extendendam esse, in quibus scilicet Spiritus in æternum mansurus est. Sed hæc non cogunt. Primò enim etiam cum Apostolis mansurum in æternum Spiritum Sanctum & ex Scripturæ & ex communi humani sermonis vsu rectissimè dici poterat; vt significaretur (quod reuerâ impletum est) nunquam ab iis discessurum Spiritum, neque apud eos aliquot annis futurum, vt fuerat Christus; neque in eos, vt olim in Prophetas, per interualla ventu-

Ioan. 14. 16.

Ioan. 15. 26. 27.

Ioan. 16. 7. 8.

Art. 1. dub. 1. § 5.

rum, ſed jugiter apud eos, ac conſtanter manſurum, quoad vixerint. Hoc enim eſſe apud Hebræos לעולם *εἰς αἰῶνα*, & notant hic eruditi, & vulgo apud omnes in confeſſo eſt. Quale illud eſſe apud Moyſem omnes agnoſcunt de ſeruô Hebræo *δουλεύσει αὐτῷ* לעולם *εἰς αἰῶνα, & ſeruiet ei* [hero] *vſque in æternum*; hoc eſt quandiù viuet. Cætera eiuſdem modi quæ in Scripturis paſsim occurrunt, nihil neceſſe eſt afferre. Sed & in communi ſermone obuia eſt hæc locutio; vt vel ex illo optimi poëtæ verſu videre eſt,

Deuter. 15. 17.

Seruiet æternùm qui paruo neſciet vti.

Poſſem, ſi liberet argutari, & illud reſpondere etiam propriè ſumptô vocabulo, potuiſſe rectè & verè dici *manſurum cum Apoſtolis Spiritum Sanctum in æternum*; qui ſcilicet etiam hodiè licet carne mortuis, Spiritu tamen apud Dominum viuentibus, adeſt, & in ſæcula ſæculorum aderit. Sed nihil opus eſt eò confugere. Recta eſt, quam dedimus, interpretatio. Itaque illud manet, quod & tota Chriſti oratio, & omnes rei circumſtantiæ clamant, has Chriſti promiſſiones ad Apoſtolos propriè pertinere; & ad Spiritum in eos die Pentecoſtes effuſum referri; fruſtrà adeò, & inſcitè ad omnes qui ſunt, & futuri ſunt, fideles trahi. Quæ non ita diſputo, quaſi negem vel Chriſtum ſuis poſt illa tempora Spiritum ſuum donauiſſe, donaturumque ad fines ſæculi, vel id ex diuinô eius apud Ioannem ſermone colligi poſſe; ſed quod maximum ſit diſcrimen inter ea Spiritus dona, quibus in illis initiis inſtructi ſunt, & locupletati Apoſtoli, & alia, quæ cæteri fideles quotidiè accipiunt. Primò enim ſi rem ipſam ſpectes, qui Apoſtolis datus eſt Spiritus, is ſpiritus fuit *prophetiæ*, qui apud hebræos רוּחַ הַקֹּדֶשׁ *spiritus ſanctitatis*, & שְׁכִינָה *κατασκήνωσις habitatio* dicebatur. Cum enim ea myſteria, quæ prædicaturi erant Apoſtoli, nondum cuiquam vel mortali vel Angelo patefacta eſſent, neque, quod ait Paulus, vllus ea vel oculis, vel auribus vſurpaſſet, vel animi cogitatione percepiſſet; neceſſe fuit illa primis illis Miniſtris reuelari, atque ob oculos tanquam in clariſſima quadam luce conſtitui. Prima quidem eorum rudimenta Chriſtus in terris antè & poſt reſurrectionem verſans Apoſtolis aperuerat; Ipſum, vt ſic dicam, diuinæ illius ſapientiæ corpus nondum retexerat; & apparet ex ipſorum ad Chriſtum ſermonibus, non iis modò, quos ante eius mortem, ſed & iis quos poſt reſurrectionem, & ſub ipſum adeo aſcenſionis Dominicæ punctum habuerunt, ignotum ad hæc tempora illis fuiſſe ingens illud Euangelicæ veritatis arcanum de Eccleſiæ in ſpiritualem, ac diuinum ſtatum reformatione; hæſiſſeque adhuc in eorum animis craſſas & pueriles Iudæorum de mundano Meſſiæ in Iſraële regno imaginationes. Quô fit, vt Chriſtus plenam rerum diuinarum reuelationem ad Spiritus Paracleti aduentum differat; *Adhuc* (inquit)

Ioan. 16. 12.

(inquit) *multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, DOCEBIT vos omnem VERITATEM.* Ergo necesse fuit Spiritum illis dari, qui non modo mentis oculos iis retegeret, sed etiam ipsas rerum diuinarum species ex Patris, Christique sinu, in quô hactenus, vt sic dicam, absconditæ delituerant, depromptas eorum animis in purâ luce, absque vllo ænigmate, clarè videndos objiceret; quod & ipse Dominus significauit, dum post illa, quæ nuper recitauimus verba, continenter de illô Spiritu, quem Apostolis promittebat, subjicit; *non enim loquetur à semetipsô; sed quæcumque audiet loquetur; & quæ ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me glorificabit, quia de MEO accipiet, & annunciabit vobis.* Spiritum, vt vides, Prophetiæ clare describit; qui ventura, planeque incognita reuelat; omninoque, vt ex dictis apparet, eô ipsô spiritu Apostolis opus fuit. Atque hanc ipsam Spiritus reuelationem ad Apostolatum fuisse necessariam, vel ex eô patet, quod Paulum Dominus, cum ipsum ad id munus allegeret, *mysterium pietatis*, licet jam hominibus patefactum, noluit tamen ab vllo mortali discere, sed ab ipso Paracleto Spiritu haustum, percipere, & ex ipsô fonte, perindè ac cæteros Apostolos, bibere. Cæterorum fidelium dispar omninò ratio est. Cùm enim ea, quæ sunt ad salutem creditu, cognituque necessaria, jam abundè reuelata fuerint, eaque ipsa nobis à Domini ministris euangelizantibus proponantur; omnes vident nihil nobis esse necessarium illum Apostolis datum prophetiæ spiritum, qui res ipsas, earumque species promat, & sensibus nostris objiciat; Eo tantum nobis spiritu opus est, quem Paulus πνεῦμα πίστεως & πνεῦμα σοφίας, *Spiritum fidei, & Spiritum sapientiæ* vocat; cuiusque vim, atque efficientiam egregiè his verbis describit, *Deus* (inquit Ephesios compellans) *det vobis spiritum sapientiæ, & reuelationis in agnitione eius, ILLVMINATOS OCVLOS cordis vestri, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius.* Nimirum is Spiritus nihil quidem noui extra ea quæ sunt jam Ecclesiæ patefacta, reuelat; sed efficit tamen, vt ista, quæ & Apostolis olim primum patefacta, & nobis nunc vel in Scriptura legentibus, vel in prædicatione audientibus objiciuntur, admittamus, atque verâ fide complectamur. Est enim ea mentis humanæ cæcitas, vt quantumuis clarè fulgeat objecta nobis à Christi seruis Euangelij veritas, eam tamen neque admissuri in animos, neque retenturi constanter simus, nisi Spiritus Dei interioris cordis nostri oculos aperiret; quod de Lydiâ purpuraria diserte est à Luca obseruatum; *Eius* (inquit) *Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur à Paulo.* Spiritus ipsas rerum species non reuelauit, vel objecit mulieri; sed effecit tantum *apertò* ejus *corde*, vt à Paulô oblatas, obiectasque, & ob oculos ei constitutas, fide verâ susciperet, atque admitteret. Fateor

Ioan. 16. 13. 14.

2 Cor. 4. 13. & Eph. 1. 17.

Eph. 1. 17.

Act. 16. 14.

vtriusque reuelationis, & illius quæ Apostolis primum, & huius, quæ postea fidelibus donata est, eundem esse auctorem Spiritum; diuersissima tamen esse vtriusque dona omnes vident. Eô fit, cum Spiritus à suis in nobis donis atque effectis censeatur, vt illa quidem prior Apostolorum propria gratia *Spiritus prophetiæ*; hæc verò cæterorum fidelium communis, *Spiritus sapientiæ*, vel *intelligentiæ* rectè (nisi fallor) dici distinctionis gratiâ possit; iuxta illud Pauli, *Diuisiones gratiarum sunt; idem autem Spiritus*. Iam si rei modum spectes; quis non videt quantùm intercedat discriminis inter communem cæterorum fidelium gratiam; & eam, quam largissimè suis Apostolis initiô admensus est Dominus? Meritò sanè. Nam illorum quidem munus tantum, tamque difficile fuit, vt hæc communis ordinariaque Spiritûs mensura ad id administrandum, atque exsequendum satis futura non fuerit. Erat enim illis omnis mundi status immutandus, hinc quidem Iudæorum lex abroganda, & ipsius Dei mandato instituti, longaque multorum sæculorum canitie venerabiles ritus abolendi; illinc verò dira, atque inueterata, penitusque cæterorum populorum animis inolita idololatriæ superstitio profliganda; Tum peregrina, & hactenus terris incognita, atque inusitata sapientia apud omnes longè lateque propaganda erat, per infestos, omnique nisu repugnantes Principum, & populorum, doctorum, atque indoctorum, omnium denique humani generis ordinum cuneos; quo opere nullum vnquam à mundi conditu maius, atque diuinius vlli homines vel aggressi sunt ipsi, vel à Deo impositum suscepere. Ac si benè rem repute præ hoc exiguum, ac pænè nihili fuit, quantumvis alioqui per se ingens, atque admirabile, Moysi ipsius ministerium. Quos in talem prouinciam mittebat Dominus Apostolos, eos decuit nouâ & inusitatâ Spiritus copia instrui; clarissima, & certissima mysteriorum omnium Euangelicorum notitiâ non imbui modò, sed & totos perfundi; cælesti quadam sapientiâ, ac non jam heroïcâ, sed Angelicâ fortitudine muniri, sanctitate, miraculis, omni denique Spiritualium donorum genere ornari. Hæc illis Christus omnia hoc loco pollicetur, dum Spiritum Paracletum promittit. Et paulò post plenissimè promissionem expunxit, quô die cælesti igne baptizatos in viros nouos, planè cælestes, ac diuinos, transformauit. Nulli cæterorum fidelium tale, tantumque opus commissum est; nulla adeò similis Spiritus mensura vel promissa, vel data. Huc denique ipsa administratæ rei ratio, quædamque (vt sic dicam) dignitas, ac pompa pertinet; quâ Euangelij primordia sanciri atque constitui necesse fuit. Itaque promissam illam vim Spiritus Apostoli, non in angulô, vel hoc aut illô temerè locô, sed Hierosolymis, maximâ ac celeberrimâ ciuitate, totiusque Iudaïcæ religionis arce, cælestibus jampri-

1. Cor. 12. 4.

jampridem vaticiniis huic officio dedicatâ, ac destinatâ; neque item quouis tempore, sed ipso Pentecostes sanctissimo die, in confertissimâ hominum multitudine, ac veluti quodam totius hominum generis theatro; quod ad festi solennitatem vndique confluxissent *viri religiosi ex omni natione, quæ sub cœlo est.* Tum & illa, quàm stupenda, quod ipsa primum domus, in quâ consederant, illapso repente de cœlo sonitu immugiit, & veluti hospitis ingressuri majestatem expauescens, cohorruit. Quid illos dicam sanctissimos in linguas diuisos, atque compositos ignes, in singulis Apostolis magnô omnium miraculô sedentes? Quid illam denique, in quam omnes extemplo eruperunt, multiplicem, ac non vnius coloris neque speciei orationem, cum homines idiotas, & extra Galilæam suam nihil hactenùs sonantes varij diuersarum, imò pæne omnium gentium viri suâ quisque linguâ *magnalia Dei* loquentes repente audirent? Hæc ita tum fieri, & ad Euangelij dignitatem decuit, & ad fidem nostram necesse fuit; quò talibus miraculis fundatum Euangelium, tamque augustis initiis constitutum, fœliciter cresceret, sensimque per orbem totum propagaretur. De nobis alia omnia; quibus rebus extraordinariis opus non est, jam satis confirmatâ Apostolicæ prædicationis fide. Atque ex his quidem jam satis (nisi fallor) constat, quàm inepta, ac inscita sit aduersariorum omnis ista ratiocinatio, qui promissum Apostolis, iisque solis datum illum *prophetiæ* (vt diximus) *Spiritum* cum ordinario fidelium *sapientiæ* atque *intelligentiæ spiritu* temerè confundunt, illiusque promissionem ab huius donatione non discernunt; nullaque adeò ratione concludunt debere huius proprium esse sacramentum, quod illius singulare fuerit signum; effusæ nimirum in Apostolos, quô die promissus Spiritus datus est, diuisæ atque effictæ in linguas flammæ.

Act.1.5.

Act 2.4 11.

Capvt IX.

Datum ab Apostolis per manus impositionem Spiritum Act.8. & 19. fuisse proprie Spiritum charismatum gratis datorum, siue miraculosorum, & extraordinariorum. Soluuntur contra allata à Bellarmino sex argumenta.

Sed & ex his constare potest, eos pariter hallucinari cùm datum ab Apostolis Spiritum cum eô Spiritu permiscent, quô singuli fideles in fide jam confirmantur; & ex *manuum impositione*, quam adhibuisse aliquotiès Apostolos, cum Spiritum illum darent, legimus, imperitè

ac perperàm colligunt ordinarij Episcoporum muneris esse, vt manus singulis fidelibus eodem modô imponant, quo ipsis concilient, ac tradant eum, quo in fide confirmantur, Spiritum; Nam & hic Spiritus non paucis initio fidelibus datus, licet minus copiosus, minusque illustris, ejusdem tamen generis, atque ordinis cum eo fuit, quem ipsi Apostoli diuino illo Pentecostes die cœlitùs missum acceperant; eodemque pertinuit, ad constituendam scilicet ac sanciendam in ipsis principiis Euangelij veritatem ac fidem. Quod vt demonstretur, nunc discutienda veniunt, quæ aduersarij *de signô*, secundo Confirmationis suæ membrô, afferunt; *Iam verò*, inquit Bellarminus, *medium, seu organum, siue signum sensibile constans ex rebus, & verbis, quibus applicetur illa promissio, fuit manus impositio cum oratione. Nam Apostoli quidem singulari miraculo receperunt illam gratiam promissam sine vllô mediô, seu sacramento, in die Pentecostes, vt notum est ex Act.2. At verò cæteri recipiebant eandem illam gratiam ministeriô Apostolorum per illud medium, vt patet Act.8.* Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. *Et quod hoc medium sit medium, quo applicatur promissio facta de mittendo Spiritu S. patet ex effectu; Nam cuicunque baptizato Apostoli manus imponebant veniebat super eum Spiritus Sanctus. Denique, quod istud donum, quod dabatur tunc omnibus baptizatis per manus impositionem, fuerit illud ipsum, quod promissum fuit Apostolis, patet ex testimoniô S. Petri, qui Act. 2. concionabatur populo, & promittebat idem donum, quod ipse acceperat, si crederent, & baptizarentur, & allegabat Ioelem, qui prædixerat donum illud effundendum non super Apostolos tantùm, sed super omnem carnem. Idem etiam Petrus Act.11. testabatur Cornelium, & ejus comites accepisse idem donum, quod acceperunt Apostoli in Pentecoste. Nihil* (inquit) *discreuit inter nos, & illos. Et tamen Scriptura nusquam meminit alterius medij seu signi sensibilis, quo daretur donum illud, nisi manus impositionis cum oratione* Hæc ille, quæ non secus ac superiora, totidem sunt scopæ dissolutæ. Apostoli manus quibusdam fidelibus imposuerunt; & quibus imposuerunt, ij acceperunt Spiritum sanctum; & id donum Spiritus, quod isti acceperunt, idem illud erat, quod promissum à Christo fuerat Apostolis; Ergo impositio manuum & oratio est medium, siue organum sensibile cujusdam sacramenti in Ecclesia Christiana perpetui, ad confirmandos fidelium animos contra persecutionem. Mirer, si quis ex istis ita dissipatis rectum, ac legitimum argumentum confecerit, ad id quod volunt aduersarij concludendum efficax. Ego ad singula respondebo. Ac vt inde incipiam, si donum baptizatis per manuum impositionem tunc temporis collatum, illud ipsum fuit, quod Apostolis apud Ioannem promissum à Christo erat (vt ponit hic Bellarminus) profectò clarum est aliud fuisse id donum, quam quod isti nunc in Confir-

De Confirm. c.1.§. Iam verò.

Confirmationis ſacramento dari contendunt. Eſt enim omnium ſacramentorum effectus gratia aliqua ordinaria, ac in Eccleſia perpetua; vt omnes fatentur; Nempe nullum eſt propriè dictum ſacramentum, quod ordinarium ac perpetuum in Eccleſiâ eſſe non debeat; perpetuumque adeò, atque ordinarium habere effectum. Fuiſſe autem Spiritum illum Apoſtolis à Chriſto promiſſum, & poſtea Pentecoſtes die collatum, gratiam planè extraordinariam, non perpetuam in Eccleſiâ futuram, ſed initio tanti operis miniſtris ad conſtituendam veritatis Euangelicæ fidem extra ordinem conceſſam, nuper fusè oſtendimus. Cùm itaque eandem cum iſtâ gratiam eſſe velit aduerſarius, quæ Act. 8. data eſt fidelibus per *manuum impoſitionem*; neceſſariò confitendum eſt hanc à Confirmationis ſacramentô alienam eſſe; in quô omnes concedunt non extraordinariam, neque pro tempore duntaxat gratiam dari, ſed ordinariam & perpetuam. Ego quidem non puto planè eandem fuiſſe vtrorumque id eſt & Apoſtolorum, & eorum, quibus ipſi manus imponebant, gratiam; Nam quæ Apoſtolis data eſt, ſummus fuit, ac ſingularis Spiritus eius gradus, quem *Prophetiæ Spiritum* diximus; omnibus ferè ſpiritualibus ornamentis cumulatus; luce veritatis eximia, prædictionum, ac ſanationum dono, & aliis ſimilibus. Quibus verò manus imponebant Apoſtoli, eorum non aliud ſane præter quam linguarum donum fuiſſe legimus. Sed tametſi hæc iſtorum gratia non plane eadem, quæ Apoſtolorum fuit; eiuſdem tamen generis, atque ordinis fuit. Nam & ipſa pertinebat ad ſpiritualem illam cœleſtium donorum, vt ſic dicam pompam, quam naſcentis Eccleſiæ primordiis neceſſariam fuiſſe diximus. Neque ſanè aliud ſuadent allatæ ab aduerſario rationes. *Petrus* (inquit) *concionabatur populo, & promittebat idem donum, quod ipſe acceperat, ſi crederent, & baptizabantur, & allegabat Ioelem, qui prædixerat donum illud effundendum, non ſuper Apoſtolos tantum, ſed ſuper omnem carnem.* Primò ſi vellem eſſe contenſioſus, obſeruarem Petrum Iudæis quidem remiſſionem peccatorum, & Spiritum S. promiſiſſe ſi pœnitentiam agerent, & baptizarentur; *impoſitionis* verò *manuum* nequaquam meminiſſe, quam tamen non minùs, quàm baptiſmum memorari decebat, ſi ea fuiſſet perpetuum ac neceſſarium, eiuſdemque cum baptiſmo ordinis ſacramentum. Hæc enim ſunt Apoſtoli clariſſima in eam rem, quam dixi, verba; *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum; & accipietis donum Spiritus Sancti.* Sed ad alterum illud, quod ſecundô locô poſuit aduerſarius, obſeruarem Ioëlis allatum à Petro locum propriè eò ſpectare, vt defendatur, atque confirmetur deſcenſus Spiritus Sancti in Apoſtolos; ſic enim Petrus; *Non ſicut vos æſtimatis, hi* (ſcilicet Apoſtoli) *ebrij ſunt, cum ſit hora.*

Act. 2. 38.

Act. 2. 16. 17.

hora diei tertia; sed hoc est, quod dictum est per Prophetam Ioël; Et erit in nouissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ; & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt; Et quidem super seruos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt. Cæterum facile concedo, quod ait Bellarminus, id genus dona non solis Apostolis, sed plærisque fere omnibus data tunc temporis fuisse. Quis enim id neget, quod & à Ioële disertissimè prædictum erat, & à scriptoribus noui Testamenti clarissimè descriptum est? Nam neque in solos Apostolos, sed & in reliquos omnes vnà cum Apostolis in eadem domô versantes discipulos descendisse die Pentecostes Paracletum verisimillimum videtur, & eos, qui postea crediderunt, miraculosa itidem Spiritus dona accepisse in Actis legimus; vt hos, quos attulit aduersarius, Samaritanos, & illos discipulos, quos alibi narrat Lucas à Paulo Ephesi inuentos. Eodemque etiam pertinet, quod hic Bellarminus tertiô locô ex iisdem Actis posuit in Cornelium & in ejus familiares, simul atque Euangelium à Petrô audiuissent, & cum fide excepissent, *cecidisse statim Spiritum Sanctum, ita vt linguis loquerentur & magnificarent Deum.* Sed quid opus est pluribus? Dominus Christus id ipse paulò antequàm in cœlos ascenderet ita futurum iis verbis prædixerat, quibus nulla alia possunt vel clariora, vel disertiora dici; *Signa* (inquit) *eos qui crediderint, hæc sequentur; In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur nouis; serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros manus imponent, & benè habebunt.* Hoc si vel vnum extaret Domini dictum, satis esset, vt pro certô, atque indubitatô statueremus, rem ita vt prædixerat impletam fuisse, & plurimos ac ferè omnes Apostolicæ prædicationi credentes illa isthic à Christo commemorata Spiritus dona accepisse. Sed rem oraculo ad amussim respondisse & quæ in Actibus, & in Epistolis Apostolorum, & quæ in vetustissimis Ecclesiæ Christianæ post Apostolos monumentis, legimus, certam fidem faciunt. Lege Paulinæ ad Corinthios prioris epistolæ caput duodecimnm; non dubitabis, quin miraculosa ista spiritus charismata fuerint illo tempore apud Christianos vulgaria, ac familiaria. Neque nos cum dicimus illum Spiritum, siue illa Spiritus dona rem esse *extraordinariam,* eo negamus fuisse ea Apostolicis, imò & Apostolorum proximis temporibus *ordinaria*, hoc est solennia, & ex ordine tum obtinente passiua, ac vulgaria, & apud omnes ferè Christianorum cœtus familiaria. Tantùm significamus non fuisse eiusmodi, quæ perpetuò in Ecclesia ad fines sæculi manerent; perinde vt fidei, ac charitatis, & sanctificationis dona. Cuius discriminis clara est, & apud omnes confessa ratio. Nimirum ista miraculosa ad constituendam quidem

Act. 8.

Act. 19. 6.

Act. 10. 44. 46.

Marc. 16. 17. 18.

quidem apud alienos hoc est apud infideles, religionis Christianæ fidem, vtilissima atque efficacissima erant, ac propemodum necessaria; constitutâ verò semel fide, Euangelisque veritate firmatâ, nullum amplius, certè non necessarium vsum apud credentes habent; quô factum est, vt Paulus de linguarum charismate, quod huius est generis, scripserit *id signum esse non fidelibus, sed infidelibus*; est autem & cæterorum ejusdem generis eadem ratio. Fidei verò, spei, charitatis, & sanctificationis dona planè aliter habent; quæ sunt scilicet ad consequendam salutem à Christô partam omnibus modis necessaria, quibusque ipsa illa salus ita continetur, vt absque his nemo ad eam vel aspirare queat. Itaque Ecclesia, neque dum constituitur, neque vbi jam constituta est, huius ordinis donis vnquam carere potest; quod & Paulus innuit, quô locô præsentis vitæ statum cum futurô contendens, ait nunc *hæc tria manere fidem, spem, & caritatem.* Ergo horum respectu, quæ perpetua sunt, & in omni Ecclesiæ siue constituendæ, siue jam constitutæ tempore, necessaria, illa altera miraculosa Spiritus charismata extraordinaria esse dicimus, in illô nascentis apud infideles Ecclesiæ ordinaria, atque apud omnes ferè credentes obuia ex Dei sapienter omnia gubernantis consiliô ac munere fuisse confitemur. Duo tantùm hic, quæ verissima esse nemo, vt puto, negauerit, obseruanda sunt; quorum prius, etiam à Grotio in Marcum obseruatum, hoc est, non omnibus credentibus omnia huius generis dona concessa esse; sed ita à Deo dispensata, vt nemo, vel certè rarissimus crederet, cui non aliquod huiusmodi cœleste munus datum fuerit; Quæ Pauli ipsius doctrina est; *Diuisiones* (inquit) *gratiarum sunt; & diuisiones ministrationum sunt, & diuisiones operationum*; quæ mox deducit fusius; *Alij quidem*; (inquit) *per Spiritum datur sermo sapientiæ; alij autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum; alteri fides in eodem Spiritu; alij gratia sanitatum in vnô Spiritu; alij operatio virtutum; alij prophetia; alij discretio Spirituum; alij genera linguarum; alij interpretatio sermonum.* Alterum hic obseruandum, quod jam suprà attigimus, illud est, quod tametsi passiua hæc & communis fidelium illis temporibus gratia ejusdem cum Apostolicâ generis atque ordinis fuerit, non fuit tamen ejusdem cùm eâ gradus; sic vt nemo fuerit quantumvis ornatus, atque instructus his præsidiis, cuius charismata infra Apostolicorum donorum excellentiam non subsiderent. Nam, vt cætera, quæ in superioribus notaui, nunc mittam, neminem certè fuisse legimus, ad cuius benedictionem credentibus statim datum, ac repræsentatum fuerit, extemploque eruperit, miraculosum linguarum donum. Id de solis Apostolis tradidit Lucas. Atque ita clarissimè constituta est, atque confirmata allata à nobis in superioribus ratio; qua datum ab Apostolis, Act.8. Samaritanis fidelibus Spiritum

1.Cor.14.22.

1.Cor.13.13.

In Marc.16.17.

1.Cor. 12.4.5.6.

Ibid.8 9.10.

Act 8.17.& 19.6.

nihil ad confirmationem aduersariorum pertinere ex eô argumentati sumus, quod illa quidem gratia extraordinaria esset; huius si qua est, ordinariam esse necesse sit; quam nempe volunt sacramentum Ecclesiæ esse ordinarium ac perpetuum. Atque in hoc, vt sic dicam, cardine tota eorum nobiscum de hoc argumentô disputatio versatur. Facile enim vident si *Spiritus* ille, qui ab Apostolis datus eô locô narratur, extraordinarius, ac miraculosus fuerit, de suô illô Confirmationis sacramento actum esse. Itaque id, tametsi per se satis ex Scripturis clarum, atque obuium, negant tamen illi vehementer, & quæsitis vndique argumentis, atque rationibus præcipuô conatu impugnant. *Nam inprimis* (inquit Bellarminus) *dona illa gratis data* (ita ex vsu scholæ appellat Spiritus Sancti miraculosa, & extraordinaria charismata) *non dicuntur in Scripturâ simpliciter Spiritus Sanctus; nec dicitur Spiritus Sanctus habitare in eo, in quo non sunt nisi illa dona; quin potius è contrario* Spiritus Sanctus effugiet fictum, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sap.1. *Dona autem illa gratis data, etiam in peccatoribus interdum inueniuntur; vt patet Matth.7. At per manus impositionem Apostolorum dabatur ipse Spiritus Sanctus, Act.8. & 19. Non igitur solum dona illa gratis data.* Hæc ille; in quibus obseruandum illa ejus postrema verba *ab Apostolis dabatur ipse Spiritus Sanctus Act.8.& 19.* esse obscura, & ambiguè dicta. Omninò enim dum sic loquitur significare videtur Apostolos quidem *ipsum Spiritum Sanctum* dedisse (hoc est ejus vel personam, vel essentiam) ordinarios verò ministros sola Spiritus Sancti charismata, non autem ipsum Spiritum dare. Atque ille, ni fallor, concedit non ab Apostolis magis, quam à cæteris ministris datam fuisse Spiritus Sancti siue personam, siue essentiam; & ab vtrisque item, non ipsum hoc sensu Spiritum, sed ejus duntaxat charismata. Sed hoc vult scilicet Actorum octauo dici Spiritum datum fuisse ab Apostolis; non autem dici duntaxat, Spiritus hæc vel illa dona data ab iis fuisse; quod sanè verum est; Istic enim hæc ipsa verba leguntur; *Orauerunt* (Apostoli) *pro ipsis, vt acciperent Spiritum Sanctum.* Tum, *Nondum enim in quemquam illorum venerat;* Item, *Tunc accipiebant Spiritum Sanctum;* Mox denique, *Cùm vidisset Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus.* In his omnibus fateor, *Spiritus Sancti* nomen nudè positum esse, nusquam dictum esse *dona gratis data;* quod ait Bellarminus; vel, vt Paulus alibi loquitur, *gratia charismata,* vel *Spiritus charismata.* Inde effici nego, vt *Spiritus* nomine ita posito etiam illa charismata, siue *dona gratis data,* significata hoc loco non fuerint. Cum enim in hujusmodi locutionibus Spiritus nomen metonymicè sumatur non pro ipsa *Spiritus* personâ, sed pro ejus in homine effectu, nulla ratio est, cur etiam huius generis charismata *Spiritus* nomine dici non possint, quæ omnes

[Margin: l. de Confirm. c. 1. §. Sed etiam.]
[Margin: Act.8.15.16.17.18.]
[Margin: 1.Cor.12. 4.5.]

nes confitentur Spiritus Sancti effecta esse. Nihil est in veteri Testamentô vsitatius, quàm eô nomine significari prophetandi donum; *Spiritus Domini irruit in me, & dixit mihi, loquere. Spiritus Dei induit Zachariam.* Ac nequis, cauilletur, etiam vbi de Saule sermo est, *factus est etiam super eum Spiritus Domini.* Quin & hoc vsque adeò apud Hebræos vulgare est, vt רוּחַ הַקֹּדֶשׁ *Spiritum sanctitatis*, siue *Spiritum Sanctum* non aliter ferè quam de dono Prophetiæ vsurpent; qualiter verbi gratia vsi sunt in celeberrimo illo Gemaræ dicto, *quinque res in templo secundo defecerunt, quæ sunt Arca, propitiatorium, & Cherubim ignis*; ושכינה, *& præsentia majestatis Dei*, ורוּחַ הַקֹּדֶשׁ *& Spiritus Sanctus; & Vrim & Thummim. Arca, propitiatorium, & Cherubim rem vnam dicunt*; quô locô *Spiritum Sanctum* prophetiæ donum dici quod sub priore templo viguerat, sub posteriore defecit, & omnes fatentur, & certum est, & ipsa denique Gemara docet, continenter his dictis addens, *Neque fuit Spiritus Sanctus in Prophetis ab annô secundô Vacij, & deinceps.* Cum autem *Spiritum illum* Iudæi vnà cum cæteris gentis suæ insignibus à Messia restitutum iri crederent, atque sperarent, eô fit vt non absurdè existimare quis possit ad hanc eorum spem respexisse, & Dominum Christum, cum Spiritus Sancti magnam quandam, & inexhaustam vim, atque copiam suis passim promittit; & Petrum, cum in Actis illa, de quibus diximus, sane magnifica, ex Ioële recitat, *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem*; Et paulò post de Spiritu in se suosque collegas à Dominô Christo effusô dicit *Dexterâ igitur Dei exaltatus, & promißione Spiritus S. accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis & auditis.* Nimirum significat eos abundè nunc impletum cernere, quod sub Messiâ futurum sperabant; *Spiritum illum Sanctum*, quem ab eô expectabant, vberrimè à suo Iesu nunc repræsentari; vt nihil sit, quod dubitent, quin iste verus sit Messias, qui adeò magnificè & promissiones cœlestes expungat, & spem fidemque Israëlis impleat; Atque his rationibus adductus vir doctissimus Ludouicus de Dieu ὁ μακαρίτης eò refert phrases istas, *Spiritus S. nondum erat. Ne audiuimus quidem an Spiritus S. sit.* & hoc ipso de quô agimus locô; *nondum in quemquam eorum venerat Spiritus S. Intelligitur* (inquit) *Spiritus iste Propheticus, qui ab initio templi secundi defecerat inter Iudæos; jam autem & longè vberiùs restituebatur per Iesum Christum.* Hactenus ille. Cum ergo *prophetiæ donum gratia* sit *gratis data*, cumque pateat id apud Hebræos, quorum sermone & phrasibus vsi sunt noui Testamenti scriptores, *Spiritum Sanctum*, & in Scripturis, quod idem est, *Spiritum Domini* dici; nemo jam non videt falsò ac perperam sumpsisse aduersarium *dona gratis data* non dici simpliciter in Scripturis *Spiritum Sanctum*; falsò adeò & nullâ ratione conclusisse non sola *dona gratis data* eos, quibus ab A-

Ezech 11.5. 2.Par. 18.20. 1.Reg (heb. Samuel) 19. 23.

In fine Gem. in Ioma.

Ioan.7.38.39.

Act.2.17.

Act.2.33.

Animaduers. in Act.8 16. Ioan. 7.39. Act. 19.2. Act.8.16.

postolis manus imponebantur, accepisse, ex eô quod illos *Spiritum Sanctum accepisse* Scribit Lucas. Quamquam & hoc ipsum, quod volunt aduersarij, aliquo sensu de iis, qui dona ista accipiebant, nullô caussæ nostræ damnô, concedere possimus. Cum enim hæc dona, vtpote miraculosa, & suopte ingeniô, & ex Dei ea conferentis animô atque consiliô, doctrinæ Euangelicæ veritatem, ac diuinitatem arguerent, ac probarent; haud equidem negauerim quibus conferebantur, eos istis veluti totidem euidentissimis argumentis in fide Euangelij magis, magisque fuisse confirmatos; verum, vt omnes vident, ex consequenti, & à posteriori, vt Scholæ loquuntur, ex quô minimè sequitur ea per se aliud fuisse, quam *dona*, *gratis data*. Illud fateor, si qui ex suscipientibus essent hypocritæ, aliter iis cessisse donum, neque hunc vsum præstitisse; verum id per accidens præter rei ingenium & dantis consilium accidisse. Iam quod addit Bellarminus *Spiritum S.* non dici *habitare in eo, in quo non sunt nisi illa dona gratis data*; id, inquam, ad hanc causam non pertinet, cum Lucas, de cujus oratione quæritur, dixerit istos, de quibus verba facit, *Spiritum Sanctum accepisse*; *in illis habitasse* spiritum, nusquam scripserit. Cum enim *habitare* ex Scripturæ vsu sit *constanter ad finem vsque permanere*, concedimus qui *sola dona gratis data* acceperunt, in iis Spiritum S. minimè (hoc sanè sensu) *habitare*; in quibus scilicet non manet ad exitum, sed plærumque citò exarescit, ac deficit. Cum Apostolis *mansurus*, & quidem *in æternum* dicitur apud Ioannem. Neque mirum; cum illi non sola dona *gratis data*, sed etiam *gratum facientia* haberent. Neque his quæ diximus, repugnat auctor libri Sapientiæ, sed aduersarius, qui eum citat, multipliciter peccat. Primò, quod etiamsi illius ea esset, quam ipse fingit, sententia, ne sic quidem quicquam rectum & legitimum colligeret. *Spiritus Sanctus* (inquit) *effugiet fictum, neque habitabit in corpore subdito peccatis*. Ergo, inquam, nulla *dona gratis data* peccatores vnquam à Spiritu accipiunt. Quem enim effugit Spiritus, ei nulla ex suis donis largitur. At ipse aduersarius contendit, & ex Matth.7. sanè rectissimè probat *dona illa gratis data etiam in peccatoribus interdum inueniri*. Ergo ejus argumentum plus concludit, quàm necesse erat; Rem enim, quam ipse falsam esse, & quidem hoc ipso loco, apertè confitetur, concludit; eoque necesse est, vt suum ipsius argumentum vitiosum ac sophisticum esse agnoscat. Alterum ejus in hoc loco peccatum est, quod verba illius scriptoris inuertit, & aliter citat, quam apud eum habentur. Auctor ita scripsit, *In maleuolam* (κακότεχνον) *animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Bellarminus citauerat, quasi scriptum esset, *Spiritus non habitabit in corpore*, &c. At aliud est *Spiritus Sanctus* simpliciter; aliud *sapientia*. Sapientia enim hoc loco ex vsu scripturæ est (defi-

Ioan.14 16.

Sap.1.4.

(definiente Eſtio) *rerum diuinarum notitia affectuoſa*; vel (vt idem ex Auguſtino ait) *pietas*. Huiuſmodi autem *ſapientia* donum eſt *gratum faciens*; vt vbicunque ipſa eſt, ibi aliud eſſe neceſſe ſit quam *dona gratis data*. De Spiritu, aliter res habet, qui cum vtrumque donorum genus complectatur; vbicumque vno aliquo ſuo effectu eſt, ibidem nihil neceſſe eſt & cæteris ſuis donis adeſſe. Tum hæc in libro Sapientiæ ſequuntur; *Spiritus enim Sanctus diſciplinæ* παιδείας *effugiet fictum*. Bellarminus vafrè *Spiritum Sanctum* ſimpliciter dixit; quià ſic dici ad rem eius intererat; qui ſcilicet defendit quidem *dona gratis data* non ſolere dici *ſimpliciter Spiritum Sanctum*; non negat verò dici *Spiritum Sanctum* cum aliquô adjunctô, vt verbi gratiâ *Spiritum prophetiæ, ſpiritum linguarum, diſcretionis, miraculorum*, &c. Cum ergo hic, qui apud hunc Scriptorem legitur, *Spiritus* non ſit *ſimpliciter* Spiritus Sanctus, ſed *Spiritus Sanctus* παιδείας *diſciplinæ*, apparet eum nihil ad rem Bellarmini facere. *Spiritus* autem ille *Sanctus diſciplinæ* eſt (interprete Emanuele Sa) *ſpiritus ſanctæ diſciplinæ*; vel (ſi Tirinum & ipſum quoque Ieſuitam audire mauis) *eſt Spiritus Dei tradens inſtar magiſtri diſciplinam, ſeu inſtructionem ſapientiæ*. Ipſe ille denique ſpiritus eſt, qui mox verſu ſequenti *Spiritus ſapientiæ* dicitur, id eſt homines ad pietatem formans, atque effingens; quem quidem Spiritum nemo negauerit ab iis alienum eſſe, qui nulla præter *gratis data* dona habent; cum ipſe ſuis illis nominibus *dona gratum facientia* neceſſariò complectatur: Poſtremò etiamſi hoc locô *Spiritus ſanctus* ſimpliciter, nullo alio adjecto, diceretur, nihil tamen id Bellarmini cauſam juuaret. Eo enim probaretur quidem (quod nemo negat) Spiritum ſanctificantem, & *gratiam* eam, quæ *gratum* facit, in nobis operantem, *Spiritum Sanctum* ſimpliciter aliquando dici; non probaretur, quod nos negamus, nunquam eodem nomine Spiritum *gratiæ gratis datæ* ſignificari. Denique in hoc Bellarminus cum multis aliis peccat, quod *fictum* eo loco pro homine ficto, ſiue hypocrita accipit. At fictum iſtic eſſe *id quod fictum eſt*, vt ait Tirinus, non autem *eum, qui fictus eſt*, docent primum Græca; quæ ſic in omnibus codicibus leguntur, ἅγιον γὰρ πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον, *Sanctus enim diſciplinæ Spiritus fugit dolum*. Tum idem poſtulant verba in altera verſus parte ſequentia, καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων, & *abſiſtet à cogitationibus*, ſiue *ratiocinationibus inſanis*, ſiue *imprudentibus*; quales ſunt ſcilicet, prauæ ac doloſæ. Idem eſt in priore parte φεύξεται, *fugiet*, quod in poſteriori ἀπαναστήσεται, *abſiſtet*, vel, vt Latinus, *auferet ſe*; Idem quoque illic *fictum*, quod hic *cogitationes imprudentes*. Illic ergo *fictum*, non hominem ipſum, ſed *animum*, ſiue *conſilium* intelligit. Vide jam quanta noſter diſputator in tantulô ſpatio peccarit, quamque procul à propoſito aberret! Sed fac tamen locum de *homine ficto*

 intel-

intelligendum. Plana erit sententia, Spiritum, quos doloso, ac, vt Scriptura loquitur, duplici corde esse videt, eos fugere, & ab iis abs- sistere. Vnde concludas licet, Spiritum dona sua iis auferre, qui non purè neque sincere, & bona fide agunt; (quod quis negat?) non concludas nulla vnquam iis dona, nulla charismata dedisse. Nimirum isti initio aliquem pietatis gustum habent; ad Euangelij vocem concurrunt; nomen in credentibus profitentur suum; & credunt sanè, verum imperfectâ, & (vt Scholæ nostræ loquuntur) *historicâ* tantum *fide*. Tum indulta iis promiscue vna cum veris firmisque credentibus aliqua ex Spiritus *donis gratis datis*. Mox dolosè resiliunt; & vel cruce offensi, vel vitiorum libidinibus fracti, pessimâ fide Christianismô defunguntur; quod iis accidit, qui in parabola Euangelicâ *πρόσκαιροι temporarij* dicuntur. Hoc verò demum temporis articulo ingratos animos deserit Spiritus, & quæ primum donauerat ornamenta, paulatim ea deripit, iustoque judicio suis charismatis spoliat, qui iis rectè ac legitimè vti noluerunt. Sed hæc quidem de primo Bellarmini sophismate plus satis. Alterum sequitur; *Id dabatur* (inquit) *per manus impositionem; quod promiserat Dominus Ioa.* 14. 15. 16. & *Lucæ vltimô, vt supra ostendimus. At quod promisit Dominus non erat donum linguarum, aut curationum (id enim fuit additamentum quoddam) sed gratia roborans & confirmans in fide.* Respondeo nihil esse sani in totô hoc argumentô. Nam ex iis quæ suprà diximus, patet neque idem omninò esse, quod apud Ioannem promittitur cum eô, quod dabant Apostoli; neque illic quæ promittuntur iisdem promitti, quibus hæc ab Apostolis collata sunt; neque denique id, quod Apostolis apud Ioannem promittitur, ordinarium esse *Spiritus donum*, siue *gratiam* simpliciter *gratum facientem*, nisi forte, quis Spiritum prophetiæ, qui istic disertissimè promittitur, *ordinarium donum* censeat. Itaque multò verius ac validius supra ex eô, quod hîc repetit aduersarius, *id ipsum datum ab Apostolis, quod iis promissum erat*, conclusi extraordinaria fuisse, quæ dederunt. Sed & se ipsum contradictione implicat aduersarius. Nam ponit & quod dabatur ab Apostolis, id apud Ioannem promissum fuisse, & negat idem *linguarum donum* apud Ioannem promissum esse; quod si vtrumque verum est, non potest non esse falsum, quod & Euangelista tamen narrat, & ipse aduersarius fateri cogitur, *linguarum donum* fuisse ab Apostolis datum. Ego verò confiteor quidem non fuisse proprie, diserteque hoc doni genus apud Ioannem expressum. Eo fieri, vt promissum non fuerit, nego. Nimirum continebatur eô Spiritus genere ac nomine, quem Christus Apostolis pollicetur. Et sanè videmus Dominum, vbi die dicta promissum expunxit, in primis Apostolos eâ linguarum facultate ornasse. Id tantum hoc locô meminisse oportet, quod suprà obser-

obſeruandum monuimus, non fuiſſe ſingulis data omnia, ſed ex omnibus aliqua. Denique *gratiam* ab Apoſtolis *datam* ego facilè conceſſerim *fuiſſe roborantem, & confirmantem in fide*; Si modò eô ſenſu ſumas, quô paulò ante explicauimus, nimirum vt gratia fuiſſe intelligatur, quæ per ſe, & ex ſuô ingeniô, & ſane ex Dei auctoris, atque miniſtrorum, ſiue Apoſtolorum conſilio, ad Euangelij veritatem demonſtrandam pertinebat. Quis enim tam ſtupendum donum vel aliis, vel etiam, quod multo magis afficit, ſibi ipſi dari videns; non eô ſollicitetur credere & illum cujus iſti miniſtri erant; verum eſſe Deum, & quam illi prædicabant doctrinam, veram eſſe, & auctore tantô dignam? Furere profectò, vel certè diabolica quadam nequitia ac malignitate laborare eos oportuit, quibus argumento adeo claro, atque euidenti perſuaderi non potuit Chriſtianiſmi noſtri diuinitas; vt quibus tale charisma donatum erat, iis nulla (vt videtur) inuidia ſit dicere *datam fuiſſe* (quod ait aduerſarius) *gratiam roborantem, & confirmantem in fide*; multò ſiquid judico, rectius, atque veriùs, quam iſti de ſuis chriſmàtis idem dicere ſolent; quos quid *corroborare, atque confirmare* poſſit, in totô iſtorum quantumvis longô, ac laciniosô myſterio, nihil equidem video; nihil merum, vt puto, vel alij, vel ipſi etiam aduerſarij vident. Tertio ſic agit aduerſarius; *Dona illa non erant communia omnibus, vt patet ex* Rom.12. & 1.Cor.12. *Numquid omnes prophetant? numquid omnes loquuntur linguis? At Spiritus Sanctus per manus impoſitionem dabatur omnibus, vt apertè colligitur ex locis notatis Act.8.& 19.* Reſpondeo primò hoc argumentum plus concludere, quam decet; adeoque vitioſum eſſe. Id enim, ſi vt inſtituere cœpit aduerſarius, legitimè peragatur, concludet iſta dona, gratis ſcilicet data, non fuiſſe data per Apoſtolicam manuum impoſitionem; quod liquido falſum eſſe, ne Bellarminus quidem negauerit. Ille primo hoc ponit, *Nulla dona gratis data erant communia omnibus.* Aſſume jam, quod vt legitimè inſtituatur ratiocinatio, eſt neceſſariò aſſumendum; Atqui dona omnia per manus impoſitionem ab Apoſtolis data erant omnibus communia; Inde fit, vt vides, hæc concluſio; Ergo nulla dona ab Apoſtolis per impoſitionem manuum data, erant dona gratis data. Concluſio eſt euidenter falſa; Datum enim fuiſſe ab Apoſtolis *linguarum* donum conſtat ex Actis; quod omnes in donorum gratis datorum cenſu locant. Ergo ſophiſticum eſt, & vitioſum argumentum. Signa autem (id eſt Syncategoremata *omnis*, & *nullus*) quæ ego addidi, omiſit aduerſarius, ea inquam ſi detraxeris, jacebit tota ratiocinatio, iners, & ad hanc cauſam inutilis. Iam verò, vt ſigillatim ad ſingula reſpondeam, dona illa gratis data (hoc eſt linguarum, curationum, prophetiæ, &c, dona) fateor non ita fuiſſe omnibus communia, vt ea ſinguli omnia habe-

rent;

rent; quod allata ex Paulo duo loca demonstrant, vt est ejus verba legentibus perspicuum; Non fuisse ea omnibus ita communia, vt ex iis aliquod singuli haberent, nego; negat mecum Grotius. Idque me verè meritoque negare, facile intelligi potest; tum ex ipso illo Pauli 1.Cor.12. capite, tum ex Christi apud Marcum testimonio; quod vtrumque suprà descripsimus, & expendimus; nequid de Ioëlis allatis à Petro verbis dicam, in quibus diserte promittit Dominus *se de Spiritu suo effusurum super omnem carnem*; *seruorum* scilicet *suorum*, vt ex iis, quæ continuò apud Prophetam sequuntur, optimè (vt ego quidem judico) interpretatur Grotius; *Super seruos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt.* Itaque rari omnino in illis nascentis Ecclesiæ primordiis erant, qui non aliquô ex istis Dei muneribus ornati essent. Id tantum intererat, quod aliis vel plura, vel præstantiora, aliis vel pauciora, vel minus illustria donabantur; aliis statim à susceptô baptismô, quibusdam etiam antè, nonnullis nonnisi vel paulò, vel etiam longè post baptismum conferebantur; ista variè Domino pro sua illa πολυποικίλῳ sapientia dispensante; sic tamen vt, quod dixi, nemo fere abiret indonatus. Iam quod addit aduersarius *omnibus datum fuisse Spiritum sanctum per Apostolicam manus impositionem*, concedo, si intelligit, quibus illi manus imposuerunt, eorum fuisse neminem, cui Spiritum S. non conferrent. Sin vult, quod omninò velle videtur, neminem tum fuisse fidelium in totô orbe, cui non Apostoli manus imponerent; id verò nego. Neque sane probabile est. Ait quidem Bellarminus id *apertè colligi* ex Act.8. & 19. Ego verò id istic ne leuissimè quidem innui contendo. Quid enim aliud narrat ibi Lucas, nisi Petrum & Ioannem quidem Samaritanis credentibus, Paulum verò quibusdam Ephesi discipulis manus imposuisse? Indè, quî colligi possit, & omnibus omninò credentibus manus imposuisse Apostolos, non equidem video. Bellarminus certè demonstrare debuerat; cum sciret in disputationibus nulli simpliciter affirmanti credi. Quod si me roges, quo ergo sacramento illa spiritus charismata extraordinaria, quæ pænè omnes credentes tunc temporis accepisse concedo, singulos accepisse putem; respondeo nullo sacramento accepisse; sed ex vnô Dei beneplacito, & carissimi Filij promissione; qui horum *signorum* facultatem, non baptizatos, non manus impositione obumbratos, non aliquo sacramento dedicatos, sed credentes accepturos prædicit; *Signa autem* (inquit) *eos, qui crediderint, hæc sequentur; in nomine meo dæmonia ejicient*, &c. Itaque magnam animaduertere licet in his diuersitatem. Aliis data ista fuerunt, etiam ante baptismum, simul atque crediderunt, vt Cornelio & toti eius familiæ. Aliis data post baptismum; Sed in linguis igneis, quæ nullum fuerunt propriè dictum sacra-

In Marc.16.17.18.

Marc.16.17.18. Ioël.2.28. Act.2.17.

In Marc 16.17. Ioël.2.29. Act.2.18.

Marc.16.17.

Sacramentum; quod iis contigit, qui vnà cum Apostolis Spiritum Sanctum ipsô Pentecostes die acceperunt. Aliis data ad Apostolicam benedictionem, siue manuum impositionem, quæ neque ipsa vllum sacramentum fuit; vt Samaritanis, & discipulis illis Ephesiis. Hæc disertè commemorata sunt, vt ex paucis exemplis pateat quanta fuerit illius dispensationis diuersitas; quæ & ipsa rei admirabilitatem non parum auxit. Sed & aliis modis, aliisque temporum articulis data hæc dona fuisse tametsi scriptum non sit, ex his tamen quæ scripta sunt, facile (vt mihi quidem videtur) intelligemus. Pergit Bellarminus; *Quartò* (inquit) *Apostolus ad Hebr.6. numerat impositionem manus cum baptismô, cum fide, cum pœnitentiâ, cum aliis rebus, quæ pertinent ad salutem; imò etiam ad fundamenta religionis, vt ibidem Apostolus dicit. At certè loqui linguis, & prophetare, non pertinet ad salutem, multò minus ad fundamenta religionis.* Hæc ille. Difficile, ni fallor, fuerit ex istis conficere non fuisse extraordinaria Spiritus dona, quæ Apostolos Act.8. & 19. contulisse legimus. Certè si vrgeatur argumentatio, vix aliud dabit, nisi hoc vnum, donnm linguarum impositionem manuum non fuisse, quod ad fundamenta Christianæ religionis hæc scilicet pertineat, illud verò non pertineat; vt optimè est à præstantissimô nostro Cameriô obseruatum. Huc accedit, quod illam *manuum impositionem*, de quâ Paulus in hoc ad Hebræos locô, ex ipsis aduersariis alii ad *Confirmationem* pertinere negent, eamque ad catechumenorum, & energumenorum benedictionem referunt, vt Salmero, & Iustinianus; alij ad Confirmationem referunt quidem; sed ita tamen, vt eam etiam *manuum impositionem*, intelligi velint, quâ infirmi à Christô curabantur, miraculaque fiebant; quod sequitur Thomas. Ex priori sententiâ, nihil omnino istic habet Bellarminus, quod agat. Ex posteriori, non habet, quô signa & miracula hinc excludat; neque adeò *linguarum*, vel prophetiæ donum, quod vtrumque miraculosum fuit. Neque verò valet, quod ait ab Apostolo istam manuum impositionem inter Christianæ religionis fundamenta censeri. Si ita res habet, nihil est quod hic vel suam Confirmationem quærat, quæ religionis Christianæ *fundamentum* adeo non est, vt neque ad salutem necessaria sit, neque quemquam vel *sub veniali* obliget; testibus, quos suprà edidimus, aduersariis. θεμέλιον καταβάλλειν *fundamentum iacere*, idem hic est Apostolo, quod proximo suprà capite fuerat διδάσκειν τινὰ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, *doceere, quæ sint elementa exordij sermonum Dei*; vt locum vtrumque inter se comparanti liquebit. Illa verò verbi diuini στοιχεῖα *elementa*, siue *fundamenta* ea omnia sunt, quæ catechumenis ad eos religione Christianâ commodissimè imbuendos, proponi solebant; quô in numero erant, non sola absolutè, simpliciterque siue *ex præcepto*, siue *ex*

Heb.6.1.

L.4.de Sacram.c.10.§.40.

In loc.

Heb.5.12.

K *mediô*

mediò ad ſalutem neceſſaria, ſed etiam alia multa, quæ ad fidem Euangelij animos præparabant. Itaque licet *linguarum*, vel *prophetiæ donum*, neque ad ſalutem, neque ad fundamenta religionis propriè dicta pertineat; nihil tamen vetat, quin locum inter iſta (vt ſic dicam) initialia & elementaria ea quoque habere potuerit; ſiue de eâ intelligas, quâ in ordinandis miniſtris, ſiue de eâ, quâ in curandis infirmis, ſiue etiam de eâ, quâ in conferendis miraculoſis donis vtebantur vel Apoſtoli, vel Apoſtolici; ſiue (quod ego quidem malim) de omnibus vniuerſim & in genere accipias. Nihil enim iſtorum fuit, quod non aliquid conferret ad excitandam, atque confirmandam in catechumenorum animis veritatis euangelicæ fidem. Nam illud habebant omnes, quod ſigna, eaque profectò haud ſpernenda continerent; quæ non poterant aliundè, quàm à cœleſti aliquâ ac diuinâ vi proficiſci. Itaque Apoſtolus in hac ipſa epiſtola *varias virtutes*, quo nomine haud dubie & *ἰάματα* curationes comprehendit, & *Spiritus Sancti diſtributiones* inter ea recenſet, quibus confirmata eſt ſalutaris Ieſu Chriſti Domini noſtri doctrina. Cum ergo ad vtrumque illud opus Apoſtoli *impoſitione manuum* ſæpe vterentur; Bellarminus profectò, niſi facinus Catechetâ indignum putet ſuis audientibus ea tradere, quæ ad confirmandam ſalutarem doctrinam pertinent, neque debet, neque poteſt etiam iſtam de datis per Apoſtolicam manuum impoſitionem prophetiæ, aut linguarum donis, commemorationem, ab his elementaribus Pauli ſermonibus excludere.

Hebr. 2. 3. 4.

Quintò ſic agit Bellarminus; *Si nihil* (inquit) *aliud conferebat Spiritus Sanctus datus per manuum impoſitionem, niſi dona illa miraculorum; certè nunquam Apoſtoli primarij Petrus & Ioannes ex Hieruſalem in Samariam deſcendiſſent, vt manum imponerent. Nam ſatis multa miracula operabatur Philippus in Samaria, vt non eſſent ibi neceſſarij alij, qui miracula facerent.* Sed primò vnde didicit aduerſarius nullam aliam mittendorum Apoſtolorum cauſam fuiſſe, niſi hanc vnam, vt dona miraculoſa credentibus impertirentur? Certe Lucas hoc iſtic opus ab iis editum narrat, aliam aliquam miſſionis cauſſam fuiſſe, non negat; ſimpliciter præfatus *Apoſtolos, qui Hieroſolymis erant, cum audiſſent, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſiſſe ad eos Petrum & Ioannem.* Conſilij occaſionem dicit; cauſam, & finem proprium non dicit. Sed magnam omninò fuiſſe cauſam apparet, quæ tales viros, hoc eſt non Apoſtolos modo, ſed primarios, imò facile principes Apoſtolos, & quidem vnum ex his totius collegij (ſi aduerſariis credimus) caput, atque Monarcham, impulit relicta Hieroſolyma, vna hactenus, tunc & præcipua Eccleſiæ ſede, in Samariam excurrere. Neque difficultatem exhauſeris, ſi dixeris, quod aduerſarij cantillant, ideo neceſſe fuiſſe iſtos mitti, quod hoc ſacramentum nemo præter Apoſto-

Act. 8. 14.

Apoſtolos miniſtrare poſſet. Nam neque iſtos videmus, quicquid de huius ſui ſacramenti præſtantia atque vtilitate ſentiant, vel vnum de tam multis quibus abundant Epiſcopis, in quaſdam ex iis regionibus mittere, in quibus receptum ſuum Euangelium audiunt; vt in Sinas, verbi gratia, aut in Britannicas nobis vicinas inſulas. Cur Samaritanis hoc (quod vocant) ſacramento non æque carere licuit, quam noſtris hodie Sinenſibus, aut Britannis? Sed eſto. Neceſſe fuerit Samaritanos ob neſcioquam occultam & ignotam rationem, hoc ſacramentum accipere: Eſto & hoc verum, quod placet aduerſariis, nemini niſi Apoſtolo, id adminiſtrare tum temporis licuiſſe. Ratio hæc conficiet, mittendum fuiſſe Apoſtolum; Petrum mittendum, hoc eſt Regem de ſolio, de regia, de iis locis, in quibus eius præſentia maximè erat neceſſaria, præter dignitatem auellendum fuiſſe, non conficiet. Ioanni alius de gregariis Apoſtolis collega facile addi potuit. Ergo vel aduerſario inprimis confitendum eſt, aliam fuiſſe præter huius quicquid eſt ritus, mittendi Petri rationem; quæ ſi alia fuit, & quidem idonea, vides jam de Petri & Ioannis miſſione in neutram quæſtionis noſtræ partem præiudicari vel poſſe, vel debere; vanum adeo eſſe quintum Bellarmini hinc ductum argumentum. Nimirum ſuam rationem habuit virorum tantorum miſſio; quæ ſi mihi ignota ſit, non ideo nulla fuit. Imò fuiſſe aliquam demonſtratum eſt. Quod ſi coniecturis locus in re obſcura dandus eſt, ego quidem putauerim ideo potiſſimum hos viros ad eam prouinciam delectos, quod prima hæc Chriſto extra genuinam Iudæorum gentem ſurgeret Eccleſia; quam imbui ac dedicari, conſtituique manu, ac lingua Apoſtolica è re, & ipſius, & cæterorum Chriſtianorum eſſet; ne nouellam, & in alieno (vt ſic dicam) ſolo conſitam Domini vineam ob vilitatem operarij, Iudæi, & Iudaïci homines vel ſpernerent, vel calumniarentur. Sanctius vel eandem, vel certè ſimilem huius Apoſtolorum miſſionis cauſſam adfert; *Quia res erat magna* (inquit) *conuerſam eſſe ciuitatem Iſraëlitici quondam regni, & nunc ciuitatum multarum caput, res viſa eſt digna, quam ſummus Paſtor Petrus cognoſceret, remque Chriſtianam apud Samaritas ita conſtitueret, vt diuturnus eſſet fructus, qui tunc primum ex agro Samaritano oſtendebatur.* Ab hoc non abludit, quod dici poſſe ſcribit Eſtius *Apoſtolos fuiſſe miſſos honoris cauſſâ, vtque per eos magis ſolidarentur in fide Samaritani neophyti.* Et ſimile eſt, quod commentantur Menochius & Tirinus, ambo Ieſuiticæ ſocietatis ſodales, *miſſum potius fuiſſe Petrum, quam alium, tum vt quaſi Paſtor Eccleſiæ, in eam recipiat gentem exteram; tum vt quaſi caput omnium Samaritas vniat Iudæis, à quibus ante implacabili ſchiſmate diſſidebant.* Quid, ſi ille omnium conſcius, quô Apoſtolorum conſilia regebantur, Spiritus Simoni Satanæ primogenito, apud miſeros

In Act. 8. 14. num. 10.

In Act. 8. 14.

In Act. 8. 14.

Samaritanos grassanti, ne suos neophytos vastaret, maturè opponi voluit sui gregis fortissimos? Diaboli Simoni, suum Simonem? Tartareo præconi cœleste Ioannis tonitru? Sed hactenus quidem fas nobis fuerit conjecturis indulgere. Enimverò fac nihil omnino istorum fuisse; fac nullam aliam causam habuisse Apostolos cur in Samariam venirent, nisi vt Spiritum illum miraculosum fidelibus traderent; Tibi-ne Bellarmine, id vsque adeò vile, ac nihili esse videtur, vt Apostolos rem vel suô ministerio indignam, vel Domini sui rebus non satis vtilem fecisse judices, si ea sola de caussa, Hierosolymâ Samariam venerint? Ego vero longe aliter sentio. Quid enim vmquam apud homines maius, aut diuinius ab orbe condito visum, vel auditum est, quam hoc, vt si cui homuncioni, rudi, atque imperito, & omnium rerum ignaro manus imponat alius æque mortalis, in illum è cœlo nouus repente illabatur Spiritus, & statim eius animum totum sic immutet, vt ignotas ante linguas planissimè vsurpet, & sublimia, ac diuina mysteria expeditissimè peregrinis vocibus eloquatur? Itaque & cætera quidem jam à Philippo edita Samariæ signa stupens admiratus erat Simon Magus; Hoc verò vbi vidit, totus extra se raptus, tantæque rei desiderio inflammatus, prorupit, oblataque, quod hactenus non fecerat, pecunia tantum donum redimere voluit; quasi cætera quidem Philippo non vsque adeò inuideret; hoc vnum tanti faceret, vt etiam auri, hoc est rei animo suo longe omnium carissimæ, iactura redimi dignum putaret. Et hoc tantum est, vt non dubitem, quin ipse tuus Papa, Bellarmine, si eam haberet facultatem, Vaticanam, Tarpeiamque rupes, quibus alioqui totus, loci dignitate captus, affixus hæret, libenter ad aliquot menses derelicturus sit, & Heluetiam verbi gratiâ, & Galliam peragraturus, tum ad suos nouo isto & inaudito miraculo in Romani mysterij fide confirmandos; tum ad exteros, qui eius iugum aspernantur, vel lucrandos, vel certe terrendos & conuincendos. Quid ergo absurdi est, si principes Apostolos Hierosolyma, cui illi multo minus, quam vester Pontifex suæ Romæ, affixi erant, ad tempus relicta, Samariam vsque excurrisse putemus ad confirmandam atque amplificandam hoc tam raro, tamque inusitato signo Christi sui Ecclesiam apud alienam à Dei fœdere gentem tum primum natam? Certe nemo non videt & ad Dei, Christique gloriam ac veritatem, & ad hominum fidem, ac salutem pertinuisse, nequid inter hanc, & priorem ex Iudæis collectam Ecclesiam interesset; Discrimen autem inter vtramque notabile futurum erat, si quod hæc acceperat miraculosi Spiritus donum, illa eius expers remansisset. Sic enim confirmatus esset noxius, quo tum omnes ferè laborabant, error de effixo vni Iudæorum genti Messia, Messiæque fœdere; Quo vt plane, penitusque Petrum Apostolum liberaret Domi-

Act. 8. 18. 19.

Dominus, non aliò posteà visus est, quàm hoc ipso documento; Nimirum & in Gentiles ipsos Spiritum illum linguarum, & Prophetiæ suum immisit; eo clarissime ostendens *nihil se inter eos, & Iudæos discernere*; vt optimè id Petrus intellexit; ex eo hoc ipsum argumentans, quod & illis *Spiritum Sanctum dedisset*. Vnde patet eius, quod tu Bellarmine, objicis solutio, *satis multa* (inquis) *miracula operabatur Philippus in Samaria, vt non essent ibi necessarij alij, qui miracula facerent*. Philippus alia fateor, Samariæ miracula fecerat; hoc non fecerat. Dæmoniacos (quod narrat Lucas) liberauerat, *paralyticos & claudos curauerat*. Spiritum illum *linguarum, & prophetiæ* nemini dederat. Neque hunc, præter Apostolos, quemquam alium dedisse in Scriptura legimus. Si caussam quæris, illud mihi verisimillimum videtur, quod est à Grotio allatum, *voluisse Deum ordinariè non contingere baptizatis dona illa admiranda, nisi per Apostolos, vt ea ratione principibus Ministris, quos testes suos elegerat, auctoritatem quammaximam conciliaret*. Ad cætera ergo præstanda alios, præter Philippum, quod tu ais, *necessarios non fuisse* concedo; Ad hoc, quod longe maximum fuit, *necessarios* fuisse Apostolos liquet; quod non Philippus, non alius, præter Apostolos, edidisse cognoscitur; τοῦτο γὰρ τὸ δῶρον (inquit Chrysostomus) μόνων τῶν δώδεκα ἦν. *Hoc enim donum solorum duodecim erat*. Et Philippus quidem & alij discipuli δύναμιν ἔλαβον ποιεῖν σημεῖα οὐχὶ δὲ καὶ πνεῦμα διδόναι ἑτέροις ἄρα τοῦτο ἦν τῶν ἀποστόλων ἐξαίρετον. *Virtutem acceperant* (inquit) *faciendi signa, non autem dandi aliis Spiritum Sanctum. Igitur hoc erat Apostolorum eximium, & singulare*. Vltimum superest tuorum argumentorum sextum; *Idem* (inquis) *ostendunt exempla, quæ aduersarij proferunt de vmbra Petri, & sudario Pauli*. Quid, inquam, illa ostendunt? Certe, si quod tu agendum sumpsisti ostendunt, hoc vtique ostendunt, *falsum esse quod nos dicimus, illam Apostolicam manuum impositionem*, Act.8.&.19. memoratam *non dedisse nisi dona quædam loquendi linguis, & miraculorum* (hoc enim ipsum est, quod huic disputationi probandum tute præfixisti.) Hoc verò, quomodo quæso ista Petri vmbra, sudariaque illa Pauli ostendunt? *quia* (inquis) *nusquam legimus per ea instrumenta datum esse Spiritum Sanctum, sed tantum temporalem sanitatem*. Ego verò nego ex hoc illud sequi. Quæ enim, quæso te, est inter ista connexio, vt quia Apostoli per vmbram, & sudaria nuspiam leguntur Spiritum Sanctum tradidisse; ideò necesse sit nos negare Spiritum Sanctum per manus impositionem ab illis traditum, donum linguarum, & prophetiæ fuisse? Ista omnes vident non cohærere; & immane esse inter ea interiectum spatium; quod tibi omnino complendum fuit, siquid efficere velles, & demonstrandum hoc ex illo necessariò sequi. An illud fortassè vis, Spiritum linguarum eiusdem

Act.10.

Act.15.8.

Act.8.7.8.

In act.8.15.

In Act hom. 18.T.4.in N.T. p.1;o.b.c.

cum sanitate generis esse (vtrumque enim ad dona gratis data pertinere) eoque communi eodemque vtrumque mediô ab Apostolis dari debuisse; proindeque quo sanitatem datam medio legimus, hoc est, vmbra & sudariis, eodem spiritum linguarum dari decuisse? vel qua manuum impositione Spiritum datum constat, eadem quoque sanitatem restitui oportuisse? Hæc quidem ratio, si, quod videtur, tua ista est, nihil contra nos concludit. Primo, quod ad charismata huius generis danda nullum Apostoli certum, statumque medium; sed aliud, atque aliud, interdum etiam nullum vsurparunt. Corporis enim Valetudines adhibita interdum vnctione ex oleo[1], interdum manuum impositione[2]: aliquando sine vllo signo[3] curarunt. Ita Spiritus prophetiæ modò à Domino ipso in linguis igneis;[4] modo impositis Apostolorum manibus[5], modo post nudam prædicationem[6], nullo vsurpato externo signo, credentibus datus est. In tanta diuersitate clarum est nihil certi posse statui de horum charismatum signis, siue symbolis externis. Secundò, Huc etiam & illud accedit, quod si propriè loqui velimus, neque *vmbra* Petri[7], neque *sudaria* vel *semicinctia* Pauli[8] corpore contacta, symbola fuerunt ab Apostolis in curationibus vsurpata. Homines quodam veluti, sanctô quidem illô & salutari fidei furtô, has curationes ab iis potius rapiebant, quam accipiebant, Deo qui nullis mediis astrictus tenetur, simplicem, sed veram & ardentem istorum pietatem benedictione sua sic prosequente, vt magna inde rediret ad seruos suos commendatio. Apostoli verò quotiès hoc opus ipsi administrarunt legitimè, vt sic dicam, & solenniter, vel verbô solô vsi sunt, vt cum Petrus claudum curauit[9], vel impositione manuum, vt in Actis, cum Ananias Paulum cæcitate[10], Paulus vero Publium[11] febri liberauit, vel oleô, vt apud Marcum in Euangeliô, vbi Apostoli à Dominô Iesu missi dicuntur *multos agros oleo vnxisse, & sanasse.* Vnde patet, cùm *vmbra & sudaria* neque sint, neque verò dici possint solennia, ac legitima media gratiæ gratis datæ, nullâ ratione colligi Spiritum illum, de quo Act.8. si charisma huius generis fuit, ipsum quoque debuisse aliquando, per *vmbram, & sudaria* conferri. Multò verius hinc confeceris, cùm *gratiæ illæ gratis datæ* sæpè ab Apostolis, vt ex his liquet, per *impositionem manuum* datæ fuerint, fuisse & huius generis gratiam Spiritum illum, qui Act.8. eodem instrumentô siue signô datus legitur; si vlla quidem est, quod hic supponit aduersarius, à signis ad gratiæ per ea collatæ genus vera ac solida consequentia. Sic ergo depulsis omnibus aduersariorum obiectiunculis, quæ re verâ nihil aliud sunt, quàm vel inanes paralogismi, vel fallacia sophismata, nunc constat nihil valere præcipuum eorum argumentum, quo Confirmationis sacramentum indè concludebant, quod Act.8. leguntur ij Spiritum Sanctum

[1] Marc.6.13.
[2] Act.28.8.
[3] Act.3.7.8.
[4] Act.2.3.4.
[5] Act.8.17.
[6] Act.10.44.
[7] Act.5.15.
[8] Act.19.12.
[9] Act.3.6.
[10] Act.9.17.
[11] Act.28.8.

ctum accepisse, quibus Apostoli manus imposuerant; firmamque adhuc & inconcussam stare nostram illam eius solutionem, quâ respondimus *Spiritus Sancti* nomine eô locô significari linguarum, vel prophetiæ miraculosum donum.

Caput X.

Spiritum ab Apostolis per manus impositionem datum significare charismata extraordinaria, prophetiæ, & linguarum, &c. probatur septem rationibus.

AC tametsi aduersariorum objectiones disjecisse ad eas partes, quas in hac disputatione sustinemus, satis sit; tamen vt res tota clarior fiat ac certior, hic velut ἐκ περιουσίας rationes aliquas colligemus, quibus id ipsum, quod diximus, & obiter jam non semel probauimus, abundè confirmatur; nempe *Spiritus Sancti* nomine in illô Lucæ locô *extraordinaria Spiritus dona*, puta linguarum, & prophetiæ significari, quæ vulgò in Scholis *gratiæ* dicuntur *gratis data*. Mitto, quod suprà satis exsecuti sumus; cùm aduersarius ipse statuat datum ab Apostolis Spiritum ejusdem generis atque ordinis cum eô fuisse, quem ipsi festô Pentecostes die acceperant, euidenter hinc confici, Spiritum illum Prophetiæ, & linguarum donum fuisse; quod Apostolos scilicet eô die accepisse & per se constat, & nos fusè demonstrauimus. Neque illud repeto, quod suprà me quoque dixisse memini, cùm Spiritum, quem à Messia vulgò dandum Israëlis spes erat, *prophetiæ Spiritum* & Iudæi intelligerent, & non obscurè Scripturæ significauerint, omninò esse consentaneum de eô accipi dona, quæ sacri Scriptores à nostrô Iesu passim effusa in illis nascentis regni sui initiis narrant. Sed præter has tertia sit hæc ratio; quod cùm credentes eum ab Apostolis Petrô & Ioanne Spiritum acceperint, quo ad eorum vsque aduentum caruerant; omninò eos necesse est Spiritum vel prophetiæ vel linguarum, vel huius generis miraculosum ab Apostolis accepisse; qui scilicet à Philippô baptizati jam antequàm illi venissent, Spiritum fidei, & sanctificationis habuerant. Clara sunt Lucæ verba; *Nondum in quemquam illorum venerat Spiritus Sanctus; sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Iesu.* Vides baptizatos jam fuisse. Qui verè baptizati sunt, illi Christi sunt; qui verò Christi sunt, illi Spiritum Christi habent. *Siquis enim* (inquit Paulus) *Spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Consentiunt aduersarij. Ergo Samaritani illi à Philippô tincti jam ante Petri aduentum Spiritum

Act. 8. 16.

Rom. 8. 9.

San-

Sanctum habebant; adeoque acceperant. Lucas autem quemquam eorum accepiſſe negat. Ergo neceſſe eſt, vt hæc inter ſe concilientur, fateri habuiſſe eos jam vnius generis Spiritum (hoc eſt ſpiritus dona) nondum habuiſſe alterius; habuiſſe ſcilicet *gratiam gratum facientem*, quæ in baptiſmô, quem acceperant, datur; nondum habuiſſe *gratiam gratis datam*; eamque adeò ab Apoſtolis per manuum impoſitionem accepiſſe. Eam enim certum eſt ab Apoſtolis iſtos accepiſſe gratiam, quam nondum, anteà acceperant. Neque eſt, quod dicas habuiſſe eos vnum Spiritus ſanctificantis gradum; alterum auctiorem accepiſſe, habuiſſe à Philippô gratiam *iuſtificantem*; ab Apoſtolis, *confirmantem*. Nam qui Spiritum Chriſti habet gratum facientem in aliquo, & quidem memorabili gradu, vt is eſt qui in baptiſmô datur, de eô nonniſi falsò & abſurdè dici poteſt, quod eum *Spiritum non* acceperit; quod de iſtis Lucas diſertè; *Nondum* (inquit) *in quemquam illorum venerat Spiritus Sanctus.* Itaque hæc aliter ſtare non poſſunt, niſi concedamus, quod res eſt, eam *gratiam*, quam hic *Spiritus* nomine ſignificat Lucas, alterius generis fuiſſe quàm quæ in baptiſmô accipitur; hoc eſt, non, vt hanc, *gratiam* fuiſſe *gratum facientem*; ſed, quod diximus, *gratis datam.* Non fuit enim alterius generis, ſi & ipſa quoque gratia *gratum faciens* fuit; quod volunt aduerſarij. Nam quod aiunt tametſi eiuſdem ambæ generis eſſent, illam tamen, quæ per impoſitionem manuum data eſt, hoc habuiſſe ab altera, quæ in baptiſmo confertur, diuerſum, quod *confirmauerit*; id inquam & gratis, & falsò dicitur. Quis enim ſi non iſtorum placita, ſed rem ipſam ſpectemus, quis inquam non videt, tam quæ in baptiſmô dantur Spiritus dona *confirmare* animum in Euangelicâ fide, quam quæ in Confirmatione dantur, vt iſti fingunt? Datur in baptiſmô, etiam iſtis confitentibus, Chriſtus, quem illic induimus; datur omnium peccatorum venia; datur adoptio, & ius filiorum; datur Spiritus ſanctificans, & conſolans; datur certa beatæ immortalitatis ſpes; Iſta ſcilicet Chriſtiani militis animum non confirmant? Nugæ. Imò, ſi verum amamus, nihil eſt, quod potentiùs, quam iſta, credentium in vocatione animos confirmet. Fruſtrà ergo ſua nobis inuenta cantillant. Res ipſa clamat iſtis donis baptiſmatibus verè confirmari Chriſtianos; nihil adeò vetare, quin ea in *gratiæ confirmantis* nomine, & cenſu habeamus. Cæterum non eſt hæc mea vel ſententia, vel ratio. Vtraque eſt Chryſoſtomi, & qui Chryſoſtomum hîc, vt alias ſæpe ſequitur, Oecumenij; πῶς οὖν φησι (inquit ille) πνεῦμα οὐκ ἐλάβον οὗτοι; πνεῦμα ἔλαβον, τὸ τῆς ἀφέσεως· τὸ δὲ τῶν σημείων οὔπω ἦσαν λαβόντες, *Quomodo, inquit, Spiritum ſanctum illi non receperant? Spiritum acceperant remiſſionis; Spiritum autem SIGNORVM nondum receperant.* Oecumenius hæc ipſa Chryſoſtomi verba deſcribit. Itaque paulò poſt Spiritum,

Hom. 18 in Act. T. 3. in N. T. p. 109. d.

ritum, quem dediſſe Philippum negat, eum τὸ τῶν σημείων πνεῦμα, *Spiritum ſignorum*, id eſt miraculoſum, vocat; eumque dare id Apoſtolorum cum ſuô Chryſoſtomo ἐξαίρετον *præcipuum* fuiſſe ſcribit. IV. Idem ex eô etiam confirmatur, quod Lucas de huius, quem ab Apoſtolis Samaritani acceperunt, Spiritus effuſione & donatione loquens, verbô ἐπιπίπτειν *illabi*, vel *irruere* ad eam ſignificandam vſus eſt. οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός. *Nondum enim in eorum quemquam irruerat, inciderat*, vel *illapſus erat* Spiritus Sanctus. ἐπιπίπτειν eſt in hac re idem, quod Hebraïcum נָפַל *naphal*, quod & LXX. ἐπιπίπτειν, vt hic Lucas, reddunt; interdum ſimpliciter πίπτειν. vt apud Ezechielem ἔπεσεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦμα Κυρίου. In Hebræo eſt נָפַל *naphal cecidit*, vel *ruit in me Spiritus Domini*. Eodem ſenſu dictum eſt de Saule וַתְּהִי עָלָיו גַּם הוּא רוּחַ אֱלֹהִים ἐγενήθη ἐπ' αὐτῷ πνεῦμα θεοῦ. *Factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini*; eaque locutio in hoc negotio Scripturis eſt familiaris. Iam in omnibus Dei litteris, nuſquàm, quod meminerim, Spiritus ſanctificantis donatio his verbis ſignificata eſt; vt is ſcilicet, in eos, quibus datur, ἐπιπεσεῖν, vel ἐμπεσεῖν, *cecidiſſe*, vel *ruiſſe* dicatur. Hæc verba *Spiritus prophetici* ſunt in Scripturis propria; qui, vt ex his duobus, quæ adduximus locis, & aliis non paucis patet, cum aduenire & conferri alicui diuinitus ſignificatur, ferè ſemper dicitur *in eum incidere, irruere, & illabi*. Neque huius rei obſcura ei erit ratio, qui obſeruarit quod ſit vtriuſque Spiritus ingenium, quove modô eos, quibus datur, afficiat. Cum ergo hic, de quô Lucas agit, Spiritus huiuſmodi ſit, qui in eos, quibus datur, ἐπιπίπτειν *cadere, & ruere* dicatur; quod eſt in Scripturis, non ſanctificantis & ordinarij, ſed *prophetici & extraordinary* proprium; nemo non videt eum huius, non illius censûs fuiſſe; hoc eſt donum linguarum, vel aliud miraculoſum, quod nos volumus; non *gratiam gratum facientem*, quod nullà ratione contendunt aduerſarij. Atque hanc eſſe vocabuli Græci vim, ipſe quoque, quantumvis Ieſuita, Menochius animaduertiſſe videtur, dum in illa verba Latini interpretis, *in quemquam illorum venerat* (Spiritus ſcilicet) ita ſcribit; οὐκ ἦν ἐπιπεπτωκός, *non erat lapſus, ſcilicet per viſibile ſignum*. V. Quò & illud accedit, quod Spiritus iſte non fuerit à Philippo datus; imò neque ab eô dari potuerit, vt Chryſoſtomus, & Oecumenius, & plærique omnes tam veteres, quam recentes interpretes conſentiunt. Cur autem ab ordinariô, eoque in paucis excellenti, Chriſti ſeruo dari non potuerit ordinarium Spiritus donum, ratio nulla idonea fingi poteſt. Quæcumque enim ordinaria eſt, & perpetua & neceſſaria fidelibus gratia, eam abſurdiſſimum eſt ab ordinario miniſtro dari non poſſe. Et quæ aduerſarij garriunt de Epiſcopi & presbyteri diſcrimine, ea neque vera ſunt, neque ad hanc rem appoſita. Non ſunt inquam, vera. Nullum

In act. 8. 15. 16. p. 78. B. D. 79. A.

Act. 8. 9.

Ezech. 11. 5.

1. Reg. (Heb. Sam.) 19. 23.

In Act. 8. 16.

L enim

enim cernitur in omni nouo inſtrumento huius diſcriminis veſtigium; quin-imo nullum adhuc tum fuiſſe & liquidò ex Scripturis apparet, & jampridem eſt ab Hieronymo, & aliis Patribus non modò obſeruatum, ſed etiam demonſtratum. Tum etiamſi, quod abſurdiſſimum eſt, fingeretur aliquid iam tunc fuiſſe inter Epiſcopum, & preſbyterum diſcriminis; ſatis eſt, quod Philippus, quiſquis de cæterô fuit, is certe miniſter fuit, cui & prædicare verbum Dei, & baptizare per muneris ſui rationem ius, & fas fuit. Hæc enim ei ſi facere licuit; cur non & cætera, quorum eadem omninò ratio (ex aduerſariorum quidem hypotheſi fuit) miniſtrare licuerit? Certè ſi ſenſibilem ritum, ſiue cærimoniam ſpectes, cum Ananias eiuſdem cum Philippo cenſus, atque ordinis miniſter, *manus impoſuiſſe* legatur; Stultum eſt imaginari non idem & Philippo collegæ licuiſſe. Sin rem ipſam intuearis; quidni *Spiritum* eum baptizatis dare potuerit, quem jam in baptiſmo contulerat? Nulla, vt vides, neque à re ipſa, neque à rei ſymbolo ratio eſt, cur iſtos Philippo *confirmare* æque ac *baptizare* jus, poteſtaſque non fuerit; ſi *confirmatio* quidem id vere eſt, quod iſti docent. At non potuiſſe Philippum Spiritum illum, quem dederunt aduenientes Apoſtoli, Samaritanis dare & res ipſa loquitur, & pæne omnes confitentur. Ergo neceſſe eſt *Spiritum* illum alterius omninò ordinis fuiſſe, quàm eum quem & Philippus, & cæteri omnes ordinarij Miniſtri dant; fuiſſe ſcilicet illud τὸ τῶν σημείων πνεῦμα *ſignorum* ſiue *miraculorum Spiritum*, quem Chryſoſtomus, & cæteri fere omnes putant à ſolis Apoſtolis datum fuiſſe. Extraordinarium, & ſingulare *chariſma* extraordinariorum & ſingularium Miniſtrorum eſſe vt fuit, plane erat conſentaneum. Ordinarium, quale hoc fuiſſe volunt aduerſarij, non fuiſſe ordinariorum Miniſtrorum, abſurdum & inſcitum eſt. VI. Idem ex eô clariſſimè deprehenditur, quod hic ab Apoſtolis datus Spiritus Simonem vehementer commouit; vt potiundæ mirabilis huius facultatis deſideriô inflammatus pecuniam, quâ eam redimeret, Apoſtolis obtulerit. At ſi nihil aliud actum eſſet quàm quod in iſto aduerſariorum ſacramentô fieri vulgo videmus, non ita affectus eſſet Simon; imò ne intellexiſſet quidem, an vllum qui Apoſtolicis manibus obumbrati erant, Spiritum reuerà accepiſſent. Is enim Spiritus, quem iſti ſe tradere putant, ita placidus eſt, ac taciturnus, vt vocem nullam mittat, nullum ſonum edat, ac ne tinniat quidem, vel muſſet, ex quo tu judicare poſſis, an ſit in eorum, qui eum accepiſſe dicuntur, pectora verè illapſus. Apoſtolici huius planè aliud fuiſſe ingenium indè animaduertis, quod eum etiam homo profanus, & impuriſſimus Simon, ſenſit tamen & agnouit omnibus iis eſſe datum, quibus à Petro & Ioanne manus erant impoſitæ.

Act. 8.18. *Cum vidiſſet autem Simon* (iquit Lucas) *quià per impoſitionem manus Apoſto-*

Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam. Obsecro te, quo modô hoc *vidit*, si iste Spiritus, æque ac tuus; in vnô corde latuit? si æque mutus, atque obscurus fuit? Si huiusmodi denique, qui vnus sui sibi conscius, totumqus se intus continens, non vocem ediderit, non vultum ostenderit, non lucem, non fumum, nihil denique foras emiserit? Illum Simon, inquit, *vidit dari. Videre* autem non potuit, nisi aliquô signo emicantem, ac prorumpentem, nisi aliquà forâs emissâ voce vim suam prodentem. At hic quidem Spiritus alius esse non potest, nisi vel prophetiæ, vel linguarum, vel huius generis signorum Spiritus. Ergo hunc ipsum, quod nos affirmamus, fuisse necesse est. datum ab Apostolis Spiritum. Et hoc etiam vidit, atque obseruauit ad ista Lucæ verba Chrysostomus; οὐκ ἂν οὕτως εἶπεν (inquit) εἰ μὴ αἰσθητόν τι ἐγίνετο. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐποίησεν, ὅτε ταῖς γλώσσαις ἐλάλουν. *Non sic dixisset, nisi & sensibile quiddam factum esset. Hoc & Paulus fecit, quandò linguis loquebantur.* Idem quoque notauit Oecumenius; ἔστι δὲ συνιδεῖν (inquit) ὅτι ἐν τῇ δόσει τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ αἰσθητόν τι ἐγίνετο παράδοξον. καὶ γὰρ ὁ Σίμων οὐκ ἂν προσῆλθεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τοῦτο ἐθεάσατο. *Licet autem intelligere quod in datione Spiritûs Sancti sensibile quippiam admirandum contingebat. Neque enim alioqui Simon ad petendum accessisset; nisi hoc conspexisset.* Sed quid veteres memoro? Notarunt ex ipsis aduersariis multi. Caietanus; *Accipiebant Spiritum Sanctum*] *proculdubio* (inquit) *in effectu sensibili. Per baptismum acceperant ipsum in effectu solius gratiæ internæ. Accepisse autem eos Spiritum Sanctum in effectu sensibili* (*puta locutione linguarum*) *testantur subiuncta, quod Simon, qui fuerat Magus, viderit Spiritum S. datum per impositionem manuum.* Sanctius Iesuita; *Agitur hic* (inquit) *de Spiritus Sancti aduentu secundum externam aliquam, & aspectabilem formam; quæque splendenti illustraret igne, & donum conferret linguarum. Nam secundùm internum effectum datum esse in baptismô dubitari non potest. Quod Simonem mouit, hominem vanissimum, & humanæ laudis sitientissimum, vt oblatâ pecuniâ impertiri sibi talem ab Apostolis facultatem cuperet.* Estius; *Quomodo hoc videbat* (Simon) *nisi quia visibili signô locutionis linguarum, vel aliô simili, foris ostendebatur id, quod Spiritus Sanctus operabatur interius?* Menochius, ad illa Lucæ verba, *Orauerunt pro ipsis*] *vt scilicet* (inquit) *ipsi congruè se disponerent ad sacramentum Confirmationis; vtque super eos visibiliter descenderet Spiritus Sanctus.* Denique (nam hi quidem satis sunt) Tirinus confitetur tunc temporis solitum fuisse Spiritum, cùm ab Apostolis per manuum impositionem dabatur, *signo fere aliquo visibili linguarum, vel ignis* gratiam suam *prodere.* VII. Postremò rem totam sic illustrat alter Lucæ huius parallelus in hoc ipsô Actuum librô locus, vt dubitare de eâ quemquam, nisi stupidum, & amentem, sit nefas. Narrat de duodecim quibusdam discipulis Ephesij à Paulô

Vb. supr. p. 170. C.

Vb. supr. p. 78. C.

In act. 8. 17. 18.

In act. 8. 16. n. 11.

In act. 8. 18.

In Act. 8. 15.

 con-

Act. 19. 5. 6. conuentis; *His auditu* (inquit) *baptizati sunt in nomine Domini Iesu. Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.* His quidem datum fuisse liquet linguarum & prophetiæ Spiritum; id est *gratiam gratis datam*; quod Lucas ipse docet; Venit, inquit, *super eos Spiritus Sanctus*; Hoc vbi dixit, nè hæreres, neve ambigeres quale cuiusve generis esset id cœlestis Spiritus charisma, statim à præsenti & extemporaneô ejus effectu ipsum demonstrat; cum ait *& loquebantur linguis*, id est ex familiari Scripturæ vsu, *ita vt loquerentur linguis*, &c. Iam non est ovum ouo similius, quàm huic superior Lucæ locus. Nam & in istô Petrus & Ioannes, perindè vt hic Paulus, hominibus baptizatis *manus imponunt*; & quibus imponunt, in eos vtrobique *venit Spiritus Sanctus*. Nè ergo dubitaueris rem in vtroque locô eandem agi; eandem manuum impositionem; eundem esse Spiritum. Hic autem *Spiritum venire* prophetiæ, & linguarum, apertissimum est & apud omnes confessum. Ergo & illic acceptum à Samaritanis Spiritum *prophetiæ* quoque & *linguarum* fuisse necesse est. Atque ex his, quæ nuper disputauimus, liquet, certum esse primos illos fideles per Apostolicam benedictionem, siue *manuum impositionem* dona linguarum, prophetiæ, & similia charismata accepisse, quæ *gratiæ gratis datæ* nomine significari solent; (quod nè ipsi quidem aduersarij negare possunt) incertum verò esse, an vllam *gratiam gratum facientem* per se, ac directè & immediatè acceperint; cùm Scripturæ neque id vspiam dicant, vel huiusmodi manuum impositionem suscipientibus promittant, neque verò quicquam contineant, ex quô id euidenter & necessariò confici possit. Fateor tamen per huiusmodi dona miraculosè ab Apostolis in illis initiis extrà ordinem constitutæ posteà Ecclesiæ, collata, & ipsos suscipientes, & cæteros etiam fideles fuisse haud mediocriter in fide confirmatos; quod in huiusmodi charismatis clarissimè expressa relucceret diuina Domini Christi & potentia, & bonitas; cuius nullum omninò est argumentum, quod non suapte naturâ aptum sit aliquod fidei nostræ robur dare, atque conciliare. Quin imò si penitiùs res excutiatur, apparebit stupenda illa donorum cœlestium in homines credentes per Apostolorum ministerium effusione non hos solùm, vel istos, sed vniuersam Ecclesiam mirabiliter fuisse constitutam, auctam, atque confirmatam, etiamque hodie augeri, ac confirmari. Nam prætérquàm quod nisi illa ita facta essent, ægrè coaluisset diuina illa Christianorum societas, & sacra respublica, à quâ nos salutarem Euangelicæ doctrinæ thesaurum accepimus; nemo nostrum est seorsim, qui si in rem ipsam, vt est à diuinis scriptoribus tradita, & in omnes eius circumstantias, euentusque eam consecutos, intueatur; tum etiam omnem illorum temporum statum expendat, & vtraque

cum

cum iis conferat, quæ ex proximorum deinde sæculorum monumentis testata, ac comperta habentur; non statim sit deprehensurus clarissimam eorum veritatem, quæ à Luca nobis de hoc ingenti Apostolorum miraculô narrantur; quique ex huius argumenti sedulâ considerationem non sit multò, quam antea fide, & pietate in Deum & Christum confirmatior, atque auctior futurus. Paulus quidem, quod iam alibi monui, illa Spiritus mirabiliter in homines effusa charismata inter cætera testimonia recenset, quibus est confirmata salutaris doctrinæ veritas. Neque enim obscurum est hanc ipsam Apostolico ministeriô, vt sic dicam, sparsam in credentes donorum spiritualium multitudinem atque varietatem ab eô intelligi, quô locô *Spiritus Sancti distributiones* his verbis memorat; *Hæc* (inquit) *salus, cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus, & SPIRITVS SANCTI DISTRIBVTIONIBVS secundum suam voluntatem.* Idemque alibi summam illam, atque inenarrabilem Domini Christi in suos munificentiam vrget, ac prædicat; ex qua scilicet vnicuique *nostrum* (inquit) *data est gratia secundùm mensuram donationis Christi*; quò etiam refert insigne illud Prophetæ vaticinium; *Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem; dedit dona hominibus.* In priori verò ad Corinthios epistola fusissimè totum hoc argumentum pertractat; de his Christi donis, rectoque eorum vsu diuinè, vt solet, præcipiens. Igitur dicatur sanè hic Apostolorum actus & eorum qui tum degebant fidelium, & omnium etiam nostrûm, qui post illa tempora viximus, vniuersæque adeò Ecclesiæ *Confirmatio*, hoc inquam sensu; Non modo non repugnabimus, sed vltrò fauebimus, omnesque pro virili cohortabimur, vt Apostolicas illas manus, Christumque in iis operantem suspiciant, ac tam magnifica, tamque euidenti Euangelicæ veritatis demonstratione magis magisque in fide, ac pietate confirmentur. Vt aliquid simile ab aliis ministris exspectemus, vel ab eorum pollice salutem nostram petamus; Christus, vnus disciplinæ cœlestis Magister, neque præceptô, neque promissô vllô, vel nos, vel cæteros fideles vsquam compellit.

Heb. 2. 3. 4.

Eph 4. 7. 8. & seqq.

1. Cor. 12. tot.

Caput XI.

Etiamsi donetur gratiam aliquam gratum facientem ab Apostolis per manus impositionem collatam fuisse non ideo fieri, ut ea manus impositio sacramentum fuerit. De ritu manus impositionis סמיכה *tam sub veteri, quàm sub novo testamentô. Ea non sacramentum propriè dictum, sed purationis cuiusdam adiunctum est.*

Atque hæc quidem, ut videtur, satis sunt de re, quam Apostoli neophytis Samaritanis contulerunt; quæ quàm à perpetuô, ordinarioque Ecclesiæ sacramento aliena sit, omnes intelligunt. Quid si (quod ex Scripturâ ostendimus non posse demonstrari) id illis donauero, etiam aliquid *gratiæ gratum* facientis ab Apostolis fuisse suis illis neophytis per manuum impositionem collatum; an ideò hoc, quicquid est, *sacramentum* fuisse probauerint? Minimè verò. Neque enim verè, proprieque sacramentale signum statim est, quicquid, & sensibile est, & gratiam aliquam conciliat. Oratio externus, & sensibilis actus est; & quanta sint ejus effecta, omnes sciunt; & confitentur, etiam peccatorum remissionem, etiam spiritum sanctificantem per eam dari; neque tamen apud vllos Christianos pro verô, proprieque dictô sacramentô habetur. Aduersarij crucis signô, & aquæ suæ benedictæ (quas res sensibiles esse nemo nescit) multa, magnaque tribuunt; etiam iis peccata, saltem venialia expungi fabulantur; neutrum tamen inter sua sacramenta censent. Quid de illis dicam tum multis cærimoniis, quibus simplicissimum baptismi ritum tantum non obruerunt? Baptizandi primò frontem, ac pectus crucibus terunt; Eum exsufflant, & conspuunt; oleô sacrô in pectore & scapulis linunt, sale condiunt. Iam tinctum, chrismate, sed in vertice, inungunt, cereô accensô donant; olim etiam candidâ induebant, & lacte denique, aemelle (vt Tertulliani verbô vtar) *infantabant*. Nihil tamen istorum, vel externum & sensibile negant, vel sacramentum verè, ac propriè dictum esse defendunt. Ipsa illa, de quâ quæritur, *manuum impositione*, sed à presbyteris datâ, catechumenos *sanctificari* ex Augustinô recitant; quod, quî fieri possit sinè aliquâ gratiâ gratum faciente, capi non potest. Eam tamen catechumenis datam *manuum impositionem* sacramentum esse abnuunt. In hoc ipsô, pro quô nunc certant, Confirmationis sacramento, neque alapa, quam in maxillam infringunt, neque quâ frontem vinciunt, fascia, mysterij, adeoque & gratiæ expertes sunt. Neutram tamen vel sacramentum per se integrum,

Bell.l.de bapt. c.25.

Ibid.c.27.

Bell.l de bapt. c.25.§ Decima.

grum, vel huius ipsius, in quô cernuntur; partem vel essentialem, vel integrantem (vt scholæ loquuntur) censent. Ipsam veri nominis *manuum impositionem* (id est à charismatione distinctam) olim & ab Apostolis, & à Patribus in hac ipsâ Confirmatione vsurpatam & Estius, & Gregorius à Valentiâ confitentur; sacramentum iidem vel essentialem, aut integrantem sacramenti partem fuisse negant; idemque antè Bellarmini & Becani ineptissimas argutias, omnes, credo, istarum partium Theologi sentiebant. Sed istos quidem mittamus; quorum tota ferè religio externis, sensibilibusque signis, ac symbolicis & mysticis ritibus scatet; quod genus ipsi *sacramentalia* quidem vocant; sed quæ eo ipso nomine à veris sacramentis secernunt; Quò maior censenda est ipsorum inuerecundia, qui cùm tam multa agnoscant & sensibilia, & ad gratiam aliquatenùs efficacia, neque tamen sacramenta; nihilo seciùs confirmationem (vt ipsi quidem nominant) ab Apostolis olim datam verum, ac proprium fuisse sacramentum, inde colligunt, quod quæ in eâ dandâ vsurpata fuit *manuum impositio* externus, & in corporis sensus incurrens actus fuerit. Sed illos, inquam, mittamus, & ad Scripturas redeamus: Nonne ipsa hæc *manuum impositio* à Christô in pueros vsurpata legitur? Nonne cum aliquâ ad gratiam efficacia? Quis enim diuinam Domini manum, ac benedictionem gratiæ expertem fuisse putauerit? Neque, si gratiam pueris aliquam ab eô datam concesseris; aliam potes datam fingere, quam ex eô genere, quod vos *gratiam gratum facientem* vocatis. Atqui & Soto, & Conink supra negabant eam Dominicæ *manus impositionem* vllum fuisse sacramentum; & Romanorum hodiè eadem est ad vnum omnium sententia. Nulla ergo ratio est, cur Apostolicam, omninò eiusdem generis, sacramentum fuisse, vel tu pertendas, vel ego concedam; tametsi, quod nullis hactenùs sophismatis conficere potuisti, id tibi donauero, per eam datum esse aliquid gratiæ gratum facientis. Verum, quo res tota clarius, ac liquidius intelligatur, nunc de actu, quo vsi narrantur Apostoli, dum dona illa, quæcumque de cæterô fuerint, certe spiritualia, contulerunt, paulo accuratius dicendum est. Lucas ait *eos manus* neophytis illis *imposuisse*; *Tunc* (inquit de Petrô & Ioanne loquens) *imponebant manus super illos*. Et in alterô itidem locô, Paulum ait duodecim illis discipulis, quos Ephesi conuenit, *manus imposuisse*. Hanc igitur *manuum impositionem* aduersarijs quamquam inuiti, ex veterum Canonistarum repudiatâ alibi à se ipsis sententia, sacramenti huius materiam, ac signum externum, sine sensibile fuisse defendunt. Nimirum necessitas, quâ nullum potentius telum est, eos istuc confugere compulit. Cùm enim decretum animô haberent suum hoc sacramentum, vel certè aliquam eius speciem, ex Scriptura omnibus modis per fas, nefasque elicere; viderent autem

Act. 8. 17.

Act. 19. 6.

sine-

sine signo sensibili ne speciem quidem sacramenti vllam esse, coacti sunt *impositionem manuum*, licet antea reiectam arripere; quod in omnibus Scripturis nihil in totô hoc negotiô aliud occurreret, quod aliquam signi naturam præ se ferret. Sed est scilicet *pessima*, quod vulgò apud nos dici solet, *consultrix* necessitas. Nam si rem propiùs inspexeris, facilè perspicies *impositionem manuum* non minus à veri, propriêque dicti sacramenti materiâ, quam gratiam gratis datam ab eiusdem effectu, esse alienam. Suprà ex Maldonatô, Tirinô, & Grotiô obseruauimus hunc *imponendæ manus* ritum apud Iudæorum gentem in benedictionibus paulò grauioribus iam à vetustissimis temporibus fuisse solennem. Sanctius in hunc ipsum, de quô nunc agimus, Actuum locum idem quoque fusè obseruat. Quod quàm verum sit, partim ex diuinis Scripturis, partim ex Iudæorum ipsorum libris, atque commentariis, patet. Primò enim Scriptura narrat ipsum Patriarcham Iacobum, cùm duobus ex Iosepho nepotibus suis Ephraïmo, & Manasse in supremis benediceret, manus extendisse & vtrique imposuisse, ita vt *manum dexteram posuerit super illius caput; sinistram autem super caput Manasse*. Secutis temporibus eadem testatur Deum, cum Moysi præciperet, vt Iosuam inauguraret in Israëlitici populi ducem, inter cætera huius quoque ritus meminisse; *Tolle Iosue* (inquit) *filium Nun, virum in quo est Spiritus, & PONE MANVM tuam super eum, qui stabit coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine.* Mox subjicit, vt Moyses, quæcumque jussus erat, summâ fide sit executus; & hoc inter alia notat; *Impositis capiti eius* (Iosuæ) *manibus, cuncta replicauit, quæ mandauerat Dominus.* Vnde illa sunt in Deuteronomio Iosue verò filius Nun, repletus est Spiritu *sapientiæ, quia Moysis posuit super eum manus suas.* In Hebræo est, סָמַךְ אֶת יָדָיו עָלָיו *manus suas ei imposuerat.* Ad hunc quoque ritum & Sanctius †, & Maldonatus * & Grotius referunt illa Syri Naamanis de Elisæo verba; *Putabam quod egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu suâ locum lepræ, & curaret me.* Quod enim ait *tangeret manu suâ locum lepræ*, de *impositione manuum* accipiunt; indeque colligunt Maldonatus & Sanctius, sanctis apud Iudæos viris solenne jam istis temporibus fuisse, vt quos insigni aliquo beneficio per orationes suas affecturi erant, iis manus imponerent. Sed & huc, tametsi diuersa ratione, pertinere Sanctius iudicauit, quæ in Veteri instrumento de imposita victimis & reis capitis damnatis manu legimus. De victimis, clara sunt, quæ ille ex Leuiticô & Numeris & Exodo indicauit; *Ponet manum super caput bostiæ* (qui eam scilicet Domino offert) *& acceptabilis erit, atque in expiationem eius proficiens.* Item; *Leuitæ ponent manus suas super capita boum, è quibus vnum facies pro peccatô, & alterum in holocaustum Domini, vt depreceris pro eis.* Item, *Vnum quoque arietem sumes,*

Gen. 48. 14.

Num. 27. 18. 19.

Num. 27. 23.

Deut. 34. 9.

† In Act. 8. 17.

* In Matth. 9. 18.

4. (Heb. 2.) reg. 5. 11.

Maldon. in Marc. 7. 32.

Leu. 1. 4.

Num. 8. 12.

Exod. 29. 15.

fumes, super cuius caput ponent Aaron, & filij eius manus. Quibus addi poterat illud è Paralipomenis disertissimum; *Applicuerunt hircos pro peccatô coram rege, & vniuersâ multitudine, IMPOSVERVNTQVE manus super eos, & immolauerunt ipsos, sacerdotes.* Simili de causâ factum putat Sanctius, vt testes manus ei imponerent, quem suo testimonio morti destinabant; quod de Susannæ calumniatoribus in Danielis apocryphis scriptum est; *Consurgentes autem duo presbyteri in mediô populi, posuerunt manus suas super caput eius*; Susannam dicit. Iam ex eô, quod nos secundô locô recitauimus, Moysi Iosuam manuum suarum impositione in Israëlis ducem consecrantis exemplô, manauit, vt apud illam gentem in omni ferè sacra, ciuilique ad publicum aliquod munus, siue etiam ad simplicem dignitatem (vt nos nunc loquimur) ordinatione, manus impositio vsurparetur. Verè obseruauit Grotius Senatorum, archisynagogorum, & seniorum Synagogæ munia eô ritu collata. Et Sanctius id solenne fuisse fatetur ad hominem alicui muneri, aut initiandum, aut designandum. Vulgatissimum est apud Hebræos impositione manuum creatos, siue ad dignitatem promotos fuisse tam iudices, quàm Doctores, siue Magistros, & Rabbinos. Quò spectat, quod doctissimus Buxtorfius refert de quodam R. Iehudâ ben Babæ הסומך id est χειροθετῇ, siue *Promotore, quod nisi is fuisset, sublata essent, iudicia criminalia ex Israële*; Quia scilicet ea non aliter, quam per סמוכים id est viros, quibus manus essent impositæ, exercebantur. Refert quoque Galatinus ex R. Ismaële domum iudicij LXXI. iudicum סב הדיות *id est conuentus iudicum ordinariorum per manuum impositionem fuisse*, in quâ idem ait *quinque fuisse necessarios.* Majemon verò apud Buxtorfium, tradit, *qui facultatem promouendi accepisset non potuisse illud facere nisi adhibitis duobus testibus*; quod *promotio non posset peragi a paucioribus quam a tribus.* Sed vtraque sanè sententia suos habet in Talmude auctores, vt legere est in codice Sanhedrim. *Impositio manuum seniorum a tribus* (inquiunt) *peragitur, sententia R. Simeonis, R. Iehuda quinos assignat.* Quia verò illa manuum impositio Hebraïce dicitur סמיכת ידים & סמך ידים est *manus imponere*; quod ille ritus in promouendis ad suas dignitates iudicibus & Rabbinis vsurparetur, eô inquam factum est, vt metonymice ipsa *promotio*, siue (vt loquimur) *creatio & ordinatio ad huiusmodi munera*, simpliciter dicta sit סמיכה, vel, quod idem est סמיכות id est *impositio*, ידים scilicet, siue *manuum*; quod nomen Hebræi supprimunt; Græci expresserunt, qui χειροθεσίαν vocant. Sic verbum סמך, quod propriè est in hoc negotio *manus imponere*, per eundem tropum vsurpant, pro *ordinare*, siue *promouere*, & *creare aliquem in magistratum, vel in Rabbinum*; vt est apud eundem

2. Par. 29. 23.

Dan. 13. 34.

In Matth. 19. 13.

In lex. Chald. Talmud. Rabb. voce סמך

De arc relig. Christ. l. 4. c. 5. p. 199. C.

c. 1 § 1 Semicat Zechenim.

Buxtorfium. Et ordinatorem, siue Promotorem itidem הסומך *bassomec τὸν χειροθέτην*, id est, *manus impositorem*; ordinatum verò, siue promotum הסמיך *bassamuc*, vocant. De hac autem Iudaïca *semica*, id est χειροθεσία, siue promotione videat, qui volet, Buxtorfium multa obseruantem locô laudatô, & ipsum, ex quô illa desumpsit, Majemonem. Ex primo verò Moysi à nobis suprà adducto loco de Iacobô nepotibus benedicente, patet hunc quoque ritum solennem apud illam gentem fuisse in puerorum benedictionibus; vt iis scilicet qui ex officio, vel affectu benè precaretur, manus quoque imponeret. Grotius quidem (quod jam suprà à nobis alibi obseruatum est) citatô illô Geneseos locô, *Exinde* (inquit) *Hebræis semper obseruatum, vt ad eos, qui sanctimoniâ præstare cæteris crederentur, pueros deferrent ipsorum precibus Deo commendandos* διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως. *Et hunc morem hodieque apud ipsos manere* ait. Fuisse certè, quô tempore Dominus Iesus in terris versabatur, liquidò ostendit, quod in Euangeliô de pueris ei oblatis legimus; *Tunc* (inquit Matthæus) *oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, & oraret*. Vides qui offerebant, petiuisse ipsos, vt Christus *manus eis imponeret*; quod non erant facturi, nisi mos fuisset in eâ gente notus, & vulgaris, vt paruuli virorum insignium precibus & manu benedicerentur. Sed & ex eadem Euangelica historiâ discere est solenne item fuisse Dei seruis id, quod Sanctium ex Naamanis verbis collegisse supra diximus, vt quibus per suas preces diuinum aliquod beneficium, siue aliquam liberationem impetrare cupiebant, iis manus itidem suas imponerent. Notauit ad Marcum Maldonatus; *Manus surdo à Christo* (inquit) *imponi postulabant, aut quod scirent eum manuum impositione alios ægrotos multos curauisse, suprà, & infrà, & apud Matthæum, & Lucam; aut quia vetus erat Prophetarum, & sanctorum virorum consuetudo, vt impositu sanarent manibus; quod ne Gentiles quidem ignorabant, vt Naaman ille Syrus indicio est, &c. Hac ducti consuetudine alij etiam idem vt faceret Christum rogarunt suprà, & apud Matthæum, & infrà.* Hæc ille. Sane, nisi apud eos hic vsus obtinuisset, Iudæi, qui Christum rogabant, vt suos infirmos curaret, petituri non erant, vt manus iis imponeret. Sic enim apud Marcum, qui hominem quemdam surdum, & mutum curari à Domino cupiebant, eum tantùm deprecantur, *vt imponat illi manum*; signô apud gentem suam familiari sanationem, quæ erat eius effectus, metonymicè significantes. Nam cui manus à Dominô imponi precantur, ei integram valetudinem à Domino restitui expetunt. Ita Iaïrus vnus de archisynagogis filiam, cuius vita deplorata erat, enixè Domino commendans; *Veni* (inquit) *impone manum super eam, vt salua sit, & viuat*. Idem apud Matthæum, *Domine* (inquit) *filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet*. Eodem Maldonatus

[Marginal notes: In statut de Synedr. c. 4. — In Matth. 19. 14. — Matth 19. 13. — In Marc. 7. 32. — Marc. 7 32. — Marc. 5. 23. — Matth. 9. 8.]

tus refert loca, in quibus Christum precantur vt suos infirmos tangat; vt apud Marcum; *adducunt ei cæcum* (inquit) *& rogabant eum, vt illum tangeret.* Meritò. Nam quod Matthæus *impositionem manuum* disertè dixerat, dum pueros Christo oblatos narrat; hoc Lucas rem eandem scribens, *tangendi* vocabulô, licet minus clarô, ac disertô, dixit; *Afferebant,* (inquit) *ad illum infantes, vt eos tangeret.* Atque ex his videre est, quàm longè, lateque apud Iudæos patuerit *impositiones manuum* vsus, in benedictionibus personarum, in ordinationibus, munerumque collationibus, in victimarum, ac reorum deuotionibus, in beneficiorum denique Dei singularium donationibus. De ritus ipsius ratione, non vna est eruditorum sententia. Grotius putat *manuum impositionem propriè designare efficaciam diuinæ potentiæ.* Nam (inquit) χεῖρα ἐκτείνειν *de Deo eum in sensum vsurpatur Act.14.30. Ideo, quia per preces diuina potentia pro altero inuocabatur, vsitata erat cum precibus manuum impositio.* Hæc ille. Vera quidem sunt, quæ de illa phrasi dicit ἐκτείνειν χεῖρα. Sed extendere *manum* aliud est, quam *imponere*; huius autem hoc locô, non illius ratio quæritur. Sanctius aliter; ac primò obseruat *manus impositionem à superiori plerumque fieri, atque à potestate, qua inferiorem hominem alicui muneri aut initiat, aut designat, aut illi aliquod beneficium aut optat, aut impertit.* Tum notat *per manum potestatem significari*; vnde illa *sub manu alicuius esse, in manum venire,* in iure Romanô de vxore, quæ *in viri potestatem venit, & seruum manumitti*, cum heri potestate absoluitur. Iam addit, qui muneri alicui initiantur, eos aliorum commodis & ministerio quodammodô mancipari, & quodammodo sui iuris amplius non esse; Qui ad aram, vel ad mortem destinantur, eos etiam euidentiùs alienæ potestati subijci, suâ eximi. Hæc subtiliter, atque ingeniosè Sanctius, vt solet. Quæ vereor, vt satis ad rem subiectam congruant. Nam si hæc esset ritus ratio, non videtur *manus imponenda* fuisse iis, quibus ex more imponebatur; sed ij potius alteri alicui in manum, aut sub manum tradendi, vt in matrimoniis ex iure Romanô fieri solebat. Tum difficile est videre quem ista ratio locum in benedictionibus, & beneficiis habere potuerit. Cuius enim in potestatem tradebantur, aut liberi à parente benedicente, aut ægroti à Propheta eos morbo liberante? Fortasse verius, certè simplicius fuerit dicere, hoc ritu designatum modò fuisse eum, cui precatio, totaque actio fiebat, neque aliud *manu imposita* significatum fuisse, quam in huius propriè caput, vel quæri benedictionem, beneficium, aut munus, de quo preces fiebant, vel arcessi mortem, de quâ contestabantur; Nam quicunque manus imponebant Deum vel expresse vel tacitè precabantur; qui benedicebat vt in puerum suæ bonitatis munera effunderet; qui ægrotum curabat, vt fugatô morbô vires, ac valetudinem im-

Marc 8.22.
Math 19.13.
Luc.18.15.
In Math 9. 17.
In Act.8.17.Ni 15.

immitteret; qui muneri præficiebat, vt dona ad id gerendum necessaria conferret; qui victimam offerebat, vt mortem, quæ in eius caput statim erat incubitura, acceptam haberet; qui denique reum vel suo testimonio, vel suo ministerio ad mortem ducebat, vt quam commeritus erat pœnam, eam ille capite suo lueret. Itaque hoc ritu id tantùm significatum videtur preces, quas vt plurimum vel pro se ipsis, vel pro multis in communi facere solent qui precantur, nunc propriè, ac singulariter pro istô, cui manus imponebantur, fieri, huius caput Deo sisti, vel tegendum donisque & benedictione ornandum ac coronandum, vel certè morti, ac pœnis subjiciendum. Vtcunque sit (neque enim est, quod eâ de re magnoperè laboremus) constat hunc ritum apud Iudæos plurimum vsitatum fuisse, eundemque & antiquissimum, & partim ipso Dei in Iosuæ ordinatione, & in victimis præcepto, partim sanctorum exemplis, atque vsu probatum ac commendatum. Sed & illud communi omnium consensu receptum est *illam manuum impositionem precum*, (vt ait Grotius) quoddam *fuisse symbolum*; diuinæque potentiæ *inuocationem indicasse*. Eius certè raro in Scripturis sinè oratione mentio fit; vel si non disertè memoratur oratio, ita tamen res scribitur, vt facilè sit perspicere eam sinè precibus transactam non fuisse; vt nihil aliud hic ritus fuisse videatur, quam sacrarum precum adiunctum quoddam certis rebus, causisque solenne. Vndè illud Augustini verissimè profectò, sapientissimèque dictum; *Quid est* (inquit) *aliud manus impositio, nisi oratio super hominem*? Sed neque illud quisquam negat, hunc ritum apud Iudæos simplicem fuisse cærimoniam; nullum adeò in communibus, ac perpetuis religionis Iudaïcæ sacramentis habuisse locum. Iam cum hoc fuerit *impositionis manuum* apud Israëlem solennis ingenium, Dominus Christus, eiusque Apostoli rem, velut bonam, ac legitimam vsurparunt, & quidem eodem modô & ex iisdem causis, & ad eosdem fines, quibus ea adhiberi apud Iudæos consueuerat. Christus, quod jam diximus, pueris oblatis *manus imposuit*; & quidem, quod monet Marcus, *vt eis benediceret*. quo verbo ex perpetuô scripturæ vsu, precatio continetur, εὐλογεῖν enim est benè precari; cum homines ab hominibus benedicti dicuntur; Omnia, vt vides, planè ex vsu Iudaïco. Sed & iis Christus, quos beneficiô aliquo diuino prosequebatur, ex eodem quoque more *manus imponebat*. Ita apud Marcum *infirmos* Nazarenos *impositis manibus curat*; & cæco, quem illuminauit, manus imposuisse dicitur. Sic & apud Lucam Capharneunte *singulis infirmis manus imponens curabat eos*; & mulierem à Spiritu infirmitatis iam octodecim annos infessam liberaturus, *imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.* Apostolos, & cæteros discipulos, rem apud Dei populum iam olim solennem, & à Domino suo vsurpatam, nihil

In Matth. 9. 18. Et in Matth. 19. 13.

L. 3. de bapt. c. 16.

Matth. 19. 15. Marc. 16. 16.

Marc. 6. 5 & 8. 23.

Luc. 4. 40.

Luc. 13. 13.

nihil mirum est in iisdem causis, & ad eosdem fines adhibuisse. Illi itaque & quos morbis, siue infirmitatibus curabant, iis sæpe manus imponebant, quod & futurum prædixerat Christus, *Qui crediderint* (inquit) *super agros manus imponent, & benè habebunt*. Sic Ananias Paulo post visionem diuinam cæco, oculorum vsum restituit; *Imponens ei manus* (inquit Lucas) *dixit, Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, quâ veniebas, vt videas, & implearis Spiritu Sancto; & confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squama & visum recepit*. Diuinitùsque eundem paulò antè in ecstasi sibi oblatum viderat *introeuntem* Paulus, *& imponentem sibi manus, vt visum reciperet*. Ita ipse posteà Paulus Publij Melitensis insulæ Principis viri patrem *febribus & dysenteriâ vexatum, cum orasset, & imposuisset ei manus, saluauit*. Neque iidem hunc ritum, vel in benedictionibus, vel in ordinationibus omiserunt, in quibus apud Iudæos quoque solennem fuisse suprà demonstrauimus. In benedictionibus quidem; vt cùm Paulum & Barnabam ex Spiritus Sancti monitu *segregatos*, quo Domino eos commendarent, *ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt*. In ordinationibus verò idem quoque ab illis factitatum docet, quibus locis memorat gratiam Timotheo collatam, *per manuum impositionem, & suam, & presbyterij*; item vbi eum monet, nè *manus citò cuiquam imponat*; tametsi sint, qui postremum hunc locum de peccatorum pœnitentiâ functorum reconciliatione, sine absolutione capere malint, quam & ipsam *manuum impositione* peractam fuisse jam ab antiquissimis Christianismi temporibus constat. Præter hæc, Apostolos ex duobus illis, de quibus nunc quærimus Lucæ locis discimus *manus* quibusdam ex iis quoque *imposuisse*, quibus Spiritum Sanctum conferebant; his quidem meritò, & ex veteris quoque vsus ratione; Nimirum olim quoque id Iudæis solenne fuisse diximus, vt *manus* iis *imponerent*, quibus magnum aliquod, ac diuinum beneficium impetrare à Domino volebant; vt planè consentaneum fuerit Apostolos *manus* iis *imponere*, quibus Spiritum Sanctum, quô nullum est maius, vel diuinius donum, cœlitus impetrabant. Hæc omninò fuit huius ritus, id est *impositionis manuum*, tum apud Iudæos primum, tum apud Christum Dominum, eiusque primos discipulos, vtrobique planè eadem ratio. Atque ex his iam liquidò cernere est, quàm crassa sit, atque inuerecunda istorum temeritas; qui nobis ex simplicissimô hoc ritu intricatissimum nescio quod sacramentum moliuntur. Ac ipsi quidem fatentur illam *manuum impositionem*, quotiès apud Iudæos siue in *benedictionibus*, siue in liberationibus, & *beneficiis* diuinis, siue vel in magistratuum, vel in Rabbinorum promotionibus fiebat, annos pænè bis mille, nullum fuisse sacramentum; neque illô item tempore, quô vel à Christô, vel ab eius

Marc.16.18.
Act.9.17.
Ibid. vers.12.
Act.28.8.
Act.13.3.
2.Tim.1.6.
1.Tim.4.14.
1.Tim.5.22.

ab eius Apostolis & discipulis ante ascensionem Dominicam in cœlos facta est, *sacramentum* fuisse volunt. Sed nè post euectum quidem in cœlos Christum, *sacramenti* nomine eam dignantur, quæ vel ab Ananiâ ad illuminandum Paulum, vel ab ipsô Paulô ad Publij patrem morbo liberandum, vel ab aliis si fortè seu Apostolis, seu discipulis, ad similes valetudinum caussas adhibita est. Eam demùm *sacramentum* esse affirmant, quæ vel ad Spiritum dandum, vel ad presbyterij munus conferendum, ab Apostolis vsurpata est. Sed quæ ista est rogo te, tam subita, tamque mirabilis mutatio? vt quæ simplex ritus, & tamdiù antehac fuerat, & nunc etiam alibi esse perseuerat, *sacramentum* repentè euaserit, sed in duabus duntaxat his caussis? Atqui nullum planè cernitur inter veterem, & hanc discrimen. Nihil decessit, nihil accessit. Eadem est vbique *manuum impositio*; eædem caussæ; iidem fines. Dic, quo iure, quâ auctoritate, quô Christi mandato, quo Apostolorum præcepto, qua denique ratione facta sit mutatio? Illi verò nihil omninò afferre possunt, præter tralatitias illas Conciliorum nescioquot nuperorum constitutiones, hoc est, vt simpliciter dicam, præter meram suam, suorumque libidinem. Petrus & Ioannes Samaritanis; Paulus duodecim discipulis *manus imposuerunt*; & illi acceperunt Spiritum Sanctum. Sacramentum (inquit) ista manuum impositio fuit. Cur verò, mi homo, *sacramentum* fuisse imaginabor, quod in omnibus tettò Scripturis multùm quidem est, nusquàm tamen, te ipso fatente, sacramentum est? Nam neque quam Iacob, neque quam Moyses, neque quam vel Prophetarum, vel Magistrorum Israëlis vllus fecerunt, neque quam ipse Dominus Christus, neque quam eius Apostoli ad hoc vsque temporis punctum vsurparunt, *manuum impositionem*, sacramentum fuisse somnias. Imò nè eam quidem omnem, quam posthac fecerunt Apostoli, *sacramenti* nomine donas. Quæ ista est vertigo, vt quam in tam multis aliis & temporibus & locis, *sacramentum* nullum esse concedis, hoc vno in loco repente immutatus *sacramentum* esse clames, atque deieres, & omnibus modis contendas? Quid ergo est (inquis) si *sacramentum* non est? Id ipsum, inquam, est, quod hactenus fuit, quodque in posterum semper erit; Neque enim quicquam accidit, quod eius naturam immutaret, vel cur eam id esse, quod antehac fuit, pœnitere debeat. Fuit anteà, vt est fusè demonstratum, orationis super hominem aut benedicendum, aut diuinô aliquo beneficiô afficiendum, aut ad aliquod munus promouendum, adiunctum solenne; quô ei, qui manu impositâ tangitur, atque obumbratur, id quod poscitur, propriè parari atque impetrari significatur. Ita tu ipse, ita omnes tui in cæteris accipitis. Ergo inquam, & hic quoque idem fuit. Precationis quâ Apostoli Spiritum Sanctum in eos, quibus benedicebant,

euoca-

euocarunt, *impositio manuum*, adiunctum solenne fuit. Nam & orasse tum Apostolos Lucas disertè testatur; *Cùm venissent* (inquit) *ORAVERVNT pro ipsis, vt acciperent Spiritum Sanctum.* Et Paulum idem fecisse, cum duodecim discipulis Spiritum impetrauit, etsi non dicat disertè Lucas, nemo tamen dubitat. Et profectò id satis dixit, qui *manum* iis *imposuisse*, Paulum dixit; quod cum in huiusmodi caussis nulla fieret sinè oratione *manuum impositio*, huius, vt adiuncti perpetui nomine orationem ipsam metonymicè contineri, planum fit. Iam illud Spiritus donum, quod istis fuit Apostolorum prece & ministerio collatum, diuinum esse, & quidem eximium, ac omni naturali bonô admirabilius, omnes confitentur Christiani. Sed & quod dixi, solennem hunc Apostolis fuisse ex Israëlis, imò & Christi ipsius disciplinâ, vsum, vt cum diuina beneficia hominibus impertiri vellent, orationi *manuum impositionem* iungerent, neque vos negatis, & res est ex superioribus manifesta; in quibus eos vidimus *manus ægrotis* vel *infirmis*, quos erant diuinô munere curaturi, aliquotiès imposuisse. Sed (inquis Apostoli *gratiam gratis datam* ægrotis illis; *gratum facientem*, Samaritanis conferebant. Primò nihil habes (quod suprà ostendimus) vndè his potiùs, quàm illis *gratiam gratum* facientem collatam ab Apostolis fuisse euincas. Secundò hos quoque Spiritum *linguarum*, vel *Prophetiæ* accepisse, clarum est, quod æquè ac corporis curatio, *gratia* fuit *gratis data*. Neque tn negas. Ergo vel huius causâ adhiberi potuit *manuum impositio*. Tertiò denique fac *gratiam gratum facientem* collatam esse; & quidem vnam; cur nefas fuerit Apostolis precationi, quâ hanc Samaritanis conciliabant, eandem, quam in cæteris Dei donis impetrandis, *manuum impositionem*, hoc est simplicem, ac minimè sacramentalem, adiungere? Adiungi ea solebat, cum alicui diuinum beneficium conferebatur; item cum benedicebant solenniter. *Gratia gratum faciens* Dei magnum munus est; & causa erat, cur Apostoli hominibus ex gente spuriâ, & alienâ primum conuersis benedicerent. Ergo inquam, ratio euidens fuit, cur orationi super istis factæ vsitatam *manuum impositionem* (quæ sacramentum nullum erat) adiungerent. Nunquamne Apostoli sinè sacramentô conciliabant fidelibus *gratiam gratum facientem*? Paulus ecce pro Thessalonicensibus ita precatur; *Ipse autem Dominus noster Iesus Christus & Deus & Pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia, consoletur corda vestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono.* Ipsam illam gratiam *confirmantem* Thessalonicensibus poscit, quam tu fictitij huius vestri sacramenti propriam esse vis; neque dubitamus, quin impetrauerit. Ergo & hanc sua prece, absque vllo sacramento, fidelibus interdum conciliauit. Fingamus igitur gratiam (quod tu gratis ponis) fuisse eandem, quam Apostoli Samaritanis

Act. 8. 15.

Act. 19. 16.

2. Thess. 2. 16, 17.

titanis

ritanis contulerunt. Clarum eſt nullam eſſe cauſſam, cur hanc potius Apoſtolorum ſuper Samaritanis quàm illam Pauli ſuper Theſſalonicenſibus, benedictionem, ſacramentum fuiſſe ſtatuamus. Nam hæc quidem ipſa per ſe oratio, ſacramentum nullum eſt; & *manuum impoſitio* ſimplex eſt orationis ſignum, ſiue adiunctum; quæ eius, cui adiungitur, naturam, non facit, neque mutat, ſed ſequitur. Planè vt *extenſio manuum*, vel *conuerſio ad Orientem*, vel *genuum flexio*; quæ, cùm & ipſa quoque orationis eſſent adiuncta ſolennia, nemo tamen ſanæ mentis, *ſacramentis* verè, ac propriè dictis accenſuit. Si Lucas factam ſuper Samaritanis orationem narrans dixiſſet Apoſtolos *genua poſuiſſe* (id enim eos inter precandum aliquando feciſſe ſcimus) vel ſe in pedes erexiſſe ac ſtetiſſe (quomodo precari ſolent miniſtri in publicis liturgiis) non propterea credo, contenderes vel illam *genuflexionem*, vel illum ſtandi actum, *ſacramentum* Chriſtianorum eſſe propriè dictum, ſolenne, ac perpetuum. Cur ergo, quod ij *manus impoſuiſſe* fidelibus dicuntur, *ſacramentum* fuiſſe vis? Par eſt enim, atque eadem vtriuſque actûs ratio; planèque geminum alterius cum alterô ingenium. Nam tam *manus imponere*, quàm *genua ponere* vtrumque orationis adiunctum, ac ſignum, ſed ſimplex, & (vt vos loquimini) *cærimonia* fuit; hoc vnô diſcrimine, quod illud orationis ſuper *hominem* (vt ait Auguſtinus) hoc cuiuſvis eſſet; illud magis inſigne, minuſque, vt ſic dicam, ordinarium, & in certis tantum, ac definitis cauſis vſurpatum; hoc frequentius, imò quotidianum & aſſiduum. De cætero, idem vtrumque; certus nimirum in precando actus; vterque ſenſibilis, vterque aliquid ſignificans, vterque ei, cui adiungebatur, orationi conſentaneus. Cùm ergo *manuum impoſitio* neque anteà, neque alibi ſacramentum vllum (propriè quidem dictum) fuerit, ſed ſimplex, ac mera *cærimonia*; in quibuſdam pro aliis hominibus orationibus vſitata; cumque nihil ſit, quod immutatam eius in hac occaſione & cauſsâ naturam fuiſſe demonſtret; concluſum eſto, neque hoc certè in locô, cùm Apoſtoli Samaritanis *manus impoſuerunt* ſcilicet, *ſacramentum* fuiſſe; planèque eſſe ridiculos, qui hoc magnô quidem conatu, cæterum nullâ ratione contendunt.

Act. 9.40. & 20.36. & 21.5.

Caput XII.

Tribus argumentis ostenditur manus impositionem neque huius (Confirmationis scilicet) nec cuiusquam alterius Christianorum sacramenti, sacrum signum & symbolum, siue materiam esse, vel esse posse. Refelluntur Bellarmini cauillationes.

ID verò eò arctiùs tenendum est, quod cum rationes nullæ sint quæ *manus impositionem* sacramentum esse vincant, sunt & quidem graues, quæ non esse demonstrant. Ac inprimis hæc, quod nullum ea de re Christi mandatum extet, quod in omni Ecclesiæ propriè dicto sacramentô planè penitusque necessarium esse vel ipsi aduersarij confitentur. Ego quidem fateor Dominum Christum ritus à Iudæis mutuatum fuisse, quique per se nulla propriè sacramenta apud istos erant, eos in sui populi sacramenta instituisse. Nam & panem gustare, & calicem libare, & aquâ vel mergi vel aspergi, inter Iudaïcæ religionis ritus fuisse olim, etiam ante Christum in terris natum, ex ritualibus gentis libris constat, & nunc consentiunt plærique omnes eruditi. Sed & hos ritus, in suam disciplinam traduxisse Dominum, & mutatâ pristinâ, quæ eorum hactenùs apud Iudæos fuerat, formâ, caussaque ac fine, in suæ religionis sacramenta reformasse, & ex omnibus Euangeliis, & ex Paulo, aliisque diuinis scriptoribus luculentissimè discimus. Istic enim, vt notum est, legimus Christum Apostolis exsertè præcepisse, vt discentes in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti tingerent; mandasse item, vt *panem fractum*, ac benedictum, & calicem pariter sacrum, in sui pro nobis fracti corporis, sanguinisque pro nobis itidem effusi memoriam quô modô ac ritu ipse monstrauerat, vescentes, bibentesque celebrarent ad suum vsque aduentum; vt plurima mittam Apostolicis passim litteris de vtriusque instituti vi, naturâ, ratione, atque effectis inspersa. Siquid ergo simile de *manuum impositione* apud Iudæos quoque solenni, & quidem antiquiore, statuere voluisset Dominus, eumque ritum in sui populi sacramentum immutare; dubitandum non est, quin pro suâ sapientiâ Apostolos ea de re docturus fuerit; mandaturusque, vt eum ritum obseruarent; eoque discipulos vel initiarent, vel confirmarent; quin nouas rei caussas, finesque fuerit iis demonstraturus; ac vt vno verbo dicam, quod in baptismô ac Eucharistiâ fecerat, idem quoque in hoc facturus; Neque si hæc Dominus ita instituisset, dubitandum quoque est, quin ea vel Euangelistæ, vel cæteri scriptores diuini, ea-

 dem

dem in his narrandis, atque explicandis diligentiâ vsuri fuerint, quâ in exsequendis duobus aliis sacramentis vsi esse noscuntur. Atqui nihil istorum apparet. In omnibus eorum commentariis nè vnum quidem μό de institutô, præceptô, commendatô, à Christô Dominô nostrô hoc Confirmationis (vt appellant) sacramentô occurrit. Ergo quicquid de cætero sit ista *manuum impositio*, certè noui populi *sacramentum* propriè dictum non est, quæ Christi mandatô, atque institutione caret, absque quâ nullum huiusmodi sacramentum vel est, vel esse potest. Neque quicquam valet inepta illa, ac tantùm non ridicula Bellarmini cauillatio; *Nunquam* (inquit) *Apostoli ita ordinariè, ac securè imposuissent omnibus baptizatis manus, vt veniret super eos Spiritus Sanctus, nisi Dominus hoc eis mandasset. Quemadmodum etiam hic in terris cum famulus aliquid agit, quod non potest nisi iussu Domini, & non est stultus; omnes intelligunt eum habere mandatum, etiamsi is non dicat se habere mandatum; vt si lictores capiant magnum aliquem virum in medio foro; aut si viatores indicant senatoribus tali die habendum senatum.* Primò quod ait Apostolos *ordinariè ac securè omnibus baptizatis manus imposuisse, vt Spiritus Sanctus super eos veniret*; id inquam, vnde habet? Lucas quidem semel id fecisse Petrum & Ioannem vnà; semel item Paulum narrat. An quoties aliquis baptizaretur toties illi baptizato manus imponerent; si non semper, an saltem sæpissimè; imò an aliàs vnquàm, præter duo ista narrata loca, fecerint; neque dicit Lucas, neque tu vel ex eo, vel ex diuinô aliô scriptore probaueris. Non semper, neque passim fecisse, multò mihi videtur verisimilius, & rei ipsius naturæ conuenientius. Neque aliud docet Pauli indicatus ad Hebræos locus; in quô nè apud aduersarios quidem adhuc constat de hac, quæ nunc agitur, confirmatiuâ manuum impositione locutum esse Apostolum; vt suprà diximus. Sed Bellarmino donemus solennem, ac ordinariam fuisse Apostolis hanc manuum impositionem. Indè ne quæso rectè ac validè concluseris propriè ac nominatim mandasse Christum, vt ea, tanquam certus sacramenti perpetui ritus apud suum populum celebraretur, eoque locô, numerô, ac nomine censeretur? Nihil minus. Orasse Apostolos *positis genibus*, æquè, imò sæpiùs, apud Lucam legimus, quàm hoc *imposita alicui* confirmando *manibus orasse*. Illud enim tribus locis; hoc duobus tantùm occurrit. Ideo ne dixeris Apostolos proprium à Dominô, ac (vt loquimur) speciale mandatum habuisse, vt hoc ritu orarent, eumque veluti verum ac proprium sacramentum celebrarent? Non, inquis. Erat enim hic vsus vulgaris apud omnem Dei populum; vt de eô Christum aliquid propriè ac specialiter suis mandasse, nihil plane necesse sit. Illum isti precandi ritum à publicô, eoque sanè decorô gentis suæ vsu habuerunt; non à sola, ac propriâ

L. de Cófirm. c. 2 §. Restat.

Act. 8 & 19.

Hebr. 6. 2.

Act. 9. 40 & 20. 36 & 21. 5.

priâ Domini diſciplinâ; vt ridiculum ſit eum in ſacramentum ideò transformare, quod ab Apoſtolis fuerit vſurpatus. Ego verò de *impoſitione manuum* eadem omnia reſpondeo. Si nouum fuiſſet, & retrò apud Dei populum inſolens, atque inuſitatum, vt ſerui Dei, quibus diuinum aliquod munus prece ſuâ conferrent, iis manus inter precandum imponerent; tu ſanè meritò colligeres ex Apoſtolorum factô, viros ſapientiſſimos, atque religioſiſſimos ita à Magiſtrô facere iuſſos; neque abſque diſertô eius mandatô rem nouam, ac peregrinam inuecturos fuiſſe. Qualiter ſi eos panem, vinumque in Dominici corporis & ſanguinis memoriam eô ritu, quo hæc apud Chriſtianos legitimè fiunt, celebraſſe, vel aquâ in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti baptizaſſe, noſceres; inde etiamſi Chriſti mandata nunquam audiuiſſes, meritò tamen colligeres mandatum Chriſti his de rebus accepiſſe illos aliquod; quæ cum apud omnem retrò Dei populum incognitæ, atque inuſitatæ fuerint, non potuerunt profectò niſi vnius Chriſti mandato, atque auctoritate in noui populi ſacramenta inſtitui. Nunc verò de *impoſitione manuum*, alia omnia. Nam ritum fuiſſe in omni Dei populô, & vetuſtiſſimum, & celeberrimum, & in iis, quibus aliquid muneris diuinitùs impertiendum erat, ſolennem ac vſitatum, & ab ipsô Chriſtô non ſemel talibus in cauſis vſurpatum, palam eſt, & nuper à nobis demonſtratum; vt nihil neceſſe fuerit Apoſtolos quò eum ipſi quoque vſurparent, diſertum ac proprium Domini præceptum habere; quem ſcilicet ex mediô, communique ſui populi more ſumere licebat. Atque hinc liquet quam non ſint ad hanc rem appoſita Bellarmini de lictore, & viatore exempla. Fateor intelligi famulum frugi domini ſui mandatum habere, ſi quod ille agit, huiuſmodi eſt, quod ei ſinè diſertô, ac ſpeciali heri mandato aggredi non liceat; qualia ſunt quæ Bellarminus attulit; neque enim vel lictori in ciuem manus inijcere, eumque vincire, vel viatori ſenatum in certam diem indicere licet abſque diſertô, ſpecialique Magiſtratus mandatô. At vbi famulus ea facit, quæ vel ex communi omnium hominum iure, vel ex eius ciuitatis, aut familiæ in quâ degit, moribus facere ei licet; profectò ſtultus (niſi ego fallor) fuerit ſiquis inde argumentetur, eum diſertum ac ſpeciale hac de re à dominô ſuô mandatum accepiſſe. Iam verò huius eſt, non autem illius generis, iſta, de quâ quæritur, manuum impoſitio; quam ſcilicet Apoſtolis ex communi Iſraëlis jure, ex ipſius Domini ſui exemplis, ſumere, atque proinde vſurpare licuit; vt planè puerile ſit ex eô, quod vſurparunt, vaticinari illos diſertum de eâ ſic vſurpandâ, ſpecialeque à Domino mandatum accepiſſe. Sed hæc ſcilicet, vt alias ſæpè, ſolennis eſt aduerſarij deliratio, vt, quod demonſtrandum ſuſcepit, id primò & antè omnia ſupponat, eſſeque nutu ſuô, non ratione vllâ, jubeat; ex hoc

deinde ita ſuppoſitâ omnes ſuas probationes inſtituat. Hîc verbi gratiâ apud Lucam legit Apoſtolos *manus Samaritanis impoſuiſſe*. Supponit primò de more, id quod erat non ſupponendum, ſed claris euidentibuſque rationibus probandum, nimirum iſtam Apoſtolicam manuum impoſitionem, ipſum illud fuiſſe Confirmationis ſacramentum quod nunc Roma defendit. Hoc ita ſuppoſitô facilè poſtea fuit homini ingenioſo illud ab omnibus conceſſum aſſumere, ſacramenta ſinè diſerto ac ſpeciali Domini mandato ne Apoſtolis quidem licuiſſe in Eccleſiam inuehere, vel in eâ exercere. Vnde nemo non videt ſequi de illâ ipsâ manuum impoſitione Domini fuiſſe aliquod diſertum & ſpeciale ad Apoſtolos mandatum. Sed contrà eos quidem valeat Bellarminianum argumentum, qui concedunt hunc Confirmationis Romanæ ritum verè, proprieque dictum eſſe ſacramentum; Nos, qui negamus, qui demonſtrationem eius rei ex Scriptura poſcimus, nè leuiter quidem perſtringit. Itaque cum ex his liqueat nullum fuiſſe Domini nouum, diſertum, ac ſpeciale de manuum impoſitione mandatum, omninò conſequens eſt, vt nunc quoque eodem locô, numerô, ac nomine habeatur, quô apud Dei populum, vndè ſumpſerunt eam Apoſtoli, antehac habita, cenſitaque fuerat; pro orationis ſcilicet ſuper hominem factæ ſigno, atque ſymbolo; ſimplicique adeo (vt loquuntur) cærimonia.

II. Sed idem inde quoque deprehendere licet, quod ab eius materiæ ingeniô, quam in aliis Chriſti ſacramentis aſſumptam eſſe videmus, hæc *manuum impoſitio* planè aliena eſt, nihilque cum eâ habet ſimile. Hic enim, vt quivis intelligit, ipſius miniſtri *manus* ſacramenti quod confert, ſignum eſſe finguntur; quod abſurdum, atque ridiculum; certè à veris Chriſti inſtitutis alienum eſt. Nam neque in baptiſmi, neque in Euchariſtiæ ſacramentis miniſtrorum vel manus vel aliquod aliud membrum, materiæ vicem tenet; ſed elementum extra miniſtri perſonam, aliundè aſſumptum; illic quidem, vt notum eſt, aqua; hic verò panis, & vinum. Atque ita ſanè concinna, & appoſita eſt totius rei ratio, vt aliud ſit ſcilicet, quod ſignificat; aliud quod ſignificatur; alius denique qui rem totam miniſtrat; & per ſignum gratiam ſignificatam confert. In iſtorum verò *manuum impoſitione* omnia abſurda, & à ſacramenti naturâ alienâ; in quo vnius hominis manus eadem eſt & ſignum, & ſigni miniſtra; idem adeò & miniſtrans & miniſtratum; quod nemo ineptum eſſe, & à Domini Chriſti ſapientiâ plurimum abeſſe negauerit. Vidit abſurditatem Aurelius, & Sirmondo obiecit, Confirmationis ſacramentum in manus impoſitione conſtituenti, *Conſignationi chriſma* (inquit) *manus impoſitioni aliam* (materiam), *aſſignas, quam non nominas. Fortaſſis manus ipſas Epiſcopales dicere erubuiſti. Nec enim aliam manuum impoſitionis materiam eſſen-*

Orthod. part. 1. c. 8 pag. 173. extr.

essentialem fingere potes. Hæc ille; liquido docens non posse *Episcopi manus* sacramenti partem, id est *materiam* remotam, sine pudenda, ac (vt loqnitur) *erubescenda* absurditate statui.

III. Denique & illud manuum impositio à Sacramenti Christiani ingenio alienum habuit, quod ea ritus fuerit pluribus rebns communis. Nam sacramenta verè & absque controuersiâ à Christo instituta suam singula propriam materiam habent, baptismus aquæ vel intinctionem, vel aspersionem; eucharistia panis esum, & calicis libationem. Neque hi actus in vllô aliô religionis vel sacramento vel negotio adhibiti cernuntur. Nam ex Christi instituto minister neque nisi cum baptizat, aqua vel tingit, vel aspergit quemquam; neque nisi cùm eucharistiam facit, panem vescendum, & calicem libandum porrigit. Idque Dei sapientiâ dignum est, quæ vt rebus in naturâ propriam singulis materiam dedit, ita & in religione sacramentis sua singulis elementa propria ac peculiaria instituit. Hoc quoque nobiscum sentit Aurelius, & ex eo contrà Sirmondi de veteribus sententiam æquè argumentatur; *Si manuum impositio* (inquit) *fit materia essentialis sacramenti Ordinis, sequitur esse non posse confirmationis, nè duorum sacramentorum sit eadem essentialis materia*; *quod est inauditum.* Iam verò *manus impositionem* plurium aliorum præter Confirmationem rituum materiam & fuisse olim, & nunc etiam apud Latinos esse manifestum est, si & prima, & consecuta Ecclesiæ tempora inspicias. Nam in ipsis quidem initiis Apostoli *manus*, vt ex superioribus liquet, *imponebant*, & ægrotis atque inualidis, quos per donum *ἰαμάτων* sanabant, & fidelibus, quibus prophetiæ vel linguarum donum impertiebantur, & ministris, quos Dei gratiæ extrà ordinem commendabant, & iis qnos ad sacrum & Ecclesiasticum ministerium promouebant, & (quod nonnulli etiam volunt) peccatoribus abstentis, cum eos legitimâ pœnitentiâ functos in communionem Christianæ societatis redintegrabant. Quis non videt, quàm ineptum, quamque absonum sit vnum; idemque *manus impositionis* signum hic, & istic sacramentum esse, in aliis non esse sacramentum? Hoc verò vel vnum certo & euidenti argumento est, non ex rei ipsius naturâ, neque ex Christi, qui (vt est sapientissimus) nihil contra eius rationes instituit, sed ex merâ improuidorum hominum libidine, effictum atque excusum esse quicquid est huius sacramenti. Quod si ad inferiora descendas, & veteris Ecclesiæ mores spectes, reperies etiam ad alia traductum esse imponendarum manuum ritum. Nam præter superiora, etiam in coniugum benedictione hoc ritu vsos fuisse veteres, ex Æthiopum etiam hodierno more credibile est; quod est à Grotiô obseruatum. Manus quidem & baptizatis, & reconciliandis, & ægrotis, & ordinandis imposuisse, clarum confessumque apud omnes

Orth. part. 1. c. 8. pag. 578.

Ep. 198 ad Gall. p. 434. & ep 146. p 399.

est. Vnde & illud quod diximus euidentissimè confirmatur fuisse scilicet hunc manuum impositionis ritum orationis super hominem ex certis magisque momentosis caussis fundendæ adiunctum & signum; ex quô necessariò sequitur, cùm nullum sit ipsa oratio propriè dictum sacramentum, neque certè manuum impositionem, quæ tota per se ad orationem refertur, ac (vt scitè vereque dixit Augustinus) nihil, si benè reputes, aliud est, quam oratio, sacramentum, nonnisi absurdissimè censeri posse. Sed hominum inscitià quoslibet ritus temerè nulloque discrimine pro sacramentis habentium, factum est tandem crasso, ac pudendo errore, & magnâ diuinæ disciplinæ perturbatione, vt ex his quinque manuum impositionibus totidem fieret Ecclesiæ Christianæ sacramenta; Nimirum Confirmationis, quod baptizatis; Pœnitentiæ, quod peccatoribus exomologesi purgatis; Ordinis, quod in ministerium Ecclesiasticum euehendis; Matrimonij, quod coniugibus in nuptiale fœdus conuenientibus; Extremæ denique vnctionis, quod ægrotis manus imponi viderent; quod & sagaciter odoratus, & verè non vnô in locô scripsit vir eruditissimus Grotius. *Ex vnâ* (inquit) *hac non imperatâ sed vsitatâ Iudæis, Christianisque cærimoniâ* (manuum autem impositionem intelligit) *extitere illa quæ dicuntur, sacramenta Confirmationis, Ordinationis, Pænitentiæ, Extremæ vnctionis, imò & Matrimonij.* Errorem, licet crassum, tamen, quod eum veterum minimè intellectæ voces constituere viderentur, homines importuni Scholastici, arguti quidem illi & in spinis acuendis, atque conuoluendis ingeniosi, sed omnis diuinæ, humanæque sapientiæ, hoc est & Scripturæ, & antiquitatis Ecclesiasticæ oppidò rudes, atque ignari, tandem disputationibus suis diu exagitatum firmauere; & hanc disciplinæ nostræ partem, sicut reliquam ferè omnem Christianam religionem, ex ingeniô suô effinxêre. At sensisse quidem illi videntur vtramque hanc, quam in istô sacramentô notauimus, absurditatem; quod *impositio* scilicet *manuum*, nuda ministri actio, eaque plurium rituum communis, parum apta, consentaneaque esset sacramenti materia. Itaque paulatim eam ex hoc suô sacramentô omnem penitus eiecerunt; & eius locô chrismationem, aliundè sumptam, substituerunt; rem & per se à ministrô diuersam, & vni huic ritui affixam. Hanc immutati signi rationem & vidit & tradidit Tapperus; in hoc vnô ex caussæ suæ studiô deceptus, quod mutationem, non Scholasticis, & suæ Ecclesiæ, quod verum erat, sed ipsis Apostolis, nullà ratione tribuit. *Apostoli* (inquit) *primò vel suô spiritu Apostolicô, vel Christi suggestione vtebantur manuum impositione, tanquam huius sacramenti materia.* Tum; *Quando linguæ, vel cætera miracula cessarunt, oportebat ob CONFVSAM, INCERTAM, & INDISTINCTAM manus impositionis significationem, proprium & determinatum*

Ep. 146. ad Gall p 199.

Art. 12.

natum signum institui, atque assumi. Ad varios namque effectus Apostoli manus imponebant. Atque hæc ille; mutationis, caussam quidem veram narrans; auctores, falsos edens. Non enim Apostoli, quod iste temerè somniat, sed Ecclesiæ Romanæ homines, mutarunt; qui eandem quoque ob causam & cæteris illis suis quatuor sacramentis noua aliunde elementa, mirifica quidem illa, & inepta plæraque atque absurda, cæterum & à ministro, & inter se diuersa, destinarunt, ac decreuerunt; pœnitentiæ quippe pœnitentis ipsius actus contritionem, confessionem, & satisfactionem; extremæ vnctioni, oleum ab Episcopô benedictum; ordinationi calicem & patinam, vel Euangeliorum volumen; matrimonio coniugum corpora, & verba consensum exprimentia, materiam assignarunt. *Impositionem manuum*, qui vnus olim fuit istorum actuum ritus, ex omnibus eiecerunt; nisi quod eam Bellarminus & alii nonnulli in *ordinatione*, vt essentialis materiæ partem necessariò retinendam putant. Sed de istis hic quidem non est dicendi locus. Satis est, quod ex ipso aduersariorum iudicio constat non esse manuum impositionem, idoneam, ac congruam huius, de quô nunc disputamus, confirmatiui sacramenti materiam. Si enim est, cur eam abdicarunt, atque hinc eiecerunt? Non jam quæro, quô jure iis licuerit ritum (quod ipsi quidem ajunt) Domini mandatô institutum, & Apostolis præceptum, atque traditum, expungere; & alium nouum, & in Dei litteris inauditum, chrismationem scilicet, in eius locum substituere, quæ sanè inexcusabilis est, ac minimè ferenda temeritas. Illud vnum vrgeo, quod quæcumque tandem eorum in hoc negotiô potestas, atque auctoritas fuerit, certè quem ritum repudiauerunt, eum non fuisse idoneum existimarunt. Nempe id, quod diximus, viderunt, communem multorum Ecclesiasticorum actuum ritum, sacramento, cuius propria, ac sua debet esse materia, non conuenire; & absurdum item esse, vt Episcopi manus eadem & ministret & ministretur; quod necessariò fieret, si ea remota sacramenti huius materia esset; vt est certè, siquidem sit Episcopalium manuum impositio huius sacramenti symbolum, ac signum sensibile.

De Ord c.9.

Atque ex his quidem satis jam, nisi fallor, manifestum est, *manuum impositionem* simplicem ritum, siue cærimoniam fuisse, apud Iudæos precibus certi generis adiungi solitam; ab Apostolis ex gentis suæ vsu, Dominique ipsius, non quidem præceptô vllô, sed tamen exemplô, adeoque liberè, tametsi congruè, ac sapienter, in benedictionibus spiritualibus impertiendis, perindè ac in aliis quibusdam precationibus, vsurpatam; à sacramenti autem Confirmatiui ratione & nomine alienam, tum quod neque diuina promissio; neque sensibile signum, neque Domini Christi mandatum (quæ in huiusmodi

Sacra-

Sacramento ipſe Bellarminus fatetur neceſſariò requiri) de hac manuum impoſitione vlla in ſacris litteris extent; tum etiam, quod & res per eam ab Apoſtolis donata ſpiritus fuerit prophetiæ, vel linguarum, cùm iſti ſuæ Confirmationi gratiam duntaxat gratum facientem tribuant, & ritus ipſe à legitimæ, & ſolennis ſacramentorum materiæ ingeniô abhorreat. Vnde & illud ſequitur ne Canoniſtarum quidem veterum veram fuiſſe opinionem, qui hac manuum impoſitione Confirmationem ſuam verè, ac propriè contineri cenſebant; adeoque nullum planè eſſe ex diuinis quidem litteris, verum ac propriè dictum Confirmationis ſacramentum; quod ſi aliquod eſſet, vel *chriſmatio*, vel certè *manuum impoſitio* eſſet; quorum cùm neutrum ex Scripturâ demonſtrari oſtenderimus, relinquitur nullum ex eâ poſſe conſtitui Confirmationis ſacramentum, aduerſarioſque, præterquàm quod ridiculi ſunt, dum quæ de *impoſitione manuum* in diuinis litteris legimus, ea ineptè, ac inuerecundè ad ſuam Chriſmationem torquent, inſuper fruſtrà & in caſſum laboraſſe; qui ne illam quidem nihil ad ſe ſanè pertinentem *manuum impoſitionem* ſacramentum vnum vel eſſe, vel fuiſſe probarunt; ſed inſignem, ac planè ſingularem præ cæteris omnibus eſſe. Gregorij Valentiani hoc in loco impudentiam, qui in tantâ rerum luce ſcribere tamen non dubitauit, nos niſi concedamus Confirmationis ſacramentum rectè, ac legitimè ab ipſis ex Scripturis eſſe probatum, *coactum iri fateri nè Baptiſmum quidem, & Euchariſtiam poſſe ex Scripturâ rectè probari*; quaſi ſcilicet iſtorum Confirmatio non minùs clarè ac euidenter in diuinis litteris tradita ſit, quam duo illa apud omnes Chriſtianos recepta ſacramenta; quô quid dici poſſit & à vero, & à pudore magis alienum, nihil equidem video.

T.4 in Tho. d.5.q.1.p.1.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Proponitur altera quæstio, de veteris Ecclesiæ Christianæ circa hoc argumentum sensu & vsu. Nuperæ Sirmondi cum P. Aurelio de ea concertationes. Ordo dicendorum. An Apostolicis temporibus in vsu fuerit Latinorum Chrismatio? Rejiciuntur allata ab aduersariis apocrypha; Clementis Constitutiones & Epistolæ. Item Dionysij Areopagitæ opus de Eccles. Hierarchia. Ea opera spuria esse ac falsi tituli. Soluitur ac Explicatur objectus ab iisdem Clementis Alexandrini ex Eusebio locus. Diluuntur pauca alia à P. Aurelio in eandem rem allata.

ITA explicatis iis, quæ aduersarij frustra ex scripturis afferunt ad constituendum suæ confirmationis sacramentum; nunc superest vt inuestigemus quis fuerit veteris post Apostolos Ecclesiæ sensus atque vsus; de quô ipsô non ita dudum acerrimè inter se conflixerunt duo celeberrimi ex Romana ambo communione Scriptores; Petrus Aurelius (quem vulgo putant Ioannem Vergerium Haurannium fuisse, sancti Sigiramni alias Cygiranni, vulgo S^t. *Cyran* in Bituri-gibus Abbatem sub falsô hoc nomine latentem) & Iacobus Sirmondus ex primariis Iesuiticæ Societatis Patribus. Hic enim, vt ab illo sollicitatam Arausicani cuiusdam Canonis emendationem suam vindicaret, duos Antirrheticos libellos emisit, inquibus, vt erat candidus & ingenuus multa de antiquitatis in hoc argumentô scitis, placitisque agnouit; quæ Aurelius Anæretico, & Orthodoxo editis verbo fissimè confutauit; neque modò falsa, sed & hæretica esse magnô strepitu, magnâ aduersarij inuidiâ contendit. Ea ipse breui indice in ipsô vltimi operis, id est Orthodoxi, limine complexus est; quæ hic magna ex parte describere operæ pretium videtur. Ille itaque Sirmondum

P. Aurel. Orthod p. 498.
Sirm. Antirrh. 2. p 60 64.
Ibid p. 23. 55. 56. 58.
Anthirrh. 2 p. 64.
Anthirrh. 2 p. 69. 70.
Ant. 2 p 42. 45. 46.
Anthirr. 2. p. 39. 26 46.
Ant 2 p 63.
Ant. 2 p 26. 76.
Ant 2. p 63.
Ant 2. p. 64.
Antirr. 2. p. 65.
Ant. 2. p 27. 28 29. 38
Antirrh. 2. p. 66.
Ant 2. p. 74.

ait defendere. I. *Patres verticis vnctionem in Baptismo à ministris, & frontis in confirmatione ab Episcopis fieri solitam, vnam eandemque habuisse & eiusdem efficientiæ.* II. *Frontis Chrismationi non tribuisse veteres spiritum Sanctum; sed hunc effectum proprium esse putasse manus impositionis.* III. *Chrismationis Episcopalis, quæ in Confirmationis Sacramentô adhibetur, iterationem innoxiam seu non præiudicantem Patribus visum.* IV. *In ea Chrismatione situm non fuisse olim sacramentū Confirmationis, Sed in solâ manuum impositione.* V. *eaque solâ sine Chrismatione administratum pluribus seculis fuisse hoc sacramentum.* VI. *Eam Chrismationem Confirmationis Sacramentô ab Ecclesiâ adiectam ornatus solemniorisque pompæ gratiâ.* VII. *Vnctionem, quæ nunc fit in fronte, ad baptismi ærimonias olim pertinuisse.* X. *Posterioribus seculis aliam quam antea Confirmationis materiam, aliam formam esse cœpisse.* XI. *Formam verborum, quâ nunc in illô sacramentô vtuntur,* Signo te, & confirmo te, *non antiquissimam videri.* XIII. *Eam, (quippe quæ enuntiationis absolutæ speciem præfert) à veteri alienam esse, quam Cyprianus & Augustinus orationem fuisse testentur.* XV. XVI. *Chrismationem frontis commissam olim vulgo, tum presbyteris, tum ipsis etiam diaconis ab Episcopis fuisse.* XIX. *Et perpetuum apud Græcos fuisse, vt presbyteri eam frontis Chrismationem, quæ apud Latinos Episcopalis dicitur, peragerent.* XXIII. *Apud veteres distinctas à se inuicem fuisse Chrismationem, & manus impositionem.* Hæc sunt præcipua de veterum in hoc argumentô sensu, atque vsu capita; de quibus Sirmondus, & Aurelius grauiter inter se dissentiunt, videat, qui volet, vtriusque acerrima in iis libellis, quos nominauimus, certamina. Ex quibus hoc in primis apparet, quàm infirma atque incerta sit tota aduersariorum de hoc suô sacramentô ex veterum scriptis ducta demonstratio. Nam cum clara, & aperta atque confessa esse deceat ea, ex quibus omnis legitima instituitur demonstratio; veterum, ex quô illi nunc argumentantur, sensum atque vsum ita obscurum, ac dubium esse hinc apparet, vt non modò nos, quibuscum certant, sed ne ipsi quidem de eo inter se consentiant. Scio Aurelium magnis clamoribus hanc caussam sic agere, quasi Sirmondus, & à perspicuâ veterum sententiâ per summam imperitiam, atque ignorantiam discesserit, & damnatam in hodierna Romæ communione doctrinam sequatur. Sed ille quærat, quibus persuadeat, vel Sirmondum in Patrum scriptis hospitem, & infantem esse quem nos ex plurimis, & quidem laudatissimis eius operibus scimus in omni Ecclesiastica antiquitate, atque eruditione versatissimum esse; vel Iesuitam ea sequi, quæ in Romana communione noxia, & intolerabilia iudicata sint: Non abnuo Aurelio fauere Gallicanum Clerum, cuius sumptibus excusa sunt illius opera. Sed cum in illis partibus non aliæ leges pro publicis, atque totius Ecclesiæ communibus habeantur, quam quæ sunt à Romanô Episcopo vel latæ, vel confirmatæ;

firmatæ;

firmatæ; apparet Sirmondi opiniones, quamdiu nullum de iis iudicium Vrbicus Episcopus tulerit (nondum autem vllum tulit) pro damnatis, & à Romana communione alienis haberi non posse; quicumque in eas sit vel Sorbonæ, vel Cleri Gallicani animus. Sanè, si (quod plærique censent) Aurelius verè Sansigiranus est, notum est eius, quam Sirmondi de religione sententias, multo plures habere in Romanis partibus aduersarios, multoque maiori inuidia vulgo flagrare. Sed & illud secundò ex hoc duorum eruditissimorum virorum conflictu non obscure, vt ego quidem judico, cernitur, inane ac nullum esse totum hoc Romanæ Confirmationis sacramentum. Nam si verum est (vt est sane verissimum) quod Aurelius tantoperè non vnô locô contendit, *immobiles esse sacramentorum essentias*, Ecclesiamque nihil in eas potestatis accepisse, & quæ olim eorum cærimoniæ fuerunt, nullius auctoritate in eorum partes conuerti posse; patet hunc Confirmationis, quam vocant, ritum, toties, vt docet, Sirmondus, immutatum; ad hæc in ea Chrismatione nunc positum, quæ olim nuda fuit baptismi, & quidem à veteribus in venta, atque addita cærimonia, quod idem Iesuita tuetur, verum, ac legitimum Ecclesiæ Christianæ sacramentum esse non posse. Sed ex sequentibus constabit vtrius verior sit Sirmondine, an Aurelij de antiquitatis vsu sententia. Nos certè eô alacrius in indagandô veterum sensu versari par est, quod tantorum virorum tantum ea de re certamen fatetur non esse in rem Romanam liquida antiquitatis de hac caussâ iudicia. Itaque vt res tota facilius pernoscatur, ipsum temporum ordinem sequemur; ac primô locô de iis patribus disputabimus, qui primis tribus Christianismi sæculis floruerunt. Tria inde proxime consecuta sæcula lustrabimus; cætera deinceps, in quibus maior facta esse mutatio videtur, quam breuissimè fieri poterit exsequemur; id inprimis præfati nos quidem concedere apud veteres solennem fuisse aliquam baptizatorum vnctionem; tantùm negare, quod affirmant aduersarij, eam vel ab Apostolorum temporibus cœpisse, vel eô locô ac numero habitam fuisse, quo nunc suam Latini censent, cui veri ac propriè dicti Sacramenti nomen tribuunt. Illi verò vt prius illud probent, nempè baptizatorum consignationem, siue Chrismationem ab ipsis Apostolorum temporibus cœpisse; primo afferunt Clementis constitutiones, & Epistolam quartam, deinde Dionysij Areopagitæ locum ex libro de Hierarchiâ Ecclesiasticâ. Ego respondeo in locis laudatis fieri consignationis & vnctionis mentionem; libros, vnde laudantur, verè Clementis, vel Dionysij esse nego. Ac Constitutiones quidem proprio opere demonstrauimus ante quartum Christianismi sæculum neque cognitas, neque sane scriptas fuisse; apud Latinos verò, ex quô innotuerunt, pro apocryphis semper fuisse habitas. Itaque nihil est, quod in earum auctoritate refellendâ immoremur.

Orthod. 573. 574.

mur. Loca, in quibus vnctionis mentionem faciunt, cum ad quarti sæculi, quô conscriptæ videntur, auctores ventum erit, diligenter expendemus. Epistolam verò eiusdem Clementis quartam cum cæteris primorum Vrbis ad Siricium vsque Episcoporum decretalibus, antè annum Domini 830. toti Christiano orbi incognitas, spurias, & ipsô illô nonô sæculô à malè feriatô nescio quô impostore consarcinatas, atque editas fuisse invictis, tum rationibus, tum testimoniis sic probatum dedit Clariss. David Blondellus noster, vt hactenus, nemo adversariorum quicquam contrà emiserit. Hanc verò quartam, quæ ad Iulium, & Iulianum inscribitur, præter communia falsitatis argumenta, planè spuriam & apocrypham esse, vel id satis ostendit, quod exceptô exordiô, & pauculis ab impostore additis, (ex quibus est ille de confirmatione ab adversariis obiectus locus) cætera tota desumpta est ex impurissimô & apud omnes apocryphô Recognitionum volumine. Itaque & huius loci examen in sæculum Christianismi nonum quo & hæc, & cæteræ Vrbicorum Pontificum similes Epistolæ editæ sunt, differemus. Dionysij denique nomen præferentia opera falsa, spuriaque esse, jampridem ex ipsis adversariis olfecerunt, & Valla, [a] & Erasmus [b]; dubia & incerta Caietanus [c]; Quin & ipse Bellarminus hos Dionysij libros inter eas Scripturas numerat, quæ sunt apud nonnullos dubiæ & suppositiæ, Baronius verò fatetur multos dubitasse, an Dionysij sit ipse ille de Ecclesiasticâ Hierarchiâ commentarius, qui nunc pro chrismate affertur: Petauius quidem ex Iesuiticô hodiè sodalitiô celeberrimus Theologus satis ostendit, quid de illô scriptore sentiat, dum in auctorum indice, quos in opere de Theologicis dogmatibus edidit, sic eum recenset; *Dionysius* (inquit) *cui cognomen Areopagitæ vulgò tribuitur*. Cur vulgò id ei nominis *tribui* diceret, si verè Areopagitam putaret? Sed & in alio, de Pœnitentiâ publicâ adversus Antonium Arnaldum Gallicè scriptô opere, veterem pœnitentiæ publicæ tertiô quartoque sæculis solennem disciplinam, cum & apud hunc Dionysium capite de Hierarchiâ Ecclesiasticâ decimo-sexto intelligi ac describi velit, & tamen Apostolicis temporibus obtinuisse idem alibi neget; nemo non videt eum sensisse Hierarchiæ illius scriptorem post Apostolica tempora vixisse, non adeò Areopagitam Dionysium fuisse, Pauli (vt notum est) discipulum. Denique & totis Christianismi prioribus quinque sæculis planè ignotus fuit hic Scriptor; & cùm An. D. 532. quædam ex eô testimonia Acephali hæretici Catholicis in quadam disputatione obiecissent; Hypatius Catholicus velut dubia & incerta refutavit; *Illa testimonia quæ vos Dionysij Areopagitæ dicitis, vnde* (inquit) *potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? Si enim eius erant, non potuissent latere B. Cyrillum. Quid autem de B. Cyrillo dico, quando & B. Athanasium, si pro certo scisset eius fuisse, ante omnia*

opere de Epi stol. &c.

a in ann. 17. b ep. præfixa paraphrasi in 1. Cor. c de conf. c. 7. §. Iam verò. d D. 55 §. 15.

e ad 1 Tom.

f part I. c. 10 p. 110 ... 1 part c. 3 p. 18. 111. & 3. part l. 5 c. 9. p. 55.

Ep. Ioann. Marboniæ Episcopi T. 3. Concil. p. 85 ... Dk.

omnia in Niceno Concilio de consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset aduersus Arij diuersæ substantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea, vndè nunc possitis ostendere quæ illius sunt, nescio. Hæc ille de Pseudo-Dionysio; quem in sexti sæculi initia quibus primum innotescere coepit rejiciemus.

Ita Semotis ab hac disputatione dubiis & incertæ fidei auctoribus, jam quæ ex veris afferuntur, videamus. Primum huius generis testimonium aduersarij ex Clemente Alexandrinô laudant: qui secundo Christianismi sæculó exeunte, in viuis fuit. *Is* (inquit Bellarminus.) *teste Eusebiò. l. 3. hist. c. 17. secundùm versionem Christophorsoni, refert historiam juuenis cujusdam à S. Ioanne commendati curæ ac diligentiæ Episcopi nuper creati; ac inter alia sic loquitur; Qui* (Episcopus) *eum Baptismi sacramentò illuminauit, postea verò sigillò Domini* Christoph. addit. *id est sacramento confirmationis tanquam perfectâ, & tuta eius animi custodia obsignauit. Vbi apertè loquitur de sacramentò confirmationis, quod est sigillum Dominicum in fronte impressum, & custodiam præbens per gratiam, quam confert.* Hæc ille. Eadem cæteri, quorum nemo ferè est qui hunc locum non adduxerit. Ego verò respondeo, Christophorsonum sanè de sacramento confirmationis apertè loqui; quod scilicet disertè nominat (tametsi illa eius verba, *id est sacramento Confirmationis,* pudore deterritus omiserit Bellarminus) Clementem ipsum, nibil huiusmodi scripsisse. Hæc enim eius extant apud Eusebium verba; ὁ δὲ πρεσβύτερος ἀναλαβὼν οἴκαδε τὸν παραδοθέντα νεανίσκον ἔτρεφε, συνεῖχεν, ἔθαλπε, τὸ τελευταῖον ἐφώτισε· καὶ μετὰ τοῦτο ὑφῆκε τῆς πλείονος ἐπιμελείας, καὶ παραφυλακῆς, ὡς τὸ τέλειον αὐτῷ φυλακτήριον ἐπιστήσας τὴν σφραγῖδα τοῦ Κυρίου, id est; *presbyter verò adolescentem sibi traditum domum suam recipiens educauit, continuit, fouit, ad extremum baptizauit, posteà verò de ampliori curâ & obseruatione remisit, quasi qui perfectam ipsi custodiam addidisset, siue adhibuisset Domini scilicet sigillum.* Sic planè Ruffinus, annis ante nos 1200. & quod excurrit, locum tametsi paulò vt solet, liberius in eundem tamen sensum reddiderat; *Tum verò presbyter in domum suam adolescentem suscepit commendatum, & cum omni diligentiâ enutrit, amplectitur, fouet, ad vltimum etiam baptismi gratiam tradit. post hæc jam velut confidens gratiæ qua fuerat communitus, paulò indulgentiùs juuenem habere cœpit.* Atque hæc quidem verus Clemens; ex quibus videre est, quanta fuerit Christophorsoni in eô locô interpretando perfidia; qui Clementi hæc verba, *id est sacramento Confirmationis*, quæ neque in Græcis Eusebij, neque in Latinis Ruffini leguntur, de suô impudentissimè affingere ausus est. Atque ex hoc obiter disce cæteros Romanæ communionis interpretes. Sed neque leuis est Bellarmini vel oscitantia, vel quod verius videtur, inuerecundia, qui hac Christophorsoni, hominis sui, fraude atque impostura in rem suam nimium

l. de Confirm. 5. § secundò.

apud Euseb. l. 3. hist. c. 23. edit. gr.

profectò vel ſecure, vel audacter abuſus eſt. *Apertè* (inquit) *loquitur Clemens de ſacramentô Confirmationis.* Fateor inquam) ſi verùm, ac verè Domino inſtitutum Confirmationis ſacramentum intelligis; baptiſmum nimirum, quod verbo ἐφώτισε Græcis in eâ re familiari, expreſſit, ſin de tuâ Chriſmatione capis, (vt certè capis) nihil de eâ Clemens; nedum vt apertè de eâ loquutus ſit. At (inquit) id, de quô loquitur, & quo velut perfectâ cuſtodiâ munitum adoleſcentem narrat, id τὴν σφραγῖδα τοῦ Κυρίου *Domini ſigillum*, vel *ſignaculum* vocat. Fateor; ſed eo nomine Chriſti baptiſmum quem ab adoleſcente ſuſceptum dixerat, intelligi aio; tuam Chriſmationem, de quâ verbum nullum fecerat, intelligi nego. Nimirum bonus ille preſbyter adoleſcente ſemel tincto, atque initiato, putauit non eſſe poſt hac ſibi diligentius in eô cuſtodiendo laborandum; quod in hoc ſanctiſſimo, quô Domino Chriſto conſecratus, & ab eô conſignatus erat; myſteriô ſatis ipſi præſidij ad omnem hoſtium vim amoliendam datum eſſe exiſtimaret. Sic intellexit Ruffinus; *poſt hac* (inquit) *velut confidens gratiæ, qua fuerat communitus, paulò indulgentiùs iuuenem habere cœpit.* Cui nam *gratiæ confidebat*? Quâ (inquit) *fuerat communitus.* Fuiſſe autem communitum non Chriſmate (quod hic nullum apparet,) ſed baptiſmô dixerat. Quin imò vt id ſignificaret Ruffinus, non baptiſmum, ſed baptiſmi gratiam dixerat; *Ad vltimum* (inquit) *baptiſmi gratiam tradit*; vt quod addit continenter, *Poſt hac jam velut confidens gratiæ*, non de aliâ, quam de baptiſmi gratiâ poſſit intelligi. Et ſanè baptiſmus Domini σφραγὶς *ſigillum*, vel *ſignaculum* multò rectiùs, quàm Chriſma dicitur. Illum enim à Dominô inſtitutum ad oues ſuas obſignandas patet ex omnibus Euangeliis; De hoc, nihil tale vſpiam legitur. Baptiſmo verò *ſignaculi*, ſiue *ſigilli* nomen conuenire, & Paulus ſatis docet, & vetus Eccleſia loquitur. Paulus quidem, qui cum circumciſionem, quâ Moſaicæ legi vetus initiabatur populus, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως *ſignaculum iuſtitiæ fidei* vocat; quantò magis id nominis dandum putauerit baptiſmo, quô Dominico Euangelio initiatur nouus populus? Eccleſia vetus hanc Pauli auctoritatem & nomenclaturam ſecuta, baptiſmum ſignaculum paſſim vocat. Hermas in apocrypho quidem, ſed tamen vetuſtiſſimo Paſtoris volumine, cum negaſſet quemquam in regnum Chriſti intrare niſi eius ſigillo ſignatum, *Illud autem ſigillum* (inquit) *aqua eſt*; baptiſmum vt omnes vident, intelligens. Clemens ipſe noſter & quidem hunc Hermæ locum nominatim citans, baptiſmum vocat σφραγῖδα κηρύγματος *prædicationis ſigillum*, & qui baptiſmo carent eos dicit τὴν σφραγῖδα ταύτην μὴ ἔχειν *non habere hoc ſignaculum*; & alibi μακαρίαν σφραγῖδα *beatum ſigillum*, appellat, & τῆς σφραγῖδα μυστήριον *ſigilli myſterium* dicit pro baptiſmi myſterio. Tertullianus, ipſius Clementis æqualis, baptiſmum *ſignaculum fidei* diſertè

Rom. 4. 11.

Herm. Paſt. l. 3. ſimil. 9. Bell. Patr. T. .. p. 19. e. Clem. Strom. l. 2. p. 379.

Ibid. l. 2. p. 363. d. & l. 5. p. 539.

de ſpectac. c. 24.

diserte appellat; & alibi eodem sensu *obsignationem esse* dicit *fidei & pœnitentiæ*. Origenes vero Tertulliano aliquanto junior, etiam apud Christianorum vulgus familiare fuisse tradit, dicere, *Ille & ille non accepit signaculum, Ille & ille signaculum habet*; baptismum scilicet significantes. Eusebius quidem, à quo obiectum ab aduersariis & locum Clementis habemus; non semel ita loquitur. Nam Basilidem, cùm à Christianis baptismum statim accepisse vellet significare, dixit hos illi τῆς ἐν Κυρίῳ σφραγῖδος μεταδοῦναι, *sigillum quod in Domino est, tradidisse*, vel, vt ipse Christophorsonus, hic quidem interpres non infidus, reddit, *sigillum in Domino ei impertiuisse*; Alibi Constantinum ab Episcopis sacrum baptisma his verbis poscentem inducit; ὥρα καὶ ἡμᾶς ἀπολαῦσαι τῆς ἀθανατοποιοῦ σφραγῖδος. *Tempus est, vt & nos sigillo fruamur, quo immortales efficimur*. Et mox ipse hunc vnum ex Imperatoribus Romanis fuisse dicit, θείας σφραγῖδος ἀξιούμενον, *diuino sigillo honoratum*, id est vnum, quem Christiano baptismo ornare Deus esset dignatus. Quid, quod Gregorius Nazianzenus, Græcus æque ac Clemens, docet σφραγῖδος vocabulum vnum esse ex vulgaribus apud Christianos baptismi, quæ multa recenset, nominibus? χρίσμα, φώτισμα &c. σφραγῖδα. *Baptismum nominamus vnctionem, illuminationem, signaculum* & rationem, cur *signaculum* dicamus, hanc addit, σφραγῖδα δὲ ὡς συντήρησιν, καὶ τῆς δεσποτείας σημείωσιν; *signaculum, quod sit custodia, & dominationis significatio*. Itaque cùm de Baptismô in obiectô locò verba faciat Clemens, cumque σφραγὶς vnum sit ex baptismi nominibus in Ecclesiâ Græcâ vsitatis; apparet additum ab eô σφραγῖδος hoc est *signaculi Dominici* nomen ad ipsum baptismum pertinere; & non modò non apertum, quod ait Bellarminus, sed nè probabile quidem esse, vt aliò referatur. Clementis certè locum nihil esse, quod cogat de confirmatione Romanâ accipere disertè fatetur Petrus ipse Aurelius, pertinacissimus alioqui eius defensor, aduersus Loë-melium Iesuitam *in spongia sua* illa Clementis verba objicientem ita scribens; *si de confirmatione* (inquit) *omninò sermonem esse negem, quô pactô probabit spongia? Eusebius enim tantum ait Episcopum illum remisisse aliquantum de priore sollicitudine*, τέλειον αὐτῷ φυλακτήριον ἐπιστήσαντα τὴν σφραγῖδα τοῦ Κυρίου, *hoc est, cùm ei perfectum præsidium imposuisset signaculum Domini. Quod æque de baptismô intelligi fatebuntur quicunque illum etiam signaculum, seu characterem Christi vocari à Patribus meminerint, præcipuè cùm Eusebius præcedentibus* verbis quid Episcopus fecisset exponens, nihil dicat nisi τὸ τελευταῖον ἐφώτισε, *id est denique eum illuminauit, siue baptizauit*. In margine verò libri auctores, quibus probat baptismum veteribus *Domini signaculum* seu *characterem* appellatum fuisse; edit & citat Augustinum Epistolâ 50. ad Bonifacium, & l. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13. & Ambrosium in Psalmum 50. Ergo vel Aureliô iudice,

de pœnit. c. 6.

Orig. in Ezech. hom 13. Tom. 1 p. 660.
Euseb Hist l. 6. c. 5. fol. 60. a.

id de Vit. Const. l. 4. fol. 155. a.

Ibid. E155 b.

Orat. in sanct. lau. p. 638.

Respons. ad Propos. 5 p 52.

dice, nihil necesse est locum Clementis de confirmationis sacramento interpretari. Sed & præter hoc, quod iste concedit, verba Clementis necessariò postulant, vt de baptismô intelligatur. Particula enim ὡς ab Aureliô omissa, ὡς τὸ τέλειον αὐτῷ φυλακτήριον ἐπιστήσας, *velut ei imposito, seu additò perfectò præsidiô*, ostendit id, quod fecerat presbyter rationem fuisse, cur de pristinâ in adolescentem curâ ac sollicitudine remiserit. Putabat scilicet se, quod hominem illuminasset, siue baptizasset, eô ipsius in posterum præsidiô atque incolumitati satis superque consuluisse. Non possunt hæc aliô quàm ad præcedentia referri; nihil autem præcessit nisi quod presbyter hominem ἐφώτισε *illuminauerat*, id est Ruffinô interprete, *baptismi ei gratiam tradiderat*. Ergo *signaculum illud Domini*, quô se perfectô præsidiô adolescentem communiuisse existimabat, aliud quam baptismus esse non potest; nisi φυλάξειν de Chrismatione vel de aliâ re quàm de baptismô præter omnem Ecclesiastici apud Græcos sermonis vsum, aduersarius (quod longe absurdissimum ac stultissimum est) accipiendum esse contendat. Conclusum ergo esto nihil habere hunc Clementis locum, quô Ioannis Apostoli temporibus vsitatam fuisse in Ecclesia Chrismationem probetur. Quæ non ita tamen disputamus, quasi Clementis Alexandrini æuo; hoc est an. D. 193. & 200. vsitatum apud Christianos fuisse negemus homines baptizatos vngere: hoc vnum contendimus, Clementem nihil huiusmodi de Ioannis temporibus affirmasse, &, si quid tale narrasset, non dubitaremus, quin ea quæ suô tempore factitari cerneret, ea imprudens (quod multis in aliis rebus contigit) Apostolicis quoque hominibus tribuisset. Sed nihil necesse est eô venire, cum vel ipsô Aureliô iudice, nihil nos cogere possit, vt Clementis verba de Confirmatione, non de solo baptismo interpretemur. Quod enim & ipse, & si benè memini, Menardus quoque objiciunt *perfecti præsidij* voces confirmationi potius, quam baptismo ex Patrum stilo conuenire, id inquam & inutile & falsum est. Falsum. Nam vel ex Gregorij loco, quem nuper laudauimus, apparet baptismum Patres σωτήριον *præsidium, ac custodiam* esse putasse; & id omnes Dei litteræ satis confirmant; neque sine baptismi contumeliâ negari potest. Sed & illud inutile est. Quæcumque enim fuerit aliorum Patrum de baptismô vel sententia, vel oratio; Clemens quidem certè eum hoc locô *perfecti præsidij* vocibis intelligit; docetque eum non quidem rectè ac proprie *perfectum* esse *præsidium*; sed illum tamen, de quo narrat; presbyterum ita existimasse ait, quod adolescentem baptizasset eô se perfectô præsidiô ipsum communiuisse. Ista enim velit nolit Aurelius non aliô quam ad baptismum (de quô vno scilicet verba facta fuerant) referri posse clarum, atque apertum est. Nihil ergo proximis Apostolorum

in Sacram. Gregor p. 14.

lorum temporibus occurrit quod vsitatam jam tam fuisse Latinorum confirmationem suadeat.

Sed Aurelius quædam colligit in quibus Patres videntur testari se sensisse Chrisma ab ipsis Apostolis institutum fuisse. Pacianus; *lauacri, & Chrismatis potestas maiorum longe charismatum, ad Episcopos inde* (id est ab Apostolis) *descendit*. Et paulò post; *Ergo nec Chrisma nec baptismus nec criminum remissio nec innouatio corporu sancta potestati Episcopi indulta est; quia nihil propria vsurpatione mandatum est, totumque id Apostolico jure defluxit*. Respondeo cum Patres sibi interdum permittant maiorum statuta pro legibus Apostolicis habere, vt ex Hieronymô discimus; nihil mirum futurum esse si qui Chrisma quod traditô à maioribus more apud suas Ecclesias in vsu esse videbant, ab Apostolis institutum putassent, vel dixissent. Sed ne id quidem dicit Pacianus. Potestatem Chrismatis ab Apostolis ad Episcopos venisse dicit: ipsum Chrisma non dicit. Nimirum, quod postea intelligemus, erat illo tempore Chrisma vnus ex baptismi solennibus ritibus. Qui ergo ipsius baptismi potestatem ab Apostolis acceperant Episcopi, eorum quoque omnium quæ ex Ecclesiæ vsu ad baptismum pertinebant, adeoque & Chrismatis potestatem ab eodem fonte accepisse meritò censebantur. Ipsos in baptismô solennes ritus omnes ab Apostolis fluxisse, neque ait Pacianus, neque sanè verum est. Sed & pseudo-Dionysium Areopagitam citat Aurelius; cuius, quod is (vt supra demonstraui) impostor sit, nulla est hæc in re auctoritas. Ille verò, qui viri Apostolici Dionysij personam assumpserat, vt dramati seruiret, & hunc, & alios omnes, quos recenset ritus, necessariò coactus est Apostolis, quorum erat Dionysius discipulus, attribuere Auctor sermonis de vnctione apud Cyprianum, cum sit recentissimus, & post an. D. 1150. vixerit (is enim est Arnoldus Bonæ Vallis Abbas, vt postea dicemus) non debuit ab Aureliô inter veteres Patres censeri. Ille verò si Apostolicum institutum chrisma esse putauit, à Pseudo-Dionysiô, qui vltimis illis sæculis pro verô Dionysiô ab omnibus habebatur, deceptus putauit. Quamquam quod ille Chrisma ad diuinam institutionem refert, id, vt eius locum inspicienti apparet, nihil aliud significat, nisi à Deô olim sub veteri testamento institutum fuisse, vt sacerdotes & reges vngerentur; vnde posteà Christiani suam vnctionem sumpserunt, vt mox ex Tertullianô audiemus. Denique quod Innocentius primus consignandi jus solius Episcopi esse ex eô probat, quod Apostoli soli manus imposuerint, id efficit vt Innocentius suæ istius consignationis administrandæ eandem esse rationem putauerit, quæ erat manus impositionis; non efficit, vt ipsum Chrisma quo fiebat consignatio, ab Apostolis vel institutum vel vsurpatum fuisse crediderit, quod nos negamus. Neque ex veteribus plura in hanc rem affert Aurelius.

Orthod par. c. p. 554. ep. 1 ad Symp.

Hier. ep. 28 ad Lucin T. 1. f. 69. L.

Ep. 1.

Caput II.

Non fuisse ab Apostolis traditam aut vsurpatam baptizatorum Chrismationem; probatur 4. argumentis, & testimoniis Tertulliani, Cornelij R.E. Valafridi, Amalarij & quorumdam veterum Scholasticorum.

NOs vero in partem, quam tuemur, contrariam longe & plura & efficaciora habemus tum argumenta, tum etiam testimonia. Mitto quam in priori disputationis parte exposui, inuictam demonstrationem ex diuinæ scripturæ silentio petitam; quæ cum omnia ad salutem factu, vel creditu necessaria abundè contineat, nihil tamen tradit de isto chrismatis sacramento. Tantum addo eô validius censendum hoc argumentum, quod Arcudius confitetur debere in sacris litteris extare quæcumque vera sunt Christianæ religionis sacramenta, idque præclarô hoc Cyrilli Hierosolymitani testimoniô, confirmat, δεῖ περὶ τῶν θείων καὶ ἁγίων τῆς πίστεως μυστηρίων μηδὲ τὸ τυχὸν ἄνευ τῶν θείων παραδίδοσθαι γραφῶν. *Nam diuinorum sanctorumque fidei mysteriorum, siue* (vt ille reddit) *sacramentorum nihil nè minimum quidem absque diuinis scripturis tradi debet.* Pugnat quidem Arcudius suum confirmationis sacramentum in scripturâ extare; sed iis telis quæ nos omnia supra confregimus; vt verissimum id esse constet, quod ab Hieremiâ G.P. Patriarchâ ingenue concessum iste frustra reprehendit, nimirum ὅτι τὸ τοῦ θείου μύρου μυστήριον οὐκ ἐμφέρεται ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ; *quod diuini vnguenti mysterium non extat in sacris litteris.* Atque hinc porrò ex superiori Cyrilli, & Arcudij concessione (nullum esse scilicet sacramentum absque diuinis scripturis traditum) clarissimè consequitur Latinæ confirmationis sacramentum neque à Christô Dominô institutum, neque ab Apostolis celebratum esse. Quod si Basilius idem illud quod Arcudius & Cyrillus de sacramentis sensit, (& sensisse, idem verisimillimum est) negari non potest, quin & ipse quoque vnctionem censuerit, neque à Dominо institutam, neque ab Apostolis traditam; de quâ scilicet disertè negat vllum extare λόγον γεγραμμένον verbum scriptum. Quod enim cauillatur Arcudius ἐλαίου χρίσιν *vnctionem ex oleo* Basilio istic esse vnctionem baptizandorum ex oleô simplici, non baptizatorum ex oleô balsamato; id inquam frustra est. Notum enim est ἔλαιον Græcis, oleum Latinis sæpè vsurpari de ipso chrismate, etiam tum cum oleô balsamum misceri cœpit; quod Hugo Menardus & disertè obseruat, & iubet ita accipere olei nomen apud omnes Patres, qui ante Syluestrum locuti sunt de hac vnctione. Tum & illud clarum est; in

Margin notes: l. 2. de Sacr. c. 2 extr. Catech 4. — censura Vitemb c. 7. — l. de Spir. S. c. 27. vb. supr. c. 5. p. 45. — in Sacram. Gregor p 144.

in scripturâ noui testamenti chrismatis ex balsamô & oleô confecti mentionem multô etiam minus occurrere, quam olei, vt si (quod fatetur Arcudius) vnctionem ex oleô ἄγραφον esse putauit Basilius, multò magis ἄγραφον quoque censuisse vnctionem ex Chrismate existimandus sit. II. Sed & hinc ignotum Apostolis fuisse Latinæ confirmationis sacramentum patet, quod id Episcopi supra presbyterum in Ecclesiasticô ministerio eminentiam necessario supponit; quam nesciuisse Apostolos ex omni nouo testamento & liquet, & est ab Hieronymo jampridem luculentissimè demonstratum. Cum enim omnes diuinæ litteræ eundem Apostolis fuisse presbyterum & Episcopum doceant, non alio inter hæc discrimine, nisi quod prius vocabulum ab ætate, alterum ab officio ductum sit; fieri non potest vt aliquod Episcopi proprium sacramentum agnouerint Apostoli; eandemque fuisse necesse est & Hieronymi, & Augustini, & Chrysostomi, & eorum omnium Patrum sententiam, qui eadem cum Hieronymo docuerunt; quos ad quadraginta quatuor recenset & vindicat eruditissimus Blondellus in suâ Hieronymi Apologiâ. Qui enim eundem Apostolicis temporibus fuisse putant Episcopum, & presbyterum, eos necesse est, si quod Episcoporum proprium ac singulare esse putarunt, sacramentum, id existimasse Apostolorum æuo nondum extitisse, sed à posteris inuentum post diuisum à presbyteratu Episcopatum fuisse. Eam verò sententiam disertè posuit, atque asseruit Ratramnus Corbeiensis, noni sæculi scriptor, loco ab ipso Petro Aurelio Laudato *Ecclesiastici viri* (inquit) *statuerunt, vt frontes baptizatorum non à presbyteris, sed ab Episcopis chrismate sanctô linirentur, vt per eos Spiritus sancti gratia conferretur.* Vides vt hoc Episcopale sacramentum, non ab Apostolis, sed à viris Ecclesiasticis, id est Patribus statutum fuisse scribat. III. Præterea nullam ab Apostolis traditam fuisse sacramentalem vnctionem inde quoque certissimè deprehenditur, quod Christiani qui primo sæculo & secundo pœnè toto vixerunt, eâ caruerunt; quam haud dubiè factitassent si qua esset ab Apostolis tradita. Caruisse autem eos isto vnctionis sacramento hinc noscitur; quod eius planè nulla occurrat mentio in veris & indubitatis quæ satis multa extant illorum temporum monumentis. Verbi gratiâ, extat genuina Clementis ad Corinthios ante primi sæculi finem data Epistola. Extant Iustini, Athenagoræ, Theophili, Tatiani, Irenæi opuscula non pauca, omnia post 150. ante 197. Domini annum edita. Profectò non est verisimile hos omnes Patres nullam eius vnctionis mentionem in tam multis facturos fuisse, si quidem ipsa jam tum in Ecclesiâ pro vero, ac legitimô & à Christô Domino instituto omnium baptizatorum sacramento habita esset. Nam isti sanè vel omnes, vel plærique & baptismi, & Eucharistiæ, quæ vera esse sacramenta nemo dubitat,

in lit. 1. & ep. 85. ad Euagr. & ep. 83. ad Ocean.

Sect. 1.

l. 4. contr. opposita Græ. Orthod. p. 561.

luculentissime meminerunt. Cur qui meminerunt, Confirmationem tacuerint, nulla ratio dici potest, nisi hæc vna, quod scilicet nullus tum huiusmodi ritus eodem cum istis censu apud Ecclesiam haberetur. Sed heus tu, inquis, cur negas Iustinum vnctionis huiûs meminisse, qui Bellarminô auctore, ac teste, scribit *per actis mysteriis baptismi consignari fideles sacrô vnguentô.* Scio inquam, Bellarminum Iustino hæc ex libro de Orthodoxorum quæstionibus tribuere. Sed hæc magna est Bellarmini inuerecundia, qui alibi, vbi ex professô de Iustini veris operibus disputat, non tantùm confitetur, sed etiam pluribus argumentis docet ac probat librum istum, non à Iustinô sed ab aliô incertô auctore scriptum esse, qui diu post Iustini, imò post ipsius etiam Origenis mortem, vixit. Scio & ab eodem Bellarmino alibi ad suum quoque Chrisma, torqueri illa Theophili Antiocheni verba; ἡμεῖς τούτου εἵνεκεν καλούμεθα χριστιανοὶ ὅτι χριόμεθα ἔλαιον θεοῦ. *Nos ideo Christiani vocamur, quod Dei oleô vngimur.* Sed nihil nos cogit *oleum Dei* de externâ vnctione intelligere. Multò veriùs est de diuinô seù mysticô oleô, id est spiritu sanctô accipi; quô vere omnes inungimur, & à quô verè Christiani dicimur; Qualiter verbis proximè præcedentibus dicebat Theophilus *aërem & terram, quæ sub cælô est, lumine & spiritu inungi. Dei oleum* dicit oppositè ad oleum hominum: vt si oleum gratiæ oppositè ad oleum naturæ dixisset. IV. Sed imprimis obseruandus est insignis Iustini locus; in quô baptismi administrationem accuratè describens, vnctionis nullus meminit; quam etiam aduersarij, * licet sacramentum à baptismô distinctum esse putent, confitentur tamen apud veteres semper fuisse vnà cum baptismô administratam; & ita rem habuisse satis ex sequentibus constabit. Iustinus ergo (quem ferunt Romæ a. D. 163. à Rusticô præside securi propter fidem percussum nobilissimum martyrium fecisse) in alterâ pro Christianis Apologiâ baptismi nostri ritum, ac mysterium pluribus enarrans, neque vnctionis, neque manus impositionis, neque cæterorum, quæ apud posteriores vsurpata fuisse legimus, vspiam meminit; sed rem totam solâ intinctione in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti ex Christi institutô peractam sic exsequitur. ὃν τρόπον δὲ καὶ ἀνεθήκαμεν ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, καινοποιηθέντες, διὰ τοῦ χριστοῦ, ἐξηγησόμεθα ὅπως μὴ τοῦτο παραλιπόντες δόξωμεν πονηρεύειν τί ἐν τῇ ἐξηγήσει. ὅσοι ἂν πεισθῶσι καὶ πιστεύωσιν ἀληθῆ ταῦτα τὰ ὑφ' ἡμῶν διδασκόμενα καὶ λεγόμενα εἶναι, καὶ βιοῦν οὕτως δύνασθαι ὑπισχνῶνται, εὔχεσθαί τε καὶ αἰτεῖν νηστεύοντες παρὰ τοῦ θεοῦ τῶν προημαρτημένων ἄφεσιν διδάσκονται, ἡμῶν συνευχομένων καὶ συννηστευόντων αὐτοῖς, ἔπειτα ἄγονται ὑφ' ἡμῶν ἔνθα ὕδωρ ἐστί, καὶ τρόπον ἀναγεννήσεως ὃν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνεγεννήθημεν, ἀναγεννῶνται. ἐπ' ὀνόματος γὰρ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων καὶ δεσπότου θεοῦ, καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου τὸ ἐν ὕδατι τότε λουτρὸν ποιοῦνται. *quô verò modô Deo quoque nos dicauerimus per Christum renouati.*

l. de confirm. c. 3 §. Iust.

l. de Script. Eccl in Iustin.

de confirm c. 8. §. Tertiò probatur.
l. 1 ad autol. Bibl. patr græcolat. T. 1. p. 119. E.

* vid. Bell de Conf c. 7 §. quod autem Aurelium Orthod p. 539. 540.

apol. 2. longè vltra med p 73. lin. 14.

renouati jam exponemus; ne si hoc prætereamus maligne quicquam & dissimulanter agere hac oratione videamur. Quicumque persuasi fuerint, & crediderint vera esse, quæ à nobis traduntur & dicuntur, ac viuere se ita posse receperint, orare jeiunantes, & petere à Deô priorum peccatorum remissionem docentur, nobis cum illis vna & orantibus & jeiunantibus; Deinde eò adducuntur à nobis, vbi aqua est, atque eô regenerationis modô quo ipsi regenerati sumus regenerantur. Nam in nomine rerum cunctarum parentis & Domini Dei & seruatoris nostri Iesu Christi, & Spiritus Sancti in aqua tum lauantur. Et post alia plura; Καλεῖται δὲ τοῦτο τὸ λυτρὸν φωτισμὸς, ὡς φωτιζομένων τὴν διάνοιαν τῶν ταῦτα μανθανόντων· καὶ ἐπ' ὀνόματος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ ἐπ' ὀνόματος πνεύματος ἁγίου, ὃ διὰ τῶν προφητῶν προεκήρυξε τὰ κατὰ τὸν Ἰησοῦν πάντα, ὁ φωτιζόμενος λούεται. *Vocatur verò lauacrum hoc illuminatio, quod eorum, qui hæc discunt mentes illuminentur. In nomine autem etiam Iesu Christi crucifixi sub Pontio Pilato* (de Patris nomine paulo ante dixerat) *atque in nomine spiritus sancti qui per sacros vates prænuntiauit res Christi omnes, abluitur is qui illuminatur.* Hæc ille; in quibus vides etiam tum sincerè seruatam Apostolicam huius ritus simplicitatem, neque præter eam quæ in Actis narratur ac describitur baptismi administrationem, quicquam addi, nisi precationes & jejunia tum ipsius baptizandi, tum totius pro eô cœtus; quæ & rei ipsi & Apostolicæ disciplinæ vehementer congruunt: nedum vt à pristinâ formâ abludant. Nihil autem tacuisse Iustinum eorum quæ tum in baptismi administratione alicuius momenti esse putabantur, præter summum viri candorem ipsiusque orationis satis diù in hoc argumentô versantis rationem, fidem facit ipsa illa, quâ hunc sermonem ingrediens vtitur, contestatio, qua se rem totam diligenter ideò explicaturum profitetur, *ne si eam, prætereat, maligne quicquam & dissimulanter agere videatur.* Cùm ergo hæc ita præfatus, nihil tamen de vnctione, ac manus impositione, nihil de cæteris quæ posteà apud Christianos occurrunt, baptismi cærimoniis adjecerit; omninò pro certô atque indubitatô statuendum videtur nihil adhuc istorum rituum apud Christianos Iustini temporibus in baptismô factitatum fuisse. Quæ vero in baptismo non fuit vnctio, illa nusquam alibi in omni eorum cultu fuit; Neque enim (vt mox audiemus) alibi quam in baptismô, statim post mersionem fiebat primis illis sæculis, quibus in vsu esse cœpit. VII. Huc accedunt & Patrum, & ipsorum etiam aduersariorum testimonia. Ex Patribus quidem Tertullianus vnctionem, quam primus omnium memorat, *de pristina disciplina esse ait, quâ vngi oleô de cornu in Sacerdotium solebant, ex quô Aaron à Moyse vnctus est.* Id verò & ab Apostolorum more, & à sacramentorum nostrorum ingeniô alienum, Apostoli quidem Mosaicos ritus abrogarunt; nedum vt iis quemquam suorum ob-

p. 74. l. 15.

de bapt. c. 7.

ſtringerent. Sacramenta verò Christiana. Cui vnquam fando auditum de Moſaïcâ diſciplinâ aſſumpta fuiſſe? Ergo hæc vnctio neque ab Apoſtolis, neque in Christianorum ſacramentum instituta ſed à viris Eccleſiæ ad ornandum baptiſmum ex Moſaïco penu deprompta, & vſurpata, vt alia non pauca. Hæc Tertulliani mens. Idem & diu poſtea Valafridi Strabonis, non indiligentis ſcriptoris, animus fuit, vbi de baptiſmi ritibus verba faciens, *& eum gradatim per temporum augmenta in maius celebrationem creuiſſe præfatur*; *Addiderunt* (inquit) *alij Chriſmatis vnctionem; quam ex veteri ſumptam conſuetudine, nemo qui dubitet.* Vides, vt & *additam eſſe Chriſmatis vnctionem* ſtatuat, & ex *veteri*, id eſt Moſaica *conſuetudine* ſumptam ex communi & indubitatâ ſui ſæculi ſententiâ affirmet? Cornelius vrbis Romæ Epiſcopus, qui poſt Tertulliani mortem annis non amplius, quàm triginta tribus floruit, de conſignatione Epiſcopali, & cæteris baptiſmi ritibus loquens, ὧν χρὴ, (inquit) μεταλαμβάνειν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, *quorum participem fieri oportet ſecundùm canonem Eccleſiæ.* Non ergo Apoſtoli, ſed Eccleſiæ hunc morem, vt & alios congeneres, poſuerant. Amalarius Fortunatus *Apoſtoli* (inquit) *hac arte*, (id eſt olei) *vtebantur in redintegratione infirmorum; Apoſtolici viri in conſignatione neophytorum.* Ergo non eſt iſto quidem auctore, ab Apoſtolis neophytorum ex oleô conſignatio. Itaque in iis quæ apud eundem ſequuntur; vel mendam eſſe neceſſe eſt, vel *Apoſtolicam conſuetudinem* dici pro ſedis Romanæ more; quod Amalarij ſæculô, id eſt nouô, non eſt ſine exemplô. Sic enim ille paulo poſt verba à nobis deſcripta pergit; *Vnde patet ab ipſis Apoſtolis hunc ſancta Eccleſia morem eſſe traditum, vt energumeni, vel alij quilibet ægroti vngantur oleô Pontificali benedictione conſecratô. De eô oleô, quod infunditur ſuper neophytos, non tale quid legimus, ſed tenemus Apoſtolicam conſuetudinem, & auctoritatem ſuam accepimus à Romanâ Eccleſiâ, quam pro lege tenere oportet.* VI. Ex ipſorum aduerſariorum ſinu, non paucos habemus huius veritatis teſtes. Nam & Alexander Alenſis & Ioannes à Vitriacô Cardinalis (quod ſuprà diximus) circà a.D.1245. docuerunt Chriſmationem ab Eccleſiâ inſtitutam fuiſſe; & Guillelmus Antiſſiodorenſis hanc velut nonnullorum ſcholæ Doctorum ſententiam refert; & Bonauentura eam quoque ſecutus eſt. Aureolus a.D.1340. ait *Eccleſiam oleum & Balſamum inſtituiſſe ſigna communia pro omni tempore.* Quô & illa Canoniſtarum ab eo commemorata ſententia redit, negantium à Chriſtô traditum vel ab Apoſtolis præceptum fuiſſe, vt ex Chriſmate fieret confirmatio; ſed id fuiſſe ſtatutum in antiquis Conciliis.

[Margin notes: de rebus Eccl. c. 26. — apud Euſeb l. 6. c. 43. (lat. 35.) hiſt. Eccl. — l. 1 de offic. Eccleſ. c. 12. E. — ibid. p. 316. a. — part. 4 q. 9. — hiſt. occi. c. 17. — l. 4. tr. 9. — in 4. d. 7. q. 1 & 2. — in 4. d. 7. q. art vn. p. 61. — in 4 d. 7. q. p. 63. col. 2. F.]

CAPVT

CAPVT III.

Vnctionem, & manus impositionem carimonias baptismi fuisse, post a.D.360. inuentas, & vsurpari captas; vtramque ex V. T. ritibus ductam.

ATque ita non ex diuinis modò noui testamenti libris (quod vnum argumentum abundè sufficiebat) sed ex scriptoribus quoque Ecclesiasticis, & ex ipsa apud Iustinum expressa Christianorum secundi sæculi praxi, ac denique ex Patrum, & ipsorum etiam aduersariorum testimoniis demonstratum est non fuisse vnctionem baptizatorum vel à Christô D[illegible] institutam, vel ab Apostolis traditam. Nunc sequitur, vt in[illegible]mus quô tempore, quaque ratione, & quibus de caussis ea fuerit in religionis Christianæ cultum inuecta. Non fuisse ante annum Domini 150. apud Ecclesias receptam supra descriptus Iustini locus testatur; fuisse ante tertij sæculi initia (id est ante a.D.201.) docebit paulo pòst afferendum Tertulliani testimonium. Itaque, necesse est, vt breuissimô illô quadraginta circiter annorum spatio, quod inter Iustini & Tertulliani scriptionem intercessit, vnctionem & inuentam, & à Christianis si non omnibus, certè quibusdam in vsum receptam, posteà ad plures indeque ad omnes manasse; vt ex tertij quartique sæculi scriptoribus intelligetur. Cur autem & quibus de caussis hæc vnctio, & cum eâ coniuncta manus impositio inter Christianorum ritus introducta fuerit, nos quidem ita sentimus. Religionem Christi[illegible] nam paucissimis, iisque simplicissimis ritibus ab initio instructam fuisse, & diuini scripturæ sanctæ libri docent, in quibus non alia à Christô Dominô præcepta, atque instituta legimus sacramenta, quàm baptismum, aquâ, Eucharistiam pane & vinô constantem; & ipse disciplinæ genius persuadet quæ Dei cultum ab externis ad interiora, à corpore ad animum reuocans, totum in vera aduersùs Deum pietate, aduersùs homines fide, iustitia, atque honestate, vnô verbô in summa morum innocentia constituit. Sed & idem nobiscum obseruant, ac fatentur Christiani plærique omnis ferè memoriæ, etiam sequioris scriptores; è quibus, vt alios mittam, Valafridus Strabo, vir noni sæculi, ingenuè profitetur *crescente apud nos processu temporum religionis honore, institutionum Ecclesiasticarum vsque ad plenitudinem decus creuisse.* De cæteris, quæ non sunt huius instituti, nihil nunc dicam. Baptismi quidem, quod ait Strabo, *gradatim per temporum augmenta in maiorem celebrationem creuisse*, clarum est. Nam qui, vt ex Noui instrumenti litteris cernitur, simplici aquæ

de reb. Eccl. c. 26. T. 10. Bibl. PP. p. 690. D.

vel

vel mersione, vel aspersione, in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti factâ ab initiô constabat, is posteà tam multis ritibus atque cærimoniis, non vno statim momentô, sed variis pro hominum ingeniô & captu temporibus paulatim adiectis auctus atque ornatus est, vt aquæ aspersio quâ vna ex Christi institûto totum mysterium continetur, exigua sit illius pompæ ac molis pars, qua nunc apud aduersarios celebratur. Quandô, & à quibus singula adiecta sint, difficile est in tanta rerum antiquarum obscuritate accuratè, ac (vt loquuntur) præcisè definire. Mutationem certe factam omnes sentiunt. Ac Valafridus quidem Strabo optimè vidit illam ipsam Chrismationem, de quâ disputare instituimus, *post Apostolos ab aliis additam; ab aliis exorcismos; ab aliis consecrationem fontis; ab aliis salis, vel saliuæ infusionem; ab aliis catechumenorum ordinabilem instructionem; ab aliis scrutinia diligentissimè ad totum mysterium præparationis instituta; sed & multa denique alia, quæ* (inquit) *& exemplis diuinorum actuum, vel dictorum inuenta, & congruentissimis spiritualium profectuum significationibus plena nascuntur.* Hæc ille; cætera quidem rectè ac verè, sed in duobus falsus; vnô quod illâ rituum additione non deteriorem, sed meliorem ac perfectiorem cultum Christianorum euasisse putat: quasi non optimus ac perfectissimus esset ab Initiô traditus à Domini Apostolis; alterô, quod primis temporibus baptismum impositione manuum confirmari solitum ex Apostolorum apud Samariam factô (cuius longè aliam rationem fuisse suprà ex Actis demonstrauimus) sui sæculi more ac præiudicio abreptus, hariolatur.

Atque hæc de Strabone. Maturè autem cœpisse apud Christianos illa ad baptismalem à Christô & Apostolis traditam simplicissimam initiationem additamenta certa indè fides est, quod Tertullianus, qui secundô exeunte Christianismi sæculô floruit, & ad annum tertij decimum septimum vitam produxit, præter vnam illam siue lotionem siue tinctionem, aut mersionem, quâ totum baptismi sanctissimum mysterium & apud diuinas Scripturas, & apud ipsum etiam Iustinum constare videmus, alia quædam velut apud Christianos in eius sacramenti administratione suo jam tempore vsitata refert; quæ ipse monet *sine vllius scripturæ instrumento, solius traditionis titulo, & exinde consuetudinis patrocinio vindicari*; hoc est nullo scripturæ præceptô, sed ex vsu tantum sinè litteris traditô obseruari; qualia hæc recenset: *Aquam* (inquit) *adituri* (ducebantur enim in locum vbi esset aqua, quod ex Iustinô nuper audiuimus.) *Sed & aliquantò prius in Ecclesiâ sub antistitis manu contestamur nos renuntiare Diabolo, & pompæ, & Angelis eius. Dehinc ter mergitamur; amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Euangeliô determinauit. Indè suscepti lactis & mellis concordiam prægustamus; exque eâ die lauacro quotidiano per totam hebdoma-*

l. de Cor. mil. c. 3.

dem

dem abstinemus. Harum & aliarum consimilium disciplinarum, si legem (inquit) *expostules Scripturarum, nullam inuenies. Traditio tibi praetendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix. Rationem traditioni & consuetudini, & fidei patrocinaturam, aut ipse perspicies, aut ab aliquô qui perspexerit, disces.* Hæc ille; quorum quædam etiam alibi repetit, vt quod baptizandi Diabolo & pompæ & Angelis eius renunciabant, iterum habet in librô de spectaculis; *Cùm aquam ingressi* (inquit) *Christianam fidem in legis suæ verba profitemur, renuntiasse nos diabolo, & pompæ, & Angelis eius ore nostrô contestamur.* Ita quod hic de trinâ mersione idem in opere contrà Praxeam memorat explicatiùs; *Nam* (inquit) *nec semel, sed ter, ad singula nomina in personas singulas tingimur.* Vt ex his liquet, ad purum & simplicem baptismi ritum qualis & à Christô præcipitur, & ab Apostolis administratur in noui Testamenti libris, qualisque ab ipso Iustinô paulò ante annum D.163. describitur, Tertulliani temporibus jam accesserant quatuor cærimoniæ; 1. Solemnis conceptaque & apud antistitem, & apud ipsam aquam contestatio de *nunciô missô Diabolo, & pompæ, & Angelis eius.* 2. trina mersatio, siue intinctio in aquam baptismalem, prima ad Patris, secunda ad Filij, tertia ad spiritus sancti nomen. 3ª. Lactis & mellis prægustatio. 4ª. Ex die suscepti baptismi ad exactam hebdomadem à communi lauacro abstinentia. Ad hos ritus alios secutis temporibus adiectos esse ex perpetuâ scriptorum Ecclesiasticorum serie & patet, & res apud omnes in confessô est, vt eos in primis, quos nuper Valafridus affirmabat ab aliis, aliisque subindè institutos; vt *exorcismos*, siue adiurationes dæmonum certis precibus factas, vt recedant ab homine baptizandô, quod ex Cyprianô, Cyrillô, Augustinô, Leone, Pseudo-Dionysiô jam quintô, quartô, tertioque sæculis in baptismô factitatum fuisse discimus; vt *consecrationem frontis* iisdem fere quoque temporibus vsitatam; & salis gustum, catechumenorum sacramentum, vt est apud Augustinum, & nares, aurésque saliua tactas, cum his ex Euangelio verbis, *Epheta*, id est adaperire, Pseud-Ambrosio in libro de sacramentis memoratas; & morosissimam septem (vt vocant) scrutiniorum disciplinam, quâ personant rituales Gregoriani Sacramentarij, Ordinis Romani, Alcuini, Amalarij, Rabani, & Aliorum libri. His addenda, quæ omisit Valafridus, signum crucis in fronte, & in pectore baptizandi multipliciter, modò à presbyteris, modò ab aliis clericis repetitum; exsufflatio, quam non tacuit Augustinus; osculum pacis cuius videtur meminisse Cyprianus; cereus accensus, quem ex Gregoriô Nazianzenô & Augustinô repetit Bellarminus; & vestis candida, quam neophyti à Sabbatô totam hebdomadem gestabant; cuius extat mentio & apud Ambrosium, & apud Augustinum, & apud Pseudo-Dionysium. Hos ergo omnes ritus baptismo post Iustini tem-

ibid c.4.

c.4 p.t.

c.26 p.619.

l.1 c.1.

l.6. contr. Iul. c.1.

l. de bapt. c. 17. §. Tertia.

pora alij, atque alij, quod ait Valafridus, diuersis, tametsi trium vel quatuor, aut quinque ad summum sæculorum spatio conclusis temporibus addiderunt. Quà caussâ ad hæc instituenda impulsi fuerint, & quam in iis rationem secuti sint, non est obscurum. Caussa quidem, quæ eos mouit non alia fuisse videtur, quàm vel innata, vel certè communissima hominum vanitas, diuini instituti simplicitatem fastidientium. Nam, vt in hoc ipsô argumentô scitè ait idem ille Tertullianus, *Nihil adeo est quod tam obduret mentes hominum, quàm simplicitas diuinorum operum, quæ in actu videtur, & magnificentia, quæ in effectu repromittitur; vt hic quoque* (id est in baptismô) *quoniam tantâ simplicitate, sinè pompâ, sinè apparatu nouo aliquô, denique sine sumptu homo in aquâ demissus, & inter pauca verba tinctus, non multò vel nihilô mundior resurgit, eò incredibilis existimetur consecutio æternitatis. Mentior, si non è contrario idolorum solemnia vel arcana* (id est mysteria) *de suggestu & apparatu, deque sumptu fidem & auctoritatem sibi exstruunt.* Hæc Tertullianus & elegantissimè, vt solet, & quod præcipuum est, verissimè. Atqui hoc quidem hominum de Domini Christi mysteriô judicium contemni decebat, quod iniquum sit, & stultum, quod ipsum quoque non minus venustè quàm præcedentia, significat Tertullianus continenter exclamans, *Prò misera incredulitas, quæ denegas Deo proprietates suas, simplicitatem & potestatem!* Vnde vt omnes vident, consequens est mysteria simplicitate, planè contrà quàm sentiunt homines, commendari; pompa, suggestu & apparatu suspecta reddi, si res ex verô pensetur; vt baptismi simplicitas diuinæ institutionis fidem non modò, non quatere, aut labefactare (quod per hominum stultitiam accidit) sed etiam extruere, atque confirmare apud rectè æstimantes debuerit. Sed huic tamen, quamquàm iniquo & stulto hominum fastidio subueniendum existimarunt vetustissimi illi Christiani, & ornatum, quem homines desiderant, & pompam, quà gaudent, nostris mysteriis addendam ad eorum animos conciliandos omnesque iis eripiendas etiam iniquas & iniustas caussas minus præclarè de diuinis rebus sentiendi. Itaque baptismum illô, quô primitus carebat, cærimoniarum suggestu, & apparatu nonnihil instruxerunt; mox alij paulo etiam liberalius, gliscente incœpti dulcedine, adornarunt, ac tandem (quid ni enim fateamur, quod res est?) obruerunt; vt sanctissimum ac simplicissimum Dei mysterium inutili humanorum innentorum mole oppressum gemat; &, veluti profanorum arcanorum æmulum, de suggestus, & apparatus sui pompa fidem & auctoritatem sibi emendicare magis videatur, quàm à genuina institutione præstare. Specta quæso, quò res deuenerit. In vnam huius sacramenti administrationem congestæ sunt apud Latinorum Ecclesiam duæ, & viginti cærimoniæ; & quidem plæræque operosissimæ; quas Bellarminus optimâ.

l. de bapt. c. 2.

optimâ fide omnes recenset; in suas singulas classes (quæ tres sunt) accuratè distributas, duodecim quidem ante baptismum, quinque in ipso baptismo, totidem, quæ baptismum sequuntur. Ergo quod dicere cœperam eo, vt baptismo ritus aliquot adderent, adducti sunt veteres earum rerum auctores, quod suam huic mysterio simplicitatem fraudi esse apud homines vanis assuetos viderent; vt scilicet his ornamentis, & ab exterorum contemptu, & à domesticorum fastidio saluberrimum Domini institutum vindicaretur. Animus (quis neget?) probus fuit, diuinæ gloriæ, humanæ salutis cupidus; Consilium (quod nobis ex euentu veriora edoctis bonâ cum maiorum veniâ dicere liceat) parùm prudens. Vtcumque sit, hanc iis mentem, hunc animum fuisse, & res ipsa loquitur, & omnes (quod reor) consentiunt. Valafridus quidem id religionis honori, & decori datum significat; & creuisse per hæc additamenta Christianismi dignitatem. Ac ne in aliorum judiciis conquirendis frustra tempus teram Tridentinus Catechismus (qui omnium instar est) idem sentit. Docet enim *finem, cuius caussa cærimoniæ ista baptismales instituta sunt, hunc fuisse, vt ita sacramentum maiori cum religione, ac sanctitate administraretur, ac veluti ante oculos ponerentur præclara illa & eximia dona, quæ in eô continentur, & in animos fidelium immensa Dei beneficia magis imprimerentur.* Hæc itaque additarum baptismo cærimoniarum veteribus earum auctoribus caussa fuit. Ratio, quæ fuerit, res ipsæ docent, quæ, si benè repures, omnes huiusmodi sunt, vt ad vnum aliquod ex iis effectis, quæ nos per Christi baptismum consequi diuini scriptores testantur, singulæ pertineant. Baptismô sanè rite ac vere suscepto homines relictis Diaboli partibus in Dei familiam ac disciplinam concedere, veterem Adamum exuere, Christum induere, in nouam vitam de pristinæ ignorantiæ, ac nequitiæ tumulo resurgere, & apertissima est scripturarum doctrina, & vnanimis omnium Christianorum fides. Atqui eò omninò perspicuéque referuntur cærimoniæ baptismi omnes. Sed & illud obseruandum est eos actus ad diuina hæc baptismi effecta repræsentanda à veteribus sumptos & sacramenti administrationi additos fuisse, non quosvis temerè, & vnde libet, sed eos potissimum qui Ecclesiæ noti, & in aliqua sacrarum scripturarum parte celebrati, vel certè significati essent. Indè exorcismi, notissimi & apud Iudæos prius, & mox apud Christianos, vsus ad depellendos ex corporibus humanis diabolos. Inde lactis, & mellis gustatio ad infantiam, in quam ex baptismo nascimur, significandam; quod & mel scilicet propheta Christi ipsius infantiæ alimentum deputauerat, & nobis Petrus veluti recens genitis, *lac rationabile sine dolo concupiscendum* dixerat. Ita quod nos Paulus baptismo Christum induere scripserat, institutum, vt baptizatus candida veste ornaretur. Cæterorum eadem est ra-

l. de bapt. c. 15. 16. 17.

de bapt. p. 113.

Is. 7. 15.
1 Pet. 2. 2.

est ratio. Ergo in hoc cærimoniarum ad baptismi ornatum additarum censu fuisse defendimus duos illos quoque vnctionis, & manus impositionis ritus, de quibus hanc disputationem instituimus; quosque à Tertulliano itidem, sed in aliô opere inter baptismi sacra memoratos mox audiemus; vt jam eius æuo ad sanctissimum ex primâ institutione baptismi ritum sex cærimonias adiunctas in vsu fuisse manifestum sit; quatuor illas, quas ex eius de coronâ opusculo repetitas nuper exhibuimus; & præter eas, vnctionem & manus impositionem. Vnctionem ipse ex Mosaico cultu assumptam ad significandum mysticum fidelium in Dominô Christo Sacerdotium docet. Nos enim per baptismum Christo inseri, & concorporari; adeoque Sacerdotalis, quæ in eô, vt in fonte residet, dignitatis consortes fieri; hæc (vt alia mittam) ex sacris litteris satis superque docent; *Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem. Et complantati facti sumus similitudini mortis eius; simul & resurrectionis erimus. In vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus*; idque corpus Christum esse ex versu præcedenti apparet. *Christus nos fecit Sacerdotes Deo & Patri suo. Vos genus electum, regale sacerdotium.* Vt hanc sacerdotij dignitatem nobis per Christi baptismum conferri ostenderent, placuit baptizatos inungi; ritu ex Moysi disciplinâ repetitô, in quâ sacerdotes vnctione, vt ex Exodo notum est, inaugurabantur. Quô locô obseruandum est, quod Schikardus docet tradere Hæbræorum Magistros, sic factam fuisse illam Iudaici sacerdotis vnctionem, vt oleum eius capiti primo affunderetur; indè illineretur super oculos in formam Græcæ litteræ *chi*, hoc modo X. Verba Maymonidis hæc refert השמן על ראשו טמנועל גבי עיניו כמין כי יוונית כזה כ׳ער סושחין את הכהן צק את וסך. *Quomodo vngebant sacerdotem; Affundebat oleum capiti eius, & illinebat inde super oculos, ad speciem chi Græci taliter* X. hic enim apponenda figura τῦ X. græcanici, quod est in Hebræô Codice omissum; vt monet Schickardus qui & obiter emendat locum R. Dauid Kimhi ad Ps. 133. qui frontem sacerdotis oleo ad instar *caph* græci illitam fuisse scribit; quod & per se absurdum, & à Moymonide, & Talmude alienum est; in quibus constanter habetur informam τῦ χι. non autem τῦ κάπ πα efformatam fuisse illam frontis Pontificalis lituram. Ex quibus liquet pænè eandem fuisse illam veterem Mosäici sacerdotis vnctionem cum eâ, quam postea factitarunt in fronte Christiani. Vtraque enim in crucis formam ducebatur; hoc tantum discrimine, quod Iudaïca decussatam, Christianica rectam crucem referret. Sed & initio affusum vertici oleum apud Christianos, æquè ac apud Iudæos, crediderim; ex quo deinde frons consignaretur; Posteà duas diuersi generis vnctiones ex duabus vnius partibus à se diuulsis

Rom. 6. 4. 5.
1. Cor. 12. 12. 13.
Apoc. 1. 6. & 5. 10.
1. Pett. 2. 9.
Exod. 30. 30.
I. de iure regio heb. c. 1.
p. 17.

diuulsis factas; vt in sequentibus audiemus. Atque hæc quidem vetustissimæ, adeoque primæ Christianorum vnctionis ratio fuisse videtur; *Manus* vero *impositionis* etiam facilior, atque expeditior est. Cum enim hunc ritum Apostolis familiarem fuisse, & pro sanctioris cujusdam benedictionis adiunctô vsurpatum, ad inuocandam Dei opem, & homines alicui eius operi consecrandos (vt est in superioribus à nobis demonstratum) cumque item ab ipsô Iacobô Patriarchâ in benedicendis nepotibus (quod disertè huc retulit Tertullianus, factitatum eum legerent; putarunt & baptismum, & plæraque alia Ecclesiastica ministeria non posse melius, ac decentius concludi, ac veluti obsignari, quam ministri manus impositione, & oratione; quâ spiritus baptismo in Christum nostro & promissus, & planè necessarius aduocaretur. Neque enim erat manus impositio vel baptismi, vel (si ita placet) Chrismationis propria ac peculiaris. Erat illa plærorumque Ecclesiasticorum actuum communis; eâque, vt ait Albaspineus, omnia pœne Episcoporum munia, atque officia celebrabantur; vt *baptismus*, *confirmatio*, *exorcismi*, *absolutio*, *ordinatio*, *pœnitentia*, *pax*, *orationes*, *precationes*, *curationes*, *benedictiones*; & cætera quæ ab Episcopis administrabantur. Binius certe sex enumerat *manus impositiones*, *curatiuam*, *ordinatiuam*, *cærimonialem antè baptismum*, *reconciliatiuam*, *deprecatiuam*, *& confirmatiuam*. Qui ergo in tam multis religionis partibus manus impositionem adhibebant Patres, eos mirum non est, eandem quoque in ritibus baptismum consequentibus vsurpauisse. Mirandus potius Binij stupor, qui ex illis manuum impositionibus quas enumerat, hanc vltimam solam sacramentum esse vult. Nam cum eadem sit cum cæteris, cur eam potius sacramentum, quam cæteras putat? Tum si sacramentum est; cur in latina hodie confirmatione nulla est? Sed Binium mitto; ad Patres redeo, apud quos & vnctionem, & manus impositionem fuisse in vsu confiteor; sed ita vt neutra sacramentum esset proprie dictum; esset vtraque baptismi cærimonia. Neque nos soli in ea sententia sumus. Idem fere est de re hac tota Hugonis Grotij Iudicium, viri & eruditissimi, & in Romanas partes vltimis vitæ suæ annis vehementer propensi. *Baptismo* (inquit) *accesserunt secundo, & deinceps sæculo multa rerum imagines ad loca quædam sacrarum litterarum alludentes; vt mos fuit veterum, non verbis tantum, sed & signis conspicuis, loqui; vt lactis, & mellis gustatio; aliaque passim obuia. Sed maximè placuit talibus signis ostendere quæ corpore ægrotantibus exhibuerat Christus beneficia, iis paria in animo præstari ab ipsô credentibus, & fidem profitentibus aperiri oculos mentis, patefieri aures, morbos auferri, satanæ potentiam infringi. Hinc exorcismi, hinc epphatha, hinc insputatio; hinc & oleum Christo & Apostolis etiam, eorumque adiutoribus circa corporis morbos vsitatum; vt Mar-*

obseruat. 5. in optat p. 12 & iterum Not. in Opt. p. 62. Not ad Ep. Melch T 2. Concip 23.

in epist ad Gall. ep. 146. ad Cordesium & vide Ep. 138.

cus & Iacobus testes sunt. Non satis id visum posteris; nisi & fragrantiori quadam vnctione ostenderent Christianos, à Deo lectos & Reges & sacerdotes. Hæc Grotius; quorum dissimilia non sunt, quæ nouissimus Cypriani editor, Rigaltius, Vir Clariss. tradit; *Apostolos tinctionis & tinguendi formulæ simplicitatem conseruasse, vt ipsorum acta declarant; At Christianos æui proxime sequentis addidisse pluscula, idque fateri Tertullianum libro de corona*; cuius locum exhibet à nobis supra recitatum. Mox de vnctione eiusdem Tertulliani ætate jam baptismo adhibita; *Hoc vero* (inquit) *mandatum à Domino, aut ab Apostolis factitatum fuisse non legimus. Sed paulò post excessum Apostolorum Christiani faciles multa de Iudaicis obseruationibus, nondum obliterata retinuerunt.* Quibus paulò post subjicit posteà inuectas *plures vnctiones, & distingui cœpisse eam, quæ in fronte fiebat, ab alia quam in vertice fieri placuit. hanc permissam presbyteris, aliam Episcopis reseruatam perficientibus, & consummantibus mysteria.* Hæc ille; vnctionem & à Christô Apostolisve esse negans, & baptismi additamentum ab Ecclesiasticis viris inuentum esse affirmans; illud vnum minus rectè, quod eam paulò post Apostolorum dormitionem inuectam censet, quæ Iustini æuo, id est 50. annis post Apostolos omnes mortuos, nondum emerserat. Ipsi aduersarij de iis, quas baptismi cærimonias vocant, & à sacramentis legitimis diligenter semouent, nobiscum fatentur ad significandum, non autem ad efficiendum (ex *opere* quidem, vt loquuntur, *operato*) pertinere. Catechismus Tridentinus: *Ritus & cærimoniæ* (inquit) *imaginem & significationem earum rerum præ se ferunt, quæ in sacramento geruntur.* In hoc verô à nobis dissentiunt, quod quam nos à Patribus pro baptismi cærimonià habitam fuisse putamus vnctionem, eam illi verum ac legitimum sacramentum veteribus fuisse perinde vt nunc ipsis est, contendunt. Sed jam tempus est ipsos Patres audire quid senserint explicantes.

ad Ep. Cypr. 59 p. 86. 87.

p. 123.

Caput IV.

Id ex ipso Tertulliani loco demonstratur, qui primus ex omnibus veris antiquitatis monumentis huius vnctionis ritus meminit. Locus à Latinorum sacramento alienus esse ostenditur, & ab aduersariorum objectionibus vindicatur, sujéque explicatur.

Primus, vt dixi, ex iis occurrit Tertullianus, in opere de baptismô: de cuius lauacro exsecutus; *Exinde* (inquit) *egressi de lauacrô perungimur benedictà vnctione, de pristinà disciplinà, quà vngui oleo de*

de bapt. c. 7.

cornu

cornu in sacerdotium solebant: ex quô Aaron à Moyse vnctus est; vndè Christus dicitur à Chrismate, quod est vnctio, qua Dominô nomen accommodauit, facta spiritalis, qui à spiritu vnctus est à Deô patre, sicut in Actis; Collecti enim sunt verè in istâ ciuitate aduersus sanctum filium tuum quem vnxisti. *Sic & in nobis carnaliter currit vnctio; sed spiritaliter proficit, quomodo & ipsius baptismi carnalis actus, quod in aqua mergimur; spiritalis effectus, quod delictis liberamur. Dehinc manus imponitur, per benedictionem aduocans & inuitans Spiritum Sanctum sanè humano ingenio licebit spiritum in aquam arcessere, & concorporationem eorum accommodatis desuper manibus alio spiritu tantæ claritatis animare: Deo autem in suo organo non licebit per manus sanctas sublimitatem modulari spiritalem? Sed est hoc quoque de veteri sacramento, quo nepotes suos ex Ioseph, Ephraim; & Manassem. Iacob capitibus impositis, & intermutatis manibus benedixerit; & quidem ita transuersim obliquatis in se, vt Christum deformantes iam tunc portenderent benedictionem in Christum futuram. Tunc ille sanctissimus spiritus super emundata & benedicta corpora libens à patre descendit, super baptismi aquas, tanquam pristinam sedem recognoscens conquiescit, columbæ figurâ delapsus in Dominum, vt natura spiritus sancti declararetur per animal simplicitatis & innocentiæ; quod etiam corporaliter ipso felle carebat columba. Ideoque*, Estote (*inquit*) simplices, sicut columbæ. *Ne hoc quidem sine argumento præcedentis figuræ. Quemadmodum enim post aquas diluuij, quibus iniquitas antiqua purgata est, post baptismum* (vt ita dixerim) *mundi, pacem cœlestis iræ præco columba terris adnuntiauit demissa ex arca, & cum oleâ reuersa; eadem dispositione spiritalis effectus, terræ, idest carni nostræ, emergenti de lauacrô, post vetera delicta, columba sancti spiritus aduolat, pacem Dei adferens, emissa de cœlis, vbi Ecclesia est arca figurata.* Hactenùs Tertullianus; ex cuius verbis liquere confiteor, jam tum (id est circa initia tertij à Christo nato sæculi) apud Afros Christianos, maximè Carthaginenses, quorum erat ille ciuis, solemne fuisse, vt qui baptismi sacramentô initiabantur, ij è sacrô lauacrô egressi vngerentur, indeque manus iisdem imponerentur. Neque ægrè concessero (tametsi id ex hoc locô necessariò confici non possit) vel eundem, vel similem tum quoque fuisse vsum apud cæteros si non omnes, certe plærosque Christiani nominis homines; præsertim Latinos. Græcos enim vnxisse baptizatos constat quidem, manum verò iisdem imposuisse, ne secutis quidem temporibus apparet; vt ex iis locis intelligetur; quæ in reliqua deinceps disputatione ex Græciæ scriptoribus afferentur. Sed qui in his Tertullianeis vnctionem, & impositionem manuum baptizatis collatam videmus, nullum profectò in iis Romanæ Confirmationis sacramentum videmus; imo multa ab eâ ita aliena videmus, vt quod hic describitur id aliud ab hoc, quod isti defendunt, sacramento fuisse necesse

cesse sit. Primò, vt hinc ordiar, dispar est vtriusque rei materia. Nam balsamum, quod Romani in suo Chrismate necessarium esse decernunt, nullum apud Tertullianum olet. Vero propius est, ex oleo simplici fuisse benedictam illam, quam memorat vnctionem. Tum Tertulliani vnctio *de pristinâ disciplinâ* est; id est de Mosaicâ, vt liquet, *quâ vngui oleô de cornu in sacerdotium solebant*. Chrismatio verò Latinorum de Christi disciplinâ esse fingitur, de eius mandatô, & Apostolorum vsu suscepta; & sanè inauditum est, vt noui populi propriè dicta sacramenta de veteri disciplinâ sint. Quod verò ait alicubi Bellarminus, *dicta veterum de Iudæis pertinere ad figuram huius sacramenti, non ad ipsam essentiam & veritatem*; id inquam, obiectionem nostram non soluit. Fateor sacerdotium, in quod vngebantur veteres, eius in quod Christiani inaugurantur, figuram fuisse; externum & temporale, mystici & æterni; adeoque & veterem vnctionem nostræ typum fuisse; corporalem scilicet spiritualis; illam ex oleô, huius ex spiritu. Veterem vnctionem vnctionis alicuius nostræ corporalis typum fuisse, absurdum est. Imo si aliqua est nostra corporalis vnctio, ea cum veteri eadem est; quomodo suam *de pristinâ disciplinâ* fuisse ait Tertullianus. Intelligit enim eam indè fuisse desumptam ab Ecclesiâ; non ex noui testamenti à Christô conditâ disciplinâ haustam: manifesteque significat ipsam ritus materiam, id est oleum, eiusque vsum, id est vnctionem (quæ vt liquet, ad sacramenti essentiam pertinent, cum sint eius pars, nempe materia) à Moyse mutuatos esse Christianos. Tum illud etiam falsum est, quod ait Bellarminus, *vnctionem Mosaicam* de qua hic Tertullianus, hodiernæ Latinorum Chrismationis figuram fuisse. Illa enim vngebantur in *sacerdotium*; hae verò in *pugiles, & athletas*, siue milites inungi se volunt; quod non pertinet ad sacerdotium. Hodierna vnctio potius ad eam referri debet, quâ veteres in regnum vngebantur. Regis enim propriè est bellare & cum hostibus congredi. Vnctio verò Tertullianea ad Sacerdotalem pertinebat; non ad regiam. Ergo ea ab hodiernâ alia fuit. Præterea quæ apud Tertullianum extat *manus impositio*, ea apud Romanos deest. Non enim credo, cauillabitur Bellarminus, Tertullianeam eandem esse cum suâ; quæ vt ipse interpretatur, nihil aliud est quam pollice in fronte facta Chrismatio, cùm Tertullianea manus impositio planè aliud sit, quam vnctio, quæ scilicet post eam demum peractam fit. *Dehinc* (inquit) *manus imponitur.* Forma vero Romani sacramenti, quæ his verbis constat, *Consigno te signo crucis* &c. multo etiam minus quàm materia, apud Tertullianum occurrit. Ille enim neque in vnctione, quam memorat, vlla huiusmodi verba adhibita fuisse ait; neque in eâ manus impositione quam subijcit; quam dum dicit *per benedictionem aduocare & inuitare Spiritum Sanctum*,

l. de conf. c. 9. §. Secunda obiectio.

ctum, oratione ad Deum constitisse potiùs significat, quam absolutâ enuntiatione. Neque huius item ritus ministerium solis Episcopis vindicat; sed & infrà vbi de baptismi ministrô agit; *Dandi* (inquit) *habet jus summus sacerdos, qui est Episcopus. Dehinc presbyteri, & Diaconi; non tamen sinè Episcopi auctoritate, propter Ecclesia honorem quô saluô salua pax est. alioquin etiam laicis jus est.* Qui & vnctionis & manus impositionis ritus, vnà cum baptismo continenter ac vno (vt sic dicam) spiritu suprà exsecutus erat; si quid in eorum ministris discriminis fuisse putasset; id hoc profectò locô nôtasset. Non fecit; Ergo videtur tam vtriusque illius ritus, quam baptismi exercendi jus & presbyteris, & forte etiam laicis, suô singulis locô & ordine tribuere. Iam de effectu, quid dicam? Vnctioni hoc tantum dare videtur, vt in sacerdotium vngamur. Spiritus sancti advocandi & inuitandi vim vni manus impositioni ab vnctione (vt diximus) sejunctæ delegat; & quidem Spiritus non bellatoris, & præliatoris, qualem Latini suæ chrismationi vindicant, sed columbini; id est, vt ipse interpretatur, *Spiritus simplicitatis & innocentiæ*, & *pacem Dei de cælo* afferentis: quæ, vt liquet, spiritui baptismali conueniunt omnia. Denique, & ipse rei titulus à Romanô mysteriô totus abludit. Hoc enim isti (vt notum est) in peculiare ac proprium sui nominis sacramentum seorsim effingunt; neque in baptismô, neque statim post baptismum, imò neque antè Eucharistiam participandum ac ne quidem post eam necessariò. Tertullianus verò vnctionem, & manus impositionem suas baptismalibus aquis pænè immergit; certè continenter, nullo interposito spatiô, adnectit. *Exinde egressi* (inquit) *de lauacro perungimur*, &, *dehinc manus imponitur.* Quid simile apud Latinos, quibus de baptismô emergentibus, ac nè postea quidem vnquàm vlla spiritûs inuitatrix manus imponitur? Chrisma verò illinitur quidem, sed quod alterius esse volunt ab hoc, de quô nunc quærimus, sacramentali generis? Quin & ipse Tertulliani liber clamat hos ambos, quos commemorat, ritus, baptismi rem esse. Nam & liber de Baptismô inscribitur, non de alio aliquo præterea sacramentô: & auctor tum alia quædam, tum hæc ipsa quæ recitauimus, exsecutus, non alia se, quam quæ ad baptismum pertinent enarrasse profitetur; *Diximus* (inquit) *quantum mediocritati nostræ licuit, de vniuersis, quæ baptismi religionem struunt.* ergo & *vnctio* & *manus impositio*, quæ eorum, de quibus dixit, pars sunt, ad baptismum pertinent. Vnctionem verò ad baptismum pertinentem ipsi etiam aduersarij sacramentum esse negant; cærimoniam esse confitentur. Denique Tertullianeam vnctionem hanc ipsam fuisse baptismalem cærimoniam (quam nunc Latini *presbyteralem* vocant) omnia docent. Vtraque de lauacrô egressis statim datur; vtraque ad baptismum pertinet; quod à confirmatione Latino-

de bapt. c. 17.

c. 20.

rum hodiernâ alienum est. Illam excipit manus impositio; Hanc eadem quoque olim excipiebat, vt ex ordine Romano, & eiusdem æui libris ritualibus apparet; quod infrà locô suô demonstrabimus. Huc postremo & illud accedit, quod quem veteres Theologi presbyterali Chrismationi vsum tribuunt, eundem Tertullianus suæ illi vnctioni vindicat. Nam & Theodulfus Aurelianensis [a], & Rabanus Maurus, & ipse etiam Iuo hanc fuisse presbyteralis Chrismationis rationem tradunt, vt neophyti ea delibuti, nominis Christiani cælestisque sacerdotij participes fierent: ita & Tertullianus de sua vnctione; *perungimur* (inquit) *de pristinâ disciplinâ, quâ vngi oleô de cornu in sacerdotium solebant.* & quæ sequuntur. Repetit vnctionem suam ab oleô, quô Aaron & eius exinde posteri vncti in sacerdotes; sic & Iesum vnctum à Patre, & nos ex eô, sed spiritualiter, indeque & Iesum Christum, & nos Christianos dici. Ergo hæc Tertulliani vnctio eadem cum eâ quæ presbyteralis posteà dicta inferioribus sæculis; quæ & eodem, quô hæc, locô, id est statim post lauacrum ministrabatur, & eiusdem vsus erat. Quod ea nunc in cerebro non in fronte fit, id à posterorum instituto est; Tertulliani æuô nihil simile occurrit; quô eam ex Mosaicæ disciplinæ, vnde sumpta erat, more, & in vertice & in fronte (quod nuper dicebamus) ministratam fuisse credibile est. Contigerunt & aliæ sequentibus sæculis in toto hoc vnctionis negotio mutationes, de quibus postea sigillatim suis temporibus dicemus. Sed quæ post hac consecuta sunt, minimè prohibent, quominus illa Tertulliani vnctio ea ipsa Chrismatio reuera fuerit, quæ nunc statim post baptismalem lotionem datur; quæque *presbyteralis* à ministrô, *verticalis* à parte corporis in quâ fit, dici cœpit, postquam alia quædam ex ea subnata vnctio solis Episcopis attributa est. Atque hinc quid sequatur, omnes vident. Cùm enim presbyteralem illam vnctionem etiam hodie Latini non sacramentum, sed meram baptismi cærimoniam esse confiteantur; apparet hanc, quæ eadem cum eâ est, vnctionem Tertullianeam frustrà ac sophisticè ad confirmationis hodiernæ chrismationem torqueri, quæ sacramentum propriè dictum esse fingitur. Neque est, quod obijciant, illud Tertulliani de suâ vnctione dictum, *In nobis carnaliter currit, sed spiritaliter proficit.* Nam & hæc de Chrismatione presbyterali æquè, ni fallor, dixeris; quæ tamen nullum (vt omnes fatentur) sacramentum est. Hæc nimirum & ipsa quoque *carnaliter currit*, quæ carnis cerebro, siue vertici affunditur: & *spiritaliter proficit*, ad spiritalem, non carnalem profectum instituta. Neque enim vt puto, ad hoc chrismat presbyter, vt caro proficiat, id est corporis verbi gratia, vel valetudo confirmetur, vel moles in suam mensuram fœliciter crescat. Spiritalis est, & ad animam pertinet omnis eius vsus, & ratio. Nam & quod adumbrat,

[a] de ord. bapt. c. 15. de inst. Cler. l. 1 c. 28. Serm. de Eccl. Sacr.

Sacer-

Sacerdotium, non carnale, vt Aaronicum, sed spiritale est; & quem nobis præstat vsum, is quoque spiritalis est. Nempe hac suâ, quam nobis obijcit, rerum spiritalium imagine, & mentem ad attentionem, ac fidem, & animum ad spem, atque gaudium spiritale erigit. Eô rectè dicitur *spiritaliter proficere*; etiam quæ cærimonia est; nullum autem propriè dictum sacramentum est. Neque vexandum, quod Tertullianus be baptismô addit. Comparatio eô valet, vt intelligas tam esse spiritale id, ad quod vnctio refertur, quam id, ad quod baptismus; eô non valet vt illud vnctionis perinde effectum sit, atque hoc baptismi est; vel vt vnctio ritus sit eiusdem generis, cuius est baptismus; hoc est sacramentum. Nihil enim vetat, etiam quæ non sunt planè eiusdem generis, ac naturæ, ea tamen quædam inter se habere similia. Iam neque ea, quæ de manus impositione habet Tertullianus quicquam aduersariorum causam iuuant. Primô, quia hæc qualiacumque sint, nihil ad eos pertinent; apud quos nulla Chrismationem excipit manus impositio. Secundò quia & hanc suam *manus impositionem* Tertullianus tantùm non clamat fuisse baptismi cærimoniam, quam scilicet & in librô de Baptismô, & in mediâ administrationis baptismi descriptione inserit, ac permiscet. Sed eam ait (inquis) *per benedictionem aduocare & inuitare spiritum sanctum.* Quid-ni, inquam? Cùm enim oratio ad Deum, præsertim ab eius ministrô, præsentis Ecclesiæ nomine fusa, etiam hanc vim habeat, vt Spiritum S. aduocet & inuitet, mirandum non est id de suâ manus impositione dixisse Tertullianum; quæ nihil aliud erat, quàm oratio. Sed & ipse statim satis ostendit per baptismum conferri sanctum illum spiritum, manus impositione inuitatum, dum hoc mysterium machinæ hydraulicæ comparat, è quâ concorporatus arte humanâ in aquam spiritus, manibus desuper incumbentibus pressus, in clarissimum sonum erumpit, vel vt ille loquutus est, *animatur.* Idem quoque mox significat, cum ait spiritum Sanctum in fideles descendentem *super Baptismi AQVAS, tanquam pristinam sedem recognoscentem conquiescere.* Nimirum etsi vnus, idemque baptismus neophytum & abluat, siue emundet, & infusâ cœlitùs spiritus luce atque gratiâ exornet; est tamen certus inter hos actus ordo, si non in temporis, certè in naturæ momentis constitutus, vt homo ante mundetur, quam Spiritum Sanctum apud se habitaturum accipiat. Prius enim parari, euerri, & purgari domum decet, quàm tantum in eam hospitem induci. Ad hunc ergo ordinem spectat quod ait Tertullianus spiritum *descendere super emundata corpora,* & quod in superioribus dure alioqui negauerat, *nos in aquis Spiritum Sanctum consequi.* Intelligit primum hunc baptismi effectum esse, vt emundemur, & spiritui sancto præparemur; non esse, vt spiritum statim & in primô (vt loquuntur) naturæ *instanti* accipiamus, qui in nos nisi

cap. 6.

emundatos, & præparatos non ingreditur. Sed non est putandum eò negasse Tertullianum baptismi hanc quoque esse vim, & efficaciam, vt spiritum accipiamus, quod, nisi non modò & scripturæ, & Ecclesiæ, sed & sibi ipsi contradicat, statuere non potest. Alibi enim aduersus Marcionem disputans clarissimè docet, imo velut Christianæ doctrinæ principium *præsupponit*, vt loquuntur, *baptismum esse consecutionem Spiritus Sancti. Si consecutio est spiritus sancti baptismus scilicet, quomodò spiritum adtribuet Deus, qui animam non prius contulit.* Hunc ergo ipsum rerum ordinem ostendebat cærimoniarum propriis baptismi actibus adnexarum series. Ipsa lotio primo emundari hominem profitebatur; Christianum, id est vnctum fieri, & in sacerdotem allegi (quod ipsius per se baptismi, id est aquæ, species non ingerebat) adiuncta à veteribus ex oleó vnctio significabat. In emundatum, & consecratum hominem descendere spiritum sanctum aduocans, & inuitans Ministri manus capiti imposita, eiusque comes benedictio, siue oratio loquebantur; Sed ita tamen, vt & consecrationem in nouam dignitatem, & cœlestis spiritus inhabitationem, non minus quam emundationem ab vna baptismi vi propriè profluxisse, atque manasse intelligamus. Ex his patet nihil caussæ esse, cur Tertullianeam vel manus impositionem vel ex oleo vnctionem aduersarij legitimum ac propriè dictum sacramentum olim apud Ecclesiam habitam fuisse affirmarent. Vtramque nudam baptismi cærimoniam fuisse verum est; plane eiusdem census eum illa ab eodem scriptore non semel alibi memorata mellis, ac lactis prægustatione · quam Latini, Græcique omnes sacramentum esse adeo non putarunt vt eam jampridem vtrique plane penitúsque antiquarint.

l. 1. contr. Marc. c. 28. p. 454. C.

Caput V.

Expenduntur alia Tertulliani de eadem re loca, & ab aduersariorum Strophis vindicantur.

ITa Explicato Tertulliani de vnctione, & manus impositione loco, qui primus in omni vera antiquitate de hoc argumentò occurrit, nihil fere superest difficultatis in aliis vel eiusdem scriptoris, vel aliorum veterum ea de re dictis; quorum scilicet omnium vna ferè eademque est ratio. Excutiamus singula. Tertullianus idem in opere de resurrectione, quod a. D. 209. jamdudum Montanista ex Baronij rationibus scripsit; *Scilicet* (inquit) *caro abluitur vt anima emaculetur. Caro vngitur, vt anima consecretur. Caro signatur, vt & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur. Caro corpore*

ad a D. 209. §. 1. l. de resurr. carn. c. 8. p. 384.

corpore & sanguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur. Non possunt ergo separari in mercede, quas opera coniungit. Hoc, vt liquet, agit, suas esse & carni in pietatis actibus partes, vt & in immortalitate suum ei jus vindicet contra hæreticorum insaniam, qui resurrecturam negabant. Itaque sacramenta affert quorum effectus & mysteria ad animam pertinent; elementa & signa carne suscipiuntur; imo carne ob hoc ipsum suscipiuntur vt eorum mysteriô anima fruatur; vnde illud conclusit, quod paulò antè posuerat. *Denique cùm anima Deo allegitur, Caro est quæ efficit, vt anima allegi possit.* Bellarminus Tertulliani in his recensendis ordinem obseruat; *Videtur* (inquit) *totum ritum breuissime comprehendere, id est vnctionem, signum crucis, & impositionem manus.* Ritum fateor, Bellarmine, his verbis, totum comprehendit; sed baptismalis cærimoniæ; non verò quod tu vis, alicujus propriè dicti sacramenti; & ritum comprehendit suæ cærimoniæ, non tui sacramenti. Commemorat enim diserte vnctionem, signationem, manus impositionem. In tuô sacramentô vnctionem solam video, sed in crucis signum ductam. Manus impositionem nullus video. Quod enim vis vnum eundemque illum actum, quo apud vos confirmant Episcopi, & vnctionem esse & signationem, & manus impositionem; nemo est adeo vafer præstigiator, qui id nobis persuadere possit. Vt & linere & linendo signare (chrismate scilicet in crucem ducto) simul semelque possit Episcopus, capimus quidem & concedimus; Pollicem summum chrismate tinctum per frontem ducere scimus ac tenemus aliud esse, quam manum alicui imponere. Neque vt pro eodem habeas, hoc est vt ludos nos facias, sinit Tertullianus, qui eô quem nuper dimisimus, locô, alterum ab altero distinxit, seorsumque posuit; & postquam vnctionem fusè descripsit, *Dehinc* (inquit) *manus imponitur.* Tui vero Episcopi aliter. Non enim prius vngunt; dehinc manus imponunt: sed mirabili compendio, si te quidem audimus, simul & semel & vngunt & manus imponunt; quasi dicas eos simul esse & bibere; vel vno eodemque temporis punctô & sorbere & flare. [illegible] nihil ad Tertullianum tua manus impositio. Si, quod *caro vn*[illegible] sacramentum est; quod eadem *manus impositione adumbratur*, [illegible] quoque ei sacramentum fuisse necesse est. Ita hic tibi aut duo ista confitenda sunt sacramenta, aut neutrum sacramentum esse concedendum est. Illud non vis. Ergo hoc mihi concedas, velis nolis, necesse est. Quod enim addis conjungi hæc cum baptismô, & Eucharistiâ, & hoc locô, & alibi libro primo contra Marcionem, & in libro de præscriptionibus, fateor; Eo effici, vt hæc sacramenta quoque sint à baptismo diuersa nego. Coniunxit Tertullianus, quod cærimoniæ essent baptismales, quæ peracta lotione, neophyto ante Eucharistiam ministrabantur,

l. de Conf. c. 6. §. Tertull.

non quod ipsæ legitima seorsim à baptismô sacramenta essent. Sed neque ex eô, quod ait Tertullianus *carnem vngi, vt anima consecretur; carnem signari, vt & anima muniatur, carnem manus impositione adumbrari, vt & anima spiritu illuminetur*; colligere possunt vel Aurelius vnctionem, vel Sirmondus manus impositionem, propriè ac veri nominis sacramentum fuisse. Cùm enim vna eademque sit de vtraque locutio, profectò vel vtramque proprium per se ac seorsim sacramentum fuisse confitendum est, vel neutram fuisse, hinc quidem colligi concedendum est. Iam verò neque manuum impositionem Aurelius, neque vnctionem Sirmondus verum ac propriè dictum sacramentum fuisse volunt. Ergo confiteri vterque debent nequaquam hinc confici posse, vt vel hæc, vel illa sacramentum fuerit. Certè vt hic Tertullianus *carnem vngi, signari, manu adumbrari* ait, *vt anima consecretur, muniatur, illuminetur*, ita quoque dixit Rabanus *baptizati hominis cerebrum sacrô Chrismate à presbyterô signari, vt regni Christi particeps fiat.* Et fatentur tamen tum Aurelius, tum Sirmondus illam cerebri Chrismationem meram esse baptismi cærimoniam; non esse verum ac propriè dictum sacramentum. Ergo neque illam Tertulliani vel vnctionem, vel manus impositionem sacramentum ideò fuisse concluserint, quod vel illam, vt anima consecretur, vel hanc, vt illuminetur, suscipi dixit Tertullianus. Nimirum ita de cærimoniis, symbolicisque omnibus loqui amant veteres; id ipsum iis tribuentes, non quidem quod efficiunt, si propriè loquendum est, sed tamen, quod significant atque adumbrant. Ita quod hoc ipsô in locô ait Tertullianus, *carnem signari, vt anima muniatur*, tametsi vt videtur) de baptismali signatione propriè dictum sit, nullâ tamen inuidiâ de quauis signatione etiam extra omne sacramentum, dicere potuit: & si dixisset, nemo opinor, tam stultus est, qui indè concluderet quodvis (vt vocant) crucis signum verum & propriè dictum sacramentum esse. Idem alibi *infantari* dicit neophytos *per mellis lactisque societatem.* Ergo & ad præsens exemplum dicere potuit, *carnem mel & lac prægustare, vt anima infantetur*, quod si dixisset, nemo tamen inde concluderet, illam me[illegible]isque prægustationem verum fuisse sacramentum; quam scilicet omnes vbique antiquatam vident. Itaque quatuor istis vocabulis *emaculari, consecrari, muniri, illuminari*, totidem nobilissimos baptismalis mysterij effectus complexus est; Actus quibus illi significantur in solemni mysterij administratione quatuor æquè verbis expressit, *ablui, vngi, signari, adumbrari*: Hos ad illos referri, ac pertinere significauit; An & ab horum vi atque efficientia illi pendeant (quod nihil ad præsens argumentum pertineret) in medio reliquit. Satis ei fuit, quod sui hoc locô instituti erat, vrgere, carnem, quà fas est, iis quoque mysteriis cohonestari, dum eos ipsa actus propriè

l.1. de instit. cler. c. 28.

.1. aduers Marc 5.14.

priè susc ipit, qui repræsentatam animæ in baptismo salutem adumbrant, & ad eam rectà atque vnicè referuntur; vt quæ mediorum ad salutem pertinentium suo modo, particeps est, eam & ipsius salutis, ad quam ista referuntur; pro suæ quoque naturæ ratione, consortem aliquando futuram plane consentaneum sit. Idem argumentum alibi torquet in Marcionis Deum, salutis sacramentis eandem illam carnem, quam à salute exclusurus erat, absurde ac præpostere initiantem; *signat* (inquit) *hominem numquam apud se resignatum; lauat hominem nunquam apud se coinquinatum, & in hoc totum salutis sacramentum carnem mergit exsortem salutu.* Superest vnus apud Tertullianum locus quem, ad vnctionem quoque vulgò referunt; vbi de Diabolô diuinarum & Ecclesiasticarum institutionum æmulô; *Tingit & ipse quosdam* (inquit) *vtique credentes & fideles suos, expositionem delictorum de lauacro repromittit, & si ad huc memini, Mithra signat illic in frontibus milites suos; celebrat & panis oblationem.* Quod ait de signatione in fronte, accipiunt de oleô, quô de baptismali lauacro egressos, ita jam tum innunctos putant, vt vnctio duceretur in crucis figuram; quod si stat, hinc sequetur non in solo vertice, aut in pectore, vt postea in baptismali Chrismatione factum, sed in fronte signatos fuisse illo æuô quotquot post baptismum vngebantur; vngebantur autem (vt ex libro de baptismo apparuit) quicumque baptizati fuerant) Nouissimus in Tertullianum obseruator Rigaltia hunc quidem etiam sensum refert; sed alium priori loco memorat, vt in genere de crucis *signaculo*, quô Christianos illius sæculi ipse alibi Tertullianus testatur *frontem quacumque eos conuersatio exerceret, triuisse.* Ita ergo & Mithram in Sathanæ castris suorum quoque frontes signasse, ritus Christiani æmulatione. Ego, velut rem dubiam, in mediô relinquo. Hoc tantum obiter monebo, etiamsi ex hoc Tertulliani loco priori sensu sumpto sequatur tum vnctos fuisse in fronte post lauacrum neophytos, non sequi tamen non & in vertice vnctos. Fieri enim facile potest, vt & in vertice & in fronte vngerentur, qualiter vnctos apud Mosaïcam disciplinam diximus; qui in sacerdotium consecrabantur, sed & scimus, quod posteà docebitur, non vnam corporis partem; sed plures à Græcis etiam hodie Chrismari & jam olim chrismatas fuisse. Sed vtrovis modô accipiatur Tertulliani locus siue de baptismali siue de omni consignatione, illud quidem apparet non aliam apud hunc scriptorem vnctionem occurrere; quam vnam statim post sacram lotionem, ante manus impositionem, ministratam, & quidem (si vltimum hunc locum ad eam referre placet) in fronte in crucis figuram ductam; à Latinorum sacramentô multis modis, quod supra ostendimus alienam, de genere non sacramentorum, sed sacramentalium vt vocant, cærimoniarum, ex veteri siue Mosaïca disciplina:

l. 1. contr. Marc. c. 14 p. 431.

de præscrip. adu. hær. c. 40 p. 247.

l. de Coron. c. 111.

ſciplina ad Chriſtianum quod in baptiſmo aditur nomen atque ſacerdotium adumbrandum à Patribus aſſumptam.

Capvt VI.

Reijciuntur in ſuum locum, quæ ex Pſeudo-Vrbano ab aduerſariis falſo obijciuntur. Soluuntur 2. obiecta Origenis loca.

HOc loco eſſent expendenda, quæ Bellarminus & alij, Vrbani I. Romæ Epiſcopi nomine laudant, ſi verus eorum auctor eſſet Vrbanus. Sed illa Epiſtola ex earum quoque cenſu eſt, quas octo prioribus Chriſtianiſmi ſæculis incognitas, neque ab vllo eorum temporum ſcriptore laudatas, neſcioquis de Hiſpaniâ Iſidorus Mercator circa a.D 830. collegit & diſſeminauit; paulò antè vel à ſe ipſo, vel ab aliô aliquo peſſimi furfuris artifice craſsô filô contextas & ex emendicatis hinc indè centunculis ineptiſſimè, ac inſcitiſſimè conſutas. Præter communes omnium epiſtolarum Elenchos qui multi ſunt, & quidem euidentiſſimi, hæc Pſeudo-Vrbani propriis quoque ac ſingularibus argumentis falſa atque ſuppoſititia eſſe deprehenditur; his ſcilicet, primò quod data eſſe ſcribitur Antonio & Alexandro Coſſ. Septembr. 5°. (id eſt ex Baronij ſententia a.D.224.) Elagabali 4°. Calliſti Pontificis 4°. id eſt biennio antequam Vrbanus Romæ Epiſcopus eſſet ordinatus; qui (vt ex tabulis Chronologicis cum Baronio ſentientibus patet) Caſtillo ſuffectus eſt a.D.226. Octobri menſe; tum quod ab illius temporis conditione aliena de poſſeſſionibus, vt vitæ communis neceſſitate ineptiſſime philoſophatur; tertio quod fere tota ex Proſperi, Gregorij, Euſebij, ſiue Eucherij, Concilij Pariſienſis ſub Gregorio IV. & aliorum laciniis conſarcinata ſit. Quarto denique, quod *carceri tradi, & exilio perpetua deportationis vti, vel vri* iubet, qui *prædia Eccleſiaſtica vexarit*; quod pœnarum corporalium & ciuilium genus in Epiſcoporum poteſtate atque vſu nondum fuiſſe, quo tempore ſedebat Vrbanus, omnes ſatis vident. Blondellum noſtrum adeat qui ſingula hæc quæ ex eôdelibauimus, plenius cognoſcere volet.

l. de Epiſt. decretal. p. 265.

Ergó reiectô in veri ſui parentis ſæculum, id eſt nonum, huius ſuppoſititiæ Epiſtolæ teſtimonio; nunc ad Origenem mortuus eſt a. D.254. Veniamus, qui Tertullianum proxime ſecutus eſt. *Donum gratia Spiritus* (inquit) *per oleí imaginem deſignatur, vt non ſolum purgationem conſequi poſſit is, qui conuertitur à peccato, ſed & ſpiritu ſancto repleri, quo & recipere priorem ſtolam, & annulum poſſit, & per omnia recon-*

hom. 8. in Leuitic. extr. p. 150. T. 1.

reconciliatus Patri in locum filij reparari. Si locus (quod vult Bellarminus) ad eam vnctionem pertinet quæ tum in vsu erat apud Christianos, apparet primo quod & ad Tertullianum diximus, eam fuisse ex oleo: ex Balsamo jam fuisse non apparet. Neque cum hoc pugnat quod homilia sequente Chrisma dicitur. Norunt enim, qui græce sciunt χρῖσμα (si ea voce hic vsus est Origenes) vocabulum esse commune, non balsamum, sed quodvis vnguentum etiam ex oleo mero significans. Secundò notandum, quod ait Origenes spiritum, non per illud *oleum* dari; sed *per eius imaginem designari*; quod planè conuenit cærimoniis, & iis ritibus, qui vulgo apud Latinorum scholas *sacramentalia* dicuntur. Vult scilicet illa olei imagine significatum fuisse, nos per Domini gratiam, quæ in baptismo confertur, non modo à peccatis purgari, sed & Spiritum Sanctum accipere, quæ (vt liquet) nihil ad constituendum Confirmationis sacramentum valent. Sed nolim hic immorari, tum quod homiliæ in Leuiticum suspectæ sint, easque notas circumferant quæ videntur ostendere opus, vel non esse Origenis, vel certè ab interprete fuisse interpolatum; tum etiam quod non est certum an hæc eius verba de vllo Christianorum oleô intelligenda sint; an non potiùs de Leuiticô siue Iudaïcô, de quo in illa homilia fusè disputat. Occurrit & in sequenti homiliâ disertior ad hoc nostrum institutum locus; *Omnes* (inquit) *quicumque vnguento sacri Chrismatis delibuti sunt sacerdotes effecti sunt, sicut & Petrus ad omnem dicit Ecclesiam,* vos autem genus electum, & regale sacerdotium, gens sancta. Est & hoc vnum de Bellarmini telis. Ego verò respondeo Origenem dicere, *quicumque vncti essent* (ea scilicet baptismali vnctione de quâ nuper pluribus ad Tertullianum) *eos sacerdotes mysticos effectos esse*; quia nemo sic vngebatur, qui non esset baptismo tinctus, quo Sacerdotalis dignitas nobis confertur; idque ipsam illam vnctionem significasse. Hanc verò vnctionem proprium seorsim à baptismo sacramentum fuisse nusquam hic apud Origenem legi; imò nè hoc quidem per vnctionem illam sacerdotium nobis conferri; quod ipsum tamen etiamsi dixisset Origenes, nihil eo Latinorum caussam iuuaret; quod rebus symbolicis ea plærumque tribui solent, quæ licet ea non efficiant, ostendunt tamen atque significant. Denique quod addit Origenes *omnem Ecclesiam* huius, cuius meminit *sacerdotij, esse consortem,* id satis ostendit quæ ad id pertinet, vnctio, eam à Latinô Confirmationis sacramentô esse alienam; Nam per hoc sanè neque sacerdotium illud mysticum conferri dicitur; neque aliquid tribui, quod sic totius Ecclesiæ commune; cum non omnes imo neque plurimi ex iis hominibus quibus constat Ecclesia, illud quod dicitur Confirmationis sacramentum suscipiant.

l de confirm. c. 1. §. Origenes.

vb. supr. hom. 9. p. 56.

Caput VII.

Explicatur 3. testim. quod est Cornelij R.E. idque ad baptismi solemnem eo sæculo cærimoniam non autem ad hodiernum Latinæ Confirmationis sacramentum pertinere ostenditur.

SEquitur tertium de hoc baptismalis administrationis ritu testimonium, Cornelij Romanæ Ecclesiæ Episcopi a.D.253. in Epistolâ ad Fabium Antiochenum Episcopum apud Eusebium. Is ergo de Nouatianô loquens ὃς, inquit βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ἐπορκιστῶν, νόσῳ περιπεσὼν χαλεπῇ, καὶ ἀποθανεῖσθαι ὅσον οὐδέπω νομιζόμενος, ἐν αὐτῇ τῇ κλίνῃ, ᾗ ἔκειτο, περιχυθεὶς ἔλαβεν. εἴγε χρὴ λέγειν τὸν τοιοῦτον εἰληφέναι. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν λοιπῶν ἔτυχε, διαφυγὼν τὴν νόσον, ὧν χρὴ μεταλαμβάνειν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, τοῦ τε σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου. τούτου δὲ μὴ τυχών, πῶς ἂν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔτυχε; Hæc ita reddit Christophorsonus. *Qui quidem vbi exorcistarum præsidio spiritu illô malô esset liberatus, & post in tam grauem morbum, vt jam ferme mori putaretur, incidisset, in lectô, in quô decumbebat, aquâ circumfusus, baptismum accepit si modo talem hominem accepisse dicendum sit.) Verum morbô tandem elapsus, neque cætera,* * *quibus post baptismum secundum Ecclesiæ canonem imbui oportuerat, acquisiuit* (consecutus est *neque Domini sigillo ab Episcopô obsignatus fuit, quô quidem neutiquam potitus, quomodò quæso Spiritum Sanctum adeptus est?* Quibus illa quoque conjungenda sunt, quæ paulò post idem de eodem Nouatianô subtexit; ἐν ᾗ (ἐκκλησίᾳ (inquit) πιστεύσας κατηξιώθη τοῦ πρεσβυτερίου, κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐπιθέντος αὐτῷ χεῖρας εἰς πρεσβυτερίου κλῆρον, ὃς διακωλυόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν. ἐπεὶ μὴ ἐξὸν ἦν τὸν ἐν κλίνῃ διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ οὗτος, εἰς κλῆρον τινὰ γενέσθαι, ἠξίωσεν συγχωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον μόνον χειροτονῆσαι. *In quâ* Ecclesia) *post fidem receptam presbyteri munere donatus fuit, idque propter amorem & beneuolentiam, qua Episcopus qui illi manus imposuit, eum complexus est* (græcè per gratiam Episcopi, qui ei manus imp.) *Qui quidem Episcopus non modo ab vniuerso Clero, sed etiam à multis laicis vetitus (quoniam minime licebat, quemquam in lectô propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat; in clerum assumi) magnoperè postulabat* (græcè, postulauit) *sibi potestatem dari* (græcè), *concedi) huic soli manus in sortem presbyterij imponendi.* Hactenùs Cornelius; ex cuius narratione patet Nouatianum ex deploratæ valetudinis occasione baptismum in lectô suscepisse; (quod genus *Clinicos* veteres appellabant.) Itaque neque vnctione (quod in solemni baptismo fiebat) neque manus imposi-

hist. Eccl. Euf. l.6.c 41.p.70. A. Gr. edit.

hist. Eccl. Euf. l 6. c 35.p 121. A.

* gr quæ participare oportet.

vb supr. paulo post.

vb. supr. paulo post.

tione fuiſſe poſt lotionem conſecratum: ſed eundem tamen poſteà, vbi conualuiſſet, Fabiani Romæ Epiſcopi, Cornelij anteceſſoris, indulgentiâ, præter Eccleſiæ morem, & clericorum ac plebis voluntatem, ad preſbyterij dignitatem euectum. Id autem Cornelij teſtimonium & Bellarminus [a], & Aurelius [b], & alij omnes aduerſarij ad ſuæ Confirmationis ſacramentum trahunt. Ego verò fateor illa τὰ λοιπὰ, *cætera poſt bapeiſmum ſolemnia*, quibus caruit Nouatianus intelligi lactis & mellis prægustationem, & alias, ſi quæ tum erant in Eccleſiæ Romanæ vſu baptiſmales cærimonias; quibus cum hicà Cornelio liquido accenſeatur τὸ σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου, *obſignari ab Epiſcopo*; non modo hinc non conficitur obſignationem iſtam quæcumque tandem illa fuerit, fuiſſe verum ac propriè dictum ſacramentum; ſed contrà hinc apparet eam, non veri nominis ſacramentum, ſed cærimoniam baptiſmalem fuiſſe eiuſdem cum illis cæteris censûs, quæ non expreſſit Cornelius. Idem etiam indè probatur quod iſtorum obſeruationem, non ad Chriſti mandatum, aut Euangelij præceptum, aut Apoſtolorum traditionem, ſed ad regulas Eccleſiaſticas refert ὃν (inquit) χρὴ μεταλαμβάνειν κατὰ τὸν ἐκκλησίας κανόνα. Nimirum quod ſuprà diximus, baptiſmi adminiſtrationem, vt eſſet auguſtior, iſtis veluti appendicibus exornauerat Eccleſia, primò vna, & altera, puta Romana, vel Africana; mox inſtitutum, cùm probabile videretur, ad plures indeque ſenſim ad omnes manauerat. Iam Eccleſiæ quidem ſi fortè eſt cærimonias inuenire & canonibus ſuis præſcribere; ſacramenta inſtituere, non eſt, nunquam fuit, nunquam erit. Ea res vnius Chriſti eſt. tertiò idem quoque oſtendit Fabiani Romæ Epiſcopi in Nouatianô ad preſbyterium promouendô factum. Nam ſi illa qua iſte carebat, vnctio, non baptiſmalis, baptiſmoque cohærens cærimonia (quod nos dicimus) ſed proprium ſeorſim ſacramentum erat, qualis Latinorum eſt hodie Confirmatio; Cur Fabianus hominem, cùm eum vellet in presbyterum conſecrare, eo quo carebat ſacramentô non donauit? Quid prohibebat, quod antea omiſſum erat, id nunc conferre? maximè cum eâ ratione videatur inuidiam illam mitigaturus fuiſſe quâ apud Clerum & plebis magnam partem flagrare intelligebat ſuum illud conſilium de homine clinico in clerum prouehendo? At qui nihil ille fecit huiuſmodi, ſed precibus tantùm apud ſuos euicit, vt ſibi præter conſultum Eccleſiæ ordinem vnius Nouatiani in clerum allegendi poteſtas eſſet. Vndè nemo non videt planè aliam fuiſſe veteris iſtius obſignationis rationem ac naturam, quam quæ nunc Confirmationis eſt apud Latinos. Erat ſcilicet tum huiuſmodi iſte ritus, vt baptiſmi lotionem ſtatim ſequeretur, (quod & ex Tertullianô didicimus) ſi tum fortè omiſſus fuiſſet, non putaretur neceſſario poſteà miniſtrandus; quod cærimoniæ baptiſmali conuenit; pro-

[a] l de conf. c. 3 § Tertius.
[b] vindic p. 56. & orth. p 126.

proprio ac vero per ſe ſacramento, non conuenit. Poſtremò quod Clerus & pars plebis Nouationi ordinationi interceſſit, oſtendit quidem quorum minus plenus, neque ex canone Eccleſiæ ſolemnis fuerat baptiſmus, eos à ſacris ordinibus repelli ſolitos; ſed Fabiani tamen tum Epiſcopi Romani, & Illuſtris paulò poſt Chriſti martyris, Iudicium hunc Nouatianum, ad Presbyterium euehentis, docet non fuiſſe hanc obſignationem à Dominô in Eccleſiæ ſacramentum Inſtitutam; quæ ſi verè fuiſſet huiuſmodi, non eſt credibile tantum virum exiſtimaturum fuiſſe quemquam ad preſbyterium euehi fas eſſe, qui non eſſet eà conſecratus. Sed vir grauiſſimus rem ab Eccleſiâ, non à Dominô traditam obſeruandam quidem, neque temerè violandam cenſuit, non eâ tamen religione, aut neceſſitate; vt non poſſet aliquandò ſine crimine omitti. Atque huic eius judicio acceſſiſſe vel certè conceſſiſſe & Clerum, & plebem euentus docet. Nouatianus enim preſbyter eſt ab eô manuum impoſitione conſecratus; & id miniſterium in Eccleſiâ Romanâ aliquandiu geſſit: ita vt tandem etiam à nonnullis Fabiano per glorioſum martyrium conſummato, in Epiſcopum aſſumptus, tametſi vitio fuerit; vndè exorta eſt eius à Corneliô, legitimô Fabiani ſucceſſore diſceſſio, longi ac tætri ſchiſmatis cauſſa. Hinc liquet parum eſſe firmum, & à cauſſæ, tametſi optimæ, ſtudiô profectum, quod Cornelius hic Nouationo obijcit; τούτου δὲ μὴ τυχὼν (nimirum τοῦ σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου) πῶς ἂν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔτυχε; Negat Spiritum S. adipiſci potuiſſe, qui non fuiſſet in baptiſmo ab Epiſcopo conſignatus; contra apertam primo vt liquet, deceſſoris ſententiam, qui Nouatianum in preſbyterium nunquam allecturus fuerat, ſi quod Cornelius hic ſtatuit, id ipſe quoque ſenſiſſet, ſpiritui ſanctô neceſſariò carere, qui non fuerit ab Epiſcopo conſignatus; ſed & præter Cleri plebiſque opinionem qui de ſuâ aduersùs Nouatiani ordinationem interceſſione non videntur quicquam remiſſuri fuiſſe, ſi eum, quem allegi tandem conceſſerunt, ſpiritus ſancti conſortem fieri nunquam poſſe, quod hic arbitratur Cornelius, cenſuiſſent. Vt mittam manifeſtam rei ipſius abſurditatem. Nam ſi (quod omnes concedunt) Spiritum Sanctum conſequuntur, qui baptiſmum ſuſcipiunt; vel fatendum eſt etiam eos, qui non ſunt ab Epiſcopo conſignati, ſpiritum ſanctum interdum conſequi (quod & Hieronymus poſteà diſertiſſimè defendet) vel certe negandum eſt, quemquam verè baptizatum eſſe, niſi qui & ab Epiſcopo idem conſignatus fuerit, quod & à veteris Eccleſiæ, & ab hodiernis, præſertim Latinorum, placitis vehementer eſt alienum, apud quos innumerabiles ſunt, qui etiamſi obſignati ab Epiſcopô non fuerint, habentur tamen pro verè baptizatis. Ab eodem cauſſæ ſtudio eſt, quod Cornelius ipſum Nouatiani baptiſmum in dubium reuocat, quod is

aduerſ. luci-fer.

in lecto

in lecto vrgente morbo perfusus esset ἐν αὐτῇ τῇ κλίνῃ, ᾗ ἔκειτο, περιχυθεὶς ἔλαβεν· εἴγε χρὴ λέγειν τὸν τοιοῦτον εἰληφέναι; *in eo ipso, in quo iacebat, lecto circumfusus, baptismum accepit, si tamen accepisse, qui talis esset, dici potest.* At qui etiam clinicorum, etiamsi non solemnem, verum tamen esse baptismum liquet, & apud omnes confessum est. Ergo in his quidem Cornelium, quod humanum est, non nihil suo studio, suæque profecto iustissimæ in Nouatianum indignationi indulsisse, apparet. Quamquam non ineptè fortasse possint hæc eius verba in commodiorem sensum inflecti; si, quod ait *spiritum sanctum accipere*, id pro ipsa manus impositione, quæ spiritus sancti symbolica erat aduocatio, dictum interpretemur; qualiter non semel dictum à veteribus, *spiritum sanctum tradere*, pro manus imponere. Sic enim planus, & verus erit Cornelij sensus; qui scilicet non esset *ab Episcopo consignatus*, eum *non posse* (id est non licere ex solemni tunc receptoque Ecclesiæ more) manus impositionem suscipere. Nam quod ex Tertullianô didicimus, primò inungi, tum manu antistitis impositâ adumbrari baptizatos mos erat. Ergo qui non erat vnctus, siue obsignatus, ei neque manus postea imponi fas erat. Vndè conficit Cornelius vitiô factam Nouatiani in presbyterum ordinationem; quâ scilicet manus ei imposita erat, qui non fuerat obsignatus; quod mos & canon Ecclesiæ communis abnuebat. Ad quam obiectionem nihil aliud erat, quod responderet Fabianus, vt suum ipse factum tueretur, nisi hoc vnum, non esse adeò fixa & immota, quæ à solâ Ecclesiâ, non autem ab ipsô Dominô, constituta sunt, vt ea (modo id rarò & verecundè fiat) non possint interdum, si Ecclesiæ ipsius vsus requirat, omitti ac seponi. Quæ sanè responsio id ipsum quod suprà diximus, præstruit, atque affirmat, obsignationis scilicet post baptismalis ritum, cærimoniam esse ab Ecclesiâ institutam, non traditum à Christo, vel ab Apostolis præceptum sacramentum. Atque hæc quidem de Corneliô satis.

CAPVT VIII.

Quartum testimonium, quod est Cypriani. Eius omnia dicta expenduntur, explicantur, & à Bellarmini, Petri Aurelij, & aliorum sophismatis vindicantur. Liber de cardinalibus operibus Christi, non est Cypriani, sed Arnoldi Bonæuallensis; ad cuius tempora rejicitur.

CVjus æqualis Cyprianus fuit, Carthaginensis Ecclesiæ per illa tempora præsul, martyrio & ipse a. D. 258. consummatus. Is ergo pugnans non esse verum baptismum, qui ab hæreticis confertur (qui eius fuit, & Afrorum, & aliorum complurium illius æui illustrium virorum error) postquàm datam ab hæreticis aquam eam peccata mundare non posse pluribus ex scripturis, quantum quidem in ipso est, ostendit; ex vnctione quoque & manus impositione similia argumentari pergit in hunc modum; *Vngi quoque* (inquit) *necesse est eum, qui baptizatus sit, vt accepto Chrismate, ad est vnctione, esse vnctus Dei, & habere in se gratiam Christi posse. Porrò autem Eucharistia, & vnde baptizati vnguntur, oleum, in altari sanctificatur. Sanctificare autem non potuit olei creaturam qui nec altare habuit, nec Ecclesiam. Vnde nec vnctio spiritalis apud hæreticos potest esse, quando constet oleum sanctificari, & Eucharistiam fieri apud illos omninò non posse.* Hæc de vnctione. Exinde & de manus impositione, & quidem continenter. Ad eam enim pertinent, hæc quæ statim subijcit; *sed & baptizato, quam precem facere potest Sacerdos sacrilegus & peccator? cum scriptum sit,* Deus peccatorem non audit? Sed qui eum coluerit & voluntatem eius fecerit, illum audit. *Quis autem potest dare, quod ipse non habeat? aut quo modo potest spiritalia agere, qui ipse amiserit Spiritum Sanctum. Et idcircò baptizandus est, & innouandus qui ad Ecclesiam rudis venit, vt intùs per sanctos sanctificetur.* Hæc Cyprianus, quæ Bellarminus & alij Latini solenni securitate pro suæ Confirmationis sacramento afferunt. Ex his enim æquè ac ex Tertullianeis, patet vnctionem, & manus impositionem, non proprium, per se, ac seorsim sacramentum (quod isti volunt) sed (quod nos suprà diximus) cærimoniam baptismi fuisse, eiusque appendicem. Primò id docet ipse quæstionis, quam hic Cyprianus agit, Titulus. Non enim de *vnctione*, vel de *manus impositione*, sed de baptismo solo errasse, vel cum Stephano Romæ Episcopo, litigasse dicitur; neque ex veteribus quisquam vnquam legitur huius controuersiæ statum aliter exposuisse. Ergo quas hic

ep 71. ad Ian. & cæter. p. 138.

Bellarm. vb. supra. c. 6. §. 5. Cyprianus.

hic vrget *vnctionem & manus impositionem*, eas fuisse necesse est baptismi appendices; à quarum velut baptismalis administrationis partium natura, atque ingenio ad ipsum baptismum pro sua sententia argumentatur; ex iis concludens baptizandum & innouandum qui ad Ecclesiam ab hæreticis venit. Deinde ipsa disputationis series idem ostendit. Postquam enim ab ipsa lotione, quæ in baptismi administratione fuit, & qua propriè sacramentum constat, & ab interrogatione de fide argumentatus est, ita progreditur; *Vngi quoque necesse est cum qui baptizatus sit*, id est lotus; vbi particula *quoque* vnctionem cum lotione, velut partem, vel appendicem eiusdem baptismalis mysterij connectit. Quasi dicat baptismum, qui ab hæreticis datur nihil valere, non solum lotio, sed & vnctio ipsa, quæ Ecclesiastico ritu lotionem excipit, clarè demonstrat. Itidem mox de manus impositione: *sed & baptizato* (inquit) *quam precem facere potest sacerdos sacrilegus & peccator?* Hoc enim (vt & quæ sequuntur docent) de impositione manuum capienda sunt; quæ oratio est super homine baptizatô. Ergo ex omni hoc Cyprianicæ disputationis progressu patet vtramque, id est & vnctionem, & manus impositionem ad baptismum pertinuisse; adeoque sacramentum (à cuius nomine & dignitate, baptismales cærimonias excludunt aduersarij) nequaquam fuisse. Quô locô illud quoque tertiò obseruandum est non *balsami*, sed solius olei meminisse Cyprianum, æquè ac Tertullianum. Atqui eam, quæ ex simplici oleô est, vnctionem, nè Latini quidem inter sacramenta censent. Denique idem quoque id euincit, quod oleô ideò inungi ait baptizatum, vt *vnctus Dei* esse possit, id est regij sacerdotij compos in Christô fieri; quod ad baptismi ipsius, non ad Confirmationis Latinæ effecta pertinet. Quod verò hoc effectum, quod baptismi propriè est, vnctioni tribuit, id eodem modo accipiendum est, quo Rabani, & Theodulfi & aliorum de baptismali vnctione dicta superius allata exponenda sunt; sic nimirum vt intelligat Cyprianus baptizatum eâ vnctione vnctum Dei, non tam fieri, quam baptismô factum demonstrari ac significari: ex locutionum symbolicarum ingenio; Nam vt hic Cyprianus *baptizatum vngi* ait, *vt vnctus Dei esse, & habere in se Christi gratiam possit*, ita & Rabanus, & alij aiunt eundem à presbytero in cerebro chrismari, *vt regni Christi particeps fiat*. Hoc verò fatentibus aduersariis, nihil aliud est, quam quod Iuo de re eadem dixit, *vt cognoscat* (baptizatus) *se promotum esse in regium genus & sacerdotale*; ita & illa Cypriani perinde capienda sunt, ac si dixisset, *vt cognoscat se vnctum Dei esse*, id est (quod ibidem dicit Iuo) *a Christi consortio vocari se Christianum, & Christi gratiam in se habere*. Quamquam & hæc Cyprianica fortasse simpliciter ad Ecclesiasticorum sacramentorum ordinem referre melius fuerit; baptizatos ideo vngi ex solenni

Raban. l. 1 de inst. cler. c. 28.

Iuo serm. de Eccl. sacram.

solenni Ecclesiæ more, vt inter Christianos censeri, & Eucharistiam Domini percipere possint, ad quam scilicet admitti mos non erat, nisi qui omnes illos baptismi ritus plenè percepisset. Nam *Christi gratiam* & Afris cæteris, & huic propriè Cypriano Eucharistiam interdum dictam fuisse, norunt eruditi. Neque est quod quisquam vrgeat, quod ait *necesse quoque esse vngi eum, qui baptizatus sit*; quasi absurdum sit scilicet meram cærimoniam necessariam esse affirmare. Quod vt intelligatur primò obseruandum est, dum hic ait, *eum qui baptizatus est*, *baptizatus* vocem non pro eô accipi, qui totam baptismi administrationem suscepit, sed propriè ac strictiùs, pro eô, qui lotus est, quæ vna est & quidem præcipua ac capitalis totius mysterij pars. Hic ergo Cyprianus omnes vel certè plærasque baptismalis mysterij, quæ tum ex Ecclesiæ vsu rite ac solenniter fiebant, partes sibi considerandas proponens; primò de lotione agit, tum de interrogatione; *sed & ipsa* (inquit) *interrogatio, quæ fit in baptismo testis est veritatis*. Hanc exsecutus ad vnctionem venit, *vngi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit*; id est vt diximus, interrogatus, & lotus. Denique in manus impositione desinit; *sed & baptizato quam precem facere potest sacerdos sacrilegus?* De secunda & quarta tam dicere potuit? *Eum qui baptizatur, interrogari necesse est, Credis in vitam æternam &c. Ei qui baptizatus est precem quoque facere sacerdotem necesse est*; quam de tertiâ, *Vngi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit*. Intelligit scilicet ista omnia in baptismô administrari necesse esse, vt tota eius actio rite atque ex solenni Ecclesiæ vsu peragatur; plane eodem sensu quo nuper Cornelius eius amicus, aiebat de similibus, imo iisdem, *ἃ χρὴ μεταλαμβάνειν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα*; *quæ suscipere, vel quorum participem fieri oportet secundùm Ecclesiæ regulam*. *Vngi necesse erat*, non ad salutem baptizati, non ad baptismi vel essentiam, vel integritatem, (quorum neutrum vel de sua Confirmatione aduersarij dixerint) sed ad baptismalis administrationis ex Ecclesiasticô ritu ac canone plenitudinem, vt esset non modò verus (ad quod vna lotio rite facta satis erat) sed etiam solennis, ac omni suarum cærimoniarum pompa instructus & ornatus baptismus. Qualiter olim trinam mersionem, nunc verticalem ex Chrismate vnctionem in baptismo *necessariam* dici posse docet P. Aurelius; *non* (inquit,) *ex natura rei, nec ex Dei institutô, sed ex legibus Ecclesiæ. quod vnaquaque lege id necessarium fiat, quod illà præcipitur.* Et exempla ipse colligit sanè apposita; *In Concilió* (inquit) *Carthaginensi cum ageretur de nuntiando quotannis ab Episcopo Carthaginensi die Paschæ omnibus Ecclesiis, ea de re lex his verbis concepta est*, Ita fiat necesse est. *Sic Concilium Bracarense; si quis quasi contumax transgreditur illa* (quæ decreta erant) *necesse est, vt de suô degradetur officiô. In Synodô Regensi; in eâ Ecclesiâ quæ ipsi* (Armentario) *conceditur, ministros è ciuitatis*

[Margin notes: Anaret. p. 417. 418. — Con. Afric. c. 18. — Con. Brac. 1 c. 21. — Con. Reg. c. 3.]

ratis Episcopo necesse est ordinari. Sic & in decreto Apostolorum apud Lucam *necessaria* dicuntur, quæ illic vetantur; inter quæ tamen erant quædam & à naturâ suâ, & à Christi mandatô, libera, atque adiaphora. Ergo vel Aureliô Iudice, ex eo quod Cyprianus dixit, *necesse esse eum vngi qui baptizatus sit*, minimè tamen sequitur, vnctionem illam vel per se, vel ex Christi aut Apostolorum præceptô necessariam fuisse, vel aliunde denique, quam ex Ecclesiæ canone, more, atque vsu; eiusmodi necessitas, non sacramentorum tantùm est, sed etiam sacramentalium, siue cærimoniarum, pro temporibus ac locis, quibus vel constitutus ab Ecclesia de iis canon, vel mos & vsus ab eâ receptus viget. Alius occurrit apud Cyprianum locus, qui rem hanc totam non parùm illustrat, & ab aduersariis frustrà ac ineptè ad suum institutum vrgetur. Extat in Epistolâ ad Stephanum vrbis Episcopum, de hæreticorum quoque baptismô conscripta; in quâ rationem reddens eius, quod ab Afris Episcopis in proximâ Synodo decretum fuerat, vt ab hæreticis venientes de integro baptizarentur; *eô quod* (inquit) *parum sit eis manum imponere ad accipiendum spiritum sanctum, nisi accipiant & Ecclesiæ baptismum. Tunc enim demùm plenè sanctificari & esse filij Dei possunt, si sacramentô vtroque nascantur; cùm scriptum sit;* Nisi quis renatus fuerit ex aquâ, & spiritu, non potest introire in regnum Dei. Idem firmat Petri auctoritate & exemplô, qui Cornelium, & Domesticos quanquàm sanctô spiritu jam plenos, baptizari tamen iussit, nè quicquam prætermissum esse videretur. Huius loci geminus est qui in Nemesiani à Thubunis Episcopi apud Synodum de hæreticorum baptismô Cartaginensem, sententia legitur; *Neque* (inquit ille) *spiritus sine aqua operari potest, neque aqua sine spiritu. Male ergo quidam sibi interpretantur, vt dicant quod per manus impositionem spiritum sanctum accipiant, & sic recipiantur; cùm manifestum sit vtroque sacramentô debere eos renasci in Ecclesiâ Catholica. Tunc quippe poterunt filij Dei esse.* Vtriusque loci idem, vt vides, scopus: idem sensus; penè eadem verba. Nemesianus docet Afrorum in hac causâ aduersarios, hoc est Stephanum & socios, homines ab hæreticis venientes, tametsi non baptizarent, manus tamen impositione in Ecclesiam adoptasse. Cyprianus idem significat. Cùm enim negat satis esse manum eis imponere, eô ipsô arguit id à Stephanô & aliis ab Afris dissentientibus factitatum. Ergo Stephanus & Romani baptizatis apud hæreticos manum in Ecclesiam venientibus imponebant; idque, præter Cypriani & Nemesiani auctoritatem, docet Ecclesiæ Romanæ paribus sequentibus temporibus in recipiendis hæreticis mos; vti ex iis constabit, quæ infra suis locis afferentur. Iam hinc liquet ab hodierna Latinorum causa alienum esse hoc Cypriani, Nemesianique testimonium; quô scilicet si quód in Ecclesia Christiana præter [illegible] baptis-

Act. 15. 28.

[illegible]

ep. 72. p. 141.

Synod. Carthag. in oper. Cypr. p. 314.

vid. Siricij ep. 1 c. 1. & G. eg. M.

baptismum, & Eucharistiam sacramentum fuisse concluditur, id manus impositionem fuisse concluditur; quæ in Latinorum confirmatione nulla est; non Chrismationem, quæ vna eorum quidem sacramentum est, sed apud Cyprianum & Nemesianum nulla occurrit. Neque hic valet Bellarmini, Aurelijque & aliorum Stropha cauillantium, vel vnum idemque esse Chrismationem, & manus impositionem; vel alterum certè alterius vocabulô ita comprehendi, vt vtrumque vnius nomine intelligatur. Illud prius ex Tertullianô satis suprà explosimus: & fatetur sanè Aurelius * primis sæculis diuersos fuisse Chrismationis & manus impositionis actus. Posterius, quod ipsum tamen nullo ex tribus prioribus sæculis exemplo probatur, etiam si verum esse donaretur, hic tamen locum habere non posset. Cùm enim de eâ manus impositione agat Cyprianus, quâ Stephanus, & Romani hæreticos in Ecclesiam suscipiebant: constet autem manus impositionem quâ Ecclesia Romana hæreticos excipiebat, non fuisse cum vllâ chrismatione coniunctam, sed meram nudamque manus impositionem: apparet eius nomine non Chrismationem, quæ à Stephanô nulla in hoc negotio vsurpabatur, sed ipsam propriè manus impositionem & quidem solam hîc à Cypriano & Nemesiano intelligi. Ergo si hanc manuum impositionem, quam illi intelligunt, ex eorum verbis, verum ac propriè dictum sacramentum fuisse, (quod volunt aduersarij, concluditur; omninò necesse est grauissimè peccare Latinorum Ecclesiam, quæ eam ipsam, quam Cyprianus & Nemesianus intelligunt, iampridem & in confirmationis sacramentô & in ipsa hæreticorum receptione, nullam vsurpant. Sunt enim, si hæc stant, antiquati atque abrogati vnius è Christianis sacramentis rei; quô scelere vix vllum aliud tetrius, aut in rem Christianam flagitiosius admitti potest. Sed illi hac quidem in parte. quod metuant nihil est. Nam neque ipsam propriè manus impositionem verum sacramentum fuisse (quod veteres, teste Aureolo, olim Canonistæ, & nunc Sirmondus, cæteris omnibus repugnantibus Romæ Theologis, volunt) hinc vlla arte confici potest. Aliud vt existimemus res ipsa suadet. Nam vt cætera nunc mittam, quæ & de ipsa manus impositione, & de Tertulliani testimoniô suprà diximus, vel hoc ipsum Stephani factum ostendit non fuisse tum eam apud Christianos in legitimô verorum sacramentorum censu: si enim fuisset, quis crediderit ita amentem futurum fuisse Stephanum, vt quorum baptismum valere arbitrabatur hæreticorum, eorum nullam fuisse Confirmationem existimaturus esset? Par est, imò eadem, vt liquet, vtriusque in hoc negotiô, natura, & ratio. Si manus impositio Confirmationis sacramentum est, repeti, & iterari eam non magis quam baptismum fas est. Iterauit autem eam Stephanus; non Ergo confirmationis sacramentum, quod æque

L. de confirm. c. 3. § est tamen & primò

*orthod p. 163.

æque ac baptismi vnicum est, fuisse putauit. Neque hic est obijciendum, quod de Nouatianis Schismaticis à Theodoreto proditur; eos suis id de quo nunc quærimus, sacramentum, nullum contulisse. Primò enim Nouatianos Theodoretus *Chrismate*, Pacianus eodem sensu *consignatione Episcopali*, neuter *manus impositione*, caruisse aiunt. Tum si & hac caruisse fingantur; id quidem eô valebit, vt redeuntibus ad Ecclesiam Nouatianis manus rite ac legitime imposuerit Stephanus; vt ex aliâ hæresi venientibus imponeret, non valet. Nam fuisse apud complures hæreticos non manus modò impositionem, sed & ipsam vnctionem in vsu, vel Marcionis ex Tertullianô exemplum probat, quem ille ait *suos & aquâ abluisse, & oleô vnxisse, & mellis lactisque societate infantasse*. Atqui Stephanum, & Romanos cum eô sentientes omnibus hæreticis ad Ecclesiam venientibus nullô discrimine manus imposuisse, Cypriani Nemesianique & Hieronymi aduersus Luciferianos verba demonstrant. Nam si solis Nouatianis manus imposita esset, id velut extrà omnem hanc controuersiam positum, ab vtroque omissum esset. Nunc cùm illi disertè hoc sibi commemorandum putauerint, ac negandum id satis esse: apparet aduersarij (id est Stephani) hanc fuisse sententiam; nihil necesse esse baptismo omnes ex hæresi venientes tingere; sufficere, vt iis manus imponatur. Hoc verò parum esse contendunt duo Afri. Ergo quoscumque Stephanus Cypriano & Afris baptizandos negabat, eosdem manus impositione recipiendos concedebat. Hoc illi admittebant quidem; solum satis per se valere negabant, nisi & iidem baptizarentur. Neque item contra hæc valet Aurelij commentum; concedentis quidem illam manuum impositionem, qua hæretici recipiebantur, minimè fuisse sacramentum, sed ita tamen, vt eam quoque contendat, aliam ab ea fuisse, qua in Confirmatione neophytorum vtebantur. Id verò somnium est ex vna hominis causæ nimium studentis libidine natum. Vnde enim ille hoc habet? Quis veterum dixit? Res quidem ipsa plane eadem fuit. Manus scilicet impositio. Sacerdotalis vtraque fuit. Titulum Aurelius, quod ita causæ suæ expediat, mutauit. Intelligit enim suam manus impositionem, si hæc sua sit, sacramentum non fore. Itaque homo callidus hanc suam esse negat, quam, nisi sacramentum eadem sit, abdicat. Si æque veterator fuisset Cyprianus, poterat omnem Stephani conatum ac disputationem simili stropha eludere; cauillando hanc lotionem, qua hæreticos ad se venientes tingebat, baptismo catechumenorum esse quidem per omnia similem, ex iisdem constare, eodem modo ac ritu fieri; non esse tamen baptismum; quod hic scilicet catechumenorum sit, illa esset ex hæresi conuersorum; plane vt nunc Aurelius, qui hanc manus impositionem cætera omnia cum neophytorum manus impositione eandem, non

L. contr. Marc. 1.14.

Aur p. 446. Orthop. 557. 558. 553.

alio eandem esse negat; nisi quod hæc neophytorum sit; illa ab hæresi venientium fuit. Ita res Aurelio suscipientium qualitas mutat; vt vnum idemque aliud sit atque aliud fiat, si à diuersi ordinis, ac generis hominibus suscipiatur. Hoc exemplo licebit & duplicem Eucharistiam fingere, & duplicem pœnitentiam, & cætera pæne omnia duplicia, *& geminum Solem; & duplices Thebas,* quoties causæ laborantis discrimen aliquid huiusmodi fingi postulabit. Quid ni? cum & hæretici & neophytj, qui Eucharistiam vtrique suscipiunt, non minus inter se differant, quam qui manus impositione consecrati erant? & quæ vtrisque datur Eucharistia non magis eadem sit, quam quæ iis ministratur manuum impositio? Sed quid alia consector? Cyprianus & Nemesianus ipsi loquuntur se eam ipsam manus impositionem intelligere, quæ neophytorum erat; non aliam aliquam ab ea diuersam. Nam hic quidem aduersarios (id est Stephanum & Romanos) dicere ait, hæreticos per illam, qua ab ipsis recipiebantur, *manus impositionem Spiritum sanctum accipere*; & Cyprianus idem significat, cum concedit *hac impositione manuum* homines partim *renasci*, & ad eius effectum transfert Spiritum, quem Cornelius Centurio accepit. Iam vero ad illam ipsam, quæ neophytorum erat, manus impositionem hoc effectum pertinere palam est. Ergo hæc à Stephano hæreticis data, cum ea plane eadem vt erat, ita quoque censebatur. Vel si eandem fuisse, ne hoc quidem arguit; certe Aurelius fateri debet & se & alios Latinos falso ac imperite vel impositioni manus, vel chrismationi *sacramenti* nomen ac dignitatem ex eo vindicare, quod per eas Spiritum S. tradi Patres dicant; quæ tamen eorum est solennis, ac palmaria, imo pæne vnica in hac tota causa argumentatio. Cur enim id sic concludunt, si verum est Spiritum S. per eam manus impositionem ab hæresi venientibus datum fuisse, quæ tamen ipsa sacramentum minime fuerit, sed mera duntaxat cærimonia? Multo hic quam Aurelij, melior Sirmondi fides, ex his Cypriani ac Nemesiani dictis ingenue agnoscentis eandem esse ab iis commemoratam manus impositionem cum illa, qua neophyti consecrabantur. Qua autem illi hæreticos ad Ecclesiam venientes à Stephano susceptos narrant, eam Aurelius & cæteri ferè Latini sacramentum non fuisse confitentur; cærimoniam tantum fuisse concedunt. Ergo & neophytorum pariter manus impositio eiusdem generis ac census fuit. Hoc ipsum, quod eam Stephanus & Romanæ Ecclesiæ homines, hæreticis ad Ecclesiam venientibus impertiebantur, arguit non fuisse sacramentum. Nam si fuisset, indignum ac pæne sacrilegum foret eius ritum in sacramentum scilicet à Domino dicatum ac destinatum, in alia transferri. Baptismi quidem, vt etiam Eucharistiæ, proprios & à Christo institutos ritus, qui ad alia, vbi sacramenti, naturam non retinerent, transcribere,

Antirrh. 1. c. 6. extr. p. 33.

bere aut vſurpare auſus ſit, è veteribus nemo eſt, quod ſciam: Vbicumque & quicumque *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti* tincti leguntur, ii vero Chriſti ſacramento baptizati intelliguntur; & verum ſimiliter Euchariſtiæ ſacramentum feciſſe, quicumque panem & vinum Eccleſiaſtico ritu benedicta fidelibus miniſtrarunt. Itaque, ſi verum ac legitimum eiuſdem cum baptiſmo & Euchariſtia ordinis ſacramentum fuiſſet manus impoſitio neophytorum, profecto nunquam ea Stephanus, nunquam alij Patres in rebus diuerſis vſi eſſent, vbi ſacramentum non eſſet. Dei enim nomen in vanum aſſumit, eiuſque maieſtatem lædit, qui res ab eo inſtitutas alio, quam in quem ipſe finem inſtituit, torquet & vſurpat. Cum igitur & Stephanus, & Eccleſia Romana illam manus impoſitionem, non in ſola (quod neceſſe erat, ſi ſacramentum fuiſſet) neophytorum confirmatione, ſed etiam in hæreticorum receptione factitarit; concludendum eſt ritum illum ab eius Sæculi Chriſtianis, non pro aliquo vere & proprie dicto *confirmationis* (vt nunc loquuntur) ſacramento, ſed pro libera, variiſque occaſionibus, & actibus communi cærimonia habuiſſe. Objiciunt Aurelius*, Bellarminus, & alij, hæc Cypriani verba; *Tunc demum plene ſanctificari, & eſſe filij Dei poſſunt, ſi ſacramento vtroque naſcantur, cum ſcriptum ſit*; Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum Dei. Sed illi nobis gladium ipſi porrigunt, quo hæc eorum cauſa iuguletur. Nam vel hæc ſola oſtendunt nihil minus hic agi, quam ipſorum Confirmationem. Si enim (quod ipſi volunt) *vtrumque illud ſacramentum*, de quo loquitur Cyprianus, *aqua eſt, & manus impoſitio*; clarum eſt neutrum iſtorum ſacramentorum Confirmationem Latinorum eſſe poſſe. De aqua ipſi fatentur. De manus vero impoſitione nunc mitto, quod eam ipſi nullam in ſua confirmatione habent. Sola Cypriani verba in præſentia vrgeo. Ille fideles ex *vtroque* hoc *ſacramento naſci* diſerte pronuntiat. Ex Confirmatione vero Latina nemo in Eccleſia *naſcitur*; tantum iam ante natus in fide per eam confirmari fingitur. Ergo Latinorum quidem Confirmatio neutrum eſt ex his à Cypriano ſignificatis ſacramentis; non adeo manus impoſitio, quæ duorum iſtorum ſacramentorum vnum eſt. Item; Ex quocumque ſacramento in Eccleſia *naſcimur*, id baptiſmi myſterium (Neque enim vnquam fando in Eccleſia auditum regenerationis, ſiue natiuitatis noſtræ in Chriſto aliud ſacramentum, præter baptiſmum) Vtrumque autem illud à Cypriano memoratum ſacramentum id, eſt ex quo homines in Eccleſia naſcuntur; Ergo vtrumque baptiſmi myſterium eſt. Manus autem impoſitio, quæ duorum iſtorum ſacramentorum eſt alterum, non aliter poteſt baptiſmalis myſterij pars cenſeri, & ad id pertinere, niſi vt cærimonia & appendix (non enim eius eſſe partem vel *eſſentialem*, vel *integran-*

*Orthod. part. 1. p. 381.

tem apud omnes in confesso est) Ergo illa manus impositio, quam hic Cyprianus intelligit, baptismi cærimonia, siue appendix quædam tantum fuit; quod nos contendimus. Eadem Nemesianus etiam clarius docet. Nam non modo, itidem vt Cyprianus, ait *vtroque sacramento debere eos renasci in Ecclesia Catholica* (qui scilicet ex hæreticis ad eam veniunt) sed illud præterea habet; *Neque spiritus sine aqua operari potest, neque aqua sine Spiritu.* Vnde manifestum est illud ex quo istos renasci vult, sacramentum, Latinam quidem Confirmationem nequaquam esse, *in qua spiritus sine aqua operari* dicitur, ad baptismum vero pertinere, in quo vno sacramento, vt omnes norunt, neque spiritus sine aqua, neque aqua sine spiritu operatur. Quæ vt teneantur, duo sunt explicanda. Prius est, cur hæc manuum impositio & à Cypriano & à Nemesiano *sacramentum* dicatur, si ea baptismi (quod nos volumus) cærimonia tantum fuit? Sed hoc quidem nemo, vt opinor, eruditus obiecerit. Neque enim hinc sequitur vel duo esse à se inuicem distincta, diuersaque sacramenta baptismum, & manus impositionem; neque hoc saltem (quod illo excluso admittendum alicui videri possit) manus impositionem esse baptismi partem essentialem. Non illud inquam, sequitur. Nam quoties in vno, eodemque mysterio plures sunt partes à se inuicem per se discretæ, sed in vnius tamen sacramenti propriè dicti naturam coëuntes, ac compositæ; mos est Patrum, non totum modo ex istis conflatum mysterium *sacramentum* appellare, sed & singulas eius partes eodem nomine donare; quasi scilicet plura sint sacramenta, quæ tamen si propriè loquendum est, vnum duntaxat sacramentum efficiunt. Verbi gratia, Eucharistiæ, quæ Christianorum sacramentorum alterum est, partes sunt duæ panis, & calix, siue, vt veteres loquuntur, *corpus & sanguis Christi*; illius manducatio, huius potus. Iam Patres, non illud modo ex duabus his partibus constans totum mysterium, *sacramentum* appellant; sed duas etiam illas ex quibus constat partes, singulas, id est panem seorsum *sacramentum*, & calicem item seorsum *sacramentum* dicunt, quasi duo sacramenta sint, quæ propriè vnum tantum esse sacramentum omnes fatentur. Isidorus; *Sunt sacramenta baptismus & chrisma, corpus & sanguis.* Theodulphus Episcopus Aurelianensis; *Singulis diebus dominicis in quadragesima, præter hos, qui excommunicati sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt.* Concilium Cabilonense II. a. D. 813. *Pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Dominici sacramenta reconciliat*: Ecclesia scilicet. Sic etiam Rabanus, *Superest vt de reliquis duobus sacramentis, id est corporis & sanguine Domini inuestigemus.* Ordo Romanus eodem modo, & sensu *mysteria* vocauerat, *Dominus noster Iesus Christus tradidit discipulis suis corporis & sanguinis sui mysteria celebranda.* Flodoardus de libris, quos

Orig. l. 6. c. de Officiis in capit. 6. 41.
c. 47. T. 2. Conc. Gall.

L. 1. de instit. Cler. c. 31.

T. 10 Biblioth. Patr. p. 62 c.

Hinc-

Hincmarus Remensis composuit; * *Scripsit & ad eundem Regem Carolum &c. de sacramentis quoque corporis & sanguinis Domini.* Ratramnus pariter sacramenta Dominici corporis & sanguinis non semel dicit,* Sic etiam Hulbertus Carnotensis Episcopus tria ad salutem scitu necessaria enarrans; *Tertium* (inquit) *in quo duo vitæ sacramenta, id est Dominici corporis & sanguinis continentur.* † Vt ergo in Eucharistia, quæ vnum sacramentum, vnumque mysterium propriè est, duo tamen sacramenta dicuntur ob duas partes, ex quibus totum id mysterium constat; sic & in baptismo, qui propriè sacramentum vnum est, duo tamen sacramenta constituit Cyprianus, ita duos illos ritus, qui in baptismatis administratione peragebantur, lotionem scilicet & manus impositionem seorsum vnumquemque considerans. Vt ergo corpus & sanguis Domini, si ea seorsum vt partes spectes, duo sunt sacramenta, si totum, quod ex iis coniunctis conficitur mysterium, vnum sunt sacramentum, ita lotio & manus impositio, si singulas seorsum spectes, duo sunt ritus, duo sunt actus sacri, duo adeo sacramenta; si coniunctim, vt baptismi siue baptismalis administrationis partes vnitas, vnum sunt sacramentum. Quæ chrismationis est, eadem est & manus impositionis ratio. Itaque vt hanc Cyprianus, ita illam alij à baptismo sejungunt quidem, sed sic vt à pane Eucharistico calicem, id est vt partem rei ab altera eiusdem parte; non autem vt rem à re. Ita Isidorus loco paulo ante allato; *Sunt sacramenta baptismus & chrisma; corpus & sanguis.* Sic etiam Rabanus, qui & ipse nuper allatus est; *Sed quia* (inquit) *de duobus sacramentis, id est baptismo & chrismate, iam, quantum nobis Dominus dedit, supra differuimus, superest, vt de reliquis duobus, id est corpore & sanguine Domini inuestigemus.* Atque hinc factum est, vt baptismi non *sacramentum* tantum, sed etiam *sacramenta* in plurali numero Patres passim dicant, quod alias docebimus. Sed neque hinc illud sequitur, quod sequi videri posse diximus, manus impositionem vere proprieque sacramentum esse ipsam, vel certe veram, id est essentialem, aut integrantem baptismi partem; eo quod sacramentum à Cypriano dicitur. Nam Patribus familiare est quemuis ritum sacrum, & ad religionem Christianam pertinentem sacramentum dicere. Augustinus de Catechumenorum sale; *Quod* (inquit) *accipiunt* catechumeni, *quamuis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi, quibus alimur, quoniam sacramentum est.* Innocentius Romæ Episcopus, Augustini æqualis, fermentum quod absentibus mittitur, & ex Baronio, Binio, & aliis panis benedictus est, itidem censet inter sacramenta. Sed & Rabanus salivam, qua baptizandi nares & aures tangebantur, *sacramentum* quoque vocat. Ita Ordo Romanus salem itidem vt Augustinus, sacramentum dicit; *Rogamus te Deus, vt hæc creatura salis in nomine sanctæ Trinitatis efficiatur salu-*

*Hist. Rem. l. 3 c. 15. 12. 105.

*l. 4 contr. Græc.

†Epist. 1. ad Adeod. T. 5. Bibl. Patr. p. 434 4.

Orig. l. 6.

L. 1 de inst. Cler. c. 31.

L. 1 de pecc. mer. & remiss. c. 26.

ep. 1 ad Decent.

L. 1 de instit. Cler. c. 27.

Bibl. Patr. T. 10. p. 35. C.

salutare sacramentum. Denique omnes in baptismi administratione vsurpari solitos ex Ecclesiæ consuetudine ritus *baptismatis sacramenta* nominat idem Ordo Romanus; *Dilectissimi nobis, accepturi sacramenta baptismatis, & in nouam creaturam S. Spiritus procreandi, fidem qua credentes iustificandi estis, toto corde concipite.* Sic & Theodulphus Aurelianensis; *Sicut cætera* (inquit) *baptismatis sacramenta per sacerdotes visibiliter fiunt, per Deum inuisibiliter consecrantur ita & Spiritus S. gratia per impositionem manuum, & ministerium Episcoporum fidelibus traditur.* Hic non modo sanos omnes baptismi ritus *baptismatis sacramenta* appellat; sed quod ad rem nostram vnice pertinet, etiam manus impositionem cæteris istius generis accenset. Est ergo Theodulpho teste ac auctore, manus impositio sacramentum. Sed quale? Baptismatis est, si eum audis, sacramentum. Baptismi autem proprie quidem dictum vnum est duntaxat sacramentum, lotio scilicet mystica in nomine Patris, Filij, & Spiritus S. Ergo manus impositio *sacramentum* & erat & dicebatur apud Patres, quod inter sacros baptismi ritus locum haberet; non quod ipsa seorsum proprium, ac veri nominis sacramentum per se esset. Ex quibus jam planum est, quo sensu Cyprianus hoc illi nomen dederit; quia scilicet administrationis baptismi pars erat. Sed & inde facile soluitur illud alterum, quod secundo loco explicandum esse diximus; cur scilicet Cyprianus & Nemesianus dixerint *ex vtroque illo sacramento* (id est ex duobus actibus in baptismi administratione solennibus, *lotione* scilicet, ac *manus impositione*) *renasci* debere homines ab hæresi in Ecclesiam venientes, si horum rituum alter (nempe manus impositio) mera sit ac simplex (quod nos defendimus, baptismi cærimonia, non autem pars vel essentialis, vel certe (vt loquuntur) *integrans.* Profecto hæc proprie ac stricte acceptis vocabulis dici non posse & communis totius Ecclesiæ fides primo ostendit, apud quam non aliunde, quam ex baptismali lotione renasci homines confessum est; ideoque Christi baptismum Paulus *regenerationis lauacrum* vocauit. Sed & Cyprianus & Nemesianus idem quoque ipsi fatentur: Hic enim & quidem hoc ipso in loco omnem regenerantis Spiritus vim aquæ vini alligat, dum negat *Spiritum sine aqua* in hoc mysterio operari posse. Cyprianus vero alibi rem eandem agens, hos & actus & effectus disertissime à se inuicem his verbis distinguit, *Porro autem* (inquit) *non per manus impositionem quis nascitur, quando accipit Spiritum Sanctum, sed in baptismo; vt Spiritum iam natus accipiat.* Ergo non *ex vtroque sacramento* (quod hic ait) id est ex lotione siue baptismo, & ex impositione manus, *renascimur*, si proprie loquendum est. Sed ex vno tantum, nempe lotione, ipso iudice Cypriano. Quid ergo est? Cur hic ait, quod istic negat? Nempe inquam, non est Martyris oratio vexanda, mens attendenda, quæ clara est, hæc scilicet; ... ad hoc,

ibid. p. 41. b.

Ord bapt c. 17.

epist. 74 p. 154. med.

ad hoc, vt quis plene (vt ait) *sanctificaretur*, hæreseôsque labem omnem & vitium exponeret, non fuisse satis, imo parum fuisse, si (quod Stephanus concedebat) per manus impositionem renouaretur, id quoque in primis necesse fuisse, vt aqua baptismali ablueretur; atque ita *vtroque sacramento* (id est adhibito & hoc & illo ritu, lotionis & manus impositionis) totus refingeretur, & ex hæretico catholicus fieret, & emundationem, quæ *lotione*, & *sanctificationem*, quæ manus impositione adumbrabatur, adeptus. Natiuitatis in Christo nostræ mysterium baptismus est: quem ita tum celebrari mos erat, vt initiandus primo ablueretur (quo proprie ritu baptismus totus continetur) mox manus impositione consecraretur. Stephanus ab hæresi redeuntibus hunc vltimum ritum impertiebatur. Cyprianus etiam priorem necessarium esse contendebat, quod eos renasci, siue regenerari oporteret, vt essent Ecclesiæ membra; *renasci* autem, vel *regenerari* non possent vno hoc manus impositionis ritu suscepto; nisi & priorem, lotionem scilicet, suscepissent. Vtrumque igitur in eorum receptione adhibendum esse; hoc est legitime baptizandos esse; vt ita demum vere nati in Christo & essent & dici possent. Cæterum vtrius ex istis duobus ritibus ea vis sit, qua proprie renascimur, hic quidem non dicit; sed alio loco apertissime, quod nuper monuimus, docet, disertè negans nos *per manus* impositionem *nasci*; aiens *nasci in baptismo*, id est in ipso baptismalis mysterij lauacro. Vnde necessario consequitur hæc eius verba, *si sacramento vtroque nascantur*, id tantum significare, quod diximus, si adhibito ac suscepto vtroque ritu, non autem posteriori tantum (quod volebat Stephanus) noui homines ex veteribus facti in Ecclesiam ingrediantur. Sed neque dissimulandum est supra descriptum Cypriani locum etiam aliter interpretatum esse virum in Ecclesiastica antiquitate versatissimum M. Antonium de Dominis, Spalatensem antehac Archiepiscopum, sic nimirum, vt *sacramentum* illud *vtrumque*, quo ille *nasci* ait conuersos ex hæresi, de *aqua & Spiritu Sancto* accipiatur; siue de ablutione aquæ & receptione Spiritus. Hæc vero expositio & his Nemesiani verbis apprime congruit; *Neque Spiritus sine aqua operari potest, neque aqua sine Spiritu*, & loco ex Ioanne à Cypriano laudato, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non potest introire in regnum Dei*; neque à stilo Patrum abludit, quibus familiare esse *sacramenti* vocabulum *pro ipsa essentia, & veritate rei sacræ vsurpare*, etiam ab ipso Perronio Cardinale obseruatum est. Atque hoc quidem sensu dixit Augustinus *oleum inuisibile esse in sacramento; visibile in signo. Vtrumque* ergo *sacramentum* est & interius, & exterius, & significans, & significatum; id est vt liquet, & aqua & spiritus. Quæ expositio si admittitur omnem illam pugnam tollit, quæ alioqui esse videtur inter hoc & illud alterum Cypriani

De rep. Eccl l. 5. c. 5. §. 49. B. C.

l. 2. de Euchar. Auctore 14 p. 281.

In Psal. 44. p. 166. A. 2.

priani dictum, quod nuper attulimus, *non per manus impositionem quis nascitur*, in quo apertissimè negat, quod in superiori affirmasse videbatur. Ego vero lectori judicandum permitto, vtra rectior sit ac melior interpretatio. Satis est quod ostendi etiam priorem, quæ aduersariis placet, & Cyprianeæ disputationis instituto magis fortasse conuenit, Latinæ Confirmationis sacramento, non modo non fauere, sed etiam vehementer aduersari.

Superest tertius apud Cyprianum in proxima ad Iubajanum epistola locus; quo id soluit, quod à Stephano & aliis aduersariis ex actibus Apostolorum afferebatur, vt demonstrarent satis esse iis, qui apud hæreticos baptizati fuerant, manus imponere, neque necesse esse, iterum eos tingere; quod scilicet qui à Philippo Samariæ baptizati erant, iis manum quidem ab Apostolis impositam legamus, baptismum iteratum non legamus. Respondet Cyprianus merito factum; quod is baptismus, quo tincti erant, fuisset à vero & Catholico ministro, id est à Philippo, collatus; hæreticum non esse verum ministrum, eo neque valere baptismum ab eo acceptum. *Iccirco* (inquit) *quia legitimum & Ecclesiasticum baptismum consecuti fuerant* (Samaritani) *baptizari eos non oportebat; sed tantummodo, quod deerat, id à Petro & Ioanne factum est, vt oratione pro eis habita, & manu imposita inuocaretur, & infunderetur super eos Spiritus Sanctus.* Tum ita pergit; *Quod nunc quoque* (inquit) *apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptizantur præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem, ac manus impositionem Spiritum S. consequantur, & signaculo Dominico consummentur.* Hactenus Cyprianus. Primo nihil necesse est *præpositos Ecclesiæ* de solis Episcopis accipere. Is titulus tam presbyterorum, quam Episcoporum communis est; qui vtrique, sed suo singuli loco atque ordine Ecclesiæ præerant, eiusque *præpositi* erant. Celerinus quidem presbyteros *præpositorum* nomine aperte intelligit epistola ad Lucianum, quæ extat inter Cyprianeas. *Præceperunt* (inquit) *præpositi tantisper sic esse, donec Episcopus constituatur.* Sic etiam presbyteri Romani apud eundem Cyprianum; *Nos* (inquiunt) *videmur præpositi esse.* Et ipse Cyprianus presbyteros hoc nomine haud dubie intelligit, quo loco scribit, *instructi a præpositis faciant omnia cum Dei timore*; & alibi item ad Pomponium, dum præpositos plebi opponit, *& præpositis* (inquit) *& plebi elaborandum est*; & in libro de Lapsis, cum inter superioris temporis peccata recenset *præpositos superbo tumore contemnere.* Neque nudum & inanem titulum hunc fuisse, sed presbyteros communi cum Episcopis ministerio atque consilio Ecclesias tum rexisse omnes Cypriani litteræ loquuntur; quod quia non ita pridem fusè demonstrauit clariss. Blondellus noster, non est quod in re ab instituto præsenti aliena diutius immoremur. Tantum addo eodem sensu intelligen-

ep. 73. p. 141.

ep. 20. al 18.

Ep 1. (Rigalt. 2.) init. ep. 10. (Rig 9.) ep. 62. init.

L. de lapf p. 154. extr.

Apol pro Hieron. sect. 1 testium. 16.

V

telligendum nobis videri illum Firmiliani de re eadem locum; *Omnis potestas, & gratia in Ecclesia constituta est, vbi præsident maiores natu* (videtur in Græco codice scriptum fuisse οἱ πρεσβύτεροι) *qui & baptizandi, & manum imponendi, & ordinandi possident potestatem. Maiores natu*, siue τοὺς πρεσβυτέρους dicit non solos Episcopos, sed vna quoque cum iis *presbyteros* propriè sic dictos. Secundo etiamsi *præpositos* de solis hic Episcopis acceperis, non ideò tamen sequitur presbyteris nefas fuisse manum baptizatis imponere. Nam quod ait Cyprianus, *qui in Ecclesia baptizantur*, id non absolute de omnibus omnino, qui baptismo initiabantur, accipio (nam qui vel à presbyteris, vel ab ipsis Episcopis tincti erant, eos certe præpositis baptizatos offerri nihil necesse erat, quod ii vna cum baptismo manus quoque impositionem statim susceperant) sed relate ad præsentem causam de iis, qui vel à presbyteris in Ecclesia, cum adesset Episcopus, baptizati erant (ii enim honoris causa manus impositionem ab Episcopo vltimùm accepisse, postquam cætera à presbytero habuissent videntur) vel in necessitate aliqua positi baptismum aut à viro laïco, aut si forte à diacono receperant, vt à Philippo Samaritani. Istos intelligit Cyprianus, quod eorum baptismo aliquid *defuisset*, ne solennis ac legitimus videri ac censeri posset, offerri Ecclesiæ præpositis consueuisse, vt horum oratione, atque manus impositione baptismus ipsorum firmatus, ratus ac validus esset, proque vere Ecclesiastico censeretur, ipsique impetrato præpositi manu ac prece auctiori, & largiori Spiritûs dono consummarentur. Sic enim interpretor vltima verba, *& signaculo Dominico consummentur*, de eodem illo Spiritu, quem consequi istos ait; vt his per epexegesin additis ostendat, quis sit Spiritus Sancti in istis vsus, quod officium. Nempe eo obsignantur ac consummantur, & totius baptismi coronidem, vltimamque eius veluti manum sibi hoc præpositi ministerio impositam accipiunt. Quod vero vult Aurelius chrisma per *Dominicum signaculum* significari, nihil nos cogit eas voces sic accipere; quas, vt interdum, imo sæpe pro vnctione baptismalem lotionem consequente sumi apud Patres fateor, ita semper sic sumi nego. Notum est à Paulo id nominis ipsi Spiritui datum, de quo nos Cyprianum cepimus. *Credentes* (inquit) *signati estis Spiritu promissionis sancto.* Item; *In Spiritu Sancto signati estis in diem redemptionis. Dominicum signaculum*, nihil veriùs est, quam id, quo Dominus suos signat. Suos autem signat Spiritu Sancto. Ergo & hunc *signaculum Dominicum* tum à Cypriano dici, tum à nobis intelligi, nulla sane inuidia est. Idem Athanasius ex Paulo quoque colligit χρίσμα λέγεται τὸ πνεῦμα, καὶ ἔστι σφραγίς. *Spiritus dicitur vnctio, & est signaculum.* Tum affert Ioannis locum, in quo Spiritus vnctio dicitur; & Paulinum illum modo à nobis laudatum, in quo *Spiritu signati* dicimur.

Orthod. Patr. t. 1. pag. 525.

Eph. 1. 13. & 4. 30.

epist. ad Serap.

Quibus hæc subjicit; *τὸ δὲ χρῖσμα καὶ σφραγίς ἐστιν, ἐν ᾧ χρίει καὶ σφραγίζει ὁ Λόγος τὰ πάντα. Spiritus unctio est & signaculum, quo Verbum omnia inungit, & signat.* Sic auctor de iis, qui initiantur mysteriis in operibus Ambrosij *signaculum*, Spiritum ipsum interpretatur; *Signaculum spiritale* (inquit) *Spiritus* sapientiæ & intellectus. *Spiritale* autem *signaculum* & ipse, & scriptor sex librorum de sacramentis vocant, vt ab externo, quod corporeum est, distinguant; quomodo & hic fortasse Cyprianus *Dominicum* dixit, vt ab eodem quoque externo, quod est *Ecclesiasticum* secerneret. Amalarius quidem Spiritum, qui per manus impositionem dari dicitur, *signaculum* diserte vocat, de quo illa Hieronymi describit, *De quo* (inquit) *signaculo dicit Hieronymus; Signati autem sumus Spiritu Dei Sancto, vt & Spiritus noster, & anima imprimantur signaculo Dei, & illam recipiamus imaginem & similitudinem ad quam in exordio conditi sumus. Hoc signaculo S. Spiritus juxta eloquium Saluatoris, Deo imprimente signamur.* Atque ita in auras abit, quod nobis Aurelius ex hoc Cypriani loco persuadere conatur, apud Carthaginenses, quorum ille Episcopus fuit, morem tum fuisse chrismationem impositioni manuum subiungere, & huic illam velut verticem ac fastigium addere; quod est, vt mihi quidem videtur, absurdissimum, & ab omni hac prima, in qua nunc versamur, antiquitate alienum. Nam contra fuisse Tertulliani æuo (hoc est vnctioni successisse, non præiuisse manus impositionem) & ipse supra testabatur Tertullianus loco, quo nullus de hoc ritu est apud veteres luculentior, & Aurelius hic fateri cogitur. Mutatum fuisse, vt quod præibat, sequi, quod sequebatur præire iussum sit apud eandem Ecclesiam (vterque enim domo Carthaginensis fuit) tantulo annorum minus quadraginta spatio, neque demonstrat Aurelius, neque sane quisquam (vt puto) demonstrauerit. Huc accedit, quod ipse Cyprianus in loco nuper explicato eundem, quem Tertullianus, ordinem sequitur; prius ex vnctione, quod istic obseruauimus, argumentans; deinde & quidem postremo *ex prece sacerdotis super baptizatum facta*, hoc est manus impositione. Sed & exterorum vetustiorum, inquam, Patrum cum hoc solenne fuisse videatur, vt sacra ministeria manus impositione tanquam benedictione clauderent, atque obsignarent, omnino præposterum est putare chrismationem apud eos impositione manus præiuisse. Itaque si non posset *Dominicum* illud Cypriani *signaculum* aliter, quam de chrismatione accipi, ne sic quidem concedendum putarem Ecclesiæ præpositos manum neophytis prius imposuisse, quam eos chrismarent. Potius dicerem Cyprianum non inusitata etiam apud optimos auctores figura (*ὕστερον πρότερον* vocant Grammatici) id posteriori loco commemorasse, quod in legitimo rerum ipsarum ordine prius gerebatur. Neque enim scriptores ipsum rerum, siue naturæ

c 7
l.1.c.2

De offic. Eccles. l. c 27. T. 10 bibl. Patr. p 355.

Y

turæ ordinem perpetuo sequuntur. Iam Cyprianus morem illum in Ecclesia ita solennem manus baptizandis imponendi, vt etiam, qui sine hoc rite baptizati erant, Ecclesiæ præpositis manus impositionem consecuturi offerrentur; morem inquam illum repetit ab Apostolorum exemplo. Recte quidem hactenus, quod Apostolorum apud Lucam factum ostendit, & manus impositionem non profanam, sed probam ac legitimam esse cærimoniam, eamque cum oratione, super homine baptizato, sine culpa jungi ab Ecclesiæ præpositis posse; item vt doceat Spiritus S. dona, atque incrementa ab optimo Deo ministrorum suorum precibus impetrari. Hactenus inquam, apud Ecclesiam per præpositos manum baptizatis imponentes, iisque oratione sua Spiritus incrementa impetrantes, id gerebatur, quod ab Apostolis factum fuerat. Si vero Spiritus ipsius dona spectes, ne ipse quidem Cyprianus negaturus fuit aliud factum ab Apostolis; aliud à se & Collegis gestum. Illi enim *τὸ τῶν σημείων πνεῦμα signorum Spiritum*, (quod ait Chrysostomus) conferebant: hi vero ordinariorum & communium donorum auctiorem mensuram. Atque hæc quidem de Cypriano. Nam quæ ex volumine de duodecim cardinalibus Christi operibus asseruntur, ea non sunt huius loci; quod istius libri Cyprianum falso atque impudenter auctorem præscribi & oratio & titulus & ipsæ operi insertæ sententiæ clament. Sed & ex Latinis ipsis Erasmus [a], Hesselius [b], Posseuinus [c], Antonius Arnaldus [d], & Bellarminus [e] fatentur non esse Cypriani; hic etiam auctorem istius libri Augustino sine dubio posteriorem fuisse. Ego vero non dubito, quin is vere fuerit Arnoldus Bonæuallensis Abbas, homo duodecimi sæculi, cui & hoc opus inscribebat codex manuscriptus Bibliothecæ Collegij cuiusdam Oxoniensis non ignobilis, quod *omnium animarum* dicitur, teste Thoma Damesio. [f] Itaque nos quæ ex illo volumine pro Latinorum chrismate afferuntur, suo loco & tempore expendemus, cum ad duodecimi sæculi scriptores peruenerimus, quorum iste vnus fuit.

a in censura.
b L. de commun. sub vna sp.
c Præfat in Appar.
d De la freq. comm. part. 2. chap. 21.
e l. 6. de amiss. grat. c. 2.
f tractat de script. suppos. sit p. 12. 13.

Capvt IX.

De sensu & vsu Christianorum quarti & deinceps saeculi. 1. quarti saeculi testimonium, quod est Synodi Eliberitanae, explicatur, & vrgetur contra nouum Latinorum dogma.

ITa decurso trium priorum Christianismi saeculorum spatio, in quo nullum adhuc offendimus verum ac proprie dictum chrismationis sacramentum; nunc sequentia ad septimum saeculum tempora videamus; in quibus multa ad priores caerimonias addita confiteor; sed ita tamen, vt vnctionem, qua hoc sacramentum nunc censetur, & ipsam quoque tandem à Latinis reiectam manus impositionem inter baptismi ritus, atque appendices haesisse clarum sit.

In eo gradu adhuc constitisse post quarti saeculi initia apparet ex Synodo Eliberitana, quam a.D.305. habitam fuisse fama est. Huius Synodi canon est XXXVIII. *Peregre nauigantes, aut si in proximo Ecclesia non fuerit, posse fidelem, qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positum Catechumenum; ita vt, si superuixerit, ad Episcopum eum perducat, vt per manus impositionem perfici possit.* Alius item est eiusdem Synodi canon; *Si quis Diaconus regens plebem sine Episcopo, vel presbytero, aliquos baptizauerit, eos per benedictionem perficere debebit. Quod si ante de saeculo recesserit, sub fide, qua quis crediderit, poterit esse iustus.* Garcias Loaysa aliter legit, inserta voce *Episcopus*, quae à prima editione abest, *Episcopus eos per benedictionem perficere debebit.* Haec hactenus Eliberitani Patres; ex quibus ea confirmantur, quae supra & de Nouatiani baptismo, & nuper ad alterum Cypriani locum diximus, offerri scilicet Episcopis, vel Ecclesiae praepositis solitos, qui in morbi, vel ex alia causa, & necessitate baptizati essent. Tertullianus quidem, quod obseruauimus, vbi de baptismi ministris agit, nullum huiusmodi discrimen inter eos statuit, vt sint, quibus abluere catechumenum liceat, eundem vngere, vel manus impositione & prece munire non liceat; sed totius baptismalis mysterij administrationem presbyteris, diaconis, imo & laïcis, post Episcopos, concedit. Sed videtur & Nouatiani historia, & vltimus Cypriani locus innuere aliquid mutatum; datumque ordinis honori, vt solis presbyteris vngere baptizatos, ac manum iis imponere liceret; laïcis non liceret, tametsi eos fas esset in necessitate positum baptismo abluere: Inde institutum quod habet Eliberitanus canon

c 77.

non prior, quodque jam Cornelij & Cypriani tempore obtinuisse videtur, vt si quos laici in huiusmodi rerum articulo baptizassent, eos, si superessent, ad Episcopum perducerent manus impositione perficiendos. Quæ hic aduersarij de suæ Confirmationis vi ad perficiendam Christiani hominis baptismo solo tincti pietatem suauiter garriunt, ea & vana sunt, & etiamsi vera essent, ipsis quidem certe essent inutilia. Quid enim eos juuant veteris manus impositionis laudes, atque elogia, quæ nulla est in eorum confirmatione? Perfecerit hominem manus impositio, eumque Angelis parem fecerit, & supra Angelos si libet euexerit. Quid hoc ad istorum chrismationem, in qua nulla exstat, antiquæ quidem similis, manus impositio? Bellarmini & aliorum de syllepsi, qua alterius nomine vtramque significari volunt, somnia supra confutauimus, & hoc Eliberitanæ Synodi tempore fatetur Aurelius adhuc distinctos fuisse chrismationis, & manus impositionis actus. Ergo & ipsa huius actus pars vera & integrans fuit, quem suo hic nomine totum, vt isti volunt, significat. Atqui hoc satis est, vt constet veteris huius ritus vim illam perfectiuam nihil ad istorum Confirmationem pertinere; à qua scilicet abest ea, quæ veteris ritus pars vel præcipua, vel certe necessaria fuit manus impositio. Neque enim hic ritus ab ea totus (quod isti contendunt) denominaretur, nisi hæc pars illius fuisset necessaria. Sed neque est, quod in perficiendi vocabulo se nimium jactent. *Perficere* est vltimam manum, ac veluti culmen & fastigium alicui rei addere; *Perfici* est quæ in vnoquoque genere vltima & summa sunt, assequi. Verbum est in τελετῶν siue mysteriorum & initiationum negotio frequens; in quibus *perfici* dicuntur, qui vltimas cærimoniarum, quibus mysterium constat, accipiunt. Ergo qui tinctus jam est, is *perfici* dicitur à Patribus, cum impositionem manus ab Episcopo accipit, quod ea ex illorum temporum more vltima esset baptismi cærimonia. Qui nondum acceperat, ei ex solennibus Christianæ initiationis ritibus aliquid deerat; quod cum ab Episcopo suscipiebat, ita demum plane pleneque initiatus, id est baptizatus, censebatur; vt quo minus pro vero germanoque Christiano ab omnibus haberetur, nihil jam intercederet. Eo enim ritu significabatur hominem velut verum Christi membrum, in Ecclesiæ communionem ab Episcopo, totius Ecclesiasticæ vnitatis fibulâ, recipi; vt nihil ei jam eorum inuideretur, quæ sunt ciuium Ecclesiæ; non nomen, non dignitas, non precum, non oblationum commercium. Hæc autem perfectio tota (vt liquet) ad Ecclesiæ ordinem, atque disciplinam & judicium spectabat; non ad interiorem animi statum. Nam tametsi manus impositione, quæ oratio erat super homine baptizato, aliquid ei conciliari spiritalis gratiæ crederent, Deo ministri sui preces exaudiente; non est tamen putandum

dum ei, etiam antehac, si modo recta in Deum fide ac pietate esset, quicquam quod sit ad salutem, id est ad veram perfectionem necessarium, defuisse. Hæc omnis perfectio administrationis baptismalis erat; quæ imperfecta censebatur, quamdiu ei aliquid eorum, quæ solennia erant, deerat; perfecta, cum omnibus iis ritibus, quos in ea fieri vsitatum erat, constabat. Hinc est, quod Isidori Mercatoris Pseudo-Melchiades baptismum negat *sine manus impositione perfici posse*; ait *manus impositionem ad baptismi perfectionem pertinere.* Sic eiusdem Pseudo-Fabianus eodem sensu ait *baptismum sancti chrismatu vnctione perfici.* Nimirum Isidori illius tempore, id est nono sæculo, chrisma vltimus erat baptismalis initiationis ritus, qui ante fuerat manus impositio. Ergo quod manus impositio vltima esset solennium baptismalis mysterij cærimoniarum, ideo & baptismus, & baptizatus ipse non ante perfecti dicebantur, quàm ea esset adhibita. Ita apud Iuonem [a], & Burchardum [b] Vasensis (vt illi quidem nominant) Synodus, plane ex hoc, vt videtur, Elibcritano canone; *In baptismate quacumque necessitate faciente, qui non chrismatus fuerit, in confirmatione Sacerdotis perficiatur.* Sic etiam accipienda, quæ eiusdem Mercatoris Pseudo-Clemens tradit, nisi quis manus impositione confirmatus fuerit, *aliter eum perfectum esse Christianum nequaquam posse; neque sedem habere inter perfectos.* Sic etiam Pseudo-Vrbanus, baptizatos confirmari debere, manus scilicet impositione, *vt plene Christiani inueniantur.* Eadem est istorum omnium ratio. Illa autem *perfectio* hominis erat, non simpliciter & apud Deum, sed κατά τι, & relate ad exteriorem Ecclesiæ societatem, qua eius ciuis & erat & censebatur. Is demum perfectus in hoc genere habebatur, in cuius baptismo nihil posses jure reprehendere; nihil eorum desiderare, quæ Ecclesiæ in hoc mysterio solennia erant; quorum cum, vt diximus, manus impositio vltimum ac summum esset, merito per eam baptizatum *perfici* aiunt Patres Eliberitani. Itaque neophytus per manus impositionem Eucharistiæ sumptione dignus efficiebatur; quæ, vt notum est, omnium Christianismi mysteriorum summum, ac diuinissimum censebatur. Qui nondum ad mensam Domini admittebatur, is quicumque de cætero, ac qualiscumque foret, ἀτελὴς ac imperfectus habebatur, nondum scilicet id, quod in Ecclesiastica societate summum erat, adeptus. Atque hæc ita interpretatur Gabriel Albaspineus, Aurelianensis dum viueret, Episcopus; negans Eucharistia donatos olim fuisse, qui nondum manus impositionem accepissent; qui vero Eucharistiam nondum esset assecutus, *eum neque sanctum, neque iustum, aut fidelem nominatum fuisse, quod Eucharistia* (inquit) *extremus esset actus, formaque Christiani hominis*; nimirum quatenus is in societate Ecclesiæ versabatur, eoque censebatur, Gennadij quidem Massiliensis

a Part. 1 c. 167.
b L. 4. c. 71.

ad can. Eliberit. 78. p. 223. 224.

 tempo-

temporibus id vsu receptum fuisse videtur, vt nemo ad Eucharistiam, nisi qui chrismate & manus impositione communitus fuisset, admitteretur, vt postea intelligemus. An tertio sæculo idem quoque mos fuerit, dubitare me cogit ea, quam supra ex Cornelio retulimus, de Nouatiano historia; quem, quod non esset consignatus, neque manus impositionem accepisset, à presbyterio quidem summouendum fuisse Cornelius docet; De Eucharistia (quod, siquid huiusmodi fuisset, tali loco non videtur fuisse omissurus) nihil dicit. Quid enim ad eam causam grauius, atque atrocius afferri poterat, quam ius conficiendæ & fidelibus impertiendæ Eucharistiæ ei homini datum, quem ne à ministris quidem confectam accipere, vel contigere fas erat? Vtcumque sit non equidem inuitus Albaspineo concesserim Eliberitani Concilij temporibus, & sequentibus deinceps obtinuisse, vt nisi qui manus impositionem accepissent, nulli ad Eucharistiam admitterentur. Vnde (vt hoc obiter dicam) videre licet, quam ab antiquo ritu hodiernus Latinorum vsus discrepet; qui illam ipsam scilicet manus impositionem, qua veteres suos perfici volebant, & sine qua neminem ad mensam Domini admittebant, non modo necessariam non putant, sed ne habent quidem vllam; vt si veterum stet disciplina, nemo hodie in Latinorum Ecclesia viuat, qui perfectus censeri possit; nemo ad altare sine crimine & sacrilegio accedat; quo veteres scilicet quemquam sine ea, qua isti omnes nunc carent, manus impositione accedere nefas putabant. Illud quidem certe ex his patet, quod nobis erat explicandum, quo sensu nimirum dixerint Eliberitani Patres hominem ex infirmitatis necessitate à laïco baptizatum *per manus impositionem perfici*; Nempe ille ita consequebatur, quod cum esset in Christiani baptismi ritibus solenne, eius tamen baptismo defuerat; ita plene, planeque in Ecclesiæ societatem, in ipsaque eius adyta admittebatur, & sumendæ Eucharistiæ (quod summum erat) jus adipiscebatur; vt deinceps inter *iustos, sanctos, fideles*, & ad vnguem Christianos liquido, ac sine vlla controuersia censeretur.

Alter canon sensum hunc confirmat; definiens eum, qui ante acceptam *benedictionem*, siue manus impositionem, decesserit, *sub fide, qua crediderit, posse esse iustum*. Quod enim iste, cum nondum perfectus esset, mortuus erat, ideo indignus videri poterat, qui in *iustorum*, siue verorum fidelium albo censeretur. Patres non ita esse pronuntiant; & à fide, quam professus erat, dum tingeretur, *iustum* esse decernunt; tametsi omnem baptismalium rituum plenitudinem, ac perfectionem nondum esset assecutus. Vnde liquet *perfici* apud hos Patres nihil aliud esse, quam id consequi, vt sis *iustus*. *Iusti* autem, eodemque sensu *sancti*, item *fideles* apud veteres dicebantur ij Christiani, qui omni Ecclesiæ communione fruebantur, adeoque, quod sum-

mum in ea erat, Eucharistiæ participes ad mensam Domini accumbebant; qui partim *catechumenis*, partim *pœnitentibus* opponebantur; ex quibus jus istius communionis illi quidem nondum erant adepti, hi vero suo crimine amiserant. Iam qui in *iustorum*, siue *fidelium* censu ac societate mortui erant, eorum in Ecclesia commemoratio fiebat, & factæ eorum nomine oblationes recipiebantur, qui in catechumenatu, vel pœnitentia mortui erant, eorum alia erat ratio. Itaque quod hic aiunt Patres Eliberitani, qui tinctus ante acceptam manus impositionem mortuus est, eum *sub fide qua crediderit, posse esse iustum*, id inquam, significat isti, si modo vere & constanter ad finem crediderit, fraudi esse non debere, quod manus impositione caruerit, quo minus inter *iustos*, ac *fideles* & *sanctos* censeri possit, non autem pro *catechumeno*, vel *pœnitente* deputari. Atque hoc ipso definiunt eius commemorationem vna cum aliorum fidelium morte consummatorum nominibus in Ecclesia fieri, & si quæ fiant eius nomine oblationes eas suscipi, non rejici debere. Hæc vera & simplex Patrum mens, quam optimè vidit, ac breuiter explicauit Albaspineus. Ex quibus illud, quod diximus, nunc clarum & apertum est, *perfici* hominem tinctum eo dici, quod cum consequebatur, in *fidelium* ordinem plane allegebatur, & *iustus* (quod hic dicitur) erat, vel censebatur; nihilque jam vel cum catechumenis, vel cum pœnitentibus commune habebat, sed cum *sanctis*, id est fidelibus, versari, viuere ac conuesci jure suo poterat, iisque omnibus frui, quæ ciues Ecclesiæ præcipua in sua societate habent. Apparet enim Patres eum, qui in fide, qua tinctus erat, sed sine manus impositione decesserat, eodem numero ac nomine censere, quo fuisset, si viuens manus impositionem accepisset. Ergo quod per eam Patres dixerant hominem lotum *perfici*, idem plane est ac si dixissent, per eam effici, vt sit *iustus*, hoc est vt non in catechumenorum, vel pœnitentium, sed in Christianorum fidelium numero, atque ordine censeatur. Iam & illud, quod diximus, hinc vides illam manus impositionis *perfectionem*, non ad interiorem animi apud Deum statum, sed ad exteriorem Ecclesiæ disciplinam, atque ordinem spectasse. Nam si, qui manus impositione caret, eum Patres vera ac interiori fidei ac pietatis perfectione necessario quoque carere putassent; nunquam profecto illum, qui sine manus impositione, de sæculo recesserat, in justorum censu habendum, censendumque decreuissent; quo ordine neminem habebant, nisi quem in fide ac pietate consummatum, salutisque adeo compotem credebant. Sed & ex his canonibus obseruandum est laïcis quidem non licuisse illo tempore (id est quarti sæculi initio) *benedicere*, id est manum imponere iis, quos tingebant, quod an Tertulliani æuo jam illis quoque vetitum fuerit, dubitandi, vt diximus, ratio est. Presbyteris vero, imo & Diaconis,

ius,

jus etiam tum fuisse, vt quos tingerent, iis manus imponerent, ex his, vt mihi quidem videtur, clarum est. Nam si aliter fuit: cur in priori canone non alium, quam à laicis collatum baptismum ab Episcopo perficiendum decernunt Patres? Cur non & à presbyteris, vel certe à Diaconis ministratum eadem manus impositione perfici ab Episcopo iubent? Sed alter canon multo etiam est in eam rem clarior. Presbyteros quidem manum tinctis imposuisse, ex eo manifestum est. *Siquis Diaconus regens plebem sine Episcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit, eos* (inquit) *per benedictionem perficiantur.* Ergo vbi vel Episcopus, vel presbyter erat, nulla ibi fuit huiusmodi necessitas. Quidni? Quia scilicet qui vel ab Episcopo, vel à Presbytero baptizabantur, iisdem manus imponebatur; non fuisset autem imposita, si presbyter imponendæ jus nullum habuit. Itaque qui tam presbyteri, quam Episcopi præsentiam eo satis esse dicunt, vt baptismus perfectus sit, ij palam ostendunt tam presbyterum, quam Episcopum manum tinctis imposuisse; absque quo scilicet baptismum imperfectum esse sentiunt. Si presbyter eo jure tum excludebatur, nihil valebat eius in aliquo loco præsentia, vt baptismum ibi ministratum plenum fuisse, neque perfici opus habuisse censerent; Quod si tunc obtinuisset, presbyter non vnà cum Episcopo, sed cum Diacono erat hoc modo nominandus; *Siquis Diaconus, vel Presbyter regens plebem sine Episcopo aliquos baptizauerit, eos per benedictionem perficere debebit.* At plane aliter Patres; *Siquis* (inquiunt) *Diaconus regens plebem sine Episcopo, vel Presbytero aliquos baptizauerit*, &c. Ergo hactenus quidem & presbyterum, & Episcopum eodem numero habuerunt, vt scilicet tam illi, quam huic, tametsi huic prius, quam illi, manum baptizatis imponere liceret. Cur ergo (inquis) in canone præcedente à laico baptizatum ad *Episcopum* disertè, non autem *ad Presbyterum perduci perficiendum* iubent? Non inquam, quod Presbytero perficiendi jus non esset; sed quod Episcopus Presbyterorum primus, caput, & præses, totiusque Ecclesiæ apex esset; cuius non modo, vt nunc, auctoritate, sed etiam manu pleraque Ecclesiæ ministeria primis illis sæculis exercebantur. Ad hunc potissimum, si res sinebat, duci tam baptizandum, quàm perficiendum decebat, quo grauior, sanctiorque esset administrationis auctoritas, ac religio. Sed eo tamen minimè fit, vt non & presbytero, si res esset ad eum delata, jus eiusdem ministerij fuerit. Nam & baptismum ipsum (cuius conferendi jus nemo, quod sciam, presbyteris negat) pariter quoque Episcopo deferri solitum, & ex aliis compluribus, & vel ex sola Pseudo-Dionysij hierarchia patet. Ad hunc ordinem respexerunt Eliberitani Patres, dum vnius Episcopi meminerunt; non vt presbyteros hac potestate excluderent. Quo & illud pertinet, quod suprà Cornelius Nouatiani baptismum

Euseb. Hist.l. 6.c.43.

reprehendens notauit non fuisse eum *ab Episcopo consignatum*; non quod Presbyteris neophytos consignandi jus tum non esset; sed quod qui ex morbi necessitate præter consuetum, solennemque Ecclesiæ ordinem baptizati erant, eos, si conualescerent, ad Episcopum duci mos esset, vt eius auctoritate quicquid gestum erat, id ratum & validum esse declararetur, & quæ defuissent, ea vel ipsius, vel certe presbyteri, sed alio jubente, manu supplerentur ac perficerentur. Nam probabile est homines ad Episcopum perductos hos ab ipso semper, sed eius jussu nonnunquam etiam à presbytero manus impositione perfectos fuisse. Presbyteros vero, qui plebes sine Episcopis regebant, quoscumque baptizabant, iisdem manus Eliberitanæ Synodi temporibus imposuisse ex hoc canone clarum est, & indubitatum. Quo fit, vt mirer non modo Aurelium, quem à veris causæ studium sæpius transuersum abripit, sed & ipsum Sirmondum, multo rectioris judicij virum, docere solos Episcopos primis ad Constantini principatum temporibus tum chrismationem, tum manus impositionem obire solitos; illo primum tempore *consignationem permitti cœptam etiam presbyteris*; manus impositionem penes solos Episcopos, vt antea, mansisse. Atqui primo præposterum videtur, vt presbyteris aliquid posteriores concesserint, quod priores negassent, cum historiæ Ecclesiasticæ ordo ac series clamet presbyterorum in exercendo sacro ministerio primo magnam & Episcopalis pene parem potestatem, secutis temporibus paulatim accisam, & imminutam, donec postremo Episcopi in regnum quoddam euecti, presbyteri in vltimum seruitium abiecti. Quanto ergo credibilius est, & ipsi rerum naturæ conuenientius, vt chrismandi & manus imponendi ministerium presbyteris primo concessum, mox crescente Episcoporum typho ereptum fuerit? quam vt huius honoris parte tum demùm gaudere cœperint, postquam eorum dignitas euiluisset? caruerint, quo tempore ea magna, & florens, Episcopalique apici proxima erat? Huc accedit, quod rem per se improbabilem nullius scriptoris, qui ante Syluestrum vixerit, testimonium subleuat. Tertullianus, certissimus suorum temporum testis, vnctionis & manus impositionis ritus simul ac semel exsequitur, nullo obseruato, quod ad ministrum pertinet, discrimine; ne tum quidem cum deinceps de baptismi ministro diligenter docet. Cornelij verba ad eum pertinere clarum est, qui baptismum, sed ex necessitate, non plenum, neque solennem acceperat; quod genus ab Episcopo perfici solitos etiamsi non doceret Eliberitanus prior canon, probabile est. Cypriani vero locus de præpositis Ecclesiæ, neque de solis Episcopis necessario capiendus est, &, si ita capiatur, Episcopi in solenni baptismi administratione honorem adstruit; presbyteros manus imponendæ jure non excludit. Ego enim illud.

Sirm. Antirrher. 2. c. 5. p. 26 27.

illud libens concedo, Episcopo, quoties baptismi administrationi intererat, delatum fuisse, vt baptizatis, cæteris ritibus ex presbyteri ministerio perfunctis manus postremo ipse imponeret, totum mysterium hoc veluti fine concludens; ex quo & hoc, quod ipsum quoque concedo, sequitur, cum per illa tempora plærique omnes Christiani, non vt nunc, passim, & quouis tempore, sed duobus, tribusve anni diebus, vt Paschate & Pentecoste, solenni in Ecclesia ritu multi vna baptizarentur, iisque (vt sic dicam) solennitatibus semper adesset ac præesset Episcopus, eo raros fuisse, maxime in ciuitatibus, quibus ab Episcopo non esset imposita in baptismali mysterio manus. Quin & Hugo Menardus fuisse tempus putat, cum sæpe sæpius contingeret, vt *ipse baptizaret Episcopus, rarius baptizarent presbyteri & diaconi.* Vt ergo eo tempore quod fere semper baptizaret Episcopus, id presbyterum jure baptizandi minime excludebat, sed per accidens fiebat, quod cum presbytero maior esset Episcopus, indecorum fuisset ipso præsente presbyterum communes alioqui sacri ministerij actus inuadere; ita & de manus impositione res se habuit. Per accidens fiebat, vt eam raro exercerent Presbyteri; non quod jus non esset; sed quod Episcopis præsentibus eam deferrent. Cæterum absente Episcopo presbyteros, vt baptizasse, sic etiam manum imposuisse iis, quos baptizauerant, ex Eliberitano hoc canone constat; idque in pagis & castellis ita factitatum fuisse apparet, & omnibus iis locis, in quibus Ecclesiæ à presbyteris sine Episcopo regebantur. Cypriani æuo alium fuisse morem nihil est, quod suadeat. Ille pœnitentibus reconciliandis manum ab Episcopo impositam docet, fateor; sed & à Clero iisdem impositam, non dissimulat; *Per manus impositionem Episcopi, & CLERI* (inquit) *jus communicationis accipiunt*; & mox; *Manu* (inquit) *eis ab Episcopo, & CLERO imposita.* Episcopus pro sui loci dignitate dux, & princeps facti erat; sed ita vt & presbyteri pro suo quoque loco eius participes essent. At vt in diœcesi eorum, quæ gerebantur, κῦρος, id est ex Dionysij interpretatione, *firmitatem* penes Metropolitanum esse Nicæna postea Synodus jussit; ita & antea eorum, qui in paræcia fiebant, Ecclesiasticorum actuum κῦρος quoque penes Episcopum erat; (postquam quidem instituti sunt Episcopi; ab initio enim *communi presbyterorum consilio Ecclesiæ regebantur.*) Ac vt delatus Metropolitano in diœcesanis negotiis honos eo valebat, vt is jus ordinandi Episcopi præ cæteris Episcopis (vt nunc vocant) *suffraganeis* haberet; non eo valebat, vt alij Episcopi nullum huiusmodi ordinationum jus haberent; eadem ipsius Episcopi ad suos presbyteros in singulis parœciis ratio erat, quod pertinet ad baptismum, & pœnitentium reconciliationem, & conuersorum ab hæresi receptionem, & alia plæraque Ecclesiastica ministeria. Episcopus tum baptizandi &

Not. ad sacram Gregor. p. 144.

ep. 10. (Rigalt. 9.) & alibi sæpe.

Con. 4.

vngendi, & manus impositione consecrandi neophyti, tum pœnitentis, & ex hæresi venientis eodem quoque ritu suscipiendi sic primus habebat; solus non habebat. Presbyteri idem quoque jus habebant: sed post Episcopum; cuius honos saluus vbique esse debuit. Cum ergo ex Cypriano constet pœnitentibus non solum Episcopum, sed etiam clerum manus imposuisse; dubitandum non videtur, quin & neophytis pariter presbyteri quoque præter Episcopum manus imposuerint. Eandem enim propemodum fuisse apud veteres & initiandorum neophytorum, & reconciliandorum pœnitentium, & admittendorum ex hæresi conuersorum rationem ex priscis canonibus satis superque manifestum est. Itaque Firmilianus, non solis Episcopis, sed in genere *præsidentibus in Ecclesia maioribus natu* [illegible] tribuit *baptizandi, & manum imponendi, & ordinandi potestatem*: quod jam suprà obseruauimus. Ex his liquet nihil fuisse, cur eruditissimus Sirmondus solos Episcopos manum neophytis ante Constantini tempora imposuisse putaret. Quod vero & chrismasse eos solos ad id locorum dicit, id minus etiam, quàm illud probabile est. Nam satis apparet impositionem manuum Episcopis priùs & acrius vindicatam, quam chrismationem. Neque sine vllum istorum temporum scriptorem habet Sirmondus, qui chrismandi jus presbyteris neget; Nos vero disertum habemus constitutionum Apostolicarum in partem contrariam testimonium, quarum scriptor videtur quarto sæculo vixisse. Fateor sequentibus temporibus Episcopos manus primo impositionem, postea, sed longo interuallo, chrismandi quoque jus presbyteris eripuisse, sibi solis seruasse, vt suum illud [illegible], id est potestas quædam in Ecclesia eximia in omnibus religionis actibus emineret, dum nihil plane penitusque perfectum habetur, nisi quod ipsi confirmauerint. Sed hæc, vt ex iis, quæ dicemus, constabit, post fuere. Concilij quidem Eliberitani æuo nondum fuisse, inde liquet, quod, vt docuimus, quos presbyteri baptizassent eos non decernunt à quoquam perficiendos esse; cum tamen perfectum, nisi cui manus esset imposita, neminem esse existimarent. Sed non solis presbyteris, verum quod multo mirabilius est, etiam Diaconis manus imponendæ jus tribuere videntur boni illi Eliberitanæ Synodi Patres. Ecce diserta sunt primæ editionis verba; *Siquis* (inquiunt) *Diaconus regens plebem sine Episcopo, vel Presbytero, aliquos baptizauerit, eos per benedictionem perficere debebit.* Iubent Diaconum, quos baptizat *per benedictionem perficere. Perfici autem per manus impositionem* in superiori canone docuerunt. Ergo ista, qua nunc perfici baptizatum volunt, *benedictio*, alia esse quàm manus impositio non potest. Ergo & manum baptizatis imposuit Diaconus; quos absque hoc scilicet *perficere*, quod hic jubetur à Patribus, non potest. Neque vero responderi potest benedictionem

ep. 75. apud. Cypr.

l. 7. c. 21.

ctionem istos intelligere non Diaconi, sed Episcopi. Nam si hoc volebant, cur non vt in superiori canone, vbi ille occurrit sensus, ita in hoc quoque locuti sunt, *ad Episcopum eos perducat, vt per manus impositionem perfici possint*? Vel cur non in isto, vt in hoc, si eadem mens erat, dixerunt, *Laicus, si quem baptizauerit, eum per benedictionem perficere debebit*? Nimirum palam est, qui sic loquitur, intelligere, vt ipse quod iubetur perficiat; id ipsum adeo, quo res perficitur, administret, & efficiat; non autem, vt id ab alio aliquo perficiendum curet. Itaque secutis temporibus, cum Diaconi plane penitusque ab hoc munere essent exclusi, quibus durum videbatur rem à sui æui moribus alienam ab Eliberitanis Patribus ita diserte iuberi, ij videntur nomen *Episcopi* huic canoni infulsisse; ex quorum codicibus noua illa Garciæ lectio, atque editio prodiit, *Episcopus eos per benedictionem perficere debebit*; vt quod Patres ipsi Diacono perficiendum mandauerant, id isti iam ex posteriorum scitis, ac decretis ad Episcopum ablegent. Sed hæc, quæ vnus veri amor, non susceptæ proprie disputationis ratio à nobis expressit, hactenus quidem satis.

Caput X.

Ad sua tempora reijciuntur apocryphæ Pseudo-Eusebij, & Pseudo-Melchiadis voces. II. Ex quarto sæculo testimonium, quod est Synodi Arelatensis I. Explicatur & à Bellarmini offuciis vindicatur. De chrismatione & manus impositione, quibus in Ecclesiam recipiebantur ex hæresi venientes. Eam plane eandem fuisse cum baptizatorum chrismatione & manus impositione, fuse demonstratur; & Bellarmini, ac Petri Aurelij commenta & obiectiones dissoluuntur.

Hoc loco sequuntur apud Latinos disputatores Eusebij, & Melchiadis, Romanorum Episcoporum, testimonia; quorum ille a.D.309. hic vero 311. sedisse perhibetur. Sed epistolæ, ex quibus laudantur, falsæ sunt & suppositititiæ; eiusdem auctoris atque ordinis, cuius & aliæ multæ ab Isidoro Mercatore collectæ, ante nonum sæculum inauditæ & incognitæ hominibus Christianis, eoque primum tempore vetustissimis Romanæ sedis antistitibus per immanem impudentiam affictæ. Præter omnium communes falsitatis characteres, hanc illa Eusebij ad campaniæ, & Tusciæ Episcopos directa epistola proprium habet, quod crasso & intolerabili mendacio narrat *crucem Domini*

Euseb. ep. 3. Melch. ep. vn.

Vid. Bin ad Euseb. ep. 3. T. 1. Concil.

mini nuper fuisse repertam, se (id est Eusebio) *Romana Ecclesiæ gubernacula tenente quinto Non. Maij.* & inuentionis huius festum solenniter celebrari mandat: cum ex omni omnium veterum ac recentiorum consensu constet crucem Domini (si ea quidem vere aliquando inuenta est) ab Helena Constantini matre inuentam esse, cum illa Christianis sacris initiata Hierosolymam venisset, post Synodi Nicænæ tempora, adeoque annis minimum quatuordecim post Eusebij Romani Episcopi mortem. Sed & imposturam prodit Consul, quo data fuisse epistola fingitur, *Constantino,* inquit, *clarißimo Consule.* Huiusmodi enim consulatus nullus in Fastis occurrit. Ac vt cætera deessent, certe fœdissima & orationis barbaries, & rerum ac sensuum colluuies, & emendicati ex auctoribus Eusebio inferioribus centones non patiuntur nos nescire alterius, quam Eusebij esse ineptissimam illam, ac stultissimam decretalem. Gemina eius soror est & ea, quæ Melchiadi ab eodem, vt videtur, nebulone supposita, & ex eodem furfure efficta est. Nam data dicitur *Kal. Mart. Volusiano & Ruffino coss.* qui annus Christi 314. fuit. Iam vero Melchiadem obiisse constat Constantino III. & Licinio coss. hoc est a. D. 313. die Decembris X. Quid isto morione stultius dici potest, qui Melchiadem tertio, postquam mortuus erat, mense ad Hispaniæ Episcopos scribentem, & Eucherij, siue Hilarij post centum circiter annos nasciturí scrinia compilantem inducit? Qui vero quisquilias adeo putidas pro genuinis vetustissimorum Patrum scriptis vel habent, vel venditant, fœnum esse, & fumo pasci digni sunt. Neque nos tamen hæc ipsa, quæ ex duabus istis epistolis afferuntur, qualiacumque de cætero sint, inspicere & expendere pigebit; sed suo loco & tempore, hoc est sæculo nono, quo vixisse videtur male feriatus decretalium parens; de cuius fraudibus ac imposturis, siquis plura desideret, eruditissimum ac clariss. Blondellum nostrum adeat proprio hæc opere exsecutum. Ergo cæptum opus pertexo.

Isidor & Turrian. vapulantes.

Can. 8.

Eliberitanam ergo, de qua diximus Synodum, excipit Arelatensis 1ª. a. D. 314. habita. Ea hæreticos, si ad Ecclesiam venerint, jubet interrogari de symbolo, *&, si* (inquit) *peruiderint in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, vt accipiant Spiritum S.* Bellarminus hunc quoque canonem affert pro suæ confirmationis sacramento; pro solenni scilicet verecundia. Annon enim nobis apertissime illudit, qui ex eo canone nos colligere jubet Latinam confirmationem esse sacramentum, in quo de chrismatione quidem, qua sola constat Latina confirmatio, verbum nullum est? in quo de sola manus impositione agitur, quæ in confirmatione nulla est? in quo denique neque docetur, neque innuitur vel chrismationem, de qua nihil dicit, vel manus, quam commemorat, impositionem

l. de Confirm. c. 4 §. Secundum.

tionem

tionem vllum esse, vel proprie, vel etiam impropriè dictum sacramentum? Ego vero hinc contra, non, vt ille, futile & imbelle, sed validum in ipsum telum retorqueo. Quod enim Arelatenses Patres ad hæreticos reconciliandos manus impositione vsi sunt, ex eo argumentor non fuisse manus impositionem pro legitimo, verique nominis sacramento ab iis habitam. Si enim sacramentum esset, ea non magis, quam baptismus, iterari posset, vt fatentur aduersarij. Vt ergo istos ex hæresi conuersos interrogari de symbolo jubent Patres, vt si in Trinitatem baptizati non fuisse deprehendantur, baptizentur; si in eam baptizati sint, minime rebaptizentur; ita & simili cautione ad manus impositionem vtendum decreuissent, si eam, itidem vt baptismum, pro vero, & eiusdem cum eo generis sacramento habuissent. Neque enim minus impium, vel minus ex aduersariorum sententia sacrilegum est, confirmationem, quam baptismum iterare. Itaque sanctissimi Patres, si eadem de manus impositione sua sensissent; haud dubie jussissent de ea interrogari homines ex hæresi venientes, vt qui eam quidem jam accepissent, ij alia aliqua cærimonia in Ecclesiam reciperentur; qui vero caruissent, iis nulla inuidia manus imponeretur. Illi vero planealiter agunt, vt liquet. Nam de baptismo quidem sedulo cauent, ne is, si verus ab hæreticis collatus sit, iteretur. De manus impositione, nihil simile. Qui enim vere baptizati fuisse deprehenduntur, iis incunctanter omnibus manum imponi jubent. Vnde apparet nihil eos esse veritos, ne manus impositio iteraretur. Id autem veriti essent, non secus ac de baptismo metuerunt, & cauerunt, si eam æque ac baptismum pro vero sacramento habuissent? Ergo illam isti quidem pro sacramento minime habuerunt; sed, quod nos contendimus, pro mera, vsusque plane liberi cærimonia. Objectionem vidit, & anteuertere conatus est Bellarminus; sed insigni quadam, vt solet quoties vrgetur, temeritate atque inuerecundia. Quid ergo ille? Frontem commasculat, & audacter, velut oculatus rei testis, pronuntiat *hæreticos istos*, de quibus Arelatensis Synodus, *baptismum dare solitos, sed non confirmationem.* Mitto, quod more suo *confirmationem* dicit, quam Patres Arelatenses *manus impositionem* dicunt, quale & illud est, quod eosdem jubere ait conuersis manus *ab Episcopo* imponi; qui tamen Episcopum in toto Canone nullum nominant. *Si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum* (inquiunt) *symbolum.* Ita iste omnia, etiam minima, causæ studio incensus in rem suam inflectit, contorquet, inuertit. Sed ista quidem, inquam, velut leuiora prætermitto. Illud nunc quæro, quos nobis in illo Arelatensi canone hæreticos narret? Sic enim de iis loquitur, quasi Patres de certo tantum aliquo hæreticorum genere, vel ordine decernant. Fateor in vulgatis à Binio Conciliorum codicibus, & apud

Gratianum hunc canonem sic legi; *De Arianis, qui propria lege sua vtuntur, vt rebaptizentur; placuit, si ad Ecclesiam venerint aliqui de hac hæresi* &c. vnde fortasse, noster errandi causam nactus est, vt de solis Arianis ista dici putauerit. Mirum tamen, si vir doctus mendum non animaduertit, cum notum sit Arianos Arelatensis Synodi tempore nondum fuisse exortos. Itaque vera est ac certa eruditiss. Sirmondi ex antiquis codicibus lectio; *De Afris, quod propria lege sua vtuntur, vt rebaptizent; placuit, vt si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum symbolum*; & cætera vt supra. Non ergo in vnam aliquam hæresim respexit canon, sed in quamuis; adeoque in omnes; & canonis constituendi occasio vulgaris Afrorum eo tempore error fuit, è quauis hæresi venientes promiscue rebaptizantium; quod à Cypriano suo haustum tunc temporis retinebant, non Donatistæ soli, sed vt videtur, etiam Catholici. Anno certe etiam post Arelatensem Synodum circiter quinquagesimo, Optatus Afer, tametsi Catholicus Parmeniano Donatistæ concedit nihil valere ministratum ab hæreticis baptismum. Itaque ex eo Afrorum errore occasionem, quod ipsi præfantur, decernendi huius canonis arripuerunt Patres Arelatenses; sapientissime definientes baptizandos, qui ab ea hæresi veniebant, in qua baptismus non in Trinitatem, sed alius esset; minime baptizandos, si qui ab ea hæresi conuerterentur in qua rite baptizati essent in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum: atque ita duos extremos, ac contrarios errores, Cypriani quidem omnes, Stephani vero Romani Episcopi nullos ab hæresi ad Ecclesiam venientes baptizantium commodissime corrigunt. Cæterum quorum baptismum pro vero habent, eos omnes manu imposita à præpositis Ecclesiæ recipi jubent; qualiter eos quoque Stephanus ante annos 68. recipiendos jam concesserat; vt supra ex Cypriano. & Nemesiano didicimus. Cum ergo omnes nullo discrimine hæreticos (quorum quidem rectus erat, ac legitimus baptismus) manus impositionem suscipere, cum ad Ecclesiam veniebant, jubeat Synodus; Bellarmino, vt quod ait constituat, probandum est non vnum, aut alterum horum genus, sed omnes manus impositione caruisse. Atqui (si vnos Nouatianos exceperis) de nullis hæreticis hoc ab vllo veterum proditum est. Nouatianis quidem chrismá defuisse diserte notauit Theodoretus, vt mox audiemus. Cur non & ipse in libris de hæreticorum fabulis, & alij eiusdem generis scriptores, vt Epiphanius, & Philastrius, & Augustinus, de aliis tale aliquid narrant? Certe, (præsertim si aduersariorum sententiam audias) graue dignumque memorari crimen fuit chrismationem, vel, quod idem esse putant, manus impositionem abrogasse. Atqui de nullis aliis, præterquam de Nouatianis, id à veteribus est proditum, Ergo nullos alios, præter istos, fecisse verum est.

T. 1. Concil. Gall. p. 6.

l. 1. & l. 4 T. 4. Bibl Patr. p 330 a b 339. a. 363 c.

Huc

Huc accedit, quod Marcionem ipſum, quo ex hæreticis nemo fere longius ab Eccleſia diſceſſit, conſtat (quod ſupra ex Tertulliano oſtendimus) vnctionem tamen retinuiſſe. Ergo multo probabilius est & cæteros, quorum religio minus à Catholica diſcrepabat, hunc quoque ritum integrum apud ſe habuiſſe. Et jubet tamen Synodus Arelatenſis omnibus iſtis manum imponi ad Eccleſiam venientibus. Ergo Synodus nullum piaculum eſſe putauit manus impoſitionem iterari; eamque adeo ſacramentum vere, ac proprie dictum minime eſſe putauit. Quod vt liquidius cernatur, huc afferendæ ſunt ſequentium temporum de recipiendis in Eccleſiam hæreticis leges; ex quibus intelligetur diutiſſime ſeruatum hunc apud Catholicos à Stephano jam olim vſurpatum, & ab Arelatenſi nunc Synodo decretum morem. Auctor Reſponſionum ad Orthodoxos, qui ſub Iuſtini nomine, ſed falſo, circumfertur, vir, vt videtur, quinti ſæculi; τῶν αἱρετικῶν (inquit) ἐπὶ τὴν ὀρθοδοξίαν ἐρχομένων τὸ σφάλμα διορθοῦται, τῆς μὲν κακοδοξίας τῇ μεταθέσει τοῦ φρονήματος. τοῦ δὲ βαπτίσματος, τῇ ἐπιχρίσει τοῦ ἁγίου μύρου. τῆς δὲ χειροτονίας, τῇ χειροθεσίᾳ. καὶ οὐδὲν τῶν πάλαι μένει ἄλυτον. *Heretici ad orthodoxiam tranſeuntis lapſus corrigitur; praua quidem opinionis, mutatione ſententiæ; baptiſmi vero, vnguenti ſancti vnctione; ordinationis autem, ſacra manus impoſitione, & nihil eorum quæ antea fuerunt, remanet inabolitum.* Synodus Laodicena circiter a. D. 364. Nouatianos, Photinianos, & Quartodecimanos, qui conuertuntur ad Eccleſiam Catholicam, jubet ἐκμανθάνοντας τὰ τῆς πίστεως σύμβολα, χρισθέντας τε τῷ ἁγίῳ χρίσματι οὕτω κοινωνεῖν τῷ μυστηρίῳ τῷ ἁγίῳ, *ſymbolum fidei doceri, atque vnctos ſancto chriſmate ſic myſteriis communicare ſacroſanctis.* Baſilius, qui ad a. D. 378. peruenit; πάντι δὲ λόγῳ τυπωθήτω τοὺς ἐπὶ τῷ βαπτίσματι ἐκείνων προσερχομένους χρίεσθαι ἐπὶ τῶν πιστῶν δηλονότι. *Omni ratione ſtatuatur, vt qui cum baptiſmate illorum* (hæreticorum) *ad Eccleſiam accedunt, inungantur à fidelibus ſcilicet.* Concilium œcumenicum II. ſiue C.P.I. a. D. 381. Arianos, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Nouatianos, & Teſſaradecatitas, & Apollinariſtas recipi decernit ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν μὴ φρονοῦσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία καὶ σφραγιζομένους, ἤτοι χριομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ μύρῳ, τό τε μέτωπον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα, καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς λέγομεν, Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου, *omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit, vt ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia; & ſignatos, ſiue vnctos primum ſancto chriſmate & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures; & eos ſignantes dicimus; Signaculum doni Spiritus Sancti.* Eunomianos vero & Montaniſtas, & Sabellianos, & alios non rite, ſed aliter quam Eccleſia ſolet, baptizantes, inſtar Gentilium recipi, ac de integro baptizari præcipit. Siricius, Romæ Epiſcopus, epiſtola I. quæ eſt ad Himerium Tarraconenſem data Arca-

ad quæſt. 14.

can. 7.

ep. can. ad Amphil. c. 1. & 47.

can. 7.

cap.1.T.1. Concil p.619.

dio,& Bautone Coss. id est a.D.385. *Arianos* (inquit) *nos cum Nouatianis,aliisque hæreticis, sicut est in Synodo constitutum, per inuocationem solam septiformis Spiritus, Episcopalis manus impositione Catholicorum conuentui sociamus. Quod etiam totus Oriens, Occidensque custodit.* De Oriente,vt apparet, ac vt mox docebit Gregorius vnus ex istius successoribus,fallus est hic, licet ex recenti suorum dogmate falli nescius Præsul. Oriens enim non manus impositione, sed chrismatione hæreticos suscipiebat. Augustinus quoque qui jam tum viuebat, sed nondum florebat, solenne fuisse testatur *manum hæreticis correctis imponere.* Sequenti post Siricianum sæculo a. D. 441. Synodus Arausicana I. *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderant, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placuit. Benedictionem* Arausicani Patres, vt nuper Eliberitani, manus impositionem dicunt. Ita & Arelatensis altera Synodus a.D.452. *Bonosiacos autem ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos, baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate & manus impositione, in Ecclesia recipi sufficit.* Gennadius, Massiliensis Presbyter circa a.D.494. *De conuersis ab hæresi,quæ in S.Trinitatis nomine baptizat, si consentiunt credere, vel acquiescunt confiteri, purgati jam fidei integritate confirmentur manus impositione. Si vero paruuli sunt, vel hebetes, qui doctrinam non capiant, respondeant pro illis, qui eos offerunt, juxta morem baptizandi, & sic manus impositione & chrismate communiti Eucharistiæ mysteriis admittantur.* Qui vero ab hæreticis veniunt non baptizantibus in nomine Trinitatis,eos de integro baptizari vult; plane, vt Arelatensis I. Synodus. Primo sæculo, a.D.517. Concilium Epaonense; *Presbyteros propter salutem animarum, quam in cunctis optamus, desperatis & decumbentibus hæreticis, si conuersionem subitam petant, chrismate petimus subuenire: quod omnes conuersuri, si sani sunt, ab Episcopo nouerint expetendum.* Gregorius Romæ Episcopus I. post a.D. 593. *Arianos per impositionem manus Occidens; per vnctionem vero sancti chrismatis ad ingressum Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Oriens reformat.* Monophysitas vero, & alios *ex sola vera confessione* recepit, *quia sanctum baptisma, quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis accipit, cum vel illi per impositionem manus Spiritum S. acceperint, vel isti per professionem veræ fidei sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ visceribus fuerint vniti.* Isidorus Hispalensis Episcopus ipse a. D.600. ordinatus; *Hæretici, si tamen in Patris, & Filii, & Spiritus Sancti attestatione docentur baptisma suscepisse, non iterum baptizandi, sed solo chrismate & manus impositione purgandi sunt.* Trullani Patres, quorum canones Græci quintæ & sextæ Synodis œcumenicis imputant, hæreticos conuersos Ecclesiæ sociandos plane eodem modo, iisdemque euam cum Synodo CP.[a] I. verbis, a.D.692. decer-

l.5.de Bapt. contr Donat c 23.extr.

c.1.

c.17.

b de dogm. Eccles. c.52.in T.3.Aug p. 583.

c.16.

Epist. l 9.ep. 61.

De offic.l.2.c. 24.

c.95.T.5 Concil.p.348.

decernunt. Canonem, quod fere idem ſit cum CP.° nuper deſcripto, recitare nihil neceſſe eſt. Denique nono ſæculo ineunte Pſeudo-Euſebius apud Mercatorem; *Similiter* (inquit) *& hæreticos omnes, quicumque Dei gratia conuertuntur, & in S. Trinitatis nomine credentes baptizati ſunt, Romana Eccleſia regulam tenentes per manus impoſitionem reconciliare præcipimus.* Acne merum impoſtoris figmentum fuiſſe putes, eadem docet Valafridus Strabo, noni &ipſe ſæculi, ſed optimus & certiſſimus auctor; *Quicumque* (inquit) *vel ab hæreticis in Trinitate baptizantibus, vel ab alio quolibet homine ſub appellatione legitima euſdem S. Trinitatis fuerit baptizatus, rebaptizari non debet, ne inuocatio ſumma diuinitatis annullari videatur; ſed chriſmate & manus impoſitione, quod imperfectum erat, perfici debet. Hoc in canonibus & decretis Patrum frequens habetur.* Hæc illi; ex quibus apparet primo grauiter errare Bellarminum, qui putat iis tantum hæreticis impoſitas fuiſſe, cum ad Eccleſiam redirent, manus, in quorum hæreſi nulla daretur confirmatio. Docent enim hæc Patrum teſtimonia conſtanter ab a.D.314. ad 850. in Eccleſia præſertim Latina, morem hunc fuiſſe obſeruatum, vt quotcumque hæretici minime rebaptizarentur ij vel chriſma, vel manus impoſitionem, vel vtrumque reciperent, cum ad veram fidem conuertebantur; vt non quorundam tantum, ſed plane omnium hæc eſſet reconciliatio, qui ab hæreſi veniebant, quæ quidem in S. Trinitatem baptizaret. Neque vlla occurrit in locis tam multis alterius diſcriminis, quam huius obſeruatio; ſi in Trinitatem baptizati eſſent, an ſecus; non autem an chriſma, vel manuum impoſitionem accepiſſent, nec-ne. 2°. Sed & hinc videre eſt Theodoretum * (è quo & Bellarminus, & Baronius errandi cauſam nacti ſunt) ipſum quoque hallucinatum eſſe, dum ita de Nouatianis ſcribit; τοῖς ὑπ' αὐτῶν βαπτιζομένοις τὸ πανάγιον οὐ προσφέρουσι χρίσμα. διὸ δὴ τοῦτο καὶ τοὺς ἐκ ταύτης τῆς αἱρέσεως τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας συναπτομένους χρίειν οἱ πανεύφημοι πατέρες προσέταξαν. *Iis quos baptizant, ſacratiſſimum chriſma non præbent. Quapropter eos, qui ex hac hæreſi corpori Eccleſiæ coniunguntur laudatiſſimi Patres inungi præceperunt.* An Nouatiani, quos baptizabant, chriſmarent, non jam diſputo. Fieri poteſt, vt quod ipſe Nouatianus in baptiſmo non acceperat chriſma, id aliis noluerit miniſtrare; ne ſi faceret, eius baptiſmus parum validus, vel certe imperfectior videretur, qui ſcilicet ea re caruerat, quam ipſe in aliis baptizandis non putaret omittendam. Hoc vnum aio, falli Theodoretum, dum hanc Patribus fuiſſe cauſam cenſet cur Nouatianos ad Eccleſiam venientes chriſmarent; quod ſi verum eſſet, non alios quam iſtos in conuerſione chriſmaſſent. Nunc Laodiceni Patres, quæ ille omnino videtur, dum hæc ſcriberet, in animo habuiſſe, Nouatianos quidem chriſmandos decernunt, ſed non ſolos; verum vna cum iis Photinia-

ep 2.

l De reb. Eccl. c 26 T. 10. Bibl Patr p. 691. A.

* is floruit a. D 410.

l 3 hær. fabul. Tit. 5. T. 4 p. 229.

nos quoque & Quartodecimanos; CP.[a] vero etiam Arianos & Macedonianos, & Sabbatianos, & Apollinaristas; quos omnes chrismationem apud Catholicos in baptismo vsitatam abdicasse neque ipse Theodoretus, vel alius quis è veterum scriptorum choro tradit, neque sane probabile est. Sed & Arelatenses, & Arausicani Patres, illi quidem ante Theodoreti tempora, hi vero ipso florente, in genere decernunt, vt omnes ex quauis hæresi venientes manus impositione suscipierentur, si modo in Trinitatis nomen baptizati forent; quos omnes pariter manus impositione apud suos caruisse à vero abhorret, cum eam etiam Marcion retineret, cuius tamen baptismum à legitimo ritu multo longius, quam Arianorum & Apollinaristarum recessisse verisimillimum est. Vt illud nunc mittam, Stephanum vrbis Episcopum, Patribus illis omnibus vetustiorem jam circa a. D. 264. instituisse, vt omnes nullo discrimine hæretici per manus impositionem in Ecclesiam reciperentur, etiam (quod diserte obseruatum est) ipsi Marcionitæ; quos tamen vnctionem habuisse, vti jam non semel diximus, certo ex Tertulliano constat. Non ergo illa, quam refert Theodoretus, Nouatianorum propria causa fuit, cur eos Patres ita recipiendos statuerent, sed hæc omnium hæreticorum communis, quod sacro aliquo ritu eluenda, ac purganda videretur baptismi, tametsi rite, ab impuro tamen ministro suscepti, siqua esset, labes; quod ille nos nuper docebat Pseudo-Iustinus, dum diceret, *quod in baptismo erratum erat, id sancti vnguenti vnctione fuisse correctum.* Augustinus de manuum impositione, qua & Romani, &, vt videtur, Afri ex hæresi conuersos suscipiebant, non absimilem rationem, hanc scilicet, affert: *Manus autem impositio si non adhiberetur ab hæresi venienti, tanquam extra omnem culpam esse judicaretur; propter caritatis autem copulationem, quod est maximum donum Spiritus Sancti, sine quo non valent ad salutem quæcumque alia sancta in homine fuerint, manus hæreticis correctis imponitur.* 3°. Illud quoque est in istis obseruandum, quod apud Græcos vnius chrismatis, apud Latinos primo quidem & interdum etiam postea, solius manuum impositionis, mox & chrismatis quoque fit mentio. Cuius discriminis hæc est ratio, quod apud Græcos quidem nullo vnquam in vsu videtur fuisse manus impositio ad neophytos (vt loquuntur) perficiendos, vel confirmandos; apud Latinos vero fuit, & quidem multiplex, modo vna cum chrismatione, modo etiam seorsum; vt ex iis, quæ dicentur, constare poterit. Sed & hoc inter ipsos Latinos discrimen obseruare est, quod Romani quidem sola manus impositione, (vt ex Siricij & Gregorij dictis patet) Galli vero nostri, imo & Hispani & chrismate & manus impositione ex hæresi venientes, susciperent, vt probant allata Arelatensis, & Arausicanæ, & Epaonensis Synodorum, & Isidori verba. Vnde vt obiter

Cyprian ep. 74 p. 134. post med.

l. 3 de bapt. contr. Donat. c. 21. extr.

obiter hoc, dicam, apparet non eam Romanorum rituum olim habitam esse, quam aduersarij volunt, etiam in nostro Occidente rationem. 4°. Ex his denique clarissime refellitur id Petri Aurelij commentum, de quo jam supra diximus, concedentis quidem, quod Bellarminus negabat, manum è quauis hæresi conuersis, rite modo baptizatis, impositam, & chrisma item ministratum à veteribus; sed contendentis tamen illam ab hæresi conuersorum chrismationem, & manus impositionem aliam ab ea fuisse, quam neophyti in Ecclesia suscipiebant; nisi quod Nouatianorum, & si qui cum iis suos non chrismarent, propriam vult fuisse rationem. Scribit *enim vnctionem, quam Nouatianis præbitam narrat Theodoretus, non fuisse communem illam hæreticorum ad Ecclesiam redeuntium, sed Nouatianorum proprium, eorumque qui vt illi, sacramento confirmationis à suis initiati non essent.* Hoc vero merum Aurelij somnium esse ex eo primum liquet, quod à nemine Patrum aliquid huiusmodi proditum est. Nam Theodoretus, quo vno niti ille vult videri, ait quidem Patres Nouatianos, quod ij suos in baptismo non chrismarent, ideo chrismari jussisse quoties) ad Ecclesiam venirent, (qua in re falsum fuisse virum aliqui acutum & eruditum ostendimus) sed nusquam, quod hariolatur Aurelius, scribit eam Nouatianis præbitam vnctionem aliam ab ea fuisse, quæ ab alia hæresi venientibus dabatur. Atque id si dixisset Theodoretus, liquido falsum dixisset; idque vel vnus Constantinopolitanorum Patrum canon nuper recitatus euidentissimè refellit. Is enim Nouatianis non aliam quam Arianis, & cæteris ex quauis hæresi, in qua baptismus esset legitimus, venientibus, vnctionem dari præcipit, sed planè eandem. Arianos, & Macedonianos, & Nouatianos &c. recipi jubet omnes vno eodemque ritu *σφραγιζομένους consignatos*, siue chrismatos. Ac veluti Patres cauere vellent nequis eos Aurelius calumniaretur, totam illam, quam intelligunt, consignationem, quæ qualisque sit ita dilucide, atque accurate explicant, vt nullum interpretationi alienæ locum reliquerint. Sic enim ipsi suum illud *σφραγιζομένους* interpretantur; *ἤτοι χριομένους τῷ ἁγίῳ μύρῳ τό, τε μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα, καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς λέγοντες, Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου.* Hæc est chrismatio, quam ab Arianorum, & Apollinaristarum, & cæterorum æquè ac ex Nouatianorum hæresi conuersis præbendam in commune decernunt. Non hanc Nouatianis, aliam aliquam Arianis & cæteris, sed vnam, & quidem hanc ipsam vtrisque dari præcipiunt. Ergo effugere non potest Aurelius, quin quæ ex alia hæresi conuersis dabatur, plane eadem fuerit cum ea, quæ ex Nouatianismo venientibus præbebatur; quæ scilicet vna vtraque fuit. Sed etiamsi Patres Nouatianos nulli hoc loco nominassent; hinc tamen satis constaret non aliam illis præbitam fuisse

Orthod. Part. 1.p.558.

cap.7.

fuisse vnctionem, quam eam ipsam, quæ cæteris hic decernitur. Quæ enim sodes, alia est apud Græcos neophytorum σφραγὶς, siue χρίσις, quam quæ hic describitur? quam qui suscipiunt, ij primo dicuntur σφραγίζεσθαι *signari* vel *consignari*? quæ ita fit, vt qui consignatur, is vngatur τῷ ἁγίῳ μύρῳ *sancto vnguento*, id est, vt liquet, *chrismate*? & quidem *in fronte, in oculis in naribus, in ore, & in auriculis*? & sic postremo, vt qui hominem consignat, is mystica illa verba occinat, *Signaculum doni Spiritus Sancti*? Excute Aureli, Græcorum Euchologia, & veteres Canonum interpretes, ac Liturgiarum enarratores; non alia, quam hac ipsa vnctione *confirmatos* (vt tu loqueris) reperies ipsius illius Ecclesiæ neophytos. Cum ergo hanc ipsam ex Arianorum, & aliorum hæresi venientibus præberi iubeant Patres; non potes, si sanus es, negare, quæ iis dabatur eandem plane cum ea fuisse, quam tu Nouatianis præbitam confiteris; neophytorum scilicet chrismationem. Atque idem quoque docent Laodiceni Patres, qui quod de Nouatianis decernunt *vnctos* eos *sancto chrismate* in Ecclesiam recipi, id ipsum de Photinianis quoque, & de Quartodecimanis, & quidem iisdem plane verbis præcipiunt; vt nisi Synodum turpi ac illiberali mendacio, &, quod tu omnium deterrimum esse fateris, *Iesuitica æquiuocatione*, nobis illusisse fingas, non possit vnctio, quam his constituit, diuersa ab ea, quam illis præcipit, censeri. Eadem Arelatensium est Patrum ratio, qui, *si ad Ecclesiam aliquis ex hæresi venerit*, cum ei absolute, ac in genere nulla adhibita distinctione, *manum imponi* edicant, non possunt nisi cauillatores fuisse fingantur, aliam his, aliam illis, manus impositionem decreuisse videri. Cæterorum, quos descripsimus, nemo est, qui non idem eadem quoque ratione probet. Sed auctor responsionum ad Orthodoxos, non quidem ille Iustinus, sed vetus tamen scriptor, proprium nobis telum ad hoc configendum commentum subministrat. Nam si, quod vult Aurelius, chrismatio Nouatianis data ideo fuit, vt confirmationis sacramentum, quo scilicet apud suos caruerant, tum primùm reciperent, qualiter baptizantur, qui vere baptizati antea nunquam fuerant; ille scriptor id commemorare debuit, quo loco docet, qua ratione sarcirentur, ac supplerentur priora eorum ὑστερήματα, qui ex hæresi, in Ecclesiam recipiebantur. Ac vt dicit *errorem correctum fuisse sententiæ mutatione, ordinationis vitium manus impositione*, ita quoque dicere debuit *chrismationis defectum vnctione fuisse emendatum*. Atqui nihil ille huiusmodi dicit. Ergo neque huiusmodi quicquam fuit. Quinimo contra pronuntiat τὸ σφάλμα τοῦ βαπτίσματος διορθοῦσθαι τῇ ἐπιχρίσει τοῦ ἁγίου μύρου; *errorem*, siue *vitium baptismi corrigi vnctione sancti vnguenti*. Non ergo confirmationis Latinæ, quod perperam & absurde fingit Aurelius, defectus, sed baptismi vitium illa vnctione emendari

cap. 7.

dari putabatur. Vnde,vt hoc obiter dicam, & illud quod nos contendimus,clarissime probatur, veterum scilicet vnctionem ad baptismum pertinuisse, non ad aliud aliquod sacramentum. Vitia enim hæreticorum oppositis, sed in eodem genere, rebus emendabantur, error quidem vera sententia, praua ordinatio recta sanctioris manus impositione. Vt ergo *vera sententia* in eodem rerum genere est, quo error; Ecclesiastica *manus impositio* ad idem genus pertinet, ad quod hæretica ordinatio; ita & vnctionem in baptismalium rerum censu fuisse necesse est, quæ absurde alioqui & inepte ad baptismi correctionem vsurparetur. Postremo quæ vnctioni, & manus impositioni hominum ab hæresi quauis conuersorum à Patribus tribuuntur nomina & elogia, eandem plane fuisse vincunt cum neophytorum in Ecclesia chrismatione, manusque impositione. Illam enim perinde atque hanc & *benedictionem* [a], & manus impositionem [b], & ἅγιον χρίσμα [c] *sanctum chrisma* [d], & *chrisma* [e] simpliciter passim vocant. Manum ab hæresi conuersis, æque ac neophytis, ideo imponi, *vt accipiant Spiritum Sanctum* [f]; illos æque ac hos, vel manus impositione seorsum, vel hac coniunctim cum chrismate, *consignari* [g], *confirmari* [h], *communiri* [i], *ad ingressum sanctæ Ecclesiæ reformari* [k], *Eucharistiæ recipiendæ idoneos fieri* [l]. Hanc denique vtrorumque confirmationem ab Episcopo petendam [m], postquam in Ecclesia ita institutum fuit, vt chrismatis administratio penes hunc vnum ordinem esset. Quid ergo est,cur ritum & re, & nomine,& elogiis, & vsu,& fine eundem non putemus fuisse eundem? Rationem hanc affert Aurelius; *Quia* (inquit) *Patres hanc manus impositionem & chrismationem dari iusserunt omnibus promiscue ab hæresi redeuntibus, nihil inter eos discernentes, qui Episcopalem manus impositionem & verum sacramentum confirmationis ab hæreticis accepissent, & eos, qui non essent illo imbuti. Omnes enim sine discrimine hæreticos ita chrismandos dixerunt, vt patet ex Canonum verbis. Hac ergo ratione planum fecerunt chrismationem eiusmodi non fuisse illam sacramento confirmationis solennem, sed cærimoniam meram.* Hæc Aurelij ratio quam sit apud Sirmondum vim habitura, nescio. In me quidem nullam plane habet; sed mera est ἀλογία. Id enim ipsum pro vero ac confesso assumit, quod non modo non concedo, sed etiam refello atque oppugno; scilicet neophytorum chrismationem & manus impositionem proprie dictum, verique nominis sacramentum esse. Tum & secum turpissime pugnat Aurelius. Quod enim nunc ait *nihil inter eos qui ab hæresi redibant, discreuisse Patres*, id ipsum mox,& quidem eodem loco negat; dum statuit quo ritu suscepti sunt Nouatiani, *eum vere Confirmationis sacramentum fuisse*; quo ex aliis hæresibus venientes, eum nihil ad confirmationis sacramentum pertinuisse, sed *cærimoniam meram* fuisse. Itaque respondeo, si quid efficere hæc sua ratio-

a Conc Araus c 2

b Arel. Syn.I. c.1.

c Conc.Laod. c.7.

d Greg.l.9 ep. 61.

e Conc. Arel. 2 c 17. Gennad.de dog. Eccl c.52.

f Syn. Arel.1. c.8.

g Syn. Araus. I. c 1.

h Gennad. ibid c.52.

i Id. ibid.

k Greg vbi supr.

l Gennad. vbi supr. Conc. Laod. c. 7.

m Conc. Epaon. c. 16.

Auret. p. 446. Orthod. p 137. extr.

ibid p.398.

ratiocinatione velit, id illi inprimis probandum esse, quod hic ille quidem pueriliter supponit, nos autem vehementer negamus; nimirum fuisse neophytorum chrismationem & manus impositionem verum proprieque dictum sacramentum. Donec enim id euidentibus antiquitatis testimoniis effectum dederit, omnes vident ex eo, quod data ab hæresi venientibus chrismatio, & manus impositio verum sacramentum non fuit, sed mera cærimonia, inepte, ac ridicule concludi fuisse eam à neophytorum chrismatione & manus impositione diuersam. Illud autem, quod inprimis probandum erat, *istos confirmandorum neophytorum ritus fuisse verum sacramentum*, adeo non probat Aurelius, vt plane omnem sui istius dogmatis ex antiquitate vel leuiter confirmandi viam & sibi, & suis in posterum bella hac sua ratione miser præcluserit, atque obstruxerit. Nam si, quod hîc iste rorunde fatetur & pronuntiat, ac pro indubitato suæ probationis principio assumit, verum est (& est sane verissimum) nimirum chrismationem, & manus impositionem ex hæresi conuersorum meram fuisse cærimoniam, etiamsi Patres conuersos *consignari, confirmari, communiri, Spiritum Sanctum accipere, Eucharistiæ sumptione dignos fieri per eam* dicant, & cætera quæ nuper recensuimus; nemo non videt ne eo quidem effici, vt neophytorum chrismatio, & manus impositio vere sacramentum fuerit, quod de ea similia dixerint Patres; quo tamen fere solo in tota hac disputatione argumento vtuntur aduersarij. Itaque quod nobis Aurelius concedit, id in primis ponimus, & rationem, qua id conficit vehementer probamus, eaque jam ipsi supra vsi sumus. Sic enim ille agit; *Plane constat impositionem illam manuum, chrismationemque rediuntium ex hæresi hominum alius generis fuisse atque eam ex qua confirmationis sacramentum constat. Nam etiam iis præbebatur, qui ab hæreticis confirmationis sacramentum acceperant; quod in Ecclesia nunquam iterari fas fuit.* Ad hoc autem Aurelianum placitum, illud nunc assumamus, quod est à nobis proxima disputatione luculentissime, nisi fallor, probatum; eam scilicet chrismationem, manusque impositionem, qua & baptizati apud Catholicos perficiebantur, & Nouatiani in Ecclesiam recipiebantur, plane penitusque eandem fuisse cum ea chrismatione, ac manus impositione, qua alij præter Nouatianos hæretici ad Ecclesiam venientes suscipiebantur. Ex his ne ipse quidem credo, Aurelius negauerit non minus necessario, quam euidenter sequi chrismationem, manusque impositionem & neophytorum & Nouatianorum ex sua hæresi redeuntium alius generis fuisse, atque eam ex qua hodiernum Latinæ confirmationis sacramentum constat, meram adeo cærimoniam fuisse. Vnde & illud consequens est, cum præter hos ritus nullus in omni antiquitate alius extet, quo Latinum illud sacramentum referri cum aliqua veri specie

ibid. p. 118. Vide & Anaret. p. 446.

ſpecie poſſit, nullum plane apud veteres, huius quidem generis ac-cenſus, ſacramentum fuiſſe. Vnum tantum eſt, antequam ad alia progrediamur, quod alicubi à Bellarmino ex Vigilio P.R. obiectum eſt, conſiderandum; quo videtur effici manus impoſitionem ex hæreſi conuerſorum diuerſi ab ea generis fuiſſe, qua neophyti confirmabantur. Vigilius enim de iis, vt videtur, loquens, qui ab Arianiſmo conuerſi erant; *Quorum tamen* (inquit) *reconciliatio non per illam impoſitionem manus, quæ per inuocationem ſancti ſpiritus fit, operatur; ſed per illam, qua pænitentiæ fructus acquiritur, & ſanctæ communionis reſtitutio perficitur.* Reſpondeo Vigilium hoc loco non ſimpliciter de conuerſorum ab hæreſi, ſed de pœnitentium reconciliatione loqui. Res clara eſt ex ipſius verbis; *De his* (inquit) *qui baptiſmatis gratia ſalutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati, profundæ voraginis ſunt morte demerſi*; & cætera. Ergo non de Arianis ſimpliciter ex ſua hæreſi ad Eccleſiam venientibus ſermo eſt; ſed de iis, qui cum Catholici eſſent, & ſalutari baptiſmate apud Catholicos tincti, ad Arianos poſtea defecerant, & apud eos iterum baptizati erant. Hos Vigilius, non velut ex hæreſi, in qua nati, tinctique ſemel eſſent, venientes in Eccleſiam ſimpliciter per ſolennem neophytorum manus impoſitionem recipi, ſed pœnitentiæ ſubijci, & ſolenni pœnitentium ritu reconciliari iubet. Quod & ex eo palam eſt, quod Epiſcopis concedit, vt erga eos pro ipſorum pœnitentia, indulgentia aliqua vti poſſint; *In æſtimatione* (inquit) *fraternitatis tuæ, aliorumque Pontificum per ſuas diœceſes relinquatur, vt ſi qualitas & pænitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio ſit vicina.* Vides iſtos pro ſuæ pœnitentiæ, deuotioniſque ratione vel tardius, vel citius in Eccleſiæ communionem receptos fuiſſe, quod pœnitentium reconciliationi congruit; à receptione ex hæreſi ſimpliciter conuerſorum alienum eſt; quos ex omnibus ſuperioribus canonibus conſtat ſtatim receptos, neque vlli pœnitentiæ ſubiectos fuiſſe. Et certe aliam atque aliam vtrorumque rationem fuiſſe patet. Qui enim apud hæreſim nati, baptizatique fuerant, nihil illi proprie in Eccleſiam, apud quam nunquam fuerant, deliquerant. Qui vero apud Catholicos per baptiſmum nati, ad hæreticos poſtea defecerant, graui crimine ſocietatem Eccleſiæ læſerant, magnumque ei ſcandalum obiecerant. Itaque hos quidem pœnitentiæ ſubijci iuſtum fuit; illos ſimpliciter recipi, æquum fuit. Tantum, quod nuper aiebat Auguſtinus, *manus & his impoſita, ne tanquam extra omnem culpam eſſe iudicarentur, & propter caritatis copulationem.* Neque vel aduerſarij, vel alij omnino Chriſtiani, de his aliter iudicant; apud quos magno diſcrimine habentur, & aliter atque aliter reconciliantur, qui ex hæreſi, in qua primum baptizati fuerant, veniunt, & qui ex hæreſi redeunt, in quam à Catholica communione

l. de Confirm. c. 7. §. Tertio Auguſt.

Vigil ep. 1. c. 3 T. 4. Conc. p. 160.

deficientes lapsi erant. Ergo hos pœnitentiæ merito subjicit Vigilius. Ex quibus jam liquet eum Bellarmini atque Aurelij causam non modo non constituere, sed etiam euertere. Non enim (quod ineptissime somniauit Bellarminus) *manus impositionem conuersorum ex hæresi* distinguit *à neophytorum manus impositione*; sed quod nunc planum est, *pœnitentium manus impositionem* ab eorum *manus impositione*, qui ex hæresi simpliciter conuertuntur. Hanc *per inuocationem sancti Spiritus operari*, id est fieri ait (vnde patet eandem esse cum neophytorum manus impositione) illâ *pœnitentiæ fructus acquiri*, & *sanctæ communionis restitutionem perfici*. Itaque ex Vigilio quidem habetur manus impositionem, quæ pœnitentibus adhibebatur, diuersam ab ea fuisse, qua ex hæresi venientes suscipiebantur (quod nemo negat) hanc per inuocationem sancti Spiritus factam fuisse; illam absque sancti Spiritus inuocatione; hanc fructus pœnitentiæ non acquisiuisse (quia scilicet statim admittebatur conuersus) illam acquisiuisse, quos nimirum præcedere oportebat, vt pœnitens reconciliaretur. Manus vero impositionem, qua ex hæresi simpliciter conuersi suscipiebantur, ab ea, qua neophyti confirmabantur, diuersam fuisse (quod vult Bellarminus) nulla hinc arte haberi potest. Eandem potius fuisse vel ex hoc loco conclusero, qui docet scilicet illam manus impositionem per inuocationem Spiritus Sancti factam fuisse; quod eius manus impositionis, qua neophyti confirmabantur, proprium fuisse omnes sciunt.

Caput XI.

Tertium quarti sæculi testimonium ex pseudepigrapho quidem, sed tamen vetusto Constitutionum Apostolicarum opere desumptum. Loca eius operis explicantur, & ab aduersariorum dogmate aliena esse demonstrantur.

Sed vt ad institutum temporum ordinem redeam, placuit in hunc locum conjicere Constitutionum Apostolicarum scriptorem; quod is paulo ante Nicænam Synodum opus suum consarcinasse videatur. Sed cuiuscumque sit æui (id enim obscurum est, quod plane nulla eius mentio totis tribus prioribus Christianismi sæculis, ac ne quarto quidem nisi jam inclinato, ac præcipiti occurrat) eo quidem tempore, quo hos ille libros composuit, certum est quædam jam tum baptismali vetustiorum vnctioni addita fuisse. Sunt enim apud hunc,

hunc, quæ nuſquam in ſuperiorum temporum monumentis deprehendimus, nonnulla; quale illud eſt, quod baptizandi oleo vnguntur, antequam tingantur; quodque tincti non oleo, ſed μύρῳ, id eſt vnguento, chriſmantur; quorum neutrum hactenus in vllo vetuſtiorum obſeruauimus. Nam vbi hic noſter de diaconiſſarum miniſterio agit, id in primis tradit, cum mulieres baptizantur, diaconum earum modo frontem linere ſancto oleo; tum diaconiſſam eas perungere; Deinde totum baptiſmi ordinem ſequenti capite enarrans; Σὺ μὲν οὖν (inquit) ὦ ἐπίσκοπε ἐκείνῳ τῷ τύπῳ χρίσεις τὴν κεφαλὴν τῶν βαπτιζομένων εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ εἰς τύπον τοῦ πνευματικοῦ βαπτίσματος. ἔπειτα ἢ σὺ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὑπὸ σε πρεσβύτερος τὴν ἱερὰν ἐπ' αὐτοῖς εἰπὼν καὶ ἐπονομάσας ἐπίκλησιν πατρὸς καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, βαπτίσεις αὐτοὺς ἐν τῷ ὕδατι. καὶ τὸν μὲν ἄνδρα ὑποδεχέσθω ὁ διάκονος. τὴν δὲ γυναῖκα ἡ διάκονος &c. καὶ μετὰ τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος χριέτω τοὺς βαπτισθέντας τῷ μύρῳ. *Tu igitur Epiſcope, ad exemplum illud vnges oleo ſancto caput eorum qui baptizantur, ſiue viri ſint, ſiue mulieres, in typum ſpiritualis baptiſmi. Deinde aut tu Epiſcope, aut presbyter, qui ſub te eſt, facta ſuper eos nominatim ſacra inuocatione Patris & Filij & Spiritus Sancti baptizabis eos in aqua. Ac virum quidem ſuſcipiat Diaconus; mulierem vero diaconiſſa &c. Poſtea Epiſcopus baptizatos vnguento vngat.* Hæc ille; in quibus duas vt dixi, vides vnctiones; priorem ex oleo ante tinctionem ſiue lotionem; poſteriorem poſt lotionem ἐκ τοῦ μύρου ex vnguento. Atqui vnam hactenus audiueramus, eamque poſt tinctionem, & quidem, vt videtur, ex ſimplici oleo; certe nuſquam in ea deſcribenda τοῦ μύρου, id eſt vnguenti ex pluribus compoſiti occurrit mentio. Fac memineris Tertulliani, qui totum baptiſmi ritum accuratiſſime deſcripſit. Nihil præter iſta apud eum occurrit. Ergo circa hæc tempora, id eſt paulo poſt quarti ſæculi initia facta videtur illa mutatio, nempe vt cum primùm ex oleo ſimplici inungerentur de ſacro lauacro egreſſi; tum oleo balſamum addi placuerit ex Moſaïco typo; quod huiuſmodi vnguentum ſignificandæ regiæ ac ſacerdotali dignitati (in quam per baptiſmum inaugurantur credentes) aptius, quam ſimplex oleum videretur. Pax Conſtantini principatu, vna cum magnis opibus, facile Chriſtianis huiuſmodi conſilia exornandæ ſuorum initiationis ſuggeſſit. Sed & priorem ex oleo vnctionem, tametſi hac ex balſamo de nouo inſtituta, retinere tamen placuit; vt aliquid baptiſmo dignitatis etiam ipſa conferret. Itaque in baptiſmi anteriora ſubmota eſt, vt tinctioni præiret, & ad eam pararet loco vero, quo ipſa prius fuerat, tinctionem noua exciperet ex vnguento nobiliori vnctio. Vtcumque fuerit, duæ illæ vnctiones apud Conſtitutionum parentem manifeſtæ ſunt. Ac prior quidem etiam hodie ab aduerſariis apud quos hæſit, pro mera baptiſmi cærimonia habetur. Poſteriorem, quam pro legitimo, & proprio, & à baptiſmo

* l. 3. c. 15.

ibid. c. 16.

diuerso sacramento censent, huius auctoris æuo vnum quoque ex cærimonialibus baptismi ritibus fuisse nemo ipso clarius docet; vt mirandum sit, quod eum Bellarminus inter sui dogmatis testes, & assertores edere non erubuerit. Primo ipse capitis, in quo ritum hunc exsequitur titulus vnctionem ad baptismum pertinuisse clamat; περὶ μυήσεως θείας τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, *De diuina initiatione sancti baptismatis.* Ergo, nisi titulus mentitur, quod in hoc capite τοὺς βαπτιζομένους τῷ μύρῳ χρίει ὁ ἐπίσκοπος, *Episcopus tinctos vnguento vngit*, id inquam, τῆς μυήσεως τοῦ βαπτίσματος *initiationis*, siue *celebrationis baptismalis* pars erat. Idem euincit & caput sequens, cuius hoc quoque lemma est; ποίαν αἰτίαν ἔχει τὸ εἰς τὸν Χριστὸν βάπτισμα, καὶ διὰ τί τῶν ἐν αὐτῷ ἕκαστον λέγεται καὶ πράττεται. *Quam causam habeat baptismus in Christum, & propter quid eorum, quæ in ipso, vnum quodque dicatur, & fiat.* Iam chrisma eorum, quorum causam ac rationem cur fiant in hoc capite edisserit, vnum est. Ergo & eorum, ἃ ἐν βαπτισμῷ πράττεται, *quæ in baptismo fiunt*, vnum chrisma fuit. Quæ vero in baptismo fiunt ea non ad ipsum, sed ad aliud seorsum sacramentum pertinere absurdum est. Sed ipsa capitis verba idem quoque loquuntur; ἐστι τοίνυν (inquit) τὸ μὲν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ διδόμενον. τὸ δὲ ὕδωρ ἀντὶ ταφῆς. καὶ τὸ ἔλαιον ἀντὶ πνεύματος ἁγίου. ἡ σφραγὶς ἀντὶ τοῦ σταυροῦ. τὸ μύρον βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας. τοῦ πατρὸς ἡ μνήμη ὡς αἰτίου καὶ ἀποστολέως. *Baptismus igitur datur in mortem Iesu; aqua vero adhibetur pro sepultura; oleum pro Spiritu sancto; signaculum pro cruce; chrisma, confeßionis confirmatio; Patris commemoratio, tamquam causæ & emissoris.* Tum addit rationes, cur Filius quoque, & Spiritus Sanctus commemorentur. Quid istic facit chrisma, si baptismi ritus non est? Si id è baptismo eximere ac deripere licet; licebit & oleum, & Patris, Filijque commemorationem; inter quæ medio loco, baptismalibus vtrimque ritibus veluti stipatum, septum, atque conclusum tenetur. Ipsa ei hic attributa significatio eodem pertinet. Dicitur enim confessionis, quæ nimirum in baptismo editur, confirmatio, & asseueratio quædam; quod qui chrismatur, eo se Christianum esse, & Christi discipulum ac membrum profitetur, eaque ratione fidem paulo ante ipsi datam re & opere ipso ostendit esse veram, id est confirmat. Eadem occurrunt in alia operis parte, quæ & ipsa hunc quoque titulum profert. Διάταξις Κυριακὴ ὅπως χρὴ βαπτίζειν. *Constitutio Domini, quomodo sit baptizandum.* Tum ipsa hæc capitis verba sequuntur; περὶ δὲ βαπτίσματος ὦ ἐπίσκοπε, ἢ πρεσβύτερε, ἤδη μὲν καὶ πρότερον διεταξάμεθα. καὶ νῦν δὲ φαμὲν ὅτι οὕτω βαπτίσεις, ὡς ὁ Κύριος διετάξατο ἡμῖν, λέγων, Πορευθέντες &c. *De baptismo autem ô Episcope, aut Presbyter, iam quidem & antea constituimus, ac nunc rursus dicimus, quod ita baptizabis, vt Dominus constituit nobis, dicens, Euntes docete;* & cætera, vt habentur apud Matthæum.* χρίσεις δὲ πρῶτον ἐλαίῳ ἁγίῳ. ἔπειτα βαπτίσεις

c. 1 §. Primus.

Constit. A. post l. 3. c. 17.

l. 7. c. 23.

* c. 28. extr.

βαπτίσεις ὕδατι· καὶ τελευταῖον σφραγίσεις μύρῳ· ἵνα τὸ μὲν χρίσμα μετοχὴ ᾖ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὸ δὲ ὕδωρ σύμβολον τοῦ θανάτου, τὸ δὲ μύρον σφραγὶς τῶν συνθηκῶν. *Vnges autem prius oleo ſancto; deinde baptizabis aqua; poſtremo ſignabis vnguento; vt ſit vnctio Spiritus ſancti participatio; aqua, mortis ſymbolum, vnguentum, pactionum ſignaculum.* Vides, vt quod titulus pollicebatur, baptiſmi ritus ſigillatim exſequatur; vnctionem ex oleo ſimplici; tinctionem, ſiue merſionem in aquam, conſignationem denique ex vnguento. Erant ergo hæ initiationis baptiſmalis, ſiue vt ita loquar, ſolennis ac ritualis baptiſmi partes tres; è quibus poſtremam, id eſt chriſmationem, ſiue conſignationem, à reliquis duabus avulſam, Latini noſtri abſurde ac ridicule, & præter manifeſtam veterum mentem proprium ſeorſum ſacramentum fecerunt. Sed & verba ſequentia diligenter obſeruanda ſunt; εἰ δὲ (inquit) μήτε ἔλαιον ᾖ, μήτε μύρον, ἀρκεῖ ὕδωρ καὶ πρὸς χρίσιν καὶ πρὸς σφραγῖδα, καὶ πρὸς ὁμολογίαν τοῦ ἀποθανόντος. *Sin autem non fuerit oleum, neque vnguentum, ſatis eſt aqua, tum ad vnctionem, tum ad ſignaculum, & ad confeſsionem mortui.* Hinc enim primo conſtat id, quod nos defendimus; ſignaculum ſiue chriſmationem fuiſſe baptiſmi cærimoniam, non autem aliud proprie, & per ſe ſeorſum à baptiſmo ſacramentum. Eſt enim falſum & abſurdum vnius ſacramenti materiam ad alterum exhibendum ſufficere; vt ſi baptiſmi aquam quis diceret ad Euchariſtiam ſatis eſſe, ſi quando panis & vinum deſint; vel panem Euchariſtiæ ad extremam vnctionem ſatis eſſe, ſi quando deſit oleum; quæ ſane totidem portenta ſunt. De cærimoniis vero optime id dici poteſt; vt de vnctione ex oleo fatentur aduerſarij recte dictum eſſe, quod hic habet Διαταγῶν, *vbi deeſt oleum, aquam ad vnctionem ſatis eſſe*; hoc eſt (vt liquet) per eam vnam conſequi baptizatum, quod vnctio baptiſmi ſolennis, ſiue ritualis ſignificat. Vnde intelligitur iſtum de vnguento, ſiue de conſignatione eadem quoque ſenſiſſe, eamque in cærimoniarum cenſu æque ac vnctionem ex oleo, habuiſſe; de qua ſcilicet plane eadem loquitur. Secundo hinc liquet iſtum, & alios veteres, vt vt magni hos ritus faciant, & in iis commendandis interdum etiam pluſquam ſatis eſt, rhetoricentur, omnem tamen baptiſmi vim ſenſiſſe aqua ſola à Domino Chriſto inſtituta contineri; cætera ad exornandam, ac commendandam, potius quam ad efficiendam initiationem, addita eſſe. Tertio & illud obſeruandum eſt, quod hic ſcriptor in duobus iſtis locis ſimplici ex oleo vnctioni *Spiritus ſancti participationem* conſtanter tribuit; & præter Latinorum ſententiam, qui hunc chriſmationi nunc vindicant, & ad noſtram ſententiam ſane percommode; qui hinc diſcimus ſiquid Patres *ad Spiritus Sancti participationem* ſimiliter referant, non eo fieri, vt id ſtatim pro vero, proprie, per ſe ac ſeorſim ſumpto ſacramento habuerint; cum hic noſter vnctionem ex

oleo

oleo (quam meram esse baptismi cærimoniam omnes confitentur) diserte scribat *participationem* esse *Spiritus Sancti*; quo nescio quid possit dici magnificentius. 4. Sed neque illud prætereundum est, quod consignationem ex vnguento constanter quoque his duobus locis referat ad confessionis à baptizando factæ sanctionem, atque eorum, quæ pactus est, confirmationem. Idem enim est in secundo loco *σφραγὶς τῶν συνθηκῶν* quod in priori fuerat *τῆς ὁμολογίας βεβαίωσις*. Vnde videre est, quam varie de huius ritus mysterio senserint, ac pœne (vt sic dicam) luserint Patres; quamque grauiter hallucinati sint Latini, qui consignationem ex vnguento ideo *confirmationem* dicendam putarunt, quod baptizati Spiritu per eam dato ad fidem intrepide profitendam roborentur, ac firmentur; cum hinc constet eam initio longe alio sensu *βεβαίωσιν* dictam fuisse; quod scilicet huius ritus susceptione baptizatus pacta, quæ cum Deo inierat, veluti obsignaret, firmaque ac rata se habere testaretur, & fidem, quam Christo dederat, ea ratione velut nouo quodam jurejurando obstringeret, ac confirmaret; quo & aliorum fere Patrum de confirmatione dicta pertinent; vt postea suo loco explicabimus. 5. Postremo illud etiam hic obseruandum, quod jam suprà obiter attigimus, chrismandi siue consignandi potestatem tam presbyteri fuisse, quam Episcopi, vt ex primis posterioris loci verbis apparet, in quibus omnes hos baptismi ritus vtrique permittit, & commendat; *ὦ ἐπίσκοπε, ἢ πρεσβύτερε, ó Episcope, vel presbyter*; quod apud Græcos, etiam ad hanc diem permansit, vt & illud quod nulla hic in baptismi ritibus occurrit manus impositio. Sed alius præterea est in eodem Constitutionum opere locus, in quo omnia, quæ ad baptismum rite ministrandum requirebantur, multo etiam fusius explicantur. Primo traditur, quomodo sint instituendi Catechumeni [a]; deinde qua ratione benedicendi [b]; tum vt diabolo renuntiare debeant [c]: mox, vt oleo vngendi benedicto, cui precantur à Domino tribui gratiam spiritualem, *καὶ δύναμιν ἐνεργητικὴν, ἄφεσίν τε ἁμαρτιῶν, vim efficientem, & remissionem peccatorum,* [d] cum tamen etiam Latini fateantur vnctionem, quæ ex illo oleo fit, nihil esse aliud, quam baptismi cærimoniam. Sequitur mersio, siue tinctio, hoc est proprie, dictus baptismus [e]; & post hanc continenter chrismatio; *μετὰ τοῦτο* (inquit) *βαπτίσας αὐτὸν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, χριέτω μύρῳ ἐπιλέγων, Postea in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti mersum, siue tinctum vngat vnguento dicens, Domine Deus ingenite,* & cætera. In ea autem oratione illa nunc Latinorum solennia, *Consigno te signo salutis,* nusquam repetiuntur; vt si his, quod illi volunt, constet huius sacramenti forma, fateri necesse sit nullum apud Constitutiones esse hoc sacramentum. Sed in hac Constitutionum oratione à Deo petitur, vt sit efficax illa vnctio; plane itidem

a l.7.c.40.
b ibid.c.41.
c ibid.c.42.
d ibid.c.42.
e c.44.

dem vt oleo antea *vim energeticam* dari petiuerant; Σὺ καὶ νῦν (inquiunt) τοῦτο τὸ μύρον δὸς ἐνεργὲς γενέσθαι ἐπὶ τῷ βαπτιζομένῳ, ὥστε βέβαιαν καὶ πάγιον ἐν αὐτῷ τὴν εὐωδίαν μεῖναι τοῦ χριστοῦ σου, καὶ συναποθανόντα αὐτὸν συναναστῆναι καὶ συζῆσαι αὐτῷ. *Tu & nunc praesta, vt vnguentum hoc efficax sit in eo, qui baptizatur, vt bonus odor Christi tui firmus, & stabilis, fixusque in eo maneat; vtque qui cum eo mortuus est, ipse eidem conresuscitetur, & cum eo viuat.* Petunt, vt vnguentum ἐνεργὲς, siue *efficax* sit; hoc est nè sit cassum, & sine re symbolum; sed vt quam significat, ac spondet in Christum fidem, ac vitam, eam qui baptizatur Dei gratia Christo commortuus, ac conresuscitatus reapse constanter praestet, opereque ipso compleat. Omnia, vt vides, ad baptismum pertinent; nulla vt vi ab eo diuelli possit tota haec διατάξεως chrismationis caerimonia. Sed ille quidem sic pergit; ἐὰν γὰρ μὴ εἰς ἕκαστον τούτων ἐπίκλησις γένηται παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἱερέως τοιαύτη τις, εἰς ὕδωρ μόνον καταβαίνει ὁ βαπτιζόμενος, ὡς Ἰουδαῖοι, καὶ ἀποτίθεται μόνον τὸν ῥύπον τοῦ σώματος, οὐ τὸν ῥύπον τῆς ψυχῆς. *Nisi enim vnicuique istorum talis inuocatio à pio sacerdote adhibeatur, in solam aquam descendit qui baptizatur, vt Iudaei, ac corporis tantum sordes, non etiam animae deponit.* Haec quidem verba duplicem fateor errorem continere videri; alterum, quod in ministro pietatem necessario requirit, vt sit validus baptismus; alterum, quod in eundem finem illud quoque eadem necessitate exigit, vt fiat super singulis olei, aquae, & vnguenti elementis huiusmodi, qualem in praecedentibus expresserat, inuocatio; quod vtrumque Latini ipsi nobiscum respuunt. Sed ista tamen qualiacumque de caetero sint, haec certe duo nos euidenter docent. 1. Etiam presbyterum posse μυρίζειν, hoc est consignare, siue chrismare; ἱερεὺς enim non est solus Episcopus. 2. Hoc quicquid est chrismationis totum ad baptismum pertinuisse: cuius defectus baptismi effectum vitiat. Nam & chrisma istorum vnum est, quae nisi innocatione rite benedicta fuerint, vanum fore ait baptismum. Ergo è contrario putauit chrisma, vbi rite peragitur, eo conferre, vt non corporis solius, sed etiam animae sordes deponantur; quod cum omnes non Latinae confirmationis, sed vnius Christiani baptismi verum ac proprium effectum esse confiteantur; profecto necesse est, vt qui chrismationem eo refert διατάξεως, eam ad baptismum pertinere censuerit, eiusque adeo caerimoniam, ac ritum esse; quando ipsius proprie baptismi essentiam, ac (vt sic dicam) *substantiam*, sola aqua, id est mersione, siue tinctione contineri omnis recens, vetusque Ecclesia constantissime semper credidit.

ibid c.45.

Capvt XII.

Cætera Græcorum de chrismatione testimonia recitantur, in primis, quod ex quarto sæculo quartum est, testimonium Pseudo-Iustini in opere Quæstionum & Responsionum, tum V. testimonium, quod est Synodi Laodicenæ.

Atque hæc quidem de vnctione ex Pseudo-Clemente; quæ cum apud Græcos pæne eadem ad hanc diem manserint, libet hic omnia eorum de hoc argumento testimonia vno ordine continenter exsequi; ne intercursuræ apud Latinos sæculis sequentibus in hoc ritu mutationes disputationis filum identidem abrumpant. Itaque Pseudo-Clementem excipiet falsi itidem nominis, sed vetus tamen *Quæstionum & Responsionum* scriptor Græcus; ex quo locum vnum citat Bellarminus [a] Iustini Martyris nomine; nimium profecto inuerecunde, cum ipse alibi diserte iudicauerit non esse hoc Iustini opus. [b] Idem sentiunt Sixtus Senensis [c], Posseuinus [d], alij. Res clarior est, quam vt longa disputatione egeat. Huius enim operis auctor Irenæum [e], & Originem [f] laudat; vtrumque Iustino, vt notum est, iuniorem; Manichæorum meminit, [g] quorum parens a.D. 261. primum emersit, ascetas & monachos memorat, [h] ab Antonio exortos, qui a.D. 358. est denatus; de anachoretis agit, [i] eosque ἀνδρὰς ἀρχαίους vocat; sic loquitur velut euerso suis temporibus Paganismo; imo hunc à Christianismo debellatum asserit [k], quod nonnisi sub Christianis Augustis vere dici potuit; & alia multa habet, quæ hominem produnt nonnisi quarto quintove sæculo vixisse. In hunc ergo locum testimonium eius conferre visum est, quod sic habet; εἰ πρὸ τῆς ταφῆς ἡ Μαρία τὸν Κύριον τῷ μύρῳ ἤλειψεν, ἡμεῖς δὲ τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ἐν τῷ βαπτίσματι τελοῦμεν τὰ σύμβολα. πῶς πρῶτον μὲν ἐλαίῳ χριόμεθα, ἔπειτα δὲ τὰ προλεχθέντα ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τελέσαντες σύμβολα, τῷ μύρῳ σφραγιζόμεθα ὕστερον, καὶ κατ' ἐναντίωσιν τῶν περὶ τὸν Κύριον γεγονότων ταῦτα ποιεῖν οὐ νομίζομεν; εἴ γε πρῶτον ὁ Κύριος τῷ μύρῳ ἠλείψατο, καὶ ὕστερον ἔπαθε; πῶς δὲ καὶ ἡ κρειττὼν ἡ χρίσις τοῦ ἐλαίου προφέρεται τοῖς βαπτίζεσθαι μέλλουσιν, εἴγε μόνῳ τῷ μύρῳ πρὸ τοῦ πάθους ἐχρίσθη ὁ Κύριος; *Si ante sepulturam Maria Dominum vnguento vnxit; nos autem in baptismo symbola, signaque passionis, & resurrectionis eius referentes celebramus; quomodo primum oleo vngimur ac deinde iis, quæ ante dicta sunt, symbolis in piscina peractis, post illa vnguento consignamur? Atque hæc ipsa quomodo* non

a De confirm. c. 5. §. Tertius Iustin.
b de Script. Eccl in Iustin.
c Appar. Iust.
d Bibl. S. l. 4.
e q. 115.
f q. 82.
g q 127.
h q 19. 21.
i q 110.
k q 81. 86.
q. 137.

non contra quam circa Dominum gesta sint, facere existimamur? Siquidem Dominus primum vnguento delibutus est, ac deinde passus? Quomodo vero non superuacua est etiam ea, quæ in baptizandis peragitur olei vnctio, si vnguento tantum prope passionem delibutus est Dominus? Ad priorem quæstionis partem respondet Mariam ante justum tempus vnxisse corpus Domini: itaque id, quod à Domino ante justum tempus per quandam prolepsin gestum est, id fieri ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων ἐν τῷ δέοντι καιρῷ *in iis, qui baptizantur congruenti tempore.* Ad alteram vero quæstionis partem; χριόμεθα, δέ (inquit) τῷ παλαιῷ ἐλαίῳ, ἵνα γενώμεθα χριστοὶ τῷ δὲ μύρῳ πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ τὴν χρῖσιν τοῦ μύρου ἐνταφιασμὸν ἑαυτοῦ λογιζομένου, καὶ τύπῳ μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀληθείᾳ δὲ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν τε ἑαυτοῦ παθημάτων, καὶ τῆς δόξης ἡμᾶς καλέσαντος Σωτῆρος Χριστοῦ. *Cæterum veteri oleo inungimur, vt Christi* (id est vncti) *fiamus; vnguento autem ad recordationem eius, qui vnguenti vnctionem sepulturam suam esse reputauit; ac typo quidem & figura in præsenti, veritate autem & re ipsa in futuro tempore ad communicationem passionum simul & gloria nos vocauit, id est Saluatoris Christi.* Hæc ille; ex quibus vides, quam commodum sibi testem asciuerit Bellarminus, qui totum ipsius de suo illo confirmationis sacramento dogma penitus euertit. Nam iste quidem scriptor vtramque vnctionem, tam quæ ex oleo ante mersionem, quam quæ ex vnguento siue chrismate post egressum è lauacro fit, vtramque inquam plane eiusdem ordinis ac census facit; vt si prior (quod fatetur aduersarius) mera cærimonia est, altera non possit esse propriè dictum sacramentum. Tum vtramque baptismo tam clare accenset, vt non sit clarius solem meridie lucere. Primo enim istam & vnctionem & chrismationem numerat in baptismi symbolis. Tum ipsa, quæ affertur, dubitandi ratio, vtramque baptismalis ritus partem esse liquido evincit. Hoc enim in primis pro confesso sumit in baptismo, in quo nos mortis, ac resurrectionis Domini peragimus symbola, decere eum in symbolis ordinem sequi, quem in rebus ipsis, quæ Christo contigerunt, seruatum videmus: jam vero non videri nos eum sequi ordinem, qui primo oleo vngimur, tum mergimur & emergimus, postremo chrismamur; cum Christum ex Euangelio constet vnguento à Maria prius delibutum fuisse, quam moreretur, ac resurgeret. Vel absurda & insana est quæstio; vel vnctio & chrismatio symbolorum baptismalium pars sunt. Sed & mox auctor, vbi quæstionem soluit, chrismationem ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων fieri ait, *in iis, qui baptizantur.* Quomodo si ad baptismum non pertinet, sed aliud est ab eo sacramentum? Denique vtriusque vnctionis rationes affert à Latinorum Theologia alienas. Vult enim nos oleo (quod *vetus* vocat) *inungi, vt Christi fiamus*; vnguento, siue chrismate in memoriam sepulturæ Christi; ac postremo satis docet nihil ista aliud

esse, quam rerum futurarum, ad quos à Domino vocamur, imagines ac figuras, mortis scilicet qua nos aliquando consummari, & gloriæ, qua donari, Christi Domini exemplo necesse est. Quid hæc ad Latinorum confirmationem?

c. 7. A.D. 363. aut circiter, habita Laodiceæ Synodus de chrismatione duos condidit canones; quorum alter jam supra descriptus jubet hæreticos ad Ecclesiam venientes sancto chrismate vnctos recipi; alter vero hic est, ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους μετὰ τὸ βάπτισμα χρίεσθαι χρίσματι ἐπουρανίῳ, καὶ μετόχους εἶναι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. (c. 48.) *Quod eos, qui illuminantur, oportet post baptisma vngi cælesti chrismate, & participes esse regni Christi.* Atque hæc prima fuit, quod sciam, de chrismate publice apud Græcos lata lex. Id à quo tempore à Patribus in baptismi ritus post Iustini æuum, inuectum fuerat tacito gentis consensu, nulla publica lege, obseruabatur. Legis ferendæ occasionem Laodicenis præbuisse videtur vulgaris istius ritûs apud Phrygiam, finitimasque prouincias contemptus; quem & Nouatiani in illis partibus frequentes*, & ex ipsis etiam fortasse Catholicis aliqui fastidiebant; vt solerter conjicit doctissimus Blondellus noster. † Iam Synodus baptismi cærimoniam fuisse chrismationem eo apertissime docet, quod τοὺς φωτιζομένους *qui illuminantur*, hoc est baptizantur, siue initiantur Christianismo, eos decernit χρίεσθαι *vngi sacro chrismate.* His enim verbis significat τὸ χρίεσθαι *vngi* partem fuisse τοῦ φωτισμοῦ *illuminationis*, siue *initiationis*; ita vt initiatio, quo rite perficeretur, chrismate veluti consignanda, ac consummanda esset. Hæc omnino vis verborum istorum est. Si aliud voluissent Patres, & chrismationem, non inter ipsos initiationis ritus, sed proprium post initiationem ministrandum seorsum sacramentum esse censuissent, haud dubie dixissent, ὅτι δεῖ τοὺς πεφωτισμένους χρίεσθαι, *eos qui baptizati sunt chrismandos esse*; non autem, quod dixerunt in præsenti tempore τοὺς φωτιζομένους *eos, qui baptizantur.* Vt si de Eucharistia, quam olim neophytis statim peracto baptismo datam fuisse nemo nescit, si inquam de Eucharistia præciperent, non dicerent profecto id, quod de chrismate dixerunt, ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους τῆς εὐχαριστίας μετέχειν, *eos qui baptizantur, Eucharistiæ participes fieri debere*, sed τοὺς πεφωτισμένους εὐχαριστίας εὐθέως μετέχειν, *eos qui baptizati sunt, statim Eucharistiam accipere debere.* Neque vero quemquam moueat, quod aiunt τοὺς φωτιζομένους μετὰ τὸ βάπτισμα χρίεσθαι *eos qui illuminantur, vngi post baptisma.* Sciendum enim est *baptismi*, siue *baptismatis* vocabulum duobus modis sumi; vel pro toto initiationis ritu, siue pro integro φωτισμῷ suis omnibus ex vsu Ecclesiæ solennibus cærimoniis, ac ritibus constante; vel strictius & magis proprie pro solo *mersionis*, siue *tinctionis* actu, quem & hoc nomen proprie apud Græcos significat, & ipsa Christi institutio solum

* Socrat. l. 4. c. 17. & l. 7. c. 18.
† Apolog. Hieron. sect. 1. § 5 p. 147.

lum complectitur. Secundo hoc ſenſu, non priori *baptiſmatis* nomen hic vſurpant Laodiceni, dum aiunt τοὺς φωτιζομένους μετὰ τὸ βάπτισμα χρίεσθαι *qui illuminantur eos vngi poſt baptiſma*, id eſt *poſt tinctionem*, ſiue *merſionem*; non autem poſt initiationem. Nam ſi hoc intelligerent, πεφωτισμένοι eſſent qui vnguntur, non φωτιζόμενοι, quod aiunt Patres; hoc eſt jam eorum initiatio completa eſſet cum inungi incipiunt. Nondum vero eſſe eo ipſo ſignificant Patres, quod eos etiam tum φωτιζομένους vocant. Statuunt ergo & hi perinde atque alij Græci, φωτισμοῦ id eſt baptiſmi (late ex priori ſenſu ſumpto vocabulo) partem eſſe chriſmationem. Partem non fuiſſe *eſſentialem*, vt loquuntur, & ad fidelium initiationem vel ex rei natura, vel ex Chriſti inſtituto neceſſariam conſtat, & omnes fatentur. Partem ergo fuiſſe ritualem, ſiue cærimonialem, adeoque adiectitiam ac (vt loquuntur) *accidentalem* neceſſe eſt; quod nos affirmamus. Chriſma autem ἐπουράνιον *cœleſte* vocant, quod ad rem diuinam ac cœleſtem ſignificandam adhiberetur; quo & illud pertinet, quod ſequitur; oportere eos, qui baptizantur, *eſſe regni Chriſti participes*. Eo enim docent chriſmationem illam baptiſmalem eo valuiſſe, vt intelligeretur regni Chriſti conſortes eſſe, qui ei ſunt initiati, & per baptiſmum inſiti. Quo loco obiter obſeruanda eſt Patrum in his myſticis libertas, ac diuerſitas. Pſeudo-Clemens aiebat chriſmationem eſſe τῆς ὁμολογίας βεβαίωσιν *confeſſionis confirmationem*, & τῶν συνθηκῶν σφραγῖδα, *pactionum* ſiue *conuentorum ſignaculum*; pſeudo-Iuſtinus τοῦ ἐνταφιασμοῦ χρῖσμα ἀνάμνησιν, *recordationem ſepulturæ Chriſti*. Laodiceni nunc eam Patres ad regni cœleſtis conſortium referunt; quæ & Tertulliani, & aliorum plærorumque ſententia eſt. Vel hæc in myſterio enarrando diuerſitas rem humanam fuiſſe oſtendit, non à Chriſto, vel ab Apoſtolis traditam; à quibus quæcumque inſtituta ſunt ſacramenta, ea certam, conſtantemque & apud omnes vnam eandemque ſignificationem habent.

Caput XIII.

Testimonium, Græcorum ex quarto sæculo, sextum, quod est Cyrilli Hierosolymitani, explicatur, & ab argutiis ac sophismatis Bellarmini, & Petri Aurelij defenditur.

VIxit iisdem temporibus Hierosolymorum antistes Cyrillus; è cuius mystagogicis Catechesibus quinque, tertia de chrismatione tota est. Primo ipsam homiliarum seriem obseruat Bellarminus, in aliis segnis fere, ac supinus, in hoc Cyrilli testimonio paulo intentior; *Homiliarum* (inquit) *prima & secunda de baptismo est; tertia de sacramento confirmationis; quarta & quinta de Eucharistia, quæ sunt tria sacramenta, quæ eodem die percipiuntur à neophytis. Vnde apparet Cyrillum non tantum habuisse confirmationem pro sacramento, sed etiam pro sacramento propriissime dicto, quandoquidem illud in numero ponit cum baptismo & Eucharistia.* Respondeo Cyrillum de chrismatione in his homiliis mystagogicis ideo tractasse, quod ea esset baptismi cærimonia, adeoque initiationis pars ritualis; quæ omnium veterum est communis Græcorum sententia; non autem quod ipsa seorsum proprie dictum sacramentum esset, à baptismo & Eucharistia distinctum. Sic ante mersionem baptismalem vnctionem ex oleo prolixe describit homilia II. εἶτα ἀποδυθέντες ἐλαίῳ ἠλείφεσθε (inquit) ἐπορκιστῷ, ἀπ' ἄκρων τριχῶν κορυφῆς ἕως τῶν κάτω. καὶ κοινωνοὶ ἐγίνεσθε τῆς καλλιελαίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Deinde vero jam exuti exorcizato oleo à summis capillis ad infima vsque peruncti estis, & participes effecti fructiferæ illius oleæ Iesu Christi.* Neque hinc tamen colligit Bellarminus hanc vnctionem esse propriissime dictum sacramentum. Fatetur ipse meram esse baptismi cærimoniam, ea de causa à Cyrillo baptismi ritus & mysteria enarrante apposite hoc loco commemoratam. Cæteros ritus ab eodem eadem quoque de causa expositos mitto; vt *exorcismos, nudationem*, &c. Cum eadem sit & chrismationis ratio, non est mirandum, quod eam, baptismi ritus explicare aggressus, tractarit. Quod de ea, homilia demum tertia, non prima, aut secunda agit, inde est, quod duas priores homilias alij baptismi ritus exhauserant, vt fuerit vltimi huius tractatio in diem sequentem differenda. Ita & Eucharistiæ materiam, quia totam homilia quarta complecti non potuerat, quinta absoluit. Sed quid ego hic mea affero? Cyrillus ipse palam testatur quo loco chrismationem hanc censuerit. Sic enim orationem quam de ea dixit, exorditur;

l. de Confirm. c. 3. §. V. Cyrillus.

Catech. 2 p. 231. d.

ditur; Εἰς Χριστὸν βαπτισθέντες, καὶ Χριστὸν ἐνδυσάμενοι, σύμμορφοι γεγόνατε τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. προορίσας γὰρ ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς υἱοθεσίαν συμμόρφους ἐποίησε τοῦ σώματος τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ. μέτοχοι οὖν τοῦ Χριστοῦ γενόμενοι, χριστοὶ εἰκότως καλεῖσθε. καὶ περὶ ὑμῶν ἔλεγεν ὁ Θεός, μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου. Χριστοὶ δὲ γεγόνατε τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ ἀντίτυπον δεξάμενοι. *In Christum baptizati, & Christum induti, conformes facti estis Filio Dei. Deus enim, nos, quos prædestinauit in adoptionem filiorum, conformes fecit corpori gloriæ Christi. Participes ergo Christi effecti, merito Christi* (id est vncti) *vocamini; & Deus dixit de vobis,* Nolite tangere vnctos meos. Christi verò *facti estis, cum Sancti Spiritus antitypum* (id est figuram) *suscepistis.* In his vides Cyrillum, quicquid isti hactenùs susceperant vno vocabulo initio complecti, dum eos dicit *baptizatos esse.* Ergo & baptismi pars est, ea chrismatio, quam acceperant. Tum illud quicquid est, quod per chrismationem siue factum, siue significatum fuerat, illud inquam omne baptismo Cyrillus deputat; dum dicit istos, quod *baptizati* essent, & *Christum* induissent, *conformes factos fuisse Filio Dei, eiusque participes,* & Christos denique. Vt ergo baptismi est, non alius seorsum sacramenti, quod *Christum induimus*; quod *ei conformes, eiusque participes simus*; ita & baptismi esse necessariò ex Cyrillô fatendum est, quod *Christi*, id est vncti, sumus. *Christos* autem nos *esse, & vocari,* ad chrismationem, vt & res ipsa, & Cyrillus docent, refertur. Ergo & chrismatio ipsa baptismi est; Non erit autem si aliud ab eo seorsum sacramentum est. Eam ergo non aliud ab eô diuersum sacramentum, (quod vult Bellarminus.) sed baptismi ipsius partem ritualem, hoc est vnô verbô, cærimoniam (quod nos contendimus) fuisse Cyrillo quidem, necesse est. Istos per baptismum Christos factos esse, clarissimè docet. Eosdem Christos factos esse chrismatis susceptione idem quoque dilertè dicit (quod enim ait *Spiritus Sancti antitypum,* id nihil aliud quàm chrisma esse liquet.) Ergo chrismatis susceptio vel totus baptismus est (quod est falsum & absurdum) vel certè baptismi pars aliqua. Alioqui enim verè dici non posset per baptismum factum esse, quod per chrismationem factum est. Iam chrismationem baptismi partem essentialem & necessariam nemo esse dixerit. Ergo relinquitur, vt eam partem baptismi fuisse accidentalem, & adjectitiam, id est, quod nos diximus, cærimoniam confiteamur. Idem quoque firmat ea comparatio, quam statim instituit Cyrillus, nostri baptismi cum Christi baptismô. Vt enim in Christum in Iordane ablutum, & ex eô ascendentem descendit Spiritus Sanctus; καὶ ὑμῖν ὁμοίως (inquit) ἀναβεβηκόσιν ἀπὸ τῆς κολυμβήθρας τῶν ἱερῶν ναμάτων ἐδόθη χρῖσμα τὸ ἀντίτυπον οὗ ἐχρίσθη Χριστός. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἅγιον πνεῦμα. *Sic vobis similiter ex sacris lauacri aquis ascendentibus datum est chrisma,* eius, *quô Christus vnctus est, antitypum; hoc autem* (quô scilicet Christus vnctus est) *Spiritus Sanctus est.*

Catech. 3

Ad

Ad Christi baptismum pertinuit Spiritus Sancti in eum descensus, & ipsius Christi ex eô vnctio. Ergo, si bene instituta est comparatio, & ad neophytorum quoque baptismum pertinere necesse est eam, quam ex lauacro ascendentes accipiebant, chrismationem. Quod & ipsa Cyrilli verba præ se ferunt. Ait enim datum esse chrisma è lauacro ascendentibus, vel vt dixerat Tertullianus, *egressis*. Nimirum, vt vnum erat mysterium, ita continenter, nullô spatio interposito, totum ministrabatur. Latini nostri plane aliter, de quibus suæ Confirmationis chrisma post compluribus à baptismo annos suscipientibus nonnisi falsò, ac ridiculè dici posset, quod hic ait de suis neophytis Cyrillus, *ὑμῖν ἀναβεβηκόσιν ἐκ τῆς κολυμβήθρας τῶν ἱερῶν ναμάτων ἐδόθη χρίσμα. Vobis è sacris lauacri aquis, siue fluentis egressis datum est chrisma.* Facessat ergo hinc cum minutis suis præstigiis Bellarminus. Cyrillus cum Græcis suis consentiens, chrismationem apertissime, censuit in baptismalibus *cærimoniis*; siue *ritibus*: non adeò eam, quod iste abs're contendit, in sacramentorum *proprijssimè dictorum* numerô habuit. Quo semel constitutô, omnia aduersarij pro suô sacramentô è Cyrillô ducta argumenta, irrita inuentos cadere necesse est. Ille verò hæc eius verba primò recitat: *Cæterum vide ne illud suspiceris vnguentum nudum esse. Quemadmodum enim Eucharistiæ panis, post Spiritus Sancti inuocationem, non amplius est panis communis, *sed Christi corpus: sic & sanctum hoc vnguentum post inuocationem non amplius nudum, neque, siquis ita appellare malit, commune est, sed Christi charisma, siue donum, & Spiritus Sancti, præsentia diuinitatis eius efficax factum, id quod fronti, & aliis corporis tui sensibus symbolicè illinitur. Et corpus quidem visibili vnguentô perungitur: anima vero sancto, & viuifico Spiritu sanctificatur.* Græca, siquis ea desideret sic habent: *Ἀλλ' ὅρα μὴ ὑπονοήσῃς ἐκεῖνο τὸ μύρον ψιλὸν εἶναι. ὥσπερ γὰρ ὁ ἄρτος τῆς εὐχαριστίας μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐκ ἔτι ἄρτος λιτός, ἀλλὰ σῶμα χριστοῦ. οὕτω καὶ τὸ ἅγιον τοῦτο μύρον, οὐκ ἔτι ψιλόν, οὐδ' ὡς ἂν εἴποι τις κοινὸν μετ' ἐπίκλησιν, ἀλλὰ χριστοῦ χάρισμα, καὶ πνεύματος ἁγίου, παρουσίᾳ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἐνεργητικὸν γινόμενον, ὅπερ συμβολικῶς ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ τῶν ἄλλων σου χρίεται αἰσθητηρίων. καὶ τῷ μὲν φαινομένῳ μύρῳ τὸ σῶμα χρίεται. τῷ δὲ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι ἡ ψυχὴ ἁγιάζεται.* Ad hæc Cyrilli ita Philosophatur Bellarminus; *Nota ad hunc locum* (inquit) *primò conferri hic etiam chrisma cum Eucharistia: quod est argumentum vtrumque esse æquè propriè sacramentum.* Respondeo *argumentum* esse: sed fallax, cassum, & sophisticum. Conferuntur enim inter se quæcumque in aliquô conueniunt; etiam quæ alioqui non sunt eiusdem generis proximi. Eucharistiam nostram Paulus cum veteris Israëlis manna, & aqua è petra baptismum, profluente; cum eiusdem transitu per mare rubrum, & sub nube comparat: Non tamen ideo patitur Bellarminus vt quis indè argumentetur ista ve-

tera

Marginal notes: cat. 3. p. 135. A. — * ψιλὸς, simplex & nudus. — videtur leg. γὰρ — 1. Cor. 10. 1. 2. 3. 4.

tera æque propriè sacramenta fuisse, ac nostra. *Chrisma & panem* Eucharistiæ inter se contendit Cyrillus; quod vtriusque idem sit genus remotum. Est enim vtrumque *signum*; sed aliud, atque aliud. *Panis*, signum; sed à Christo institutum, vt sit Eucharistiæ pars essentialis ac necessaria, quâ ipsum sacramentum continetur. *Chrisma*, signum quoque, sed ab hominibus inuentum, vt esset baptismi pars cærimonialis, atque aduentitia, & accidentalis. *Pani* si quod effectum tribuitur, id eius proprie est ex Domini instituto & promissione. *Chrismatis* vero quod effectum esse dicitur, id omne baptismo propriè imputandum est, cui ipsum in ornamentum ac cærimoniam additum est. Effecta, quæ vtrique tribuuntur, similia & eiusdem generis esse concedo equidem (sunt enim ea duorum sacramentorum propriissimè dictorum, baptismi scilicet & Eucharistiæ.) Vtrumque vtrique eodem modô conuenire, nego. Nimirum *panis* Eucharistiæ, cuius effectum illud est, pars essentialis & necessaria est; chrisma *baptismi*, cuius effecta illi tribuuntur, pars est, non *essentialis*, sed *accidentalis*; non *necessaria*, sed additicia; denique non tam pars, quàm cærimonia & appendix. Sed ad Bellarminum redeo, qui sic ex Cyrillo pergit argumentari; *Secundo* (inquit) *nota vnguentum consecratum vim habere sanctificandi, quod est proprium verorum sacramentorum, quæ sunt instrumenta sanctificationis.* Ego vero nego *sacramenta* proprie dicta esse, quæcumque à Patribus dicuntur vim habere sanctificandi. Notum est illud Augustini; *Non vnius modi est sanctificatio. Nam & catechumenos secundum quemdam modum suum per signum Christi, & orationem manus impositionis puto sanctificari; & quod accipiunt, quamuis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius, quam cibi, quibus alimur; quoniam sacramentum est.* Hæc ille. Si eiusmodi, quale hic Augustinus intelligit, *sacramentum* diceret Bellarminus, facile concederem chrismationem sacramentum fuisse; nempe ritum quemdam sacrum, & in religionis rebus vsurpari solitum. Sed, cùm de proprie dictis sacramentis intelligat, vel ex Augustino videt, quam inane sit suum argumentum. Id enim si quid valeret, conficeret ex his Augustini verbis catechumenorum, & crucis signum, & manus impositionem, & salem propriissime dicta sacramenta fuisse; quæ omnes fatentur cærimonias tantum esse, non veri nominis sacramenta. Quid quod ipsi cineri vim sanctificandi Ordo Romanus tribuit? *Exorcizo te cinis* (inquit) *in nomine Dei Patris omnipotentis, & Iesu Christi Filij eius, & Spiritus S. qui te per ignem in fauillam conuerti præcepit &c. vt exorcizatus in nomine Sanctæ Trinitatis, aspersus in eos, qui scrutinia sunt habituri, eos sanctifices.* An ideo cinerem dices sacramentum esse propriè dictum? Sic in exorcizatione olei Catechumenorum (quod nemo verum Ecclesiæ sacramentum esse dixerit, ait ea fieri,

l. 2. de peccat. mer. & remiss. c. 26.

De offic miss. fer. 4. 19 ad bl. catu. p. 35. A.

fieri, *vt vnctio sit in adoptionem carnis & spiritus eius, qui ex eo vngi debent, in remissionem omnium peccatorum, vt efficiantur eorum corpora ad omnem gratiam spiritalem sanctificata.* Sed 3°. notare nos apud Cyrillum Bellarminus iubet *chrisma non solum vim habere sanctificandi, sed etiam re ipsa vere animam sancto Spiritu sanctificari, cum frons chrismate perungitur.* Ego vero apud Cyrillum reperio *animam Spiritu sancto sanctificari, corpus chrismate visibili inungi*; hoc est Spiritum S. in baptismo id intus in animo baptizati perficere, quod exterius corpori illitum chrisma significat. 4°. obseruat *auctorem hunc caute locutum, cum ait panem Eucharistiæ post consecrationem esse corpus Christi; vnguentum autem post consecrationem non dixit esse Spiritum S. ne putaremus ab eo fingi similem transsubstantiationem vnguenti, qualis fit in pane; sed dixit non esse nudum vnguentum, sed chrisma Christi habens energiam sanctificandi à Spiritu sancto.* Sed respondeo primo falso negari à Bellarmino Cyrillum dixisse vnguentum post consecrationem esse Spiritum S. id est Spiritus sancti donum. Id enim ille diserte dicit, μετ᾽ ἐπίκλησιν (inquit) χριστοῦ χάρισμα, καὶ πνεύματος ἁγίου, *Christi & Spiritus sancti donum.* Sic enim habent Græci Cyrilli codices, non autem χρῖσμα χριστοῦ, *chrisma Christi,* quod inepte reponit Bellarminus. Tum & hæc eius obseruatio, præterquam quod est ab instituto aliena, est etiam per se futilis, & sola aduersarij imaginatione nititur. Cyrillus enim *panis Eucharistici transsubstantiationem* adeo non ponit, vt etiam euertat. Vt enim vnguentum vel iudice aduersario; etiam post consecrationem vere vnguentum est; sic & panem etiam post inuocationem Spiritus Sancti vere panem esse necesse est, si hæc inter se recte & legitime comparauit Cyrillus. Ac vt stulte, & ridicule diceret vnguentum post inuocationem οὐκέτι ψιλὸν οὐδὲ κοινὸν μύρον εἶναι, *non amplius esse nudum & commune vnguentum,* nisi tum quoque id vere vnguentum esse, tametsi non nudum, neque commune, credidisset; ita profecto inepte & falso diceret panem Eucharistiæ post inuocationem οὐκέτι ἄρτον λιτὸν εἶναι, *non amplius esse panem simplicem,* nisi eum tum quoque verum, ac proprie dictum, licet non simplicem, panem mansisse putasset. Nam is etiam vere homo est, qui non communis, neque vulgaris homo est; & is etiam vere panis, qui non est nudus, neque simplex panis. Ac denique vt τὸ φαινόμενον illud μύρον, quo corpus hic vngi ait, non vnguenti spectrum, vel phantasma est, sed verum in oculos incurrens vnguentum; sic & ὁ φαινόμενος ille ἄρτος, de quo in sequenti homilia loquitur, non inane panis spectrum, vel idolum est, sed verus panis, vere sensibus nostris obiectus. Quod vero hunc panem *Christi corpus* esse ait; quis id neget, quod ipse Christus affirmauit? Sed aliud est, Bellarmine, hunc panem *corpus esse Domini* (quod omnes Christiani confitemur) aliud *ex*, vel *de pane* in Domini corpus

ibid p. 67. A. — hom. 4. extr.

corpus ita esse transsubstantiatum, vt sub accidentibus illis, quæ modo panem texerant, nihil nunc sit panis; quod vos soli his vltimis sæculis somniastis. Sed hæc obiter. Redeo ad Cyrillum, in quo aduersarius id etiam quinto obseruat, quod quemadmodum Christus primo baptismum accepit; secundo descendit in eum columba; tertio excepit eum tentatio; ita & nobiscum fieri dicat Cyrillus; qui primo baptizamur; deinde per chrisma recipimus Spiritum S. & sic tandem ad prælium descendimus cum Diabolo. Ego concedo omnia; hoc vnum addo; Vt Spiritum Christus non in nouo aliquo sacramento à baptismo diuerso, sed in ipso baptismo vix ex Iordane egressus accepit; ita quoque Cyrilli neophytis Spiritum S. non in alio aliquo sacramento à suæ initiationis mysteriis diuerso, sed in ipso baptismo datum fuisse; adeoque chrisma illud, quo inuncti sunt, baptismi partem ritualem fuisse. Cyrilli verba sunt; ὥσπερ γὰρ ὁ χριστὸς μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοίτησιν, ἐξελθὼν κατηγωνίσατο τὸν ἀντικείμενον οὕτω καὶ ὑμεῖς μετὰ τὸ ἱερὸν βάπτισμα, καὶ τὸ μυστικὸν χρίσμα ἐνδεδυμένοι τὴν πανοπλίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἵστασθε πρὸς τὴν ἀντικειμένην δύναμιν. *Vt enim Saluator post baptisma, & illum Spiritus Sancti aduentum, egressus in prælium deuicit aduersarium: sic & vos post sacrum baptisma & chrisma mysticum induti armis Sancti Spiritus aduersus oppositam vobis potestatem consistitis.* Vbi notandum *baptismatis* vocabulum non priori, sed posteriori sensu stricte sumi pro mersionis, siue tinctionis actu: eoque modo baptisma, id est mersionem, & chrisma, id est vnctionem, numerari pro duabus partibus totius mysterij; quo & Christus ad suum munus, & nos ad Christianismum initiati sumus; sic tamen, vt chrisma nostri mysterij (quod aliàs totum *baptisma* latius sumpto vocabulo dicitur) pars sit ritualis, adiecta ad significandum illum Spiritum, qui nobis datur cum initiamur, sed (si proprie loquendum est) vi institutæ à Domino tinctionis, non adiecti ab hominibus chrismatis. VI°. Bellarminus obseruat apud Cyrillum Christianum proprie denominari à chrismate. *Cum enim (inquit) Christianus dicatur, quasi vnctus, non videtur dignus hoc nomine, qui non est vnctus hoc vnguento, quo Christiani perficiuntur.* Verba Cyrilli hæc sunt: τούτου τοῦ ἁγίου χρίσματος καταξιωθέντες καλεῖσθε χριστιανοὶ, ἐπαληθεύοντες τῇ ἀναγεννήσει καὶ τὸ ὄνομα· πρὸ γὰρ τοῦ καταξιωθῆναι ὑμᾶς ταύτης τῆς χάριτος, ταύτης τῆς προσηγορίας κυρίως οὐκ ἦτε ἄξιοι, ἀλλ᾽ ὁδεύοντες προεβαίνετε εἰς τὸ εἶναι χριστιανοί. *Huius sancti chrismatis dono accepto appellamini Christiani, vt regenerationi & nomen ipsum vere respondeat. Ante enim quam hæc gratia vobis donata esset, non eratis proprie digni eo nomine: sed pergentes vsque eo progressi estis, vt efficeremini Christiani.* Respondeo inauditum esse, vt qui vere baptizatus est (id est Christianismo initiatus) is *proprie Christiani nomine sit indignus.* Et ipse Cyrillus id fatetur, qui hoc nomen à rege-

p.135.C.

p.135.D.

neratione pendere, & ei vere respondere hic dicit, ἐπαληθεύοντες τῇ ἀναγεννήσει καὶ τὸ ὄνομα. Quo statuit quisquis vere regeneratus est cum hoc ipso Christiani quoque nomine dignum esse, verumque dicere ἀληθεύειν, qui regenerato id nomen imponit. Cum ergo homines baptismo vere regenerari constet, illud quoque necessario confitendum est eos à baptismo Christianorum nomen consequi. Vnde conficitur illud Cyrilli chrisma baptismi partem fuisse, & ad nostræ regenerationis, siue in Christum initiationis mysterium pertinuisse. Non enim aliter vere dici posset, neophytos hoc accepto chrismate Christianos tum demum vel esse vel appellari; quod scilicet per regenerationis sacramentum (id est baptismum) & sunt & appellantur. Id vero nomen ad hunc potissimum mysterij actum cum aliis Patribus retulit Cyrillus, quod is antitypum & symbolum sit illius spiritualis vnctionis, qua proprie Christiani censemur. Eo enim actu, id est chrismate, palam atque aperte significabatur eum, qui vngebatur, Christi Spiritu perfusum esse; vt pro vero germanoque Christiano haberi, censerique absque controuersia posset, & deberet; qui scilicet omnibus ad Christianismi initiationem ex vsu Ecclesiæ requisitis, solennibusque ritibus perfunctus esset; Quæ quidem, vt ad Synodum Eliberitanam jam diximus, ad Ecclesiæ disciplinam referenda sunt. Nam si res ipsa per se spectetur, Patribus etiam eum, qui vel chrismatus, vel (quod apud Latinos eandem vim habuit) manus impositione consecratus non fuerat, si modo tinctus fuisset, non modo pro Christiano sed etiam pro *iusto & sancto* siue fideli habitum fuisse ex eadem Eliberitana Synodo demonstrauimus. VII°. denique ait Bellarminus *Cyrillum recte dicere Ioannem ep. 1. capite 2. cum ait.* Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, in vobis maneat, & vnctio docebit vos de omnibus, *ad hoc sanctum chrisma allusisse, per quod datur Spiritus Sanctus qui docet nos de omnibus.* Hæc ille. Cyrillus quid? Primo obseruat in veteri testamento huius chrismatis, siue vnctionis symbolum fuisse Aaronis post lauacrum vnctionem, & Salomonis itidem vnctionem postquam ablutus fuisset in Geon. Sed hæc vetera ait istis contigisse typice (quod scilicet eo ritu in typicum, terrenumque vel sacerdotium, vel regnum inaugurarentur) ὑμῖν δὲ (inquit) οὐ τυπικῶς ἀλλ' ἀληθῶς. ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐχρίσθητε ἀληθῶς, *Vobis vero non in figura, sed in veritate* (hæc contigerunt) *quandoquidem a Spiritu Sancto vere vncti estis.* Vides, quam vnctionem dicat, eam scilicet qua nos Spiritus Christi intus perfundit. De hac ergo eadem capiendum, quod statim sequitur; τοῦτο φυλάξατε ἄσπιλον πάντων γὰρ ἔσται τοῦτο διδακτικὸν, εἰ ἐν ὑμῖν μένει, καθὼς ἀρτίως ἠκούσατε τοῦ μακαρίου Ἰωάννου λέγοντος, καὶ πολλὰ περὶ τούτου τοῦ χρίσματος φιλοσοφοῦντος. ἔστι γὰρ τοῦτο ἅγιον, πνευματικὸν, σώματος φυλακτήριον, καὶ ψυχῆς σωτήριον. *Hoc* chrisma (Spiritus scilicet

Sancti

Sancti vnctionem) *seruate incorruptum. De omnibus enim docebit vos, si in vobis maneat, sicut paulo ante ex Ioanne audistis, cum multa de hoc chrismate loqueretur & philosopharetur. Est enim hoc sanctum, & SPIRITVALE, corporis custodia, animæ salus.* De vnctione Spiritus Sancti Ioannem locutum ait, (quod omnes fatentur) vbi vero ait Ioannem ad chrisma ex oleo & balsamo neophytis illini solitum *allusisse?* Nusquam. Hoc omnino Bellarmini somnium fuit; qui verius dixisset, si chrismatis cærimoniam ad Ioannis locum alludere dixisset, quam adeo à Patribus ex suo ingenio fuisse institutam liquet, vt illius veræ, spiritualisque à Ioanne commemoratæ vnctionis quoddam esset rude ac crassum symbolum, & (vt Cyrillus loquitur) *antitypum.* Nunc cum dixit Ioannem ad eam cærimoniam allusisse, cuius prima rudimenta nonnisi centum vel 80. annis fuerunt, postquam Ioannes eam epistolam scripsisset; profecto rem absurdam & ridiculam dixit. Neque enim rationi consentaneum est Ioannem ad ea allusisse quæ nondum erant cum scriberet, inuenta. Non plura Bellarminus in Cyrillum. Sed Petrus Aurelius hoc vrget, quod Cyrillus chrisma vocat τὸ χρίσματος ἁγίου ἐνεργητικὸν *Spiritus Sancti efficiens*; & alibi ait *hunc omnium fortissime chrisma pani Eucharistico conferre audere.* Nos de comparatione quidem chrismatis cùm pane Eucharistico jam Bellarmino satisfecimus. Quod vero iste ait *chrisma esse Spiritus Sancti efficiens*; id & dictu absurdum ac impium est; neque vspiam à Cyrillo dicitur. Absit. Ille, (quod ex supra recitatis eius verbis liquet) ait *vnguentum post inuocationem donum esse Christi & Spiritus Sancti*, παρουσίᾳ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἐνεργητικὸν γινόμενον, *præsentia diuinitatis eius factum efficax.* Cui addi potest & Gregorij Nysseni simile de oleo dictum; ἔτι καὶ τὸ μυστικὸν ἔλαιον. οὕτως ὁ ἄρτος, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς εὐλογίας, μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ πνεύματος ἑκάτερον αὐτῶν ἐνεργεῖ διαφόρως. *Ita mysticum oleum, ita vinum, quæ ante benedictionem res viles sunt, & exigui pretij, post Spiritus sanctificationem excellenter ambo operantur.* Non ergo oleum, vel *vnctio Spiritum efficit* (quod absurdissime somniat Aurelius) sed plane contra *Spiritus oleum efficax reddit.* Quo vero sensu oleum & Cyrillus ἐνεργητικὸν esse, & Gregorius ἐνεργεῖν *operari* dicat, sæpius jam ostendimus. Oleo, quo catechumeni ante baptismum inunguntur (de quo ipso fortasse, non vero de chrismate accipiendus est Gregorius) supra pseudo-Clemens δύναμιν ἐνεργητικὴν *vim efficacem* tribuebat, vt id ipsum quoque & ἐνεργητικὸν fieri, & ἐνεργεῖν διαφόρως æque dici possit ac chrisma. Negant tamen aduersarij illud oleum esse sacramentum proprie dictum; Volunt esse meram baptismi cærimoniam. Non ergo chrisma vel proprie sacramentum est, vel baptismi cærimonia non est, ideo quod ἐνεργητικὸν γίνεσθαι, vel ἐνεργεῖν διαφόρως dicitur. Verbum Dei Paulus ἐνεργῆ esse dicat, id [illegible]. Neque,

Orthod. Parte 1. c. 4. p. 126. A. [illegible] p. 41.

Orat. in Bapt. Chr. T. 2. p. 801.

Const. Apost. L. 7. c. 45.

Hebr. 4. 12.

tamen verbo Dei veri, ac proprie dicti sacramenti nomen quisquam vindicat. Nimirum *efficax* dicitur, non quod ei vlla vis operandi physica, vel sacramentalis insit; sed quod res, quas significat, in animis humanis, à quibus fide suscipiuntur, mirabiles effectus edunt, mutationesque ingentes designant. Iam & oleum, & chrisma & cætera mystica, verba quædam sunt, sed visibilia. Sunt enim imagines rerum diuinarum ac spiritualium, quæ in animos nostros admissæ magnos eorum motus, magnasque conuersiones efficiunt. Inde dicuntur ἐνεργητικὰ, & ἐνεργῆ. Quo & illud accedit, quod non sunt inanes, & re, quam significant, destitutæ picturæ. Qui enim vere in Christo baptizantur, ij reuera, Spiritus illius sanctissimi participes fiunt, quem (vt verbo Damasceni vtar) *μηνύει indicat* oleum. Atque hoc ipso sensu pseudo-Clementem supra interpretati sumus, quo loco dicit, vnguentum ἐνεργὲς γίνεσθαι ἐπὶ τοῦ βαπτιζομένου *efficax fieri in eo, qui baptizatur.* Cæterum vt intelligat Aurelius quàm nullam hæc vim habeant ad hoc, vt verùm sacramentum Cyrillo chrisma fuisse persuadeant, expendat quæso, ista de oleo baptismali (quod omnes Latini pro mera cærimonia habent) ab eodem dicta; ἐλαίῳ (inquit) ἠλείφεσθε ἐπορκιστῷ &c. καὶ κοινωνοὶ ἐγίνεσθε τῆς καλλιελαίου Ἰησοῦ χριστοῦ. Mox; τὸ ἐπορκιστὸν ἔλαιον σύμβολον ἦν τῆς κοινωνίας τῆς πιότητος τοῦ χριστοῦ, φυγαδευτήριον τυγχάνον παντὸς ἴχνους ἀντικειμένης ἐνεργείας. ὥσπερ γὰρ τὰ ἐμφυσήματα τῶν ἁγίων, καὶ ἡ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ ἐπίκλησις ὥσπερ σφοδροτάτη φλὸξ, καίει καὶ ἐκδιώκει δαίμονας. οὕτω καὶ τὸ ἐπορκιστὸν τοῦτο ἔλαιον ἐπικλήσει θεοῦ καὶ εὐχῇ δύναμιν τηλικαύτην λαμβάνει, ὥστε οὐ μόνον καῖον τὰ ἴχνη τῶν ἁμαρτημάτων ἀποκαθαίρειν, ἀλλὰ καὶ πάσας ἀοράτους τοῦ πονηροῦ ἐκδιώκειν τὰς δυνάμεις. *Exorcizatum illud oleum symbolum est communionis pinguedinis Christi, quod omne vestigium aduersariæ operationis fugat. Vt enim insufflationes Sanctorum, & nominis Dei inuocatio, vt flamma aliqua vehementissima vrit & fugat dæmones; sic exorcizatum hoc oleum tantam potestatem Dei inuocatione & oratione accipit, vt non modo peccatorum vestigia expurget, sed etiam omnes inuisibiles maligni potestates effuget.* Hactenus Cyrillus; ex quo & hoc notandum est in chrismatione vnctam fuisse primo frontem, inde aures, tum nares, postremo pectus, *Ac frontem quidem, vt* (inquit) *eo pudore liberemini, quem primus transgressor homo vbique circumferebat*; Aures vero, *vt ad audienda diuina mysteria aures accipiatis*; Nares, *vt diuinum recipientes vnguentum dicatis,* Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui saluantur. Pectus denique, *vt induti thoracem iustitiæ fortiter aduersus insultus Diaboli consistatis*: quæ sane sunt à Latinorum Confirmatione aliena, in qua vna frons chrismatur. Patres CP^i, quorum canonem supra recitauimus, præter frontem, aures, & nares, *oculos* quoque & *os* chrismari præcipiunt. Pectus vicissim, quod Cyrillus inungit, ipsi mittunt. Nimirum chrismatis, veluti ritus humani,

hom. Mystag. 2. p. 235. d. 232. a.

Ibid. p. 235 b. c.

humani, varia pro temporibus & locis fuit administratio; quod in talibus vsu venire solet. Synodus autem CP^{a}. a. D. 381. habita est; Cyrillo superstite, qui a. D. 386. die Martij 18. obiit.

Caput XIV.

Septimum Græcorum, ex quarto sæculo testimonium, quod est Gregorij Nazianzeni, à Bellarmini & Petri Aurelij obiectionibus vindicatur. VIII. Græcorum testimonium ex eodem sæculo quod est Asterij. IX. ex vita Basilij. X. Chrysostomi: quæ omnia explicantur.

Gregorium Nazianzenum, qui CP^{a}. isti Synodo interfuit, etiam aduersarij testem in hac caussa citant. Quidni, qui vnctos fuisse Christianos meminit? Bellarminus hæc ex eô verba describit; *At si per baptismum te ipsum præmunieris, ac pulcherrimô, & firmissimô auxilio tibi in futurum caueris, animum scilicet & corpus vnctione & Spiritu consignans, quemadmodum olim Israel nocturno illo cruore, qui primigenos tuebatur; quid tibi accidet? & quod tibi præsidium comparatum erit? Audi Salomonis Prouerbia; Si sederis ait, intrepidus eris; si dormieris, suauem somnum carpes.* Græca sunt hæc; εἰ δὲ προκαταλάβοις σεαυτὸν τῇ σφραγῖδι, καὶ τὸ μέλλον ἀσφαλίσαιο τῷ καλλίστῳ τῶν βοηθημάτων, καὶ στερροτάτῳ, σημειωθεὶς καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τῷ χρίσματι, καὶ τῷ πνεύματι, ὡς Ἰσραὴλ πάλαι, τῷ νυκτερινῷ καὶ φυλακτικῷ τῶν πρωτοτόκων αἵματι καὶ χρίσματι. τί σοι συμβήσεται; καὶ τί σοι πεπραγμάτευται; τῶν παροιμιῶν ἄκουσον. ἐὰν γὰρ κάθῃ φησίν, ἄφοβος ἔσῃ. ἐὰν δὲ καθεύδῃς, ἡδέως ὑπνώσεις. Audio *vnctionem*; Quam verò audio, eam Latinæ confirmationis esse nego. Hæc enim sacramentum per se, ac seorsùm esse fingitur; Gregoriana verò vnctio sacramenti quidem est (est enim baptismi) ipsa per se sacramentum non est. Baptismi autem esse Gregorianam vnctionem vel ipsæ Gregorij Billiani margines loquuntur; in quibus ad hunc ipsum locum ita annotatum est; *Vnctio baptismalis.* Itaque, & quod Gregorius dixerat προκαταλαβεῖν ἑαυτὸν τῇ σφραγῖδι, *se ipsum præmuniri signaculo*, Billius optime vertit *baptismo*; quod intelligeret ex ipso Gregorio vnum ex baptismi nominibus olim fuisse τὴν σφραγῖδα *signaculum*. Idem quoque clamat orationis titulus; εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα λόγος. *Oratio in sanctum baptisma.* Idem ipse Gregorius initio statim monet, σήμερον (inquit) περὶ τοῦ βαπτίσματος βραχέα διαλεξόμεθα, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἡμῖν ὑπαρχούσης εὐεργεσίας. *Hodie de baptismo, ac beneficio hinc ad nos manante breuiter disseremus.* Ergo quam hîc memorat vnctionem, ea baptismi est; quod

Orat. 40 in s. bapt. T. 1. p. 646. C.

ibid. p. 678. A.

prædicat

prædicat *pulcherrimum, & firmißimum auxilium*, id illius *beneficij* pars est, quod *ex baptismo manat*. Non potest aliter res habere, nisi tu Gregorium mentitum esse dixeris, & quæ dixit alia esse ab iis contenderis, quæ se dicturum esse professus fuerat. De tuô quidem Confirmationis sacramentô nullum extat, vel in titulô, vel in oratione ipsâ verbum. Omnia non aliud, quàm baptismi, sacramentum loquuntur, memorant, significant. Sed & si benè reputes, tuum hoc Gregorius musteum sacramentum liquidò explodit; dum *baptismum* præter alia nomina, quæ non pauca recenset, diserte etiam scribit vocatum fuisse χρῖσμα & σφραγῖδα *chrisma* (id est vnctionem,) & *signaculum*. Tum rationes vtriusque nominis exponens χρῖσμα dicit ait, ὡς ἱερὸν καὶ βασιλικόν· τοιαῦτα γὰρ ἦν τὰ χριόμενα, *chrisma* siue *vnctionem vocari baptismum, quia sacer & regius est. Huiusmodi enim ea erant, quæ vngebantur.* σφραγῖδα δὲ (inquit) ὡς συντήρησιν καὶ τῆς δεσποτείας σημείωσιν. *Sigillum siue signaculum, quia conseruatio est, ac dominationis significatio.* Vides, vt baptismo nostro vestræ Confirmationis & nomina, & res vindicet? Vos enim vestrum illud nouum sacramentum, *chrisma*, & *signaculum*, & *consignationem* vocatis; eique hoc tribuitis, vt vos conseruet ac tueatur aduersus hostiles vel impetus, vel insidias; & si forte etiam interdum (quanquam nunc quidem minus, quam olim) vt nobis dominium, regiam & sacerdotalem *dignitatem* conferat. At ecce Gregorius docet ista & nomina, & elogia, & effecta baptismi esse propria; ad eum omnia pertinere. Ergo necesse est ex Gregorio quidem & vos fures, plagiariosque esse manifestos, qui scilicet & nomina, & bona hæc tanta baptismo, cuius illa erant, sacrilegâ manu indignissimè decepta in vestrum illud Episcopalis confirmationis figmentum transferre, ac transcribere ausi estis; & chrismationem, quæcumque ad hoc olim fieret, vt Christianos sacrum, regiumque genus esse, & benè aduersus hostes munitum ac custoditum, intelligeretur, eam inquam omnem *chrismationem* baptismi fuisse necesse est; qui scilicet neque iis *nominibus* ornari, neque iis elogiis cohonestari potuisset, quibus hic cum à Gregorio ornatum fuisse videmus; si hæc, quæ illi tribuuntur omnia, alterius nescio cuius sacramenti, seorsim à baptismô distincti ac diuisi propria fuisse existimata essent. Atque hinc liquet, quàm incautè, quamque improuidè, ad tuam chrismationem traduxerit Aurelius illa Gregorij, quæ nos nuper recitauimus σφραγίζεται καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα τῷ χρίσματι, καὶ πνεύματι, i. *chrismate & Spiritu corpus & animam consignatur*. Atqui ista Aureli, de chrismatione baptismali dicta sunt; quam tu cassam, & meram cærimoniam esse vis. Ego cærimoniam esse assentior; *baptismum*, cuius illa res est, & ex cuius fonte profluunt, quæcumque ei, Patres tribuunt, *sacramentum* verum esse contendo, & quidem tuo illo in infi-

p. 638. D.

p. 369. a.

Orthod. part 1. p. 516.

morum

morum sæculorum tenebris nato incomparabiliter excellentius. Ergo tu quidem, si sapis, à Gregoriô in hac caussa caue, qui te furti ac sacrilegij reum peragit, tam inuerecunde ad tuum sacramentum transcribentem, quæ ille tam apertè baptismô jampridem vindicauit. Sic etiam Asterius Amasiæ Episcopus, quem Bellarminus a.D. 400. vixisse ait, consignationem ad baptismum pertinuisse liquido testatur apud Photium *; δίδοται δὲ τῷ ἀσώτῳ (inquit) μετὰ τὴν στολὴν, καὶ δακτύλιος, σύμβολον τῆς νοητῆς σφραγῖδος, τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὡς γὰρ ἐν τῇ διὰ τοῦ βαπτίσματος παλιγγενεσίᾳ καὶ στολὴ καὶ σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. οὕτω καὶ ἐν τῇ διὰ τῆς μετανοίας ἀναγεννήσει. *Datur vero prodigo post stolam & annulus, symbolum intelligibilu signaculi, nempe sancti Spiritus. Vt enim in regeneratione PER BAPTISMVM & stola est, & signaculum doni Spiritus; ita etiam in regeneratione per pœnitentiam. Stolam* intelligit gratiam, qua in baptismo induimur; *signaculum*, Spiritus donum. Vtrumque in baptismo inesse affirmat. Ergo & baptismi est ipse signaculi ritus, id est chrismatio. Itaque ad hunc baptismalem ritum cætera Græcorum, si qua sunt huius æui, de vnctione testimonia pertinent, quale est illud, quod Bellarminus libro de Confirmatione, capite quinto ex vitæ Basilianæ scriptore citat; *Baptizauit* (inquit) *Maximinus Episcopus Basilium, & Eubulum, & vestiuit albis, atque vngens eos sanctô chrismate, tradidit eis viuificam communionem.* Ille quidem scriptor pessimæ fidei est; quem & ipse hic noster Bellarminus in opere de Ecclesiasticis scriptoribus crassissimorum aliquot mendaciorum coarguit, ac conuincit, ostenditque nihil minùs esse, quàm Amphilochium Iconiensem Episcopum, sanctissimum ac eruditissimum virum, Basilij amicum & familiarem, sub cuius nomine & laruâ circumfertur, eandemque de eô sententiam tulerunt Baronius [a], Posseuinus [b], Zacharias Lippoloüs [c]. Quô fit vt mirer eum, qui nuper Amphilochij, Methodij, & Andreæ Cæsariensis opuscula Græco-latina edidit, tantorum virorum judicio timide quidem, sed tamen repugnare ausum, istum nobis nugatorem pro verô germanoque Amphilochio obtrudere. Sed nihil nos nunc cogit cum istô pro Bellarminô & Baroniô, & nostris certare. Nihil enim est in allatis huius scriptoris verbis, quod à Græcorum de chrismate sententia discedat. Narrat ille Basilium baptizatum, albis indutum, atque vnctum Eucharistiam indè accepisse. Nimirum & candidus amictus, & chrisma, vtrumque baptismi, siue mysterij initiationis ritus, & cærimonia fuit. Chrisma per se, ac seorsùm legitimum, proprieque dictum sacramentum fuisse nunquàm ille Basilianæ vitæ scriptor dicit, vel quidquam ponit, vndè id concludi possit.

de script. Eccl. Asterio.

Aster. in parabol. de filio prod.

* Biblioth. cod. 271.

Amphilochius.

in Amphil.

a a D. 374 §. 9. a. D 71. § 10 a. 361 § 51.

b Apparat. sacr. Amphil.

c de vitis Sanct. T. 1.

Eadem quoque eorum est ratio, quæ Petrus Aurelius laudat ex Chrysostomo (Is viuere in terris desiit a.D. 407.) τὰ προηγούμενα ἐν τῷ

Orth. Patr. p. 335.

χρίσει

χριστοὶ, τὸ πνεῦμα ἐστι· διὸ καὶ τὸ ἔλαιον παραλαμβάνεται. *Quod enim in vnctione principale est, Spiritus est; ideoque & oleum assumitur.* Quanquam hoc quidem loco Chrysostomus non proprie de solenni apud Christianos vnctione, sed in genere de quauis vnctione mystica loquitur, ac præsertim de ea, quæ in veteribus scripturis occurrit; & vnctione Spiritum potissimum significari, non autem dari, intelligit. Itaque *Christos*, id est vnctos, apud Scripturam dici etiam eos, qui tametsi nullo oleo inuncti, Spiritu tamen sancto perfusi sunt. Ita Dominum Iesum; ita Moyse vetustiores Patriarchas hoc nomine donari. Cæterum totum illud Spiritus donum, quo regij, & sacerdotalis, imo & Prophetici Christi muneris consortes efficimur, ad baptismum pertinere alibi clarissime docet Chrysostomus; οὕτω καὶ σὺ (inquit) γίνῃ βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐν τῷ λουτρῷ. *Ad eundem modum tu quoque in baptismo Rex & Propheta & sacerdos efficeris.* Cum ergo cuius sacramenti res ipsa est, eius sit rei symbolum, & ritus; dubitandum non est, quin ad baptismum pertinere chrismationem putauerit Chrysostomus, qui baptismo id ipsum effici dicit, ad quod chrismatio illa referebatur; nempe nostrum Christi regiæ, sacerdotalisque, ac propheticæ dignitatis consortium.

Nom. 1. in Rom. p. 8. D.

Hom. 3 extr. in Cor. 2. p. 538. B.

CAPVT XV.

XI. Græcorum testimonium ex quinto sæculo; Theodoreti: XII. ex sexto sæculo ineunte: Pseudo-Dionysij Areopagitæ: cuius loca fuse explicantur & asseruntur.

NEque verò difficiliora sunt, quæ ex Theodoretô Cyri Episcopô, afferuntur; quem quidem ad a.D. 466. peruenisse constat ex Marcellinô Comite. ἀνάμνησον τοίνυν (inquit ille) τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας, ἐν ᾗ οἱ τελούμενοι μετὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ τυράννου, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ὁμολογίαν οἱονεὶ σφραγῖδά τινα βασιλικὴν δέχονται τοῦ πνευματικοῦ μύρου τὸ χρίσμα, ὡς ἐν τύπῳ τῷ μύρῳ τὴν ἀόρατον τοῦ παναγίου πνεύματος χάριν ὑποδεχόμενοι. *Fac, vt reminiscaris sacræ mystagogiæ, in quâ qui initiantur post tyranni abnegationem, & Regis confessionem, spiritualis vnguenti vnctionem suscipiunt, veluti regium quoddam sigillum, inuisibilem sanctissimi Spiritus gratiam, in vnguentô, tanquàm in typô, recipientes.* Respondeo, hunc, vt cæteros, baptismatis cærimoniam, non (quod isti volunt) Latinæ Confirmationis, omnibus Græcis ignotum mysterium intelligere. Res clara est. Vngi enim ait eô chrismate τοὺς τελουμένους, *qui initiantur*; non autem

In Cant. can. 4. c. 1. 2. T. 1 p. 1002.

τοὺς

τοὺς τετελεσμένους, *qui initiati sunt.* Ergo hæc Theodoreti vnctio ad mysterium initiationis (quod baptiſma eſt) non ad Latinam chriſmationem (quæ Confirmatio eſt) pertinet. Idemque alibi ſignificat vbi de Nouatianis, τοῖς ὑπὸ σφῶν βαπτιζομένοις (inquit) τὸ πανάγιον οὐ προσφέρουσι χρίσμα. *Iis, qui ab ipſis baptizantur, ſanctum chriſma nequaquam præbent; qui baptizantur* inquit, non qui *baptizati ſunt.* Ergo chriſma Eccleſia, non poſt baptiſmum, ſed in ipſo baptiſmo, hoc eſt in myſterio initiationis dabat; inter baptizandum, non poſtquàm baptizauerat. Quò & illud pertinet, quod hic ait Theodoretus *tyranni abnegationem, & regis confeſſionem chriſmate* velut *obſignatam fuiſſe.* Ergo & ipſa eodem, *quò regis confeſſio,* pertinuit; nimirum ad baptiſmum, cuius hæc, vt notum eſt, pars erat. Si objiciat Aurelius putaſſe, Theodoretum Spiritum per hanc chriſmationem dari; idem quoque meminerit chriſmationi ex hæreſi qualibet conuerſorum tribui à Patribus; quam ipſe tamen conſtanter negat ſacramentum fuiſſe; cærimoniam fuiſſe confitetur. Quamquam mea quidem hoc locô melior quam illius, cauſſa eſt. Nam etiamſi chriſmatio ſacramentum ipſa non fuit, baptiſmus tamen, cuius illa pars & appendix ritualis fuit, ſacramentum eſt, & quidem diuiniſſimum. Cùm ergo gratiam Spiritus verè largiretur is baptiſmus, cui chriſmatio adhærebat, & quidem ad hoc ipſum addita, vt Spiritus donum adumbraret, ac repræſentaret; mirandum non eſt quod Theodoretus locutione Patribus familiari id ſigno tribuerit, quod propriè quidem ſigni non erat; erat tamen eius ſacramenti, cui ſignum ex vſu Eccleſiæ ſolenni adnexum erat. Neque alia, quod ſciam, Græcorum ex quinto ſæculo de vnctione teſtimonia vel extant, vel certe afferuntur.

Ad quinti ſæculi vltima, vel ſexti initia pertinent, quæ Dionyſij Areopagitæ nomine laudantur. Prima enim eius ſcriptoris in veris & indubitatis veterum monumentis mentio ſexti demum ſæculi anno 32. occurrit apud Innocentium Maroniæ Epiſcopum, ſub Ioanne 2. Pontifice Romanô. Is Innocentius refert quædam ex iſto Dionyſio ab hæreticis in collatione cum Catholicis habitâ, pro ſuis erroribus allata, & à Catholicis, quod nos ſuprà diximus, velut apocrypha; exploſa ac refutata eſſe; vt omninò veriſimile ſit non diù ánte id tempus ſcripta, atque edita fuiſſe iſta, quæ Dionyſij nomine nunc circumferuntur omnia. Neque enim diu latere potuiſſe videntur libri, & per ſe curioſe ſane, & ad pompam atque admirationem magnô & pœne inuſitato dicendi genere ſcripti; ad hæc nobiliſſimi, atque ſanctiſſimi viri nomen præferentes. Itaque quod a. D. demum 532. cogniti à Chriſtianis hominibus reperiuntur, id ipſum, vt alia taceam, magno argumento eſt, eos non multis antè hunc annum temporibus fuiſſe ſcriptos, atque editos. Cæterum is ſcriptor, quicum-

T. 3 Concil. p. 853. D. 1.

que tandem fuerit, qui sub hac ingenti Dionysij personâ latere, & orbi imponere, ac ludos facere voluit, suæ, id est Græcæ quinti sextique sæculi Ecclesiæ ritus, vt in cæteris, ita in hoc quoque vngendi mysterio, grandi illô suô, ac dithyrambicô stilô, non obscure expressit. Ipsam enim ex chrismate vnctionem inter sacros baptismi ritus censet, & cætera, planè vt alij Græci, exsequitur. Ipsum illud operis eius caput, in quo de vnctione verba facit, hunc titulum præfert, περὶ τῶν ἐν τῷ φωτίσματι τελουμένων, *De iis, quæ in illuminatione*, siue *Baptismô peraguntur*, & mox μυστήριον φωτίσματος, *Sacramentum illuminationis*, siue *Baptismi*; & ipse rem exordiens denuntiat sibi de eô sacramentô dicendum, quod est ἡ πρὸς τὴν τῆς ὑπερουρανίας λήξεως ἀναγωγὴν ἡμῶν ἱεροποίησις, ἡ τῆς ἱερᾶς ἡ θεοτάτης ἡμῶν ἀναγεννήσεως παράδοσις, *introductio ad supercœlestis mansionis ascensum, traditio sacræ & diuinissimæ nostræ regenerationis*. Id verò, si ampullas, & sesquipedalia verba mittamus, quibus grandiloquus iste hierophantes gaudet, & humanô more simpliciter rem dicamus, nihil, vt quiuis facilè intelligit, aliud est, quàm *baptismi sacramentum*. Est ergo baptismalis omninò ritus pars aliqua illa, quæ mox in hoc capite memoratur, vnctio. Tum postquàm magnô apparatu catechumenum competentem duxit ad ἱεράρχην, siue τὸν τῆς ἱεραρχίας ἐπώνυμον, ad *hierarcham*, siue *ab hierarchiâ cognominatum* (id est, vt nos vulgus loquimur, *ad Episcopum*; quod nomen, vt & cætera Ecclesiastica, veluti plebeia, studiosissimè vitat facerrimus hierophantes) sequentia eadem sermonis *maiestate*, an *ineptiâ* exsecutus, narrat *hierarcham* hominis *capiti manum imponere*, eumque *consignare*; id est crucis signô dedicare; & eius ac susceptoris nomen perscribi iubere. Indè expoliatum catechumenum, & ad occidentem locatum, narrat manibus in eam cœli regionem exporrectis ter Satanæ insufflare, & abrenunciare, hierarchæ iussu; statimque ad Orientem conuersum συντάξασθαι τῷ Χριστῷ *Christo nomen dare*. Tum manu rursùm impositâ benedictum hierarches sanctô vnctionis oleô πανσώμως totô corpore perfundi curat: mox aquis baptisterij (quod *matrem adoptionis* τὴν μητέρα τῆς υἱοθεσίας scriptor vocat) ter ritè mergitat. Hinc susceptum, vesteque congruâ (id est candida) indutum Diaconi hierarchæ offerunt. ὁ δὲ θεουργικωτάτῳ μύρῳ τὸν ἄνδρα σφραγισάμενος μέτοχον ἀποφαίνει λοιπὸν τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας. *Is virum diuinissimo siue diuinorum efficientissimô vnguento consignatum, Eucharistiæ sacrorum perficientissimæ participem esse pronuntiat*. In his duas quoque vnctiones vides; vnam ex oleo, alteram ex vnguentô; illam ante hanc post tinctionem; vtramque, vt liquet, baptismalem; Illa enim baptismum initiat; hæc consignat; illa imbuit; hæc perficit. Ideoque *vnguentum*, ex quô hæc fit, θεουργικώτατον hic noster nomine, de more, ad pompam efficto, vocat; quod hoc scilicet vnguentô totum

de Eccl. Hier. c. 2. p. 74. 75.

p. 76. c.

p. 77. c.

p. 78. a.

p. 78.

c. p. 79.

tum.

tum diuinæ initiationis mysterium absoluitur, atque consummatur; ita vt ante id susceptum initiato ad Eucharistiam, omnium mysteriorum apicem, aditus nondum liber sit; eô semel consignatus ad Eucharistiam libere admittatur. Hæc ille; ex quibus clarissimè apparet hanc ex vnguentô consignationem, id est *chrismationem*, ad baptismum pertinere, eiusque vltimum ritum esse. Quod & ipse noster hierophantes disertissimè docet, cum hac absolutà narratione ad eorum, quos commemorauit, rituum, *theoriam*, hoc est expositionem mysticam se accingens, ita præfatur; Αὐτὴ μὲν ὡς ἐν συμβόλοις, ἡ τῆς ἱερᾶς τελετὴ, θεογενεσίας, οὐδὲν ἀπρεπὲς, ἢ ἀνίερον οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν ἔχουσα εἰκόνων. *Itaque hoc quidem sancta, diuinaque generationis sacramentum vt in signis siue symbolis* (id est quod ad symbola attinet) *nihil ne sensibilium quidem, quæ continet, imaginum, habet vel non decorum, vel non sacrum.* Quæcumque memorauit symbola, iis *diuinæ generationis* mysterium contineri liquidò significat. Vnctio autem ex vnguentô, symbolorum, quæ memorauit, vnum est. Ergo & ipsa quoque ad diuinæ generationis mysterium, siue sacramentum pertinet; hoc est, vt patet, ad baptismum. Iam mysticas singulorum symbolorum, ac rituum significationes, quibus totum hoc regenerationis sacramentum contineri, ac perfici narrauit, in sequentibus exponit; ac inter cætera, vnctionem ex oleô eò spectare dicit, vt is qui initiatur ἐν τύπῳ ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας *figurate ad sacra certamina* vocari intelligatur, quæ sub Christô athlotheta, & brabeutâ obeunda proponuntur. Quod ideò annotare placuit, vt videas quantopere hæc istius theoria à Latinorum theologiâ differat; qui hoc, quod ille simplici ex oleô vnctioni tribuit, suæ chrismationis proprium esse volunt. His baptismalium rituum allegoricis expositionibus & suam de vnguentô theoriam tandem coniungit hoc modô; ἡ δὲ τοῦ μύρου τελειωτικὴ χρῖσις, εὐώδη ποιεῖ τὸν τετελεσμένον. ἡ γὰρ ἱερὰ τῆς θεογενεσίας τελείωσις ἑνοῖ τὰ τελεσθέντα τῷ θεαρχικῷ πνεύματι. *Vnguenti autem illa, quæ perficiendi vim habet, vnctio, initiatum suauitate odoris fragrantem facit. Sacra enim diuinæ regenerationis initiatio ea, quæ sunt initiata, cum Spiritu diuinitatis principiô vnit, ac coniungit.* Sic enim habent Græca; non, quod Bellarminus inscite reddidit, *Perficiens illa vnctio facit perfectum.* Iam illud primum vide, quod noster hierophantes chrismationi tribuit, vt initiatum εὐώδη *benè fragrantem efficiat*; non eam, vt Latini, ad muniendos contrà persecutionis vim Christi milites referat; quod ille, vt nuperrimè monui, non huius, sed prioris, quæ ex oleô fit, vnctionis, proprium esse suprà statuit. Secundò obseruandum hinc quoque id, quod jam diximus ac probauimus, apertissimè confirmari; esse nimirum hanc Pseudo-Dionysij chrismationem baptismalis mysterij partem. Nam clarum est eum in totâ hac capitis parte tertiâ, quæ *theoria* inscribitur,

p. 79. c.

p. 84. a. b.

p. 85. c.

baptiſmi ſiue myſterij regenerationis noſtræ ritus, ac ſacras cærimonias enarrare. Quam ergo tali loco vnà cum cæteris exponit chriſmationem, eam omninò neceſſe eſt eiuſdem eſſe generis ac cenſus; hoc eſt ad baptiſmum pertinere; niſi hunc hierophantem hîc deliraſſe, ac deſipuiſſe putes, qui baptiſmi myſterium enarrare aggreſſus, ſui repentè oblitus pro baptiſmi ritu, alterius ſacramenti cærimoniam ineptè ac ridiculè in hunc alienum locum inſulcit. Sed id ipſe clarè eloquitur; dum rationem, cur chriſmatio ſuauitate odoris fragrantem initiatum faciat, hanc reddit; *Sacra enim diuinæ regenerationis initiatio*, τελείωσις, *ea quæ ſunt initiata cum thearchicô ſpiritu coniungit.* Odor ille bonus, quô initiatus fragrat, Spiritus donum eſt. Probat autem ille hoc odore per chriſmationem perfundi initiatum, quod regenerationis noſtræ initiatio cum ſpiritu initiatum coniungit. Ergo vel iſte neſcit quid loquatur, vel certè chriſmationem baptiſmatis ſacramenti partem, ſiue ritum eſſe putauit. Quid enim ad chriſmationem ſpiritus, quocum per *regenerationis* initiationem coniungimur ſi ipſa Chriſmatio initiationis illius pars nulla eſt, ſed planè diuerſum ab ea ſacramentum? Ipſa denique poſtrema ſcriptoris in hoc locô verba idem quoque demonſtrant; ſic enim ille caput concludit; ἐν τέλει δὲ πάντων ὁ ἱεράρχης ἐπὶ τὴν ἱερωτάτην εὐχαριστίαν καλεῖ τὸν τετελεσμένον. *In fine autem omnium* (id eſt rite perfectis omnibus) *Hierarches initiatum ad ſanctiſsimam Eucharistiam vocat.* *In fine* (inquit) omnium. Quorum inquam, niſi eorum, quæ ad id, quod explicat, τὸ φωτίσματος μυστήριον *baptiſmatis ſacramentum* pertinent? At *Chriſmatio*, *iſtorum* (de quib⁹ loquitur) *omnium* pars fuit. Ergo ea quoq; ad *ſacramentum baptiſmatis* pertinebat. Tum & eum, qui his omnibus, adeoque & Chriſmatione ritè defunctus eſt, τετελεσμένον vocat, id eſt vt habent, ipſi aduerſariorum interpretes, *ſacris noſtris initiatum*. Ergo & *Chriſmatio* initiationis pars eſt; non autem erit, & baptiſmi pars ac ritus fuerit; præter quem ſcilicet nullam aliam eſſe Chriſtianorum initiationem omnes confitentur. Hæc exſecutus capite ſequenti ad Euchariſtiam, de quâ eodem planè modô, atque ordine pertractat, quô de baptiſmatis, ſiue illuminationis myſteriô egerat. Atqui ſi quod inter baptiſmum, atque Euchariſtiam, ab vtroque illô diſtinctum, per ſe ac ſeorsùm conſtans confirmationis ſacramentum ſciuiſſet; omnino hic erat de eô & quidem eadem ratione ac methodô philoſophandum, quâ de baptiſmô priùs, tum de Euchariſtiâ diſputauit. Nihil huiuſmodi fecit, quantumuis accuratus, ac minimorum diligens, etiam aliquando vltrà omnem modum curioſus ac moroſus hierophantes; Nè ergo dubitauetis iſti quidem nullum huius ſenſus cognitum fuiſſe ſacramentum; quod, quô eſt ingeniô, nunquàm profectò omiſſurus erat, ſi quod ſciuiſſet. Vnde neceſſario ſequitur, quod nos

p. 86. θ.

multis

multis aliis argumentis demonstrauimus Chrismationem ab eo memoratam ad baptismi ritus pertinere. Iam cur eam τελεστικὸν *consummatricem*, siue *perfectricem* vocet, præterquàm quod omnes, qui in mysteriis, siue sacris τελεταῖς adhibentur ritus, suô singuli modô τελεστικὰ & sunt. & dicuntur. hoc *Chrismationi* elogium propria ac peculiaris ratio vindicat; quod ea baptismum clauderet, atque absolueret, quæ scilicet omnium earum cærimoniarum, quæ in huius sacramenti administratione solennes erant, vltima, vt liquet, fuit; ita vt eâ susceptâ neophytus plane penitusque initiatus censeretur, & ad sacram Eucharistiam statim admitteretur. Quomodô & ea accipienda sunt, quæ de eodẽ vnguento à capite quarto habet Pseudo-Dionysius. Istic enim sacri illius vnguenti, cuius plurimus erat in sacris vsus, confectionem explicans; διὸ (inquit) καὶ τῆς ἱερᾶς θεογενεσίας ἡ τελεσιουργὸς δωρεὰ καὶ χάρις ἐν ταῖς τοῦ μύρου τελειοῦται θεοτάταις τελειώσεσι. *Quo circa sacræ ac diuinæ generationis perfectionẽ efficiens, siue consummans donũ, & munus in diuinißimis vnguẽti perfectionib. siue consecrationib. perficitur*, vel *peragitur*. Quò refert primò ipsâ vnguẽti crucis figurâ expressam in baptisterij aquas infusionem; tum ipsam hominis, qui initiatur, Chrismationem. ἀλλὰ μὴν (inquit) καὶ αὐτῷ τῷ τελεσθέντι τὴν ἱερωτάτην τῆς θεογενεσίας τελετήν, τὴν τοῦ θεαρχικοῦ πνεύματος ἐπιφοίτησιν ἡ τοῦ μύρου δωρεῖται τελειωτικὴ χρίσις. *Quinetiam ei. qui sanctißimâ diuinæ generationis initiatione initiatus est diuini Spiritus aduentum, perfectrix vnguenti vnctio largitur.* Diuinæ in Dominô regenerationis nostræ munus, id est baptismum nostrum, vnguenti illius consecrationibus perfici inde demonstrat; primò, quod fons baptismalis vnguento in crucem effuso consecratur; 2°. quod is, qui in eum fontem mersus est, ipse quoque eodem vngitur ad Spiritum Sanctum percipiendum. Ergo & hæc baptizati, siue tincti hominis Chrismatio ex pseudo Dionysio quidem, ad diuinæ nostræ generationis τελετὴν (id est ad baptismi sacramentum) pertinet; idque liquido demonstrat ipsa orationis series, fontis Chrismationi (quam ad baptismi ritus pertinere in confesso est) hominis baptizati vnctionem, veluti rem eiusdem ordinis accensus continenter hoc modo connectentis, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτῷ &c. quasi dicat, Baptismi non modo fons, sed ipse etiã candidatus, atq; initiatus Chrismatur. Ex his liquidò concluditur, quod ipse posuerat; nimirum *regenerationis gratiam* siue *munus hoc est baptismum* Chrismatione confici, & peragi. ὅτι τῆς θείας θεογενεσίας χάρις ταῖς τοῦ μύρου τελειοῦται τελειώσεσι. Est ergo *Chrismatio* vnus ex baptismi ritibus. Non enim aliis nisi suis ritibus peragitur baptismus. Quô tametsi vix quicquam dici possit clarius extat tamen alius eiusdem scriptoris locus etiam in eam rem disertior, vbi disputans ab Episcopô pendere omnes sacrorum ministeriorum partes, atque actus, neque quicquam in eô genere ritè perfici.

p. ue. A.

p. 116. b.

fici, quod non fuerit ab Episcopô aliquà ratione paratum, ac dedicatum, quod de presbyterorum officiis obiici poterat, occupans ita scribit, εἰ γὰρ καὶ πρὸς τῶν ἱερέων τελοῦνταί τινα τῶν σεβασμίων συμβόλων, ἀλλ' οὔποτε τὴν ἱερὰν θεογενεσίαν ὁ ἱερεὺς ἐνεργήσει τοῦ θειοτάτου μύρου χωρίς. *Etsi enim à sacerdotibus quædam ex venerandis symbolis perficiuntur, non tamen vnquàm sacram ac diuinam generationem sacerdos absque diuinô vnguentô ritè peraget.* Sine quo regeneratio, siue baptismus rite peragi, ac perfici nequit, id sanè baptismalis administrationis pars est, non diuersum ab eâ sacramentum. At Græco huic hierophantæ baptismus, vt vides, sinè Chrismate perfici non potest. Quid superest, nisi vt quod toties diximus, concludamus Chrisma fuisse vnum è baptismi ritibus? Cum itaque ex his constet huius hierophantæ Chrismationem baptismalem fuisse vel ipsos aduersarios fateri necesse est nullum eam verum, atque à baptismo distinctum sacramentum fuisse, sed eam ipsam esse cærimoniam, qua Latini presbyteri neophytorum capita Chrismant, non autem eam, qua Episcopi in fronte confirmant. Quibus sic constitutis, nullam vim habere possunt, quę contra à Bellarm. & P. Aurelio vrgentur pseudo-Dionysij verba, scribentis illam suam baptizati (id est tincti) hominis ex vnguento vnctionem *Spiritum Sanctum largiri.* Meminisse debet Aurelius tantumdem de ea quoque Chrismatione Patres dicere, qua ex omni hæresi conuersos in Ecclesiam recipere solebant, quamque ipse nihilo secius verum sacramentum fuisse præfractè negat. Tum & ipse & Bellarminus non sunt, ni fallor, obliti de priori baptizandorum ex oleo vnctione (quam ipsi nullum esse proprie dictum sacramentum fatentur) quam magnificè & veteres & sui ipsi auctores loquantur. Nam illud oleum & pseudo-Clemens ait esse *pro Spiritu Sancto,* [a] & idem δύναμιν ἐνεργητικὴν *potestatem energeticam* siue *efficacem* [b] *habere,* & Cyrillus *tantam potestatem, vt peccata purget & dæmonas fuget.* [c] Et pseudo-Iustinus quidem nos *eo oleo Christos,* [d] Cyrillus vero *pinguedinis oleæ Christi participes fieri* [e] dicunt. Sic Latini, Theodulphus Aurelianensis, [f] Rabanus, [g] Iuo, [h] alij illo *oleo pectus, & scapulas tangi, vt Spiritus Sancti vnctione liniti ante & retro muniti, id est contra omnia prospera siue aduersa circumspecti salutis suæ custodiam non amittant.* Aduersarij ex his, & similibus Patrum locis concedunt minimè confici verum sacramentum fuisse eam, quæ à presbyteris in baptismô fit, ex simplici oleô vnctionem, neque istic vllam vim habet Bellarmini cauillatio, *vbi cærimonia fit, & eius effectus, ibidem esse sacramenti proprie dicti rationem.* Quid ergo (inquis) sibi vult Atheniensis hic noster Pseudo-hierophantes? Ille verò inquam, & Scripturæ & Patrum familiari loquendi more id signo tribuit quod ab ipsô, non quidem efficitur, sed tamen significatur. Sic, vt cætera huius locutionis exempla mittam, ait Isaac *se Iacobo fratres eius*

de Hier. Eccl. c. 5. part. 1. pag. 222. A.

Bellar. de Confir. c. 5. §. Primus. P. Aurel. Anaret. p 437.

a Constit. l. 3. c. 17
b ibid. l. 7. c. 43.
c Catech. mystog. 2.
d Resp. 137.
e Cat. myst. 3. p. 231.
f Ord. bapt. c. 10.
g l. 1. de Instit. Cler. c. 27.
h Serm. de Sacram.

Gen. 27. 37.

eius subiugauisse: se eum frumentô & vinô stabiliuisse; non quod horum quicquam fecisset, sed quod certissimè effectum iri significasset. Eadem est Symbolicarum locutionum ratio, quæ cæremoniis ea tribuere solent, quorum illæ imagines veriùs sunt, quàm causæ. Ita ergo capienda hic nostri verba; *τὴν τοῦ πνεύματος ἐπιφοίτησιν ἡ τοῦ μύρου δωρεῖται χρίσις. Spiritus Sancti aduentum donat, vel largitur vnguenti vnctio*, hoc est, Spiritum in baptizatum hominem aduenire, eique donari significat, ac testatur illa vnctio. Certè idem suprà disertè docuerat *sacram diuinæ regenerationis initiationem* (hoc est baptismum) *nos cum Spiritu Sancto coniungere*, adeoque Spiritus in nos aduentum conciliare. Hoc igitur ipsum cùm nunc chrismationi tribuit, non aliter id potest intellexisse, quàm quô modô diximus; vt scilicet id quod proprie baptismi effectum est, ad chrismationem tamen ideò retulerit, quod ea, & gratiam istam, quæ donatur, donari significet, & cum baptismô, per quem propriè donatur, quodammodò cohæreat, eiusque pars aliqua sit, si non essentialis, certè aduentitia, ac ritualis, de qua quadamtenùs, tametsi impropriè & *καταχρηστικῶς*, dici possint etiam ea, quæ sacramenti, cuius pars & appendix est, propria sunt.

c 2. extr. p. 81. d.

Caput XVI.

Idem etiam postea mansisse apud Græcos dogma. XIII. testimonium, quod est Ioannis Damasceni ex octauo sæculo, à Bellarmini strophis vindicatur. XIV. testimonium, Oecumenij. XV. Symeonis Thessalonicensis. XVI. Harmenopuli. XVII. Pachymeris.

Hanc autem de chrismatione sententiam etiam secutis sæculis in Græcorum Ecclesia mansisse, vt ea scilicet pro baptismi, siue Christianæ initiationis parte rituali censeretur, docet Ioannes Damascenus, quem constat a. D. 730. floruisse. Ille vero in eo operis *de fide orthodoxa* sui capite, quo de baptismo ex professo agit, in eam rem disertissimus est. Primo enim constituit nos per baptismum non solum peccatorum remissionem, sed & pro fidei & præparationis nostræ mensura, Spiritum quoque Sanctum accipere. Tum, *νῦν μὲν οὖν* (inquit) *διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαμβάνομεν, καὶ ἀρχὴ ἑτέρου βίου γίνεται ἡμῖν ἡ παλιγγενεσία, καὶ σφραγὶς, καὶ φυλακτήριον καὶ φωτισμός. Itaque nunc quidem per baptismum recipimus Spiritus Sancti primitias; regeneratioque fit nobis & alterius vitæ principium, & signaculum, & custodia, & illuminatio.* Hic, plane vt Nazianzenus,

l. 4 de fid. orthod edit. Græc. fol. 166. recto.

baptiſmo & regenerationi, baptiſmi effectui, tribuit quæcumque Latini nouo fictitiæ ſuæ Confirmationis Sacramento vindicant. Nimirum docet nos per baptiſmum, & Spiritus primitias accipere, & OBSIGNARI, & φυλάττεσθαι *cuſtodiri* ſiue muniri, & confirmari. Nihil relinquit muſteo Latinorum myſterio; vt id ex Damaſceno plane fit caſſum & inutile. Eodem pertinet, quod ait poſtea; σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστερὰ κατεφοίτησε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τὸν Κύριον, τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου ὑποδεικνύον βαπτίσματος. *Spiritus S. ſpecie corporea veluti columba, deſcendit in Dominum, primitias noſtri baptiſmatis demonſtrans.* Vult ea imagine præfiguratam eſſe baptiſmi noſtri vim & efficaciam; in eos ſcilicet qui baptizarentur, deſcenſurum eundem illum Spiritum, qui in Dominum viſibiliter tunc deſcendit. Tum ſubiicit; καὶ ἅμα ἐκ ἄνωθεν εἴθισται περιστερὰ λύσιν κατακλυσμοῦ εὐαγγελίζεσθαι. *Simul & iam ab initio conſueuit columba diluuij finem annuntiare.* Nam baptiſmus & Chriſti, & noſter eundem nobis nuntium affert, vt in eo Spiritus, columba myſtica, merito quoque interueniat. Quibus hæc continenter addit; ἐπὶ δὲ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους πυροειδῶς κάτεισι. Θεὸς γὰρ ἐστι. ὁ δὲ Θεὸς πῦρ καταναλίσκον ἐστι. *In Sanctos vero Apoſtolos ignis ſpecie deſcendit. Deus enim eſt; Deus vero ignis conſumens eſt.* In Chriſtum quidem deſcendiſſe columbæ ſpecie ob eam, quam attulit, rationem. In Apoſtolos aliter, ignis ſcilicet ſpecie, ut eo ſe Deum eſſe ſignificaret, cui ignis nomen Scriptura tribuit. Hæc hactenus Damaſcenus; ex quibus detegitur Bellarmini fraus, hæc eo trahentis, vt de ſua confirmatione Damaſcenum in ſequentibus intellexiſſe probet. *Nam* (inquit) *paulo ante dixit, in forma ignis datum Spiritum Sanctum, & mox ſubiungit nobis dari per oleum.* De Apoſtolis, quid & cur dixerit, audiuimus. Nobis vero Spiritum dari *per oleum*, quod tu ais, nuſquam dicit Damaſcenus. Ecce ipſa eius, quæ ſtatim ſequuntur, verba; τὸ ἔλαιον ἐν τῷ βαπτίσματι παραλαμβάνεται, μηνύον χρίσιν ἡμῶν, καὶ χριστοὺς ἡμᾶς ἐργαζόμενον, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν ἐπαγγελλόμενον διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔλεος· ἐπεὶ καὶ κάρφος ἐλαίας τοῖς ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ διασωθεῖσιν ἡ περιστερὰ κεκόμικεν. *Oleum in baptiſmate aſſumitur, vnctionem noſtram indicans, & Chriſtos nos* (id eſt vnctos) *efficiens, & nobis Dei miſericordiam per Spiritum S. promittens; quandoquidem & oleæ ramum iis, qui ex diluuio ſeruati ſunt, columba olim attulit.* Inſignis locus; certus veteris de vnctione apud Græcos doctrinæ canon; ad quem exigenda, & ex quo interpretanda aliorum Patrum de eo argumento dicta. Primo quod mentiebatur Bellarminus *Spiritum Sanctum nobis dari per oleum*, id in eo nuſquam eſt. Ait Damaſcenus oleum τὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔλεος *Dei miſericordiam per Spiritum Sanctum polliceri*, vel vt habet alius interpres, *annuntiare*. Spiritum autem intelligit in baptiſmo acceptum, cuius oleum ſymbolum eſt. Nimirum illud

Ibid. fol. 106. verſo.

de confirm. c. 6. §. IX. Damaſcenus.

ibid. fol. 107. recto.

 oleum

oleum cum sit symbolum Spiritus Sancti nobis in baptismo dati, significat nobis pacem esse cum Deo, qui Spiritum eius accepimus, quod illustrat eleganti ex veteri testamento typo. Sic enim & iis olim qui in arca seruati sunt, columbam oleæ ramum, diuinæ in eos misericordiæ, pacisque cum cœlo certæ indicem ac nuntium attulisse. Vnde vt rei typo congruat, clarissime sequitur non ab oleo columbam, id est Spiritum, dari (quod absurdissime delirans fingit Bellarminus) sed plane contra *à columba* (id est à Spiritu) baptizatis velut è diluuio emergentibus, *oleum*, id est Dei misericordiam pacemque afferri. Atque sic omnia ad amussim inter se quadrant. *Baptismus* diluuium quoddam est, in cuius aquis peccatum, caro, vetus homo, cæterique Deo exosi, nobis infesti hostes sic merguntur, & pereunt, vt enatet neophytus, homo nouus, alter Noë; cui emergenti Spiritus Sanctus de cœlo, Dei columba (quod supra dicebat Tertullianus) aduolat atque illabitur, dulce Dei munus, oleam mysticam (hoc est pacem ac misericordiam) afferens, ratamque & fidam atque æternam fore promittens. Hoc olei baptismatis ex Damasceno mysterium, à Latinæ confirmationis sacris plane alienum. Sed neque omittendum, quod ille primo loco dixerat oleum *μηνύει τὴν χρίσιν ἡμῶν indicare vnctionem nostram*; proprie & absque tropo. *Vnctionem* dicit veram & mysticam ex Spiritu, quo in Christi baptismate linimur, ac perfundimur, à Domino intus in animâ nostrâ factam. Eam ait oleum, non *efficere* quidem, vel *operari* ipsum, sed tamen *μηνύειν indicare*, hoc est ostendere & significare factam. Nam *μηνύειν* in hac re proprium est; ex quo intelligenda, quæ Patres alij eadem, qua Damascenus, mente, locutione diuersa, id est figurata & symbolica, de huius olei vi, efficientia, & effectu dixerunt. Ista omnia nihil aliud significant, quam quod hic proprie dicitur oleum illa, quæ efficere dicitur, effici vel effecta esse *μηνύειν indicare*, Latinum *indicare* eodem sensu dixit Poëta doctissimus, vbi ita, si bene memini canit,

> —— Me tabula sacer
> Votiua paries INDICAT vuida
> Suspendisse potenti
> Vestimenta maris Deo.

Quod addit Damascenus oleum neophytos *Christos efficere ἐργάζεσθαι*, id est vnctos; id significat hac vnctione effici, vt baptizati christorum nomen apud Ecclesiam consequantur; quia scilicet hæc vnctio, cum esset vltimus baptismi ritus, certo indicabat, qui eam accepissent, plane ac plene baptizatos, peccatis purgatos, cœlesti Spiritu delibutos, Christi corpori insitos, ciuibus nouæ Hierusalem adscriptos, vt iam vero horum nomine *Christos*, siue *Christianos* dici, & ad mensam Christi Principis, à quo & res & nomen Christianismi est, accumbere illos

ius, falsque esset. Quod obstrepit Bellarminus *columbam attulisse ramum oliuæ post diluuium; ita ergo & nobis post baptismum aduenire Spiritum Sanctum*; concedo, si *baptismum* mersionem intelligit, quæ fit in nostræ initiationis mysterio. Sin totum baptismi omnibus suis partibus ac ritibus constans sacramentum, nego Spiritum post baptismum aduenire; negat mecum Damascenus, & quidem disertissime, neque semel; *διὰ τοῦ βαπτίσματος* (inquit) *τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαμβάνομεν. Per baptismum primitias Spiritus Sancti accipimus.* Negant cum Damasceno Gregorius Nazianzenus, Hieronymus, omnes denique Patres. Neque sane in diluuio aliter figuratum fuerat. Emerserant enim fateor, ex ingentibus illis aquarum abyssis, quibus paulo ante inundatus orbis terrarum latuerat; nondum tamen toto (vt ita dicam) diluuij mysterio perfuncti erant, cum iis columba fœlicem illam oleam attulit. Sic ergo & in baptismo fit; Emergentibus quidem datur Spiritus; nondum tamen peracto mysterio, cuius signaculum, adeoque pars est Spiritus Sanctus. Denique cur miser Bellarminus frustra in Damascenum recalcitrat? Ecce diserta eius verba; *τὸ ἔλαιον ἐν τῷ βαπτίσματι παραλαμβάνεται. Oleum in baptismo assumitur.* Non ergo post baptismum; quod somniat Bellarminus. Sed hic specta, quæso, hominis impudentiam. *In Græco* (inquit) *non est in baptismate.* O duram & improbam frontem! Quid ergo est, inquam, *ἐν τῷ βαπτίσματι*, quod in codice Græco, quo vtimur, Veronæ a. D. 1531. excuso, & Clementi VII. Papæ vrbico à Donato Veronensi inscripto legitur? Mirus Hellenistes Bellarminus; si nobis persuaserit aliud esse *ἐν τῷ βαπτίσματι*, quam *in baptismate*. Ita in fumos abeunt, quæ huic suæ impudentiæ somnio superstruit; *τὸ ἔλαιον βαπτίσματι παραλαμβάνεται rectius* (inquit) *verteretur*, oleum baptismati succedit, *quam* oleum in baptismate assumitur, *vt Oecolampadius vertit.* Tu vero frustra Bellarmine philosopharis. Quod enim tu affers, non ita est apud Damascenum; non est inquam, *ἔλαιον βαπτίσματι* (quod tu fingis) sed *ἔλαιον ἐν τῷ βαπτίσματι παραλαμβάνεται*, quod velis nolis non aliter quam *in baptismate* reddi potest. Sed nequid tibi posthac Oecolampadij nostri fides suspecta sit, dabo tibi ex tuis interpretem, & Græce doctissimum, & Sacris vestris addictissimum, & nomine celeberrimum, & dignitate Abbatem, Iacobum Billium, cuius multi extant in Patres Græcos laudatissimi labores. Is hunc Damasceni locum ita totum est interpretatus; *At vero oleum* (inquit) *ideo ad baptismum adhibetur, quia vnctionem nostram designat, Christosque nos efficit, ac Dei misericordiam per Spiritum Sanctum pollicetur. Nam & columba iis, qui salui & incolumes è diluuio euaserant, oleæ ramum attulit.* Sic ille & bona fide, & eleganter, vt solet. Nunc ergo ex Damasceno, quo vno viro, veluti aliquo orthodoxiæ suæ canone, plurimum vsa est sequens

Damasc. edit. Par. a. D. 1619. p. 447.

omnis

omnis Græciæ Ecclesia, nunc inquam ex Damasceni clarissimo, disertissimoque testimonio constat veterum vnctionem ritus baptismatis partem fuisse, *in baptismo assumptam*, vel, vt habet Billius, *ad baptismum adhibitam*; vnde illud, quod nos contendimus apertissime conficitur illam veterum vnctionem aliud fuisse, quam nuperam Latinorum chrismationem, quæ non *in baptismo*, sed *post baptismum* fit.

Mansit secutis temporibus idem apud Græcos dogma, idemque vsus. Nam etiam post a.D.1000. Oecumenius idem, quod Damascenus, docet; ἐλάβετε (inquit) διὰ τοῦ βαπτίσματος τὸ χρῖσμα τὸ ἱερὸν, καὶ διὰ τούτου τὸ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ὁδηγοῦν πνεῦμα. *Accepistis* PER BAPTISMVM *vnctionem sacram, & per hanc Spiritum, qui in omnem veritatem deducit.* Idem alibi; ὥσπερ γὰρ δήλους ποιῶν ἡμᾶς, ὅτι ἴδιος Θεοῦ λαὸς, ἐσφράγισεν ἡμᾶς ἐν τῷ βαπτίσματι. *Nam veluti significans, manifesteque ostendens nos esse Dei populum, signauit nos* IN BAPTISMO. Hæc enim Oecumenij verba Arcudius de chrismate accipit. Idem in epistolam ad Hebræos; ἀρχὴν μὲν (inquit) τὸ βάπτισμα καλεῖ, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τῶν χειρῶν ἐπίθεσιν, καὶ σφραγῖδα. *Principium quidem baptisma vocat, & quæ* IN EO *fiunt manuum impositionem, & signaculum.* Ergo *in baptismo ipso*, non autem *post baptismum*, chrismate signabantur neophyti. Symeon Thessalonicensis, qui non multum videtur ab Oecumenij temporibus abfuisse, etiam disertius idem dogma adstruit, Latinosque aliter chrismantes reprehendit; οἱ βαπτιζόμενοι πιστοὶ (inquit) τούτῳ ὀφείλουσι χρίεσθαι τῷ μύρῳ ἐν τῷ βαπτίσματι καὶ μὴ ὡς τὰ τῶν Λατίνων, ἢ τινῶν ἄλλων βρέφη, ἀτελεῖς μένωσι καὶ ἀσφράγιστοι, τὴν χάριν τοῦ πνεύματος μὴ λαμβάνοντες, μηδὲ σημειούμενοι τῇ σφραγῖδι Χριστοῦ· σφραγὶς γὰρ ἐστι τὸ μύρον τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ πνεύματι. *Qui baptizantur fideles hoc vnguento in baptismate debent inungi, ne vt Latinorum, vel quorundam aliorum infantes sine signaculo imperfecti remaneant, dum gratiam Spiritus Sancti non consequuntur, neque Christi notâ consignantur. Vnguentum enim signaculum est Christi in Spiritu.* Istum quidem largiter errare, & à Scriptura & à vetustis Patribus discedere in eô fateor, quod Spiritus Sancti donô multari somniet quicumque sinè chrismate baptizantur. Cæterum id clarissimè quod nos contendimus, testatur chrismatos fuisse fideles ἐν τῷ βαπτίσματι, *in ipsô baptismô*; vt chrismatio baptismalis mysterij non esse non potuerit. Sed nemo id clarius docet, quàm Harmenopulus; ἀναβαπτίζειν μὲν (inquit) τὸν βεβαπτισμένον, ἀπείρηται· μύρῳ δὲ χρίειν, οὐδαμῶς· εἰ καὶ τοῦτο μέρος ἐστὶ τοῦ θείου βαπτίσματος. *Baptizatum* (inquit) *rebaptizare, probibitum est; sed vnguentô inungere, nequaquam: licet hoc diuini* BAPTISMATIS PARS *esse videatur.* Illius autem baptismum inter & chrisma discriminis ratio est, quod chrismatio baptismi pars est cærimonialis, non essentialis; &, si propriè loquendum est, ritus potiùs baptismalis, quàm ipsius baptismi pars; quam si ad essentiam baptismi necessariò pertinere putassent

In 1. Ioan 2. T.1.p.174 d.

in Eph 4. 10. ibid p.44 a.

l.2 de Sacram. c.4.p.64.b

in Hebr. 6. T.2. p.353. extr.

Sym Thessal. apud Arcud. l. 2. c. 20. p. 107.

Schol in can. Apost. 41.

Græcorum maiores, non profectò iterari, magis quàm ipsum baptismum passi essent.

Georgius Pachymeres, qui sub Michaële Palæologô circa an. D. 1280. floruit, idem quoque de chrismatione sensisse ex eo deprehenditur, quod sui pseudo-Dionysij supra descriptum à nobis locum ex capite de Hierarchia Ecclesiastica quinto explanans ita scribit; εἶτα ὥσπερ τινὸς ἀνθυποφέροντος ὅτι καὶ πῶς τὸ βάπτισμα διὰ τῶν ἱερέων τελεῖται, φησίν, ὅτι οὐδὲ τοῦτο τελείως ἱερουργεῖ ὁ πρεσβύτερος. χρεία γὰρ τοῦ ἀρχιερέως ἔσται εἰς τὸ χρῖσαι τῷ μύρῳ τὸν βαπτισθέντα· αὕτη γὰρ ἡ ἀρχαία συνήθεια. *Deinde veluti si quispiam obiecisset quomodò baptismus per sacerdotes administratur, dicit quod neque hunc* (baptismum) *perfectè ministrat, siue absoluit presbyter. Opus enim erit Episcopo, ad baptizatum chrismate inungendum. Quippe hic antiquus mos fuit.* De loci totius sensu, accuratius postea. Nunc satis est obseruare, quod Pachymeres cum Symeone & Harmenopulo clarissime statuit, qui baptizat, neque chrismat, baptismum ab eo ministratum imperfectum esse; Imperfectus autem non esset, si chrismatio nulla baptismi pars esset, sed proprium per se ac seorsim sacramentum constitueret; quod nostri Latini volunt. Neque enim imperfecta vnius sacramenti administratio ideò censeri vel debet, vel potest, quod non vnà aliud quoque aliquod sacramentum administratum fuerit: Ita verbi gratiâ, si quis rite baptizatus, non tamen vnà, vt loquuntur, *communicatus fuerit*, nemo ideò dixerit baptismum ab eô susceptum imperfectum fuisse. Ergo manifestum est & Georgium, & ipsum quoque ex Georgij sententiâ Pseudo-Dionysium credidisse chrismationem veram esse ritualis baptismi administrationis partem; Quæ & Latinorum olim fuerat sententia, vt ex eô liquet, quod & *baptizatum*, & *baptismum ipsum* vel manus impositione, vel chrismatione (vtriusque enim eadem est ratio) *perfici* dicerent, vt est supra obseruatum.

in Hier. Eccl. cas. p. 72.

CAPVT XVII.

XVIII. Testimonium Græcorum ex Euchologio. Vnde concluditur chrismationem Græcis esse baptismi cærimoniam; idque firmatur tribus argumentis. 1. quod ij neminem nisi chrismatum, ad Eucharistiam admittant; 2. quod ab hæresi conuersos chrismant. 3. quod presbyteri apud eos chrismant.

SED quid ego singulos consector? Hunc communem esse totius Græcorum Ecclesiæ sensum, publicum gentis Euchologium, siue Rituale, & ex eo vniuersalis apud eos praxis clamat. Non enim apud eos, vt

eos, vt apud recentiores Latinos, duo diuersa sunt baptismi, & chrismationis officia; (quæ distinctio, vt quiuis videt, necessaria erat, si duo hæc diuersa cōstituerent sacramenta, sed vnum, idemq; est vtriusq; ritus, (planè vt apud Pseudo-Dionysiū, & apud omnes vetustiores) officium; quod, non diuersis capitibus, Sed vno eodemque totum continetur. Titulus est; Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, *Consequentia*, siue potius, *Ordo sancti baptismatis. Ergo ad* τὴν ἀκολουθίαν βαπτίσματος, *ad Ordinem*, vel, vt recens interpres maluit, ad *officium baptismi* pertinent, quæcumque in eâ tractatus parte, siue in eô capite, traduntur; vt aquarum, vt olei benedictio; vt baptizandi ex oleô vnctio; vt eiusdem in aquas trina mersio, & abluti vestitus. Atque his continenter adiungitur, prius precatio ad chrismationem, tum ipsa chrismatio; Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν (inquit) χρίει τὸν βαπτισθέντα τῷ ἁγίῳ μύρῳ ποιῶν σταυροῦ τύπον ἐπὶ τοῦ μετώπου· καὶ τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ τοὺς μυκτῆρας· καὶ τὸ στόματος· καὶ τὰ δύο ὦτα· καὶ τὸ στῆθος· καὶ τὰς χεῖρας· καὶ τοὺς πόδας, λέγων, Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. Ἀμήν. *Et post orationem baptizatum sanctô vnguentô vngit, crucis signum faciens in fronte, & in oculis, & in naribus, & in vtraque aure, & in pectore & manibus, & pedibus, dicens, signaculum doni Spiritus Sancti. Amen.* Omnia, vt liquet, ex septimô secundæ Synodi Oecumenicæ suprà descriptô canone; nisi quod *pedum & manuum* nullam Synodus vel præcipit, vel memorat vnctionem. Nimirum auidum est, ac insaturabile superstitionis ingenium; veteraque inuenta, ac priores ritus nouis fere auctariis locupletare gaudet: vt si semel vltrà Dominica præcepta ieris, nullus sit futurus rituum & cærimoniarum finis. Sed hæc quidem aliàs. Nunc quod ex his liquidò constat, concludamus, hoc quicquid ex Euchologiô recitauimus chrismationis, totum ad baptismum pertinere; in cuius ordine, siue officiô collocatur. Itaque cùm Græci nullam, præter hanc, aliam chrismationem vel habeant, vel agnoscant (quod & fatetur doctiss. Goar, Euchologij nouissimus editor, atque interpres) hanc verò ad baptismum pertinere vel ipse hic *in quo occurrit baptismalis* (vt ait Goar) *ritus* locus, euidentissime doceat, illud postremò fatendum est nullum apud eos esse, ab ipsô baptismali ritu diuersum sacramentum.

Euchol. p. 350.

p. 351. 354.

355.

p. 356.

annot. in Euchol p. 361. §. 31. col. 1. extr.

Quod præter hæc, quædam etiam alia Græcorum de hac chrismatione scita confirmant. Quale illud est primò, quod ex communi veteris vtriusque id est Græcæ Latinæque Ecclesiæ disciplinâ ex Albaspineô suprà obseruata, neminem putant ad Domini mensam admittendum, qui idem non fuerit chrismatus. Οὐδεὶς μὴ βαπτισθεὶς, ἢ μὴ χρισθεὶς (inquit apud Arcudium Ioannes Nathanael ex recentioribus Græciæ Theologis vnus) δυνάμεται ποτὲ κοινωνῆσαι. *Nemo non priùs baptizatus & vnctus communionis particeps vnquam esse potest.* Atqui hoc apud omnem Ecclesiam valet, valuitque semper, vt nihil hominem ritè

l. 2 de Sacram. c. 11. p. 36. d. 4.

baptisatum

baptizatum à ſacrâ communione arcere poſſit; niſi vel admiſſum poſt baptiſma crimen pœnitentiâ dignum, vel certè tenerior ætas (cuius tamen neque vel olim apud veteres habita eſt, vel nunc apud Græcos habetur ratio, qui etiam infantes communicant.) Itaque apud Latinos, quibus chriſmatio aliud à baptiſmo ſacramentum eſt, communicantur baptizati, etiam non confirmati. Cùm ergo apud Græcos nemo ad communionem admittatur, non chriſmatus; liquet eos chriſmationem pro parte vel ritu baptiſmi habere; vt non putent ritè baptizatum, qui idem chriſmatus non eſt; quod ita tamen accipiendum eſt, vt de baptiſmô (vt ſic dicam) ſolenni, ac rituali intelligatur. Nam ſi res abſolutè ſpectetur, valere etiam apud eos interdum baptiſmum, cui defuit ſed ex idonea cauſſa, chriſmatio, ex eô conſtare poteſt, quod de Ruthenis narrat Arcudius. Ait enim totam iſtorum gentem non chriſmate, ſed oleô *infirmorum* ab Epiſcopô benedictô quoſcumque baptizabant, hactenùs vngere conſueuiſſe; eumque vſum inde exortum conijcit, quod cùm Græcorum quodcumque eſt chriſma, non à quibuſuis Epiſcopis, vt apud Latinos, ſed ab vno Conſtantinopolitanô Patriarchâ conficiatur; Ruthenis difficile eſſet ob locorum diſtantiam, quotannis Conſtantinopolim ad chriſma petendum mittere, vel etiam fortaſſe ipſum eâ copiâ, quæ toti genti ſatis eſſet, comparare, ob pretij magnitudinem (adeò enim cara eſt hæc annona, vt, quod Arcudius memorat, Græci aliquandò *in Ruſsia paruam ampullam chriſmatis ducentis aureis Hungaricis vendiderint.*) Itaque Ruthenos, cum ſiue ob iſtas, ſiue ob alias cauſſas, chriſma copioſum comparare non poſſent, putaſſe eo ſe carere ſinè crimine poſſe; eiuſque in ſuô baptiſmô abſentiam illitô infirmorum oleô quodammodò ſupplendam, ac, vt ſic dicam, conſolandam cenſuiſſe. Vtcumque ſit, ille quidem, velut rem notam, & confeſſam narrat, Ruthenos ſine verò chriſmate hactenùs baptizaſſe. Atqui non ideò videmus ipſorum communionem repudiaſſe Græcos; qui Ruſſos, veluti ſuæ Eccleſiæ partem, ſemper anteà habuerunt, ac fouerunt, habentque etiam hodie. Vndè intelligitur eos chriſmatis in baptiſmate ritum non ita neceſſarium, cenſere, vt non poſſit aliquandò baptiſmus eô ſinè baptizati fraude, aut diſpendiô carere, ſi quidem cauſſa ſit iuſta & idonea. Quod vero gloriatur Arcudius ſe hæc apud Ruthenos ex rituali græcô poſt factam, atque tranſactam ab iis cum Eccleſiâ Romanâ concordiam, in meliorem formam redegiſſe; id ego inquam, totum in mediô relinquo; qui non neſciam, quam ſubleſta ſit Latinorum noſtrorum fides, maximè vbi res à ſe in longinquis geſtas prædicant.

l.1.de Sacr. c.9.

Sed & Græcorum chriſmationem cærimoniam tantùm fuiſſe, non verò vllum confirmationis (qualis Latina eſt) ſacramentum, illud etiam ſecundò euidentiſſimè conficit, quod ij ex quacumque hæreſi

conuerſos

conuersos chrismant: ijsque eorum mos non *posteriorum Græcorum est error* (quod calumniatur Arcudius) sed perpetuus iam indè à vetustissimis temporibus Orientalis Ecclesiæ vsus. De veteribus, suprà satis diximus. De recentibus, res ex Arcudiô clara est, qui fatetur hunc apud Græcos esse de omni hæreticô conuersô canonem. *χριέσθω μύρῳ καθάπερ οἱ βαπτιζόμενοι*, *Vngatur chrismate instar eorum qui baptizantur* (vbi notandum obiter, non post *baptisma*, sed in ipsô *baptismate*, *τοὺς βαπτιζομένους, οὐ τοὺς βεβαπτισμένους vngi.*) Idem ex Iobi Monachi de sacramentis tractatu hæc in eandem sententiam recitat; *τοὺς ἢ μοχθηρίᾳ γνώμης καὶ ῥᾳθυμίᾳ, ἢ διὰ βασάνων πρὸς τὴν τῆς πίστεως ἄρνησιν ἐκπεσόντας, ἐπιχρίοντες αὖθις μύρῳ ἁγίῳ, καὶ τὴν ἱερὰν ἐγκαινίζοντες αὐτοῖς σφραγῖδα τὴν ἀποβαλλοῦσαν* (vel *ἀποβληθεῖσαν* ex Arcudij correctione) *χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπανακαλούμεθα, καὶ αὖθις οἰκειοῦμεν θεῷ, καὶ συνιστῶμεν ὡς τὸ πρότερον. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο ποιοῦμεν καὶ τοῖς ἐξ αἱρέσεως οἱασοῦν ἐπιστρέφουσι, καὶ τῇ καθολικῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ προσερχομένοις. Eos qui vel improbâ voluntate, atque ignauiâ, vel vi cruciatuum lapsi, Christi fidem negarunt, denuò diuinô vnguentô vngentes, & sacrum in ipsis signaculum renouantes, amissam gratiam Spiritus Sancti reuocamus; & Deo rursùs eos coniungimus, & conciliamus. Quod ipsum quoque iis præstamus, qui ex quacumque hæresi se conuertunt, & ad Catholicam rectè sentientem Ecclesiam accedunt.* Quin & iste Iobus addit solenne quoque esse Imperatores, imò & quosdam Pontifices, tametsi iam anteà post baptismum, vt moris est, chrismatos, nihilominùs tamen, cùm inaugurantur, diuini vnguenti signaculô rursùs inungere. *καὶ τούτοις γὰρ* (inquit) *ἀρχιχειροτονουμένοις πάντως, ὡς ἔθος πᾶσι μετὰ τὸ βάπτισμα, ὅμως αὖθις θείου μύρου σφραγὶς ἐπιχεῖται.* Cauillatur Arcudius non fuisse vnquam chrismatos Imperatores, vel Pontifices dum inaugurantur: quod vt contrà Iobum probet, locum ex Euchologiô recitat, in quo dicitur Pontifex *τῇ κεφαλῇ τοῦ βασιλέως σταυροειδῶς ἐκχέειν τὸ μύρον*, *capiti Imperatoris in crucis figuram vnguentum, siue chrisma infundere.* O acutum hominem Arcudium! Quasi verò non hoc ipsum chrismare sit. Itaque optima Iobi fides; qui id quod re ipsâ *chrisma* est, simpliciter *chrisma* dixit: neque istorum formulas ac distinctiones frigidas attendit, quibus veluti præstigiis, effecturos se quoties libuerit putant, vt quod scapha est scapha non sit, vel etiam vt quod scapha non est, scapha sit tamen. Mitto Symeonis Thessalonicensis, & Nicolai Cabasilæ de chrismatis iteratione testimonia; quæ apud Arcudium fusè descripta videat, qui volet. Atque hinc est, quod Græci Latinos ad se accedentes vngerent, antè Concilium Florentinum; quià eos scilicet pro hæreticis habebant; vt ait apud Arcudium Marcus Ephesius. Cùm ergo Latinæ chrismationis sacramentum iterari, non magis quàm ipsum baptismum, fas sit; vel cæci vident idem cum Latinorum Confirmatione neque tunc esse, neque

ibid. c. 18.

ibid.

ibid. c. 19.

c. 20. 21.

ibid. c. 14. p. 98. 6. 1.

verò vnquam fuisse illam Græcorum vnctionem, cuius iterandæ, & post apostasiam, vel hæresim ad Ecclesiam redeuntibus de nouô conferendæ nulla vnquam Græcis religio fuit.

CAPVT XVIII.

Id 3. probatur, quod apud Græcos presbyteri chrismant; atque hunc fuisse apud eos, etiam olim, vsum contra P. Aurelium defenditur 1. ex Pseudo-Ambrosio in Paulum. 2. ex Quæstionibus V. & N. T. Pseudo-Augustini, Aurelij ex Chrysostomo, Isidoro Pelusiota, Oecumenio, & Pachymere obiectiones soluuntur, 3. ex Photio, & Nicolao P.R.I. & Ruthramno eiusdem aui scriptore.

ID ipsum postremo euidentissime probat, quod hæc vnctio apud Græcos à presbytero & nunc ministratur, & semper ministrata est; cum Latinorum chrismationem non ab alio, quam ab Episcopo conferri fas sit. Cum enim minister sacramenti de eius essentia sit; vt valere nisi à legitimo ministro collatum, non possit, apparet Græcorum chrismationem, vtpote à ministro legitimo minime collatam vere Latinorum sacramentum (si quod revera esset, quale ab iis fingitur) nequaquam esse posse. Iam vero apud Græcos chrismare presbyteros, & quidem iam inde ab antiquissimis temporibus demonstrare facile est. Mitto tria prima Christianismi sæcula, in quibus iam ostendimus nullum occurrere huius discriminis apud vllam Ecclesiæ partem vestigium, vt presbytero baptizare quidem licuerit; consignare vero non licuerit. Mitto Firmiliani supra descriptas voces in genere affirmantis, nullo episcopi à presbytero discrimine, *maiores natu* (id est presbyteros) *baptizandi & manum imponendi possidere potestatem.* Mitto disertum Eliberitanæ Synodi canonem, ex quo supra demonstrauimus, Latinos ipsos presbyteros manum imposuisse baptizatis, nedum vt eos chrismare non potuisse putemus. Sed Græcos, etiam *post Syluestri* tempora (id est post an. D. 335.) eundem vsum constanter tenuisse clarum est. Primo disertum ea de re extat hominis Latini testimonium, & quidem vetustissimi. Is scriptor est commentariorum in Paulum, qui Ambrosij nomine, & vulgo hodie circumferuntur, & an. D. 824. à Synodo Parisiensi, & an. D. 859. ab Hincmaro Remensi, * & an. 862. à Synodo Aquisgranensi laudati sunt. Fateor tamen non esse Ambrosij, verisimillimam esse puto Bellarmini [a] & aliorum eruditorum

Epist. 75. apud Cypr.

* l. de prædest. c. 33. p. 214. 15. & p. 403. & passim.

[a] l. de Script. Eccl. in Ambr. Blondel. l. de Episc. p. 41.

eruditorum sententiam, existimantium hoc opus esse Hilarij Ecclesiæ Romanæ Diaconi, qui cum ab an. D. 354. florere cœperit, facile potuit ad Damasi tempora peruenire, sub quo auctor ille, quisquis est, se scripsisse testatur. Damasus enim ab an. D. 367. ad a. 384. Romæ sedit. Hilarium autem fuisse verum illius scriptoris nomen constare videtur ex Augustino, qui quædam eius verba non semel recitans, ea constanter Hilarij nomine laudat. [b] Neque nos ne ita sentiamus, deterrent Petri Aurelij rationes. Ait [c] ille hoc opus præter innumeras mendas plurima passim habere à Catholica doctrina de gratia ita aliena, vt auctor ab ipso Pelagio factus, institutusque videatur. De mendis frustra huic inuidiam facit Aurelius. Vix enim quisquam Patrum est à mendis immunis. De Pelagio nihilo felicius obstrepit. Hunc non fuisse Pelagianum vel laudatus ex eo ab Augustino locus docet; vt alia mittam non pauca toto opere sparsa cum principe Pelagij dogmate, recta fronte pugnantia. Cæterum si infra Pelagium vixerunt quicunque in hanc partem peccarunt, suis sæculis mouendi erunt. Hilarius Pictauiensis, Ambrosius, ipse Chrysostomus, Græci fere omnes: vt nihil de vetustissimis Iustino, Clemente, Tertulliano, aliis, dicam. Nimirum istis ante exorta Pelagij certamina, accuratiusque ab Ecclesia discussam ac expositam hanc Christianæ doctrinæ partem securius agentibus non pauca exciderunt periculosa, & à veris abludentia. Et hæc ipsa nostri huius in talibus securitas hominem ante Pelagium vixisse potius persuaserit: Quanquam neque illa fortasse omnia, quæ Aurelius Pelagiana in hoc opere esse putauit, vere Pelagiana sunt. Multa inesse bona, & nos lectione ipsa discimus, & adductus ab Augustino locus fatetur. Sed (inquit Aurelius) eum quem laudat Hilarium Augustinus *Sanctum* vocat; qui Hilarium Diaconũ, Luciferiani schismatis portioné, *Sanctum* vocaturus non fuit. Quid, si Hilariũ schismati fauisse, quod nos scimus, nesciuit Augustinus? Quid si Hilarium fortasse, quod nos nescimus, resipuisse sciuit Augustinus? Certe vtrumuis facile fieri potuit. Denique obiicit Aurelius quod quosdam in Hispalensi II. Synodo ex S. Hilarij explicatione epistolæ ad Timotheum citentur, quæ in his Commentariis non comparent. Esto. Quid tum fiet? Ergo (inquit) *facile intelligitur extitisse olim alium commentarium in epistolas Pauli à S. Hilario scriptum, Pictauiensi an alio, non facile dixerim.* Si in epistolam ad Timotheum dixisset, ferrem. Eius, cuius in Paulinam ad Timotheum epistolam extitit Synodi Hispalensis tempore commentarius, extitisse & in alias omnes Paulinas nihil necesse est. Nunc cum laudata ab Augustino Hilarij nomine verba in Ambrosianis in epistolam ad Romanos cõmentariis leguntur; omnino credibile est non Ambrosij, sed Hilarij alicuius id opus esse. Sed quisquis sit, certe Damasi temporibus vixisse cũ ipsi potius credo affirmanti,

[b] l. 4. contr. 2. epist Pelag. c. 4. & op. imperf. contra Iulian. l. 2. c. 164.

[c] Orthod. Part. 1. c. 48. 534.

in Eph. 4.

quam Aurelio neganti, eiusque fidem temere, & absque vera vlla ratione sugillanti. Neque enim quod iste ait liquere, id vel probabile esse demonstrauimus, vt auctor iam ante annos 800. cum laude nominari, & velut vnus ex Ecclesiæ Doctoribus appellari ad hæc vsque tempora solitus, nunc absque vlla ratione hæreticus & impostor habeatur. Is vero de Ecclesia Alexandrina nobilissimo Græcanicæ membro, ita scribit; *Denique apud Ægyptum presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus.* Idem testatur, siue idem (quod placet Aurelio) siue diuersus scriptor quæstionum in vetus & nouum Testamentum, certe & ipse Augustini nomine (tametsi perperam) annos 828. à Synodo Parisiensi an. D. 824. laudatus. *In Alexandria* (inquit) *& per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consecrat Presbyter.*

in Eph. c. 4.

Can 4. & 6.

Quæst. 101. apud August. T 4. p. 450.

Vtrumque hunc locum attulit Sirmondus, vt probaret presbyteros etiam illis temporibus chrismasse; non dubitans chrismationem ab hoc scriptore *consignandi* voce fuisse significatam. Neque sane de sensu repugnauit Aurelius; Tantum scriptoris fidem atque auctoritatem eleuauit. Sed nuper vir doctus ex Anglia præfracte negauit eam esse auctoris mentem; duobusque suis viris Salmasio, & Blondello, qui *consignationis* nomine aut *confirmationem baptizatorum*, aut *pœnitentium benedictionem*, aut *ordinandorum consecrationem* denotari affirmauerant, ἀβλεψίαν exprobrauit ipse fidenter asseuerans eo vocabulo *solam Eucharistiæ consecrationem* significari, idque ex alterius de Quæstionibus scriptoris loco *satis constare* dictitans. Fateor primum hoc mihi mirabile videri; quod rem, quæ, si isti Theologo credimus, *satis constat*, constare tamen non viderint non modo Salmasius & Blondellus nostrorum eruditissimi sed etiam Sirmondus & Petrus Aurelius aduersariorum fere coryphæi quodque tam late paruerit crassæ illius, quam censor memorat. ἀβλεψίας caligo, vt & nostris & hostium castris pariter incubuerit; neminique hactenus verum & quidem *constans*, liquido cernere permiserit. Omnes enim & nostri, & aduersarij in hoc errore consenserunt, vt illa Hilariana *consignatio* sit chrismatio. Solus hic, quod sciam, aliter nunc iudicat. Ponit, vt videtur (quod sane verum est), eandem esse vtriusque loci rationem. Non abnuo. Nam & rei & verborum germanitas id satis docet, Quin & eundem esse vtriusque operis scriptorem, multa suadent. Tum vir doctus assumit in loco ex Quæstionibus, *consecrare* esse *Eucharistiam consecrare.* Hoc vero, mihi quidem certe; haud *satis constat*; & id qui tam vehementer affirmat, vtinam cur ita credat, nobis aperuisset; Nunc satis habuit pronuntiare; rationem suæ expositionis nullam attulit. *Consecrandi* vocem generalem esse, & maximi ambitus vt puto, non negauit; quæ tam de personis, quam de rebus dicitur; vt etiam neophyti *consecrati* dici possint cum vel chrismate, vel

Antirrhet 2. p 28.
Orthod. p. 34.
Henr Hammond de iur. Episcopat. dissert 3 p. 163.

manus

manus impositione perficiebantur. *Consignare* angustius est; neque quod equidem meminerim, de Eucharistiæ confectione simpliciter, vt hoc loco, vsurpatum. Nouus quidem interpres nullum huiusmodi locutionis exemplum attulit, in quo hoc sensu *consignare* diceretur vel Episcopus, vel presbyter, non *Eucharistiam celebrare*. Itaque cùm eadem sit vtriusque loci ratio, & vnius *consecratio* alterius sit *consignatio*; omnino potius & verius videtur, vt id quod generalius est ex eo interpretemur, quod est specialius & magis proprium, quàm contra, & *consecrare* de obsignatione intelligamus, quam *obsignationem* de Eucharistiæ confectione; cum *consignationem* quidem *consecrationem* & esse & dici omnes confiteantur; Eucharistiæ confectionem dici simpliciter *consignationem*, nemo, vt opinor, audiuerit. Sed altera subest ratio à rebus ipsis petita, cur de noua expositione mihi nondum *satis constet*. Eius autor non modo concedit, sed etiam ipse diserte ponit presbyteralem consignandi absente Episcopo potestatem hic vt rem commemorari *Ægypto peculiarem*. At potestas Eucharistiam absente Episcopo consecrandi presbyterorum Ægypti peculiaris (Damasi certe temporibus) non fuit; Sed omnium presbyterorum in quibusuis orbis Christiani prouinciis, etiam Romæ, & in toto Occidente communis. Neque puto vllum Christianismi vel tempus, vel clima monstrari posse, quo presbytero non licuerit extra Episcopi præsentiam Eucharistiam rite conficere. Hanc ergo consecrandæ Eucharistiæ potestatem nequaquam intellexit Commentariorum scriptor, cum dixit *apud Ægyptum presbyteros consignare, si præsens non sit Episcopus*. Itaque donec vir doctus suam illam nouam & inauditam expositionem certis & idoneis rationibus *satis constare* demonstrauerit, nos in eo, quod Latini *Sirmondus, & Aurelius*, quod Protestantes *Salmasius, & Blondellus*, viri diuersarum partium, studiorũ atq; institutorum inter se discrepantium, vno consensu admiserunt, libenter conquiescemus; & ex veteris Commentariorum scriptoris fide pro certo atque indubitato habebimus, etiam ipso Damasi sæculo, Ægyptiacæ Ecclesiæ quæ Græcæ nobilis portio fuit, presbyteros *consignasse*, siue chrismasse *si præsens non esset Episcopus*. Quod enim obiicit Aurelius nullum alium scriptorem Græcum, Latinùmve hoc tradere; id inquam & falsum est, & futile. Falsum; etsi enim nemo fortasse, præter hunc, de Alexandrina & Aegyptiaca proprie ecclesia id affirmet; tamen cum de Græca, ad quam Alexandrina pertinebat, similia habeant alij, cumque is in ea vsus perpetuo manserit, hodieque maneat; nemini mirum videri debet, quod de Aegyptiis hæc prodiderit auctor laudatus. Sed & hoc quod molitur Aurelius, futile est. Fac enim plane huius moris nullum extare apud alios vestigium; æquúmne est simplex aliorum silentium huius asseuerationi opponi?

Hamm. ibid.

Non-ne facile fieri potuit, vt res, quam hic affirmat, vera fuerit, etiamsi eius nemo meminerit auctorum, quorum scripta ad nos peruenerunt? Quod enim alios non modo silere, sed etiam repugnare ait Aurelius, id equidem si probasset, crederem. Nunc cum ne vnum quidem, qui repugnet, afferat; non est quod dubitemus nullum ab eo repertum, qui repugnaret. Ego vero proferam, qui non modo non repugnant, sed etiam consentiunt presbytero consignandi, siue chrismandi ius fuisse in Ecclesia Græca. Ex vetustioribus supra pseudo-Clementem iam edidi; ex insecutis temporibus, hoc est ex quinto sæculo pseudo-Dionysium edo in loco supra descripto docentem *presbyterum sine chrismate nunquam baptismum perficere*; adeoque (quod ex hoc necessario & euidenter sequitur) cum chrismate baptismum perficere. Nisi enim ita esse concesseris, necessario tibi fatendum erit putasse pseudo-Dionysium nunquam à presbytero baptismum perfici; quod plane cum his eius verbis pugnat; quæ cum presbyterum negant absque chrismate perficere baptismum; eo ipso statuunt atque affirmant eundem cum chrismate perficere baptismum. Cum ergo vterque hic scriptor, tametsi falsi nominis, vere tamen ritus in Ecclesia Græcanica quarto quintoque sæculo solennes descripserit, apparet illis temporibus, non Alexandriæ modo & in Ægypto, quod aiebat pseudo-Ambrosius, sed in tota Orientali Ecclesia hunc fuisse morem, vt presbyteri chrismarent, siue consignarent. Hoc quoque verum esse eo satis docet Chrysostomus, quod Episcopos præter vnum ordinationis ius, quicquam habere negat præ presbyteris singulare, τῇ γὰρ (inquit) χειροτονίᾳ μόνῃ αὐτοὺς ἀναβεβήκασι. καὶ τούτῳ μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους. *Sola enim ordinatione supra eos ascenderunt.* (Episcopi) *& hoc solo presbyteris superiores esse*, siue *hoc vnum amplius, quam presbyteri habere videntur.* Si solam ordinationem præ illis habebant Episcopi, manifestum est presbyteros chrismatione non caruisse. Neque hoc vnius est Chrysostomi dogma. Eadem habent in eundem Pauli locum Theophylactus, & Oecumenius. Chrismasse autem Chrysostomi temporibus presbyteros id, quod in eius vita traditum est, euidenter conficit, vt est sane solerter & ingeniose ab erudítis. Blondello nostro obseruatum. Narrat enim in eo opusculo Palladius, cum Ioannes Chrysostomus ex Ecclesia, inimicorum factiône pulsus, à pontificalibus omnibus abstinere iussus esset, presbyteros & diaconos, qui ab eius partibus stabant, competentium Constantinopolitanorum tria millia tinxisse; eosque Arcadium immisso satellitum globo palantes in agris postridie oppressisse, cum ea multitudine λαχιμονῶν humum esset conspicatus. Vnde intelligitur, istos omnes albatos fuisse, adeoque & consignatos (tincti enim statim albis induebantur, & chrismabantur) & quidem à presbyteris consignatos. Chryso-

Constit. l. 7. c. 15.

Hier. Eccles. c. 5.

hom. 11. in 1. ad Tim.

in 1. Tim. 3. 8.

Apol. Hier. lect. l. 3. p. 210.

Pallad. de Chrys. vita. c. 9.

Chrysostomo enim, qui vnus erat vrbis illius Episcopus, tam consignatione, quam cæteris pontificatus ministeriis interdictum erat. Atque hinc patet, quam temere negauerit Aurelius vllum dari Græcum auctorem Catholicum, qui presbyteris ius chrismandi ante Photium tribuerit. Vixerunt enim certe ante Photium & Pseudo-Clemens, & Pseudo-Dionysius, & Chrysostomus & Palladius. Sed & eo progreditur Aurelius, vt Chrysostomum testari dicat Ecclesiam sui temporis Græcam ab hoc vsu abhorruisse. Citat autem hæc ex eius in Actus Apostolorum homiliis, *Videtur mihi* (inquit Chrysostomus) *hic Philippus vnus è septem fuisse, secundus Stephano. Ideo & baptizans Spiritum Sanctum baptizatis non dabat. Non enim potestatem habebat. Hoc quippe donum solorum duodecim erat.* Et infra, *Potestatem quidem acceperant faciendi signa; non tamen Spiritum aliis dandi. Hoc igitur in Apostolis erat singulare. Quare Ecclesiæ coryphæos, nec vllos alios videre est hoc facientes. Testatur* (inquit Aurelius) *tum potestatem conferendi sacramentum Confirmationis solis Apostolis, eorumque successoribus Episcopis datam; tum suo tempore hos solos ea potestate vsos esse.* O confidentiam hominis immanem! Hoccine vero testatur hoc loco Chrysostomus? Atqui ille neque *de Sacramento*, neque *de chrismatione*, neque de *oleo*, neque *de Episcopis*, neque *de presbyteris*, neque *de sui temporis vsu* hic verbum vel vnum fecit. Tantum-ne de nostro stupore sibi promisit Aurelius, vt nos putauerit non animaduersuros aliud esse, quod scribit Chrysostomus, aliud, quod ipse colligit? Ait ille *solos Apostolos*, solos *duodecim*, solos *coryphæos*, id potestatis habuisse, vt Spiritum S. aliis darent. Quem autem quæso te, Aureli, Spiritum intelligit? Ipse dicat, τὸ τῶν σημείων πνεῦμα, inquit, *Spiritum signorum*. Nam πνεῦμα τῆς ἀφέσεως *Spiritum remissionis* accepisse iam ante Apostolorum aduentum Samaritanos, adeoque & tradidisse Philippum eorum baptistem, affirmat. Spiritum vero *signorum*, hoc est prophetandi, & variis linguis loquendi, negat accepisse à Philippo Samaritanos; vel quod Philippus *id Apostolis honoris forte reseruans, non dedisset*, vel (quod ipse verius putat) *quia non habebat hoc donum*; nimirum *dandi Spiritum signorum*. Ergo hoc Apostolorum ἐξαίρετον, & præcipuum fuit, & singulare, non vt tuum Aureli, siue oleum, siue balsamum ministrarent, cuius neque apud Lucam, neque apud Chrysostomum vlla occurrit gutta, sed vt aliis id Spiritus charisma darent, quo signa fiunt. Quo & illa pertinent, quæ tu ridicule ad Chrysostomæi temporis Episcopos retulisti; ὅθεν καὶ τοὺς κορυφαίους, οὐκ ἄλλους τινὰς, τοῦτο ἰδεῖν ποιοῦντας. *Vnde & coryphæos, non alios vllos, hoc facientes videmus.* *Coryphæi* sunt οἱ δώδεκα, οἱ Ἀπόστολοι, vt paulo ante nominauerat; totius Ecclesiæ apices; vere coryphæi. *Solos istos* (inquit) *hoc facere videmus*, nimirum in Scripturis, in eorum Actis, in quibus nullum,

Anacr. p. 442.

hom. 18.

hom. 18. p. p. 169. d.

nullum, extra hos, cernere est, qui *Spiritum* illum *signorum* aliis dederit. Neque enim quisquam hoc in omnibus Scripturis fecisse legitur praeter Petrum & Ioannem, & Paulum; quos notum est ex illo coryphaeorum grege fuisse, & quidem caeterorum facile principes. Chrisma vero Aureli, tuum nemo in Scripturis vel diaconus (fateor) vel presbyter dare cernitur; sed non magis quam hos. Episcopum aliquem aut Apostolum id ministrare in iis videbis. Ergo frustra, falsoque adductus ab Aurelio Chrysostomus sui de Confirmationis apud Graecos ministro somnij testis. Eadem est eorum Graeciae Patrum ratio, quos ait dicere Apostolis, non discipulis *datam potestatem Spiritum Sanctum tradendi*. Duos in margine indicat Isidorum Pelusiotam, & Oecumenium, vtrumque Chrysostomi studiosissimum; quos non dubium est quae de hac re dicunt, ea ab illo magistro didicisse, & ex eius fontibus hausisse. Quid ergo Isidorus? Philippum non fuisse Apostolum ex eo probat, quod Spiritum Sanctum iis, quos baptizabat, non daret. εἰ δὲ ὁ βαπτίσας (inquit) εἰς τῶν Ἀποστόλων ἐτύγχανεν, εἶχε τὴν αὐθεντίαν τῆς τοῦ πνεύματος δόσεως. βαπτίζει δὲ μόνον, ὡς μαθητής. τελειοῦσι δὲ τὴν χάριν οἱ Ἀπόστολοι, οἷς ἡ τοιαύτης δόσεως αὐθεντία ἰδίως. *Quod si is à quo baptismum acceperant, ex Apostolorum classe ac numero fuisset; Spiritus donandi potestatem profecto habuisset. At vero baptizabat duntaxat vt discipulus. Apostoli autem gratiam explebant, ac perficiebant, vt qui huiusmodi muneris tribuendi potestatem atque auctoritatem diuino beneficio accepissent.* Haec ille. Iam cum constet etiam ab iis, qui baptizant, Spiritum Sanctum dari, necessario hic distinguendum est *Spiritus* vocabulum, quem non potuit Isidorus omni sensu à baptizante Philippo datum negare. Distinctionem vnde potius quam à Chrysostomo eorumdem temporum Episcopo, & quidem huius nostri magistro, accipiemus? Ex eo ergo diximus Philippum τὸ τῆς ἀφέσεως πνεῦμα *Spiritum remissionis* iis, quos baptizabat, dedisse: τὸ τῶν σημείων πνεῦμα, *Spiritum signorum* non dedisse, hunc solos Apostolos dedisse; hoc eos munere à caeteris discriminatos fuisse. *Signorum* vero Spiritus nihil ad chrismationem; qua profecto neque Apostoli à caeteris ministris discriminati sunt. Ea enim (si quae tum fuit; quod ait Aurelius, ego nego) ea Apostolorum non propria, sed vel ex huius hypothesi, cum Episcopis communis fuit. Dono vero signorum *perfectos*, ac *consummatos* fuisse ab Apostolis homines baptizatos ait Isidorus, quod haec eorum manu, velut coronis, gratiae saluificae iam in baptismo perceptae adderetur. De Oecumenio qui eadem omnia habet cum Chrysostomo, nihil est quod pluribus agam. Ipse aeque ac Chrysostomus, & quidem totidem verbis, scribit *Spiritum fuisse signorum*, quem à Philippo non datum Samaritani ab Apostolis, acceperunt, πνεῦμα μὲν ἅγιον ἔλαβον τὸ τῆς ἀφέσεως· τὸ δὲ τῶν σημείων, οὐκ ἔλαβον: eoq; dono & Philippo & caete-

Act. 8 & 19.

l. 4. epist. ep. 410.

in Act. 8. T. 1. Oecum p. 78. b.

& cæteris antecelluisse Apostolos. οὐδὲ γὰρ δυνάμεως μόνον ἔλαβον ποιεῖν σημεῖα. οὐχὶ δὲ καὶ πνεῦμα διδόναι ἑτέροις. τοῦτο γὰρ ἦν τῶν Ἀποστόλων ἐξαίρετον; [p. 79. a.] plane, vt Chrysostomus. Spiritum autem, quem dabant quidem Apostoli, non dabant cæteri, τὸ τῶν σημείων πνεῦμα fuisse, inde præter cætera colligit, quod Simon eum non acceperat stupens, quod videret virtutes & signa fieri. [p. 78. d.] Ergo nihil hinc quidem, Aurelius pro sua episcopali chrismatione concludere potest. Sed & in ipsum Pachymerem inuolat, recentioris, vt supra diximus, Græciæ hominem; quem fingit in patriam præuaricatum causam Ecclesiæ suæ prodidisse, & agnouisse ac confessum esse eum olim, etiam apud maiores suos, fuisse morem, vt soli Episcopi chrismarent; quod idem quoque Arcudius * putauit, Aurelio in hac caussa multo alioqui candidior. [* l. 2. de Sacram. c. 15.] Arcudius enim ingenue confitetur Græcorum presbyteros iam à primis temporibus chrismasse, etiam ipsius pseudo-Dionysij æuo (quem Apostoli parem ac σύγχρονον facere videtur) idque ex supra allatis Dionysij verbis fusissime probat; [1. de hier. eccl. c. 4.] atque ea sic intellexisse demonstrat veterem Dionysianæ hierarchiæ interpretem Maximum. Vnde liquet Arcudium id quoque sensisse, quod à Sirmondo optime verissimeque dictum tantopere exagitauit Aurelius, † *apud Græcos perpetuum hunc morem fuisse*, vt presbyteri chrismarent. [† Anæret p. 442. & Orth. p 512.] Ille tamen cætera rectus, Arcudius in hoc vna cum Aurelio cæspitauit, quod Pachymerem in iis, quæ iam supra recitauimus, verbis confessum esse putet solum Episcopum apud veteres, etiam Græcos, chrismasse; Quod sane mirabile fuerit, vt homo infimorum temporum Græcus, paternorum rituum studiosissimus, ac retinentissimus, locum Dionysij in suam rem exim umhabens præ oculis, & quidem Maximi scholiis, quibus plurimum, Arcudio fatente, vtitur, veluti luce quadam illustratum, cæcutierit tamen, ac in eo, non modo quod Maximus notarat, quod vidit Latinorum mancipium, Arcudius, id ipse non viderit, (presbyteris nimirum pro suæ patriæ more chrismare licere) sed id insuper in eo notare potuerit, quod non solum nusquam ibi est, sed quod præterea suo, & suorum Græcorum dogmati, atque vsui κατὰ (vt loquuntur) diametro oppositum ex aduerso est. Videamus ergo an Pachymeris verba rem vsque adeo incredibilem admittere nos cogant; quod sibi & Aurelius, & Arcudius pariter persuaserunt. Ea verba sunt; οὐδὲ τοῦτο (βάπτισμα) τελείως ἐνεργεῖ ὁ πρεσβύτερος. χρεία γὰρ τοῦ ἀρχιερέως ἐπιστῆσαι εἰς τὸ χρῖσαι τῷ μύρῳ τὸν βαπτισθέντα. αὕτη γὰρ ἦν ἀρχαία συνήθεια. [in Hierar. Dion. c. 5. p. 72.] Hæc ita reddit Arcudius; *Neque baptismum presbyter perfecte administrat. Opus enim erit Pontifice* (id est Episcopo) *qui baptizatum chrismate inungat; Quippe hic antiquus mos fuit.* Sed Arcudius, quod eius pace dictum sit, hallucinatus videtur. Verba enim illa εἰς τὸ χρῖσαι τῷ μύρῳ, non id significant quod ipse vult, *opus esse Pontifice, qui*

inungat : Sed ita sunt interpretanda; *nam ad baptizatum chrismate inungendum opus est Pontifice*; ὡς τὸ χρῖσαι τὸν βαπτισθέντα, *ad vngendum baptizatum*; id est, vt vngatur baptizatus, non quidem ab Episcopo (quod frustra volunt Arcudius & Aurelius (sed à quouis legitimo ministro, adeoque & ab ipso presbytero: Nunc clara omnia, & plane ad Dionysij mentem, quam ipse optime vidit Arcudius. Vult nimirum Pachymeres æque ac Dionysius, cuius est paraphrastes, presbyterum non posse perficere baptismum, per se scilicet & solis sui muneris copiis instructum; & in huius sacramenti administratione ab Episcopo, perinde ac in aliis, pendere, & ab eius manu necessario aliquid mutuari, quia (inquit) presbyter, vt tinctum vnguento inungat (sine quo non perficitur baptismus) opus habet Episcopo. Quid ita? quia nimirum conficiendi chrismatis non presbyter, sed Episcopus habet potestatem. Ergo ad perficiendum baptismum Episcopo opus esse intelligit, non qui vngat ipse (quod imprudens putauit Arcudius) sed qui chrisma, quo inungat presbyter, conficiat: plane eodem sensu, quo mox idē negat Eucharistiam à presbytero sine Episcopo confici posse, πῶς δὲ ἡ θεία κοινωνία (inquit) γενήσεται, μὴ θυσιαστηρίου ὄντος; πῶς δὲ ἔσται ὁ ἱερεὺς, εἰ μὴ ἀρχιερεὺς αὐτὸν χειροτονήσει; *Quomodo autem & diuina communio erit, si nullum sit altare? Vbi vero erit sacerdos, nisi Episcopus ipsum ordinauerit?* Vt ergo sine Episcopo Eucharistiam confici non posse intelligit, non quod presbyter eam, ne absente quidem Episcopo, per se ac solus plene, perfecteque conficere non possit; sed quod ad eam perficiendam, & altari opus habet super quo eam offerat, & ipsum in primis sacerdotij ordine præditum esse necesse est; quod vtrumque nisi ab Episcopo, habere, consequive non potest (cuius vnius est scilicet & altare consecrare, & presbyterum ordinare) sic etiam simili plane sensu negat presbyterum sine Episcopo baptismum perficere posse, affirmatque eo ad hoc opus habere, non quod ipse solus absente Episcopo, omnes baptismi ritus, ipsamque adeo chrismationem plene, perfecteque conficere, atque administrare non queat; Sed quod ad eos ritus plene perficiendos re quadam indigeat, quam sine Episcopi opera ac manu habere non potest, vnguentum scilicet, quod ab vno Episcopo, non autem etiam à presbytero rite confici potest. Itaque paulo ante non alias, quam tres solas, functiones siue actiones recensebat, quæ Episcopi ita eximiæ sint ac propriæ, vt eas solus sua manu, non alterius cuius quam ministerio perficere possit; has scilicet *vnguenti confectionem, altaris consecrationem, & clericorum ordinationem* ἐξαιρέτως (inquit) τῷ ἱεράρχῃ πρὸς αὐτουργίαν, καὶ οὐ διὰ τῆς ἑτέρων ὑπουργίας ἀποκεκλήρωται, ὁ τοῦ μύρου ἁγιασμὸς, ἡ τοῦ θυσιαστηρίου καθιέρωσις, καὶ ἡ τῶν ἱερατικῶν χειροτονία. Vnde intelligere potuerunt Arcudius & Aurelius chrismationem, quæ harum trium functionum nulla est, Pachymerem putasse ab Episcopo, non tantum

præsente

præsente αὐτόχειρος & propria manu, sed etiam absente sacerdotis siue presbyteri ministerio, æque ac Eucharistiã, & cæteros minime ab ipso istic recensitos Ecclesiasticos actus, administrari, riteque perfici posse. Quod vero addit, αὕτη γὰρ ἦν ἡ ἀρχαία συνήθεια, *quippe hic antiquus mos fuit*, id ad chrismatis, non vsum (quod perperam Aurelius sibi persuadet) sed confectionem pertinet. Intelligit olim morem fuisse, vt ab Episcopo chrisma presbyter acciperet confectum; Nimirum tum Episcopus chrisma conficiebat, suisque presbyteris sufficiebat, quo in baptismo perficiendo vterentur. Hoc autem ideo notat, quod suis temporibus alius fortasse mos apud Græcos esset, scilicet vt chrisma vel etiam presbyter quilibet, vel certe solus Patriarcha CP. non, vt olim, quiuis Episcopus conficeret. Hoc enim hodieque ipso teste Arcudio, manet. Non ergo Aurelij figmentis Pachymeres magis, quam Chrysostomus, fauet; vt nunc quidem (ni fallor) satis constet verissimum esse, quod & Sirmondus sapientissime scripsit, & nos luculentissime demonstrauimus, Græcis perpetuum hunc morem fuisse, vt apud eos etiam presbyteri, chrismarent. Nam de antiquis quidem temporibus & Arcudius concedit, & infœliciter, vt liquet, repugnat Aurelius: de recentioribus vero, adeoque nouissimis, etiam Aurelius assentitur, & res sane clara est. Cum enim circa an. D. 867. quidam Latinorum Episcopi in Bulgariam venissent, & gentem, quæ à Græcis Christianismum nuper receperat, multa aliter docerent, quam Græci instituerant; Photius Constantinopolitanæ sedis per illa tempora antistes, vir in litteris, sacraque iuxta ac profana eruditione omniũ, quos illa sæcula tulerunt, facile princeps, de hoc Latinorum ausu grauiter apud Collegas (id est reliquos Orientis Patriarchas) data luculentissima epistola encyclica conquestus est, & Synodum indixit, qua totum istorum facinus rite, qua dignum erat, damnatione publice vindicaretur. Inter cætera autem crimina, quorum Latinos postulat, hoc diserte vrget, quod τοὺς ὑπὸ πρεσβυτέρων μύρῳ χρισθέντας ἀναμυρίζειν αὐτοὶ οὐ πεφρίκασιν. ἐπισκόπους ἑαυτοὺς ἀναγορεύοντες, καὶ τὸ τῶν πρεσβυτέρων χρίσμα ἄχρηστον εἶναι καὶ εἰς μάτην ἐπιτελεῖσθαι τερατευόμενοι. *Chrismate inunctos per sacerdotes denuo chrismate inungere non exhorruerunt, cum se Episcopos prædicarent, & presbyterorum chrisma inutile quiddam, ac frustra factum comminiscerentur.* Quibus narratis sic pergit; Ἆρ' ἔστιν ἐς τηλικαύτην ἀκοῇ παρειληφέναι ἄνοιαν, ἣν κατετόλμησαν οἱ ἄφρονες ἐκεῖνοι ἐνεργῆσαι; τοὺς ἅπαξ μύρῳ χρισθέντας ἀναχρίοντες, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν ὑπερφυῆ καὶ θεῖα μυστήρια εἰς λῆρον μακρὸν καὶ πλατὺν ἐξορχούμενοι γέλωτα. *An talem quis insaniam fando vnquam audiuit, quam non cohorruere insani isti factitare? vt semel vnguento sacro delibutos, rursus inungerent, & augusta illa, diuinaque Christianorum mysteria in bene longas nugas, & risum lubentiamque conuersa proculcarent?* Tum illum Latinorum co-

Epist. Phot. 2. p. 50. editæ Londin. an. D. 1651.

lorem, quo suam rechrismationem defendebant, obtendentes Græcanicam chrismationem, ceu à meris presbyteris perperam, ac præter Ecclesiæ leges factam, nihili esse putandam; hunc inquam, istorum colorem propriè ac nominatim ita continenter refellit: καὶ τό γε σοφὸν (inquit) τῶν ὡς ἀληθῶς ἀμυήτων. οὐ γὰρ ἔξεστι φασὶν, ἱερεῦσι τοὺς τελουμένους μύρῳ ἁγιάζειν. ἀρχιερεῦσι γὰρ μόνοις ἐνομίσθη. πόθεν ὁ νόμος; τίς δ' ὁ νομοθέτης; ποῖος τῶν ἀποστόλων; τῶν πατέρων δέ; ἀλλὰ τῶν συνόδων ἢ ποῦ, καὶ πότε συνέστη; τίνων δὲ κρατύνεται ψήφοις; οὐκ ἔξεστιν ἱερεῖ μύρῳ τοὺς βαπτιζομένους σφραγίζειν. οὐκοῦν οὐδὲ βαπτίζειν ὅλως. οὐδὲ ἱερατεύειν ἄρα. ἵνα σοι μηδὲ ἡμίτομος ὁ ἱερεὺς, ἀλλ' ὁλόκληρος εἰς ἀνίερον εἴη κλῆρον ἀπεληλαμένος. ἱερουργεῖ τὸ δεσποτικὸν σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς πάλαι μυσταγωγηθέντας δι' αὐτῶν καθαγιάζει. πῶς οὐχ ἁγιάζει μύρῳ χρίων τοὺς νῦν τελουμένους; βαπτίζει ὁ ἱερεὺς καθάρσιον δῶρον τῷ βαπτιζομένῳ τελεσιουργῶν. πῶς, οὗ τελεσιουργὸς αὐτὸς ὑπάρχει, καθάρσεως ἀφαιρήσεις αὐτοῦ τὴν φυλακὴν καὶ σφραγῖδα; ἀλλ' ἀφαιρεῖς τὴν σφραγῖδα; μηδὲ ὑπηρετεῖν ἐπιτρέψῃς τῇ δόσει μηδὲ ἐν αὐτῇ τινας τελεσιουργεῖν, ἵνα σοι γυμνοῖς ὁ σὸς ἱερεὺς ἐνδεδυμένος ὀνόμασι, τῆς αὐτῆς αὐτῷ χοροστασίας κορυφαῖον δείξῃ καὶ ἐπίσκοπον. *Porrò sapiens, & egregium eorum responsum, qui re verá sunt sacrorum mysteriorum immunes, hoc est. Non enim (inquiunt) licet sacerdotibus, eos qui sacro baptismate initiantur, vnguento sanctificare solis enim Pontificibus hoc lege datum est. Vndè hæc lex? Quis auctor? Quis Apostolorum? an Patrum? An ex Synodo aliqua? Sed vbi, & quandò habita? & quorum-nam confirmata sententiis? Non licet sacerdoti eos, qui baptizantur, consignare. Igitur neque omninò baptizare, neque sacra facere: vt tibi sacerdos, non iam dimidiatus, sed totus ad profanum statum redigatur. Conficit sacerdos dominicum corpus, & Christi sanguinē, & hos iam olim initiatos sanctificat. Quomodo nō sanctificat vnguenti inunctione eos, qui nunc initiantur. Baptizat sacerdos donum baptizato expiatoriū perficiens. Quomodo cuius purgationis, siue purificationis ipse auctor & consummator est, eius illi custodiam, atque signaculum eripies? Verum si signaculum ei eripis, nè illud quidem ei concede, vt donum ministret, vel quemquam eò sanctificet; vt nudis nominibus tuus sacerdos exornatus te quoque eiusdem cum ipso chori coryphaeum & episcopum ostendat.* Atque hæc quidem Photius, disertissimè, vt solet, & grauissimè contrà Latinos perorat; in quibus illud obiter obseruandum est, quod iste quoque perindè ac Damascenus, & cæteri suæ gentis Theologi, chrismationē ad baptismum pertinere statuit, cuius eam scilicet τὴν φυλακὴν καὶ σφραγῖδα *munimentum & signaculum* esse ait. Id verò nihil aliud est, quàm quod Latini quoque dixerunt, *baptismum chrismatione perfici*, siue, chrisma vltimum esse baptismi ritum, quô totum initiationis mysterium concluditur, atque absoluitur. Sed ex hoc quidem Photij testimonio illud, quod contendimus, clarum est, sæculo illo nono apud vniuersam Græcorum Ecclesiam solemnem hunc fuisse vsum, vt presbyteri chrismarent. Iam & illud ex Niceta satis, superque constat Sy-

nodum

nodum illam, de qua cogitasse Photium ex encyclica eius epistola patet. Constantinopoli Michaële imperante, Basilio post Bardæ necem in Patriciatum subuecto, numerosissimam habitam fuisse, in qua & Latinorum tum hoc de chrismatis ministro dogma, tum alia non pauca de capitibus à Photio memoratis dogmata damnata sunt, & ipse Nicolaus Romanus Pontifex ob intolerabilem, in omnes tum Orientis, tum etiam Occidentis Christianos tyrannidem anathemate perculsus. Acta illius Synodi altera latrocinalis (quæ paulo post à Basilio imperiū per infandum Michaëlis heri, & domini sui optime meriti parricidium nacto habita est) studiosissime conquisita cremari iussit, & Latini tanta pro suo more diligentia indaganda, atque abolenda curarunt, vt nihil hodie quod equidem sciam, eorum supersit. Bertiniani vero Annales, & ex iis Flodoardus, narrant Nicolaum an. D. 867. exeunte, *Hincmaro & Episcopis in regno Caroli Calui constitutis epistolam transmisisse, innotescentem Græcorum Imperatores Michaëlem & Basilium, sed & Orientales Episcopos, calumniari sanctam Romanam Ecclesiam, imo omnem Ecclesiam, quæ Latina vtitur lingua, quia ieiunamus* (inquit) *in Sabbatis, quod Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere dicimus, quia presbyteros sortiri coniuges prohibemus, & quoniam eosdem presbyteros chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus*, & cætera, quæ ad rem nostram nihil nunc quidem pertinent. Extat etiamnum ipsa Nicolai epistola; in qua missam à Michaële ad Bulgarorum Principem epistolam memorat, diris in se, totamque Latinorum Ecclesiam maledictis ac contumeliis plenam; eademque illa, quæ recensent Annales Bertiniani, in Latinorum religione à Græcis culpari, atque insimulari affirmat. In his autem obiter obseruandum, vt homo callidus de primis suorum in Græcos apud Bulgariam contumeliis, cum neophytos ab horum presbyteris chrismatos illi (quod deflet Photius) audacter rechrismarunt, nihil prudenter taceat; ne scilicet appareret se suosque primos fuisse totius iniuriæ auctores; rem totam sic narret; quasi ipse nihil in Græcos ausus ab ipsis primo prouocatus fuerit, atque lacessitus; quod longe aliter esse satis ex Photiana encyclica constare potest. His ita vafre expositis Nicolaus iubet Hincmarum *suam hanc epistolam etiam ad alios Archiepiscopos, qui in Francia consistebant, deferendam curare, & vt de his singuli in diœcesibus suis vna cum suffraganeis suis in cuiuscumque regno essent, constituti, conuenienter tractarent, & ipsi Nicolao quæ reperissent, suggerere curarent.* Ipse paucis post has datas litteras diebus mortuus est. Litteræ enim datæ sunt d. 10. Kal. Nou: Ipse, vt diserte scribit Flodoardus, Idib. Dec. obiit. Hincmarus vero acceptam anno demum sequenti, id est, D. 868. Nicolai epistolam *in Corbonaco palatio consistenti Regi Carolo cum pluribus Episcopis relegit, & ad alios Archiepiscopos, sicut in mandato acceperat, dirigere studuit*; auctori-

Ann. Bertin. ad an. D. 867. T. 3 Script. Franc. p. 218. c. Flodoard. hist. Rem. l. 3. c. 17. quod totum ex Annal. Bert. descriptum est.

Nicol. ep. 70. T. 3. Concil. Gall. p. 312.

ibid. p. 338. c.

Flod. vb. supr. c. 17. extremo.

vb. supr.

bus Bertinianis Annalibus, & Flodoardo Baronius tradit & Hincmarum ipsum & *Odonem Bellouacensem Episcopum aduersus Græcorum obiectiones plurimum laborasse*. Ego apud Flodoardum tantum lego Hincmarum ad Odonem illum de Græcorum quæstionibus & homiliis B. Petri scripsisse. Item de responsionibus ad obiecta Græcorum, quæ idem Odo colligens descripserat, & Hincmaro ipsi miserat de quibus quid sibi *videatur simul conferendum esse*. Cæterum neque Hincmari (si qua fuit) neque Odonis de his Græcorum quæstionibus lucubratio ad nos, quod sciam, vlla peruenit. Sed Rathrannus Corbeiensis Monachus (cuius iam editi publice habentur duo insignes libri, alter de corpore & sanguine Domini, alter de Prædestinatione) meliori fato suum quoque iisdem temporibus calamum in Græcanicæ disputationis argumento exercuit. Superest enim in doctorum, atque amplissimorum virorum scriniis eius opus in charta Pergamena scriptum, quatuor constans libris, & quidem satis prolixis, aduersus illas Græcorum oppositiones non inerudite, vt illa ferebant tempora, elucubratum. Viderunt & Aurelius, [a] & Launoyus, [b] & quædam diuersi argumenti, ille quidem parce, hic vero vlterius ex eo volumine descripserunt; in quo Rathramnus Spiritus Sancti ex Filio processionem tribus prioribus libris fuse exsecutus, in quarto cæteris Græcorum quæstionibus breuius pertractatis, *Nunc ad illud* (inquit) *veniamus, quod obiicitur, quia penes Romanos baptizatorum frontes presbyteri chrismate non linunt; quod obiectum sicut & reliqua magis leuitate, quam ratione propositum est, siquidem Ecclesiæ suæ consuetudinem sequentes ista proponunt, non aliquâ diuinæ legis auctoritatem*. Ita Rathrannus hanc suæ disputationis partem orditur. Refert & clarissimus Vsserius Æneæ Parisiensis Episcopi iisdem temporibus florentis opus de eodem argumento aduersus Græcos scriptum; cuius libri primi caput XIX. citat. Ego librum non vidi. Sed hæc satis sunt ad id, quod instituimus, demonstrandum, communem scilicet nono illo sæculo fuisse totius Ecclesiæ Græcanicæ *consuetudinem*, vt etiam presbyteri chrismarent. Posteri eundem apud Græcos morem ad nostram vsque memoriam constanter tenuerunt. Ioannes Nathanaël, magnus Cretæ Oeconomus, chrismatis confectionem solis quidem Episcopis vindicat, vsum vero (id est chrismationem) presbyterorum esse contendit, & quidem iis ipsis rationibus, quibus vsus erat Photius; μὴ γὰρ (inquit) μεῖζόν ἐστι τὸ χρίσμα τῆς θείας κοινωνίας τοῦ δεσποτικοῦ σώματος καὶ αἵματος, ἢ καὶ τοῦ βαπτίσματος; οὐδαμῶς. εἰ γὰρ καὶ διαφέρουσι μὲν τῇ ποιότητι, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῇ χάριτι καὶ δυνάμει. *Numquid enim maius est chrisma diuinâ communione Dominici corporis & sanguinis, vel etiam ipsô baptismate? Minimè verò. Tametsi enim differunt qualitate; tamen non differunt gratiâ & potestate.* Mox; καὶ ὁ τὸ μεῖζον ἱερεὺς μεταδιδοὺς, οὐ δυνήσεται καὶ τὸ ἔλαττον μεταδοῦναι; Καὶ ἀεὶ μὲν τοῦτο

αὐτὸ

Marginalia:

a.D.857. §.61. Flod.l.3.c. 23. fol.238. verso.

epist. ipsa extat T. 2. Hincmar. p 509.

Excusum mox fuit & publicatum Lutet Par. an. D. 16 5.

a Orthod. p. 511.
b tract. de abstinent. cibor.

Præfat in Diatrib de Symbolo Eccles. Rom.

apud Arcudium l. 2. de Sacram. c. 12. p. 86.

αὐτῶν ἐστὶν ἡ διέξοδος τῶν Γραικῶν, καθόσον ἔγωγε οἶδα. *Qui maius* (Eucharistiam scilicet) *aliis impertit sacerdos; nónne & minus impertire poterit? Atque hæc est de hoc quæsitô, quantum ego quidem scire possum, Græcorum asseueratio.* Neque ab his discedit Gabriel Philadelphiæ Episcopus. Etsi enim concedat ad Episcopos *προηγουμένως primario ac præcipuè* pertinere τὸ chrismare (sed & *baptizare* & *communicare* eorum quoque est προηγουμένως) negat tamen id se reperisse Synodicis canonibus definitum, quod certè verissimum est; & ridiculus est Arcudius homini Græco obiiciens Florentinæ ac Tridentinæ Synodorum decreta; quasi obscurum sit eum de veteribus, & quidem suæ (hoc est Græcæ) Ecclesiæ Synodis intelligere. Tum & illud addit Gabriel *Ecclesiam Orientalem suis presbyteris chrismandi ius concessisse.* Quod verò & hic obiicit Arcudius Ecclesiam Orientalem ea potestate carere, quæ scilicet penes solam primam Sedem (id est Romanam sit) id, inquam, ineptum est. Orientalem enim Ecclesiam tantum apud se & in suos habere potestatis, quantum Romana habet apud suos, & statuit ac credit Gabriel; & verum est. Si quod est autem, aut fuit huius præ aliis προνόμιον, id ad ordinem pertinet, non ad potestatem; vt Romanæ, quam aliarum, prior est iure Ecclesiastico, non tamen maior auctoritas.

ibid. c. 13.

CAPVT XIX.

Discutitur & refellitur vana Arcudij cauillatio Græcorum presbyteros ex P. R. dispensatione chrismare somniantis. Soluuntur duæ quædam difficultates. Concluditur chrismationem non esse proprium ac veri nominis sacramentum.

SEd Arcudius ipse concedit quidem presbyterum apud Græcos & chrismasse semper, & chrismare etiam nunc; & valere ministratam ab eo chrismationem. Verùm, vt eos cum Latinis suis conciliet, hic à Synodis Florentinâ & Tridentinâ repertam ministri distinctionem adhibet. Vult enim presbyteros Græcos chrismationis ministros esse, non *ordinarios* (quod solis Episcopis scilicet conuenit) sed *extraordinarios.* Id verò σοφὸν φάρμακον quàm non modò futile, sed & ridiculum sit, satis patet. Primò enim nónne iste ludibrium omnibus debet, qui quod passim, ac ferè semper in totâ Græcanicâ Ecclesiâ fit, id *extraordinarium* dicit? *ordinarium*, quod rarò, ac ferè nunquàm? Ipse enim suprà narrauit, quod qui apud Græcos versati sunt, sciunt, *eorum præsules chrismate rarò consignare, vt etiam rarò baptizare; presby-*

l. 1. de Sacr. c. 15.

l. 1. de Sacr. c. 10. init.

presbyteros verò vel ipsomet præsente antistite vtrumque munus frequentissimè exsequi. Tum si *extrà ordinem* hoc Græcorum presbyteri acceperunt, vt chrismare possent; dicat nobis Arcudius, à quô, quandô, vbi id iuris extraordinarij petiuerint, impetrauerint, acceperint? Ludouicus ille Fonseca de Iesuiticô sodalitiô presbyter, quem ait narrare solitum se in Brasiliæ partibus antè an. D. 1593. confirmationis sacramentum administrasse; ille idem sibi hoc datum fuisse à Pontifice Romanô prædicabat, eiusque auctoritatis diploma asseruari aiebat. Et quod sacerdoti ex Minorum Monachorum societate idem in Indiis concessum sit (quod Arcudius itidem refert) ab Adrianô VI. an. D. 1521. concessum fuerat petentibus (vt ipse narrat) Galapioni, & Francisco de Angelis illius instituti ascetis. Petamus ergo à Græcorum presbyteris, quorum similem esse vult rationem Arcudius, vt diploma Pontificiæ concessionis suum proferant? quod si fortasse nimiâ vetustate consumptum periit, illud sanè nobis dicant, quos de suis aliquandô ad Romanum Episcopum Græcia miserit, qui *extraordinariam* hanc potestatem illis concederet? quibus rationibus, aut argumentis id impetrauerint? quas gratias pro tantô beneficiô egerint? saltem quod fuerit liberalissimi illius Papæ nomen? Ille verò si hæc ab iis quæsieris, Arcudi, te exsibilabunt: rogabuntque num satis sanus sis? qui id sibi iuris putant, non à tuis vnquàm Pontificibus datum, sed à maioribus suis relictum, à Christô vel eius certè Apostolis, aut primis eorum discipulis traditum; & sacerdotij sui ita proprium, vt ab eô non magis diuelli quàm ipsa baptizandi, vel Eucharistiam conficiendi potestas, queat. Te verò cum tuâ *Ordinarij & extraordinarij* distinctione procul facessere, velut delirum & insanientem, iubebunt. Quid ergo tibi vis, cùm eos *extraordinariâ potestate* id agere contendis, quod ipsi sui iuris esse volunt? An tu iis beneficium hoc etiam inuitis, ac repugnantibus largieris? Tu verô nos ludis, ô bone: qui de tuis Græcis ea nobis persuadere conaris, quæ ipsi communi totius gentis voce repudiant, atque auersantur. Habe tibi tuam illam *extraordinariam* potestatem. Ea Græci opus sibi esse negant; tuique Papæ mirificum hoc beneficium vltrò tibi remittunt. Sed est videlicet ista Latinorum fraus non recens; vt quæ mutare non possunt, ea se concedere profiteantur; vt etiamsi præter suam voluntatem, suâ tamen potestate stare, ac valere videantur. Fecit hoc olim in Sardis callidissimus Gregorius, qui cùm eos videret aspernari, quæ ipse de chrismate decreuerat, benignissimè genti illi permisit, vt suis institutis vterentur. Ita & cum Græcis apud Florentiam postea actum est. Quem enim eorum ritum mutare se non posse intelligebat Eugenius, ferendum, ac tolerandum duxit. Inde nunc nostri Arcudij in Græcos suos liberalitas: quibus id Romæ Pontificem concessisse vult scilicet, quod iis eri-

riis eripere non potuit. Haequidem ratione licebit & ab eiusdem benignitate esse, quod & Abyssini infantes suos circumcidunt, & Abunam vnum habent in tota gente Episcopum, & quotannis baptismum suum redintegrant; & quod nos in Galliâ, Protestantes in Germaniâ sacros conuentus publicè habemus. Nescio an non & hac arte ipse Musulmannorum Muphtis suam quoque potestatem vrbico praesuli sit debiturus. Quid-ni, cùm ex Arcudianis quidem rationibus, quicquid Papa Romanus mutare, vel eripere non potuit, id eius alicui extrà ordinem mandato, vel certè permissioni, aut indulgentiae imputandum esse videatur? Mitto, quod in ipsis Romanorum scholis sunt auctores grauissimi, vt ex veteribus quidem Durandum, & ille ipse Adrianus cuius contrarium factum recitauit Arcudius; ex recentioribus verò Estius, & vt videtur, etiam Aurelius; qui ne Pontificem quidem Romanum hanc extraordinariam chrismandi potestatem cuiquam non Episcopo concedere posse disputant. Itaque cùm Graecorum chrismatio, mera baptismi caerimonia sit & quidem huiusmodi, quae & à presbyterô conferri, & si, qui eam apud haeresim accepit, posteà ad Ecclesiam veniat, iterari ritè potest; concludendum est eum nequaquàm esse Latinorũ Confirmationis sacramentum; à quô illa omnia aliena esse nemo nescit. Vndè & illud necessariò & euidenter sequitur Graecos, (quorum praeter hanc, nulla alia vnctio est, quae ad Confirmationis negotium vllô modô referri possit) nullum nunc habere, nullum vnquàm habuisse Confirmationis, qualem suam Latini esse fingunt, Sacramentum. Qua, vt videtur, ratione inductus Dominicus Soto negat Graecos hoc Sacramentum perficere. Guido vero de Perpiniano, Carmelitarum primo Generalis, postea Maioricensis, & Elmensis Episcopus, ante annos 300. scripsit *Graecos Sacramentum confirmationis non credere. Nec conficiunt chrisma* (inquit) *nec benedicunt oleum Sanctum nec extremae vnctionis, nec Catechumenorum; sic quod baptizandos non inungunt; nec Sacramentum confirmationis credunt.* Haec ille; negans Graecos *chrisma conficere*: quod id apud eos non ritu Romano à singulis cuiusque paroeciae Episcopis, sed ab vno Constantinopolitano Patriarcha conficitur. Idem quoque de Graecis & iudicare, & tradere Indicem Basileensem scribit Sirmundus; quem apud eum latere ait Aurelius. * Fateor de Graecis aeui sui intelligere & Guidonem, & Soto. Sed cum demonstratum fuerit chrisma à quo in Christianorum hominum vsum inuectum fuit, eodem semper apud Graecos loco ac numero fuisse, quo nouissimis temporibus est; nos, quod isti de recentioribus tantum Graecis dixerunt, id de omnibus dicimus, apud quos non minus olim quam nuper, & à presbyteris, & in ipso propriè baptismi mysterio ministratum chrisma fuisse satis nunc constat ex superioribus. Id vnum superest, vt duo quaedam breuiter

in 4. d. 7. art. 11.

Summa de haer. Graec. c 13.

Antirrhet. 1. part. 1. c. 6. extr.

* Orthod. Part. 1. c. 6. extr.

ſoluamus, quæ videntur nobis poſſe obijci; quorum vnum eſt, quod Græci operoſiùs chriſmationem adminiſtrant, quàm vt eam infrà ſacramenti dignitatem habeant; alterum eſt, quod ipſi eam diſertè inter ſeptem illa ſacramenta cenſeant, quæ ſe credere atque excolere profitentur. Ac primò quidem ad vtrumque ſimul reſpondeo, quæcumque Græcorum ſit de ſua chriſmatione opinio, illud quidem, quod nobis in hac diſputatione ſatis eſt, liquidò conſtare eam, ſi ſacramentum ſit, aliud certè à Latinâ Confirmatione ſacramentum eſſe; à quâ, vt oſtendimus, non vnâ, neque leui, vel contemnenda re diſcrepat: Hoc enim vno conficitur Latinum illud, de quo diſputare inſtituimus ſacramentum in nobiliſſimâ Eccleſiæ Chriſtianæ parte & nunc eſſe, & ſemper fuiſſe incognitum; quod magno argumento eſt ipſum, quod nos defendimus, neque à Chriſtô inſtitutum, neque ab Apoſtolis, vel ab Apoſtolicis viris fuiſſe vnquam traditum. Nunc ad duo illa ſigillatim reſpondeamus. Ac ad prius quidem, nego, quod operosè à Græcis chriſmatio fiat id eſt precatione, verbiſq; conceptis, ac ſolennibus, magnificeque ab iis extollatur ac prędicetur) nego, inquam, eô fieri, vt pro verô, proprieque dictô Eccleſiæ Græcanicæ ſacramentô cenſeri debeat. Quid enim? An non illi pari omninò pompâ baptizandum ex oleô inungunt? Si precationem requiris, inſignis eſt, quæ huic ritui pręmittitur; *Dominatòr Domine Deus patrum noſtrorum* (inquiunt) *qui in arcâ Noë ſaluatis, columbam oliuæ ramum, reconciliationis ſymbolum, ore ferentem miſiſti & per eos tam ſalutis à diluuiò, quam gratiæ myſterium præſignaſti; & deinceps, oliua fructum in ſanctorum ſacramentorum tuorum complementum ſubminiſtraſti qui per eum & legi ſubditos Spiritu Sanctô repleſti, & eos, qui ſunt in gratia perfeciſti; ipſe virtute & operatione, & aduentu Sancti Spiritûs oleum hoc benedicito.* Vis formam, & verba ſolennia? *Tunc (*inquiunt*) offertur baptizandus, & ſacerdos acceptô oleô crucis figuram exprimit in eius fronte, & pectore, & dorſo, dicens;* χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα, ἐλαίῳ ἀγαλλιάσεως, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. *Vngitur ſeruus Dei N. oleô exultationis: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen. Tum aures quoque ac pedes, ac totum denique corpus hominis linit.* Hæc verô vnctionis forma Catumſyritum quemdam Italogræcum ſic cepit, vt chriſmationem Græcorum eâ confici, reiectâ illa oratione, qua vulgo vtuntur, velut mutilâ, & imperfectâ, voluerit; peſſimè eô nomine à doctiſſimô Goare habitus. De hac vero ex oleo vnctione, quam magnifice Græci loquantur, accipe. In illâ oratione, cuius nuper memini, ſuum illud oleum ita à Deo ſanctificari, petunt, ὥστε γενέσθαι αὐτὸ χρίσμα ἀφθαρσίας, ὅπλον δικαιοσύνης, ἀνακαινισμὸν ψυχῆς καὶ σώματος, πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπαιον, εἰς ἀπαλλαγὴν κακῶν πάντων.

in 4. d. 7. art 11.

Euchol. offic. Bapt. p. 414.

Not. in Euchol p 369.

πάντων τοῖς χριομένοις πίστει, ὃ καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ αὐτοῦ τὴν δόξαν σου, &c. *vt incorruptionis vnctio, iustitiæ armatura, animæ, corporisque renouatio, omnis diabolici machinamenti expulsio, in immunitatem à malis fide ex eo vnctis, vel illud quoquomodo assumentibus fiat in gloriam tuam,* &c. Hæc illi de suo oleo; quæ si cum iis conferas, quæ de vnguendo mox adduntur, & quorum magnam partem nos supra recitauimus, vtraque paria reperies. Nam & precationi precatio alterâ nihilo religiosior respondet, & formæ verbis conceptis constanti forma similis, imo Catumsyrti iudicio deterior his verbis expressa, *Signaculum doni Spiritus Sancti, Amen.* Et ea denique, quæ de vnguento prædicant adeo non sunt iis, quæ de oleo dixerunt magnificentiora, vt etiam nonnihil inferiora videantur. Hoc enim vnum de vnguento à Deo petunt, *vt regenerato signaculum doni sancti, & adorandi, & omnipotentis sui Spiritus, & sancti corporis, ac pretiosi sanguinis Christi sui communionem largiatur; vtque in sanctitate sua custodiat illum, in vera fide confirmet, à maligno & omnibus illius astutiis eruat, & salutari suo timore in puritate & iustitia animam illius custodiat, vt in omni verbo & opere Deo placitus filius & hæres euadat regni cœlestis.* Hæc enim aliquam ipsi vnguento vim ad illa efficienda inesse non significant, sed omnia simpliciter à Dei virtute & bonitate expetunt; Illa vero superiora de oleo ita dicebantur, vt etiam eius vi ac interuentu Deum ea, quæ ab eo poscebant, efficere & operari viderentur significare. Quæ cum ita se habeant, apparet, si ex eo, quod vnguentum Græci hac ratione, hac forma, hisque verbis ministrant, legitime concluditur vnguentum esse proprie dictum apud eos sacramentum; effugi profecto non posse, quin & simplex illud oleum, quo baptizandum linunt, pari omnino ratione & forma, ipsum quoque proprie dictum, verique nominis sit apud eosdem sacramentum. Atqui neque Græci id admittunt, neque Latini, (qui & oleo illo ipsi quoque in baptismo vtuntur) titulum ei vel rem proprie dicti sacramenti tribuunt; sed vtrique confitentur vnctionem, quæ ex eo fit, non sacramentum, sed meram esse baptismi, vt loquuntur, *cærimoniam.* Ergo neque ea quæ de vnguenti apud Græcos administratione, commemorauimus, vlla ratione efficere possunt, vt id apud eos verum ac legitimum proprieque dictum religionis sacramentum sit, vel prohibere, quominus id pro mera baptismi cæremonia censeri debeat: quo loco ac numero semper apud veteres fuisse demonstrauimus; quoque etiam nunc apud Latinos illa parilis chrismatio habetur, quæ fit a presbytero in vertice baptizati. Atque huic certe Græcorum vnctio multo melius, quam eorumdem Latinorum confirmationi respondet, quæ vt ostendimus, & inter baptismi ritus statim post tinctionem, & à presbytero ministratur; quod vtrumque verticali chrismationi conuenit; a confirmationis vero Latinæ vn-

ctione alienum est, quæ neque statim, sed multis sæpe post tinctionem annis fit, neque vnquam ab alio, quam ab Episcopo; confertur.

Sed nunc secundo loco de ipsa Græcorum professione satisfaciendum est, huius sui vnguenti ritum in septem illis, quæ agnoscunt ac docent, mysteriis disertissime censentium. Ego vero confiteor hoc de iis testari; quos doctissimus Goar laudauit, Catumsyrtum, Arcudium, Germanum, Neophytum Rhodinum, Cariophyllum, alios. Fateor & ex Græcis id ipsum profiteri Gabrielem Philadelphiensem, & eo paulo vetustiorem Hieremiam Patriarcham CP. sed primo obseruo, quod hic ipse Hieremias ingenue confitetur id ex Scripturis minime haberi, τὸ δὲ τοῦ θείου μύρου μυστήριον (inquit) οὐκ ἐμφέρεται μὲν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ· παραδίδοται γοῦν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ λόγου. *Diuini vnguenti mysterium non extat quidem in sacris litteris; attamen traditum est à discipulis Verbi*: Hoc autem à pseudo-Dionysio deceptus adiecit. Et Ecclesiæ vnguenti inuentum rotunde tribuit, dum negans mirandum esse quod nullam Scripturæ faciant vnctionis in baptismo mentionem, οὐ γὰρ (inquit) τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία τῇ χάριτι αὐτοῦ προκόπτουσα, ἐπὶ θείοις ῥητοῖς καὶ θεμελίοις πολλὰ ἐξεῦρε καὶ κατεστόλισε. *Christi enim Ecclesia eius gratia proficiens, super diuinis dictis & fundamentis multa adinuenit, iisque sese ornauit.* Item, κἂν γὰρ τὰ κυριώτατα τῶν μυστηρίων τὸ βάπτισμα καὶ ἡ κοινωνία ἡ θεία εἰσὶ, καὶ ἂν δίχα τούτων οὐ δύναται σωθῆναι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα παρέδωκεν ἡ ἐκκλησία, τὰ λοιπὰ φημὶ ἄχρι τῶν ἑπτὰ, quorum hunc sensum esse vere docet Arcudius, *Quamuis cæteris sacramentis potiora sint baptisma & diuina communio, & sine eis salus nullo modo contingere possit*, propterea que (quasi dicat) sola extent in scriptura, *attamen* (inquit) *& reliqua, quæ cum his septenarium numerum explent, tradita sunt ab Ecclesia.* Hæc Hieremias, Latinis hæc in parte verecundior, ac sincerior, qui suæ Confirmationis sacramentum in litteris diuinis nullo, vt supra demonstrauimus, pudore repetere atque asserere audent. Iam si cæterorum Græcorum eadem, quæ Hieremiæ, est hac de re sententia, suo ipsi ore aliud illud suum de sacramentorum numero dogma damnant ac iugulant. Si enim chrismatio (quod Hieremias confitetur) Ecclesiæ inuentum est; non est profecto chrismatio Ecclesiæ sacramentum, quæ sua scilicet vere proprieque dicta sacramenta nulla inuenit, sed omnia accepit; nulla ipsa excogitauit, sed à Christo suo instituta ac tradita bona fide custodiuit. Ac ne hoc quidem Græci præclarissime à suo olim Cyrillo scriptum quod iis hoc loco merito obiicit Arcudius, negauerint; δεῖ γὰρ περὶ τῶν θείων καὶ ἁγίων τῆς πίστεως μυστηρίων μηδὲ τὸ τυχὸν ἄνευ τῶν θείων παραδίδοσθαι γραφῶν. *Diuinorum, sanctorumque fidei sacramentorum nihil ne minimum quidem, absque diuinis Scripturis tradi debet.* Cùm ergo hanc suam chrismationem ipsi Græci Hieremiæ sui

In Euchol. Not. in offic. bapt. p. 367. a.

Respons. 1 ad Vittemb. c. 7.

L. 2. de sacram. c. 2. ext.

Catech. 4.

miæ sui Patriarchæ ore & calamo confiteantur neque in scripturis exstare, neque ab ipso Christo institutam esse, omnino necesse est, vt illud quoque, quod hinc necessario seqnitur, iidem confiteantur non esse eam verum, ac proprie dictum populi Christiani sacramentum, sed esse ritum ad baptismum exornandum ab Ecclesia mature quidem, non tamen statim, sed aliquanto post Apostolorum mortem repertum; quod ipsum Hieremias non inscite, neque ineleganter innuere videtur, dum significat Ecclesiam iis, quæ inuenit, quæque scripturarum fundamentis adiecit, veluti floridiori quodam & amœniori superinducto vestitu exornatam esse. Hanc enim vim habere videtur verbum illud κατεστολίσατο, quo Hieremias hic vsus est. Vt ergo hæc Græcorum dicta commode inter se conciliari possint, res ipsa omnino poscere videtur, vt quod septem esse sacramenta, vnumque ex his esse chrisma profitentur, id ab iis non sic dici intelligamus, quasi velint septem esse proprie dicta, verique nominis sacramenta (quod cum iis, quæ ipsi confitentur, consistere nequaquam potest) sed sic, vt *Sacramenti* nomine, phrasi apud omnes veteres vulgari, eos ritus significent, qui siue à Christo ipso traditi siue ab Ecclesia postea reperti præcipuum quemdam, maximeque insignem habent in recepta apud se religione vsum. Atque hanc distinctionem ipse Hieremias satis nobis suggerit, dum baptismum & Eucharistiam κυριώτατα τῶν μυστηρίων *præcipua ac principalia Sacramenta* vocat, eo ipso innuens cætera quinque inferioris cuiusdam esse Sacramentorum ordinis, quibus *Sacramenti* res & nomen non proprie, & ex æquo, ac vt in scholis loquuntur, συνωνύμως, sed improprie tantum ὁμωνύμως, & ἀναλόγως communicetur. Hoc autem sensu manifestum est in huiusmodi mysteriorum numero vere à Græcis haberi quinque illos, quos duobus κυριωτάτοις μυστηρίοις adiiciunt, ritus, ac nominatim chrismationem. Sed & illud obseruandum est hoc de septenario sacramentorum numero dictum, non veterum sed recentiorum tantum Græcorum dogma esse. Ioannes quidem Damascenus, vir octaui sæculi, cum Christianam omnem Theologiam eo opere, quod de *orthodoxa fide* eruditissime conscripsit, complexus sit, ac veluti in locos suos distribuerit, septenariam illam τῶν μυστηρίων diuisionem nullus tradidit. Neque diligentissimus, ac doctissimus Goar vllum eius auctorem vel testem edit Symeone Thessalonicensi, & Matthæo Blastari vetustiorem; quem vtrumque post an. D. 1000. vixisse constat. Græci ergo vel mysterij vocem late sumunt eo, de quo diximus, sensu; vel certe errant, & à Patrum fide, & à sua ipsorum praxi discedunt; si chrismationem suam verum ac proprie dictum sacramentum esse intelligunt, eodem modo quo suum Latini; quorum aliqua fortasse æmulatio eos ad hunc septenarium mysteriorum numerum deduxit.

Not. in Euchol. p. 367. a.

Neque enim quicquam apud Græcos de eo numero facile reperias, priusquam Latinis inuentus, constitutusque esset. Nimirum Græci, ne Latinis aliqua re inferiores viderentur, sua quoque mysteria in septenarium numerum digerenda putarunt. Vtcumque sit, recentiorum Græcorum siue error, siue (quod ego potius reor) ambigua ac minus propria locutio, non potest eam vim habere, vt quam nos ipsorum chrismationem certis, verisque ac euidentibus rationibus & testimoniis baptismi cærimoniam esse probauimus, ea non cærimonia, sed verum ac proprie dictum sacramentum sit. Vnde certum argumentum de tota hac causa ducitur. Nam si, (quod statuunt Latini) aliquod Confirmationis (siue in manus impositione, siue in chrismatione situm.) proprie dictum sacramentum, à solis Episcopis ministrandum, neque vnquam iterandum, ab initio Christianismi vel instituisset Dominus, vel tradidissent Apostoli; non est credibile eo carituram semper fuisse Græcorum antiquissimam, nobilissimam, ac per multa quondam sæcula florentissimam Ecclesiam; cui & Ruthenorum, & Armeniorum, & Æthiopum) & Indorum quoque Ecclesiæ hac in parte adiungendæ sunt. Atqui constat ex iis, quæ hactenus disputauimus, nunquam apud Græcos Latinam istam confirmationem in vsu vel fuisse antehac, vel etiam nunc esse; multo vero etiam minus apud Rutheuos, Armenios, & Æthiopas. Ergo concludendum est eam nequaquam (quod isti volunt) vel à Christo institutam, vel ab Apostolis præceptam fuisse; sed à Latinis, apud quos solos occurrit, inuentam, ac paulatim in vsum receptam. Quod quomodo, quibúsve gradibus, atque auctoribus perfectum sit, nunc postquam de Græcis absoluimus, exsequendum est.

Capvt XX.

De chrismationis apud Latinos quarto sæculo vsu. Aliquid in eius ministro nouasse Syluestrum Ep. Rom. an. D. 326. Pontificalis libri ea de re loca recitantur & expenduntur; eiusque libri antiquitas contra Bellarmini, & aliorum cauillationes constituitur.

Initio quidem cum Primum apud Christianos institutum est, vt vngerentur, qui baptismô initiabantur, ista vnctio apud Latiuos æque ac apud Græcos, mera baptismi cærimonia ad quartum sæculum inchoatum fuit; neque aliud inter vtramque gentem discrimen deprehenditur, nisi hoc vnum, quod Latini vnctis manus insuper imponebant; Græci sola vnctione contenti neque olim, quod quidem

appareat,

appareat, vlla manus impositione in hoc ritu vsi sunt, neque vero nunc vtuntur. Accessit & iam pridem alia diuersitas. Diu enim est cum Latini duas chrismationes habent; quarum vnam etiam presbyteri; alteram, de qua proprie est omnis hæc à nobis suscepta disputatio, soli Episcopi ministrant; Græci vero, vt demonstrauimus, constanter vnam, & habuere iam olim, & nunc quoque retinent, quam non modo Episcopis, sed & presbyteris factitare concedunt. Ac de manus quidem impositione, quam tandem abiecerunt Latini, & supra aliquoties diximus, & dicemus infra non semel. Chrismatis vero negotium, vt apud eos quarto sæculo siue primo inuectum, siue ab eo, quod antea erat immutatum fuerit, nunc repetito de rebus quarti sæculi, ad cuius initia progressi eramus, sermone, deinceps dicamus. Eam in rem egregius extat in Pontificali locus, in vita Sylvestri (qui ab an. D. 314. ad 335. vrbis Episcopus fuit) *Constituit* (inquit) *vt presbyter Arianum resipiscentem non susciperet, nisi Episcopus loci designaret eum. Constituit & chrisma ab Episcopo confici; Et priuilegium Episcopis contulit, vt baptizatum consignent propter hæreticam suasionem. Hic & hoc constituit, vt liniat presbyter chrismate leuatum de aqua. propter occasionem transitus mortis.* Hæc Pontificale; quorum gemina sunt, quæ in breui epilogo Concilij Romæ an. D. 325. à Syluestro habiti leguntur; *Constituit* (Syluester) *vt presbyterum Arianum resipiscentem nemo susciperet, nisi Episcopus eiusdem loci eum reconciliaret, & sacrosancto chrismate per Episcopalem manus impositionem Sancti Spiritus gratia, quæ ab hæreticis dari non potest confirmaret.* Et postea canone quinto; *Constituit etiam voce clara Syluester Episcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyter chrisma conficeret, dicens, quoniam Christus à chrismate vocatur.* Ac illorum quidem, quæ ex Pontificali descripsimus, partem iam olim citauerant Valafridus Strabo, [a] & Amalarius Fortunatus, [b] & Rathrannus Corbeiensis, [c] Vnde liquet, quam absurda sit, atque inscitia tum Bellarmini, [d] tum Moguntinorum Iesuitarum [e] hallucinatio, qui illud de Pontificum Romanorum vitis opus Anastasij Bibliothecarij esse volunt. Nam hic quidem Anastasius an. D. 858. vel etiam Paulo serius scribere & innotescere cœpit. Strabo vero & Amalarius, hic quidem an. D. 835 ille vero 849. viuere desierant, Rathrannus denique opus illud suum, in quo hunc locum *velut ex gestis* Apostolicis citat, an. D. 869. scribebat. Quin & diu ante hos ipsos & Hadrianus Papa, [f] & Beda, [g] & ipse quinetiam Isidorus [h] (quem an. D. 636. denatum esse constat) Pontificalis libri testimoniis vsi erant; itidemque is, qui Alcuini, tametsi falso, nomen gerit, de diuinis officiis scriptor [i]; vt obseruauit diligentissimus, atque eruditissimus Blondellus noster [k] quem adeat, si quis de his dubitabit. Nulla igitur Petro Aurelio iusta causa [l] fuit Pontificalis libri sugillandi, veluti *sapius eruditorum iudicio explosi, & exigua*

Pontific. in Syluestro.

T. 1. Concil. p. 314 F. 2.

ibid p. 318. e.

a L. de reb. Eccl. c 26.
b l. 1. de Eccl. offic. c 27.
c l. 4 ad opposit. Græc. inf.
d de script. Eccl. in Damaso.
e Præfat. in Pontif. edit. Mog. an. 1602.
f L. pro 7. Syn.
g l. de 6. ætat. & hom in fer. 3 Palm.
h ep. ad Redempt. Diac.
i l. de offic. Eccles. c. 7. 32.
k Præf. in Apol. Hieron. p 20 17
l Vindic. p 42. 43. & Orthod. p. 343.

& exiguæ auctoritatis opusculi; vel de Bellarmini sententia gloriandi, quæ falsissima esse liquido comprobatur. Cuiuscumque sit illud opusculum (neque vero vnius auctoris esse, vel necesse est, vel nos defendimus) & vetustissimum, vt pote iam ante 1040. annos in Occidente notum, Romanorum vernaculum, imo vnicas eorum Ecclesiasticas tabulas esse liquet. Illi quidem, quod ei in hoc genere, non dico anteferri, sed vel conferri possit nihil habent. Quod si simplex ac rudis est libri oratio, eo plus fidei apud bonos meretur. Sed Bellarminum, & Moguntinos, & similes Romanæ hierarchiæ & religionis studiosissimos adoratores vrit, quod quæ volunt ipsi ab Apostolis tradita esse omnia, eorum non pauca ab vrbis Episcopis orta ac instituta bona ac antiqua fide scriptor ille prodidit. Itaque ipsos quidem non miror libri vetustissimi auctoritatem quantum possunt, eleuare, Aurelium miror, virum veritatis, & antiquitatis amorem tanta cum pompa professum, in istorum vestigiis hærere. Sed & hunc, vt videtur, Latinæ confirmationis, quam inuitis omnibus & Dei & veteris Ecclesiæ testimoniis, proprium, imo & præcipuum sacramentum fuisse vult, insanum studium in Pontificale incurrere subegit. Illa enim, quæ ex eo nuper recitauimus, loca, nouitatem instituti apertissime arguunt. Ac prior quidem sententia ostendit non fuisse tunc (id est an. D. 325.) chrismationem pro vero Sacramento habitam; quo scilicet loco si fuisset, Syluester ea (vt sic dicam) abusurus non fuit ad reconciliationem hæreticorum. Sed & inde liquet tum hominum ex hæresi venientium, tum neophytorum chrismationem plane penitusque eandem fuisse; non, quod hariolatur Aurelius, illam ab hac diuersam, cum priori in Synodi Romanæ epilogo id ipsum tribui videamus quod posterioris maxime proprium esse videtur; vt scilicet ipsa quoque *Sancti Spiritus gratia confirmet*. Quo loco & hoc ab Aurelianis placitis discedit, quod huius epilogi scriptor negat *Sancti Spiritus gratiam ab hereticis dari posse*. Si enim chrismationis Sacramentum etiam apud hæreticos (quod vult Aurelius) æque ac baptisma, validum est; nihil prohibet, quo minus ab hæreticis, vt baptismatis, sic & chrismatis gratia dari possit. Illud vero in omni hac causa palmarium est, quod secundo loco Syluester *constituisse* narratur *chrisma ab Episcopo confici*. Hæc autem lex vel de solo conficiendi chrismatis iure, vel de ipso etiam chrismate intelligi potest. Priori sensu, vt lex chrisma in Ecclesia Romana iam antea fuisse supponat. Tantum conficiendi eius potestatem, quæ hactenus presbyterorum vna cum Episcopis communis fuerat, ad solos Episcopos restringat, Posteriori, vt ipsum chrisma, cuius nulla antea in Ecclesia Romana vsus fuisset, instituerit, & quidem ita vt eius conficiendi ius sit penes vnum Episcopum. Si posterior hic sensus verus est; ergo chrisma res in Ecclesia Roma-

sia Romana noua est, & ante Syluestrum incognita; non adeo Sacramentum est, vel esse potest, quod Latini ipsi fatentur nullum aliud esse posse, nisi antiquum, & ab ipso Christo, non à Syluestro, vel ab vllo alio homine, institutum. Neque contra hanc interpretationem quicquam valent Vrbani & Fabiani allatæ à Binio * epistolæ; quas falsas, apocryphásque esse, & paulo ante nonum Christianismi sæculum ab impudentissimo impostore confictas palam est, & ferè apud omnes vtrarumque partium eruditos confessum. Quæ verò ex Tertulliano, & Cypriano, & aliis veris & indubitatis auctoribus afferri possunt, ea ostendunt quidem vnctionem baptizatorum iam ante Syluestrum fuisse in vsu; Sed ex *oleo*, vt ad singula supra obseruauimus; *chrisma*, quod ex oleo, & balsamo mixtum est, iam cognitum & vsitatum apud Latinos fuisse, non probant. Vnus est Constitutionum parens, qui μύρυ, id est vnguenti mixti, quod nuper audiuimus, meminit. Sed nihil aliud eius testimonium conficit, nisi hoc vnum, fuisse in Ecclesia, in qua ille scripsit, hoc est Græca, iam tum cum scriberet, solenne baptizatos μυρίζειν, id est *chrismare*; eundem quoque Romanæ Ecclesiæ, cui præerat, legesque ferebat Syluester, vsum ac morem fuisse non probat. Itaque nihil obstat, quominus stet ille posterior legis sensus, qui sanè simplicissimus, & verisimillimus videtur; vt Syluester scilicet chrisma, vel ex suo ingenio repertum, vel ex Ecclesiæ Græcæ vsu acceptum, apud suos quoque fieri decreuerit, nouæque rei artificium ac confectionem solis Episcopis attribuerit. Sed esto tamen, (neque enim res tanti est, vt acrius de ea contendendum esse videatur) Fuerit chrisma iam ante Syluestrum in Ecclesiæ Romanæ vsu; Non fuisse certè ante eum penes solos Episcopos conficiendi chrismatis potestatem hæc illius lex clarissimè, ac certissimè demonstrat. Nam si (quod volunt aduersarij) à Christo ipso institutum fuerat, legeque Apostolica præceptum, & perpetuò in Ecclesia seruatum, vt chrisma à solis Episcopis conficeretur, cur nouam ea de re legem ferendam Syluester putauit? Certè neque ipse, neque aliorum Patrum vllus, quod sciam, lata lege edixit, ne quis in Ecclesia præter Episcopos & presbyteros, Eucharistiam conficeret. Nimirum legem de re diuino iure iam constituta ferri, non modò non necessarium, sed etiam stultum ac periculosum esse intelligebant. Si ergo eiusdem iuris esset Episcopi solius in conficiendo chrismate potestas, non erat Syluester nouam ea de re legem facturus. Fecisse autem eum nouam hac de re legem constat. Ergo res antea non erat publico Ecclesiæ vsu recepta. Vnde sequitur ante hunc licuisse & presbyteris chrisma conficere, multoque adeo magis chrismare. Vt enim conficere licuerit, vti non licuerit; absurdum est. Nam presbyteris, etiam vbi chrisma conficere non licuit, chrismare tamen interdum imo sæpe (quod postea audiemus)

* T. 1. Concil. p. 164 F. A.

licuit. Quod si respondeas ius quidem penes solos Episcopos, etiam ante Syluestrum, fuisse; sed legem ideo fuisse necessariam, quod illud Episcoporum ius presbyteri præter fas inuaderent, primo hoc tuum commentum est, quod nullo vetustiorum scriptorum testimonio nititur. Tum, si hæc Syluestro verè fuit legis ferendæ causa; cur id dicere prætermisit libri Pontificalis auctor? Ille verò vno verbo rem absoluere poterat, si presbyteros chrisma præter Ecclesiæ leges conficientes à Syluestro prohibitos dixisset. At ille planè aliter. Sic enim narrat, vt rem nouam, neque antea vsitatam esse significet. Postquam enim de reconciliatione hominis ex Arianismo ad Ecclesiam conuersi presbyteris erepta dixit (quod nemo negauerit nouum fuisse) statim veluti rem æquè nouam subiicit; *Constituit & chrisma ab Episcopo confici*. Ergo antea à presbytero tam chrisma confici, quàm hæreticum reconciliari, ius & vsus erat apud Ecclesiam Romanam. Syluester sui ordinis amplificandi (vt apparet) studiosus, vtriusque rei potestatem presbyteris ademptam solis deinceps Episcopis attribuit. Quò pertinet & tertia eius lex, quam continenter addit liber Pontificalis, *Et priuilegium* (inquit) Episcopis contulit, vt *baptizatum consignent, propter hæreticam suasionem*. Si hoc sua constitutione *priuilegium Episcopis contulit*, vel vt legit Rathrannus, *constituit vt priuilegium sit Episcopis, vt baptizatos chrismate sancto consignent*; ergo ante hoc eius decretum presbyteri cum Episcopo communis fuit baptizatos consignandi lex; Episcopi propria Syluestri constitutione facta est. Vltima verba, quibus legis ratio continetur, nimirum, *propter hæreticam suasionem*, vel (vt exhibet Rathrannus) *insimulationem*, obscura sunt. Fortasse hoc significant eam Syluestrum obtendisse collati Episcopis priuilegij caussam, si omnes baptizati ab vno Episcopo consignarentur, eò tutiorem aduersus hæreticorum fraudes fore Ecclesiam; quod totum gregem ab vno Pastore signatum luporum insidias euitare, & extraneos excludi sic facilius futurum esset, quàm si diuisa in plures consignandi potestate totidem fieri viderentur greges, quot essent presbyteri, aditusque eò aperiri, quò hæretici commodius in Dei ouile irrepere, & quod sanum est, inficere possent. Vtcumque sit, & siue hæc, siue alia Syluestri mens fuerit, hoc quidem constat id ab illo priuilegij Episcopis collatum, *vt baptizatum consignarent*, id est chrismate inungerent. Ergo *consignare* presbyterorum antea cum Episcopis commune etiam Romæ fuit, æquè ac *manum imponere* in Hispania vtrorumque (sed & diaconorum) commune fuisse nuper ex Eliberitanis canonibus didicimus. Hæc prima fuit in Ecclesia Latina de consignatione solis Episcopis attributa lex, à Syluestro lata an. D. 325. Si vera est Epilogi Synodi Romanæ narratio. Vnde & illud, quod nos contendimus, apparet, chrismationem cæremoniam esse, non verùm, ac propriè dictum sacramentum. Nam.

l. 4. ad Opposita ad Græc.

tum. Nam cum minister, etiam Aurelio teste atque auctore *ad essentiam Sacramenti pertineat, quæ nunquam mutari potest, & diuina institutione nititur*; chrismationem, cuius minister mutatus est, neque diuina, sed Syluestri humana institutione nititur, è veterum sacramentorum censu expungi necesse est. Superest quarta, eaque vltima Syluestri constitutio; *Hic* enim (inquit Pontificale) *& hoc constituit, vt baptizatum liniat presbyter chrismate, leuatum de aqua, propter occasionem transitus mortis.* Hoc decreto superius certa quadam veluti exceptione affecit. Iusserat solum Episcopum consignare, id est chrismare. Nunc id ipsum & presbytero, sed in certa tantum causa concedit, nimirum si baptizatus in aliquo mortis periculo versari videretur. Extra hanc causam baptizatum Episcopo, si nullus cum baptizatur, adsit, consignandum seruari vult; in hac vna causa, etiam à presbytero statim consignari permittit. Eliberitani Patres non alios Episcopo offerendos, & perficiendos decreuerant, quàm qui in morbi necessitate à laicis tincti erant. Presbyteris consignandi, manusque imponendi potestatem integram reliquerant. Nunc Syluester, viginti non amplius post eam Synodum annis, hoc insuper Episcopis defert, vt etiam à presbyteris tinctos obsignent, vno excepto (vt loquuntur) casu, si baptizatum presbyter in mortis periculo esse videat; qua occasione ei concedit, vt baptizatum chrismet. Hic omnino simplex ac verus videtur Syluestri sensus fuisse; quem ipsa eius verba præ se ferunt. Quod recentiores postea commenti sunt, eum nouam & antea inusitatam vnctionem in vertice omnium baptizatorum ministrandam, Latinis solis notam, hoc decreto primum instituisse, id ab ipsorum errore, prauóq; vsu ortum est, & ab omni veri specie abhorret, & cum sæculorum etiam proximè consecutorum praxi ac sententia pugnat, vt postea demonstrabitur. Hanc quam Syluester presbyteris permittit, vnctionem eandem cum episcopali rem fuisse liquet. Chrismationem vtramque fuisse docet Pontificale; nisi fortè *consignare baptizatum*, quod de Episcopo ait, aliud esse fingamus, quàm *baptizatum chrismate linire*, quod de presbytero dicit. Quod aiunt hanc in vertice, illam in fronte factam fuisse; id verò diu post Syluestrum inuentum est. Frontem quidem episcopalis vnctionis propriam sedem esse nemo veterum ante Innocentium dixit, qui centum penè annis post Syluestrum sedit. Verticem verò constat presbyterali vnctioni deputatum ne Gregorij quidem temporibus fuisse; hoc est annis post Syluestrum 260. Neque quod ipse Gregorius de pectore à presbyteris inuncto tradit, id quo tempore vel cœperit, vel desierit, certum est. Pontificale quidem de loco vnctionis proprio, nihil dicit; quod non erat omittendum, si qua presbyteralis vnctionis ab episcopali ex locis, siue partibus corporis, in quibus fiebat, fuisset diuersitas. Omnino vtramq;

Auret. p. 41.

re eandem fuisse significat, hoc vno discrepasse, quod episcopus quemuis baptizatum chrismaret, presbyter non quemuis, sed eum tantummodo, qui in mortis periculo versaretur. Hunc chrismare etiam presbytero concessum, ne is sine chrismatione moreretur. Si nullus esset mortis metus, differri; & ab Episcopo postea chrismari Syluester voluit. Neque sanè ante CP. Synodum ann. D. 381. habitam, quicquam de certa corporis parte chrismanda definitum reperitur, & quæ postea de illa occurrunt, ea varia ac diuersa pro temporibus & locis occurrunt, vt ante Syluestrum omnes promiscuè, ac sine discrimine vel in fronte sola, vel in fronte & vertice, vel fortasse etiam in pectore, vnxisse videantur; qua de re cur à Syluestro noui aliquid constitutum fuisse, cum nusquam legamus, diuinemus tamen, nihil causæ apparet. Discrimen partiũ vngendarum postea fecit vnctionis instituta diuersitas, postquam ipsa duplex facta est. Tum enim placuit alteram ab altera ita discriminare, ne absurdum esse (vt est sanè videretur rem planè penitusque eandem superfluè iterari. Atque ex his patet, quàm sit inanis tota illa Aurelij & aliorum de sua siue *verticali*, siue etiam *pectorali* chrismatione à Syluestro scilicet instituta, hariolatio. Si vnctio ex chrismate (quod isti volunt) in vsu Ecclesiæ Romanæ iam antea erat; nullam Syluester nouam instituit. Tantum chrismatis & conficiendi & impertiendi ministrum solum Episcopum esse iussit, qui antea etiam presbyter fuerat, huic ex pristina potestate illud vnum relinquens, vt posset *propter occasionem transitus mortis* baptizatum in eo periculo constitutum chrismate, sed ab Episcopo confecto, linire. Sin chrisma ipsum (hoc est vnguentum ex oleo & balsamo) à Syluestro pro simplici, quod hactenus in vsu fuerat, oleo in suæ Ecclesiæ vsum inuectum dicas (qui profectò simplicissimus videtur, & verisimillimus libri Pontificalis sensus) tum ego quidem concedam nouam fuisse à Syluestro vnctionem institutam; eam verò aliam esse negabo, quàm Episcopalem. Si quæras quid simplici ex oleo vnctione, cuius vnius antea vsus fuerat, post hanc nouam ex chrismate introductam, factum sit; respondeo, vt supra verisimile videri eam non abolitam, sed retentam, & amisso loco pristino retroactam in baptismi anteriora concessisse. Itaque, vt apud Græcos, sic etiam Romæ, duas vnctiones adhiberi cœpisse; vnam veterem ante baptismum, ex simplici oleo, quam Latini etiam hodie habent, & inter cæremonias censent; alteram recentiorem ex chrismate post baptismum; quam nouo iure Syluester ab Episcopo vno & confici & ministrari instituit; hoc vno presbyteris concesso, vt eam baptizatis, perinde ac priorem, siquando *vrgeret* mortis metus, impertiri possent.

Caput XXI.

Expenditur II. testimonium, quod est Optati. III. quod est Paciani Barcinonensis, utriusque de quarto sæculo scriptoris. Bellarmini & Petri Aurelij strophæ ac fraudes aperiuntur, atq. discutiuntur.

Hæc Sylvestri lex totius, quæ in hoc negotio apud Latinos accidit, mutationis fons fuit. Nam hinc, quæ vna fuerat chrismatio, duplex Romæ primùm, inde etiam paulatim in toto Occidente facta est: cùm vrbicus Episcopus varijs artibus omnes sibi Occidentis Ecclesias subiecisset, earumque mores, ac ritus sacros ad suæ parœciæ exemplum reuocasset. Itaque apud Orientales, qui eius imperium constantissimè sunt aspernati, nullum hæc nouitas locum habuit; mansit vna, vt ab initio fuerat, chrismatio. Sed ne apud Latinos quidem simul ac semel recepta est Romana illa ex Sylvestrinæ legis occasione nata duplex chrismatio. Quin & magna iam erat Romanæ sedis in Occidente auctoritas, cùm tamen duplex illa apud eam solennis chrismatio, non modò in longinquis, sed in propinquis etiam ac penè suburbanis Ecclesiis negligeretur, vel nesciretur quidem. Verum de his mox. In ipsa verò vrbe Romæ chrismatio à presbytero ministrata ab Episcopali, velut res diuersi ordinis, ac ingenij, distincta ac discriminata non videtur ante quarti sæculi finem. Certè nulla occurrit huius tanti discriminis ante Innocentium I. mentio, quem ann. D. 417. fato functum accepimus, cùm sedem Romanam annos XV. tenuisset. Anno quidem D. 360. aut circiter, ex Optatô (quem his temporibus scripsisse, & ex ipsô, & ex Hieronymô constat) apparet eodem apud Africanam Ecclesiam loco adhuc fuisse & chrismationem, & manus impositionem, quô vtraque anteà fuerat. Sic enim ille vbi hæc Prophetæ verba *Oleum peccatoris non vnget caput meum*, de Dominô Christo, non ab homine, sed à Deô Patre vnctô, accipienda, contra Donatistas disputat; *Descendit in aquam* (Christus) *non quia erat, quod in Deô mundaretur, sed venturum oleum aqua debuit antecedere, ad mysteria initianda, & ordinanda, & implenda baptismatis. Lotus cùm in Ioannis manibus haberetur, secutus est ordo mysterij, & compleuit Pater, quod rogauerat Filius, & quod nunciauerat Spiritus Sanctus: Apertum est cælum Deô Patre vngente. Spiritale oleum statim in imagine columbæ descendit, & insedit capiti eius, & perfudit eum; vndè cœpit dici Christus, quando vnctus est à Deô Patre. Cui ne manus impositio defuisse videretur, vox audita est Dei de nube dicentis, Hic Filius est meus, de quò benè sensi.*

Margin: 121.9 — I. 2. — Opt. l. 4 p. 80 init.

Hunc audite. Hoc igitur est, quod lectum est, Oleum peccatoris non vnget caput meum. Hæc Optatus, in Christi baptismo omnem nostri ordinem, ac modum sic expressum, atque constitutum docens; vt primò quidem *lauemur*; vt lotus est Dominus in Iordane; tum *vngamur*, quemadmodum ille, postquàm lotus, Spiritu in imagine columbæ descendente vnctus est; denique manus impositione obumbremur, quod in Christo tum factum vult, cùm *illum* spiritualiter vnctum Pater statim nube inumbrauit, cœlitùs clamans, *Hic est Filius meus, de quo bene sensi.* Ex his primò liquet tum *chrismationem*, tum *manus impositionem* Optato baptismi partes, ac ritus fuisse, ad eumque, pertinuisse. Vtramq; enim censet inter ea, quæ à Dominō in baptismo suō *initiata, ordinata, & impleta sunt. Initiata* autē *ordinata, & impleta*, tunc à Domino fuisse dicit *mysteria baptismatis.* Sūt ergo, ex eō, & *chrismatio, & manus impositio, baptismatis mysteria.* Atqui non erunt, nisi baptismi partes & ritus sint. Secundò hinc vides, qui initiabantur, vt loti erant, eos continuò chrismatos fuisse. *Spiritale oleum* (inquit) *STATIM in imagine columbæ descendit*; quod ad hæc ipsa verba obseruauit Gabriel Albaspinæus. Nunc nonnisi multis post lotionem annis apud nostros Latinos inunguntur; & quidem multi (quòd est absurdissimum & præter omnem veteris Ecclesiæ disciplinam) post susceptam Eucharistiam. Tertiò hinc liquet *mysterij*, siue *Sacramenti* (idem enim vtrumque est in hoc negotio) vocabulum à veteribus, quod diximus, latè accipi solitum, non tantum pro toto sacramento ex omnibus suis ritibus constante, sed etiam pro singulis eius partibus, siue ritibus, ex quibus constabat. Sic enim Optatus hoc loco singulos baptismi solennes ritus lotionem scilicet, chrismationem, & manus impositionem, *baptismatis mysteria* vocat; quæ, si propriè loquendum est, non plura ipsa mysteria, sed vnius mysterij, id est baptismi, siue initiationis in Christo nostræ, plures partes sunt, vnumque adeo mysterium; vt plura corporis membra vnum corpus sunt. Planè eodem modo ac sensu postea locuti sunt & Ordinis Romani auctor, [a] & Theodulfus Aurelianensis [b], dum hos omnes in baptismo solennes ritus *baptismatis Sacramenta* vocarunt (quod suo loco obseruabitur) vt hic Optatus *mysteria baptismatis* eosdem ritus vocat. Quartò hinc quoque manifestum est apud veteres illius sæculi (id est quarti) Christianos præcessisse semper chrismationem, secutam esse manus impositionem. Ita enim *ordinata* in Christi baptismo fuisse hæc baptismatis nostri mysteria disertissimè hic docet Optatus, vt aqua oleum antecederet, oleum manus impositio sequeretur. Itaque cùm illa baptismi nostri mysteria à Domino apud Iordanem non modò initiata & impleta, sed etiam *ordinata* fuisse dicat Optatus, cumque idem ex diuina Euangelij auctoritate narret primò lotum fuisse Dominum, tum oleo in columbæ imagine delato vnctum à Deo Patre; postremò ab eodem nube: velut

p. 152.

a T. 10 Biblioth. Patr. p. 42. B.
b Ord. Bapt. c. 17.

velut manu, obumbratum, profectò apparet hos tres lotionis scilicet, vnctionis & manus impositionis, ritus in illius æui baptismo fuisse eodem ordine administratos; & siquis tum aliter factitasset, & manus nondum vncto imposuisset, vel manus-impositione iam obumbrato chrismationem superinduxisset, eum & Optatum & alios eiusdem æui Patres pro ordinis horum mysteriorum legitimi turbatore habituros fuisse. Ipse verò Optatus etiam alibi eundem istorum rituum ordinem fuisse apertissimè significat, vbi de chrismate verba faciens, *Oleum* (inquit) *simplex est, & nomen suum vnum & proprium habet. Confectum iam chrisma vocatur; in quo est suauitas, quæ cutem conscientiæ mollit, exclusa duritia peccatorum; quæ animum innouat lenem; sedem Spiritui Sancto parat, vt inuitatus illic asperitate fugata libenter inhabitare dignetur.* Spiritus manus impositione per benedictionem *aduocabatur, & inuitabatur*, vt supra ex Tertulliano didicimus. Spiritui autem per manus impositionem inuitando chrisma sedem, animum hominis leniens, lauigansque & innouans parabat. Ergo omnino necesse est præcessisse chrismationem; secutam esse manus impositionem; nisi tu Spiritum fingas priùs venisse, priùs inuitatum esse vt veniret, quàm sedes ei parata esset; vbi inuitatus aduenisset, tum demum de sede ei paranda cogitatum fuisse; quod præposterum & insanum esse ne ipsi quidem insani negauerint. Vnde crassus P. Aurelij error refellitur, somniantis Tertulliani quidem tempore apud Africanam Ecclesiam chrismationem manus impositioni præiuisse, sed Cypriani tempore in eadem illa Ecclesia mutatum fuisse hunc morem, & manus impositionem præpositam fuisse chrismationi. Atqui in ea Ecclesia ne centum quidem & amplius post Cypriani mortem annis hac in re quicquam mutatum fuisse docet ecce testis locupletissimus Optatus, ipse quoque Afer æquè ac Tertullianus, & Cyprianus; Mileuitanus scilicet, vt notum est, Episcopus. Ex quibus ruit quod Aurelius suis istis somniis superstruit, *non fuisse perpetuum, vt chrismatio ante manus impositionem fieret, sed alteram altera alibi priorem, alibi posteriorem, alibi æqualem, & vno eodemque temporis puncto administratam.* Imò hoc perpetuum fuit totis sex (nisi fallor) sæculis, & fortasse etiam diutius; neque toto eo tempore quicquam occurrit, quo probari possit manus impositionem hanc (vbi quidem ea in vsu fuit) aliter quàm post chrismationem adhibitam. Alterius certè moris mentio prima, quod sciam, apud Rabanum occurrit, sæculo nono; qua de re suo loco dicendum erit. Nunc hoc vnum de Optati locis adiiciemus, eum more Patrum solenni id signis tribuere, quod illa non quidem operantur, sed tamen significant, dum ait *chrisma animum innouare lenem, & asperitatem fugare.* Hoc enim ipsius baptismi verè effectum est. Sed quæ baptismus Christi institutione & virtute simul ac semel efficit, eorum ordinem ac dispositionem (vt sic dicam) naturalem ipse rituum

l. 7. p. 103. extr.

l de bapt. c. 8.

Orthod. Part. 1. p. 523.

ibid. p. 524.

rituum, quibus illa effecta adumbrantur, atque significantur, ordo ostendit; nimirum primò peccata dilui; tum huius gratiæ dono animum læuigari ac leniri; denique cœlestia Spiritus charismata, pacem, lætitiam, charitatem accipi. In quibus illud quoque obiter obseruandum, quòd chrismationem, quam alij Patres, vel ad mysticum sacerdotium regnumque (vt Tertullianus) vel ad eorum, quæ in baptismo pacta sunt, confirmationem (vt pseudo-Clemens) vel ad sepulturæ Dominicæ recordationem (vt pseudo-Iustinus) referunt; ea hic noster eò pertinere vult, vt eorum, qui initiantur, animus lenis ac læuis, omni expolita scabritie atque asperitate, fiat, atque ita ad Spiritum per manus impositionem, & benedictionem accipiendum præparetur. Quæ tam multiplex interpretationis varietas clamat non diuini, sed humani instituti esse totum hoc tam anceps, támque varium ac ambiguum chrismationis signum. Atque hæc quidem de Optato hactenus.

Paciani verò Barcinonensis in Hispaniâ Episcopi, quem Hieronymus imperante Theodosio, hoc est post ann. D. 379. mortuum esse scribit, hæc doctrina est in sermone ad fideles & Catechumenos: *Sic* (inquit) *generat Christus in Ecclesiâ per suos sacerdotes, vt idem Apostolus*; In Christo autem ego vos genui. *Atque ita Christi semen, id est Dei Spiritus, nouum hominem, alub matris agitatum, & partu fontis exceptum, manibus sacerdotis effundit, fide tamen pronubâ. Neque enim aut insertus in Ecclesiam videbitur, qui non credidit, aut genitus à Christo, qui Spiritum ipse non recepit. Credendum est igitur posse nos nasci. Sic enim ait Philippus*, Si credis, potes. *Recipiendus est Christus, vt generet, quia sic Ioannes Apostolus dicit*; Quotquot eum receperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri. *Hæc autem compleri alias nequeunt, nisi lauacri, & chrismatis, & Antistitis sacramento. Lauacro enim peccata purgantur; chrismate Sanctus Spiritus superfunditur; vtraque verò ista manu, & ore Antistitis impetramus; atque ita totus homo renascitur, & innouatur in Christo; vt sicut resurrexit Christus à mortuis, sic & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Hactenùs Pacianus; qui, vt & Optatus, & cæteri, chrismationem ipse quoque inter solennes baptismi, siue initiationis nostræ sacramenti ritus manifestè censet. Primò id ipse sermonis titulus, qui de *Baptismo* est, clamat. Quorsum enim hæc, si non pertinent ad baptismum, in eo tractatu agitat, qui de baptismo est? Tum ipse auctor idem in ipso limine præfatur; *Aperire desidero* (inquit) *qualiter in baptismo nascamur, & qualiter innouemur.* At chrisma inter cætera censet, quibus adhibitis nascimur; Ergo & chrisma baptismi est, *in quo* scilicet *qualiter nascamur* dicturum se profitetur. Sed & laudata eius verba luculentissimè id ipsum docent. Nam in primis hoc illis verbis Pacianus constituit *genitum à Christo non videri, qui Spiritum non recepit*: &,

Serm. de baptismo Bibl. Patr. T. 3. p. 77. b. c.

p. 75. c.

pit: & paulo ante dixerat *veniente desuper Spiritu Domini, nostrarumque animarum substantia superfuso & admixto protinus semente cœlesti, nos visceribus matris inolescere, aluóque eius effusos viuificari in Christo.* Tunc autem, vt patet, nascimur, cum aluo matris effundimur. Ergo cum aluo Ecclesiæ tum demum effundamur, cùm Spiritus in animis nostris superfusus venit; clarum est istum nos non ante nasci putasse quam Spiritum acceperimus; Spiritum porro chrismate in nos superfundi ait. Ergo chrismari nos antequam nasci putauit. Nos autem per baptismum & in baptismo nasci omnes confitentur. Nisi ergo hunc ab omni Ecclesiæ fide deuium nos in Christo cum baptizamur, nasci negasse finxeris; necesse est fateri eum credidisse nos in ipso baptismo chrismari; in quo scilicet nasci nos non aliter posse definit, quam si Spiritus in nos superfundatur; superfundi autem eum chrismate statuit. Sed & ista de quibus dixit *Christum* scilicet *recipere*, & *nasci, compleri alias* negat posse, *nisi lauacri, & chrismatis, & Antistitis sacramento.* Primo *& lauacri, & chrismatis, & antistitis*, (id est vt ego quidem arbitror, manus impositionis) vnum sacramentum esse significat; qui in singulari numero, non in plurali de iis loquitur. Neque enim si diuersa esse censuisset, ita sibi de iis loquendum putasset. Nam nemo sanus dixerit *se baptismi & eucharistiæ sacramentum* suscepisse. Rectum est dici *sacramenta*, quæ non sunt vnum. Itaque qui lauacri & chrismatis & manus impositionis, non *sacramenta* sed *sacramentum* dicit, is profecto sensit tres hos ritus vnum, idemque initiationis siue regenerationis nostræ, id est baptismi, sacramentum efficere ac constituere. Vnde obiter videre est, quantopere fallatur Aurelius, qui Confirmationis (Latinæ scilicet) sacramentum confidentissimè scribit hic vocari *chrismatis sacramentum.* Ille vero Aureli, id de quo loquitur, non chrismatis simpliciter, quod tu vafrè ac subdole simulas, sed *lauacri, & chrismatis, & antistitis sacramentum* dixit. Tu vero videris, num tua quoque Confirmatio itidem dici possit *lauacri & chrismatis & antistitis sacramentum.* Ego quidem qui ex vestris ita locutus fuerit, neminem adhuc reperi. Huc accedit, quod cum Pacianus lauacro & chrismate & antistite ea compleri scribat, de quibus dixerat; aperte significat hæc omnia baptismi esse. Cum enim hæc, quæ istis compleri dicit, non alia sint quam Christum & Spiritum Sanctum ad hoc, vt nascamur, recipere; qui hæc istis compleri dicit, idem intelligit ac si dixisset nos istis, id est lauacro & chrismate & antistitis manu nasci. Non alio autem sacramento nascimur, quam baptismo. Ergo hæc, quibus nasci nos significat, omnia vnum baptismi sacramentum esse Pacianus putauit. Sed quid opus est argumentis, quasi mens eius obscura sit? Ille vero se id sentire verbis proximis disertissime docet. Postquam enim quid istorum singula significent, &

Anaret. p. 411.

quo referantur, exposuit, *lauacro peccata purgari, chrismate Spiritum superfundi*; tandem locum concludens, *Atque ita* (inquit) *totus homo renascitur, & innouatur in Christo.* Non potuit clarius eloqui *lauacro & chrismate innouari, renascique totum hominem.* Totus vero homo in vno baptismi sacramento renascitur atque innouatur. Ergo ad sacramentum baptismi pertinere vtrumque id est & lauacrum & chrisma, necesse est, neque adeo esse duo diuersa ac inter se distincta, proprie dicta sacramenta; quod frustra contendunt aduersarij. Quo ista postremo pertinent, quæ ex Paulo ad describendum totius istius ex lauacro & chrismate mysterij effectum affert; *vt sicut resurrexit Christus à mortuis; ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Cùm enim Paulus ex omnium interpretum consensu iis verbis nullius alterius sacramenti, præterquam vnius baptismi vim & effectum expresserit, vt vel locum intuenti patet; *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, vt quomodò Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus*; omnino fatendum est Pacianum vel Paulinis verbis abuti, vel certe existimasse eius, cui hoc Paulus tribuit, baptismi partem quoque aliquam esse eam, ad quam illa verba partim accommodat, chrismationem. His ita constitutis omnes vident quæ chrismati vel hic, vel alibi tribuit Pacianus, ea omnia ad baptismum proprie ac vere pertinere; neq; alia de causa chrismationi vel ab hoc vel ab aliis tribui, quàm quod ea baptismi cuius ista propria sunt, cęrimonia & pars quædã ritualis fuit ad baptismalium effectorum partem aliquam significandam inuenta, & Domini sacramento apposita. Bellarminus* hunc alium eiusdem auctoris locum obiicit; *Si ergo & lauacri & chrismatis potestas maiorum longè charismatum ad Episcopos inde descendit, & ligandi quoque ius adfuit, atque soluendi. Vides* (inquit Bellarminus) *chrisma non solum coniungi cum baptismi & pœnitentiæ sacramento, sed etiam anteponi sacramento pænitentiæ.* Quid-ni (inquam) lauacro chrisma Pacianus coniunxerit, quod baptismi solennis partem, ac ritum fuisse putauit? Ostende Bellarmine, sic coniungi, vt vnum sacramentum cum altero reapse diuerso, ac (vt loquuntur) *disparato* coniungitur. Nisi feceris, nugas agis. Ego enim coniungi cum lauacro chrisma, vt partem cum alia eiusdem mysterij parte fateor, vt totum aliquod sacramentum cum alio æquè toto nego; negauit supra ipse Pacianus, qui lauacri & chrismatis, non *sacramenta*, vt vos vultis, sed *sacramentum* dixit. Quod vero ex his Paciani locis, & ex hoc item, qui in alio opere extat; *Vestra plebi, vnde Spiritus, quem non consignat vnctus sacerdos?* quod ex his inquam, concludit Aurelius iis temporibus solis Episcopis chrismare in Hispania licuisse, *& sine eorum consignatione Spiritum Sanctum percipi non potuisse*; ille male suo more colligit.

In pri-

Rom 6. 3. 4.

*de Conf. c. 6. & Pacianus.

Pac. ep. 1. T. 5. Bibl. Patr. p. 13. c.

Orthod. p. 310.

In primo loco ait Pacianus *remißionem peccatorum & Spiritum Sanctum nos manu & ore antiſtitis impetrare.* Quid tum poſtea? Fateor hinc ſequi lauacrum & chriſma, quibus Pacianus ait iſta compleri, *antiſtitis*, id eſt (vt vult Aurelius, neque ego repugno) Epiſcopi manu & ore miniſtrari tum ſolita fuiſſe; non licuiſſe & presbyterorum ore & manu eadem miniſtrari, hinc quidem nunquam effecerit Aurelius. Neque ego ſatis mirari poſſum tantum diſputatorem tam ſupinum hic fuiſſe, vt non ſenſerit presbyteros chriſmandi poteſtate ex hoc Paciani loco ſpoliari non poſſe, quin & vnà lauandi, id eſt baptizandi iure multentur; *Vtraque* (inquit Pacianus) *manu, & ore antiſtitis impetramus.* Dic ſodes Aureli, quæ ſunt iſta *vtraque*? Negare non potes, quin ea ſint, quæ tute deſcripſiſti, *peccatorum per lauacrum purgatio*; *Sancti Spiritus per chriſma effuſio.* Ergo ſi, quod ait Pacianus, iſta *nos manu & ore antiſtitis impetrare*, ex eo, quod tu vis, rectè concluditur nullius eſſe presbyteri chriſmare; profectò eadem quoq; ratione concluditur ne lauare quidem vllius eſſe presbyteri. Non enim iſtorum vnum, ſed *vtraque* ab antiſtite nos conſequi dicit Pacianus. *Vtraque* ergo presbyteris vel eripienda, vel concedenda. Eripere autem *vtraque*, ne tu quidem, vt opinor, tentaueris; niſi fortaſſe à tuis omnibus lapidari velis, quorum nemo eſt, qui presbytero ſacri lauacri poteſtatem neget, aut vero negatam vnquam fuiſſe putet. Ergo qui presbyteris lauandi ius eripit hic Paciani locus, is neque chriſmandi poteſtate eoſdem excludit. Ex quibus, niſi plane ſtertis, intelligere tandem potes, quam futilis, quàmque nihili ſit tua hæc omnis in eruditiſſimum Sirmondum argumentatio. *Antiſtitem*, hoc eſt epiſcopum, hic potiſſimum nominauit Pacianus, quòd is ſummus ſit ſacerdos; quod ipſi presbyteri, vbi vel chriſmabant, vel etiam baptizabant, Epiſcopi quodammodo auctoritate ac loco vtrumque miniſtrabant. Itaque quem in primo loco *antiſtitem* dixerat huius ſacramenti miniſtrum, eum in tertio ſacerdotem vocat: quod nomen & Epiſcoporum & presbyterorum cõmune iampridem eſſe nemo neſcit. Ita etiam & eo loco, qui ſecundus deſcriptus eſt, eadem de cauſa non alios, quam Epiſcopos nominat, contra Nouatianos diſputans Eccleſiæ ligandorum, ac ſoluendorum peccatorum poteſtatem eſſe. Id vero inde probat, quod hæc poteſtas Apoſtolis data erat à Chriſto; exceptionem autem Nouatianorum, cauſantium idquidem Apoſtolis ius datum, ſed ita vt eorum tantum proprium, nullorum vero miniſtrorum, ne ſummorum quidem commune cum Apoſtolis ſit, eam inquam iſtorum exceptionem ſic refellit: *An tantum hoc ſolis Apoſtolis licet? Ergo & baptizare ſolis licet, & Spiritum Sanctum dare ſolis, & ſolis gentium peccata purgare; quia totum hoc non aliis, quam Apoſtolis imperatum eſt. Quod ſi vnô in locô, & reſolutio vinculorum, & ſacramenti poteſtas datur; aut totum ad nos ex Apoſtolorum*

ep. 1. p. 58. b.

rum formâ, & potestate deductum est; aut nec illud ex decretis relaxatum est. Hoc vult, vtrumque illud ius Episcopis totum vel concedendum, vel negandum. Alterum, nempè baptizandi ius, ne Nouatiani quidem Episcopis negabant. Ergo neque peccata remittendi, negare eos debuisse. Omnes sciunt presbyteris vt nunc, ita etiam olim ius baptizandi semper fuisse, & quidem tam apud Nouatianos, quàm apud Catholicos (neque enim vlla erat inter eos hac de re controuersia.) Quod ergo Pacianus *Episcopos* solos nominat, ideò id facit, non vt presbyteris hoc vel baptizandi, vel ligandi & soluendi ius (quod omnis iis concedit Ecclesia) eriperet; sed quod Episcopis, totius ordinis apicibus ac principibus, omnis illa Ecclesiastica tum sacramentorum, tum clauium auctoritas, præcipuè contineretur; tametsi ab iis, veluti ex quodam fonte, in presbyteros, totúmque cleri ordinem diffunderetur, quod cũ esset apud Nouatianos in confessò, de solis episcopis laborandum sibi putauit Pacianus; quibus scilicet si eam potestatem semel vindicaret, satis intelligebat nullam de presbyteris fore cum Nouatianis controuersiam. Vndè liquet omnninò absurdè, ac præter rem fecisse Aurelium, cùm hæc aliò pertinentia Paciani loca ad suũ de chrismatis ministrô errorem detorquendà censuit. Planè contrà, ex his colligitur Pacianum, cùm & lauacri, & chrismatis vnum, idèmque sacramentum esse senserit, neque de eô dubitasse, quin vtriusque actus, siue ritus vtpote ad idem initiationis nostræ mysterium pertinentis, eundem quoque ministrum esse deceat. Vnum autem esse duorum istorum actuum sacramentum, siue *mysterium*, præter ea, quæ supra diximus, illud etiam clarissimè vt mihi videtur, confirmat, quod hoc ipsô locô, itidem vt suprà, vtriusque rei id est & lauacri, & chrismatis actus *sacramentum* in singulari numerô, itidem vt suprà vocat; & *lauandi, atque chrismandi ius potestatem* dicit, non *sacramentorum* (quod omninò dicendum erat si ista duo inter se distincta sacramenta esse putasset), sed *sacramenti*. Nimirum istis duobus ritibus contineri existimabant solenne initiationis, siue regenerationis Christianos mysterium. Denique id quoque, tametsi obiter, moneo, istum dum *resolutionem vinculorum* (quod pertinet ad pœnitentiæ disciplinam) *sacramenti potestati* hoc locô opponit, non obscurè refellere Latinorum errorem, *pœnitentiam* sacramentum esse contendentium; quod si re verà esset, ineptè atque absurdè (quod hic à Pacianô factum est) sacramenti potestati opponeretur. Atque *hæc quidem obiter.*

Cap. xx

CAPUT XXII.

IV. Testimonium. Insignis Hieronymi locus, quarto sæculo scriptus explicatur, & à Bellarmini Sophistice vindicatur, & ex eo veritas adstruitur.

NUNC verò considerandus venit luculentus Hieronymi de manus impositione locus ex Dialogo aduersus Luciferianos, quod opus auctor Romæ scripsit, antequam in Syriæ solitudines proficisceretur; hoc est circiter ann. D. 370. iisdem temporibus, quibus in Hispania florebat Pacianus. In eo dialogo cum dixisset Luciferianus apud suos laicum ab Arianismo conuersum *recipi per manus impositionem & inuocationem Spiritus Sancti*, quod scirent *ab hæreticis Spiritum Sanctum non posse conferri* (id verò etiam, vt suprà audiuimus, factitabant Catholici Latini, eodem ritu iam indè Stephani temporibus recipientes, quicumque, ab hæresi ad Ecclesiam veniebant) ad eam inquam, exceptionem ita respondet Hieronymus, vt contendat primo etiam in baptismô Spiritum Sanctum dari; *Nam cùm* (inquit) *in Patre, & Filiô, & Spiritu Sanctô baptizatus homo templum Domini fiat, cùm veteri æde destructâ, nouum Trinitatis delubrum ædificetur, quomodo dicis sine aduentu Spiritûs Sancti apud Arianos peccata posse dimitti? Quomodò antiquis sordibus anima purgatur, quæ sanctum non habet Spiritum? Neque enim aqua lauat animam, sed priùs ipsa lauatur à Spiritu, vt alios lauare spiritualiter possit.* Spiritus, *inquit, Moyses*, ferebatur super aquas. *Ex quô apparet baptisma non esse sine Spiritu Sanctô.* Mox paucul̃is interiectis; *Ipse Dominus noster Iesus Christus, qui non tam mundatus est in lauacrô suô vniuersas aquas mundauit, statim vt caput extulit de fluentô, Spiritum Sanctum accepit; non quod vnquàm sine Spiritu Sanctô fuerit, quippè qui de Spiritu Sanctô in carne natus est; sed vt illud nobis monstraretur verum esse baptisma, quô Spiritus Sanctus adueniat. Igitur si Arianus Spiritum Sanctum non potest dare, nè baptizare quidem potest, quia Ecclesia baptisma sine Spiritu Sanctô nullum est.* Ex his concludit ab Arianis venientem, vel baptizandum esse, *quia sine Spiritu Sanctô non* potuit baptizari; vel certè *sine inuocatione Spiritûs* recipiendum, *quem tum* scilicet *cùm baptizaretur accepit.* Hæc ille: ex quibus liquet Spiritum Sanctum vi baptismi omnibus, qui initiantur conferri; vnde sequitur quicquid baptismo additur, id, si propriè loquendum est, nullam per se vim habere ad Spiritum conferendum; quo in genere cùm sint & *chrismatio*, & *manus impositio*, apparet eas ex Hieronymi sententiâ, significare quidem & adumbrare Spiritum posse; conferre eum, qui neophy-

T. 2. Hieron. fol. 50. B.

tis necessarius est; per se non valere; quem illi ex salutari lauacrô hauriunt; non ab vllô aliô ritu. Sed & hinc videre est, quisquis ritè baptizatus est, eum esse verè Christianum; neque, vt id nominis apud Deum consequatur, vllô aliô ritu initiari necessariò debere: adeoque *chrismationem*, & *manus impositionem*, non tam efficere, vt homo Christianus verè nominetur, quàm confirmare eum ritè baptizatum esse, eàmque dignitatem ita per lauacrum Christi esse consecutum, vt illum iam omnes fideles eô numerô, ordine, ac nomine censere incunctanter debeant; atque ad hunc sensum reuocandum esse, siquid Patres paulò licentiùs, vt eorum mos est, eâ de re per hyperbolen dixerint.

ibid. G. Sed instanti Luciferiano, & *baptizari posse aliquem, & tamen non habere Spiritum Sanctum* ex eô probanti, quod in Actibus legamus à Ioanne baptizatos, cùm ne audissent quidem quid esset Spiritus Sanctus, posteà fuisse Spiritum Sanctum per Paulinæ manus impositionem consecutos;

ibid. D. Hieronymus hic ita declinat, vt primò videatur etiam Ioannis baptismo Spiritum Sanctum tribuere. Certè negantem sic vrget; *Spiritum Sanctum non dedit, quem Philippus Diaconus Eunucho dedit? quem Ananias Paulo dedit?*

ibid. F. Mox tamen baptisma Christianum Ioannis baptismati eò præfert, *quod illud peccata dimittit, & liberat à gehenna, quod autem à gehennâ liberat* (inquit) *perfectum est* & ad obiectum respondet eos, quorum ex Actibus allatum fuerat exemplum baptizatos à Paulô prius fuisse, quàm manu impositâ inumbratos;

ibid. H. *Si ergo* (inquit) *illi baptizati sunt verò, & legitimô Ecclesiâ baptismate; & ita posteà Spiritum Sanctum consecuti sunt; & tu Apostolorum sequere auctoritatem, & baptiza eos qui Christi non habent baptisma, & poteris inuocare Spiritum Sanctum.* Hic deprehensus heterodoxus ad Ecclesiæ consuetudinem confugit; *An nescis* (inquit) *Ecclesiarum hunc esse morem, vt baptizatis posteà manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus Sanctus? Exigis, vbi scriptum sit? In Actibus Apostolorum. Etiam si Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.* Atque hic nonnulla colligit, quæ *per traditionem* sine Scripturæ præceptô, *in Ecclesiis obseruata auctoritatem sibi scriptæ legis vsurparant; velut in lauacrô ter caput mergitare, egressos lactis & mellis concordiam prægustare, die Dominicô & per omnem Pentecosten nec de geniculu adorare, & ieiunium*

ibid. I. *soluere.* Quid ad ista Hieronymus? *Non quidem* (inquit) *abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, vt ad eos, qui longè in minoribus vrbibus per presbyteros, & diaconos baptizati sunt, Episcopus ad inuocationem Sancti Spiritus manum impositurus excurrat. Sed quale est, vt leges Ecclesiæ*

ibid. K. *ad hæresim transferas?* Tum paulò post; *Quod si hoc locô quæris, quare in Ecclesiâ baptizatus, nisi per manus Episcopi, non accipiat Spiritum Sanctum, quem nos asserimus in verô baptismate tribui; disce hanc obseruationem ex eâ auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus Sanctus ad*

ctus ad Apostolos descendit. Et multis in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potiùs sacerdotij, quàm ad legis necessitatem. Alioqui si ad Episcopi tantùm imprecationem Spiritus Sanctus defluit; lugendi sunt, qui in vinculis, aut in castellis, aut in remotioribus locis per presbyteros, & diaconos baptizati antè dormierunt, quàm ab Episcopis inuiserentur. Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendet; cui si non exsors quædam, & ab omnibus eminens datur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot sacerdotes. Indè venit, vt sine chrismate & Episcopi iussione, neque presbyter, neque diaconus ius habeant baptizandi. Quod frequenter, si tamen necessitas cogit, scimus etiam licere laicis. Vt enim accipit quis, ita & dare potest; nisi fortè Eunuchus à Philippô diaconô baptizatus, sine Spiritu Sanctô fuisse credendus est, de quô Scriptura ita loquitur; Et descenderunt ambo in aquam; & baptizauit eum Philippus; Et cum abscederent ab aquâ, Spiritus Sanctus venit in Eunuchum. Tum quod ab aduersario obiici poterat Apostolos baptizatis à Philippô manus posteà imposuisse, id occupat Hieronymus negans eandem esse Samaritanorum, quibus Apostoli manus imposuerunt, & Arianorum, quibus Luciferiani, rationem. Illos enim baptizatos fuisse in Ecclesiâ; hos in Synagogâ, id est apud hæreticos; illos ab Apostolorum Diaconô; hos ab hæreticorum, & idololatrarũ ministrô. Hæc Hieronymus. Ipsam eius contra Luciferianorũ vsum disputationem mitto; quam mihi mirabilem videri, neque satis à me percipi confiteor, qui ita pugnet, vt & ministratum ab Arianis baptismum valere, & iis ad Ecclesiam venientibus manus imponendas negare videatur; quod vtrumque perpetuo totius veteris Ecclesiæ mori aduersatur; apud quam Ariani neque baptizabantur conuersi, & manus impositione apud Romanos, chrismate apud Græcos suscipiebantur; vt magnum Luciferiani illius apud Hieronymum interlocutoris stuporem fuisse oporteat, qui hæc nota & omnibus obuia in caussæ suæ defensione prætermiserit. Tantum quæ ad institutum negotium spectant in hoc Hieronymi locô, obseruabo; ac primò quæ ad rem ipsam, reique vsum pertinent; secundò, quæ ad rei *ius* (vt loquuntur.) De re ipsâ concedit Hieronymus hanc fuisse suô tempore *Ecclesiarum consuetudinem, vt ad eos, qui longè in minoribus vrbibus per presbyteros & Diaconos baptizati erant Episcopus manum impositurus excurreret.* Eliberitani Patres annis ante quàm hæc scriberet Hieronymus, 65. aut circiter, Episcopi manum eis tantum necessariam esse constituerunt, qui in morbô, aut periculô mortis baptizati erant: vel (si quis de altero eorum canone ex Garsiæ editione contendat) iis etiam qui à diaconô tincti erant. De iis qui à presbyterô baptizati essent, nihil huiusmodi decreuerant. Ergo ab eo tempore aliquid in nonnullis Ecclesiis Episcoporum in hoc negotio ministerio accesserat. Nimirum illi Eliberitanæ Synodi temporibus non aliis (extra eos, quos baptizabant) manus imponebant, quàm à laico,

ibid. I.

Act. 8.

c. 38.

c. 77.

laïco, vel ad summum à Diacono baptizatis. Hieronymi æuo quos baptizauerant presbyteri, iis etiam ipsis manum Episcopus postea imponebat, in quibusdam Ecclesiis, *In quibusdam* dico. Non enim de omnibus intelligere Hieronymum id in primis ostendit, quod in Græca Ecclesia vniuersa nihil vspiam huiusmodi vel olim, vel nunc factitatum legimus, & ex iis quæ supra disputauimus, certo constare potest. Tum neque in omnibus ipsius Occidentis Ecclesiis eum, quem ait Hieronymus, morem fuisse, vt credamus persuadet Eliberitanæ Synodi auctoritas. Certè nihil apparet, cur existimemus tam breui annorum LXV. interuallo ita mutatum, quod illi Synodo placuerat, vt iis quos baptizasset presbyter, manum ab Episcopo imponendam Hispaniensis Ecclesia ann. D. 305. non censuerit, ann. D. demum 370. censuerit. Sed & hoc ipse Hieronymus diserte significat; *Multis* (inquit) *in locis* (non ergo in omnibus) *id factitatum reperimus ad honorem potius sacerdotij, quàm ad legis necessitatem*. Omnino ergo de Latinis, iisque non omnibus, sed quibusdam tantum, puta Romanis & nonnullis Italicis accipiendum est, quod ait Hieronymus *Ecclesiarum hanc esse consuetudinem, vt à presbytero aut diacono baptizatis manum Episcopus imponeret*. Sed grauis de hac Hieronymiana Episcoporum manus impositione Sirmondum inter & Aurelium quæstio exorta est; an ea nuda, simpléxque manus impositio fuerit, an vero cum chrismate coniuncta? id est an Episcopi iis, qui erant à presbyteris & diaconis tincti manus tantum imponerent? an verò etiam eos chrismarent? Hoc enim ait quidem Aurelius,[a] Sirmondus verò negat.[b] Atqui si vnum Latinæ causæ studium demas, nulla Aurelio dubitandi ratio fuit. Cur enim chrismatos ab Episcopo fuisse istos suspicemur, quibus Hieronymus nihil aliud dicit, nisi manum impositam? Aut cur ipse non dixit chrismatos, si chrismatos significare voluit? Profectò neque manum imponere *chrismare* est, neque vicissim chrismare est *manum imponere*. Plane diuersi sunt hi duo actus, vt alterum alterius nomine significari absurdum sit. Ridiculum vero est, quod respondet Aurelius *non dicere Hieronymum istos sola manuum impositione sine chrismate ab Episcopis confirmatos*. Primò ne *confirmatos* quidem dicit. Id verbum ab Aurelio est. Hieronymus tantum ait istis *Episcopum ad inuocationem Sancti Spiritus manum imposuisse*. Secundò quod non dixit *sine chrismate* manum iis impositam, eo non magis effeceris istos ab Episcopo chrismatos fuisse, quàm baptizatos, eo quod neque dixit Hieronymus eos *sine baptismo* solam ab Episcopo manus impositionem accepisse. *Manum* iis ab Episcopo *impositam* apud Hieronymum lego; *chrisma* quoque ab Episcopo iisdem ministratum non lego. Itaque ex Hieronymo stat quidem quod concedo, morem hunc eo tempore quarumdam Ecclesiarum fuisse, vt ad vicos, oppida, & castella

[a] Anaret. p. 448. Orthod. p. 117.
[b] Antirrhet. part. I. c. 6.

Anar. p. 448. 450.

castella excurreret Episcopus, & quos presbyteri ac diaconi baptizassent, iis manum imponeret; Non stat, quod vult Aurelius, eosdem quoque ab Episcopo fuisse chrismatos. Quod si roges, à quo ergo chrisma isti acceperint, quod solenue tunc temporis fuisse baptismi adiunctum concessimus; respondeo cum eruditissimo Sirmondo id eos ab ipso baptismi sui ministro vel presbytero vel diacono habuisse; ex eo more, quem hactenus obseruauimus, vt qui baptizabantur ij simul atque è lauacro egressi essent, chrismarentur. Contra nequicquam tendit Aurelius; putidas impostoris de nono sæculo nescio cuius nænias falso Damasi nomine obiiciens, quibus & eiusdem farinæ nugas, Leonis ac Ioannis III. nomina impudentissime præferentes addit. De Innocentio, & Patribus Conciliorum Hispalensis, Toletani, Parisiensis, &c. dicemus postea. Nunc satis est obseruare istos omnes post scriptum hunc ab Hieronymo librum sua illa, quæ laudantur, decreuisse, adeoque ex iis, quæ de seruato solis Episcopis chrismationis ministerio censuere, perperam atque inscite colligi presbyteris iam tum cum hæc Hieronymus scriberet (id est circiter ann. D. 370.) chrismare non licuisse. Illud multo rectius obiecisset Aurelius, quod Syluester ann. D. 325. *priuilegium Episcopis contulerat, vt baptizatum consignarent.* Sed in promptu est solutio, eaque duplex, Prior quidem hæc, quod illa Episcopi vrbici lex in sola si forte eius ciuitate seruata proximis post illum temporibus fuerit, non alibi. De tota Græcia, quam constanter eam legem repudiauerit; imo (quod potior reor) ne sciuerit quidem, iam supra demonstratum est. De Occidente, mox videbimus. Huc secundò accedit, quod cum Syluester presbyteros non planè à chrismationis iure exclusisset, sed iis potestatem alio decreto fecisset de vita periclitantes chrismandi, suamque hanc mentem ambiguis verbis expressisset, his nimirum, *propter occasionem transitus mortis*, probabile est presbyteros vetus chrismandi ius retinuisse, legem in vsum suum ita interpretantes, quasi ea quoscumque baptizarent, eosdem & chrismare iuberet, nequis fortè ex baptizatis non chrismatus moreretur. His de causis factum videtur, vt etiam post collatum Episcopis à Syluestro priuilegium, diutule retinuerint presbyteri ac diaconi pristinam chrismandi potestatem: idque eo facilius passi sunt Episcopi, quos presbyteri solo chrismate contenti, alterum baptismi ritum (quem & ipsum antea ministrarent) nempe manus impositionem, totum iis pœne vbique concesserunt. Atque eo rem deductam fuisse, quo tempore scribebat aduersus Luciferianos Hieronymus recitata eius verba liquido demonstrant. Presbyteros quidem etiam tum chrismasse quos baptizauerant & ex hoc ipso, & ex aliis Hieronymi libris apertum est. Quæso enim quid ista sibi volunt nuper à nobis descripta? *Inde venit, vt sine chrismate, & Episcopi iussione, neque presbyter, neque*

Anrret. p. 443.

Pontif. Dam.

neque diaconus ius habeant baptizandi? Nônne clarissime significant & presbyterum & diaconum, tametsi ij sine chrismate & Episcopi iussu minime baptizauerint, baptizauisse tamen cum chrismate, & iussione Episcopi? Non autem credo, baptizabant cum chrismate; nisi chrismarent. Ergo chrismasse eos tunc temporis, quos baptizabant; hinc clarum, certumque est; nempe episcopis annuentibus, & sibi ad honoris prærogatiuam vnam manus impositionem seruantibus. Non afferam quæ Sirmondus ex Commentario in Hieremiæ Lamentationes attulerat; quod eum hoc nomine pessime ab Aurelio exceptum videam, velut hominem obesæ naris scilicet, qui id opus à Hieronymiano nitore alienum esse minime olfecerit. Scio excusum esse & Rabani nomine, eique à viris eruditis attributum. Neque vero si Hieronymi non est, eo statim spernendus est. Sed ecce tibi alium ex vero atque indubitato Hieronymi opere locum; *Ac ne forte qui chrisma baptismi perdiderunt* (inquit) *desperent de chrismate reparando, scriptum est in Leuitico, quod leprosus extra castra proiectus cum ad Sacerdotem venerit, & lepra eius fuerit emundata, mittat sibi sacerdos oleum in manu sinistra, & intincto digito septies aspergat coram Domino, & tangat eodem oleo, auriculam eius, qui leprosus fuerit, & dextram manum, & dextrum pedem.* Hæc ille, qui præterquàm quod chrisma iterari posse innuit (quod est à Lâtino sacramento alienum) id *baptismi chrisma* vocat. Vnde clarissimè confirmatur, quod nos iam toties supra docuimus, chrisma ad baptismum pertinuisse, eiúsque ritum ac cæremoniam fuisse. Quod si ita est (vt esse sane vel vnus hic locus demonstrat) nemo negauerit, cuius baptizare fuit, eiusdem fuisse & chrismare. Presbyteri verò ac diaconi ius fuisse baptizare omnes veteres ac recentiores consentiunt. Superest alterum Aurelij effugium, chrismasse quidem presbyteros, sed non in fronte, quam signare solius scilicet erat Episcopi. Sed hæc sequentium temporum fuere, in quibus Innocentium primò audiemus, annis post hæc ab Hieronymo scripta circiter XLVI. id Episcopo vindicantem, vt vnus frontem neophytorum consignet, postea Gregorium presbyteris concedentem, vt pectus baptizatorum vngant; posteros denique iisdem præcipientes verticem chrismate tangere, quod apud Latinos mansit. An.D.370. quo hæc scribebat Hieronymus, iam fuisse in vsu duas illas chrismationis species somniat Aurelius, non probat, quæ neque apud ipsum Hieronymum, neque apud vllum istius memoriæ scriptorem apparent. Nam quam Syluester Romæ iam episcoporum propriam esse decreuerat, presbyteris non aliter, quam *propter occasionem transitus mortis* vsurpandam concesserat, illa vna eademque hæc est baptismi cæremonia, qua frontem, vt videtur, tam presbyter, quam episcopus linebant, vt supra est obseruatum. Frustra aliam quæsieris, quæ apud auctores vel Syluestro vetustio-

Orthod Part. 1. p. 540.

L. 2. in Habac. c. 3 T. 6 f. 89. F.

Leuitici c. 14.

Anaret. p. 446.

vetustiores, vel ei coævos nulla occurrit. Verum ergo est, quod statuit Sirmondus, vnicam ad hæc Hieronymi tempora in Ecclesiis vsitatam, cognitámque fuisse frontis chrismationem, tam à presbyteris & diaconis, quam ab episcopis ministratam; idq; Aurelius non posteriorum sæculorum moribus, ac decretis, suisve inde somniis, sed veris certisque, illius memoriæ documentis refellere debuit. Donec id præstiterit (quod nemo vnquam, scio, præstabit) manet id vnum fuisse in Ecclesiis ab Hieronymo memoratis Episcopi pro presbytero & diacono præcipuũ, quod cum omnes in baptismo chrismarent, ille vnus manũ lotis, vnctisq; imponebat. Hic vsus, hæc consuetudo erat. Iam si ius consuetudinis quæras; dicit quidẽ hic apud Hieronymum Luciferianus interlocutor id in Actis Apostolorũ scriptum esse. Sed falsum dicit; neq; ex Actis quicquam ad id probandũ adducit, neq; sane pedem in eo figit, sed hoc præsidio, velut ei diffidens, misso Ecclesiarum consuetudinem obtendit; *Etiamsi (inquit) scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.* Sed quid homo Luciferianus, id est schismaticus, dixerit vel senserit, nostra nihil refert. De Hieronymo ipso videamus. Ille ergo primo docet nulla id necessitate factum; quasi qui rite loti essent, ij Spiritu Sancto carerent, qui per episcopalem manus impositionem tradi dicebatur, *Spiritum enim ferri super aquas; sine eo non esse baptisma; verum esse baptisma, quo Spiritus Sanctus adueniat*, idque demonstrasse *Spiritus in Christum statim vt extulit caput de fluento, descensum; & qui Spiritum non potest dare, ne baptizare quidem posse; Ecclesiæ baptisma sine Spiritu Sancto nullum esse.* Diserte profitetur *se asserere in vero baptismate, Spiritum sanctum tribui, qui per manus Episcopi traditur*; idque inde probat, quod *alioqui si ad episcopi tantum imprecationem Spiritus Sanctus defluit, lugendi sint* (vt salutis exsortes scilicet, quæ sine Spiritus S. dono nulli contingit) *qui in viculis, aut in castellis, aut in remotioribus locis per presbyteros & diaconos baptizati ante dormierunt, quam ab Episcopis inuiserentur*; quod falsissimum & absurdissimum esse nemo dubitat. Secundo satis ostendit Hieronymus id non à Christo, non ab Apostolis, sed ab Ecclesia institutum; neque in Scripturis præceptum, sed vsu introductum. Nam & Luciferianum dicentem inducit *Ecclesiarum hunc esse morem, & consensum orbis instar præcepti obtinere*, & cæremonias Ecclesiasticas referentem, iisque adeo hunc quoque vsum accensentem. Atqui si hic mos eiusdem est ordinis cum istis, quos ille recenset, ritibus; omnino consequens est, vt eum non necessarium, sed pro Ecclesiæ arbitrio mutabilem fuisse confiteamur. Nam illa quidem quæ Luciferianus istic recenset, *in lauacro ter caput mergitare, egressos lactis & mellis concordiam prægustare, die dominico & per totam Pentecosten nec de geniculis adorare & ieiunium soluere*, ista inquam, iampridem

Antirrhet. a. c. 6.

pridem apud Latinos omnia antiquata, atque abolita sunt. Ergo nihil vetat ipsam quoque episcopalem manus impositionem ad hoc exemplum antiquari; atque ita sane non modo censuit, sed & fecit Romæ Ecclesia, apud quam diu est cum Episcopi baptizatis manum non magis imponunt, quam lactis mellisque concordiam prægustandam præbent. Hæc Luciferianus, quæ Hieronymus eo ipso admittit, quod non refutat. Quid dixi, non refutat? Imo & ipse diserte eadem ponit, certiusque confirmat. Nam eadem de re verba faciens *consuetudinem Ecclesiarum*, item *Ecclesiæ leges* vocat, non Domini aut Apostolorum præceptum. Quin & huius legis *necessitatem* esse rotundè negat. Sed & causam refert, qua impulsa fuit Ecclesia ad hunc inducendum morem, & rationem, quam in eo inducendo secuta est. Causam fuisse ait *Episcopi honorem*, & ex eo quodammodo pendentem Ecclesiæ cuiusque vnitatem, atque incolumitatem. Vere sane ac præclare. *Multis in locis* (inquit) *idem factitatum reperimus ad honorem potius sacerdotij, quam ad legis necessitatem.* Tum paulò post, *Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendet; cui si non exsors quædam, & ab omnibus eminens datur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot sacerdotes. Inde venit, vt sine chrismate & episcopi iussione neque presbyter, neque diaconus ius habeant baptizandi.* Nimirum idem ille schismatis metus, qui eodem alibi teste atque auctore Hieronymo, primo impulerat, *vt vnus de presbyteris electus cæteris superponeretur*, Episcopúsque diceretur, *ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret*, idem inquam ille schismatis metus Episcopi ita constituti dignitatem sartam, tectamque tueri ac conseruare persuasit; qua incolumi, saluam fore Ecclesiam, soluta pessum ituram credebant. Eo factum, vt in omnibus Ecclesiasticis actibus suas quasdam esse eius partes voluerint, vt omnia ab eo pendere, nihil sine eo ratum, firmumque esse intelligeretur. Itaque ne quis in Ecclesiam, quod omnium primum ac præcipuum est, absque Episcopi auctoritate ingredi posse putaretur, baptismi, qui Ecclesiæ veluti quidam aditus, quædamque (vt sic dicam) ianua est, dispensationem presbyteris quidem & diaconis permiserunt, sed ita tamen vt res tota Episcopo velut auctore, atque auspice dispensaretur. Atque vt hic ad Episcopum ordo ac respectus clarior exstaret, & ab omnibus cerni atque animaduerti facile posset, placuit baptismi ministros neque iniussu Episcopi, neque sine chrismate ab eo confecto vnquam baptizare. Sic enim fiebat, vt presbyteri se ab episcopo pendere, eique subiectos & obnoxios esse, obliuisci ne si vellent quidem, possent tamen. Parique de causa illud etiam, quod pseudo-Dionysius supra obseruabat, institutum est, vt neque presbyter quicquam esset, qui ab episcopo ordinatus non esset, neque id altare sacrum haberetur, & Eucharistiæ atque oblationum capax, quod non esset ab eodem dedicatum.

In Tit. 1.

De Hieron Eccl. c. 4.

tum. Sed ne sic quidem satis cautum esse putarunt episcopalis dignitatis incolumitati. Itaque & illud Latinis placuit (nam apud Græcos quidem nihil huiusmodi reperitur) vt baptizatis, postquam ij & iussu, & suo chrismate à presbyteris initiati essent, veluti re nondum plane peracta, ipsi postea manum imponerent; & ob eam rem in vicos, & castella, & loca remotiora in paroecia sua constituta excurrerent; ne scilicet quisquam homo in tota Ecclesia esset, qui non aliquid ipsis proprie deberet. Hæc ergo episcopalis manus impositionis, & cæterorum eodem pertinentiū rituum, ex Hieronymo quidem, & sane etiam ex vero, causa fuit. Si vero rationem huius instituti exigas, quæ talibus decretis honestior species quæri solet, hanc idem edit Hieronymus. *Quod si hoc* (inquit) *loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum Sanctum, quem nos asserimus in vero baptismate tribui, disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post adscensum Domini Spiritus Sanctus ad Apostolos descendit.* Nimirum ne absurdum videretur Spiritum Sanctum dici iis ab episcopo per manus impositionem tradi, qui iam eum in baptismo acceperant, huic absurdo inde quæsitus color, quod & in Apostolos Spiritus post ascensum Domini descendit; qui tamen iis iam antea fuerat à Domino traditus. Hanc ergo huius moris rationem obtenderunt; vt Apostoli Spiritum, tametsi iam antea & in baptismo, & ex diuino Magistri flatu postea haustum, iterum ipso Pentecostes die acceperunt; ita quoque consentaneum, certe minime absurdum esse, vt Spiritum neophyti, licet iam baptizati, manu & imprecatione antistitis acciperent. Qua ratione diu postea vsum quoque reperimus Rabanum ad tuendam duplicem illam chrismationem, quam Latini iam eius æuo (id est sæculo Christianismi nono) neophytis conferebant; quia bis Spiritum acceperunt Apostoli; prius ex ore Christi; secundò de cœlo. Atque hæc quidem ratio quam sit infirma & futilis inde satis intelligitur, quod ille Sancti Spiritus de cœlo in Apostolos descensus res fuit plane extraordinaria; non adeo in cuiusquam exemplum trahenda. Ergo neque ea Innocentio, & aliis satis fuit; qui (quod postea audiemus) vt hanc datam Episcopis ab Ecclesia prærogatiuam defenderent, alio confugerunt; nempe ad id, quod in Actibus legimus Apostolos Samaritanis à Philippo baptizatis manus imposuisse; eoque (vt credibile est) respiciebat Luciferianus apud Hieronymum interlocutor, cum diceret, *Exigit vbi scriptum sit? In Actibus Apostolorum.* Hæc ergo est Hieronymi de toto hoc negotio sententia, vt aperta & candida; ita verissima. Bellarminus fumos frustra in eam spargit: *Hieronymus* (inquit) *non negat solu Episcopus licere confirmationem dare post baptisma; imo hoc affirmat;* & infra *id ipsum probat exemplo Apostolorum, qui in Samariam profecti sunt, vt eos confirmarent.*

L. 1. de instit. Cler. c. 30.

L. de Confirmat c. 11. §. sextum.

marent, quos Philippus baptizauerat. Vide primò, vt tergiuersatur, neque id audet clare eloqui, quod ait Hieronymus! sed verbis ambiguis lectori illudit! Nam Hieronymus quidem *episcopum manum baptizatis imponere* dicit, *confirmationem dare* nusquam dicit. Sed quia intelligebat homo Iesuita nullam apud suos hic esse manus impositionem; chrismationem solam esse, merito veritus est Hieronymi verba, quibus suum dogma iugulari videbat vsurpare. Itaque alia pro sua vafritie delegit, quæ & ad Hieronymi sensum inflecti possent, & suæ causæ nihil nocerent. *Confirmationem dare* dixit, quod ea phrasi & manus impositio, de qua Hieronymus, & *chrismatio*, qua Latini vtuntur, æque significetur. Remota ergo Iesuitica ambiguitate respondeo, si confirmationem suam (id est chrismationem) intelligit, eam Hieronymum non modo *solis Episcopis* (quod ille inuerecunde ait) non vendicare; sed contra, clare liquidoque (vt supra demonstraui) statuere etiam presbyteros, etiam diaconos, *cum chrismate baptizare*. Sin (quod necesse est) *manus impositionem* dicit, quid ad ipsum hæc manus impositio, quam Latini totam ex hoc suo (vt loquuntur) sacramento iampridem exterminauerunt? Tum & hanc ipsam apud Latinos iam ante aliquot sæcula antiquatam manus impositionem ait quidem Hieronymus ab episcopis, non autem à presbyteris in quibusdam Ecclesiis ministrari (quod nemo negat) ex iure diuino, ex Domini vel Apostolorum præcepto (quod aduersarij contendunt) ministrari, nusquam dicit; *multis in locis factitari ad honorem potius sacerdotij, quam ad legis necessitatem* (quæ nostra est sententia) disertissime dicit. Quod vero in sequentibus memorat Apostolos Samaritanis manus imposuisse; id non eo facit, vt probet non alij, quam episcopo licere manum neophytis imponere (quod nullo pudore confinxit Bellarminus) sed vt quod Luciferiani obiiciebant, id occuparet ac refelleret. Sic enim sermonem illum orditur, *Si autem illud obijciendum putas*, quia cum audiissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, qui cum venissent ad eos, orauerunt pro eis, vt acciperent Spiritum Sanctum, & cætera, ad quæ vt supra diximus, respondet aliam fuisse illorum Samaritanorum; aliam esse Arianorum, quibus Luciferiani tunc manum imponebant, rationem. Quæ vt omnes vident, nihil ad eam, quam hic Bellarminus comminiscitur, probationem pertinent. Sed quid ille tandem ad superius obiecta Hieronymi verba respondet? Ille vero ait *Hieronymũ causam istic reddere, cur id voluerit Dominus proprium esse Episcoporũ, quia id requirebat honor summi sacerdotij. Nam vt paulò post ipse idem* (inquit) *magis explicat, necesse est in singulis Ecclesiis vnum esse Episcopum, ne si multi sint pares, & non ad vnum summa referatur, schismata fiant. Hinc igitur Dominus voluit quædam esse propria Episcoporum, vt inde eorum eminentia*

vb. supra fol. 50. L.

nentia supra cæteros appareret. Eo vt vides, omnis istius cauillatio redit, vt Hieronymus senserit ac docuerit, non Ecclesiæ homines, quod nos dicebamus, sed Dominum ipsum huius legis de manu à solo Episcopo, non autem à presbytero, neophytis imponenda auctorem ac latorem fuisse, eamque ob illas rationes tulisse scilicet, quas hoc loco recenset Hieronymus. Primò si ita est, Latini grauissimi criminis rei sunt, qui rem vt iste narrat, ab ipso Domino & quidem grauissimis de causis institutam iampridem antiquarunt, episcopalem scilicet manus impositionem. Tum & grauis est Bellarmini, & cæterorum fere Romanæ scholæ Theologorum, ipsorumque postremo Florentinorum ac Tridentinorum Patrum error, qui contra Dominicam (vt iste vult) institutionem, putant confirmationem illam suam Pontificis Latini iussu posse extra ordinem etiam à presbyteris conferri; quasi dicant Domini mandata licere violare *extra ordinem*, si modo sui Papæ accesserit auctoritas. Nisi fortasse isti respondeant Hieronymi de sua manus impositione scita nihil ad se pertinere, qui eam nulli vsurpant, sed rem longe diuersam, chrismationem scilicet. Sed, vt ad ipsum rei caput veniam, falsissimum est, & ab omni veri specie alienum hunc esse Hieronymi, quem illi Bellarminus tribuit, sensum, vt scilicet intellexerit *Dominum ipsum voluisse & constituisse hoc propriũ esse Episcoporũ* manus baptizatis imponere. Non repetam ea, ex quibus nuper demonstraui Hieronymum id institutum ad Ecclesiam, non ad ipsum Dominum referre. An ille scilicet si aliter sentiret, Luciferianum tunc esse *Ecclesiarum morem* dicentem, *& consensum orbis instar præcepti obtinere* causantem, & ritus mere Ecclesiasticos obiicientẽ nõ refelleret? An pateretur Domini præcepta cum alterius, id est Ecclesiastici ordinis institutis falsò ac periculose commisceri? An ipse aduersarium imitatus *Ecclesiarum consuetudinem* vocaret, quam Domini Iesu institutionem esse sciret, ac censeret? An denique id *sẽ in multis locis factitari* reperisse diceret, quod esset à Domino præceptum? Atqui hoc ipsum, quod in *multis*, non in omnibus *locis* ita factitarent, arguit non id fuisse à Christo traditum, in quo quæcumque præcepta sunt, & instituta, ea vbique valere debent. Huc accedit, quod de Domini voluntate aut institutione nullum apud Hieronymum in toto hoc sermone verbum. Ait *hanc esse Ecclesiæ consuetudinem*; negat *ad heresim transferendas Ecclesiæ leges*; ait *id multis in locis factitari*, ait id ex summi sacerdotis dignitate venisse; nusquã ex Christi vel præcepto, vel voluntate. Quis tam exiliter, tamque ieiune de iis, quæ à Domino instituta esse credit, vel locutus est vnquam, vel etiam nunc loqui sustineat? Hieronymus quidem certe non ita solet; cuius elocutio sic ardet, sic incitata rapitur, vt vltra, quam citra veri metas longe sæpius feratur. Sed nihil opus est longa disputatione

tatione ad demonstrandam Bellarminiani commenti absurditatem. Nam & aduersarius fatetur, & res ipsa loquitur, quisquis id muneris solius episcopi proprium esse voluit, eo illum in hac ferenda lege spectasse, vt ita episcopi supra cæteros Ecclesiæ ministros dignitas, atque eminentia appareret. Iam vero qui putare potuit Hieronymus id consilij Dominum in animo habuisse, à quo ipse non semel, neque obiter, sed sæpius ac ex professo docet nullam episcopis supra presbyteros dignitatem, auctoritatem, vel eminentiam datam fuisse? à quo nullos, vt id vocabuli iam vsurpatur, *episcopos* in Ecclesia constitutos esse putat? *Sicut ergo* (inquit) *presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos; ita Episcopi nouerint se magis consuetudine, quam dispositionis Dominicæ veritate presbyteris esse maiores.* Dominus ergo quos non *disposuit*, eorum honori cautum esse voluit scilicet! Quam non instituit eminentiam, ea vt appareret, prouidit? Denique qui nulli tum adhuc erant episcopi, iis solis manus impositionem commendauit! Quis non videt commenti absurditatem? Ex Hieronymi sententia nulla episcopis per *Dominicam dispositionem* attributa est supra presbyteros maioritas, vel eminentia. Ergo neque per eam quicquam institutum est, quo illa eminentia appareret, Hieronymo quidem iudice. Atqui patet vel ipso fatente Bellarmino, sentire Hieronymum manus impositionem solis Episcopis ideo attributam, vt per eam appareret Episcopi supra presbyterum eminentia. Ergo & illud necessario confitendum est non putasse Hieronymum manus impositionem solis Episcopis *Dominica dispositione* attributam fuisse. Iam cum à Domini voluntate atque institutione non putarit Hieronymus profectum hoc episcoporum priuilegium; omnino necesse est, vt id quod & verba eius loquuntur, & nos supra docuimus, virorum Ecclesiasticorum voluntate, atque vsu inductum & institutum fuisse existimauerit. Nempe vt ille episcopos presbyteris maiores factos censuit, non *dispositionis Dominicæ veritate*, sed *Ecclesiæ consuetudine*; ita & quod ex ea episcopi eminentia pendet, manus imponendæ priuilegium, itidem quoque putauit, non Domini dispositione, sed Ecclesiæ consuetudine apud Christianos inualuisse. Atque ita subuerso Bellarminianæ cauillationis fundamento, apparet duplicis illius interpretamenti vanitas, quo aduersarius disertissima illa Hieronymi verba diluere conatus est, *multis in locis idem factitatum ad honorem potius sacerdotij, quam ad legis necessitatem.* Primò enim *legem* referri vult non ad legem manus neophytis imponendæ, sed ad legem salutis consequendæ. Secundò, *si id minus placeat*, ait *dici posse loqui Hieronymum de lege, quæ sumatur ex natura rei, vt sensus sit id esse tributum solis Episcopis, non ob legis necessitatem, id est non quod id necessario requirat natura rei, quasi aliter fieri non posset, sed quia voluit Dominus hac re honorare*

In Tit. 1 Vid. & ep. 83 ad Ocean & 85. ad Euagr.

norare episcopalem dignitatem. Ac posterior quidem hæc interpretatio nullum hic habere locum potest; quia *supponit* (vt loquuntur) Dominum id Episcopis priuilegium contulisse; quod ab Hieronymi mente procul abfuisse nuper demonstraui mus. Sed & eo laborat, quod legem vult hic accipi pro ipsius rei natura, quod in istiusmodi rebus plane est inusitatum; imo vulgari humani sermonis vsui plane contrarium, in quo vt notum est, *natura* opponi *lex* solet; & aliquid, vt loquuntur, *positiuum*, & vel à Deo, vel ab hominibus præter ea, quæ nobis innata sunt, constitutum significare. Si id, quod vult Bellarminus, habuisset in animo Hieronymus, omnino dixisset, *non ex natura rei, sed ex Domini lege datum hoc episcopis priuilegium; ita cupientis episcopalem dignitatem eminere.* Ille vero plane aliter dixit, id factitari *ad sacerdotij honorem, non ad legis necessitatem.* Ergo necesse est *legem* hic accipi pro mandato diuino, cui scilicet necessario parendum est; quasi diceret nullius legis necessitate, sed solo sacerdotij honore motem illum in Ecclesiam inductum esse, vt à solis Episcopis manus neophytis imponerentur. Tertiò & in eo peccat hæc glossa, quod Hieronymum facit dicentem id esse tributum Episcopis, quod ille non dicit. *Et multis in locis* (inquit) *idem factitatum reperimus*, &c. Magnum est inter vtrumque discrimen. Illud legem latam significat, qua id præcipui episcopis decretum sit; hoc non aliud, quam ita fieri pluribus in locis. Hoc optimè cum verbis sequentibus cohæret, *ad honorem sacerdotij potiùs, quam ad legis necessitatem.* Illud vix ac ne vix quidem cum iis coniungi sine βαττολογία potest. Denique inauditum est *legis necessitatem* id significare, quod fingit Bellarminus, *non quod natura rei id necessario requirat.* Debuerat tam mirabilis locutionis exempla ex Hieronymo, vel ex aliis idoneis auctoribus proferre. Alioqui si cuique liceat scriptorum orationi peregrinos, & inusitatos sensus pro sua libidine, sine vlla ratione, & absque vllo exemplo affingere, nihil erit in istis auctoribus adeo clarum, certum, atque perspicuum, quod non possit à sophistis aliò detorqueri. Non est melius prius interpretamentum. Vbi enim vnquam fando auditum est *legis necessitatem* dici pro certa & immutabili salutis consequendæ ratione? Si *salutis legem*, vel *leges* dixisset Hieronymus; speciem haberet Bel armini interpretatio. Nunc cum legem simpliciter dixerit, eiusque necessitatem nude *sacerdotij honori* opposuerit; nemo non videt hoc eum velle quod neophytis soli Episcopi manum, non etiam presbyteri, multis in locis imponunt, id ita fieri, non quod aliqua Dei lege necessario id factitare & obseruare iubeantur, sed vt ea ratione Episcopatus honoretur. Iam nulla Dei lege id præceptum esse probat Hieronymus, quod Deus & Spiritum & salutem etiam iis largitur, qui morte præripiuntur, antequam ab Episcopo manus impositionem susceperint. Nimirum

sic argumentatur ex communi sui sæculi errore, quo salutis exsortes esse putabantur, qui absque baptismô, imo etiam absque Eucharistiâ moriebantur, quôd de vtroque illo sacramento lex Domini exstaret. Ergo ex hac hypothesi nullam esse de episcopali manus impositione legem eo argumentatur, quod salute fruerentur etiam qui sine ea moriebantur, modo baptizati à presbyteris fuissent.

T. 4. edit. Erasmi. 9. Mar. Victorij.

Hoc loco commemorandum esset epistolæ ad Rusticum Narbonensem de septem ordinibus, quæ inter Hieronymi opera vulgo circumfertur, testimonium, eadem omnia tum de episcopo, tum de chrismate cum Hieronymo statuentis. Sed quia nos eruditis id opusculum ab Hieronymo plane alienum esse censentibus, rerum ipsarum euidentia victi libenter assentimur, eius de hoc argumento sententias in sequentia tempora differemus. Atque hæc quidem de Hieronymo satis.

Quo autem ille tempore hoc aduersus Luciferianos volumen scripsit, eo ipso Romæ sedebat Damasus ann. D. 367. factus vrbis Episcopus, 385. mortuus. Ex eo Bellarminus,[a] & Aurelius[b] epistolam quintam afferunt, quo probent solis Episcopis licere confirmationis sacramentum conferre. Sed illi quidem de more inscite; atque inerudite. Nam epistola (præterquam quod de solâ manus impositione loquitur) apertissime est apocrypha, eiusdem cum iis ordinis, quas supra notauimus, ab inuerecundo impostore sub ipsa noni sæculi initia confictas, ante quod tempus à nullo Ecclesiasticorum scriptorum memoratæ cognoscuntur. Falsam esse hanc arguunt præter plurima, quæ cum aliis eiusdem furfuris decretalibus communia habet, etiam appositi in fine consules, *Liuius & Theodosius*. Huiusmodi enim consulatum nullis in fastis occurrere etiam ipse Crabbus obseruauit. Damasi vero non esse orationis incultæ squallor, & barbaries, & verbosissima loquacitas produnt. Alium enim fuisse Damasi characterem ex iis discimus, quæ vel ipsius, vel de ipso apud Hieronymum legimus. Vide sis eruditissimum Blondellum nostrum. Itaque & has pseudo-Damasi nænias nos pro instituto in noni sæculi, quo ex natæ videntur, tempora reiicimus.

a de Confirm. c. 9. septimus.
b Anaret. p. 413.

Not. ad h. epist.

De epist. p. 316.

CAPVT

CAPVT XXIII.

Quintum testimonium, Ambrosij. Sextum, Prudentij. Septimum, Synodorum trium Africanarum. Octauum Synodi Toletana. I. Absurdissima ad hanc tum Petri Aurelij, tum Bellarmini somnia discutiuntur.

AMBROSIVS, qui Hieronymo paulo vetustior, iis ipsis temporibus floruit, quibus ille Dialogum contra Luciferianos scripsit, quique ann. D. 397. in Domino obdormiuisse fertur, pauca habet ad hanc disputationem pertinentia. Nam libri de iis, qui *initiantur mysteriis*, item *de Sacramentis*, ex quibus multa laudantur, non sunt Ambrosij, sed adulterini ignoti auctoris fœtus: quod à Roberto Coco in censura fuse est demonstratum. Eum adeat qui volet. Sex quidem certe de sacramentis libros Antonius Arnaldus, Sorbonicus Doctor, nonnisi dubitanter, & cum hac exceptione laudat, *si tamen Ambrosij sunt*. Commentarium vero in Epistolam ad Hebræos, ex quo quædam Ambrosij nomine citat Arcudius, omnes vtrarumque partium eruditi Ambrosij nequaquam esse confitentur. Sed neque Romani illius Hilarij est, cuius esse supra diximus commentarios in reliquas Pauli epistolas Ambrosij nomen præferentes. Farrago est ex Hieronymo, Chrysostomo, & aliis à maleferiato aliquo collecta, & Hilariano operi, nequid in Paulum deesset assuta; vt monuit non ita pridem eruditissimus Blondellus noster. Ex libro de Salomone, de quo dubitat Erasmus [a], an vere sit Ambrosij hæc attulit Petrus Aurelius [b], *Moyses in cantico Deuteronomij*, Lactauit eos mel ex petra, & oleum de solida petra, *id est, quod dulcem daturus is* (Christus) *esset Euangelij suauitatem, aut Spiritum S. anctum per chrismatis vnctionem*. [c] Nimirum is scriptor quicumque est, Euangelicæ gratiæ suauitatem, *mellis*: Spiritum Sanctum, *olei* nomine & imagine à Moyse illic significari vult. Porrò *Spiritum per chrismatis vnctionem dari à Christo*, ideo dicit; primò, quod is Spiritus chrismate adumbraretur & significaretur in mysterio initiationis Christianæ, hoc est in baptismo; secundò, quod in ipso illo mysterio detur à Christo; phrasi (quod sæpe diximus) symbolica; non quod ipsius chrismatis vi & operatione (si proprie loquendum est) Spiritus conferatur.

Ambrosio superfuit Prudentius, Poëta Christianus; qui ann. D. 357. natus, ann. D. 404. Cathemerinon scripsit, vt erudite obseruat Sirmondus. [d] Ex eo Bellarminus & alij hæc describunt;

1. edit. in Ambrosio.

De la freq. comm. Part. 1. c. 13.

Apol. Hier. de Episc. sect. 2. pag. 38.

[a] Præfat. in T. 4. Ambr.

[b] A. 1ᵃ. p. 4??. & Orthod. p. 325.

[c] Ambros. de Salom. c. 3.

[d] Not. ad Eunod. in psychomach.

Post inscripta oleo frontis signacula, per quæ
Vnguentum regale datum est, & chrisma perenne.

Item hæc ex alio opere:

Hymn. ante Somn.

Cultor Dei memento	*Rorem subiisse sanctum,*
Te fontis & lauacri	*Te chrismate innotatum.*

In priore loco pro *frontis* (quod mendosum est) legendum *fronti*. In fine secundi versus pro *chrisma perenne*, Sirmondus legit *chrisma salutis*. in loco posteriore pro *innotatum* (quod durum est, & barbarum) legendum *innouatum*. Iam ex his Prudentij apparet post baptismi lauacrum chrismatos fuisse, idque chrisma regni cœlestis, quod in Christo adimus, mysticum apud veteres fuisse symbolum (quod nemo negat,) Fuisse idem proprie dictum, & re à baptismo distinctum sacramentum (quod aduersarij contendunt) non apparet. Quin imo quod ait Prudentius *Dei cultorem* fuisse *chrismate innouatum*, id satis significat chrismationem ad παλιγγενεσίαν, siue regenerationem, & renouationem nostram pertinuisse, adeoque baptismatis, quod vnicum eius sacramentum est, partem vel cærimoniam fuisse. Id vnum est præcipue in priori Prudentij loco obseruandum, quod fronti inscriberetur chrismatis signaculum; hoc est quod frons chrismaretur. Cum autem in altero Poëtæ sacri loco ipsa verborum series doceat chrisma *sancti fontis*, siue *lauacri* rori; id est baptismo, connexum, coniunctumque fuisse; hinc non obscure colligere est ipsum baptismi chrisma tunc temporis, non *pectori*, aut *vertici*, quod postea obtinuit, sed fronti inscriptum fuisse; quod sentit Sirmondus [a], contra, sed nequicquam, tendente Aurelio [b].

a Antirrhet. 1. c. 1. p. 19. b Orthod. Part. 2. c. 5.

Huc pertinent Synodi Africanæ, & Toletana I. A. enim D. 390. habita est Carthaginensis secunda, cuius extat hic canon; *Fortunatus Episcopus dixit; si iubet sanctitas vestra suggero. Nam memini præteritò Concilio fuisse statutum, vt chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non & puellarum consecratio, à presbyteris non fiant. Siquis autem emerserit hoc faciens, quid de eò statuendum sit? Aurelius Episcopus dixit. Audiuit dignatio vestra suggestionem fratris, & coëpiscopi nostri Fortunati. Quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis Episcopis dictum est, Chrismatis confectio, & puellarum consecratio, à presbyteris non fiant. Vel reconciliare quemquam in publica missa, presbytero non liceat; Hoc omnibus placet.* Hæc illi. Syluester iam anteà ann. D. 325. itidem quoque Romæ decreuerat, ne chrisma ab alio, quàm ab Episcopo conficeretur. Ergo vt antè Syluestrum Romæ, ita & antè Concilium proximè hoc Carthaginense præcedens, in Africâ presbyteri chrisma conficiebant. Quod enim ne in posterum fiat hi vetant, id hoc anteà factum fuisse liquidò arguit. Si verò presbyteri chrisma & antè ann. D. 325. Romæ, & in Africâ antè ann. D. 389. conficiebant; quantò magis eò vtebantur, id est chrismabant?

c 3 T. 1. Conc. p. 703.

Sed &

Sed & hinc obiter est obseruandum Syluestri temporibus, & posteà ad ann. D. 390. Romani episcopi decreta nullò in numerò fuisse apud Afros; quæ si in aliquô fuissent, profectò post collatum à Syluestro Episcopis id priuilegium, presbyteri in Africa desiissent chrisma conficere; quod tamen aliter factum, hinc constat. Quin & Afri id ipsum, quod Syluester antè decreuerat, nunc decernentes, decreti eius nulli meminerunt; quod tamen in primis commemorari decebat, si se, suósque presbyteros eô teneri putassent. Sed ne id quidem sciuisse videntur; adeò nihil ad se pertinere & ipsi, & ipsorum maiores censebant.

Sequitur tertia Carthaginensis Synodus ann. D. 397. habita; cuius est superioris similis canon; *vt presbyter inconsultô Episcopo, virgines non consecret; chrisma verò numquàm conficiat.* Quod isti antè annos septem iam interdictam presbyteris chrismatis confectionem de integrô iterùm vetant, id arguit priori interdictioni malè paruisse presbyteros. Quarè, nisi quod graue iis erat eô abstinere, quod anteà licuerat? Quod verò & hæc, & superior Synodus *conficere* quidem *chrisma* prohibet; eô vti non prohibet, id clarissimè demonstrat presbyteris vtendi; id est chrismandi ius, integrum etiam posthac in Africâ fuisse. Quod disertè confirmauit Carthaginensis IV. Synodus, anno proximò, id est D. 398. habita; quæ hæc duabus superioribus consentanea decernit; *Presbyteri, qui per diœceses, Ecclesias regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed à suis, nec per iuniorem clericum, sed aut per se ipsos, aut per illum, qui sacrarium tenet, ante Pascha solennitatem chrisma petant.* Nimirum solenne tum erat Paschali nocte competentes baptizare. Itaque presbyteros antè id tempus, de chrismate sibi prospicere necesse erat, quô eos, quos baptizabant, vngerent. Ac anteà quidem ipsi sibi satis per se consulebant, cum iis liceret *chrisma conficere.* Nunc ademptô duarum Synodorum decretis hoc iure, eos necesse erat ad Episcopum cursitare chrismatis petendi caussâ, cuius conficiendi potestas ei soli erat attributa. Ergo chrisma in Africa his temporibus presbyteri, non conficiebant quidem ipsi, neophytis tamen administrabant; hoc est chrismabant.

c. 36. T. 1. Conc. p. 712.

c. 36. T. 1. Conc. p. 729.

Hispanorum idem qui Afrorum, per illa quoque tempora vsus fuisse videtur, Toletani enim Patres ann. D. 400. canonem hunc, trium Africanorum, quos modò exhibuimus, geminum in hæc verba ediderunt; *Quamuis penè vbique custodiatur, vt absque Episcopô chrisma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis vel prouinciis Presbyteri dicuntur chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium, nisi Episcopum, chrisma facere, & per diœcesim destinare; ita vt de singulis Ecclesiis ad Episcopum antè diem Paschæ Diaconi destinentur, aut subdiaconi; vt confectum chrisma ab Episcopô destinatum ad diem Paschæ possit occurrere.* Epi-

c. 20. T. 1. Conc. p. 740.

ſcopo ſane certum eſt omni tempore licere chriſma conficere; ſine conſcientia autem Epiſcopi, nihil penitus faciendum. Statutum vero eſt diaconum non chriſmare, ſed presbyterum abſente Epiſcopo, præſente vero, ſi ab ipſo fuerit præceptum. Huiuſmodi conſtitutionem meminerit ſemper Archidiaconus, vel præſentibus, vel abſentibus Epiſcopis ſuggerendam, vt eam Epiſcopi cuſtodiant, & presbyteri non relinquant. Hæc illi, ex quibus diſcimus primò, ne anno quidem D. 400. quo vbique in Hiſpania abſtinuiſſe à cõficiendo chriſmate preſbyteros, ſed tantum pæne *vbique* hoc eſt in pleriſque Hiſpaniæ prouinciis; & aliqua adhuc *loca*, ſiue *aliquas prouincias* fuiſſe, in quibus *presbyteri chriſma conficerent*. Id vero certiſſimo argumento eſt chriſmatis, etiam conficiendi, ius preſbyteris ab antiquo fuiſſe. Cur enim id in aliquibus prouinciis Hiſpaniæ factitaſſent preſbyteri, niſi id per anteriores Eccleſiæ leges, moreſque licuiſſet? Certè ſi lex, ſi conſuetudo antiqua contra fuiſſet, non erant eius mentionem hoc loco omiſſuri Toletani Patres. Nunc non aliud in iſtos præfantur, niſi *pæne vbique* aliter fieri; ſiue de Hiſpania, ſiue etiam de orbe Chriſtiano id eorum dictum intellexeris. Fortaſſe enim ita annis ſuperioribus decreuiſſe proximos Afros inaudiuerant. Iam, eo ipſo ſatis demonſtrant ſe in hoc ſuo decreto faciendo non ius diuinum, non veteres Eccleſiæ canones, non denique priſcam ſuperiorum temporum conſuetudinem, ſed vnum præſentis Eccleſiæ apud pleroſque, ac *pæne vbique* morem, atque vſum ſecutos eſſe. Itaque neque ea reſcindunt, quæ antehac ſecus acta erant. Tantum edicunt, ne in poſterum ita fiat. *Placuit EX HAC DIE* (inquiunt) *nullum alium, niſi Epiſcopum chriſma facere.* Ergo factum ante hanc diem à preſbyteris chriſma, factamque ex eo chriſmationem valere, ac vigere ſua hac ſententia iubent. Ergo nullo diuino iure preſbyteris confectione chriſmatis interdictum eſſe putabant: quod ſi iure vetitum fuiſſet, nullam vim habere potuerat; adeoque reſcindi nunc debebat quodcumque etiam ante hanc diem factum erat à preſbyteris chriſma, irritæque cenſendæ erant, quæcumque factæ eſſent ex eo chriſmationes; vt hodie irrita haud dubie apud Latinos foret ſi qua ex chriſmate à preſbytero confecto chriſmatio miniſtrata eſſet. Quo & illud pertinet, quod ſuam hanc conſtitutionem Toletani Patres tanta cura iubent *ab Archidiacono ſemper ſuggeri vel præſentibus, vel abſentibus Epiſcopis.* Quorſum hæc tanta ſollicitudo? Nimirum nouum erat hoc ius, hactenus inauditum; quod niſi ſedula atque aſſidua Archidiaconi ſuggeſtione ſingulis demonſtratum, atque animo infixum fuiſſet, facile neſciri vel certe in obliuionem ac deſuetudinem venire poterat. Denique eadem de cauſa factum eſt, vt de cæteris præter Paſcha temporibus, ſiquando aliquos, vel aliquem chriſmari neceſſe eſſet, Epiſcopo quidem licere tum quoque chriſma conficere certo definierint; preſby-

presbyteros ab eodem his certe occasionibus conficiendo plane, penitusque arcere ac prohibere ausi non fuerint, tantum decreuerint, *sine conscientia episcopi nihil penitus faciendum*, id est, vt liquet, vel inscio, vel inuito Episcopo nihil huiusmodi aggrediendum; Quo manifeste concedunt, vt etiam presbyter talibus temporibus, modo non inuito, neque inscio episcopo, chrisma conficere possit. Atque hæc de chrismatis quidem confectione Patres Toletani decernunt; noua, vt apparet, & ex eodem illo, quod supra notabat Hieronymus, extollendæ ac significandæ episcopatus eminentiæ consilio. Nimirum vt manus impositionem ad *sui sacerdotij honorem* sibi solis primo vindicauerant Episcopi, baptismalium cærimoniarum vltimam, ita & hinc gradu facto ad chrisma, alterum baptismi ritum, grassati sunt; huiusque primò conficiendi, postea & ministrandi ius presbyteris ereptum, sibi quoque solis ex eodem typho attribuerunt. Sed hæc post fuere. Nunc quidem (quod secundo obseruandum est) chrismatis solam cōfectionem sibi assumunt; vsum, id est chrismationem, presbyteris non aliter, quā ipsam baptismi lotionem permittunt, nulla noua lege lata, nisi hac vna, ne posthac diaconis (quod antea erat) fas esset chrismare. *Statutum vero est Diaconum non chrismare:* in illa nempe ipsa Synodo id statutum est. Antea aliud ius erat, quin & alibi extra Hispaniam, etiam postea fuit, vt audiemus. Ita de Diaconis. *Presbyterum vero* (inquiunt) *absente episcopo, chrismare; præsente vero si ab ipso fuerit præceptum.* Ergo hæc lex in Diaconos solos facta est; De presbyteris nihil noui decernit: tantum quod in vsu erat, id vt obtineat, monet. Nam quod *præsente episcopo, nisi eius iussu chrismare presbyterum* vetant, id iam obtinebat, ex quo prælatus erat presbyteris episcopus; vt *non chrismare, non baptizare, non pœnitentem reconciliare, ne vsitatissima quidem & infima sui ordinis ministeria*, si adesset episcopus, inuadere, vel attingere, nisi eo imperante, vel certe annuente, auderent presbyteri; vt P. ipse Aurelius non confitetur modo, sed etiam defendit. Ex hoc ergo canone liquet chrismare ann. D. 400. presbyteris in Hispania æque licuisse, ac baptizare. Id non aliis, quam diaconis vetitum. Presbyteris chrismatis sola confectio prohibita; confecti vsus, atque ministratio relicta. Aurelij turbas nihil moror; qui Sirmondo hæc & candide confitenti, & fortiter defendenti frustra obstrepit; clamans Patres Toletanos *concedere* presbyteris, *vt chrisment ac consignent neophytos; non concedere, vt chrisment, consignentque eorum frontes.* Quasi vero chrismare neophyti frontem non sit neophytum chrismare. Qui ergo hoc presbyteris concedit: cur nos suspicemur, illud non concedere? Scio postea in vsu fuisse, vt presbyteri non frontem, sed vel pectus, vel verticem (quod serius licet inuentum, tandem præualuit) vngerent. Sed promat Aurelius vel vnum To-

letanæ

Anar. p. 440. Orthod. Part. 1. p. 131. Vid. Conc. Carth. 2. c. 9. Gelas. ep. 9. Conc. Hisp. 2. c. 9.

Anar. p. 440. Orthod. Part. 1. c. 1. p. 534.

letana Synodo vetuſtiorem teſtem, qui iſtius excluſa fronte chriſmationis meminerit. Non poteſt. Nullus dicit; nullus meminit. Omnes, qui ante id æuum vixerunt, vel *vnctionem & chriſmationem* tantùm, nulla facta eius, in quo fieret, membri mentione nominant, vel ſi partes corporis, quæ vngebantur, memorant, diſerte in iis omnes frontis meminerunt, vt ex Græcis pſeudo-Clemens, Cyrillus, Patres Conſtantinopolitani (& ſane in tota recenti Græcia, etiam hodie presbyter frontem chriſmat) ex Latinis Tertullianus, & Prudentius. Quæ ergo iſta eſt Aurelij temeritas iubentis, vt chriſmationem à Toletanis Patribus memoratam de ea quidem intelligamus, quæ nuſquã ad eorum vſque memoriam in tota Græca, Latinaque Eccleſia extitiſſe deprehenditur? de ea vero non capiamus, quam vnam in omnibus veterum ad id vſque locorum monumentis reperire eſt? Hanc quidem quæ nunc à presbyteris extra frontem fit, chriſmationem Aurelius alibi antiquiſſimam eſſe negat, eamque *vetuſtos omnes interpretes* ait *ad Syluestri, aut Innocentij tempora retuliſſe*. Atqui ea ad Syluestrum referri non poteſt: qui de fronte, vel pectore, aut vertice nullum verbum facit: tantum iubet *presbyterum propter occaſionem tranſitus mortis baptizatos linire*; quod & ex illius, proximæque antiquitatis vſu, & ex legis conſilio de frontis chriſmatione interpretandum eſt. Nam Sylueſter *ſimpliciter & ſine adiuncto* baptizatum *chriſmate liniendum* dicit; & tota illa ac ſequenti Græcæ, Latinæque Eccleſiæ memoria, nulla, vt nuper monui, niſi in fronte, occurrit chriſmatio. Legis vero conſilium eſt cauere ne cui baptizato mors fraudi ſit, ſi ante conuentum epiſcopum rapiatur; fraudi autem baptizatis mors fuiſſet, niſi eos in hac cauſa presbyter æque in fronte chriſmaret, ac epiſcopus. Ergo relinquitur, vt quod etiam veteres ſecutos eſſe confitetur Aurelius, illam presbyterorum extra frontem chriſmationem ad Innocentium referamus, verum eius parentem. Et ipſe ſane Aurelius in hanc ſententiam aperte concedit, cum alio in loco ait *Eccleſias* (Africæ nimirum, Hiſpaniæ & Galliæ) *de chriſmando à presbyteris & miniſtris in baptiſmo agere circiter tempora, quibus Innocentius I. ex Eccleſiæ ſuæ moribus ſcripſit neophytorum vnctionem extra frontem presbyteris permiſſam*; Et mox, *hac de re tum demum agere* eas cœpiſſe (nimirum in Carthaginenſi 3. Toletana, & Arauſicana Synodis) *cum ab Eccleſia Romana baptiſmatis miniſtrorum chriſmatio inuenta, & tradita eſſet*. Atqui Synodi illæ Carthaginenſis tertia, Toletana prima & Arauſicana non Sylueſtri, à quo longiſſime abfuerunt, ſed Innocentij temporibus, vel circa ea, habitæ ſunt. Ergo putauit ipſe Aurelius non Sylueſtri, ſed Innocentij temporibus ab Eccleſia Romana vel inuentam, vel certe aliis Eccleſiis traditam fuiſſe baptiſmalem illam extra frontem chriſmationem. Quanquam (vt obiter hoc dicam) in hoc ipſo errauit Aurelius, quod ſcripſit

Orthod. p. 519.

Orthod. p. 532.

ibid. p. 535.

ſcripſit Eccleſias tum demum in his Synodis de presbyterorum chriſmatione egiſſe, cum eſſet ab Eccleſia Romana per Innocentianam decretalem tradita neophytorum extra frontem chriſmatio. Id enim de ſola Arauſicana Synodo dici poteſt. Carthaginenſis vero annis 18. Toletana 16. ante datam Innocentianam epiſtolam habitæ ſunt. Cum ergo Innocentius decretalem, in qua nobilem iſtum partum edidit, nonniſi ſexdecim poſt Toletanam Synodum annis emiſerit; quo tempore habita eſt Toletana hæc Synodus, nulla adhuc extabat extra frontem in Eccleſiæ Hiſpanienſis vſu chriſmatio. Vnde liquet eam Toletanos Patres non potuiſſe hic intelligere; quæ ſcilicet nonniſi ſexdecim pôſt annis ex Eccleſia Romana exorta eſt, neq; niſi diu pôſt, in ceteras Eccleſias, puta Gallicanam, Hiſpanienſem, Sardinienſem, & alias manauit, vt infra audiemus. Sed & aliud eſt, quod oſtendit, quam abſurdum ſit Aurelij commentum. Ille fingit ſuam hanc extra frontem chriſmationem ab Hiſpanis in hac Toletana Synodo primum fuiſſe acceptam. Donemus tantisſper id verum eſſe, quod iſte ſomniat. Nulla ergo ante hanc Synodum fuit neophytorum in Hiſpania extra frontem chriſmatio. Iam vero Toletani ipſi Patres teſtantur ipſis illis temporibus, quibus Toleti conuenerunt, *in aliquibus locis, vel prouinciis presbyteros chriſma confeciſſe.* Dic nobis Aureli, in quem vſum eorum locorum presbyteri chriſma confecerint? An, vt eo epiſcopi in chriſmandis neophytis vterentur? At hoc fingi non poteſt, quod omnem abſurditatem ſuperat; vt epiſcopi, qui te auctore, ne illud quidem presbyteris concedebant, vt vel ab epiſcopo confectô chriſmate frontes neophytorum conſignarent, iidem vel presbyteris chriſma conficere permitterent, vel ab iis confecto ipſi vterentur. An ergo preſbyteri chriſma conficiebant, quo ipſi vterentur? Quis dubitet? vel quam iis vtendi religionem fuiſſe ſuſpicetur, qui etiam conficiendi ius ſibi eſſe credebant? Conficere enim chriſma maius aliquid habitum eſt ſemper, quam idem miniſtrare. Ergo ante, & ſub Toletanæ Synodi tempus in quibuſdam Hiſpaniæ prôuinciis preſbyteri chriſmate vtebantur, id eſt chriſmabant. Iam à te iterum quæro in qua parte corporis neophytos iſti conſignarent? Non potes reſpondere extra frontem tantùm chriſmaſſe. Tu enim nobis confeſſus es, imo auctor fuiſti, nullam in omnibus Hiſpaniis ante editum Toletanæ huius Synodi decretum cognitam fuiſſe, aut vſitatam extra frontem chriſmationem, quam ſcilicet ſtatuis in hac demum Synodo fuiſſe acceptam. Ergo relinquitur, vt presbyteros illos *in fronte conſignaſſe* nobiſcum velis nolis confitearis. Ita tu per iſtas figmentorum tuorum ambages in illud ipſum, quod fugiebas, incidiſti. Habes iam ex tuis placitis in media Hiſpania presbyteros frontem chriſmate, & quidem à ſe confecto, chriſmantes; quorum tamen chriſmatio

Orthod. p. 119.

rata, validaone ab ipsis Toletanis Patribus habita fuit; quam, vt diximus, non rescindunt; tantum cauent, ne isti chrisma in posterum conficiant. Atque hic Aurelius (quod omnibus, qui falsum aliquid tuentur, accidere necesse est) crassissima se ipsum contradictione inuoluit. Statuit enim hoc loco Toletanam hanc Synodum edicere, *vt presbyteri chrisment, ac consignent neophytos, sed extra frontem*. Idem in eodem opere ac loco cum dixisset *Innocentium I. ex Ecclesiæ suæ moribus scripsisse neophytorum vnctionem extra frontem presbyteris permissam*, continenter hæc addit; *Superioribus temporibus* (id est, vt liquet antequam id scripsisset Innocentius) *nullam apud eos* (Hispanos, Gallos, Afros episcopos intelligit) *mentionem de chrismate à presbyteris aut ministris tractando*. Toletanos autem Patres ann. D. 400. conuenisse constat, annis XVI. antequam Innocentius suam illam ad Decentium decretalem scriberet, in qua id, quod Aurelius recitat, legitur. Epistola enim data est d. XIV. Kal. April. Theodosio Augusto VII. & Palladio coss. anno Innocentiani Pontificatus vltimo, Domini Christi 416. Ergo si tibi constas, Aureli, defendere debes nullam à Patribus in Toletana Synodo mentionem fieri *de chrismate à presbyteris aut ministris tractando*; quod iam non quæro, quomodo cum ipsorum Patrum canone 20. qui disertissimus est, consistere possit. Illud vnum quæro, si hoc quod tu doces, verum est, qui verum quoque esse queat illud alterum, quod tu idem paulò post, & à te iam in alio opere dictum profiteris, & de integro repetis, atque affirmas, *loqui Toletanos patres de baptizatis à presbyteris consignandis & chrismandis*. Tu quidem hic captus, falsique manifestus teneris. Non potest enim vtrumque verum esse, quod à te pariter vtrumque affirmatur. Neque tu te hinc, vt puto, vnquam expedies. Ego te, si à magnanimo tuo corde impetrare potes ne aduersarij manum fastidias, facile ex his laqueis, in quos imprudens te induisti, exsoluero. Vnum tantum à te petam, vt pro eo, quod calamo tuo, mente aliud agente, excidit, nempe superioribus Innocentiana decretali temporibus *nullam esse apud Africæ*, Hispaniarum, & Galliarum episcopos *mentionem de chrismate a presbyteris tractando*, hoc (quod fortasse in animo habebas, habere quidem certe debueras) pauculis immutatis rescribas, *nullam esse mentionem de chrismate extra frontem illinendo*. Hoc enim verissimum est; neque de Afris, aut Hispanis, aut Gallis solis, sed de omnibus omnino Ecclesiæ Christianæ siue episcopis, siue hominibus dici potest. Nemo enim Christianorum est, qui ante Innocentium istius extra frontem chrismationis meminerit. Quod si hoc mihi Aureli, concesseris (quod an à tua generositate impetraturus sim, nescio) tum illud alterum, quod idem ais, *Patres Toletanos loqui de baptizatis à presbyteris consignandis, & chrismandis*, omnino necesse erit intelligi de chrismatione in fronte. Si enim ante Innocentia-

Orthod. p. 114.

Orthod. p. 141.

Innoc. ep. 1. c. 3.

nocentianam decretalem nullam apud Patres eius chrismationis mentionem fieri confessus fueris, quæ extra frontem est; profecto effugere non potes, quin concedas Toletanam Synodum XVI. ante Innocentij epistolam annis habitam, de chrismatione, quæ dicit, ea de illa ipsa quæ in fronte fit, intellexisse. Sed tu quidem videris. Ego benignitatem tuam nihil hic magnopere requiro. Facile enim mihi est hoc, si minus sponte id tua concesseris, à te vel inuito extorquere. Nam cum apud Hispanos Patres ante Innocentij decretalem negas *mentionem esse vllam de chrismate à presbyteris, aut ministris tractando*; tu qui nullam presbyteris chrismatis, nisi extra frontem, ministrandi potestatem concedis, aperte intelligis si quid ante illud tempus Hispani Patres de chrismate dixerint, id eos de frontis chrismatione intellexisse. Cum ergo Toletana Synodus vltimo illo Innocentij anno totis annis sexdecim superior fuerit, omnino vel te ipso auctore necesse est, quæ illa de chrismatione dicit, de ea chrismatione intelligi, quæ fit in fronte. Eam vero de qua loquitur chrismationem, Toletana Synodus presbyteris (quod tu non negas) concedit. Ergo vel te auctore ac iudice necesse est eã ipsam presbyteris à Toletanis Patribus chrismationem esse concessam, quæ fit in fronte. Vnde postremo intelligere potes, quam falso, quam temere atque infœliciter hoc neges; defendasque eos de chrismatione extra frontem loqui. Id ipsum etiam inde elucet, quod quam chrismationem presbyteris concedit Toletana Synodus, eam Diaconis adimit. *Statutum est* (inquit) *diaconum non chrismare; sed presbyterum.* Tu vero Aureli, eam quæ extra frontem est, chrismationem Diaconis æque ac Presbyteris fuisse confiteris à Patribus concessam. Meministi enim hæc te totidem verbis scripsisse; *Nónne fatemur diaconos & presbyteros chrismate in baptismo vsos, non tamen quo frontes vngerent?* Ergo inquam, non hanc, quam diaconis vetant, Toletani intelligunt; sed illam, quæ in fronte fit: quam autem diaconis negant, eam ipsam presbyteris concedunt. Ergo velis nolis Aureli, necessario confitendum est eos presbyteris frontis chrismationem concedere. Neque profecto aliter hanc eorum legem interpretari licet, quin eam absurdam ac ridiculam efficias. Cum enim in Hispania ante id tempus, ipso fatente Aurelio, incognita esset illa neophytorum extra frontem chrismatio; cum Hispani presbyteri nullum vel ab Episcopis solis (quod vult Aurelius) vel, vt nos verius putamus, & à seipsis, & à diaconis, & ab Episcopis, neophytum, nisi in fronte chrismari scirent; quì vel ipsi, vel alij Hispaniensis Ecclesiæ homines illud, quod de chrismate, à Toletanis nunc decretum audiebant, aliter quam de ipsa illa frontis chrismatione (quam vnam apud suam Ecclesiam hactenus norant) accipere potuerunt? quì diuinare, Patres loqui, non de hac, quæ ipsis sola nota e-

Orthod. Part. 1. c. 6. p. 541.

rat, sed de alia quadam pectoris, siue alterius extra frontem, membri vnctione, quæ post annos XVI. erat ab Innocentio in hominum lucem edenda? Illorum legem, siquidem hic eius sensus fuit, quem vult Aurelius, clarum est ab eorum, quibus ferebatur, nemine potuisse intelligi; nisi qui non modo Oedipus, sed etiam propheta esset. Quo quid absurdius de legislatore dici potest(Decet enim inprimis claras ac perspicuas esse leges, iisque verbis conceptas, quæ omnes, quibus ex feruntur, statim capiant, atque intelligant. Itaque si quod somniat Aurelius, id Toletani Patres in animo habuissent; primo eam, quam vnam apud suos notam atque vsitatam esse sciebant chrismationem diligenter ab illa altera, quam presbyteris concessuri erant, distinxissent, eamque dixissent penes solos episcopos vt hactenus manserat, ita in posterum quoque mansuram. Tum subiecissent id se presbyteris concedere, vt neophytos ipsi quoque chrismate consignarent, modo tamen in alia corporis parte, quam in fronte. Ac ne quid homines turbaret nouum, & insolens, & (quod negari non potest) etiam in speciem absurdum inuentum, addidissent aliquas eius rationes, puta Ecclesiæ Romanæ vsum, suum nequis non aliquo modo chrismatus moreretur, metum, & alia eiusdem generis. Nemo est, qui non videat necessario ita efferendam, & explicandam fuisse hanc legem, si ea id, quod vult Aurelius, decernebat. Et sic sane postea se gessit Innocentius, & alij, quotquot hanc legem secutis temporibus tulerunt; quibus eam tandem obtinuisse non negamus; vt infra suis locis demonstrabitur. Atqui nihil istorum Patres Toletani; nihil de Roma, è qua huc defluxisse nouum chrisma hariolatur Aurelius; nihil de pectore, vel devertice, vel alia extra frontem parte. Tantum absolute ac simpliciter statuunt, *Diaconum non chrismare, sed presbyterum*; Quæ oratio huiusmodi est, vt etiamsi notam illis tum fuisse (quod falsum est) aliquam extra frontem chrismationem fingamus, vix tamen videatur aliter, quam de frontis vnctione accipi potuisse. Notum enim est nomina rebus diuersis communia de præstantissima, cum simpliciter ponuntur, & dici & accipi solere. Cum ergo duarum chrismationum ea quæ fit in fronte potior ac præstantior sit, de ea intelligi decet *chrismandi* vocabulum simpliciter etiam ab iis dictum, qui vtramque norunt. Neque hodie apud Latinos aliter fit, apud quos cum sit in vsu duplex, vna verticis, altera frontis chrismatio; nemo tamen est, qui chrisma, nisi de posteriori, hoc est potiori, vel simpliciter dicat, vel ita ab alio dictum intelligat. Vnde illud est, quod apud eos *chrismare* vulgo dicatur pro *confirmare*, & *chrisma* pro ipso confimationis sacramento. Quanto magis id vocabulum eo sensu accipiendum est in Toletano canone iis temporibus edito, quibus vna erat apud Hispanos in Ecclesiastico vsu chrismatio, ea ipsa scilicet, quæ

in fronte.

in fronte fit, vt nuper demonstrauimus? Atque ita sane acceperunt etiam ex ipsis aduersariis nonnulli. De Sirmondo iam diximus. Bellarminum in eadem esse sententia liquet. Hic vero ne suorum causam prodat, non alium quam episcopum huius chrismationis legitimum ministrum esse statuentium, cauillatur Toletanos Patres id officij extra ordinem presbyteris concessisse; ex solenni Romanorum more scilicet, qui quæ secus, quam ipsi vellent fiunt, ea ex dispensatione aliqua extraordinaria fieri fingunt. Sed iste primò plerosque omnes hodiernæ scholæ Theologos pulsat opinantes id, non à singulis Episcopis, non à congregatis in Synodum, sed à solo Romæ Pontifice posse presbyteris dari, eos vero etiam multo magis, qui ne à Papa quidem suo tantum concedi vnquam licere disputant. Præterea illa extra ordinem rei alicuius concessio atque indulgentia tum habet locum, cum causa aliqua non vulgaris cogit à solenni & vsitato iure discedere. Illi vero demonstrare non possunt, neque aliquam fuisse huiusmodi causam, quæ Toletanos cogeret hac dispensatione vti, neque, quod multò grauius est, vllo vel Apostolico, vel etiam Ecclesiastico iure prohibitum fuisse Hispanis presbyteris frontem neophytorum chrismare. Contra facile est demonstrare diuino & Apostolico iure nullam esse Episcopi supra Presbyterum dignitatem, vel eminentiam; adeoque supposito, quod isti statuunt chrismationem Ecclesiasticum esse officium, tam presbytero, quam Episcopo ex illo iure licere chrismare. Ecclesiasticum vero ius ad quarti sæculi finem, quo celebrata est Toletana Synodus, id fuisse ostendimus, vt etiam presbyteri in Græca, Latinaque Ecclesia chrismarent, idque etiam nunc apud Græcos, & omnes (si Latinos exceperis) qui Græcis communicant, Christianos, manet. Frustra ergo & inepte *concessum extra ordinem* fuisse cauillatur Bellarminus, quod erat publici, communisque in Ecclesia iuris. Nihil est *extra ordinem* in Toletano canone, si bene reputes, decretum nisi illud vnum, quod diaconis chrismandi potestas adempta est; quæ ad id tempus in his Occidentis prouinciis eorum fuerat cum presbyteris communis. Cæterum quæ ad Toletanum hunc canonem disputauimus, ea probant ex Synodo Carthaginensi IV. (cuius eandem esse liquet cum hac Toletana rationem) valide quoque concludi presbyteris in Africa æque ac in Hispania per illa tempora chrismare licuisse. Non enim presbyteros chrisma ab Episcopo, nisi eo vsi essent, petere iussissent Afri Patres; vsos porro non aliter his temporibus fuisse, quam ad chrismandam frontem, satis patet ex superioribus.

L. de Confir. mat. c. 11. §. Est quidem.

cap. 36.

CAPVT XXIV.

T.9. testim. Lat. ex quinto sæculo ineunte, Augustini: cuius expenduntur quæcumque afferri solent primò de manus impositione, secundò de chrismatione dicta, & à Bell. & aliorum cauillationibus vindicantur.

SED antequàm pedem ex Africâ efferamus, expendenda sunt, quæ ex Augustinô obiiciuntur, eiusdem loci, & temporis, sed famæ præcipuæ & in paucis florentis viro, quem his quidem Carthaginensibus Synodis interfuisse, probabile est; sanctissimè verò in Christô obdormiuisse constat ann. D. 430. post gestum annis pluribus magna cum gloria Hipponensem episcopatum. Ex eius operibus, quæ plurima supersunt, loca afferuntur duorum generum; alia de manus impositione; alia de chrismate. Nos vtraque, sed seorsim singula describemus. De manus impositione hæc habet. *Neque enim* (inquit) *aliquis discipulorum eius* (Christi) *dedit Spiritum Sanctum. Orabant quippe, vt veniret in eos, quibus manum imponebant; non ipsi eum dabant. Quem morem in suis præpositis etiam nunc seruat Ecclesia. Denique & Simon Magus offerens Apostolis pecuniam, non ait*, Date & mihi hanc potestatem, vt dem Spiritum Sanctum; *Sed*, Cuicumque imposuero manus, vt accipiat Spiritum Sanctum. *Quia neque Scriptura superiùs dixerat*, Videns autem Simon, quod Apostoli darent Spiritum Sanctum; *sed dixerat*, Videns autem Simon, quod per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus Sanctus. Idem in aliô opere, *Spiritus autem Sanctus* (inquit) *quod in sola Catholica per manus impositionem dari dicitur; nimirum hoc intelligi maiores nostri voluerunt, quod Apostolus ait*, Quoniam caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. *Ipsa enim est caritas, quam non habent qui ab Ecclesia Catholica communione præcisi sunt, ac per hoc etiamsi linguis hominum loquantur & Angelorum, si sciant omnia Sacramenta, & omnem scientiam, &c. nihil eis prodest. Non autem habent Dei charitatem, qui Ecclesiæ non diligunt vnitatem; ac per hoc rectè intelligitur dici, non accipi, nisi in Catholicâ, Spiritus Sanctus. Neque enim temporalibus, & sensibilibus miraculis attestantibus per manus impositionem modò datur Spiritus Sanctus; sicut antea dabatur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda. Quis enim nunc hoc exspectat, vt ij, quibus manus ad accipiendum Spiritum Sanctum imponitur, repente incipiant linguis loqui? Sed inuisibiliter, & latenter intelligitur per vinculum pacis eorum cordibus diuina charitas inspirari, vt possint dicere*, Quoniam charitas Dei diffusa est in

l. 15 de Trin. c. 26. T. 3. p. 116. cap. 1.

Act. 8. 15.

Act. 8. 19.

Act. 8. 18.

Rom. 5.

l. 3. de bapt. contr. Donat. c. 16. T. 6. p. 43. a. b. c. 2.

est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. *Multa autem sunt operationes Spiritus Sancti, quas idem Apostolus cum quodam locô, quantum sufficere arbitratus est, commemorasset, ita conclusit.* Omnia autem hæc operatur vnus atque idem Spiritus, diuidens propria vnicuique, pro vt vult. *Cum ergo sit aliud sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit, aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri solet; sicut Saul habuit prophetiam: aliud operatio eiusdem Spiritus, quam nisi boni habere non possunt*, sicut est finis præcepti caritas de corde purô, & conscientia bona, & fide non ficta; *quodlibet hæretici & schismatici accipiant, charitas*, quæ cooperit multitudinem peccatorum, *proprium donum est catholicæ vnitatis & pacis; nec eius in omnibus, quia nec eius sunt omnes, sicut sub locô videbimus. Præter ipsam tamen esse illa charitas non potest, sine quâ cætera, etiamsi agnosci & approbari possunt, prodesse tamen & liberare non possunt. Manus autem impositio non sicut baptismus, repeti non potest. Quid est enim aliud, nisi oratio super hominem?* Horũ gemina sunt, quæ alibi apud eundem leguntur. *Si inueneris* (inquit) *te habere charitatem, habes Spiritum Dei ad intelligendum. Valdè enim necessaria res est. Primis temporibus cadebat super credentes Spiritus Sanctus, & loquebantur linguis, quas non didicerant, quomodo Spiritus dabat eis pronunciare. Signa erant tempori opportuna. Oportebat enim ita significari in omnibus linguis Spiritum Sanctum: quia Euangelium Dei per omnes linguas cursurum erat toto orbe terrarum. Significatum est illud, & transiit. Numquid modò, quibus imponitur manus, vt accipiant Spiritum sanctum; hoc expectatur, vt linguis loquantur? Aut quando imposuimus manum istis infantibus, attendit vnusquisque vestrum vtrum linguis loquerentur? Et cùm videret eos linguis non loqui, ita peruersô corde aliquis vestrũ fuit, vt diceret, Non acceperunt isti Spiritum Sanctum. Nam si accepissent linguis loquerentur, quemadmodum tunc factum est? Si ergo per hæc miracula modò testimonium præsentiæ Spiritus Sancti non fit; vnde cognoscit quisque accepisse se Spiritum Sanctum? Interroget cor suum. Si diligit fratrem, manet Spiritus Dei in illo.* Hæc de manus impositione Augustinus suis temporibus solenni, omnia ex iis, quæ ad Tertullianum, Cyprianum, & Hieronymum diximus, clara. Nam & hic testatur *præpositos Ecclesiæ*, id est vel episcopos solos (si tum in Africa id obtinebat, quod de quibusdam Ecclesiis ait Hieronymus, fuisse earum consuetudinem, vt apud eas baptizatis non alij, quam Episcopi manus imponerent) vel episcopos, & presbyteros (si vetus mos istic manebat, quod vix credo) *infantibus*, id est neophytis, *manus imposuisse, vt acciperent Spiritum Sanctum*; vt olim Apostoli, vt quibus manum imponebant, donum linguarum acciperent. Sed hæc primò omnia nihil ad præsentes Latinos; qui neque manum suis confirmandis, quod supra demonstrauimus, imponunt; neque eam manus impositionem, quæ olim à veteri-

Act. 8.

1. Reg. 16.

tract. 6 in 1. Ioan. c. 3. vlt. med. T. 9. p. 254. b. c. 1.

veteribus fiebat, pro vero Confirmationis sacramento, vel pro essentiali, aut etiam integrante eius parte habent; sed eam meram sacramenti cæremoniam fuisse ex Apostolico more dictam censent. Itaque quod de Spiritu Sancto, per eam accepto dicunt vel hic Augustinus, vel alij Patres alibi, id illi nobiscum sic interpretari coguntur, vt Spiritus datus intelligatur, non ipsius proprie manus impositionis, sed eius sacramenti vi, cui illa cæremonia aduexa erat; eo vno à nobis discrepantes, quod eam illi quidem Confirmationis, nos vero baptismi cæremoniam fuisse censemus. Siquid spiritualis doni præter id, quod vi sacramenti acceptum erat, impositio manus conferret, id non ex *opere operato*, sed (vt in scholis loquuntur) *ex opere operantis*, id est pro fide, ac deuotione siue ministri siue neophyti, vt precem siue orationem contulisse vtrique consentimus. Sed neque Sirmondus (qui veterum manus impositionem sacramentum fuisse putat) in his Augustini quicquam habet, vnde manus impositionem propriè dictum, & à baptismo seorsum distinctum Sacramentum apud veteres fuisse probet. Ex dato per eam Spiritu argumentari non potest; qui non nescit tantumdem à Cyrillo & aliis chrismationi attributum fuisse; quam tamen non veri nominis sacramentum, sed baptismi cæremoniam illis temporibus fuisse confitetur. Nos verò non pauca contra aduersarios in his Augustini habemus obseruanda. Ac illud quidem primò quod isti tanti antiquarij ritum, quem vetus Ecclesia ad Augustinum, & infra, vt audiemus seruauit, ipsi totum penitus antiquarunt, eoque satis superque testati sunt se, quicquid interdum aliter scribant, aut loquantur, omnes istos Ecclesiastico iure baptismo adiunctos ritus pro cæremoniis nullo diuino mandato in vsum publicum inuectis habere. Neque enim de chrismatione, quam retinuerunt, quicquam ex veteribus proferunt, cuius non possit simile aliquod de manus impositione veterum dictum afferri. Hanc tamen abolere nulla illis religio fuit. Quod ergo chrismationem retinent, id nulla, vt apparet religio, sed vna eorum libido, nullis fulta aut impulsa rationibus efficit. Secundò, Hinc discimus totum hunc manus neophytis imponendæ ritum, non à Christi, vel Apostolorum mandatò, sed à *maiorum*, id est anteriorum Episcoporum auctoritate atque vsu extitisse. *Quod Spiritus Sanctus in solá Catholicá per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc* (inquit) *intelligi maiores nostri voluerunt.* Vides vt *maioribus* totum hunc ritum, eiusque significationem tribuat: An ita de baptismô, aut Eucharistià à Domino institutis loqueretur (an diceret *quod per ea regeneratio & Christi communio dari dicitur, maiores hoc vel illud intelligi voluisse?* Absit. Et res, & rerum significationem ad Christum, & ad Scripturas retulisset; non ad *maiores*. Ergo hæc quidem à Christo sunt: illud de quó loquitur, totum à *maioribus* esse Augustinus putauit. Tertiò rotundè

tundè fatetur, imò docet, impositam olim neophytis ab Apostolis manum ad miraculosum Spiritus Sancti operationem pertinuisse; quæ nostra fuit sententia; tum operationem illam Spiritus signum fuisse primis Ecclesiæ temporibus opportunum; itaque transiisse, adeoque desiisse ritum, qui ad eam referebatur Apostolicam manus impositionem; neque ab eâ, quæ nunc datur, quicquam eius generis expectari. Cùm ergo ritus natura ab eô ad quod is refertur pendeat, necesse est diuersum esse vtriusque Apostolici & Ecclesiastici ex Augustinô naturam; cum illum ad *signum, quod transiit*; hunc ad donum, quod mansit, referri ac pertinere putauerit. Quartò docet Augustinus, quæ fuerit illius Ecclesiasticæ manus impositionis ex maiorum sensu ratio, & quid intelligi voluerint, cum *Spiritum Sanctum per eam dari* dixerunt. Nempè eô significari *caritatem*, quæ sola salutaris est Spiritûs Sancti operatio & gratia, non alios habere, quàm qui in Ecclesiæ vnitate sunt. Imponebatur enim manus iis, qui in Ecclesiam vel simpliciter ex corruptô naturæ statu per baptismum, vel ex hæresi per eius abnegationem ingrediebantur. Cùm ergo *caritatem non habeant qui extra Ecclesiæ Catholicæ vnitatem* sunt, qui in Ecclesiam ingrediebantur, eô testabantur se, non alia, quæ etiam extra Ecclesiam haberi possunt, sed hoc caritatis donum, quod extrà eam non est, accepisse. Itaque Spiritum Sanctum per *manus impositionem accipere* dicebantur, quod per hunc ritum in Ecclesiam ingrederentur, in cuius vnitatem nemo propriè admittitur, nisi qui hoc Spiritus donum (id est caritatem) accipiat. Erat enim *manus impositio* vltimus eorum rituum, qui in Sacramentô initiationis nostræ peragebantur, & ipsi in Ecclesiam ingressui, atque admissioni proximus; quo factum est, vt is in hæreticorum quoque receptione sit vsurpatus. Quod ergo *intelligeretur diuinam caritatem latenter & inuisibiliter per pacis vinculum eorum cordibus inspirari*, qui in Ecclesiam, vnicum charitatis totô orbe domicilium ingrediebantur; ideò illi *per manus impositionem*, quâ scilicet in Ecclesiam introducebantur, *Spiritum Sanctum accipere* dicebantur. Hæc erat *manus impositionis* ex Augustinô ratio; quæ tota ex eô pendebat, quod is ritus quidam esset in Ecclesiam ingressus. Ea ergo non tam aliquid per se efficiebat, quàm quid fieret indicabat. Significabat enim hominem in Ecclesiam admitti, adeoque caritatem à Spiritu Sanctô accipere. Nam caritatem per baptismi lotionem iam à neophytô acceptam esse, nemo negauerit; & Spiritum sanctificationis, qui sine caritate nullus est, in baptismô etiam sine vlla manus impositione conferri, & docuit suprà Hieronymus, & omnes fatentur. Illud equidem libens concesserim per *orationem*, siue *benedictionem*, quâ vnà omnis hic ritus censeri debet, etiam aliquid cœlestis doni pro orantis & suscipientis fide impetratum esse. Sed huiusmodi orationis effecta nihil

Nn ad

ad sacramenti rationem pertinent. Iam id ipsum inde quintò discimus, quod Augustinus præpositos manum imponentes statuit non ipsos *Spiritum dare, sed orare duntaxat, vt veniat in eos, quibus manum imponunt*; Ergo non *ex opere operato*, sed *ex opere operantis* (vt loquuntur) Spiritus per manus impositionem dabatur. Quod vt disertiùs doceret Augustinus, *Quid est* (inquit) *manus impositio aliud, nisi oratio super hominem?* Non igitur *manus impositio* sacramentum Augustino verum ac propriè dictum fuit. Quis enim de baptismo, vel de Eucharistia vel dicat, vel dicentem ferat, *nihil aliud vtrumque esse, nisi orationem super hominem?* Profectò quicquid vere ac propriè sacramentum est, illud omnino aliud est, quam oratio super hominem. Vnde illud refellitur, quod innuit, non eloquitur Aurelius, hæc Augustini eodem modo interpretanda, quo à suis exponi solent ea veterum dicta, quibus ij preces in Eucharistia adhiberi significant. Non est hic locus de istis aduersariorum expositionibus disputandi. Hoc vnum dico non posse hæc Augustini verba eo sensu accipi, quo illi veterum dicta de Eucharistiæ prece accipiunt. Preces illas isti scilicet de iis orationibus accipiunt, quibus Deus rogatur, vt elementa immutet; adeoque orationes esse volunt, *quæ fiant super Eucharistiam*. Augustinus *orationem* ait, *quæ fit super hominem*. Tum nemo veterum est, qui dixerit, *Quid Eucharistia aliud est, quam oratio super hominem?* Hoc vero ita stultum, atque absurdum est, vt nisi in insani hominis animum venire non possit. Atqui hoc illud ipsum est, quod de manus impositione dicit Augustinus. Ergo quod ipse dixit, id nequaquam potest eo modo sensuque exponi, quo veterum de Eucharistiæ prece dicta accipi à Latinis Theologis solent; quia cum his illud nihil habet commune. Nihil opus est ad tuos Aureli, *Catholicos* confugere, vt sciamus, quid sibi velit Augustinus. Plana est, ac clara omnis hæc eius oratio; *Quid est* (inquit) *manus impositio aliud, nisi oratio super hominem?* Negat scilicet ipsius manuum actus vllam esse in hoc Ecclesiastico ritu vim, vel efficientiam; totum opus *in vna oratione super hominem factam* situm esse; ea vna censendum, atque æstimandum. Neque est ad rem id, quod ex Chrysostomo adducit Aurelius, *Apostolos sæpe etiam sine precibus ternis Spiritum Sanctum tradere*; Quid tum postea? An ideo falsum, vel dubium est, quod docet Augustinus? Mira Aurelij dialectica, *Apostoli interdum etiam sine precibus Spiritum Sanctum tradiderunt*; Ergo *manus impositio aliud quid est, quam oratio super hominem*. Primum quod ait Chrysostomus id de prece vocali, oréque ipso pronuntiata intelligendum videtur. Vix enim credibile est Apostolos sine vlla omnino prece, ac ne tacito quidem animi voto concepta, cuiquam Spiritum Sanctum tradidisse. Augustinus quidem certe *orasse eos* affirmat, *vt veniret Spiritus in eos, quibus manus imponebant*. Sed esto, Spiritum Apostoli

Orthod. Part. 1. c. 7. p 567

Homil. 71. in Ioan.

postoli alicui sine prece tradiderint. Primo vnde habes isti manum fuisse impositam? Tum etiamsi detur isti, pro quo nullam precem fecerint Apostoli, manum tamen eos imposuisse; quid hoc ad Ecclesiasticam manus impositionem, de qua loquitur Augustinus, quamque disertissime, neque semel & ipse & alij testantur cum *oratione*, siue *benedictione super homine* coniunctam fuisse? Hoc verò neque Chrysostomus, neque veterum quisquam negat. Ergo stat, quod docet Augustinus *illam manus impositionem nihil aliud fuisse, quam orationem super hominem*; adeoque sacramentum proprie dictum non fuisse, quod aliud est scilicet, quam facta super hominem oratio. Ex quo etiam sexto intelligitur ipsam huius ritus formam aliam apud veteres fuisse, quam nunc est apud Latinos, quod est & à Sirmondo [a] vere obseruatum, & ab Aurelio [b] perperam & proterve negatum. Nam Latini quidem Confirmatiui huius ritus sui formam his conceptis verbis, SIGNO TE, CONFIRMO TE, &c. contineri aiunt; quæ, vt liquet, nihil commune habent cum oratione super hominem facta, qua totum veteris manuum impositionis ritum constare ac concludi definit Augustinus. Cum ergo res forma sua & sint, & censeantur; apparet præsentem Latinorum ritum ab antiquo illo plane alium esse; cuius non modo *materiam* non retinuerunt *manus impositionem*; sed & ipsam insuper *formam* mutarunt. Huc accedit (quod septimo obseruandum) quod Augustinus actum illum suum ad Spiritum Sanctum tradendum fieri solitum, iterati posse affirmat; *Manus autem* (inquit) *impositio, non sicut baptismus, repeti non potest.* Latini suam Confirmationem, non magis quam baptismum, repeti posse, quod notum est, docent. Atque hic refellenda est Bellarmini de hoc Augustini loco aduersus Caluinum nostrum, à quo is obiectus fuerat, procax atque Sophistica disputatio. Ille ergo principio negat hinc probari posse manus impositionem non esse sacramentum. Ego vero id iam in superioribus inde probaui, quod nullum sit sacramentum proprie dictum de quo vere id possit dici, quod de manus impositione hic dicit Augustinus, *nihil aliud esse* scilicet, *quam orationem super hominem factam*. Tum & id ipsum hinc euidenter concluditur, quod si manus impositio sacramentum fuit, certe Confirmationis sacramentum fuit (quod etiam volunt aduersarij.) Non fuisse autem hinc liquet, quod cum Confirmationem repeti sit nefas; Augustinus *manus impositionem repeti potuisse* ait. Neque nauci est, quod Bellarminus obiicit *hic esse materiam sensibilem*, impositionem manuũ; *esse formam*, orationem; *esse effectum*, gratiam Spiritus Sancti; *Ergo esse Sacramentum*. Atqui ne ipse quidem aduersarius hoc admiserit, qui *manus impositionem* seorsim, ac per se spectatam sacramentum fuisse negat; partem tantum sacramenti, eamque cæremonialem, & acci-

[a] Antirrhet. 2. c. 7. p. 67.
[b] Orth. Part. 1. c. 7. p. 567.

L. de Confirmat. cap. 7. 3. Respondeo hoc.

dentalem fuisse vult. Quid ergo est? Nimirum vt sit aliquid verum & proprie dictum sacramentum, *materia & forma* non simpliciter requiritur, sed huiusmodi, quæ sit vtraque à Domino Christo instituta; quod de manus impositione dici nequit. Tum & effectum eum esse necesse est, qui ab ipsius sacramenti vi pendeat, non autem à ministri, vel à suscipientis oratione; siue, vt loquuntur aduersarij, qui non *ex opere operantis, sed ex opere operato* fiat. Alioqui totidem erunt sacramenta, quot sunt vel fuerunt ritus, vel cæremoniæ Ecclesiasticæ. *Reconciliatoria* quidem *manus impositio*, quin his suis legibus vere sacramentum sit (quod tamen ipse strenue negat) Bellarminus effugere non poterit; per quam scilicet hoc ipso in loco confitetur *dari gratiam & caritatem, nisi ponatur obex, & dari Spiritum Sanctum.* Secundò ad Augustini dicta respondet *eum loqui de simplici manus impositione, qua fiebat in reconciliatione pœnitentium; non de manus impositione cum chrismate, quæ est proprie sacramentum.* Ego vero pertendo Augustinum de vna, eademque manus impositione loqui; sed quæ & neophytis, & ex hæresi venientibus dabatur in Ecclesia. Fuisse autem istas duas manus impositiones re inter se apud veteres diuisas, ita vt qua neophyti obumbrabantur ea proprie dictum sacramentum esset; qua vero ex hæresi conuersi reconciliabantur, ea mera esset cæremonia, probari non potest, & ab aduersariis ex sola animi libidine pro suo commodo fingitur. Sed hic tamen Bellarminus probare conatur Augustinum, de ea tantum manus impositione loqui, qua in Ecclesia suscipiebantur ab hæresi conuersi. *Primò* (inquit) *Augustinus passim docet, confirmationem fieri chrismate; vt patet ex locis supra allegatis. Hic autem, non solum non meminit chrismatis, sed aperte indicat se loqui de impositione manuum sine chrismate. Alioqui non diceret,* Quid est aliud, nisi oratio? *Posset enim responderi; Est consecratio; & consignatio per chrismatis vnctionem.* Respondeo eo quidem, quod Augustinus hic non meminit chrismatis; non fieri, vt de manus impositione neophytorum non sit locutus. Nam neque sexto in Ioannis epistolam I. tractatu, loco quem tertium descripsimus, chrismatis meminit; cum tamen de manus impositione, quæ neophytorum erat, ipsum ibi loqui clarum & confessum sit. *Numquid modo quibus manus imponitur, vt accipiant Spiritum Sanctum, hoc expectatur, vt linguis loquantur? Aut quando manum istis infantibus imposuimus, &c.* Quod vero obiicit, nisi hoc statuatur, Augustino roganti, *Quid est aliud nisi oratio? responderi potuisse. Est consecratio, &c.* primò id, si quid valeret, efficeret-ne de *reconciliatoria quidem manus impositione* loqui Augustinum, quam ex Concilio Arelatensi [a] & ex Gennadio Massiliensi [b] constat illo sæculo, etiam in Occidente, cum chrismate coniunctam fuisse. Sed nihil erat sane quod Augustinus vereretur, ne quis sibi ita quærenti hoc responderet.

Ibid. §. Tertia Aug. §. Resp. ad 1. §. Ad vltimum.

a Can. 17.

b De dogm. Eccl. c. 52.

Fateor Bellarmino, qui putat vnum solum actum esse & *chrismationem* & *manus impositionem*, id si ita quæreret, merito responsum iri. Augustino, qui *chrismationem* actum vnum, ritumque censebat; *manus impositionem* actum item ritumque vnum ab illo diuersum, nemo nisi fatuus, quærenti *quid esset aliud manus impositio, quam oratio?* responsurus fuit *eam esse consecrationem, & consignationem per chrismatis vnctionem.* Imò, quod ita quærit Augustinus, clarissimè demonstrat chrismationem, neque (quod istorum hodie somnium est & quidem prodigiosum) tum fuisse eundem actum cum manus impositione, neque habitam esse pro vno eodemque cum ea ritu, sed duas fuisse has diuersas cæremonias. Secundò obiicit Bellarminus sacramentum Confirmationis non posse repeti; idque ex Gratiano probat auctoritate Concilij Tarraconensis, & Gregorij II. Respondeo aduersarium nugari, qui primo suam & suorum opinionem pro ratione nobis obiicit. Secundò supponit fuisse aliquod apud veteres proprie dictum Confirmationis Sacramentum; quod nos negamus. Tantum ex hoc Augustini loco *manus impositionem* non fuisse apud veteres huiusmodi sacramenti loco habitam (quod isti volunt) probamus. Quod vero ipsum Augustinum in ea etiam sententia fuisse pertendit, vt putauerit sacramentum Confirmationis non posse repeti, idque ex libro eius secundo contra Petiliani litteras, confirmare studet, solens itidem nugatur. Primò enim *Sacramentum Confirmationis* nullus memorat toto illo loco Augustinus; Secundo, Neque *chrisma* quod ibi nominat, repeti posse negat. Tantum ait non (quod ei affingit Bellarminus) *manere, sed esse in hominibus pessimis*; vnde non sequitur id nunquam posse repeti. Certè apparet in Ecclesia tam Græca, quam Latina repetitam fuisse. Sed de hoc Augustini loco mox vberius dicendum erit. Tertiò denique & eo nugatur Bellarminus, quod cum *de impositione manus* quæratur, ille de *chrismatione* disputat. Nam licet vtraque eiusdem sacramenti, baptismi scilicet, cæremonia esset, duo tamen erant inter se diuersi, ac distincti ritus. Postremo illud Bellarminus affert, quod ex Caluini confessione Augustinus de ea manus impositione loquitur, quæ esset hæreticorum reconciliatoria. Ego vero fateor; sed hanc nego ab ea diuersam fuisse, quam neophyti in baptismo suscipiebant; non magis quam Eucharistia, quæ ex hæresi reconciliatis dabatur, ab ea diuersa erat, quæ neophytis post chrisma, & manus impositionem porrigebatur. Ille vero diuersas fuisse has manuum impositiones ex Papa Vigilio, & Gregorio I. probat; primò ridicule. Cum enim vterque diu post Augustini mortem vixerit, quid ad eum pertinet, quod isti centum & amplius post eum annis scripserunt? Tum & inepte. Nam Vigilium quidem supra iam ostendimus de ea manus impositione loqui, non qua homines ex hæresi simpliciter venientes recipie-

Marginal notes: 3.a.3 — l. 2.c.104. — Ep. 2. c. 4.

cipiebantur, sed qui pœnitentes reconciliabantur. Gregorius verò in Occidente Arianos recipi per manus impositionem dicit; Hanc ab ea diuersam fuisse, quæ neophytis dabatur, non dicit. Sed quæcumque fuerit vel Vigilij, vel Gregorij temporibus Occidentalium consuetudo, illud quidem ex Concilio Arelatensi II. & ex Gennadio constat, & chrismate, & manus impositione receptos adhuc in Gallia hæreticos ann. D. 452. & 490. Vnde patet, quam inscita & futilis sit Bellarmini argumentatio, qui ex eo quod Augustinus Ecclesiæ Occidentalis episcopus esset, colligit eum vbi de reconciliatione hæreticorum agit, manus impositionem eam intelligere quæ nulla præcedente chrismatione facta fuerit. Sed nos de ritu, quo hæretici reconciliabantur, fuse supra disputauimus; ostendimusque & quæ apud Latinos tum chrismatio, tum manus impositio in eandem rem vsurpata fuit, neutra iam est in vsu, vtramque inquam, plane penitusque eandem fuisse cum duabus illis eiusdem nominis cæremoniis, quæ in baptismo è lauacro egressos olim excipiebant. Cum ergo nullam vim habeant Bellarmini probationes, conclusum esto Augustinum hoc loco, cum ait *manus impositionem repeti posse*, neque *eam aliud esse, quam orationem super hominem*, de ea manus impositione loqui, quæ vel neophytis, vel ex hæresi conuersis dabatur, quæ scilicet vtroque vnius, eiusdemque ordinis, ac census erat. Neque ipse sane Bellarminus negat Augustinum in hoc capite de neophytorum manus impositione loqui, vbi ait suo tempore *minime exspectari, vt ij, quibus manus ad accipiendum Spiritum Sanctum imponitur, repente incipiant linguis loqui.* Tantum contendit eum aliter *manus impositionem* accipere, vbi in fine capitis ait *eam posse repeti.* Ita ille Augustinum sophistam facere maluit, quam fateri eum à se dissentire. Est enim sophisticum vnam eandemque vocem duobus diuersis sensibus in eadem disputatione accipere, & ab eorum vno ad alterum argumentari. Bellarminus autem multum laborat, vt ostendat id sine vitio fecisse Augustinum, & totam eius disputationem ad libitum effingit, & nescio quot in ea partes, digressiones, & regressiones dictat, quas præter ipsum nemo hactenus in toto illo capite animaduerterat. Non est animus hominem per somniorum suorum auia spatiantem sequi. Illud satis est obseruare, quod vi veri, quod oppugnat, coactus eo tandem redit, vt totam, quam agit, causam duobus verbis prodat. Confitetur enim hoc omni manus impositioni conuenire, & *confirmatoria* scilicet, & *reconciliatoria, & ordinatoria, vt per eam detur gratia, & charitas, & Spiritus Sanctus*: idque etiam probat ex quodam Augustini loco, quo docere eum ait per manus impositionem, qua reconciliantur hæretici, *dari Spiritum Sanctum.* Alia non pauca veterum in eandem sententiam dicta addere poterat, quorum partem aliquam & nos supra descripsimus. Iam si ita se res habet,

l. 9. Ep. 61.

§. Resp. ad 1. & §. Ad alterum.

l. 5. de Bapt. c. 23.

habet. vnde Bellarminus probabit manus impositionem, quæ dabatur neophytis, sacramentum fuisse? non fuisse, quæ dabatur ab hæresi conuersis? Idem erat in vtraque ritus; eadem forma, id est oratio; idem effectus, id est Spiritus Sancti donum. Denique plane eadem vtraque fuit. Si hanc Sacramentum esse negat; cur illam esse pertendit? Si illam ait, cur hanc negat? Vtramque pariter ea dignitate vel ornet, vel spoliet; qua profecto vtramque vel carere, vel gaudere necesse est. Nihil enim est inter ambos dissimile, vnde diuersam alterius ab altera naturam fuisse argumentaris. Ex his autem duabus negat posteriorem esse sacramentum. Nihil ergo est, quod mihi irascatur, si neque priorem sacramentum esse credo. Vnum erat telum, quo mihi minabatur; nempe quod hac Spiritum Sanctum tradi dicerent Patres. Illud vnum telum ipse iam, velut imbelle ac futile abiicit, dum decernit Spiritum Sanctum per posteriorem manus impositionem traditum fuisse; neque tamen eam vere sacramentum fuisse. Ergo qui nihil sibi amplius, quo se tueatur, reliquit, causam aperte prodit, non defendit. Hoc si vel esset solum, ostendit quas in glossa Augustiniani loci sua passus sit angustias; quam defendere non aliter potuit, nisi suam ipsius causam prodendo. Cæterùm Augustinum de neophytorum manus impositione loqui ipsa eius verba clamant; *Manus* (inquit) *impositio, non sicut baptismus, repeti non potest.* Quod repetitur, id ipsum iam semel factum fuerat. Si aliud est, quod prius factum est; aliud, quôd postea fit, nemo sanus rem, vel actionem repeti dixerit. *Iteratio* (inquit Tertullianus) *non competit ei, à quo quid nec semel factum est.* Cum ergo Augustinus *Manus impositionem repeti posse* dicat, omnino intelligit rem vnam, eandemque esse, quæ prius cum esset gesta, iterum postea peragitur. Si res diuersa est, falso & inscite *repeti* dicitur. Itaque Cyprianus olim cum ex hæresi venientes tingeret, negabat *se baptismum repetere*, vel *iterare*; *dare* se, vel *conferre* aiebat; quod eam scilicet lotionem, qua retro apud hæreticos perfusi erant, baptismum nullum fuisse defenderet. Quam ergo *repeti* manus impositionem dicit Augustinus necesse est eam rem vnam, eandemque fuisse, quæ cum retro iam semel acta esset, iterum postea ingeretur. At si Bellarmini somnium valet, quæ quidem neophyto prius apud hæresim data erat manus impositio, ea proprie dictum sacramentum fuerat, quæ eidem postea ex hæresi conuerso dabatur in Ecclesia, ea nullum sacramentum fuit, sed quædam tantum cæremonia, omnino diuersi à præcedente & census, & generis. Non ergo, si iste vera narrat, *repetebatur manus impositio*, cum quis ex hæresi ad Ecclesiam veniebat. Tum sacramentum confirmationis acceperat; Nunc nullum sacramentum accipiebat; tantum certo ritu in Ecclesiam recipiebatur, *ne* (inquit alibi Augustinus) *tanquam extra omnem culpam esse iudica-*

L. 1. contra Marc. c. 28.

De bapt. contr. Don. l. 5. c. 23.

iudicaretur, si nullo cum ritu admitteretur. At pronuntiat tamen Augustinus *manus impositionem* nunc *repeti*. Ergo omnino fatendum est hanc, quam nunc suscipit ex hæresi veniens, eandem esse cum ea, quam olim post baptismum acceperat. Quam vero olim accepera, ea neophytorum fuerat. Ergo & hanc cum neophytorum manus impositione eandem (id est eiusdem speciei & ordinis) esse necesse est. Vnde porro clarissime illud conficitur, quod nos initio diximus, non fuisse neophytorum manus impositionem verum & proprie dictum sacramentum. Quid-ni? Quia (inquam) neque hæreticorum *reconciliatoria*, quæ cum illa eadem est, vllum vnquam fuit, etiam fatentibus aduersariis, vere ac proprie dictum sacramentum. Atque hactenus quidem de iis, quæ apud Augustinum de manus impositione dicta leguntur.

Nunc ea recenseamus, quæ ille de chrismate tradidit Petiliano Donatistæ illud è Psalmis in rem suam recitanti. *Tanquam vnguentum in capite*, *Et in hoc* (inquit) *vnguento sacramentum chrismatis vultis interpretari; quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus; sed potest esse & in hominibus pessimis, in operibus carnis vitam consumentibus, & regnum cœlorum non possessuris, & ideò nec ad barbam Aaron, nec ad oram vestimenti eius, nec ad vllam contextionem vestis sacerdotalis pertinentibus.* Tum argumentationem concludens; *Discerne ergo visibile sanctum Sacramentum, quod esse & in bonis, & in malis potest, illis ad præmium, illis ad iudicium, & ab inuisibili vnctione caritatis, quæ propria bonorum est.* Hunc locum Bellarminus *præcipuum* vocat. Nimirum hominem mirificè cepit sacramenti vocabulum, quô *chrisma* hîc appellatur. Videmus ergo an res sono, & aduersarij opinioni respondeat. Primò ipsa, quæ hoc locô agitatur, quæstio obseruanda est, nimirum de baptismô contrà Donatistas, Hi enim baptismum à Catholicis, quos traditores & schismaticos censebant, ministratum repudiabant, ac pro nullô, atque irritô habebant, Cypriani errorem secuti. Petilianus vt hoc suorum dogma probet, Scripturas aliquot recitat; *Oleum peccatoris non vnget caput meum. Ecce quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnum. Tanquam vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam autem Aaron.* Ex his scilicet conficere vult oleum, id est chrisma, ab hæreticô, vel schismaticô ministratum non valere; valere tantùm à fratribus (id est à veræ Ecclesiæ filiis) ministratum. Ergo & Catholicorum chrisma æquè ac baptismum, repudiabant Donatistæ. Atqui Donatistas de baptismô Catholicis litem intendisse omnes & Augustini & veterum littera loquuntur. De *baptismo* fuit omnis eorum concertatio; & quod de eô argumentô Augustinus opus scripsit, de *baptismo* inscripsit. De *chrismate* fuisse aliquam Donatistis cum Catho-

[Margin notes: l. 2. contr. litt. Petil. c. 104. T. 7. p. 123. b. — De Confirm. c. 6. §. Aug. — ab. Supr. cap. 103. Psal. 140. — Psal. 132.]

dicis quæstionem, neque ipse, neque alius quisquam veterum, errores & schisma istorum referens dixit. Quid ergo est? Nempe inquam, chrisma baptismi ritus, & pars cærimonialis erat. Itaque & Petilianus à parte ad totum merito argumentatur, cuius chrisma non valet, eius neque baptismum valere posse contendens (quod & ante eum Cyprianus in eodem argumento fecerat) & Augustinus & Catholici argumenti nexum concedunt; antecedens negant, & ex eadem ipsi hypothesi Donatistas de baptismo secum litigasse duntaxat dicunt; de chrismate nihil addunt, quod in baptismi nomine comprehenderetur; vt pars totius nomine continetur. Partem autem baptismi, non essentialem, sed cærimonialem & ritualem tantum fuisse chrisma veteres eo satis docebant, quod id ab hæresi venientibus, vt supra ostendimus, Græci quidem omnes, Latini vero multi ministrarent; quod si baptismi partem essentialem esse censuissent, non magis quam ipsam lotionem, repetituri erant. Quod enim ait alicubi P. Aurelius *baptismi cærimonias* ex veteris Ecclesiæ moribus *non magis esse iterabiles, quam ipsum baptismum*, id inquam, liquido falsum est. Nam baptismus quidem, etiam ab hæretico & schismatico ministro datus nunquam iterabatur; Manus vero impositio & chrismatio, si baptismus cuius ipsæ erant cæremoniæ, ab huiusmodi ministro collatus erat, repetebantur. Si legitimus atque Ecclesiasticus fuisset minister, fateor non fuisse repetitas, neque vero sine aliqua eius, qui baptizasset, contumelia repeti potuisse. Ergo ex hoc ipso, quem bonus Bellarminus *præcipuum* existimauit, Augustini loco habetur chrisma baptismi cærimoniam, non adeo proprie dictum sacramentum fuisse. Secundò, Illud quoque obseruandum est, quod Propheta de sacerdotali vnguento canit, id Petilianum quidem hæreticum & schismaticum de chrismatis externo; Augustinum vero Catholicum de Spiritus Sancti mystico vnguento intellexisse. Quo eorum vanitas refellitur, qui hunc Psalmum ad suum frontis vngendæ ritum torqueri posse putant. Ad hunc Petiliani errorem respicit Augustinus, dum ait, *Et in hoc vnguento sacramentum chrismatis vultis interpretari.* Nempe rei mysticæ, id est Spiritus vnctioni, de qua ipse psalmi vnguentum fuse erat interpretatus, *eius sacramentum*, id est externum symbolum, ad quod id torquebant Donatistæ, liquido opponit, *chrismatis* rei, eiusdem *Sacramentum.* Vnde apparet, quo sensu dixerit *chrismatis sacramentum*; nempe pro externo, visibilique signo, quo chrisma constat, à re interna & spirituali, siue mystica, distincto, quam significat; quod & apertissime ipse mox explicat, cum Petilianum iubet discernere *visibile sanctum sacramentum ab inuisibili vnctione caritatis.* Hinc ergo optime quidem concludi fateor *chrisma* signum aliquod visibile fuisse rem sacram significans, & in sacris vsurpari solitum (quod vult Augusti-

Resp. ad Strm. p. 291. cxxi.

Psalm. 132. (Hebr. 133.)

nus) concludi nego, fuisse id per se ac seorsum vere propriéque dictum Ecclesiæ Christianæ sacramentum. *Sacramenti* enim vocem ita apud veteres passim sumi pro quocũq; signo sacro siue à Christo, siué ab hominibus & ab Ecclesia instituto, siue integro compleroq; mysterio, siue vna duntaxat aliqua eius parte, eaq; vel essentiali, vel cæremoniali, & notũ est omnibus, & supra pluribus ad Cyprianum à nobis probatũ. Vnde illa sunt Patribus familiaria, *fermentum*, & *salem* item catechumenorum esse sacramenta, item *baptismatis sacramentá*, & *corporis ac sanguinis Domini sacramenta.* Ipse ita interpretatur Augustinus, cum addit; *quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est.* Ergo quod *sacramentum* appellauit, eo nihil aliud significauit, nisi hoc tantum chrisma esse *in genere signaculorum visibilium*; hoc est vnum ex visibilibus signaculis, siue symbolis; & quidem *sacrosanctum*; Non enim profanum, vel profani vsus, sed ad rem sacram mystice significandam in loco sacro ab hominibus sacris & inuentum & vsurpatum. Sed aduersarij in eo triumphant, quod Augustinus non ait simpliciter *chrisma in genere signaculorum sacrosanctum esse*; sed insuper id cum baptismo comparat, statim subiiciens, *sicut ipse baptismus.* Sed ille quidem triumphus inanis est. Primò enim rogo, cur dixerit *ipse baptismus*? cur non simpliciter, *baptismus*? Profecto ea vocula, si bene rem spectes, significat chrisma ad baptismum pertinere; quasi dicat id sacrosanctum esse perinde, vt ipsum baptismum, cuius pars quædam erat, ac cærimonia. Nisi hoc statueris, frigebit & iacebit hæc Augustini oratio. Id vero si statuas, liquet vere ac proprie dictum sacramentum chrisma esse non posse. Quod enim sacramenti pars est siue essentialis, siue cærimonialis, id sacramentum esse; hoc est huius generis tota atque integra non potest. At (inquis) Augustinus chrisma cum baptismo comparat. Quid-ni inquam, vt partem cum toto? vt cærimoniam cum eo ad quod ornandum ipsa peragitur? Clarum est hactenus cum baptismo chrisma comparari; quod vtrumque Augustino *signaculum est, & visibile, & sacrosanctum*; quod nemo negat. Non est vltra tendenda similitudo; & si feceris, inepte feceris. Nam etiamsi hæc duo in his tribus conueniant; nihil tamen ea necesse est & in cæteris omnibus conuenire; vt chrisma scilicet à Christo quoque institutum sit, vt baptismus; vt baptismi pars, siue vnus eius ritibus non sit, quia nec baptismus; vt denique sacramentum proprie dictum ipsum seorsum sit, quia & hoc est baptismus. Ego vero hæc nego ex eo concludi posse, quod hic Augustinus de chrismate dixit. Ipse quidem alibi id, quod accipiebant catechumeni *sanctum* esse pronuntiat, cibis, quibus alimur, sanctius esse inde probat, *quoniam* (inquit) *sacramentum est.* Catechumenorum salem (vt vides) *& sanctum* & sacramentum esse ait; plane vt hic chrisma neophytorum. Nemo tamen inde colligit salem catechumenorum fuisse sacramentum proprie dictum;

Aug. de pecc. merit. & rem. l. 2. c. 26. T. 7. p. 301. c.

dictum; nemo ideo negat cærimoniam fuisse Ecclesiasticam. Ergo neque hinc quisquam concluserit neophytorum chrisma vel fuisse verum sacramentum, vel non fuisse cærimoniam Ecclesiasticam.

Cætera Augustini de chrismate dicta nihil habent difficultatis. Vt quod scribit contra Donatistas disputans; *Si ad hoc valet* (inquit) *quod dictum est in Euangelio*, Deus peccatorem non audit, *vt per peccatorem sacramenta non celebrentur; quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur?* Cum (inquis) ad hoc non valere Euangelij dictum contendat, vt sacramenta per peccatorem non celebrentur, ista quæ addit *oleum, & manus impositionem* sacramenta esse necesse est. Fateor esse, sed eo sensu, quem dixi; ritus scilicet sacros, veri sacramenti (scilicet baptismi) partes cærimoniales. Idque vel ipsos aduersarios mecum confiteri necesse est; Sirmondum quidem, qui quod hic inter alia recensetur, *oleum*, siue chrisma pro cærimonia baptismi illo æuo habitum fuisse docet; Petrum vero Aurelium, & cæteros, qui *manus impositionem*, quæ hic itidem cum aliis numeratur, verum, plenum, ac integrum sacramentum neque nunc esse, neque olim vnquam fuisse volunt. Nam manus impositionem hic ab Augustino memoratam non esse ipsam chrismationem (quod isti interdum somniant) satis eo demonstratur, quod ipsa seorsum ab oleo, & quidem post interpositam Eucharistiam nominatur. Siue ergo hic *manus impositionem* ex hæresi conuersorum, siue, vt Aurelius, pœnitentium intelligas; eam omnes aduersarij cærimoniam & ritum fuisse volunt, non sacramentum; siue de manus impositione neophytorum capias, ipsam quoque non sacramentum, sed sacramenti (Confirmationis scilicet) partem cærimonialem fuisse tradunt. Ergo vel ipsos mecum fateri necesse est *Sacramenta* hic Augustino late sumpto vocabulo dici quosuis sacros, & in religione Christiana solennes ritus, siue vere sacramentales & à Christo institutos, vt baptismum & Eucharistiam; siue cærimoniales & Ecclesiasticos duntaxat, vt manus impositionem, & (quod ego quidem arbitror consentiente etiam Sirmondo) oleum siue chrisma. Quod vero *manus impositionem* ab Augustino hic memoratam, etiam ad ordinationem referri posse putat Aurelius, id parum est probabile. Quorsum enim ille *ordinandorum*, hoc est ministrorum manus impositionem inter ea sacramenta referret, quæ omnium fidelium communia recensuit *baptismum, & Eucharistiam, & vnctionem?* Omnino similius veri est, vt hæc manus impositio eiusdem sit ordinis cum aliis hic ab eo recensitis ritibus, baptismo, oleo, Eucharistia, adeoque fidelium quorumuis communis, hoc est vel neophytorum (vt mihi quidem videtur) vel pœnitentium. Quanquam ne eam quidem manus impositionem, quæ in ministrorum ordinatione fit, plerique consen-

De baptism. contr. Donat. l. 5 c. 20. T. 7. p. 65. b. l.

Anærat. p. 450.

Anærat. p. 450.

consentiant sacramentum esse propriè dictum. Omnes fere eam quoque vulgo censent inter cærimonias, siue ritus ordinationis. Neque aliud ex eo concludi potest; quod alibi ait Augustinus *nos vngi in sacramento.* Quo loco Dominum ait *Regem* fuisse, *& sacerdotem, vtroque munere Christum*, id est vnctum, *& ideo à chrismate Christum*; in eo nos, qui corpus eius sumus, ipsi concorporatos, vnctos quoque esse, & Christos factos, *& vnctionem istam perfecturam spiritaliter nos in illa vita, quæ nobis promittitur*, in qua scilicet plane Reges, & sacerdotes Deo futuri sumus; Nos itaque *hic*, id est in hac vita, *gratiam Dei desiderare, quæ in nobis in fine perficietur. Vngimur enim modo in sacramento* (inquit) *& sacramento ipso præfiguratur quiddam, quod futuri sumus. Et illud nescio quid futurum ineffabile desiderare debemus, & in sacramento gemere, vt in ea re gaudeamus, quæ sacramento præmonstratur. Vngi nos in sacramento* dicit, id est in signo, siue ea re, quæ alterius, sed futuræ, signum est, & qua illud, quod futuri sumus, præmonstratur. Hinc concludas licet chrisma, quo *modo* vngebantur in terris, signum fuisse, & symbolum, & quidem sacrum; quo nempe, res diuinissima præmonstrabatur, futura sacerdotij & regni in Christô nostri gloria. Nemo negat; nemo resistit. Vt id signum à Dominô Iesu, non ab Ecclesiâ institutum fuerit; vt ex eorum *signorum*, siue *sacramentorum* genere sit, quæ nunc strictè, propriéque *sacramenta* dicuntur; hinc quidem nullo vnquam Dialectices, vel etiam Sophistices tormentô, efficere potes. Idem est eorum sensus, quæ scripsit in aliô opere; *Omnes* (fideles) *quippe vnctos eius chrismate, rectè Christos possumus dicere: quod tamen totum cum suô capite corpus, vnus est Christus.* Tametsi hæc quidem nihil nos cogit de chrismate symbolicô intelligere. Multò rectius ea accipi putauerim de mysticô *Christi chrismate*, id est de Spiritu Sanctô; quem, qui non habet, is neque Christi est. Hoc si verè propriéque loqui velimus, vnum *Christi chrisma* est. Sed P. Aurelius vexat quod idem alibi scribit; *Vnctionis sacramentum est, virtus ipsa inuisibilis, vnctio inuisibilis, Spiritus Sanctus. Docet igitur* (inquit Aurelius) *sacramenti vnctionis virtute præberi inuisibilem Spiritus Sancti vnctionem.* Tuum erat Aureli, docere nos, quomodo hoc doceat Augustinus; si id nos ab eô volebas discere. Ille verò vnctionis *sacramentum* esse dicit; dicit esse *virtutem*, & quidem *inuisibilem*, cum sacramentum sit visibile; & *vnctionem ipsam*, cuius & *sacramentum visibile est, & virtus inuisibilis*, ipsam esse quoque *inuisibilem*, nempe *Spiritum Sanctum*; vt infrà, *Eadem vnctio, id est, ipse Spiritus Domini, qui docet homines.* Planus est eius sensus, *vnctionis* istius (de qua Ioannes loquitur, & quam ipse mox ait & ecce *inuisibilem* & esse *Spiritum Sanctum*) *sacramentum* quidem esse visibile, *virtutem*, perindè vt ipsam vnctionem, inuisibilem. Planè mirabilis artifex Aurelius, qui ex istis suum illud exsculpere potuit.

In Psalm. 26. enarr. 2 præf. T. 8 p. 53 d. 3. & 54. a. 3.

De Ciu. Dei l. 17. c. 4.

Rom. 8. 9.

tract. 3. in 1. Ioan ep. pane extr. T. 9. p. 245 d. 2.

P. Aur. Orth. part 1. c. 4. pag 1. 5.

ibid. tract 4. in p. 246. a 2

ſacramenti vnctionis virtute præberi nobis Spiritum Sanctum. Hoc vnum addam Auguſtini orationem concinniorem, atque explicatiorem fore, ſi ita legatur, *Vnctionis ſacramentum eſt viſibile: virtus ipſa inviſibilis, &c.* Additô nomine *viſibile*, quod facile fuit à librariis ideo omitti, quod affinis ſoni vox *inviſibilis* bis ſtatim occurrat. Eodem pertinet, quod in alio quoque opere ſcribit; vbi de Chriſtô vnctô à Patre, verba faciens; *Non vtiq; oleo viſibili* (inquit) *ſed donô gratiæ, quod viſibili ſignificatur vnguentô, quô baptizatos vngit Eccleſia.* Mox; *Nec ſanè* (inquit) *tunc vnctus eſt Chriſtus Spiritu Sanctô, quando ſuper eum baptizatum velut columba deſcendit. Tunc enim corpus ſuum, id eſt Eccleſiam ſuam præfigurare dignatus eſt, in quâ præcipuè baptizati accipiunt Spiritum Sanctum.* Spiritus gratiam chriſmate *ſignificatam* fuiſſe dicit, verè & propriè; eius *virtute datam*, quod vult Aurelius, non dicit. Sed hic etiam aliud docet, quod neque vult Aurelius, nimirum neophytos in ipsô baptiſmô chriſmatos olim fuiſſe, adeoq; chriſma baptiſmi ipſius ritum, ſiue partem cærimonialem fuiſſe. Quid enim aliud eſt, quod ait Eccleſiam *baptizatos vngere?* Tum quod addit, idem etiam & quidem certius docet, Chriſti in baptiſmô columbam vnctionem noſtram præfiguraſſe. Non autem præfigurauerit, niſi & in baptiſmô Spiritu Sanctô vngamur, ſicut in Chriſtum columba in ipſo baptiſmô deſcendit. Denique quid hoc quæſo eſt, quod poſtremò ait Auguſtinus *in Eccleſiâ præcipuè baptizatos accipere Spiritum Sanctum?* Nónne hoc vult accipere quidem & aliis temporibus Spiritum Sanctum in Eccleſiâ fideles; puta dum communicant menſæ Domini, dum orant, dum ieiunant, dum caſtè ſanctèque vitam inſtituunt; præcipuè verò ac potiſſimùm, cùm baptizantur? Nam cum nulli in Eccleſia ſint non *baptizati*, omnino neceſſe eſt *baptizatos* eſſe hic τοὺς φωτιζομένους, τοὺς βαπτιζομένους, *eos qui baptizantur*: quaſi dicat communicatos, reconciliatos, ordinatos accipere quidem in Eccleſiâ Spiritum Sanctum, ſed præcipuè *baptizatos*, id eſt vnô verbô, in hôc præcipue baptiſmi ſacramentô accipere nos Spiritum illum Sanctum, & Chriſti columba priùs, & poſteà eo vnguento, quo ſuos vngit Eccleſia, præfiguratum, ac ſignificatum. Ex quibus tandem concluditur cùm res chriſmate ſignificata in baptiſmo præcipue & detur, & accipiatur, ipſum profectò chriſma non aliò pertinere, quam ad baptiſmum, cuius vi ille chriſmate ſignificatus Spiritus nobis datur. Petrus Aurelius hæc quoque ex Auguſtino recitat; *Sed nondum eſt panis ſine igne. Quid ergo ſignificat ignis? Hoc eſt chriſma. Oleum enim ignis noſtri, Spiritus Sancti eſt ſacramentum.* Sed Sermo, ex quo illa deſumpta ſunt, non eſt certo Auguſtini, & à Louanienſibus eſt inter dubios relictus. Tum neque hæc eius verba probant chriſma proprie dictum ſacramentum eſſe; cum idem paulo ante *exorciſmum*, quem omnes pro mera baptiſmi cærimonia habendum eſſe confitentur, *ſacramentum*

l. 15. de Trinit. c. 26. T. 3. p. 86. d. 1.

Anrerr. p. 411. Aug. Serm. 83. de diuerſ. T. 10. p. 155. D.

quoque vocauerit; *Exorcismi sacramento* (inquit) *quasi molebamini.* Sed hinc quidem patet ex isto, quisquis ille sit scriptore chrisma baptismi cærimoniam esse. Id enim inter eos ritus recenset, quibus panis Christi simus. *Ante ieiunij humiliationem* (inquit) *exorcismi sacramento quasi molebamini. Accessit baptismum & aqua; quasi conspersi estis, vt ad formam panis veniretis. Sed nondum est panis sine igne. Quid ergo significat ignis? Hoc est chrisma, &c.* Iam per baptismum fieri nos Christi panem, id est Christianos, in vnam eandemque mysticam massam vnitos, & compactos, constat. Ergo baptismi *chrisma* quoque ipsum esse, perinde vt exorcismum, & tinctionem, siue conspersionem, hic quidem censuit; sacramentum adeo id vocauit eodem sensu, quo exorcismum; sumpto late vocabulo, pro quouis sacro signo. Neque hic omittendus est alius quidam Augustini locus, ex quo id ipsum, quod ex Prudentio supra obseruauimus, discimus; in fronte fieri illo æuo solitam chrismationem; *Quædam* (inquit) *sacramenta ore accipimus* (Eucharistiam intelligit) *quædam per totum corpus* (aquam nempe & oleum baptismi) *quædam in fronte per signum crucis*; chrisma (vt videtur) significat, quod sacramentis hic quoque accenset, quod id sacra sit & symbolica cærimonia.

In Psal. 141.

Hic placet & ex Prospero locum insignem addere, quod Sententiarum liber, in quo is legitur, ex Augustini libris excerptus sit; *Christi* (inquit) *nomen à chrismate est, id est ab vnctione, quâ ideo omnis Christianus sanctificatur, vt intelligat se non solum sacerdotalis & regiæ dignitatis esse consortem, sed etiam contra Diabolum fieri luctatorem.* Hæc ex Augustini tractatu in Ioannem XXXVI. Colligit præcipua munera, in quæ à Spiritu Sancto inungimur, regnum, Sacerdotium, pugilatum. Hæc vnctione, qua sanctificantur fideles in Ecclesia, non *effici* dicit, vel *fieri*, sed *significari* docet. Vigilanter enim hoc scripsit, *vt intelligat se esse consortem regiæ &c. dignitatis.* Illa scilicet vnctio monet nos, quid per baptismum consecuti simus, ex ea intelligimus, quid illud sit, per eam non illud ipsum simus. Hæc vera est norma, ad quam exigenda sunt cæterorum Latinorum de chrismatis vsu & officio dicta.

Sent. 144. T. 3. Aug. in Append. p. 431. C. 2.

LIBER TERTIVS.

Capvt. I.

Innocentij Pontificis Romani decretalis anno XVI. V. sæculi data; quâ presbyteris frontem baptizatorum chrismare primo prohibitum esse disertè reperitur.

NVNC ſequitur illa iam ſuprà non ſemel à nobis memorata Innocentij Romæ Epiſcopi decretalis; anno Domini 416 data; annis ante ipſius Auguſtini mortem circiter quatuordecim, ſed eo tamen tempore, quo Auguſtinus eorum, quæ nuper ex ipſo laudauimus, plæraque iam ſcripſerat. In illa ergo epiſtola Innocentius de nonnullis Eccleſiaſticis ritibus conſulenti Decentio, Eugubino Epiſcopo, inter cætera de infantium, ſiue neophytorum conſignatione ita reſpondet; *De conſignandis vero infantibus manifeſtum eſt non ab alio, quam ab Epiſcopo fieri licere. Nam presbyteri licet ſint ſacerdotes Pontificatus tamen apicem non habent: hæc autem Pontificibus ſolis deberi, vt vel conſignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non ſolum conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, verùm & illa lectio Actuum Apoſtolorum, quæ aſſerit Petrum & Ioannem eſſe directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum Sanctum. Nam presbyteris, ſeu extra Epiſcopum, ſeu præſente Epiſcopo baptizant, chriſmate baptizatos vngere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt ſpiritum Paracletum. Verba verò dicere non poſſum, ne magis prodere videar, quam ad conſultationem reſpondere.* Hæc Innocentius; cuius vere-ne ſit hæc epiſtola, ſcio à doctis viris, neque ſane abs re, fuiſſe dubitatum; quorum rationes alibi referentur. Illud conſtat cuiuſcumque ſit, eam iampridem ſub Innocentij nomine, non à recentioribus modo Canoniſtis, &c. multo vetuſtioribus ſacrorum rituum interpretibus Rabano, Amalario, aliis, ſed etiam ab ipſo Iſidoro, quem Hiſpalis in Hiſpania Epiſcopum anno Domini 600. non omnino ducentis poſt Innocentij mortem

Epiſt. 1. c. 3. Tom. 1. Conc. p. 751.

tem annis, ordinatum fuisse clarum est. Missa ergo nunc quidem omni de autore quæstione, rem ipsam videamus. Illud in primis obseruandum, quod ipsa Decentij, id est non laïci hominis, ac ne gregalis quidem clerici, sed Episcopi consultatio ostendit, nondum anno Domini 416. apud omnes Ecclesias receptum, vel apud viros Ecclesiasticos certum & indubitatum fuisse, vt Episcopi soli chrismarent. Hoc enim ius si liquidò vel ab Apostolis constitutum, vel maiorum saltem auctoritate, vel denique Romani alicuius Episcopi, puta Syluestri lege apud omnes Christianos iam tum receptum fuisset, id profectò Decentius, qui Episcopus erat, & quidem Eugubij, ciuitate Romæ vicinâ, ac propemodum suburbanâ, nescire non poterat. Nesciuisse tamen fatetur hæc eius apud Innocentium consultatio. Nec enim Episcopi consulere maiores, ac præsertim summum, solent de rebus, quas vel diuini, vel certe Ecclesiastici, sed publici ac vniuersalis iuris esse pro certo atque explorato habent. Non de aliis quam de dubiis, atque obscuris consulere omnes solemus, ac præsertim personas graues, & in maxima auctoritate constitutas. Consuluit tamen, vt liquet, Innocentium vrbis Papam Decentius Eugubij Pontifex de consignationis ministro. Ne ergo dubitaueris ius illius ministerij valde dubium, atque obscurum etiam eo tempore fuisse; de quo scilicet etiam Episcopus summum Christianorum Papam interpellandum putauerit. Dubium autem vel obscurũ id ius tunc temporis minime futurum erat, si id constanti & vniuersali Ecclesiarum vsu iam inde ab Apostolorum æuo apud omnes Christiani nominis homines receptum, atque factitatum esset. Hoc ergo, quod tamen Latini hominibus persuadere conantur, falsissimum esse necesse est. Iam & hinc vides quam exigua haberetur illis sæculis Papalium decretorum ratio, quámque angustis circumscripta esset finibus legum Romæ de Ecclesiasticis ritibus positarum auctoritas. Nam quo tempore hæc quærebat ab Innocentio Decentius, anni iam erant elapsi centum, cum ista de quibus quærit, definiuerat Syluester, vrbicus & ipse Papa, quod nos supra suo loco demonstrauimus. Ergo Syluestri lex toto illo tot annorum spatio, ne in proximam quidem Vmbriam, cuius erat Eugubium ciuitas, erepere ex vrbe potuerat; nedum vt eam toto statim orbe promulgatam, pronoque omnium obsequio receptam, veluti sacrosanctum communis Monarchæ edictum, vel oraculum, fuisse putemus; quod est bellum sanè, ac suaue, præsentium Latinorum de suis Papis somnium. Id Sirmondus, & pro sua eruditione vidit, & pro suo candore obseruauit his verbis; *In Italia ipsa* (inquit) *vix extra vrbem vicinas Ecclesias institutum hoc* (designanda à solis Episcopis fronte?) *tenuisse illa Decentij Eugubini in Vmbria Episcopi consultatio declarat.* Innocentius quidem in ipso epistolæ limine queritur, *quod vnusquisque, non quod traditum est,*

Antirrh. 2. c. 7. p. 13.

(id est

(id est, quod Romæ Episcopo placuit) *sed quod sibi visũ fuerit, hoc æstimet esse tenendum, indeque arcessit, quod diuersa in diuersis locis, vel Ecclesiis, aut tenerentur, aut celebrarentur, scandalumque populis fieret.* Vides nondum eo sæculo Christianitatis vniuersæ normam, aut canonem fuisse Romanum morem, quod diuersis postea artibus, & fraude eo vi suâ, & hominum partim errore ac stultitia, partim etiam vel metu, vel studio, aliquot postea sæculis tandem assecuti sunt vrbici Papæ. Eoque, vt vel ex huius epistolæ præfatione liquet, iam tum tendebat noster iste Innocentius. Sed & in ipsa epistola quanto supercilio sua dictata profundit? *Manifestum est*, inquit. *non ab alio quam ab Episcopo consignari infantes licere.* Quid ita, quæso? *Nam* (inquit) *presbyteri licet sint sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent.* Quid ista ratiocinatione absurdius fingi potest, *manifestum esse ab vno Episcopo consignari infantes; quod presbyter (licet sacerdos) pontificatus non habet apicem?* Primò, an sit aliquis *Pontificatus apex*, quo presbyter careat, non immeritò dubitatur; & ab ipso adhuc tum superstite Hieronymo definitum esse nullo iure diuino niti istum *apicem* facile scire potuit Innocentius. Iam si hoc, quod totius ratiocinationis fundamentum est, dubium ipsum & obscurum, atque incertum, imò & falso longè propius est, quo modo *manifestum* est, id quod hinc iste colligit? Sed esto tamen. Eo *Pontificatus apice*, quem habebant (sed iure merè Ecclesiastico) illius temporis Episcopi, caruerint presbyteri; an propterea cõsequens est, vt ij *consignare* non possint? Atqui etiam sine illo apice baptizant, Eucharistiam conficiunt, etiam ex te, Innocenti, *chrismant.* Qui tot, tantaque, quamquam nullo apice insignes, præstant, quis eos quæso, si sanæ mentis sit, *consignare* non posse, non dico *manifestum*, sed vel *probabile* eo fieri putauerit, quod illo tuo apice carent? Tu verò Decentio tuo illudebas, ô bone, cum hæc ita scriberes. Eiusdem sunt farinæ, quæ sequuntur; primò illud, *consuetudinem Ecclesiæ demonstrare solu Pontificibus deberi, vt vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant.* Si de vniuersa Ecclesia (quod absurdissimè somniat Aurelius) hæc diceret Innocentius, falsi manifestus esset. Nam planè contrariam fuisse non modo Græcæ, siue Orientalis, sed etiam Africanæ, & Hispanicæ, & Gallicanæ, imo & Sardiniensis, in Romæ vicinia, Ecclesiæ consuetudinem, & fatetur ac probat Sirmondus, & ex iis quæ nos vel iam disputauimus, vel postea etiam disputaturi sumus, manifestum est. Sed Innocentium (vt mihi quidem videtur) calumniatur Aurelius, dum hanc ei mentem fuisse vult. Ille verò de sua vsia, id est Romana, siue vrbica Ecclesia loquitur; Eius vnius consuetudinem idoneum censet argumentum ad demonstrandum, quid esset in ea caussa iuris. Nimirum Innocentius, qui istorum Romæ antistitum vetus est iam ab antiquissimis temporibus morbus, sibi persua-

ferat nihil Romæ ſuæ fieri, quod non eſſet Apoſtolicum, ac diuinum, & omnibus omnino Chriſtianis ſequendum. Ergo iſte ſuæ (id eſt vrbicæ Eccleſiæ) hanc fuiſſe conſuetudinem intelligit, vt apud eam Epiſcopi, non alij conſignarent; quod ego facile concedo. Nempe id à Syluestro, qui hoc priuilegium Epiſcopis contulerat, primum inuentum, apud eam, cuius erat Epiſcopus Eccleſiam, hæſiſſe, & ad alias etiam aliquot ex illo exemplo ſi forte manaſſe nihil mirum eſt. Sed quod ille, velut principium quoddam notiſſimum aſſumit, ſuæ Eccleſiæ eam vim eſſe, atque dignitatem, vt quicquid illa obſeruat, id obſeruari debeat, nego: Negauerant iampridem Cyprianus & Firmilianus; neſciuerant omnes pænè Eccleſiæ, quæ etiam poſt inuectum illud Epiſcopis à Syluestro collatum priuilegium, ſuorum preſbyterorum in neophytis conſignandis, manu & opera annis iam pænè centum in Africa, & in Hiſpania vtebantur; Neſciuerunt etiam poſt hanc Innocentij decretalem, Gallicanæ, Sardinienſis, Hiſpanicæ Eccleſiæ, quas (quod mox demonſtrabitur) diuerſum à Romano morem annis propemodum ducentis retinuiſſe conſtat. Sed neque leuior eſt Innocentij illa, quæ ſequitur, deliratio, qui *conſignationis*, ſiue *chriſmationis* ius ſolis Epiſcopis deberi, *demonſtrare* ait *illam lectionem Actuum Apoſtolorum, qua aſſerit Petrum & Ioannem eſſe directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum Sanctum.* Mitto iſtum fingere, quod nuſquam aſſerit illa Apoſtolicorum Actuum lectio, ea proprie de cauſſa miſſos fuiſſe duos illos Apoſtolos, vt *baptizatis Spiritum S. traderent.* Propius vero eſt *miſſos*, vt recens natam Samariæ Eccleſiam conſtituerent. Illud vero quale quæſo, eſt, quod iſte ſolis Epiſcopis licere conſignare ex eo colligit, quod Petrus & Ioannes orauerunt, & impoſuerunt manus ſuper eos, qui à Philippo baptizati fuerant, hique Spiritum Sanctum acceperunt? Primò, de *conſignatione*, ſiue *chriſmatione* nullum in Actis verbum. *Manus imponere* planè aliud eſt quam *chriſmare*. Ergo ridiculus eſt, qui ex eo quod Apoſtoli neophytis manus impoſuerunt, concludit ſolis Epiſcopis *chriſmandi* ius eſſe. Tum fac Apoſtolos (quod nulla Actuum, nulla diuinæ illius Scripturæ lectiò aſſerit) neophytos *chriſmaſſe*; qua ratione inde conficies non aliis, quam Epiſcopis licere chriſmare? Sunt-ne Epiſcopi Apoſtoli? vel an quæ Apoſtoli fecerunt, ea Epiſcopis vel omnia, vel ſolis facere licet? Apoſtoli Spiritum linguarum, & prophetiæ dederunt; miracula ediderunt; plurima alia fecerunt, quæ nullum Epiſcopum facere videmus. Si hæc extraordinaria fuiſſe dicat Innocentius, ſe ſolos ordinarij miniſterij actus Epiſcopo vindicare; primò & hunc, quem dederunt Apoſtoli, Spiritum dare res fuit extraordinaria; adeoque perperam ordinario vlli miniſtro tribuitur. Fuit enim ille Spiritus linguarum, & prophetiæ, quod & nos ſupra ex ipſo Luca oſtendimus, & Innocentio multo doctiores

Act. 8. 15. 16 17.

ctiores Chrysostomus atque Augustinus apertissime docent. Sed & si rem ordinariam fuisse (quod falsissimum est) donauero illam Apostolicam Sancti Spiritus, vt sic dicam, *traditionem*; cur eâ presbyteros magis excludam, quàm Episcopos? Nam & baptizant, & Eucharistiam conficiunt, atque distribuunt presbyteri: quod idem Apostolos fecisse scimus. Non ergo si Apostoli imposuerunt manus, solis ideo Episcopis manus imponere licet. Neque est quod regerat Innocentius Philippum manus nequaquam imposuisse. Primùm, hoc si ego negauero, vnde iste probabit? Certè & Chrysostomus refert, & Oecumenius sequitur hanc interpretationem; Philippum ideo manus non imposuisse Samaritanis, non quod non liceret, sed quod honoris caussa id Apostolis peragendum seruare maluerit, quàm ipse peragere. Sed hoc quidem mitto. Illud rogo; quâ necessitate concludas presbyteris non licere, quod Philippo non licuit? Philippus enim non presbyter, sed Diaconus fuit. Ergo hinc, etiamsi cætera omnia tibi, quod absit, donentur; illud vnum ad summum concluseris *diaconis* manum neophyto imponere non licere (quod ipsum tamen non consueuerant veteres Ecclesiæ) hoc quidem certe nunquam conficies, vt neque id presbytero, qui diacono maior est, ministrare liceat. Ad hæc omnia absurda illud postremo accedit, quod ne ipse quidem Innocentius suam hanc demonstrationem quicquam valere, vel sibi sequendã esse putauit. Nam si quid ea valet, conficit ne presbyterum chrismare fas sit. Ipse verò statim, veluti repente omnis suæ demonstrationis oblitus, presbyteris concedit, vt baptizatos, seu absente, seu etiam præsente Episcopo, *chrismate vngant*. Ergo ne ipse quidem vllam vim habere putauit totum hoc suum argumentum; ac meritò quidem, quo vix aliud reperias ineptius, & ab omni parte futilius, ac solutius. Quod verò presbyteris chrismare quidem concedit, sed *extra frontem*, quam vni Episcopo seruat; id, inquam plane ioculare est, & dignum tanto Dialectico somnium. Vnde enim hoc habet? Ex quibus Actibus id hausit? Ex quo saltem Ecclesiæ canone? Vt fingamus chrismauisse Apostolos; vnde discemus quam partem corporis chrismauerint? Cur frontem potius, quam vel pectus sapientiæ domicilium, vel verticem, humani corporis apicem, & regiæ olim apud Israel? vnctionis sedem, chrismasse eos suspicabimur? Cũ ergo nihil habeat Innocentius, quo assequi possit, quam corporis partem vnxerint Apostoli, profectò si sapit, omnem æque partem presbyteris chrismandam vel concedet, vel negabit. Quod vero *frontem* illis eripit, temerè id & ex sola libidine, absque vlla ratione facit. In quo & hoc mihi absurdissimum videtur, quod nouus hic legislator frontem presbyteros chrismare vetans, simpliciter *extra frontem vngere* permittit, nulla propriè definita corporis humani parte, quam illi chrisment. *Presbyteris* (inquit)

quit) *seu extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant, chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis Episcopis debetur, cum tradunt Spiritum Paracletum.* Extra frontem vngere iis licere dicit; quam partem vngere liceat, non dicit. Scapulas, cubitum, volam, pollicem, nares, aures, pedes, genua, quidvis denique, modo ne frontem, vngere presbyteris concedit; quæ mirabilis profecto est, planeque singularis nostri huius legislatoris sapientia. Sed in re noua, atque hactenus inusitata fortasse isti dubitare nonnihil, ac posteris aliquid expoliendum relinquere licuit. Satis ipsi visum est presbyterorum chrisma prima hac sua lege fronte depellere; nouamque illam suam chrismationis frontis, & extra frontem distinctionem statuere. Arduum, & supra hominis modestiam putauit nouum ritum totum simul ac semel definire. Sed eius posteri relictam ab eo Spartam magnis, longisque, & plurium sæculorum deliberationibus paulatim adornatam tandem perfecerunt; primò iubentes pectus à presbyteris chrismari (quod diu obtinuit) denique & dimisso pectore in verticem ipsum scandere presbyterorum chrisma decernentes; quod hodieque apud Latinos viget. Atque hoc quidem primum est in omni Christiana antiquitate *chrismationis* presbyteralis ab Episcopali eo distinctæ, quod hæc in fronte, illa extra frontem fiat, monumentum. Nulla plane ante hunc Innocentium chrismatio vspiam occurrit, quæ sic extra frontem fiat, vt non etiam in fronte. Græcos memini alias etiam præter frontem partes, pectus puta & aures, &c. chrismare; sed nullum vel Græcum, vel Latinum memini, qui quem chrismare sinat, eum frontem chrismare prohibeat. Neque ego satis capio, quid Innocentium impulerit frontem vertici, vel pectori præferre. Hoc vnum suspicor, cum videret presbyteros chrismandi iure, quo tot iam annos apud cæteras Ecclesias potiebantur, vix ac ne vix quidem toto, plane penitusque cessuros, illud, quo eos minus iratos haberet, cauisse, vt cætera, si liberet, chrismarent; frontem quidem Episcopali chrismati totam seruarent. Vtcumque sit, illud quidem constat hanc Innocentij tam absurde, tamque nulla ratione scriptam, atq; demonstratam legem duplicem illam frontis & verticis chrismationem diu postea in Occidente peperisse; cum nostri homines variis artibus sub Romani Episcopi iugum pæne missi, quicquid ab illa sede exierat, pro Apostolico dogmate venerarentur. Tum enim in hanc Innocentij decretalem incidentes, id quod vna decernit, ipsi pro vero, certoq; confirmarunt. Sed hæc diu postea contigerunt. In præsens & ducentis (quod diximus.) infra annis, in Occidente vel ignota, vel contempta sic iacuit illa Innocentij lex, vt raræ in illo temporum decursu Ecclesiæ occurrant, vbi ea bona fide seruaretur; quod ex sequentibus patebit.

Capvt II.

Anno Domini 441. non fuisse obseruatam Innocentij decretalem in Galliis; in quibus semel chrismatos fuisse neophytos & chrismasse presbyteros apparet ex Arausicana Synodo I. cuius canon exponitur. Magna de eo Sirmondi & Aurelij certamina.

NAM in nostra Gallia anno Domini 441. iam elapsis à morte Innocentij annis 24. Arausicana Synodus vna chrismatione contenta est, ea quæ in baptismo vel à presbytero, vel à diacono esset ex veteri more ministrata; episcopalem adeo illam ab Innocentio constitutam, velut inutilem vel repudiauit, vel certe nesciuit. *Nullum ministrorum* (inquit) *qui baptizandi recepit officium, sine chrismate vsquam debere progredi; quia inter nos placuit semel chrismari. De eo autem, qui in baptismate quacumque necessitate faciente non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter quoslibet chrismatis vnius nonnisi vna benedictio est, non vt præiudicans quicquam, sed vt non necessaria habeatur repetita chrismatio.* In Biniana vero editione eadem quidem habentur; sed fine longe diuerso. Nam pro his Sirmondiniis ex manuscriptis aliquot exemplaribus expressis, *nō vt præiudicans quicquā, sed vt nō necessaria habeatur repetita chrismatio.* Biniana editio contrario sensu legit, *non vt præiudicans quicquam dico, sed vt necessaria habeatur repetita chrismatio.* Biniana editio *chrismationem repetitam necessariam* esse ait, Sirmondina negat. Hinc natum nobile Sirmondum inter & Aurelium bellum, tribus vtrimque voluminibus, & quidem acerrimis, veluti totidem præliis gestum: necdum tamen finitum. Cum enim Aurelius emendationem canonis Sirmondinam reprehendisset obiter in quodam contra alium Iesuitam opere, Sirmondus sua tueri edita epistola est conatus; quam repetito paulò post certamine insasit Aurelius, ac vt viri mos erat, aculeato, mordacique libello confutauit. Hunc Sirmondi *Antirrheticus* I. excepit; cui emisso sane vagrandi *Anaretico*, mox vicissim Aurelius occurrit. *Anaretico Antirrheticum* alterum Sirmondus reposuit; cui postremo Aurelius *Orthodoxum* opposuit. Tantum inter duos earumdem alioqui partium viros bellum conflarunt, non *quinque*, vt nuper apud quosdam alios, *articuli*, sed tres omnino litterulæ vnius voculæ *non*; quam alter eiiciendam, alter retinendam in illa canonis Arausicani clausula magnis vtrimque animis, contendunt. Libri exstant, neque nostrum est de certamine in alterutram partem iudicare. Tantum monebo de eo non falso fortasse

cap. 1. Tom. 1 Conc. Gall. p. 71.

vſurpari poſſe illud Heſiodi vetus ----- ἀγαθὰ δ' ἴσα ὕδε βροτοῖσιν.
Nam & in Aurelio quædam ſunt bona; & in Sirmondo, vt vbique alias, plurima reconditæ eruditionis & ſingularis candoris plena. Quod ſi, quæ ſinguli habent vera, ea detractis vtrinque ſequioribus, coniungas ac permiſceas, de toto hoc chriſmatis negotio non malè, vt opinor, ſtatueris. Nam & Sirmondus *chriſmationem*, & Aurelius *manus impoſitionem* cærimoniam, non verum, aut integrum ſacramentum fuiſſe putant; quod vtrumque ſane verum eſt. Tantùm vtrimq; reſecandum, ac repudiandum eſt, quod hanc ille, hic illam ſacramentum verum fuiſſe cenſent; quod vtrumque falſum eſt: & hoc ab illo non minus fœliciter euertitur, quam ab hoc illud profligatum eſt. Tum & Sirmondus ab Eccleſia chriſmationem traditam confitetur, & Aurelius vera ſacramenta nonniſi ab vno Chriſto inſtitui poſſe defendit, vere ſane vterque. Quod ſi vtrumque retineas, habebis quod veriſſimum eſt, & ab Aurelio fruſtra, licet magnis, & inuidioſiſſimis clamoribus vexatum, chriſmationem nequaquam eſſe veri nominis ſacramentum. Sed de Arauſicano quidem canone vereor ne tantæ iſtorum lites aërem fruſtra tamdiu verberarint. Omnis enim illa clauſula quæ ab his verbis incipit, *nam inter quoſlibet*, &c. de qua tam acriter, tamque pertinaciter inter ſe conflixerunt, omnino videtur, non Arauſicanæ Synodi eſſe, ſed recentioris alicuius ſcriptoris manu Arauſicano canoni aſſuta. Eò, vt ita credam, adducor primò vetuſtiſſimi cuiuſdam exemplaris auctoritate, quod eſt in Clariſs. Iuſtelli Bibliotheca; vt iam ante aliquot annos publice teſtatus eſt eruditiſſimus atq; optimus D. Blondellus noſter. In eo autem codice tota hæc lacinia deeſt; & canon in his verbis deſinit; *quia inter nos placuit ſemel chriſmari.* Secundò; idem quoque ex eo confirmatur, quod in Concilio Arelatenſi ſecundo quod anno poſt Arauſicanum XI. Domini autem 452. habitum eſt, vbi hunc canonem laudari clarum eſt, plane vt in Iuſtelli codice, hæc quoque lacinia tota omiſſa deprehenditur, hoc modo. *Nullum miniſtrum, qui baptizandi recepit officium ſine chriſmate vſquam debere progredi, quia inter nos iuxta Synodi*(nempe Arauſicanæ) *conſtitutionem placuit ſemel chriſmari*, Tertiò; Burchardus & Iuo Carnotenſis licet ſæculo XI. ſexcentis poſt Arauſicanam Synodum annis floruerint, hunc tamen eius canonem ipſi quoque abſque illa lacinia exhibent, eumque in illis verbis, *ſacerdos commonebitur*, clauſiſſe videntur. Tametſi enim vterque hoc, quod deſcribunt capitulum, ex Synodo Vaſenſi cap. 5. citent; nonnullaque in eo paulo aliter legant, quam nunc in editione Arauſicanæ Synodi, vel Biniana, vel Sirmondina habentur; vix tamen vllus dubitandi locus eſt, quin hunc ipſum Arauſicanum canonem in animo habuerint, quod & Gratianei decreti emendatores iudicarunt. Huc accedit manuſcripti codicis, ab Aurelio memo-

Apol. Hieron. de Ep. ſect. 5. p. 145.

cap 17. Tom. 1. Conc. Gall.

l. IV. c. 73.

part. 1. c. 267.

Not. in de conſec. d. 4. c. 125. Nullus.

memorati consensus, in quo facta olim à Reginone Abbate circa ann. Domini 900. variorum canonum collectio continebatur. In ea enim collectione hunc ipsum Arausicanum canonem legi, his omnino veteris, sine illa, de qua diximus, clausula scriptum, testatur Aurelius: *Nullum ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate vnquam debere progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autem, qui in baptismate quacumque necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur.* Denique ipsa laciniæ verba addititia se esse tantum nō clamant. Nā siue illa cum Binio & Aurelio sic legas, *non vt praeiudicans quicquam dico*, siue cum Sirmondo ita malis, *non vt praeiudicans quicquam, sed vt non necessaria habeatur repetita chrismatio*; vtrovis, inquam, modo legas, non videntur Synodi ipsius esse posse. Nam quicquid contra vitilitiget Aurelius, ineptum & absurdum est, & veterum exemplo caret, vt Synodus, quæ scilicet ex pluribus constat Episcopis, in singulari numero ita loquatur, *non vt praeiudicans quicquam dico*. Synodus haud dubiè aliter esset locuta, si hæc eius verba essent, nempe sic in numero plurali, *non vt praedicantes dicimus*; idque cum sentirent dictu fuisse necessarium, plane etiam ita scripserunt (teste Aurelio) Crabbus & Gratianus; vt scilicet (quod Latinis postremorum sæculorum non est insolens) adulterinæ laciniæ argumentum audaci correctione delerent. Quæ vero ad tuendam lectionem, *non vt praeiudicans quicquam dico*, ex veteribus Synodis affert Aurelius, ea à re præsenti aliena sunt. Nam in Synodis singuli, fateor, nonnunquam interfantur Episcopi; vt in Cartaginensi supra à nobis laudata, *si iubet sanctitas vestra, suggero*. Sed quoties id fit, toties istius, qui vnus loquitur, nomen commemoratur, vt in illo loco, *Fortunatus Episcopus dixit*; Tum quid ille dixerit, recitatur. Sic in Sardiensi Synodo (quod notauit Sirmondus) frequens est, *Osius Episcopus dixit*, &c. in Africanis, *Aurelius Episcopus dixit*, &c. vt nihil mirum sit post rem ita narratam, in singulari numero efferri, quæ ab vno dicuntur. Et in Francofordiensi Synodo, quod exemplum maximè vrget †Aurelius, ex canone 4. clarum est Caroli Regis esse, non Synodi, quæ & eodem canone extremo, & sequenti quinto habentur verba; *Statuit piissimus noster, consentiente Sancta Synodo*, &c. Hic nihil est simile. Non enim hic dicitur vnus aliquis ex Arausicanis Patribus locutus (quod si factum esset, neminem turbaret vsurpatum in singulari numero verbum, *dico*) sed hic canon velut vnius eiusdemque cum cæteris census decurrit; quibus non singulorum votum, sed vniuersorum sententia liquido continetur, vt absurdissimum sit in huiusmodi oratione verbum numeri singularis adhiberi. Itaque hoc Grotium, virum in Criticorum genere nobilem, concoquere potuisse miror. Iam, quod Sirmondus vt absurditatem quam vidit ac confitetur; tollat,

resp. de Sirm. decan Arausf. p. 101. eius.

Anaz. p. 411.

De consec. d. 4 c. Nullus.

Concil. Cartag. 1. c. 3.

†Anaret. p. 431.

c. 4. Tom. 2. Concil. Gall. p. 194.

Epist. ad Gall. 146. p. 403.

tollat, verbum *dico* expungit, & participium *praeiudicans* cum nomine *chrismatio repetita* construit, atque ita interpretatur, vt significet canon *nihil nocere* illam chrismationem repetitã, non tamen esse *necessariam*; id inquam, ipsum non videtur posse consistere. Nam vt codicum consensum plurimorum, & fortasse omnium, in quibus est illa lacinia, mittam, constanter legentium, *non vt praeiudicans quicquam dico*, inusitatum fuit Arausicanae Synodi temporibus *praeiudicare*, dicere pro *nocere*. Recens est, & infimorum temporum proprius, eius vocis, tam ab origine sua alienus abusus; quod recte obseruauit Grotius; qui Bartolum & Baldum putat verbum *praeiudicare* in hoc nocendi sensu primos vsurpare coepisse; & exortum ad iis auctoribus idiotismum hunc postea ad alios quoque scriptores diffusum esse. Cum haec ergo lacinia consistere in Arausicano canone absque euidenti absurditate non possit, ea omnino videtur ab aliquo antiquario, iis temporibus viuente, quibus chrismationem repeti in vsum Ecclesiae iam inuectum erat, primo in margine addita; mox, vt fit, librariorum negligentia in ipsum Synodi canonem irrepsisse. Huius verò laciniae quisquis fuit auctor, non inepte hic notat *chrismatis vnam esse benedictionem apud quoslibet*, indeque colligit *vnum* quoque *esse chrisma*. Id enim vtrumque verissimum est. Quod addit se *non, vt praeiudicantem quicquam haec dicere, sed vt non necessaria habeatur repetita chrismatio*; eo, sane & saeculi sui auctoritati, quo chrismationem repeti mos erat, modeste ac verecunde satisfacit *se quicquam praeiudicare* negans; & veritati tamen consulit, dum *repetitam* illam *chrismationem* docet nequaquam *esse necessariam*. Quae postrema eius verba Latini cum à suorum temporum dogmate intelligerent esse aliena, expuncta negatione in contrarium sensum immutarunt, vt *necessariam*, quod negauerat, esse affirmaret repetitam chrismationem. Inde illa Gratianeorũ, & editorum ac vulgarium exemplarium à manuscriptis in huius loci lectione diuersitas. Veram esse, quam optima fide restituit Sirmondus, lectionem & vetustiorum codicum, ex quibus eam expressit, auctoritas, & res ipsa, quicquid oblatret Aurelius, demonstrat. Ratio manifesta est. Nam, quod non minus vere, quam scitè, atque eleganter dicit Grotius, *Inferendi negatiuam tot libris, nulla scriptoribus fuit caussa; auferendi eam, Romanis correctoribus eadem, quae saepe, nequid appareret dissonum à Romanis moribus; quo omnia traducere, velut in imperij sui argumentum, ingens illis semper studium fuit.* Atque haec quidem de canonis Arausicani lectione; quam ex iis, quae diximus, omnino sic constituendam existimo; *Nullum ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate vsquam debere progredi; quia internos placuit semel chrismari. De eo autem, qui in baptismate, quacunque necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos admonebitur.* Atque ita etiam placuisse video amplissimo

De consec. d. 4. c. 115.

Vbi sup. p. 402.

plissimo

plissimo viro, in nouissima Cypriani editione. De sensu canonis etiam maior est altercatio. Ac Aurelij quidem expositio absurda atque insulsa videtur, neque verbis neque rebus ipsis consentanea. Ille enim contendit hanc esse legem, & quidem tunc primum in Galliis nostris latam, de chrismandis à presbytero in vertice, vel in pectore baptizatis, antea non fuisse id apud nostros receptum; neque aliud iis chrisma vulgò cognitum, quam quo, sed in fronte & à solo Episcopo scilicet, vngebantur neophyti. Nunc vero Gallos Episcopos, cum ab Innocentio superinductam ex Romano more aliam baptizatorum chrismationem intellexissent, eam ipsos hoc canone apud suos in posterum vsurpandam promulgasse. Sed hæc Aurelij figmenta ab omni veri specie abhorrent. Quod si hæc Patrum mens (quod vult Aurelius) fuit, cur hoc illi non dicunt? cur aperte non profitentur? Cur Innocentij, vel Romanorum non meminerunt? Cur hanc nouam, quam si isti credimus, promulgant chrismationem, à veteri solemnique non distingunt? Cur non hanc à solis episcopis, illam etiam à presbyteris, hanc in fronte, illam in *pectore*, vel in *vertice*, vel nescio vbi *extra frontem*, factitari docent? Cur pro lege ænigma condunt, quod nemo Gallorum illius memoriæ intelligere posset? non magis quam Hispani Toletanorum ante annos 41. decretum eadem de re, vt nuper diximus; intellexissent? Cui enim, quæso, in mentem venire poterat Arausicanæ huius legis, *inter nos placuit semel chrismari*, hunc esse sensum, *presbyteros in posterum neophytis in ipso baptismate chrisma, sed in pectore, aut in vertice ministraturos; Episcopos verò eos in fronte extra baptisma, vt antehac, ita quoque in posterum chrismaturos?* Bene cum humano genere actum est, quod iste Aurelius legislator non fuit. Miræ enim futuræ erant eius leges, qui hæc, quæ ipse sentit, ea qua Arausicani Patres vsi sunt, oratione significari potuisse putat. Hunc quidem suos sensus eloquendi morem, atq; vsum si in ferendis legibus secutus esset, quos ille gryphos, quæ ænigmata dedisset? Primo Arausicani Patres *quemquam ministrorum, qui baptizandi receperit officium, sine chrismate vsquā progredi vetant. Ministros* Aurelius dictos hic vult pro *presbyteris*. Atqui veteribus *minister*, ὁ ὑπηρέτης *diaconus* est, vt & omnes fatentur, & vel ex Vasensi canone, mox recitando patet. Neq; responderi potest *ministros, qui baptizandi receperint officium*, hîc in genere omnes, quibus ius est baptismum ministrare, intelligi. Id enim si ita esset, ipsi quoque *Episcopi*, quibus baptismi conferendi ius primò & ante omnes cōuenit, eo vocabulo cōtinerentur; cōtineri autē ex Aurelij hypothesi absurdissimū est, qui vult presbyteris proprie hanc esse positam legem, eamque de chrismatione, non episcopali, sed presbyterali decernere. Tum addunt Patres, *quia inter nos placuit semel chrismari. Chrismari* etiam nunc, cum duplex est chrismatio, ita simpliciter dictum, de

Rigalt. in Cyprian. p. 87.

Resp ad Epist. Sirmondi p. 295 & passim in Antr. & Orthod.

cap. 3.

Qq potiori

potiori, id est de frontis *chrismatione*, vt alibi diximus, intelligitur, quanto magis tunc apud Gallos de eadem intelligebatur, quæ apud ipsos, etiam Aurelio fatente, sola hactenus in vsu Ecclesiastico fuerat, sola vulgo nota erat? Aurelius tamen *chrismari* hic positum vult, pro ea chrismatione, quæ extra frontem apud eos non quidem vel tum fiebat, vel vnquam antea facta, sed in posterum facienda erat; quam mirabilem & solis Sphyngibus dignam elocutionem esse nemo negauerit. Iam illam, quàm contorta, & longe petita sunt, *semel chrismari*, id est, inquit Aurelius, *semel chrismare presbyteros in baptismate permitti, non iterum extra baptisma, instar Episcoporum?* Quo loco Sirmondum miris modis exagitat, quod voces duas *in baptismate* ex priori parte canonis eiecerit; in qua apud Gratianum, Binium, Reginonem, &c. legebantur; *quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari.* Sed ille quidem nequicquam tumultuatur. Sirmondus, quod sui codices habebant, edidit; quod Arelatensis Synodus exhibet, quod Patres denique Arausicanos scripsisse omnino verisimile est. Cum enim nulla apud eos alia esset chrismatio, præter eam quæ in baptismo fiebat, quod ex iis, quæ supra dicta sunt, & ex iis quæ infra dicentur, satis constat, nihil necesse fuit eos cùm *chrismari semel* dicunt, monere id in baptismo faciendum esse. Sed & illa duarum vocum *in baptismo* additio Aurelio plane inutilis est. Fac enim Patres, quod vult Aurelius ita scripsisse, *inter nos placuit semel in baptismate chrismari*, ego respondebo eo significari chrismationem illam, qua vna semel facta contenti sunt Patres, eam ipsam esse quæ fiebat in baptismo; cui nullam aliam superinduci volunt, vt *in baptismate* additum sit ἐξηγητικῶς, non διακριτικῶς; quo doceretur, quænam sit illa chrismatio, quæ semel fit, non quo significetur eam esse ab alia aliqua diuersam, quæ post eam fiat. Petrus verò Aurelius ne sic quidem habebit, quo suum interpretamentum constituat. Vult Patres permittere presbyteris, vt *semel chrisment in baptismate*; vetare ne iterum extra baptismum chrisment; quod vnis Episcopis conueniebat. At nihil huiusmodi tinniunt Patrum verba. Mitto, quod presbyteros nullos toto canone nominant; solos *ministros*, id est *diaconos* nominant; quibus si quid prohiberent, non ideo presbyteris id quoque prohibuisse censeri possent; quorum est scilicet multo in Ecclesia, quam diaconorum, maior dignitas, multoque latius atque amplius ministerium. Sed fac presbyterorum æque ac diaconorum meminisse canonem. An ideo verba illa: *placuit semel in baptismate chrismari*, significabunt quod vult Aurelius, non licere presbyteris extra baptismum chrismare? licere in ipso baptismo chrismare? Minime vero. Illa enim verba, vt liquet, significabunt in baptismo semel, non iterum, neque sæpius, chrismandos neophytos, à quocumque ministretur baptismus, siue à diacono, siue à presby-

Resp. ad epist. Sirm. p. 198. 199. Anarret. p. 432. 460.

presbytero, siue ab Episcopo. De ipsis baptismi ministris, an in baptismo tantum, an etiam extra baptismum chrismare legitime possint, nihil significant. Aiunt ipsum neophytum semel in baptismo chrismari; adeoque & qui baptizat, semel dum baptizat, chrismare debere. An baptizatus postea chrismari, an baptistes postea itidem chrismare ritè possit, non dicunt. Nam & ipsum Episcopum, quem post baptismum vult Aurelius chrismare potuisse, in baptismo tamen æque ac presbyterum vel diaconum semel tantum chrismare fas est. Ergo Patres Arausicani ne si sic quidem, vt vult Aurelius, locuti essent, ideo tamen quam iste vult, legem tulissent, sed aliam quandam ineptam, inutilem, atque superuacaneam, hanc scilicet ne presbyteri bis quenquam in baptismo chrismarent; quasi vero quisquam tum esset, aut vero etiam postea fuerit presbyter, qui neophytos in baptismo non semel, sed iterum, térve, aut quater chrismare in animum suum induxerit. Apage frigidas istas, & insulsas nænias; verè quod ex nostrate adagio dixit Sirmondus, *glossas Aurelianas*; quæ canonem euertunt, ac inuoluunt, non explicant, aut illustrant. Cætera mitto Aurelij in explicanda canonis lacinia, haud leuiora peccata, in quibus nonnulla sunt falsa ac peruersa; quædam etiam inepta, ac ridicula. Sirmondus satis ea pro instituto suo exagitauit; neque nauci sunt ὅσα illa φάρμακα, quibus plagas suas curare frustra studuit Aurelius. Nos, qui laciniam istam Arausicanorum Patrum esse non putamus, in istis confutandis, immorari nihil necesse est. Eorum vero lex in ipso canone aperta est; Primò, *ministris*, id est diaconis, qui quidem baptizandi officium receperant, non concedit modò, sed etiam præcipit, vt chrisment, quos baptizant; eoque chrisma, quoties ad id officium progrediuntur, secum habeant. Secundò vero decernunt, vt *semel chrismentur* Christiani; atque ita duo capitalia Latinorum recentium dogmata euertunt; chrisma duplex esse; & alterum à solo Episcopo administrari fas esse; Suum verò Arausicani Patres & vnicum esse statuunt, & eius vsum adeo presbyteris non negant, vt etiam diaconis concedant. Atque hanc esse Synodi mentem quod sequitur ostendit, in quo non alij commemorantur à sacerdote in Confirmatione chrismandi, quam ij qui in baptismate ex aliqua necessitate chrismati non fuerant; quod plane cum iis conuenit, quæ apud Iuonem cap. 267. habentur. *In baptismate quacumque necessitate faciente qui non chrismatus fuerit, in Confirmatione sacerdote perficiatur.* Vnde nemo non videt, qui chrismati in baptismo fuerant, iis nullum in confirmatione chrisma illis temporibus administratum fuisse. Quo & illud pertinet, quod mox subiicit laciniæ autor, *vnius chrismatis nonnisi vnam esse benedictionem.* Vt enim *olei, & chrismatis* diuersa, non vna benedictio est, quia res ipsæ diuersæ sunt, ita & chrismatis, si vnum non esset, duplex quoque esset

Antirrh. I.

Decret. part. 4.

benedictio; quæ cum nunc vna sit, apparet ipsum chrisma vnum quoque esse, non duplex. Denique id ipsum confirmat, dum negat *se quicquam præiudicare.* Ea enim deprecatio esset hoc loco superuacanea, & inepta, nisi sentiret id quod dixit cum nonnullorum vsu pugnare; Non pugnaret autem, nisi vnam eandemque esse sentiret, & quam isti repetebant chrismationem, & qua ipse vna contentus erat. Quare diserte quoque negat *repetitam* illam *chrismationem* esse necessariam, qua vna voce omne Latinorum recentium Confirmationis sacramentum, in repetita hac chrismatione situm, penitus sustulit. Nemo enim verum ac legitimum sacramentum *necessarium* esse ita simpliciter negauerit. Idem quoque agnouit Bellarminus, [a] qui, vt est apud Aurelium [b]; *canone hoc primo Arausicano permitti presbyteris sacramenti Confirmationis administrationem putauit.* Quam autem vanum sit & futile hoc eius de *concessione*, siue *permissione* effugium; & supra in genere ad Synodum Toletanam ostendimus; & Aurelius proprie hic, & quidem valide ex eo probat, quod Arausicana Synodus, veluti hoc effugium de industria ac ex professo præcludere vellet, Episcopos etiam morbo laborantes, quicquam eorum, quæ sui sunt muneris, presbyteris agendum permittere disertissime vetuit his verbis, *si post omnia occurrerit imbecillitas fragilitatis humanæ, vt si quis Episcopus per infirmitatem, debilitatemve aliquam, aut hebetudinem sensus inciderit, aut officium oris amiserit, ea quæ nonnisi per Episcopos geruntur, non sub præsentia sua Presbyteros agere permittat, sed euocet Episcopum, cui hoc, quod in Ecclesia agendum fuerit, imponat.* Cum ergo *frontem chrismare* fateatur Bellarminus presbyteris & diaconis per Patres Arausicanos licere; non potest negare hoc *ex iis* tum nequaquam fuisse, *quæ nonnisi per Episcopos gerebantur*; ex quo genere si fuisset, nunquam per istos vel præsente & permittente Episcopo id attingere presbytero licuisset. Vnde postremo liquet ipsam frontis chrismationem fuisse adhuc presbyterorum, imo & diaconorum cum Episcopis anno Domini 441. in Gallia communem. Atque hæc quidem canonis Arausicani vtraque pars clara est; prior, ne minister baptismi vsquam sine chrismate progrediatur; posterior *semel chrismari placere.* Superest vt vtriusque inter se nexum, qui obscurior esse videtur, videamus. Non enim ex eo quod *semel chrismari* oporteat, videtur esse consequens, vt *baptismi minister sine chrismate nusquam progrediatur*; quod tamen posterius ex priori deducunt. Hanc enim eius quod statuerunt, ne baptismi minister sine chrismate progrediatur, rationem subiiciunt, *quia inter nos placuit, semel chrismari*; absurdè, vt videtur. Nam, vt obiicit Aurelius, *an extra baptismum alio tempore semel fieri non poterat?* Sirmondus, vt huic obiectioni occurreret, *semel* hic pro *vna & non diuisim* à Patribus positum esse dixerat; quod cum tanquam obscurum & inusitatum

illusis-

[a] Bellarm. de Confirm. c. 12. § Est quidem

[b] Resp. ad Sirmond. p. 199.

Can. 29.

Orthod. patr. a c. 13. p. 615.

Auriel. p. 435.

illusisset Aurelius, Sirmondus in altero Antirrhetico vindicat, locis ex idoneis Latinæ linguæ auctoribus prolatis, in quibus particula *semel* eo sensu accipitur. Sed Aurelius de more multa cauillatur; & pertendit ne sic quidem explicari difficultatem. *Quis enim* (inquit) *ita accipiat illud. Placuit semel chrismari, hoc est chrismationem in aliud tempus non differri, sed coniunctim fieri in baptismo?* Fateor, si ista sola, & seorsim ab omni de baptismo mentione dicta essent, haud facile fore intelligere mentem dicentis esse, vt chrismatio vna cum baptismo, non diuisim & seorsim ab eo fiat. Nunc cũ in canone Arausicano non sola sint hæc verba, sed ista in eadem orationis clausula præcesserint; *Nullus ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate vsquam debet progredi*; non est (vt mihi quidem videtur) difficile intelligere id quod continenter subiiciunt, *semel chrismari placere*, ad baptismum, qui proxime significatus erat, referri; sic vt velint Patres chrismationem à baptismi ministro simul & semel cum ipso baptismo peragi. Neque vllo Oedipo, quod clamat Aurelius, ad hæc capienda opus videtur. Sed tamen, quod auctorem laciniæ huic canoni, vt diximus, assutæ videam voculam illam *semel* hic in vulgari significatione sumpsisse, vt *chrismatis*, non modo à baptismo diuisionem, sed etiam multo magis *iterationem*, siue *repetitionem excludat*; (negat enim eam esse necessariam) à familiari & communi huius particulæ sensu vix putem hic discedendum. Itaque aliter Aurelio satisfaciendum est. Negat ille ex eo quod *semel sit chrismandum*, sequi vt baptismi minister nusquam sine chrismate progredi debeat; quia, inquit, chrismatio, etiamsi semel facienda sit, poterit tamen extra baptismum fieri, adeoque nihil necesse erit ministrum baptismi chrisma, quo eam in baptismo peragat, semper in promptu habere. Fateor hanc Aurelianam obiectionem vim habituram, si chrisma veteres, perinde vt hodie aduersarij sacramentum per se à baptismo diuersum esse putassent. Nunc nullam habet, cum veteres (quod supra demonstrauimus, & infra ex aliis insuper confirmabimus) chrisma baptismi cærimoniam esse, & ad eius perficiendum atque absoluendum ritum pertinere senserint. Hoc enim constituto, quod apud eos notum, receptumque erat, liquet *si chrismari semel* oportuit, omnino id quod præcipiunt Patres, fuisse consentaneum, *ne scilicet baptismi minister sine chrismate progrederetur.* Huc & illud accessisse videtur, quod aliqui Episcopi quibus manus imponebant (id enim officium illis solis iam ante annos 70. attributum fuisse supra ex Hieronymo didicimus) eos fortasse etiam chrismarent, quod id aliquando ab Episcopis fieri præcipiebant canones; quoties scilicet ob aliquam necessitatem omissa fuerat in baptismate chrismatio. Eò omnino respexisse videntur Arausicani Patres; dum decernunt ipsos etiam diaconos chrismare eos, quos baptizant, debere.

Antirrhet. 2. par. 1. c. 11. p. 149.

Orthod. par. 1. c. 11. p. 625.

Sibi enim placere vt *ſemel chriſmentur*, in ipſo ſcilicet baptiſmo, quoad quidem eius fieri poſſet. Si verò aliqua incidiſſet neceſſitas,quæ baptizatum chriſmari prohibuiſſet, eum verò Patres non negant poſtea chriſmari ab Epiſcopo, cum manum imponet, poſſe ac debere. Quò ſpectant illa, quæ ſequuntur, *De eo autem, qui in baptiſmate quacumque neceſſitate faciente non chriſmatus fuerit, in confirmatione ſacerdos commonebitur*; nempe vt is (quod eſt apud Ivonem) *perficiatur*, hoc eſt chriſma quod ei deerat, accipiat. Extra hanc à neceſſitate ortam cauſſam, cæteros, qui in ipſa baptiſmi celebratione vel à preſbyteris, vel à diaconis chriſmati eſſent, iterum à quoquam chriſmari nolunt, quod *ſemel* ſcilicet *chriſmari* ſatis eſſe iudicent. Quod vt obtineat, neque vlla exiſtat turbandi, aut duplex chriſma inuehendi occaſio, ipſos quoque qui baptizant; diaconos eoſdem & chriſmate, ac idcirco ſemper cum chriſmate, ad peragendum officium progredi iubent. Atque hæc quidem de Arauſicano illo canone, quem Sirmondi, Aureliique certamina plurimùm nobilitarunt, ad inſtitutum noſtrum ſatis eſſe videntur. Ex quibus videre eſt, quam varius diuerſuſque tum fuerit Eccleſiarum in hoc negotio vſus. Omnium Latinarum hoc commune iam tum fuiſſe videtur, vt *manus impoſitionem*, quæ olim & preſbyterorum fuerat, ſoli miniſtrarent Epiſcopi; Chriſmationem verò in Hiſpania ex Toletano canone Epiſcopi & preſbyteri, excluſis eo iure Diaconis, apud Gallias verò ipſi etiam Diaconi miniſtrarent; Romæ ſoli Epiſcopi in fronte chriſmarent; extra frontem, etiam preſbyteri; ibique adeo duplex eſſet chriſmatio, alibi vna, vetus ſcilicet, quæ in fronte fiebat. Itaque hoc Epiſcoporum Romæ erat *ἐξαίρετον*, vt ſoli neophytis manus imponerent, & chriſma in fronte miniſtrarent; In Hiſpaniis & Galliis (Africæ eadem fuiſſe videtur ratio) hoc tantùm, vt manus imponerent; ſic tamen, vt ſi quâ faciente neceſſitate, chriſmati in baptiſmo non fuiſſent infantes, iis tum cum manus imponebant, chriſma quoque miniſtrarent; Extra hanc cauſam, nihil aliud, quam manus imponerent. Hæc omnino fuiſſe videtur per illa tempora vtriuſque huius ritus, quod ad miniſtrum pertinet, ratio.

Capvt III.

Chrismasse in Gallia eorum temporum presbyteros probatur ex eiusdem Synodi Arausicanæ Can. 1. & ex Synodo Vasensi I. cap. 3. & ex Arelatensis secundæ, cap. 27. Soluitur Leonis locus à Petro Aurelio obiectus.

Qvod ipsum & alia multa præter ea, quæ diximus, confirmant. Nam & hæc ipsa Arausicana in primis Synodus decernit, quod supra recitauimus, *hæreticos in mortis discrimine positos, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari, si ij Catholici esse desiderarent.* Vnde videre est hæreticorum receptionem, rem scilicet minus vulgarem, minusque (vt sic dicam) ordinariam episcoporum magis propriam fuisse, quam neophytorum initiationem. Hanc enim presbyteris vbique, & absolutè; illam nonnisi in mortis discrimine permittebant. Neophytos passim & presbyteri & diaconi chrismabant; ex hæresi conuersos, soli quidem Episcopi alias semper; in necessitate verò, etiam presbyteri. In quo & illud obseruandum est presbyteros, si quos in huiusmodi necessitatis articulo ex hæresi conuersos chrismarent, iis *& benedixisse*, id est *manum imposuisse*; non item neophytis, quos chrismabant; Hos enim ex ritu ab Hieronymo tradito, videntur Episcopis manus impositione confirmandos reseruasse.

Can. 1.

Huc quoque pertinet Vasensis primæ Synodi anno sequenti, id est Domini 442. habitæ canon; *per singula* (inquit) *territoria presbyteri, vel ministri* (id est Diaconi) *ab Episcopis non prout libitum fuerit à vicinioribus, sed à suis propriis per annos singulos chrisma petant, appropinquante solennitate paschali; nec per quemcumque Ecclesiasticum, sed si qua necessitas, aut ministrorum occupatio est, per subdiaconum; quia inhonorum est inferioribus summa committi. Optimum autem est, vt ipse suscipiat, qui in tradendo vsurus est. Si quid obstat, saltem is cuius officij est sacrarium disponere, & sacramenta suscipere*; id est, vt liquet. subdiaconus. Similis fuit supra recitatus Cartaginiensis IV. Synodi canon 36. hinc ergo & in Gallia obtinuisse videmus, vt solus Episcopus, chrisma quidem conficeret; presbyteri tamen & diaconi *eo in tradendo vterentur*, id est chrismarent. Id enim docet à Synodo allata eorum quæ statuerat, ratio, *optimum esse, vt is* ab episcopo *suscipiat, qui in tradendo vsurus est. Si quid obstat, saltem is cuius officij est sacrarium disponere.* Statuerat autem Synodus, vt presbyteri & diaconi chrisma ab Episcopo susciperent, si

C. 1. Tom. 1. Concil. Gall. p. 77.

qua

qua esset necessitas, saltem subdiaconus. Ergo illorum quidem erat *chrismate in tradendo vti*; huius verò *sacrarium disponere*. Respondet Aurelius Patres Vasenses de chrismate extra frontem illito intelligere; frustra, quod hoc tempore apud Gallias notum fuisse neque hic, neque alibi probauir. Quinimo anno superiore, hoc est 441. nondum vlla lege apud Gallos receptum fuisse ipse confitetur Aurelius; neque alio decreto id nostris ignotuisse vult, nisi secundo Arausicano canone; Cum ergo nullum de nouo illo extra frontem chrismate verbum, in illo canone fiat, (quod fuse nuper demonstratum est) necesse est ne anno quidem sequenti vsitatum, vel cognitum id apud Gallos fuisse. Vnde postremò conficitur Vasensem Synodum, quæ eo ipso anno (hoc est, Domini 442.) habita est, ac de re nota, atque apud suos vsitata loquitur, de chrismate intelligere, quo *in fronte* ex antiquo more, non quo *extra frontem* ex nupera Innocentij decretali neophytos vngi solenne erat. Synodus Arelatensis, quæ anno Domini 452. habita est; *Nullum* (inquit) *ministrum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate vsquam debere progredi, quia inter nos, iuxta Synodi constitutionem, placuit semel chrismari.* Canon, quod ipsi Patres significant, Arausicanæ Synodi est; de quo nihil est, quod superioribus addamus. Tantum hinc obseruandum eundem anno Domini 452. adhuc fuisse vsum, qui ante annos vndecim fuerat.

Orthod. p. 1. c. 6. pag. 541.

c. 27.

Illis temporibus Leo Romæ sedebat, vir magni nominis; ex quo P. Aurelius hæc verba laudat; *Omnes Christo regeneratos crucis signum efficit Reges; Sancti vero Spiritus vnctio consecrat sacerdotes.* Si de chrismatione locus intelligendus est, probat quidem eam tum fuisse in Ecclesiæ vsu; sed & ad baptismum pertinuisse ostendit, cuius munus est quod Christo inserimur, & induimur, adeoque regiæ, sacerdotalisque dignitatis consortes efficimur. Itaque quod nos *sacerdotes vnctione effici* ait, id per symbolicam locutionem dicit, qua signo id tribuitur, quod baptismi, cui adhæret, propriè est. Atque ita accipienda Leonis verba altera pars docet, in qua itidem ait Christianos *reges efficere crucis signum*; non quod *crucis signum* plenum aliquod & proprie dictum sacramentum sit (quod ne aduersarij quidem ipsi affirmarint) sed quod *potestatu regiæ communicatio crucis signo, quo vnctio fieri solet, exprimitur*; vt ipse ait Aurelius. Sed ex eodem Leone & Aurelius, & Bellarminus, & alij pæne omnes locum citant, quo negatur chorepiscopis, adeoque & multo quidem magis presbyteris, ac diaconis licere, vel *chrisma conficere, vel eo baptizatorum frontes signare.* Tametsi verò hæc minimè nos petant, qui hunc Ecclesiæ vrbicæ vsum iam tum fuisse non negamus, tamen quod nonnisi veris, certisque in hac disputatione locum dare instituimus, respondemus epistolam, ex qua isti obiectionem describunt, falsò Leoni tribui. Reiecit eam & Sirmondus,

Orthod. part. 1. c. 4. p. 517.

Serm. 4 in anniuers. assumpt. p. 7. b.

vbi supra.

Anæreth. p. 448.
De confirm. c. 6 § octauo.
Epist. 86 (al 88.)

mondus, *paulò acutiorum iudicio adulterinam esse* affirmans. Merito; cuius & oratio à Leonina procul abest, & res omnes, paucis quibusdam immutatis, ex secunda Synodo Hispalensi, annis post Leonem 159. habita, furto manifesto sumptæ sunt. Impostor qui eam confinxit, longam ad finem assuerat ex epistola Leonis 87. laciniam; quam quod imposturam patefaceret, Surius & Parisienses impudenter resecuerunt; more nostris Latinis iamdudum solenni, quo omnia falsi argumenta ex iis, quæ sibi vtilia esse possunt, diligenter eradunt; ne talibus indiciis huiusmodi librorum vitium & impostura depreh[en]datur. Eruditissimus Blondellus, ex quo hæc mutuo accepimus, omnia pro consueta diligentia accuratissime notauit, quem videat, si cui animus erit penitius hæc nosse.

Antirrh. 1 p. 19 c. 6.

Can. 7.

Censur. Epist. Papal. p. 568.

Capvt IV.

Recitatur & explicatur locus ex homilia de Pentecoste; quæ vulgò Eusebio Emisseno, sed falsò tribuitur.

AD hæc quoque tempora pertinet homiliarum scriptor, qui vulgo sub Eusebij Emisseni nomine, sed falsò & inepte, vt eruditi omnes fatentur, laudari solet. Pars Faustum Regentem, vel Eucherium Lugdunensem, [a] alij in quibus Blondellus & Sirmondus, [b] Hilarium Arelatensem fuisse volunt; qui vterque Leonis σύγχρονος fuit; Petrus verò Aurelius hominem mirifice fastidit; Sirmondumque reprehendit, quod eum [c] *Hilarij Arelatensis nomine sæpius venditet, cum* (inquit) *ignotus & incertus sit, homiliasque illas non ab vno scriptas, sed è variis collectas constet*. Ille vero scriptor etiam si libet, plane vt Apocryphus repudietur. Per me licet. Non equidem repugnabo. Quiqui sit, eius tamen voces scito diu pro primorum Pontificum oraculis apud Latinos habitas esse, etiamque hodie haberi ab iis, qui inuentis frugibus, glandes malunt. Ille ergo quæ ad hoc argumentum pertinent, ista habet. *Quod nunc* (inquit) *in confirmandis neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc* (die scilicet primæ Pentecostes Christianæ) *Spiritus Sancti descensio in credentium populo donauit vniuersis. Sed quia diximus, quod manus impositio, & confirmatio ei, qui iam renatus, qui iam regeneratus in Christo est, conferre aliquid possit; forte cogitat sibi aliquis, Quid mihi prodest post mysterium baptismatis, ministerium confirmantis? Aut quantùm video, non totum de fonte suscepimus, si post fontem adiectione noui generis indigemus? Non ita est, dilectissimi. Attendat charitas vestra. Sic enim exigit militaris ordo, vt cum Imperator quemcunque in*

a Bellarm. de script. Eccles. in Euseb. Emiss.

b Antirrhet. 1. p. 90. & 2. p. 47.

c Orthod. part. 1. c. 6 p. 5[illegible]

Homil. de Pent.

militum receperit numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum; ita in baptizato benedictio illa munitio est. Dedisti militem; da ei adiumenta militiæ. Numquid prodest, si quisquam parentum magnam paruulo conferat facultatem, nisi prouidere studeas & tutorem? Paracletus regeneratis in Christo custos, & consolator, & tutor est. Ideo dicit sermo diuinus, Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilant, qui custodiunt eam. *Ergo Spiritus Sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam. Quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inuisibiles hostes & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam, in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Ac sic continuo transituris sufficiunt regenerationis beneficia, victuris autem necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace beati sæculi recipiendos; confirmatio autem armat & instruit ad agones mundi huius, & prælia reseruandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocentia immaculatus peruenit ad mortem, confirmatur morte; quia iam non potest peccare post mortem. Hic si forte illud etiam requi eve[?] v[?]limus, post passionem & resurrectionem Christi, quid Apostolis profuerit aduentus Spiritus Sancti, ipse Dominus eis hoc euidenter exponit,* Quæ dico, *inquit* vobis, non potestis ea portare modo. Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, ipse docebit vos omnem veritatem. *Vides, quia cum Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur? Itaque ante descensionem Spiritus Sancti, vsque ad negationem Apostoli deterrentur, post visitationem vero eius vsque ad martyrium, contemptu mortis armantur. Secundum hæc per Christum redimimur; per Spiritum verò Sanctum dono sapientiæ spiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, instruimur, consummamur, vt illam Spiritus Sancti vocem audire possimus.* Intellectum tibi dabo, & instruam te in via, qua gradieris. *De Spiritu Sancto accipimus, vt spirituales efficiamur;* quia animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. *De Spiritu Sancto accipimus, vt sapiamus inter bonum, malumque discernere, iusta diligere, iniusta respuere; vt malitia ac superbia repugnemus, vt luxuria, ac diuersis illecebris, & fœdis, indignisq́; cupiditatibus resistamus. De Spiritu Sancto accipimus vitæ amore, & gloriæ ardore succensi, vt erigere à terrenis mentem ad superna, & diuina valeamus.* Hæc hactenus illius de Pentecoste homiliæ scriptor. Ac ea quidem, quæ fusè exsequitur de Spiritus Sancti ad nos confirmandos, & armandos contra quorumlibet hostium impetus, & de diuinis Spiritus illius in nos effectis, sunt apud omnes in confesso. Neque quisquam negat, quod & hinc apparet, & ex Hieronymo, aliisque iam supra demonstratum est, manum baptizatis & chrismatis ab Episcopo fuisse impositam. Quod hinc colligunt Latini suam

Psal. CXXVI.

Ioan. XVI.

Psal. XXXI.

1. Cor. II.

chris-

chrismationem, verum & proprie dictum sacramentum esse, id verò est quod negatur. Primum iste de chrismatione verbum nullum facit. De *manus impositione* omnis est eius sermo. Atqui ea nulla nunc est apud Latinos. Ergo si quam iste hic celebrat *confirmationem*, ea verum est ac propriè dictum sacramentum; si per eam accepto Spiritu armamur, munimur, confirmamur denique; nullum est hodie apud Latinos *confirmationis sacramentum*; omnes eorum milites nudi, atque inermes sunt, qui ea scilicet *manus impositione* carent, qua iste totum Confirmationis sacramentum censuit. Quod si & Latinorum *chrisma* Confirmationis verè sacramentum ipsum quoque est, profectò necesse est duo fuisse apud Christianos confirmationis sacramenta; vnum vetus *impositione manus* constans; alterum recentius (apud Latinos quidem) in sola frontis chrismatione situm. Quod enim Bellarminus cauillatur chrismationem ipsam esse *manus impositionem*, id & sæpe antea confutatum est, & hic locum habere nullum potest, cum iste noster siue Eucherius, siue Hilarius Christiani militis *signationem*, quæ chrismate fit, ab eiusdem ὁπλίσει siue armatura (quam *manus impositione* fieri vult) apertissime veluti actum vnum ab alio diuerso actu distinguat. Tum & Aurelius disertè, neque semel confitetur *chrismationem, & manus impositionem* duas partes olim fuisse, *quæ simul quidem* (id est eodem tempore) *sed seorsim tamen, vicissimque* (id est altera post alteram) *præbebantur*, item *primis & antiquissimis seculis diuersas fuisse, saltem apud Latinos*; mutationis autem, quam in hoc negotio factam esse agnoscit, posteris à superiorum consuetudine nonnihil deflectentibus, initia non altius, quam à Beda, id est ab octauo sæculo repetit. Certe ex iis, quæ nuper ad Hieronymum, & ad Toletanum, & Arausicanum Concilium disputauimus, satis constare arbitror & quarto adulto & quinto, in quo iam versamur sæculo, *chrismationem & manus impositionem neophytorum*, adeo non fuisse vnum, eundemque actum, vt etiam à diuersis vt plurimum ministrarentur, illa à presbytero in ipso baptismate, hæc ab episcopo post peractam initiationem, cuius ipsa erat veluti sigillum, aut coronis. Cum ergo hic noster testis circa annũ Domini 445. vixerit, pæne tribus ante Bedam sæculis, non potest vel Aurelio iudice, ea cuius meminit, *manus impositio* idem numero actus intelligi cum *chrismatione*. Neque melius est quod ipse respondet Aurelius *Spiritum Sanctum manus impositione & chrismate infundi*, adeoque duos illos actus vnum esse Confirmationis Sacramentum; itaque nostrum hunc scriptorem dum manus impositionem memorat, chrismationem nequaquam excludere, sed eam potius, veluti sociam eiusdem mysterij partem, comprehendere. Mitto, quod hæc iste cõfingit ex mera sua libidine, causæ, quam defendit, iniquitate compulsus. Scio chrismati multa Patres tribuere, vt Cyrillum verbi

Orthod. part. 1. c. 7. p. 561. & 564.

Ibid. pag. 561.

gratia, & alios, de quibus supra. Sed istorum nemo, quod nunc comminiscitur Aurelius, ex istis duobus actibus, veluti ex duabus partibus coniunctis, vnum seorsim sacramentum fecit. Sæpe accidit, vt qui de chrismate loquitur, verbi gratia Cyrillus, de manus impositione nullum verbum faciat; & contra, vt hic noster fecit. Nam ille de chrismate ne vnum quidem μῦ dixit. Sed qui stare potest Aurelij figmentum, cum nuper demonstratũ sit solenne illo æuo in Gallia & Hispania fuisse, vt chrismaret presbyter, manum imponeret Episcopus? Quale quæso, sacramentũ istud fuit, & quomodo vnũ fuit cuius partẽ vnã presbyter, alterã nonnisi solus Episcopus ministrauit? Ad hæc quæro quo modo, quóve sensu dicat Aurelius, *Spiritum Sanctum manus impositione & chrismate infundi*? An propriè & æqualiter ab vtraque, tanquam à duabus rei vnius integrãtibus partibus? An ab hoc propriè & adæquatè, ab illa impropriè tantũ & metonymicè, qualiter interdum solent cæremoniis tribui, quæ eorum propriè sacramentorum sunt, quibus illæ adnexæ sunt? Si prius illud dixerit, & suum Estium, & plerosque omnes suarum partium Theologos oppugnat, diserte docentes *manus impositionem* meram fuisse Confirmationis cærimoniam, *accidentalem* non *essentialem* (non enim accidentale sed essentiale est id, a quo propriè effectum aliquod efficitur) tum & ad Sirmondum inuitus accedit, qui hoc effectum *manus impositioni* à veteribus propriè ac primario attributum fuisse defendit. Denique Latinam suam Ecclesiam intolerabilis sacrilegij ream facit, quæ ex hac ipsius hypothesi ex duabus sacramenti Confirmationis partibus alteram expunxit, ac deleuit, hanc scilicet *manus impositionem*. Sin hoc posterius malit, non equidem repugnabo. Gratulabor magis id quod verum est confitenti Patres sæpe cærimoniis *impropriè ac figuratè* tribuere, quæ propriè sunt, non ipsarum, sed eorum sacramentorum, quibus exornandis inuentæ sunt, & adnexæ. Tantum negabo, quæ *manus impositioni* hic ab Eucherio tribuuntur, *chrismatis* propriè esse (cui ista non magis, imo etiam aliquanto minus, quam *manus impositioni* conueniunt) sed vel baptismi, qui ea cærimonia claudebatur, ac (vt loqui solebant) *confirmabatur*, vel certe *orationis*, siue *benedictionis*, quæ cum manus impositione sic arctè & indiuulse cohærebat, vt eam Augustinus negauerit aliud esse, quam *orationem*. Denique figmentum Aurelij, ne si stet quidem, quicquam eius causam iuuat. Quicquid enim olim fuerit illa *manus impositio* siue Confirmationis pars integrans, siue accidentalis cærimonia, siue quid aliud; illud quidem clarum, certumque est eam nullam esse hodie in Latina Confirmatione; nihilque adeo ad Latinos pertinere veterum magnifice de eius vi dicta. Quod enim Aurelius contendit etiam nunc & quidem apertius quam olim, apud suos *manum confirmandis imponi*, dum eorum fron-

Orthod. part. 1. 6. 7. p. 363.

tem

tem Episcopus pollice chrismat; id inquam, omnem absurditatem superat. Quis enim tam stultus est, vt quem pollice tantum, vel digito summo pulsatum, aut perstrictum vidit, ei *manum impositam* fuisse putet? Istæ vero meræ præstigiæ sunt; sed crassæ & impudentes, quibus iste nobis vna sua affirmatione persuasurum putat (adeo de nostro stupore sibi blanditur) vt quod aliud esse videmus, id *manus impositionem* esse credamus. Tum & hoc cum ipso Aurelio pugnat. Concedit enim veterem *manus impositionem* actum fuisse à chrismatione diuersum. At Episcopalis pollicis per frontem ductus non est alius à chrismatione actus. Ipsa chrismatio est. Non ergo est, vetus certe *manus impositio*. Itaque cum ne ipse quidem Aurelius pugnet aliud esse in Latinorum nupera Confirmatione, quod ad veterem illam manus impositionem pertinere, vel referri possit, aut debeat; profecto ipsum quoque, velit nolit, illud quod diximus confiteri necesse est nullam plane remanere in Latina Confirmatione manus impositionem. Quæ affert exempla, illa eius commentum adeo non iuuant, vt etiam iugulent. *Ita* (inquit) *in baptismo triplex mersio ad vnam redacta; hæc ipsa rursus ad aspersionem. In Eucharistia corporis & sanguinis Christi bina species in vnam redactæ.* Atqui in his, inquam, manifestum est veterem ritum, non retentum, sed antiquatum, & abolitum; & ridiculum fore, qui eum, qui vel nunc aqua baptismali aspergitur, *mersum fuisse*, vel qui semel mergitur, *ter mersum fuisse* dixerit; vel *binas Eucharistiæ species porrexisse*, qui hodierno Romæ ritu panem solum porrexerit. Itaque si apposita sunt exempla, ne *manum quidem imposuisse* dici is potest, qui frontem tantum chrismauit, nedum vt etiam, quam olim, *apertius imposuisse* dicendus sit; quod Aurelius, etiam Bellarmini inuerecundiam prætergressus, affirmare non dubitauit. Ac in baptismo quidem tam nobis semel, quam veteribus ter mergere, imo & tam nobis aspergere quam illis mergere licet; quod Dominus Christus non illud magis, quam hoc præcepit. Itaque etiam mutato hac in parte veteri ritu, nihilosecius tamen constat noster baptismus. In Eucharistia idem licuisset recentioribus Latinis; si eadem eius esset ratio. Nunc cum & Christus disertissime præceperit, & omnis Christiana Ecclesia, & olim semper, & nunc etiam præter Romanam seruet, vt species vini æquè ac panis communicantibus porrigantur; grauissimum Latinorum id crimen fuit, quod eam ex Eucharistia exterminare sic ausi sunt, vt eam speciem nulli sumere liceat, nisi ei sacerdoti, qui sacramentum confecit. Cum ergo veterum parem fuisse in *manu confirmandis imponenda* religionem ex his Eucherij, & similibus aliorum Patrum vocibus appareat, non modo confitendum est Latinos ritum mutasse, & eam, quæ apud veteres solennis erat, *manus impositionem* antiquasse atque aboleuisse; sed & hoc insuper admittendum, si *con-*

Ibidem.

firmatio vere ſacramentum ſit, grauiter eos hac in parte peccaſſe, & à maiorum ſuorum religione deſciuiſſe. Ex quibus iam illud, quod initio diximus, liquido perſpicitur, Eucheriano ſiue Hilariano teſtimonio non modo non probari, ſed etiam refelli, atque euerti recentem Latinorum confirmationem, quæ illam in teſtimonio vnice laudatam, ac commemoratam *manus impoſitionem* nullam plane habet. Sed eo neque veterum Canoniſtarum, quam nunc Sirmondus videtur ſequi, ſententiam confirmari demonſtrandum eſt, decernentium *manus impoſitionem* verum ac proprie dictum ſacramentum fuiſſe. Quid enim hinc ad id probandum afferent? An quod hic noſter ſcriptor ſpiritus in manuum impoſitione donum cum eiuſdem in Apoſtolos & credentes olim deſcenſione comparat? At illa vetus Spiritus deſcenſio nullum fuit proprie dictum ſacramentum. An quod *per manus impoſitionem* Spiritum Sanctum *ſingulis tribui dicit*? At & per *chriſma* Spiritum ſanctum dari alij Patres non parcius dicunt; neque tamen *chriſma* Canoniſtæ verum ac proprie dictum ſacramentum apud illos fuiſſe concedebant. An quod eam Confirmationem dicit? Atqui non tam id dicit, quam ea *confirmationem* ſignificari innuit; vt illud, quod poſtea accuratius dicetur, nunc mittam, calice quoque Euchariſtico *confirmari* communicantes dicere interdum Patres; vnde nemo colligit integrum, ac proprie dictum, & ab Euchariſtia diſtinctum calicis eſſe ſacramentum. An quod *benedictionem* illam (quæ fit per manuum impoſitionem) *munitionem* noſtram eſſe ait? Atqui & *oratio munitio* quoque noſtra eſt; neque tamen ſacramentum vllum eſt. An quod *in baptiſmo nos regenerari ad vitam; poſt baptiſmum confirmari ad pugnam; in baptiſmo ablui; poſt baptiſmum roborari*? Atqui & *confirmari*, & *roborari* ab eodẽ illo Paracleto, intelligit, à quo & regeneramur & abluimur; quod omnes veriſſimum eſſe confitentur. An denique quod poſt baptiſmum *in confirmatione augmentum nobis ad gratiam præſtari* ſcribit? Atqui id ipſum à Spiritu quoque præſtari ait; eodem ſcilicet gratiæ & donatore, & conſeruatore; & quidem in *confirmatione*; id eſt, dum nos baptizatos confirmat. Cæterum illius, quæ à Spiritu eſt, confirmationis ſymbolum ac ſignum olim fuiſſe manus impoſitionem, & hinc & aliunde conſtare confitemur; verum ac proprie dictum ſacramentum fuiſſe negamus. Itaque quod *ei, qui iam renatus eſt, aliquid conferre, Spiritum ſanctum ei tribuere*, &c. dicitur, id figurate dicitur, ex ea veterum loquendi ratione, quæ cærimonialibus ritibus ea tribuunt, quæ ſacramentorum proprie ſunt, ad quæ ritus illi pertinent. Quamquam & in *manus impoſitione* hoc peculiare fuit, quod ea nihil aliud eſſet, quam *oratio*. Ea ergo dicatur ſane & *Spiritum tribuere*, & *aliquid conferre*, & *confirmare*, & *augmentum ad gratiam præſtare*, & *armare* atque *inſtruere ad agones*, & alia huius generis ſexcen-

secreta efficere; dummodo ea *efficere* intelligatur, non vt sacramentum proprie dictum, sed vt *oratio ac benedictio*, quo sensu *assiduam hominis iusti deprecationem multum valere* Iacobus dixit; & nos vulgo Eliæ orationem cœlos & clausisse & reserasse, dicimus; multaque alia fidelium precibus non minora tribuimus; quæ sunt in omni & veterum & recentiorum sermone obuia: Neque tamen ex iis quisquam concludit orationem vllum esse sacramentum. Ipse hic noster scriptor omnem hanc manus impositionis rationem ad baptismum referendam esse satis eo docet, quod *post fontem adiectione noui generis indigere nos negat*. Homini enim ex iis quæ dixerat colligenti *nos non totum de fonte succepisse, si post fontem adiectione noui generis indigemus*, exserte respondet, *Non ita est dilectissimi*. Et mox, *qui Spiritus in confirmatione augmentum præstat ad gratiam, eum* ait *super aquas baptismi salutifero descendisse illapsu*. Ergo & baptismi Spiritus est, qui in confirmatione recipitur. Quæcumque verò subiicit ea huc spectant, vt ostendat nobis inter tot pericula versantibus satis non esse, vt sanctissimus ille Spiritus, nos in salutari lauacro semel regenerauerit, nisi operis & doni ipse sui & custos, & consolator, & tutor perpetuo adsit, nisique nos armet, & firmet ad pugnam; & omnibus iis præsidiis muniat, quæ sunt ad perseuerantiam in fide, & ad victoriam de hostibus necessaria. Quare & *morte confirmari* eum dicit, qui ex his certaminibus per mortem ereptus id assequitur, vt iam *peccare* amplius *non possit*, non quod vlla ei manus post mortem imponatur. Itaque *confirmare* huic scriptori proprie est, non *manum imponere*, sed fidelem ita munire, ac custodire, vt in peccatum, quo ab hoste sollicitatur, nequaquam incidat. Huius porro *confirmationis manus impositionem* symbolicam cærimoniam fuisse confitemur, eius hactenus conciliatricem, quatenus orationem coniunctam habebat, sacramentum proprie dictum, neque sane hic auctor docet. Sed nunc ad cætera pergamus.

Iacobi 5.17.

CAPVT V.

Gelasij Episcopi Romani, & Gennadij Massiliensis, ex quinto sæculo extremo, loca septimo sæculo, anno Domini 517. presbyteros adhuc chrismasse patet, ex Concilio Epaonensi, & in Hispania itidem, ex Martino Bracarensi.

GELASIVS iam præcipiti quinto sæculo, anno Domini 491. in Romanam sedem electus, Syluestri & Innocentij exempla sequens,

quens, & presbyteros infra episcoporum fastigium, quantum licebat, abiiciens, hanc de iis legem tulit. *Nec minus etiam presbyteros vltra modum suum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere; non conficiendi chrismatis, non consignationis Pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem; non præsente quolibet antistite (nisi iubeantur) vel orationis, vel actionis sacræ supplendæ sibi præsumant esse licentiam; neque sub eius aspectu, nisi iubeantur, aut sedere præsumant, aut veneranda tractare mysteria. Nec sibi meminerint vlla ratione concedi sine summo Pontifice, subdiaconum, aut acolythū, ius habere faciendi: nec prorsus addubitent, si quicquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu putauerint exequendum, continuo se presbyterij dignitate, & sacra communione priuari.* Hæc Gelasius; ad quæ vere obseruauit Sirmondus, *nihil aliud istum de presbyteris cauere, quam ne consignationem, aut alia episcopalia munera, temere sibi arrogent, suoque, vt ait, motu aggrediantur, non adeo vetare, quin ea quæ Synodi vel Episcopi iusserint, impune ac sine noxa exsequantur.* Male autem colligitur *consignationem* iuris presbyteralis non fuisse, ex eo quod eius *adhibendæ facultatem sibimet arripere* presbyteri prohibeantur; sic enim concludendum esset neque iuris presbyterorum fuisse *orationem*, vel *actionem sacram supplere*, vel etiam præsente episcopo *sedere, aut veneranda mysteria tractare*; (quod esset absurdissimum) eo tantum collineat Gelasius, vt presbyteri in omnibus sacris officiis, ab episcopo suo pendeant; velut à capite membra, quorum tamen sua singulorum esse munia, ac iura nemo negauerit, tametsi ea sine capitis nutu nunquam aggrediantur. Neque vero his obstat id, quod non semel extollit Aurelius, *chrismationem* hic à Gelasio vocari *consignationem Pontificalem*; quo nomine eam scilicet donat ex Ecclesiæ suæ more ac ritu, apud quam non alius frontem consignabat, quam episcopus, vt ab Innocentio I. accepimus; non quod cæterarum Ecclesiarum eundem quoque esse vsum sciret. Cupiuisse quidem, vt idem esset, ac pro virili sua laborasse, facile est æstimare, tum ex aliorum huius sedis Episcoporum ingenio, quos fere videmus eò ferri, vt sua omnium regulam ac normam esse velint; tum ex proprio huius typho, qui presbyteros episcopis, quorum sunt iure diuino pares, veluti totidem mancipia intolerabili supercilio addicit. Sed quæcumque Gelasij mens fuerit, in chrismatis vsu presbyteris interdicendo, decretum quidem ipsum nullo iure, nulla ratione, solo Ecclesiæ vrbicæ vsu, eoque vna duorum Episcoporum, Syluestri, ac Innocentij libidine inuicto niti apparet; vt ex contraria non totius modo Orientalis, sed & Africanæ, & Hispaniensis, & Gallicanæ Ecclesiæ consuetudine, contrariisque Synodorum decretis patet. In Lucanis, ad quos scribit Gelasius, Italiæ ipsius prouincia, presbyteros ad id locorum chrismasse ipsius tam atrox interdictum, tamque graui pœna sanci-

Epist. 9. ad Episc. Lucan.

Antirrh. 1. c. 6. pag. 41.

Orthod part. 1. c. 5. pag. 145. bis.

sancitum haud obscure significat. An iis quod volebat, Gelasius persuaserit, vt in posterum apud illius prouinciæ Ecclesias à chrismanda fronte abstinuerint presbyteri, obscurum & incertum est. Fuisse quidem nobiles Occidentis Ecclesias, in quibus & Gelasij temporibus, & diu etiam postea, vetita à tribus Romæ Episcopis presbyterorum in fronte chrismatio perseuerauit, ex eius sæculi monumentis, quæ ad nos peruenerunt, satis, superque manifestum est. Gennadius quidem Massiliensis presbyter, Gelasij σύγχρονος, de chrismatis ministro nihil proprie dicit; tantum *chrismate & manus impositione* susceptos in Ecclesia Gallicana fuisse testis est ab eahæresi conuersos, quæ in sanctam Trinitatem baptizaret; quod testimonium, quia iam supra posui, hic non repeto. Sed in nostra Gallia, anno Domini 517. pristinum vsum adhuc mansisse docet Epaonense Concilium; *Presbyteros* (inquit) *propter salutem animarum, quam in cunctu optamus, desperatis & decumbentibus hæreticis, si conuersionem subitam petant, chrismate petimus subuenire. Quod omnes conuersuri, si sani sunt, ab Episcopo nouerint expetendum.* Geminus est canon Arausicani primi, quem nuper exhibuimus; ex quo liquet, presbyteris licuisse ex hæresi conuersos in mortis discrimine chrismare; multoque adeo magis neophytos. Fuisse enim illorum receptionem, quam horum confirmationem operosiorem, ex Arausicana Synodo ostendimus; quæ non minus diaconis, quam presbyteris neophytos chrismare, quoscumque baptizarent permittit; ex hæresi conuersos *chrismate & benedictione consignare*, nonnisi presbyteris, & quidem vrgente morbi necessitate, concedit; eorum extra hanc causam reconciliationem Episcopis reseruans; quod diserte hic expresserunt Patres Epaonenses; dum id ipsum, quod presbyteris si graui morbo laborent conuersi permittit, *si ydem sani sunt, ab Episcopo expetendum esse* pronunciant. De Hispania idem multo etiam clarius testatur Martinus Dumiensis primo Abbas, postea Bracarensis Episcopus, quem annū Domini 580. attigisse ex Gregorio Turonico pæne constat. *Presbyter* (inquit) *præsente Episcopo non signet infantes; nisi fortè ab Episcopo fuerit illi præceptum.* Qui canon cum ex Toletana prima Synodo excerptus sit, de qua fuse supra contra P. Aurelium disputauimus, nihil est, quod in vindicando vero ac genuino eius sensu diutius immoremur.

De Eccles. dogm. c. 51. T. 3. August. in appendice.

Can. 16.

Histor. l. 5. c. 38.

coll. cap. 52.

Sf CAPVT

CAPVT VI.

Sæculo ſexto extremo etiam in ipſa Sardinia, Italiæ vicina, chriſmaſſe presbyteros ex illuſtri Gregorij I. Epiſcopi Romani, loco probatur; qui ab aduerſariorum ſtrophis vindicatur. Alter eiuſdem Gregorij locus explicatur. Gregorij ſacramentarium, opus interpolatum.

SED nihil eſt, quod rem totam clarius illuſtret, quam Sardorum vſus, prouinciæ Italis vicinæ, & quidem (vt multi volunt) *ſuburbicariæ*, adeoque ex Nicæno canone Romano Epiſcopo proprio quodam ac peculiari iure ſubiectæ. Conſtat enim in hac inſula ad ſextum ſæculum iam præceps, neophytorum frontem chriſmaſſe presbyteros, tametſi id Romæ iam à Syluestri temporibus fieri deſiiſſet, & vero ne fieret, diſertiſſimis Innocentij anno Domini 416. Gelaſij poſt annum Domini 492. decretis prohibitum eſſet, quibus Aurelius, & alij Ioannis quoq; tertij epiſtolam quandã addunt anno Domini 572. datam. Sed ea epiſtola (præterquam quod chorepiſcopos *manum* neophytis duntaxat *imponere* vetat, de chriſmatione proprie nihil dicit) euidentiſſime falſa, atque ſpuria eſt. Baronius ex multis indiciis impoſturam arguit, eamque eſſe vult *ex ſuppoſitis mercibus Mercatoris, ſiue potius* (inquit) *ſubdoli* (verius dixiſſet *craſſi & ſtulti*) *venditoris*. Poſſeuini & Binij idem quoque eſt de ea iudicium; alicuius impoſtoris fœtum eſſe, idque multis manifeſtiſſimis argumentis deprehendi. Noſter Blondellus omnia nequiſſimi impoſtoris furta, vitia, *ψεύσματα* ita nudauit, vt cæcum eſſe neceſſe ſit, qui in tanta luce cæcutiat. Itaque miratus ſum inconditæ, ineptiſſimæque epiſtolæ, ſiue potius farraginis teſtimonium in hac diſputatione allatum eſſe, non quidem à Bellarmino (quid enim ille, quod modo ad rem faciat, repudiet, qui ne iis quidem aliquando abſtinet, quæ ſuo ipſe iudicio damnauit?) ſed à P. Aurelio, qui magnam vbique oſtentat veræ antiquitatis notitiam. Quin & ea hominis frons fuit, vt à Sirmondo de errore reprehenſus, adeo non erubuerit, vt etiam ſcripſerit *nihil ſe vidiſſe cur* & hanc Ioannis III. & eiuſdẽ farinæ duas alias, Damaſi ſcilicet, & Leonis epiſtolas (quas nos quoque ſuis locis refutauimus) *improbaret*; *præſertim*, inquit, *ſi Damaſi epiſtolam demas, quam à nonnullis in dubium vocari non eram neſcius*. Quaſi verò & hanc Ioannis à compluribus ſuarum partiũ principibus Theologis, non, quod ait, *in dubium vocatam*, ſed reiectam, ac repudiatam, & notis infamibus compunctã fuiſſe, ſcire non debuerit tantus Theologiæ

Ann. Do. 572. § 2.

in Apparatu. tom. ad Epiſt.

Orthod. part. 3, c. 6. p. 245.

logiæ & antiquitatis Ecclesiasticæ magister. Ego vero, licet falsæ sint & adulterinæ tres istæ Damasi, Leonis, & Ioannis III. decretales, fateor tamen Romæ iam inde ab Innocentij temporibus, prohibitum fuisse, ne presbyteri frontem chrismarent; quod ex Innocentij ipsius, & Gelasij supra recitatis epistolis patet. Illud vnum contendo aliter alibi etiam apud plærosque Latinos factum. De Hispania & Gallia vidimus. Iam & in Sardinia presbyteros, etiam sexto sæculo extremo chrismasse neophytorum frontes, ex Gregorio vt dixi, manifestum est. Is enim anno Domini 593. ad Ianuarium Caralitanum apud Sardos Episcopum scribens, (quem errore puerili Dominicus à Soto Constantinopolitanum Patriarcham vocat; Sardorum autem Græcorum Ecclesiam fuisse putat) ita decernit; *Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in fronte chrismate non præsumant. Sed presbyteri baptizatos tangant in pectore, vt Episcopi postmodum tangere debeant in fronte.* Idem postea ad eundem anno Domini 594. superius decretum refigens, scribit; *Peruenit quoque ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum vsum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.* Atque hic obiter est obseruandum, posteriorem hunc Gregorij locum Latinos, quod cum opinioni de chrismatis ministro suæ aduersari intelligerent, impudentissime vitiasse, & pro eo quod auctor scripserat, *eos qui baptizati sunt*, &, *baptizatos chrismate tangere*, pessimo facto substituisse, *qui baptizandi sunt*, & *baptizandos chrismate tangere*, (quod in editione Parisiensi anno Domini 1533. vtrumque ita excusum est) quasi Gregorius de nescio qua, hactenus inaudita chrismatione loqueretur, ante baptismum ministranda; non autem de solenni, quæ post tinctionem fit. Bellarminus hoc tam stolidum, tamque impudens suorum hominum facinus notauit ipse, & confutauit his verbis. *Quia corruptus,* inquit, *est hic locus Gregorij, forte* (quasi vero de hoc dubitandum sit) *à fautoribus contrariæ sententiæ. Nam dicit se permittere,* vt baptizandos vngant (cum dicere deberet, *vt baptizatos*) *Conferatur hic locus cum epistola nona eiusdem lib. 3. Inde enim manifeste apparebit corruptio. Siquidem in epistola vigesimasexta dicit se id permittere, quod in epistola nona prohibuerat. Prohibuerat autem ne presbyteri vngerent in fronte baptizatos. Vnde etiam Gratianus & S. Thomas hunc locum ita citant, vt esse debet; non vt modo legitur in Codicibus impressis.* Hæc Bellarminus; quocum omnes eruditi hodie consentiunt, non Sirmondi modo, sed & Aurelij; id est non ij tantum, qui dispensandi hac in re ius Papæ tribuunt, sed ij etiam, qui negant. Sed tamen insignem hanc istorum corruptorum audaciam obiter obseruare placuit, vt hinc discas quale sit Latinorum

In 4. d. 7. art. 7.

Epist. l. 3 epi 9. C.

Ibid. Epist 26. extr.

Lib de Confirm. c. 11. §. Est quidem.

nostrorum genus; quam nullius in tractandis sacris antiquitatis monumentis religionis, aut pudoris; quam omnia ad suas opiniones trahere, torquere, mutare, inuertere facile; vt plane mirabilis, atque singularis cuiusdam fuerit Dei prouidentiæ, quod quæ istorum erroribus, musteisque dogmatis repugnant, antiquitatis loca sincera, & ab eorum manu, ac fraude intacta ad nos peruenire tam multa potuerint. Sed vt ad rem veniam, ex his Gregorij apertissime docemur in Ecclesiis Sardiniæ eum morem, etiam anno Domini 593. perseuerasse, vt presbyteri, vbi deerat Episcopus, baptizatos ipsi chrismate in fronte inungerent. Nisi enim hic mos Caralitanorum, cæterorumque Sardorum fuisset, nihil causæ erat, cur vel Gregorius hanc, qua id vetabatur, legem primario eius insulæ Episcopo Ianuario scriberet; vel cur accepta ac promulgata lege, Sardi *scandalizarentur*, quod scilicet non quæ solennia, legitima, ac vsitata, sed quæ insueta, noua, ac inusitata sunt, ea nos perturbare, & scandalizare soleant. Atqui & legem illam presbyteris chrismatione frontis interdicentem Ianuario scripsisse Gregorium nona ipsius epistola loquitur; & accepta lege turbatos, ac scandalizatos fuisse Sardos altera, quæ 26ª. est, eiusdem epistola, æque docet. Ergo fatendum est apud Sardos ad id vsque tempus solenne, atque vsitatum fuisse, vt presbyteri baptizatos in fronte chrismarent; nouum & insolens, & inusitatum apud eosdem fuisse, vt, quod lege lata decernebat Gregorius, solis episcopis id factitare liceret. Sed & ritum Romanum, vrbis proprium, aliarum adeo Ecclesiarum complurium haud communem ipse Gregorius (quod solerter & vere est à Sirmondo animaduersum) eo tantum non fatetur, quod legem à se latam, oborto Sardorum scandalo, purgans, ait; *Et nos quidem* (inquit) *secundum vsum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus. Romanæ*, inquit Sirmondus, *vt vides Ecclesiæ consuetudinem dum memorat Gregorius, Ecclesiarum omnium, consuetudinem non fuisse significat.* Frustra hic tumultuatur Aurelius. Res clara est. Si enim (quod iste inscitissime contendit) lege præceptus à Gregorio ritus totius Occidentalis Ecclesiæ fuisset, non ab Episcopis, aut Synodis, sed (quod idem iste vult) à Christo ipso, & ab eius Apostolis iam ab initio constitutus; frigida, ac nequid grauius dicam, inepta est Gregorij defensio. *Vsum* affert *veterem.* Atqui, si Aurelio credimus, non *vetus*, sed *perpetuus*, sed ab ipso initio solennis fuit. Vsum *Ecclesiæ suæ*, id est, vrbis Romæ dicit. Atqui is, si vera loquitur Aurelius, non vrbis modo, sed orbis totius fuit; Latini quidem certe. Annon stultum est, cum tam firma, tamque inuicta habeas legis tuæ præsidia, his missis, tam molliter eam, tamque frigide defendere? Caralitano *abusui vrbis* tuæ morem opponere, qui vniuersi orbis religionem possis *vetera* obiicere, qui prima & ab initio posita habeas? *At* (inquit Aurelius) *hæc frequentissima est.* *humili-*

Antirrh. 1. p. 57.

Anaret. p. 44.

Anaret. p. 44.

humilitas Patrum in loquendo, vt minus dicant, quam dicere possunt. Quasi vero vel tantam caussam ita agere *humilitas* sit, ac non præuaricatio; vel ita soleat iste Gregorius; quo vix quisquam est in Romanæ sedis maiestate, ac legibus defendendis ardentior; vnde & *Magni* cognomentum nactus est; quod egregiam operam Papali amplificando imperio nauarit. Quod vero obiicit Aurelius Innocentium hanc consuetudinem iam antea *Ecclesiasticam* dixisse, fateor; sic dixisse; quod ea totius Ecclesiæ esset, nego; sic dixisse, quod suæ Ecclesiæ esset, defendo, & firmat hic Gregorius; qui non aliam Ecclesiam, cuius ea consuetudo fuerit, hic nominat, quam suam. *Ecclesiasticum* enim dici etiam quod vnius, præsertim Romanæ est, nihil vetat. Vnde illud primo in genere obseruandum est, quam nouum, quamque falsum, ac temerarium sit, quod hodie contendunt, ac veluti totius Christianismi fundamentum propugnant aduersarij, vrbici Episcopi leges ab vniuersis Christianorum Ecclesiis inuiolabiliter obseruari debere; atque ita semper iam inde à primis ad hanc vsque memoriam temporibus ab omnibus vere Christianis esse factitatum. Atqui hinc videmus istius sedis de chrismatis ministro legem, non ab vno aliquo, sed à tribus celeberrimis Episcopis Sylnestro, Innocentio, Gelasio, non nuper, aut nudiustertius, sed iam inde ab anno Domini 325. latam, ac deinde iterum, atque iterum repetitam, adhæc in ipsa vrbe Roma iam ex antiquo (vt ex Gregorio hic discimus) obseruatam, ne anno quidem Domini 593. (hoc est anno postquam ea primum lata fuerat, 268.) apud Sardos obtinuisse; id est in vna ex Italiæ prouinciis, pæne sub vrbis oculis. Quinimo cum Gregorius, magni animi; maioris etiam famæ Episcopus legis obseruationem vrgeret, repugnasse Sardos, atque ita quidem, vt vir prudens, quantumuis alioqui & suorum tenax; & Romani nominis studiosus, concedendum iis putauerit, neque contra nitendum acrius. Quid Græcas, & gentes alias & longinquas, & nobiles fecisse, qualiterve vrbici Papæ de religione leges habuisse putandum est, cum hæc & suburbana, & sane (si cum Græcis & aliis non paucis comparetur) vilis Sardorum natio eius & antiqua & magnis nominibus commendata edicta tamdiu impune contempserit? ab ipso *Magno* (vt dicitur) Gregorio oblata fastidierit; ac refutarit? atque hoc tandem euicerit, vt Romano more reiecto, suis id est contrariis moribus, sibi viuere in posterum liceret? Ac ne putes rem fuisse leuem; in qua boni illi Sardi sibi licere existimarunt à Romæ vsu, & Paparum legibus discedere, ac dissentire; Petrus ecce Aurelius, grauis auctor, pronunciat eam rem tanti esse, vt si in ea *Occidentis Ecclesiæ sedi* (vt loquitur) *Apostolicæ* (id est Romano Episcopo) *impune aduersari potuerint, futurum quicquam esse*: neget; *in quo obtemperare eas debuisse.* sibi persuaderi possit. Esto sanè, quando ita ille vult. Non enim hoc, quod

Orthod. part. 1. c. 5. p. 539.

ait, constituto, iam obscurum est, nihil esse, in quo vel olim debuerint, vel etiam nunc debeant Christi Ecclesiæ vrbico præsuli obtemperare ex suo vnius arbitrio decernenti. (nam quæ à Christo & Apostolis tradita sunt, in iis accipiendis, ac retinendis, non Romano Episcopo, sed Christo & Apostolis obtemperare debent) Clarum enim est Sardiniensem, hoc est non modo Occidentalem, sed etiam Italicam, ac pœne suburbanam Ecclesiam in ea re quam ipse intelligit, vrbico Præsuli *impune esse aduersatam*. Sed & secundo illud quoque quod ad præsentem controuersiam proprie pertinet, ex hoc Sardorum facto obseruandum est, quam falsa sit omnis illa inuidia, qua idem Aurelius Sirmondum veris cedentem obruere passim iniquissime studet; quasi Papalis sedis maiestatem, ac iura eo minuat, quod apud Hispaniæ, Galliæque Ecclesias anno Domini 400. & sequentibus, presbyteris præter Romanum morem chrismationem frontis liberam fuisse ex Toletanæ Synodi, aliarumque decretis credere, ac docere ausus fuerit. Cum enim Sardos, id est Italicam & suburbanam Ecclesiam, nulla inuidia fuerit anno Domini 593. ritum Romanum refutare, qui & Innocentij, Gelasijque legibus olim constitutus erat, & nunc grauissimo Gregorij viuentis præsentisque, vt sic dicam, edicto vrgebatur; intelligi non potest, cur inuidiosum sit Toletanos Patres, longissime ab Italia semotos, quo tempore neque vllæ adhuc conditæ erant Innocentij, Gelasijque decretales, neque vllus nouis de vrbe missis edictis vrgebat Gregorius, eundem illum, quem Sardi tam multis postea annis maluerunt, à Romano diuersum ritum apud suos solennem retinuisse; Quod si id fecisse Toletanos nulla inuidia fuit; certe neque vel idem fecisse Gallos, vel id ab vtrisque factum credere nunc, ac docere, vlla inuidia est. Sed quid Gregorius de vtriusque ritus iure censuerit, eius factum luculentissime docet. Ille enim cum sua illa lege offensos, ac scandalizatos fuisse Sardos intellexisset, præfatus quod huiusmodi legem tulisset, id se *secundum vsum veterem Ecclesiæ suæ fecisse*; continuo legem abrogat, ac Sardis, vt more suo vtantur concedit. *Sed si omnino aliqui* (inquit) *contristantur, vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.* Quid cuperet, lex satis ostenderat. Nimirum quod istis vrbicis Episcopis solenne semper fuit, suæ Ecclesiæ morem ad alios propagare voluerat; vt religionem ipsa eius cum Romana conformitas ad hos ex vrbe venisse; ipsos adeo vrbis veluti coloniam esse, eiusque legibus ac imperio subiacere ostenderit. Quo argumento haud segniter vsus est Innocentius in suæ ad Decentium decretalis præfatione, vt Romanæ sedi subiectas esse omnes Occidentis Ecclesias, & ab ea leges ac iura petere debere demonstret, id in primis obtendens, quod ex fidem Christianam à Petro, & Petri discipulis (id est, à Romanis præsuli-

Ibid & p. 591. & alibi passim.

præsulibus) acceperint. Hoc quidem Gregorio fuerat in votis. Sed cum res aliter cederet, & in eius legem obloqui auderent Sardi, vir minime stultus, ne de rebus leuioribus contra tendendo, ac nitendo simplices homines exasperaret, iugumque vel excutere, vel iniquius ferre subigeret, mutandam sibi pro tempore velificationem putauit; & extemplo Romanam illam suam frontis chrismationem Sardorum presbyteris nunc tam facile, tamque indulgenter concessit, quam dure atque inclementer antea negauerat. Non ergo iste putauit frontis chrismandæ ius solis Episcopis diuinitus attributum esse; neque posse à presbyteris sine sacrilegio inuadi, aut vsurpari. Non putauit diuersum Ecclesiarum quarumdam ritum *à Canonibus, & Scripturis* abhorruisse, quod Innocentius sensisse videtur. Non putauit irritum, nullumque esse chrisma à presbytero ministratum; Non cætera Latinæ scholæ similia placita, eo quo hodie habentur, loco ac numero habuit; qui tam facile Sardis hanc suam chrismandi legem remisit. Hoc vero Gregorij factum omne Latinorum genus mirifice conturbauit. Sunt qui dicant Gregorium *in hoc deliquisse*; vt Maior, vel *vt hominem errasse potuisse*, vt Durandus, & Adrianus. Sed istorum opinatio, præterquam quod paucorum est, & hodie ab omnibus reiicitur, tanquam in Papatum contumeliosa, temeraria insuper est, ac pœne ridicula. Quod enim, obsecro, ius hac Gregorij concessione violatum est? An diuinum? Atqui in omnibus sacris litteris, quibus ius illud continetur, nihil reperire est, quod chrismationem Episcopis magis attribuat, quam presbyteris; imo quo vel chrisma aliquod, vel aliqua episcopalis supra presbyterum eminentia constitui possit. An Ecclesiasticum? Quasi vero quod fuerit tunc temporis Ecclesiæ ius melius nunc norit Durandus, vel Maior, quam tum Gregorius. Hoc verò vel suspicari stultum ac ridiculum est. Et ex iis, quæ disputauimus, liquet excepta vna Romæ Ecclesia, paucas fuisse alias, in quibus presbyteri chrismandi facultate carerent. Si quid esset in Gregorio reprehendendum, potius culpanda erat illa ex nimio in res suas studio temeritas, qua Sardos, mutato noua lege eorum ritu, turbauit, quam concessio, qua prioris facti imprudentiam correxit. Alij, quæ multo maxima aduersariorum pars est, Gregorij factum ita interpretantur; vt ex Papalis potestatis plenitudine per extraordinariam dispensationem Sardorum presbyteris id permiserit, quod alioquin erat episcoporum proprium. Sed & hi maximas patiuntur difficultates, quarum aliquas apud Durandum, & Estium videat, cui vel animus, vel otium non deerit. Mihi verò hoc merum videtur istorum figmentum, qui cum viderent non posse cum hoc Gregorij facto consistere nuperum ipsorum de chrismationis ministro dogma, ad hanc *ordinarij & extraordinarij ministri* distinctionem, velut ad sacram aliquam anchoram, confugerunt. Non

Aurel. anast. p. 441. cat.

In 4. d. 7.

In 4. d. 7. art. 21. 24.

repetam

repetam Durandi, & Estij rationes, quibus ex Latini de sacramento Confirmationis dogmatis hypothesi conficiunt ne Papę quidem licere *cum presbyteris* de eius administratione, vt loquuntur, *dispensare*. Missa hac scholastica disputatione, illud vnum nunc vrgeo, quod in toto Gregorij facto nullum cernitur huiusmodi *extraordinariæ dispensationis* vestigium. Primo enim non solent Papæ ad huiusmodi extra ordinem dispensationes, nisi ob grauissimas, planeque ineluctabiles causas deuenire; quæ nullæ Gregorium vrgebant. Quid enim? An si Papa intellexerit *aliquos* de sua aliqua lege *scandalizari* vel *contristari*, statim eam, licet diuino iuri, Ecclesiæque totius canonibus consentaneam refiget? Atqui videmus non aliquot modo insulanos, sed omnes fere orbis Christiani gentes, de Papalibus cœlibatus clericalis, ἡμιθανασίας, communionis sub vna specie legibus, & aliis quamplurimis; diuino iuri potius repugnantibus, quam consentaneis, non heri, vel nudiustertius, sed à centum & amplius annis, grauissime *scandalizari, cōtristari, & conqueri*; neque tamen quisquam ex tam multis Papis fuit, qui earum vel minimum apicem decutere sustinuerit; adeo rigida, & cornea illis fibra est in iis quæ vel Ecclesiastici iuris esse putant, retinendis. Sed quid alia memoro? A quo hoc Latinorum dogma est *chrismationem sacramentum esse vnius Episcopi proprium*, nullius Papæ exemplum exstare ait Estius, qui id presbyteris commiserit; *etiamsi* (inquit ille) *in iis locis vbi Episcopi non sunt, & quo vix vnquam accedunt* (vt hodie verbi gratia in Anglia, in Scotia, in Hollandia) *id presbyteris committi, & magna populi vtilitas, & quædam sacramenti necessitas* postulare, atque exigere videatur. Cum ergo nonnisi ægrè, grauissimisque ac plane necessariis de causis ad extraordinariam illam dispensationem veniri soleat; non est credibile prudentissimum, ac callidissimum Pontificem Gregorium hac vsum esse in eo negotio, cuius, quod quidem appareat, vel nulla, vel certe leuissima erat difficultas. Præterea, qui sic *extra ordinem dispensant*, antequam eo deueniant, nihil non tentant, atque experiuntur, ne eo venire necesse sit. Nihil simile Gregorius. Non monet Ianuarium rem agi maximam; chrisma sacramentum esse à Domino institutum; auctoris maiestatem violari, si ad alios transferatur, quod ille vnius Episcopi proprium esse voluit. Nullos Apostolorum Actus recitat, nullam Samaritanorum manus impositionem, nullum denique vel de Innocentij antecessoris sui, vel de istorum recentiorum enthymematis, vel epicherematis profert; si forte ratione instituti exposita à nefario errore Sardos istos nimium procaces deterrere posset. Nihil horum iste vel leuiter tentauit. Tantum (sed suæ potius legis purgandæ atque excusandæ, quam Sardiniensis erroris coarguendi causa) illa pauca dicit, *Et nos quidem secundum vsum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus.* Deinde huic illud accedit, quod *qui extra ordinem di-*

In 4 d. 7. §. 11. extr.

nem dispensant Pontifices id se facere ipsi diserte profitentur, & causas cur faciant, enarrant accuratè; ne temere ea potestate vti videantur, qua nunquam vtendum esse intelligunt, nisi in extrema aliqua necessitate; præcipue si id ius, de quo dispensant, diuinum sit, quale fuisse id dicitur, quod nunc à Sardis violari concedit Gregorius. Atqui is rem tantam concedens, ne vno quidem verbo significat se quicquam in hoc negotio ex summa & extraordinaria potestate siue (vt loquuntur) *ex potestatis* Papalis *plenitudine* agere; & causas, quibus eo compulsus sit, necessarias nullas narrat. Denique, si, quod concedit, id *extra ordinem*, & contra ius diuinum fieri ipse putasset, quæ ante suam concessionem ita facta erant, ea irrita ac nulla *ipso* (vt loquuntur) *facto* fuisse existimasset. Iam non ita sensisse Gregorium inde apertissime intelligitur, quod neque chrismationes apud Sardos à presbyteris ante suam illam concessionem factas irritas, & vitio factas pronunciat, neque edicit, vt ij qui eas acceperant, de integro chrismentur, quo rite confirmati censeri possint, quod tamen necessario facere debuerat, si præter constitutum à Deo ordinem id antehac factum fuisse putasset, quod nunc, vt in posterum fiat, concedit. His fortasse rationibus, vel alijs eiusdem generis inductus Estius de hoc Gregorij facto aliter sibi statuendum existimauit. Neque enim Gregorium *extraordinaria* illa *dispensatione* vsum; negat Sardorum presbyteris concessisse, vt confirmationis sacramentum ministrarent. Quid ergo est? Nempe ille pertendit eam frontis chrismationem, quam presbyteris Sardorum factitare concedit, non sacramentum confirmationis, sed meram baptismi cærimoniam fuisse, plane eandem, cum illa chrismatione, quam Romani presbyteri tunc in pectore, nunc vero Latini omnes in vertice factitant. Id Estij inuentum, tacito licet eius nomine, auide arripuit P. Aurelius, qui & illum virum in scholæ Theologia, quantum obseruaui, plurimum sequitur. *In ea,* (inquit) *indulgentia nihil statuit Gregorius superiorum Pontificum decretis repugnans, in quibus toties presbyteris, imo chorepiscopis interdicitur frontis chrismatio. Hi de chrismatione Episcopali, ex qua constat sacramentum confirmationis, loquebantur. Gregorius vero non de illa agit, sed de cærimonia chrismandi in baptismo ab Ecclesia Romana in alias Occidentis Ecclesias transfusa; quam in hoc solum mutat, Caralitanis indulgens, quod quæ in fronte nunquam erat facta, eam in fronte fieri concedat.* Hæc ille, quæ identidem aliis quoque in locis repetit. Sed id commentum, quantumuis in eo sibi placeat Aurelius, consistere tamen non potest, cuius vanitatem vel hoc in primis prodit, quod cum à quadringentis annis plurimum in scholis agitatum sit factum illud Gregorij, nemo (quod sciam) repertus est, (si duos istos heri natos exceperis) cui hæc de eo cogitatio in mentem venerit. Thomas, Durandus, Aureolus, Scotus, Gabriel, Maior, Soto,

In 4 d. 7. §. 11.

Anacr. p. 414.

Orthod par. 1. c. 5 p. 116. & p. 145.

Bellarminus, Valentianus, Conink, omnes denique veteres, recentioresque, quotquot videre potui, licet in aliis plurimum inter se diuersi, & in hoc negotio etiam aduersi, in eo tamen consentiunt, quod suæ confirmationis sacramentum vere fuisse statuunt, id de quo Sardis cōcessit, siue *dispensauit* Gregorius. Quid, quod non Theologos modo singulos, sed & ipsos Papas, ipsaque Concilia pulsat musteum hoc Aurelij effugium? Florentini quidem, ac Tridentini Patres ministrum confirmationis duplicem faciunt; vnum *ordinarium*, *extraordinarium* alterum. *Ordinarium* episcopum esse omnes sciunt. Quæro quis sit extraordinarius? Si nullus est, nugatæ sunt Synodi. Si est aliquis, is certe non alius potius, quàm presbyter esse possit. Si vero *extra ordinem* confirmatio presbytero committi potest, nihil est quod Estius & Aurelius id à Gregorio factum dicere vereantur; quos ad hoc negandum non alia, vt apparet, ratio impulit, quam quod metuerent, ne si id concederent, hoc quoque concedere cogerentur, confirmationem presbytero committi à Papa Romano posse. Sed diserta sunt Florentinæ Synodi verba; *Legitur tamen* (inquit) *aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & vrgente admodum caussa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse chrismatis Sacramentum.* Omnino hoc Gregorij cum Sardis factum respicit; neque enim aliud vllum simile exemplum in omni Ecclesiæ & sedis Romanæ historia ante Florentinam Synodum occurrit, ad quod hæc eius verba referri queant. Estius respondet *Concilium non affirmare id aliquando factum esse; sed id legi vel in decreto Gratiani, vel apud Scholasticos doctores, qui factum Gregorij iuxta suam opinionem sunt interpretati;* aliter scilicet quam decebat. Sed quod Estij pace dictum sit, hæc mera est cauillatio, eaque frigida, & parum verecunda. Quis enim Synodum, hæc eius verba legens, non putet id quod *legi* ait, vere factum credidisse? *legi* ideo dixisse, vt id ex eo quod legitur, verum esse intelligatur, scriptorum auctoritate ad confirmandam rei veritatem allata? ac denique illud verbum *legitur*, non ad Gratianum aut Scholasticos, qui non sunt historiæ Ecclesiasticæ scriptores, neque res Pontificum gestas ex professo narrant, sed ad ipsum Gregoriani Registri volumen referri, in quo rem ab iis significatam, ipse qui gessit, breuiter ac perspicue narrat? Profecto Florentinos istos Patres miros veteratores, miros insidiosarum æquiuocationum artifices fuisse oportuit, si dum ita loquuntur, *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis*, &c. id, quod narrant, non in Gregorio, sed in Gratiano & in Scholasticis Theologis legi intellexerunt. Tum tota decreti series ostendit istos id, quod aiunt, vere factum putasse. Postquam enim superioribus verbis definierant, ordinarium suæ chrismationis ministrum esse Episcopum, non presbyterum, tum instituta quadam ad superiora antithesi,

vbi supra.

thesi, veluti causam reddentes, cur vnum Episcopum istius sacramenti, non simpliciter ministrum, sed *ordinarium ministrum* dixissent, illa quæ diximus, in hunc modum subiiciunt; *Legitur tamen aliquando*, &c. Vocula *tamen* horũ cũ superioribus antithesin significat. Nulla verò erit antithesis, si hoc, quod sequitur, nunquam reuera factum est, etiamsi quidam factum opinati sint. Quod si istorum sententiam commemorare voluissent, ac testari se eam in medio relinquere; omnino hæc aut similia, illis superioribus subiuncturi erant; *Quod vero quidam opinantur aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem, simplicem sacerdotem, &c. administrasse, id nos in præsentia neque refellendum, neque probandum ducimus.* Nunc cum plane aliter loquantur, apparet eos, quod factum commemorant, id non ex aliorum opinione, sed ex sua ipsorum sententia factum fuisse intelligere. Sed ipse Gregorius Estianum commentum satis per se refellit. Nam posteriori loco eam se Sardorum presbyteris chrismationem concedere loquitur, quam priori loco noua lata lege iisdem ademerat. Quam autem iis ademerat eam episcoporum chrismationem fuisse ipsa illius lex docet; *Presbyteri*, inquit, *baptizatos infantes signare in fronte sacro chrismate non præsumant.* Quo, inquam, chrismate? Quo scilicet episcopi chrismabant, vt res ipsa loquitur, & verba continuo sequentia necessario conficiunt; *Sed*, inquit, *presbyteri baptizatos tangant in pectore, vt episcopi postmodum tangere debeant in fronte.* Ergo velis, nolis, Aureli, chrismatio presbyteris à Gregorio adempta, ea chrismatio est, quæ & fiebat, vt fieri debebat ab Episcopis ex vsu Romanæ Ecclesiæ. Quam autem priori lege ademerat chrismationem eam ipsam, eandem, inquam, non aliam, posteriori concessione, vt planum est, reddidit. Ergo quam Sardorum presbyteris concessit, ac reliquit, chrismationem, eam ipsam fuisse necesse est, quæ ab Episcopis ex vsu Romano fieri debebat. Nullus hinc effugiendi locus est. Constrictus vndique & conclusus, ab ipso Gregorio sic teneris, vt euadere non possis. Quod vero hanc *chrismationem confirmationis sacramentum fuisse* negas; concedam equidem, si ita vis, ac intelligis, vt non fuerit proprie dictum sacramentum; sed ea tamen lege, vt confitearis neque eam, quæ ab episcopo fiebat, consignationem proprie sacramentum fuisse. Cum enim illam, quæ presbyteris à Gregorio conceditur, probatum sit plane eandem fuisse cum ea, quæ ab Episcopo fiebat, si illam *Sacramentum* fuisse neges, hanc profecto fuisse non potes, nisi absurde & ridicule, pertendere. Postremo id ipsum, quod hæc à Gregorio presbyteris concessa chrismatio *in fronte* fiebat, satis eam probat cum episcopali eandem fuisse. Nemo enim Latinorum hactenus fuit, qui non episcopalem esse docuerit frontis chrismationem. Ipse Aurelius quoties de Toletani canonis, & consimilium locorum sensu disputat, hoc vnum affert, quo presbyteralem

Lib. 3. Epist. 9.

 ab epi-

ab episcopali discriminet, hanc in *fronte*, illam *extra frontem* fuisse. Ergo qui hactenus quæcumque in fronte fit, eam episcopalem esse constituit, non potest hanc Gregorianam in fronte factam, negare episcopalem re vera fuisse, nisi sua ipse vineta cædat, & quod potuit, evertat. Sed isti scilicet res eadem, quod supra iam alibi diximus, aliud atque aliud est, non pro sua natura, sed pro disputationis commodo. Ita vna eademque chrismatio interdum ei est *sacramentum*, cum neophytis; interdum *cærimonia*, cum ex hæresi conuersis datur; sacramentum est, si in fronte; cærimonia est, si extra frontem; etiam in fronte facta, adeoque omnibus modis eadem, sacramentum tamen ipsa & est, vt non est pro huius Vertumni libidine; est, si ab episcopo; non est, si à presbytero fiat, ac si dicas baptismum à presbytero, vel diacono datum aliud esse rei genus, quam ab episcopo ministratum; illud sacramentum esse neges; hoc esse concedas. Quæ quam absurda, atque inepta sint omnes vident. Pugnat tamen Aurelius fuisse apud veteres olim frontis chrismationes quasdam, quæ eædem *sacramenta* non essent. Atqui non id quæritur, quod ego facile concedo, qui ne ipsam quidem episcopalem chrismationem vere ac proprie dictum sacramentum esse, vel fuisse pertendo. Quæritur, an ista in fronte à presbytero facta chrismatio eadem res, siue idem ritus sit cum ea chrismatione, quæ ab Episcopo dabatur neophytis? Videamus an id probent quæ affert Aurelius. Ex Gregorio Turonensi narrat Agericum Virdunensem Episcopum puellæ energumenæ *frontem oleo sancto perunxisse*. Id verò *oleum*, Aureli, oleum fuit energumenorum; *chrisma* non fuit. Ergo hæc nihil ad Gregorium; qui concedit presbyteris, vt chrismate in fronte consignent. Tum talem etiam vnctionem videri ait eam, qua Innocentius arreptitios curari scribit. Sed iste vel fallitur, vel fallit. Nihil enim habet Innocentius de energumenorum per vnctionem curatione. De *consignandis* interrogauerat Decentius, non de *curandis*; *De his vero* (inquit Innocentius) *baptizatis, qui postea à dæmonio, vitio aliquo, aut peccato interueniente, corripiuntur, quæsiuit dilectio tua si à presbytero, vel diacono possint, aut debeant consignari.* Omnia docent de ea neophytorum consignatione agi, quæ post baptismum Episcopi manu fiebat. Nam quod eiusmodi arreptitij ad Episcopum, *si longe constituti essent*, perduci nisi magno cum labore & periculo non possent, respondet Innocentius Episcopi esse in tali causa, vt *manus energumeno vel à presbytero, vel à ceteris clericis imponatur*; neque id aliter aggrediendum esse, *nisi Episcopus auctoritatem dederit id efficiendi*. Vnde apparet ne ipsum quidem Innocentium omnem presbyteris plane penitusque ademisse *manus neophytis imponendæ*, adeoque & chrismandi potestatem; sed Episcopis concessisse, vt certis quibusdam in causis manus imponendæ, chrismandique officia iis committere possint, ac debeant; quod

Lib. VII. c. 41.

Epist. I. c. 6.

quod quiuis videt quam egregie scilicet Aurelij dogma confirmet, hoc chrismandi munus ita episcoporum proprium esse statuentis, vt id ne à Romano quidem Papa presbytero committi possit. Itaque confutatis reiectisque omnibus Latinorum de hoc Gregorij facto futilibus, & ex solo sui dogmatis studio natis opinationibus; relinquitur id vnum, quod simplicissimum ac verissimum est, esse constituendum, nempe Gregorium, virum vt omnes fatentur, prudentissimum, nihil extra ordinem, nihil præter diuina, vel Ecclesiastica iura gessisse, dum Sardorum presbyteris concessit, vt neophytos *in fronte* chrismarent; sed in re & à diuino, & ab Ecclesiastico iure libera sua libertate vsum. Ac prius quidem, cum cuperet cæteras Ecclesias suæ ritus, ac cæremonias ad amussim imitari, præcepisse vt apud Sardos soli Episcopi in fronte chrismarent; mox cum sensisset non posse id apud eos, sine ipsorum scandalo, ac molestia constitui, rem in præsens omittendam sapienter censuisse. Vnde id, quod diximus, necessario atque euidenter sequitur, vel ipsius Gregorij iudicio, non fuisse Episcopum ministrum huius chrismationis diuino iure constitutum; imo ne vniuersali quidem totius Ecclesiæ iure; & quia diuersi essent Ecclesiarum ea in re ritus, eos ad communem pacem, atque ædificationem ferri posse, ac debere; tametsi ipse, si res sine scandalo ac tumultu fieri posset, optaret apud vniuersas vnum, eundemque constitui ritum, ac eum quidem ipsum, qui apud se erat, voto & Paparum solenni, & omnium fere hominum communi, qui sua singuli magni, vt faciunt, ita & ab omnibus aliis fieri cupiunt. Cæterum ex hoc etiam Gregorij loco animaduertendum est presbyteros non *in vertice*, vt nunc apud Latinos mos est, sed *in pectore* chrismasse; adeo varium esse, anceps, atque mutabile Ecclesiasticorum istorum rituum ingenium. Sed non est omittendus alter eiusdem Gregorij de chrismate locus; *In vineis Engaddi*, (inquit) *balsamum nascitur; quod cum oleo, Pontificali benedictione chrisma efficitur, quo dona sancti Spiritus exprimuntur.* Hinc liquet iam tum adhibitum fuisse balsamum in chrismatis confectione. Sed & id diligenter est obseruandum, quod *dona Spiritus sancti* chrismate ait exprimi. Nempe chrisma cærimonia fuit ad ea, quæ per baptismum nobis à Deo conferuntur; non quidem præstanda, sed tamen significanda, ac *exprimenda*, à Patribus vt diximus, inuenta, baptismoque, vna cum multis aliis eiusdem census ritibus addita.

In Cantic. I. 14. fol. 157. d.

Librum sacramentorum, qui Gregorij nomine vulgo circumfertur, & nuper est ab Hugone Menardo, multo, quam antehac erat, locupletior & emendatior anno Domini 1642. in hac vrbe editus, prudens mitto; quod etsi primum operis auctorem fuisse Gregorium verisimile sit, tamen ex plurimis, quæ Gregoriani sæculi, & sequentium mores, ritusque cum hoc libro contendenti occurrunt, manife-

stum est librum ad nos sincerum minime peruenisse, sed quod in huiusmodi ritualibus libris vsu venire solet, multa ei pro temporum varietate, subinde addita, nonnulla etiam fortasse detracta, prout Gregoriani sæculi ritus posterorum ingenium, atque vsus interpolauerat.

CAPVT VII.

Et in Hispania quoque iisdem temporibus presbyteros chrismasse, ex Barcinonensis Synodi cap. 3. qui ab inepta, inuerecundaque P. Aurelij glossa fuse vindicatur.

SATIS est ea, quæ diximus, ex Gregorio obseruasse; maxime vero id, quod multis argumentis confirmauimus, apud Sardiniæ Ecclesias presbyteros ad annum Domini 593. in fronte chrismasse; post annum Domini 594. etiam concedente, qui primo repugnauerat, Gregorio eundem vsum retinuisse. Quo minus mirabile videri debet eum quoque ritum in Hispania, in qua anno Domini 400. eum fuisse ostendimus, ad hæc vsque tempora constanter perseuerasse; vt ex Synodo Barcinonensi, era 637. hoc est anno Domini 599. habita, cuivis constare potest. *Simili statutum conditione est* (inquit) *vt cum chrisma presbyteris diœcesanis pro neophytis confirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipiatur; ne gratia Dei pretio benedictionis affecta, Simoniacum interitum vendentibus, ementibusque associet.* Eum canonem, sed mirifice interpolatum & ex aliis vt videtur auctum in decretum suum Gratianus retulit. Iam hinc liquet presbyteros in Hispania tum quoque neophytos chrismate ab Episcopis suis gratis accepto confirmasse; quæ lex iis ante annos 199. à Patribus Toletanis lata erat. Hic vero plane mirabilis est P. Aurelij stropha, ita canonem non quidem interpretantis, sed inscita ac illiberali cauillatione peruertentis, vt hæc sit eius sententia; *Presbyteros iuberi chrisma petere, vt paratum habeant, cum Episcopus ad neophytos confirmandos de more excurret. Videntur enim* (inquit) *Barcinonenses Patres, cum paraciam obirent, voluisse sibi chrisma à presbyteris præberi, vt eos studiosiores efficerent parandi illud, baptismoque adhibendi, cum id Episcopo paulò post venturo ad neophytorum Confirmationem à se suppeditandum scirent.* Hæc ille. Nónne bellus canonum interpres Aurelius? Atqui primo quod iste singulari audacia pro vero affirmat, *presbyteros hic iuberi chrisma petere,* id totum vel confinxit, vel certe impudens somniauit; Nihil in ipso canone est simile; quo, non *presbyteri ab Episcopis chrisma petere* (id enim satis superque ab aliis anterio-

C. 1. Tom. 4. Conc. p. 131. A.

Decret. caus. 1. q. 1. c. 102. Placuit. vt

Orthod. par. 1. c. 5. p. 111. extr.

anterioribus Synodis cautum erat) sed Episcopi potius iubentur nihil *pro liquoris pretio* à presbyteris diæcesanis accipere, cum iis chrisma dabant. Tum illa Patrum verba, *cum chrisma presbyteris pro neophytis confirmandis datur*, quis præter Aurelium, ita accipienda putet, vt significent id chrisma datum ideo esse presbyteris, vt neophytos non ipsi, qui accipiebant, sed Episcopi qui dabant, confirmarent? Iam vt huius glossæ vanitas, atque absurditas pateſiat, in primis meminisse nos decet duplicem ex Aurelij hypothesi fuisse tunc temporis in Hispaniâ chrismationem; alteram qua presbyteri *extra frontem*; alteram, qua Episcopi *in fronte*, baptizatos vngerent; & vtriusque materiam vnum idemque chrisma fuisse, ab Episcopo parœciæ confectum. Itaque si Aurelio credimus, necesse est eius chrismatis, quod ab Episcopo presbyteris diæcesanis dabatur, duplicem fuisse vsum; priorem quidem, vt eo ipsi baptizatos in peragenda initiatione in pectore chrismarent; posteriorem, vt eodem Episcopus paræciam, postea obiens, singulorum neophytorum frontes tangeret, atque ita eos confirmaret. Iam si vera est Aurelij glossa, Barcinonenses Patres vetant quidem, ne episcopi quicquam pro eius chrismatis pretio accipiant, quod sunt ipsi in neophytis confirmandis consumpturi. Sane sapienter. Cur enim pro eo, quod in ipsorum vsum cessurum est, pretium exigerent? Nondum tamen ad accuratam iustitiæ distributricis normam, satis. Decebat enim eos, vt videtur decernere, vt Episcopi, non modo pro isto à se ipsis scilicet consumendo chrismate, nihil à presbyteris exigant, sed etiam vt iis operæ, quam erant in eo episcopis custodiendo posituri, mercedem aliquam soluerent. Sed fortasse tantillam opellam Patres episcopo à suis presbyteris deberi putarunt. Ergo de illâ quidem chrismatis parte, quæ ab episcopis consumenda erat, haud sane incommode Patres statuunt; neque videntur presbyteri satis iustam habuisse causam, cur de hoc eorum iudicio expostularent. Sed cedo nunc alteram chrismatis partem, quam erant scilicet ipsi presbyteri in chrismandis baptizatorum pectoribus consumpturi. Dic, Aureli, quid de ea decernunt Patres? nam & hoc, quo *extra frontem* vngebantur, probè nosti, æquè ac illud tuum prius, quo frons ipsa chrismabatur, ab Episcopo fuisse & confectum, & presbyteris diæcesanis quotannis ante Pascha distributum. Dic ergo sodes, Aureli, quid de eo statuerunt Barcinonenses Patres? Nihil, inquit. Plane, inquam, nihil, ex tua quidem glossa; qui non aliud hic chrisma vis ab iis intelligi, quam illud ipsum, quo essent episcopi neophytos in fronte chrismaturi. Ergo de eo quo essent vsuri presbyteri in pectore eorum quos baptizassent, vngendo, nihil plane pronunciant Patres. Ergo Hispanis Episcopis, si ijæque ac tu es, acuti, & subtiles, & tricosi denique erant, licuit profectò per hunc canonem, pro huius chrismatis, quo presbyteri ipsi

vsuri

vsuri erant, *pretio* aliquid & poscere & accipere. Quidni, cum ex tuæ subtilitatis legibus canon quidem interdicat quicquam accipere pro chrismatis episcopalis pretio? pro chrismatis presbyteralis pretio aliquid accipere non vetet? Atque hanc fuisse Patrum mentem inde argumentari poterant, quod, vt diximus, iniquum esse videretur pretium eius rei accipere Episcopum, quam ipse consumpturus esset, eius vero, quâ non ipse, sed presbyter esset vsurus, æquum videri, vt qui esset vsurus, pro eius pretio aliquid ei solueret, à quo accipiebat; præsertim cum res illa ob admistum balsamum non posset ab Episcopo sine sumptu confici. Vides iam, ni fallor, Aureli, in quas sordes præclara illa tua glossa hos Patres abiectura sit; qua fit, vt ij presbyteris nonnisi dimidiam, ac ne dimidiam quidem chrismatis partem gratis ab Episcopis dari statuant; pro reliqua parte, pretium eos exigere & accipere permittant; certe non prohibeant, quod quam stultum sit, & absurdum, & à sanctissimorum Patrum mente alienum, omnes intelligunt. Equidem nullum ante te mortalem exstitisse credo; qui hoc canone non putaret decretum esse ne pro vllius omnino chrismatis pretio quicquam exigerent Episcopi; idque suæ mentis fuisse ipsi Patres satis significant, dum hanc sui decreti præclaram sane ac grauem rationem afferunt, *ne gratia Dei*, inquiunt, *pretio benedictionis affecta, Simoniacum interitum ementibus, vendentibusque associet.* Est & aliqua *Dei gratia* presbyterale chrisma. Ergo & hoc vendi cánone illo suo vetuerunt Patres; Non autem vetuerunt, si stant illæ Aurelianæ glossæ; quæ chrisma non aliud scilicet hic intelligi volunt, quam Episcopale. Apage ergo tandem inficetas illas, & infaustas glossas, quæ dum presbyteros Hispanæ frontis chrismandæ iure spoliare student, Simoniacam labem in chrismatis negotium inducunt. Huc accedit, quod vnicum glossæ huius tuæ, Aureli, fundamentum, hoc nimirum, quod Episcopi paræciam obeuntes, non chrisma ipsi secum ferrent, quo neophytos confirmarent, sed eo vterentur in confirmandis neophytis, quod presbyteri ab Episcopis acceptum domi custodiebant, paratumque habebant, hoc, inquam, totius tui commenti fundamentum, non probas, neque demonstras. Tu vero homo diuinus es, qui res tam bellas reperire vnus mortalium potueris. Sed cum hic de veterum institutis quæratur, te inprimis decebat demonstrare hunc apud veteres vsum fuisse. Ego enim rogo vnde habeas? vnde didiceris? ex quibus vel Conciliis, vel veterum libris hauseris? Equidem scio presbyteros chrisma ab Episcopo suo petere olim iussos; & chrisma quidem, quo ipsi vterentur. Chrisma aliud item petiuisse, quo non presbyteri, sed ipsi qui dederant, Episcopi vterentur; beatus quidem es, si hæc scis, quæ cæteri hactenus nescierunt; sed tamen non satis, vt mihi videtur, prudens, qui ista, quæ demonstranda fuerant, dictare nobis, ve-

bis, velut fueris, satis habuisti. Nos vero non tua dictata, sed veterum instituta ex ipsorum monumentis probata, confirmataque exspectabamus. Tu vero nihil ex veteribus protulisti; nihil quod proferas, habes, sed & huius moris, qui à te confingitur, absurditas prohibet, quominus eum apud veteres fuisse credamus. Cum enim chrismate ab Episcopo accepto ipsi presbyteri vterentur assidue vel in neophytis post tinctionem vngendis, vel in iis, qui ab hæresi conuertebantur, recipiendis, quorum qui, quantúsve futurus esset numerus, certo sciri non poterat; omnino necesse est neque episcopo, neque presbyteris constitisse, an pars aliqua eius, quod dabatur, chrismatis ad episcopi vsum apud presbyteros superfutura esset, quo tempore is parœciam esset obiturus. Itaque in rè incerta stultum fuisset Episcopum chrisma à presbyteris, quod an essent adhuc aliquod habituri, nō constabat, exspectare, non ipsum secum adferre. Vnde nemo non videt hoc verius esse, quam illud, quod tu fingis, Episcopos *voluisse sibi chrisma à presbyteris praberi.* Ac vt baptismatis ministros Patres iubebant nusquam ad hoc officium fungendum *sine chrismate progredi*; ita quoque credibile, imo certum est Episcopos, si *confirmationis* (quod tu vis) chrismatis ministri erant, nunquam ad eam ministrandam sine chrismate processisse. Cum ergo Episcopos, si (quod tu vis) chrismate neophytos parœciam obeuntes confirmarent, chrismate eam ad rem vsos esse manifestum sit, non quod apud presbyteros inuenissent, sed quod ipsi secum detulissent; plane inepta, absurdaque est ea, quam tu comminisceris, canonis Barcinonensis interpretatio; *vt chrisma presbyteris pro neophytis confirmandis datum*, significet *pro neophytis ab eo ipso episcopo qui chrisma dabat, confirmandis* datū fuisse; verus est, qui & simplicissimus, & vnicuique sine studio legenti obuius, sensus, vt presbyteris *chrisma* datum intelligatur, quo ipsi, non alij, neophytos confirmarent. Idque, etiamsi cætera deessent, vel supra suo loco recitatus Patrum Vasensium canon satis, superque probat; qui chrisma ab episcopo petere ipsos, si fieri posset, presbyteros iubentes, hanc sui decreti rationem subiiciunt; *Optimum autem est, vt ipse suscipiat, qui in tradendo vsurus est.* Ergo quod *chrisma presbyteris* in Canone Barcinonensi *datum* dicitur, datum intelligitur, quo *ipsi in tradendo*, non alij, *vsuri essent. Vsus* autem eius fuit *pro confirmandis neophytis*, quod diserte ait canon. *Neophytos* ergo *confirmasse*, non Episcopum, sed ipsos *presbyteros*, liquido intelligunt Patres Barcinonenses. Iam cum eam chrismationem, quā *confirmabantur* neophyti, in fronte factam fuisse, sacramentumque fuisse omnes Latini doceant, ac contendant; velit nolit Aurelius, necessario ex hoc canone confitendum est Hispanos presbyteros adhuc anno Domini 599. neophytos in fronte chrismasse, nondum adeo apud ipsos Romanā illam solius episcopi propriam chris-

Can. 5.

mationem obtinuisse; non magis, quam apud Sardos, quibus eam ante annos sex, cum obtruderet Gregorius, frustra vt diximus, fuerat.

Atque ita ad sexti sæculi finem peruenimus; quo exeunte in hoc fuisse apud Occidentis Ecclesias chrismationis negotium patet; vt in Ecclesia vrbis Romæ, ac, vt credibile est, in proximis, bis chrismarentur neophyti; semel ab ipso, qui eos baptizauerat presbytero statim postquam è lauacro egressi erant, in pectore: iterum postea ab Episcopo in fronte, cum ei manus impositione confirmandi offerrentur: Sardiniæ vero, Hispaniæque, ac vt ex superioribus verisimile est, etiam Galliarum Ecclesiæ, morem antiquum retinentes, vna chrismatione contentæ essent, quam etiam presbyteri in *fronte* ministrabant, quæque *Confirmatio*, æque ac episcopalis manus impositio, diceretur.

CAPVT VIII.

Obiter expenduntur tria testimonia; quorum auctores incerti sunt, primum ex opusculis de iis qui initiantur mysteriis, *&* de Sacramentis *apud Ambrosium: alterum ex sermonibus à Sirmondo vna cum Augustini 40. editis. Tertium ex libello de ordinibus Ecclesiæ ad Rusticum, Hieronymo affictio.*

PRIVSQVAM ad sequentia tempora pergamus, visum est in hunc locum coniicere scriptores duorum opusculorum, quæ sub Ambrosij nomine, sed falsò, vt supra diximus, circumferuntur, quod de eorum auctore nihil certi habeamus. Prius est *de iis qui initiantur mysteriis.* Alterum, sed multo deterius, est *de Sacramentis.* Et hoc quidem fere totum ex priori compilatum est. Vtriusque eadem est de hoc ritu sententia. Prius quidem postquam & cæteros baptismi ritus, & tinctionem ipsam descripsit, ita pergit; *Post hæc vtique ascendisti ad sacerdotem. Considera, quid secutum sit. Nonne illud quod ait David?* Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. *Hoc est vnguentum de quo & Salomon ait,* Vnguentum exinanitum est nomen tuum. Mox; *Quare hoc fiat, intellige, quia* oculi sapientis in capite eius. *Ideo in barbam defluit, id est in gratiam iuuentutis. Ideo in* barbam Aaron, *vt fias electum genus, sacerdotale, pretiosum. Omnes enim in regnum Dei, & in sacerdotium vngimur gratia spiritali.* His non obscure docemur neophytos è sacro baptismi lauacro ascendentes à sacerdote vnguentum in capite accepisse; eoque ritu significatum fuisse nos Spiritus Sancti gratia in regnum & sacerdotium Dei mystice vngi.

Lib. de iis qui myst. initiantur c. 6. apud Ambros. T. 4. p. 1233. a.

Tum

Tum narrat vnctorum à Sacerdote neophytorum pedes fuisse ablutos, ad instar eius lotionis, quam Christus Apostolis apud Ioannem ministrat. Neophytos *post hac vestimenta candida accepisse refert; vt esset indicium, quod exuerint inuolucrum peccatorum, induerint innocentiæ casta velamina.* Et plurima in eam rem elocutus, tandem in hæc verba totum de baptismo sermonem concludit; *Repete, quia accepisti signaculum spiritale, spiritum sapientiæ, & intellectus, spiritum consilij, atque virtutis, spiritum cognitionis, atque pietatis, Spiritum sancti timoris; & serua quod accepisti. Signauit te Deus Pater, confirmauit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in cordibus tuis.* Operis *de sacramentis* auctor, qui sua fere omnia ex hoc expressit, eadem quoque tradit. Nam & ipse præcedentes baptismi ritus libro primo & secundo exsecutus, in fine secundi vnctionem his verbis significat; *Ergo mersisti; venisti ad sacerdotem, Quid tibi dixit? Deus* (inquit) *Pater omnipotens, qui te regenerauit ex aqua, & Spiritu Sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse te vngat in vitam æternam. Vide vbi vnctus es; In vitam, inquit, æternam. Noli hanc vitam illi vitæ anteferre.* Libro vero tertio lotos deinceps fuisse ab Episcopo neophytorum pedes narrat; *Ascendisti de fonte. Quid secutum est? Audisti lectionem. Succinctus est sacerdos,* &c. *Succinctus, inquam, summus sacerdos pedes tibi lauit. Quid istud mysterium? Audisti vtique quia Dominus cum lauisset discipulis alijs pedes, venit ad Petrum,* & cætera quæ ad illam ex Ioannis XIII. lectionem pertinent; & quibus hæc subiungit; *Non ignoramus quod Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat; cuius typum in omnibus sequimur, & formam. Hanc tamen consuetudinem non habet, vt pedes lauet. Vide ergo ne forte propter multitudinem declinauit. Sunt tamen qui dicant & excusare conentur, quia hoc in ministerio* (legendum *mysterio*) *faciendum est, non in baptismate, non in regeneratione, sed quasi hospiti pedes lauandi sunt. Aliud est humilitatis; aliud sanctificationis. Denique audi quia mysterium est & sanctificatio.* Nisi lauero tibi pedes, non habebis mecum partem. *Hoc ideo dico, non quod alios reprehendam, sed mea officia ipse commendem. In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam, Sed tamen & nos homines sensum habemus. Ideo quod alibi rectius seruatur, & nos recte custodimus. Ipsum sequimur Apostolum Petrum; ipsius inhæremus deuotioni. Ad hoc Ecclesia Romana quid respondet? Vtique ipse auctor est nobis huius assertionis Petrus Apostolus, qui sacerdos fuit Ecclesiæ Romanæ.* His & aliis quæ sequuntur, de pedum lotione dictis; *Sequitur* (inquit) *spiritale signaculum, quod audistis hodie legi, quia post fontem superest, vt perfectio fiat, quando ad inuocationem sacerdotis Spiritus Sanctus infunditur; Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij atque virtutis, Spiritus cognitionis atque pietatis, Spiritus sancti timoris. Septem quasi virtutes Spiritus. Et omnes quidem virtutes ad Spiritum pertinent; sed istæ quasi cardinales sunt; quasi principales,* &c. *Istæ sunt septem vir-*

Ibid. a. b.
Ioan. XIII.
Ibid. c. 7.
Ibid. c. 7. extr. p. 1134. G.
Lib. 2 de sacr. c. 7. extr.
Lib. 3. c. 1. p. 1144 C.
Ibid. c. 2.

tutes, quando consignaris. Hæc duo illi scriptores hactenus; ex quibus videmus neophytos in sacro baptismo postquam tincti fuerant, & candidis vestibus induti, vnctos deinde fuisse, solenni quadam oratione adhibita, quam & nono sæculo in vsu fuisse postea audiemus; Tum Episcopum iisdem & pedes lauisse, & manum imposuisse Spiritum Sanctum aduocantem. P. Aurelius putat illam vnctionem, quæ hic ante pedum lotionem commemoratur, *chrismationem fuisse baptismalem*, quæ non in fronte, sed in vertice fieret. Episcopalem verò, quam ipse solam sacramentum esse putat, in sequentibus post pedum lotionem illis verbis describi; *Sequitur spiritale signaculum.* Sed hic Aurelius imprudens Ambrosium fuisse hunc scriptorem negat; quem tamen veluti verum Ambrosium laudat. Nam chrismationem extra frontem, presbyteralem, ab Ecclesia (vt ipse alibi ait) non à Christo Domino institutam, in vsu apud Ecclesias non fuisse ante Innocentij decretalem confitetur, eoque factum dicit, quod Augustinus nusquam de ea agat. Vnctionem vero *verticis* fatetur incognitam fuisse, etiam Gregorij Magni temporibus; quibus vt liquet, presbyteri neophytorum non verticem, sed pectus chrismabant. Quæ si (quod ponit Aurelius) vera sunt (& sunt sane verissima) scriptorem operis *de ijs qui initiantur mysteriis*, item *librorum de sacramentis*, cui, hoc eodem Aurelio auctore, nota fuit vtraque illa chrismatio, non modo presbyteralis simpliciter, & episcopalis, sed etiam frontis, & verticis; eum, inquam, scriptorem necesse est post Gregorium Magnum vixisse, hoc est minimum ducentis post Ambrosij mortem annis. Ergo nobis imponunt & Aurelius, & cæteri Latini, qui hunc auctorem pro ipso Ambrosio identidem & in hac controuersia, & in aliis non paucis laudant, atque obiectant. Sed hoc ipso in loco ridiculus inprimis est Aurelius, qui vt id refellat, quod à Sirmondo verissime ac sapientissime obseruatum erat, nimirum *chrismationis verticis mentionem nusquam exstare ante librum ordinis Romani*, obiicit eam in Ambrosianis scriptis occurrere; immemor eorum, quæ ipse alibi dixerat, *verticalem vnctionem* ne Gregorij quidem temporibus notam fuisse; nedum, vt quod nunc tradit, Ambrosij æuo fuerit. Nos vero hunc scriptorem etiam infra septimum sæculum deiiciendum, & inter octaui sæculi scriptores ablegandum existimaremus, si allata ipsius verba non aliter, quam vult Aurelius intelligi possent. Non enim, Roma excepta, duplicem illam chrismationem alibi vsquam in Occidente ante octauum sæculum vsitatam fuisse reperimus. Sed nihil fortasse necesse est Aurelianam interpretationem sequi. Hic quidem certe scriptor vnam vnctionem clarissime commemorat; eam scilicet quam Aurelius à presbytero vult in vertice factam fuisse, illam alteram, quam idem *episcopalem* vocat, non describit, neque vsquam exserte ponit.

Orthod par. 1. c. 7. p. 568.

vindic. p. 31.

Anæret p 195. 439

vind p. 31.

Anæt. p. 424.

Ibid. Orthod. p. 568.

Ait

Ait Aurelius *chrismationem* ab hoc scriptore priori loco commemoratam esse *baptismalem*. Fateor; Eo fieri, vt præter eam aliqua alia fuerit chrismatio, nego; qui nullam nisi baptismalem, apud veteres fuisse contendo; & hactenus multis probaui. Ait deinde Aurelius eam chrismationem fuisse verticis, non fuisse frontis; idque hinc probat, quod ea *paulo post dicitur fieri supra caput. Accipit autem mysterium, hoc est vnguentum supra caput. Quare supra caput? Quia* sensus sapientis in capite eius, *Salomon ait*. Hæc ex capite sexto libri *de iis, qui initiantur mysteriis*, desumpta esse manifestum est; quo loco ista ex Psalmo CXXXII. allata erant, *sicut vnguentum in capite*. Hinc est, quod obseruauit *vnctionem Ecclesiasticam in capite fieri*; & rationem addiderit, quod *sapientis sensus sint in capite eius*. Iam hæc ratio non exigit, vt *extra frontem* facta fuerit vnctio; suadet potius, vt in ipsa etiam *fronte* facta fuisse credatur; quæ *in capite* est. Sed neque cætera aliud probant. Certe illud ipsum Mosaïcum sacerdotale vnguentum, quod Psaltes ait fuisse *in capite* על הראש Hebræi extra frontem fuisse hinc adeo non concludunt, vt contra magno omnes consensu fronti illitum, & quidem in formam Elementi Græci X. hoc est in crucis decussatæ figuram ductum fuisse (quod supra obseruauimus) tradunt. Nimirum, vt ex Maymonide recitat Schickardus, *affundebant oleum capiti sacerdotis, & illinebant inde super oculos ad speciem Chi Græci*. Iam nihil vetat Christianorum vnctionem prioribus sæculis simili modo factam fuisse; sic, vt chrisma capiti neophyti affunderetur; indeque frons in crucis figuram liniretur. Ergo non ex eo quod *capiti*, vel *supra caput* affundebatur *chrisma*, sequitur non fuisse vnctam *frontem*. Viderint ultima post Gregorium sæcula; quæ duo illa vnctionis loca ita diuiserunt, vt *verticem* presbyter, *frontem* solus Episcopus vngeret. Gregorij æuo, & anterioribus temporibus, videtur quisquis frontem vnxit, & caput quoque vnxisse; omninóque illa alterius partis ab altera diuisio inuenta esse diu postquam duplex chrismatio vna presbyteri, altera episcopi facta est. Sed pertendit tamen Aurelius præter hanc (quæcumque tandem illa fuerit, siue solius, vt ille vult, verticis, siue, quod nos verius putamus, etiam frontis) chrismationem, aliam quandam ab hoc scriptore memorari capite secundo libri tertij. Ego isto loco *manus impositionem* describi confiteor; *quando* (inquit) *ad inuocationem sacerdotis Spiritus Sanctus infunditur*; *chrismationem* describi nego. Nempe hic mos vetus erat, ab ipso Hieronymo memoratus, vt neophyti à presbyteris tincti, & chrismati, ab Episcopo non vnctionem, sed manuum impositionem postea susciperent. Sed (inquis) hic tamen scriptor *signaculum* diserte memorat. Memorat, inquam, sed quale? Audiamus; *Sequitur* (inquit) *spiritale signaculum*. Ergo huic, vt vides, duplex quidem signaculum; sed vnum externum, siue symbolicum,

L. 3. de Sacrament. c. 1.

Lib. 3. c. 2.

chrisma scilicet, quod præcesserat, & iam à neophyto susceptum fuerat; *spiritale* alterum, quod nunc per manus impositionem accipiebat; spiritus scilicet ipsius donum, non autem vtrumque (quod fingit Aurelius) externum & symbolicum. Hanc esse mentem huius scriptoris patet ex libro *de iis, qui initiantur mysteriis*. Nam in eo loco, ex quo hic desumptus est, apertissime docemur, quod sit illud signaculum vtrique scriptori memoratum; *Repete* (inquit) *quia accepisti signaculum spiritale, Spiritum sapientiæ, & intellectus, spiritum consilij atque virtutis*; & cætera quæ nuper descripta sunt. Ergo *spiritale* illud *signaculum*, de quo vterque intelligit, est non vel frontis, vel alterius cuius quam partis externa vnctio (quod vult Aurelius) sed *Spiritus* ipse *sapientiæ, qui ad inuocationem sacerdotis infundi credebatur. Inuocabatur* autem à sacerdote Domini Spiritus *in manus impositione*, non *in secunda chrismatione*, vt patet ex libris ritualibus. Itaque hinc quidem *concludere* licet duplex his auctoribus notum fuisse *signaculum*; vnum *corporis*; alterum *spiritus*; vnum quo neophyti caput & frontem sacerdos, alterum, quo eiusdem cor Dominus Deus consignabat; ille vnguento, hic septem Spiritus Sancti donis. Prius huius posterioris symbolum, quod post lotioné administrabatur; posterius prioris res & mysterium, quod à Deo & dabatur in ipso baptismo, & augebatur postea per *manus impositionem* ad inuocationem siue precationem serui Dei. Sed hinc nequaquam sequitur, (quod frustra contendit Aurelius) duplicem chrismationem externam, alteram presbyteralem, alteram episcopalem, his scriptoribus fuisse cognitam; qui vnam quidem disertissime memorant; alteram ne leuiter quidem innuunt. Tametsi ergo fatear vtrumque (quod aliis certissimis argumentis demonstratur) diu post Ambrosij tempora vixisse, & quidem auctorem *de sacramentis* multo fuisse & deteriorem, & posterioré alterius opusculi scriptore; nego tamen quicquam esse, quod probet vel alterius, vel vtriusque temporibus vsitatam adhuc in eorum Ecclesiis fuisse duplicem chrismationem. In vtroque hoc singulare est, quod præter cæteros ab aliis auctoribus passim memoratos baptismi ritus, hic etiam *pedum lotionem*, & quidem ab ipso *Episcopo* ministratam recensent. Quo loco, neque illud prætermittendum est, quod posterior quam fatetur non fuisse in Ecclesiæ Romanæ vsu, eam tamen retinendam pertendit; tametsi alioqui se inter illius Ecclesiæ obseruatores esse profiteatur. Vnde videre est, & quanta fuerit veterum Ecclesiarum in his & diuersitas, & libertas, & quam exigua fuerit Romani moris præ cæteris auctoritas. Cæterum illud vterque hoc de ritu, sane incommodè & perabsurdè philosophatur, quod prior quidem ea lotione peccatum originale ablui putet; *Ideo* (inquit) *planta eius* (Petri) *abluitur, vt hæreditaria peccata tollantur. Nostra enim propria per baptismum relaxantur.*

De iis qui myst. init. c. 6. extr.

Posterior

Posterior vero neque ipse satis sanus videtur, dum fingit *ideo lauari pedes* neophytorum, *vt in ea parte, in qua insidiatus est serpens* (Adamo scilicet) *maius subsidium sanctificationis accedat, quo postea eos supplantare non possit.* Vtrumque somnium, quod vel plane, vel pœne idem est, ineptum & instituto à Christo baptismati contumeliosum, satis ostendit neutrius opusculi auctorem esse Ambrosium.

Libro secundo de Sacra. c. 1. extr.

Sed his alium insuper auctorem, dubium quoque & incertum, adiungere ideo placuit; quod eadem & ipse cum istis *de vnctione* senserit. Is est scriptor sermonum, quos vna cum quadraginta Augustinianis in operis appendice ante annos 18. edidit eruditissimus, ac de his litteris optime meritus Sirmondus; non quod eos vere Augustini esse putaret, sed quod ei in manuscriptis Codicibus tribui vna cum aliis aliquot eiusdem generis reperisset. Si ergo scriptor, quisquis fuerit, haud longe videtur vel à sæculo, vel ab Ecclesia abfuisse, in qua vixerunt duo isti à nobis nuperrime recensiti. Professus enim se de omnibus mysteriis locuturum, quæ neophyti in baptismo consecuti erant; cum sermone primo & de aliis & de oleo quo vncti erant, dixisset, eique accommodasset, quod alij ad chrismationem referre solent, illud ex Cantico; *Post te in odorem vnguentorum tuorum currimus*; sermone verò secundo de ipsa *tinctione*, & iis quæ cum ea coniuncta erant, egisset, tertio denique sermone de *chrismatione* tractat, quam & ipse vnam commemorat, & quidem capiti infusam; *Impleto baptismate* (inquit) *caput vestrum chrismate, id est oleo sanctificationis infundimus; per quod ostenditur baptizatis regalem & sacerdotalem conferri à Domino dignitatem. Nam in veteri Testamento hi qui legebantur in sacerdotio, vel in regno, sancto vngebantur oleo, & vnctione capitis alij regnandi, alij sacrificia offerendi accipiebant à Domino potestatem*, &c. *Vnde & in Psalmo canitur:* sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. *Sed illud in veteri Testamento oleum, temporale regnum, temporale sacerdotium conferebat*, &c. *Hoc autem chrisma, id est hæc vnctio, quæ vobis imposita est, illius vobis regni, illius & sacerdotij contulit dignitatem, quod cum semel conlatum fuerit, nunquam est finiendum. Mirum manifeste, quod diximus, vos illo chrismate regnum futuræ gloriæ, & sacerdotium consecutos.* Eo refert id quod est apud Petrum; *vos autem genus regale, & sacerdotale*, &c. Denique de lotione pedum tradit; *Impletis autem* (inquit) *omnibus sacramentis, etiam mandatum vobis & exemplo, & sermone tradidimus. Lauimus enim singulorum pedes, ad imitationem vos nostram, imo ipsius Domini, & Saluatoris nostri prouocantes; vt quemadmodum nos vestros pedes lauimus, ita etiam vos pedes fratrum & hospitum lauare debeatis.* Hæc ille; de pedum quidem lotione sanius, quam duo superiores, qui ea peccatum originale tolli significabant. Cætera, eorum geminus est. Nam & vnam omnes chrismationem

Serm. 1 & 2. init.

Serm. 1 p. 414.

Cantic. I. 4.

Serm. 3. init.

tionem, non plures commemorant; & post eam, pedum lotionem collocant; aliis, quod sciam, ignotam, certe non dictam. Vna porro illa chrismatio quin baptismalis sit, hoc est baptismatis cærimonia, ne Aurelius quidem ipse dubitat. Et certe res est manifesta. Nam & primus eam inter ritus recenset, quibus neophyti mysteriis initiabantur; & secundus in eo opere describit, in quo non alia, quam duo baptismi & Eucharistiæ sacramenta explicat, tribus singula libellis. Tertius vero omniũ clarissime id docet, cũ hunc de chrismatione sermonem ingrediens ita præfatur; *Huc vsque de mysteriis locuti sumus, quæ vel ante baptismatis sacramentum, vel in ipso baptismate celebrantur. Nunc vero de his acturi sumus, quæ iam baptizatus sancta institutione complentur.* *Mysteria*, id est sacros illos ritus, de quibus disputare instituit, ritus trifariam, vt vides, diuidit; qui ante baptismum, qui in ipso baptismo, qui post baptismum fiebant. Singulis vnum seorsim sermonem tribuit. Vt ergo *mysteria ante baptismatis sacramentum*, intelligit, quæ ita baptisma præcedebant, vt eius cærimoniæ essent, & ad id pertinerent, non distincta ab eo ipsa proprie sacramenta essent; ita & mysteria, quæ *post baptismum*, ea quoque significat, quæ baptismi (licet eo perfunctis complerentur) partes rituales, siue cærimoniæ essent, eodẽ plane modo, quo Bellarminus, & cæteri Latini presbyteralem chrismationem inter eos baptismi cærimonias numerant, quæ post baptismum fiunt. Sed & illud in tertio hoc ad duorum superiorum illustrationem est obseruandum, quod & ipse quoque tum veterem Mosaïcam sacerdotum vnctionem, qua frons, vt diximus, illinebatur, *vnctionem capitis* vocat; tum de recenti Christianorum neophytorum vnctione ait, eorum *caput chrismate infundi*. Quo firmatur id quod nos nuper ad duos superiores scriptores coniiciebamus, apud veteres chrisma, antequam in duas vnctiones diuisum, ac discerptum esset, ita administratum fuisse, vt & caput eo perfunderetur, & frons consignaretur; eo plane modo, quo factam apud Israelem sacerdotum vnctionem diximus.. Neque vero quemquam apud hos turbet, quod baptismatis effecta, chrismationi illi suæ tribuunt, ac de ea magnifice loquuntur. Is enim Patrum fere perpetuus mos est, quod nos non semel monuimus. Ait ille tertius Augustini nomen præferens, *chrismate regni, ac sacerdotij dignitatem conferri*; ait illo *chrismate neophytos regnum gloria consecutos*. Ait, fateor, sed eodem modo, ac sensu, quo paulo ante veteres sub lege dixerat *vnctione capitis alios regnandi, alios sacrificia offerendi accepisse potestatem*; cum tamen eam vnctionem illius acceptæ potestatis, non *causam*, non sacramentum proprie dictum, sed signum ac symbolum merum fuisse nemo nesciat. *Vnctione acceptum* dicit, quod vnctione significabatur, acceptum esse. Sic & sua *chrismatione conferri* dicit, quæ *per eam significari collata* intelligit. Ipse

vere

vere ac proprie paulo ante hæc interpretatus erat, cum diceret *per chrisma ostendi baptizatum regalem & sacerdotalem conferri à Domino dignitatem.* Ita, non aliter, vera erunt, quæ idem statim subiicit, *Non ego vobis(inquit)sed Apostolus Petrus.imò per Apostolum Christus, conlatam hanc pronuntiat dignitatem. Sic enim loquitur ad fideles, id est qui baptismate abluti, & chrismate consecrati sunt*; Vos autem genus regale, &c. Si hoc, quod dixi, voluit, ostendi & significari chrismate, neophytos vtramq; illam dignitatem in Domino esse consecutos; recte & apposite Petrum induxit, id quod chrismate significatur, verum esse, adeoque vere significari, docentem. Sin & chrismatis vi, atque opere id actum proprie fuisse vult, vt essemus Christi regnum, & sacerdotium; profecto nihil ad eum Petrus, cuius verba, vt liquet, de chrismate illo externo plane nihil tinniunt. Sed cum aduersariis quidem, non est quod ista pluribus agamus; qui si huius tertij scriptoris æque ac duorum superiorum, dicta de presbyterali chrismatione cum P. Aurelio accipiant; omnino coguntur de hoc istorum sensu nobiscum fateri, qui presbyteralem illam vnctionem scilicet non sacramentum, cuius opere res efficitur, sed cærimoniam, cuius symbolis res significatur, esse doceant.

Hic quoque reddendus est libri vel epistolæ de Ecclesiæ ordinibus ad Rusticum scriptor, quem in hunc locum distuli, quod totum opus neget, se esse Hieronymi, cuius nomine non modo à Gratiano [a] in iuris Pontificij decreto, sed etiam à Micrologi [b] auctore ante annos 600. & ab Hincmaro ante octo propemodum sæcula laudatum reperitur. Eruditissimus ac Reuerendissimus Vsserius [c] videtur putasse auctorem libri vixisse circa Leonis Pontificis Romani tempora; & sub anno Domini 450. scripsisse quod is Rustico Narbonensi inscriptus sit, quem Episcopum eius & nominis & ciuitatis esse existimat, ad quem extant Leonis Romani litteræ. Sed leuius est argumentum: Nam Erasmus [d] testatur fuisse codices in quibus *Damaso*, scriptum & in quibus nulli inscriberetur hoc opusculum. Erasmus [e], Estius [f], Cocus [g], Blondellus [h], & cæteri eruditi consentiunt non esse Hieronymi; de tempore, quo scriptus fuerit, nihil habemus certi. Antiquum esse apparet ex iis, à quibus memorari tametsi alieno nomine diximus. Blondellus noster in turbam eorum coniicit, quæ inter sæculum VII. & IX. scripta sunt. Auctor certe, quisquis est, Hieronymianam de hoc, quod nunc tractamus, argumento sententiam accurate secutus est; quod si vel vnum esset, dignum faceret, cuius verba expenderemus. Primo ergo iste plane vt supra Hieronymus, conficiendorum omnium sacramentorum potestatem presbyteris æque ac episcopis conuenire liquido definit. *Prædicare* (inquit) *presbyteros decet, vtile est benedicere, sanguinem confirmare, conuenit reddere communionem, necesse est visitare*

[a] d.93.c.23. d.95.c.6.
[b] c.11.
[c] in Antiq. Britan.p.1056.
[d] Censura T. 4. Hieron.tol. 16. a.
[e] Ibid.
[f] in 4.d.7.§. 9 & 12.
[g] Censura p. 159.
[h] de Episc. p.77.

Lib. de Ord. Eccles. ad Rustic. T. 4. Hieron. fol. 37.

 infirmos,

infirmos, orare pro inualidis, atque omnia Dei sacramenta complere, præsertim cum in Oriente eam consuetudinem, & in Illyrico, & in Italia, atq; in Africa, omnibus in locis, temporibus Apostolorum fuisse manifestum sit. Ac sola propter auctoritatem summo sacerdoti clericorum ordinatio, & virginum consecratio reseruata sit, cum basilica, altaris, & chrismatis dedicatione, vel satisfactione *, *Ne à multis disciplina Ecclesiæ vendicata concordiam sacerdotum solueret, scandala generaret.* Tum hæc presbyteris eo conuenire argumentatur, quod & corpus Christi conficiant; quod & Hieronymi olim, & postea Photij, & huius quidem in hac ipsa contra Latinos disputatione epichirema fuit, *Qui non vult* (inquit noster) *presbyteros facere quæ iubentur à Deo, dicat, quis maior est Christo? aut quid corpori eius aut sanguini poterit anteponi? Si presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit; benedicere populo non debet, qui Christum etiam meruit consecrare?* Chrisma paulò post diserte, ac magnavi presbyteris eadem ratione vindicat. *Denique & chrismatis* (inquit) *ea ratio est atque his ordo legitimus consecrandi baptizatum Dominum & in similitudine columbæ in specie chrismatis à Patre vnctum fuisse manifestum est, ac plenitudo sacramenti corpus eius & sanguis ostensus; quæ cum offerre licet, etiam reliqua quæ in eo sunt consecrare, quia in Christo omnis plenitudo diuinitatis corporaliter habitat. Presbyteri ergo si necesse est, possunt chrisma conficere, quia in corpore eius chrisma est. Siquidem hæc regula etiamnunc seruatur à plurimis, atque in Ecclesiis multis sic ista faciunt.* (Vltima hæc verba arguere videntur multo ante septimum sæculum scriptum esse libellum, quo vix verisimile est presbyteris apud vllos nedum apud plurimos relictam chrismatis conficiendi potestatem) Tum auctor vt pacis studiosus, suam sententiam sic temperat; *Tamen mea hoc scito esse sententia, nulli episcopo super hoc iniuriam esse faciendam, nec legem à me opponendam esse ei, qui lex est presbyteri.* Hic altius insurgit, & presbyteros ab initio, quæ & Hieronymi sententia est, eosdem cum episcopis fuisse non obscure ex scripturis exstruit. *Ab initio vt legimus* (inquit) *negotiorum iudices esse mandati sunt presbyteri interesse episcoporum concilio. Quoniam & ipsi presbyteri, episcopi, vt legimus, nuncupantur.* Quod, vt & Hieronymus solet, ex Paulinis ad Titum, ad Timotheum, & ad Philippenses epistolis, & ex Ioannis altera epistola probat. *Vides*, inquit, *presbyterum episcopum dici, & Apostoli Pauli esse sententiam.* Denique totum locum sic concludit; *Propterea hæc scribo, vt si præteriti temporis error non potest iam reuocari, vel ad præsens in Ecclesiis seruetur humilitas, vt presbyteri hoc in Ecclesiis suis faciant, quod Romæ, siue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, vbi humilitas perseuerat.* Atque hæc quidem hactenus scriptor ille ignotus, definiens presbyteros

* leg. Sanctificatione.

Ibid. M.

Ibid. fol. 38. a. b.

Ibid. B.

Tit. 1. & 1. Tim. 3. & Phil. 1. & 2. Ioan. 1.

Ibid. C.

Ibid. D.

teros à prima Christianismi origine eiusdem cum episcopis nominis ac potestatis fuisse; quod mutatum est, errori deputans; chrismatis quidem certe non ministrandi tantum, sed etiam conficiendi ius iis apertissime vindicans. Quod respondet Estius non esse hæc Hieronymi, fateor, sed esse veteris scriptoris, & ante multa sæcula denati, & huiusmodi qui diu pro ipso Hieronymo, & quidem apud ipsos Latinos habitus sit, ex iis quæ diximus liquet, quod ad nostrum institutum satis est.

Caput IX.

Quæ qualisque fuerit septimi sæculi de hoc capite doctrina, ac praxis. Synodi Hispalensis illustris canon similia eorumdem temporum ex Isidoro Hispalensi testimonia.

His ita explicatis, nunc ad sequentia tempora veniamus, quibus magna facta est in omnibus Occidentis Ecclesiis mutatio. Omnes enim breui in Romanum morem concesserunt; siue quod iis cum densissimæ pœne vbique essent ignorantiæ tenebræ; facile persuasum est externum morem suo præstare; siue quod illæ vltro res Romanas, vrbis & Ecclesiæ splendore, ac pompa captæ admirarentur, atque æmularentur, siue denique quod Episcopi vrbici iugum paulatim iam admitterent, quod postea grauissimum earum ceruicibus totum incubuit. Vtcunque sit, illud quidem constat Romanam illam præter veterem morem à Syluestro primum, sed leuiter, inchoatam, ab Innocentio postea constitutam, & à Gregorio nouissime explicatam ac confirmatam episcopalem chrismationem in reliquas Occidentis prouincias, in quibus antea recepta non fuerat, septimo, octauoque sæculis fuisse tandem propagatam, vincente vrbicæ Ecclesiæ (quam *suarum traditionum inprimis tenacem esse* merito scribit Aurelius) pertinacia, & omnia paulatim suis ritibus exæquante atque conformante. In Hispania quidem era 657. (hoc est anno Domini 619.) vix expletis post Synodum Barcinonensem totis viginti annis, presbyteris interdictum esse frontis chrismatione, ex Synodo Hispalensi clarum est, non tamen simpliciter & absolute: sed ita, si id ministerium præter Episcopi sui voluntatem inuaderent; vt e Synodi verbis patet, quæ hæc sunt. *Quamuis cum Episcopis plurima presbyteris ministeriorum communis sit dispensatio, quædam nouellis & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint; sicut presbyterorum, & diaconorum, ac virginum consecratio, sicut constitutio altaris,*

Auct p. 434.

c. 7. T. 4. Concil. p. 560. D.

altaris, benedictio, vel vnctio. Siquidem nec licere eis Ecclesiam, vel altaria consecrare, nec per impositionem manus fidelibus baptizatis, vel conuersis ex heresi paracletum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, sed nec publice quidem in Missa quemquã pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita esse presbyteris, quia Pontificatus apicem non habent, quem solis deberi Episcopis auctoritate canonum præcipitur; vt per hos & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi Pontificis demonstretur. Sed neque coram Episcopo licere presbyteris in baptisterium introire, nec præsente antistite infantem tingere, aut signare; nec pœnitentes sine præcepto sui Episcopi reconciliare; nec eo præsente sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, nec eo coram posito populum docere, vel benedicere, aut salutare, nec plebem vtique exhortari. Hæc ex Garsiæ Loaisæ editione. Nam vulgata Isidori Mercatoris, impudentissimi corruptoris manu vitiata est. Sed & operæpretium est huius decernendi canonis occasionem repetere; *Septimo examine relatum est nobis* (inquiunt Patres). *venerandissimum quondam Agapium, Cordubensis vrbis Episcopum, frequenter presbyteros destinasse* (vulgata editio male habet *chorepiscopos, vel presbyteros*) *qui absente Pontifice altaria erigerent, basilicas consecrarent. Quod quidem non est mirum præcepisse, virum Ecclesiasticis disciplinis ignarum, & statim à sæculari militia in sacerdotale ministerium delegatum. Ergo ne vltra talis à nobis licentia vsurpetur, communi sententia statui oportuit, scientes quia sicut presbytero illicita consecratio est altaris, ita & constitutio.* At hunc Hispalensium Patrum canonem primo obseruandum est videri nullam fuisse antea de iis, quæ ab istis decernuntur, disertam Hispanicæ Ecclesiæ legem, quam si qua fuisset, non erant hoc loco prætermissuri, quo suum hoc decretum studiose etiam petitis ex veteri testamento, rationibus confirmant. Secundò, videri itidem varium & ab iis, quæ nunc statuuntur, diuersum fuisse antea in Hispania vsum, quod Agapij factum, demonstrat. Quod enim *disciplinæ Ecclesiasticæ ignarum* eum fuisse Patres inde colligunt, quod *statim à sæculari militia in sacerdotale ministerium delegatus sit*; id quam parum sit firmum vel Ambrosij exemplum ostendit, qui licet à sæculari quoque militia subito ad sacra translatus, maximus tamen, ac disciplinæ Ecclesiasticæ peritissimus Episcopus fuit. Vero propius putauerim Agapium, virum simplicem, & exotico cultu carentem, simpliciter ac bona fide fecisse, quæ apud suos & facta antehac esse, & nunc etiam fieri, nulla à maioribus in contrarium lata lege, intelligebat, hos vero, ac præsertim Isidorum Hispalensem Synodi principem, cum Romanorum episcoporum decreta, atque epistolas legissent, & hæc ab iis ita constituta fuisse didicissent, ea recta censuisse; praua, quæ ab Agapio aliter, licet ex patrio more, gesta erant, arreptaque occasione, non solum

Ibid. B.

de al-

de altarium & basilicarum consecratione, in quibus peccasse existimabant Agapium, sed & de cæteris omnibus, quæ vrbici Antistites Episcoporum esse propria voluerant, ex eorum sententia ad amplificandam sui ordinis dignitatem, statuisse. Tertiò, notandæ sunt rationes, quibus hæc sua decreta muniunt. Ius quidem altaris vngendi & consecrandi vnius esse Episcopi ex Mosaica lege conficiunt, in qua *solus Moses in tabernaculo erexit altare, solus ipse vnxit*. Atque hæc (vt id obiter dicam) fuisse videtur ratio, qua Montanus Toletanus in eadem Hispania Episcopus, *sacrarum litterarum testimoniis affirmabat penitus non licere presbyteris chrisma conficere*, in epistola ad Palentinæ habitatores scripta, vt est ab Ildefonso traditum. Hæc autem ratio quam vim habeat, vel pueri vident. Sed hinc tamen factum est, vt Isidorus Mercator in sua hujus Synodi editione addiderit *quædam presbyteris auctoritate veteris legis esse prohibita*. Cætera, quæ longe plurima sunt, omnia non aliis, quam *nouellis, & Ecclesiasticis regulis* prohibita esse presbyteris, ipsi Patres Hispalenses agnoscunt ac profitentur. Cum ergo & in istis sit tum quod *manum neophytis, & ex hæresi conuersis imponere*, tum quod *chrismate baptizatorum frontem signare* soli debeant Episcopi: apparet vel horum iudicio, non iure vllo diuino, neque *Dominicæ dispositionis veritate*, sed *nouella Ecclesiæ regula*, & (vt olim loquebatur Cornelius) *canone Ecclesiastica* vtrumque institutum fuisse; quod vnum omne Latinorum recentium dogma funditus euertit. Quartò, Idem quoque fatetur finis ob quem ista sic instituta esse docent, vt *per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi Pontificis demonstretur*, quæ Hieronymianis supra recitatis consentanea sunt, & ex eis ducta videntur. Quod ergo soli Episcopo *chrismate frontem*, & cætera huiusmodi facere *nouellis Ecclesiæ regulis* attributum erat, id isti factum putant, non quod Deus ita præcepisset, sed vt emineret Pontifex siue Episcopus, hoc est, quod aiebat Hieronymus, non *ad legis necessitatem*, sed *ob sacerdotij dignitatem*. Idque eo impensius tenendum est, quod Isidorus, qui Synodo præerat, alibi cum eodem Hieronymo docet initio ex diuino instituto eosdem presbyteros cum episcopis fuisse, adeoque non aliter sentire potuit, quam quos eosdem fuisse putabat, eorum quoque communia fuisse officia, muniaque omnia. Quintò, Quæ fuerint *nouellæ illæ Ecclesiæ regulæ*, quæ ad euehendam episcopatus dignitatem tam multa presbyteris prohibuerint, satis res ipsa loquitur. Nam hunc ipsorum canonem totum, partim ex decretis veterum quarumdam Synodorum, Græcarum, Africanarum, & Hispanicarum, partim ex Innocentij, Gelasiique vrbicorum Præsulum epistolis ductum, ac contextum esse facile animaduertit, quisquis vtraque inter se comparauerit. Sextò, Notandum est ne istos quidem putasse absolute, ac simpliciter presbyteris prohibitum

Lib. de vir. illustr. c. 3 apud. Isid. opera.

L. 2. de offic. Eccles. c. 7.

bitum esse, ne chrisment. Nam *signare* non aliter prohibitum esse docent, quam *tingere*, quam *in baptisterium introire*, quam *pœnitentes reconciliare*, quam *sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere*, quã denique *populum docere, vel benedicere, aut salutare, vel exhortari*. Hæc autem omnia presbyteris vel absente Episcopo, vel etiam præsente, si iuberet, vel annueret administrare licuisse, & constat, & apud omnes confessum est. Ergo & frontem chrismare, cuius plane eadem est ac istorum ratio, presbyteris per hunc canonem in Hispania licuit. Quod & ipsi Patres liquido significant, dum presbyteris, vt *in baptisterium introire*, vt *pœnitentes reconciliare*, vt *sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere*, vt *populum docere* denique, *vel benedicere, aut salutare, aut exhortari*; ita & *infantem tingere, aut signare*, non simpliciter & absolute, sed *coram Episcopo*, sed *præsente Antistite*, sed *sine præcepto Episcopi*, sed *eo præsente & coram posito* licere negant. Ergo presbyteris absente antistite infantem, vt tingere, sic & *signare* licere volunt, quod vt ab hodierno Latinorum ritu alienum, ita & supra laudatis veterum Hispaniæ Synodorum placitis consentaneum est. Septimò, Illud quoque in hoc canone obseruandum est, quod baptizatos *in fronte* proprie *signatos* fuisse testatur. Octauò, Neque illud denique prætermittendum est, quod hi Patres *per manus impositionem* tam *ex heresi conuersos*, quam *fideles baptizatos* in Ecclesiam receptos fuisse, tamque illis, quam his per eum ritum *Spiritum Paracletum traditum* fuisse nos docent. Vnde videre est nullum eos statuisse inter *neophytorum & ex hæresi conuersorum manus impositionem* discrimen, vt si horum *manus impositionem* pro vero ac legitimo sacramento minime habuerint (quod confitentur aduersarij) nulla ratio dici possit, cur de altera, quæ neophytorum erat, aliter senserint. Atque hæc quidem de Hispalensi Synodo; quorum plæraque ex Isidori scriptis certissime confirmantur, qui Synodo præfuit eiusdem ciuitatis antistes. Is enim chrisma non vnum per se ac seorsim proprie dictum sacramentum esse; sed initiationis Christianæ, (hoc est baptismi) partem clarissime docet in opere Originum; vbi primo Sacramentum ita definit; *Sacramentum est* (inquit) *in aliqua celebratione cum res gesta ita fit, vt aliquid aliud significare intelligatur, quod sancte accipiendum est*. Quæ definitio omni sacro ritui, siue ab ipso Christo, siue etiam ab Ecclesia instituto conuenit, vt non sit mirandum Patres, quod ita accipiebant, *Sacramenti* vocabulum chrismati & aliis Ecclesiasticis ritibus siue cærimoniis tribuisse. Tum sic pergit Isidorus; *sunt autem sacramenta baptismum, & chrisma; corpus & sanguis Christi, quæ ob id sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum virtus diuina secretius salutem eorumdẽ sacramentorũ operatur; vnde & à secretis virtutibus, vel sacris sacramenta dicuntur*. Hæc ille. Iam vt *corpus & sanguis*, id est panis, & vinum Dominicæ mensæ, vnius

Lib. 7. c. 19. de offic. p. 81. F.

vnius eiusdemque sacramenti partes duæ sunt diuersæ inter se, non tamen (si proprie loquendum est) duo diuersa, distinctaque sacramenta; ita baptismum & chrisma Isidoro non duo proprie sacramenta, sed duæ vnius, eiusdemque partes, quod Græcis φωτισμὸς *illuminatio*, Latinis *initiatio*, siue *regeneratio*, vtrisque *baptismus*, quod vocabulum hic Isidorus strictiori, & angustiori sensu, non pro toto regenerationis sacramento, sed pro altera tantum, eaque potiori, ac præcipua eius parte vsurpauit; nimirum pro *mersione*, siue *tinctione*, quæ proprie Græce βαπτισμὸς, vt omnes norunt. Vnum est inter hæc Isidori *sacramenta* (*id est sacra signa*) discrimen, quod *sanguis* siue *calix* Eucharistiæ sacramentum est ab ipso Domino institutum, & ab Apostolis traditum, *chrisma sacramentum* siue sacrum signum est, sed ab Ecclesia institutum, & sola veterum auctoritate, atque consuetudine in vsum receptum. Itaque Eucharistiæ quidem *sanguis*, siue *calix* pars est essentialis, materiæ scilicet eius, qua Eucharistia constat, pars integrans, vt loquuntur, ac plane necessaria, sine qua ipsa Eucharistia consistere non potest; chrisma verò τ̃ φωτισμοῦ siue mysterij initiationis Christianæ pars est duntaxat *accidentalis*, siue *ritualis*; vna scilicet ex iis cærimoniis, quibus hoc mysterium exornare veteribus placuit; vnde est, quod absque hoc ritu sua nihilosecius constet initiationis sacramento veritas, & partium vere essentialium integritas. Hoc autem loquendi genus, quo *corpus & sanguinem* Christi duo sacramenta vocant secuti alij inferiorum sæculorum Patres Theodulfus Aurelianensis anno Domini 797. Synodus Cabilonensis secunda, anno Domini 813. Ordinis Romani auctor circa eadem tempora, quorum testimonia supra ad Cyprianum exhibuimus. Sic etiam Rabanus, de quo breui dicendum erit, anno Domini 850. Fulbertus Carnotensis, circa initia vndecimi sæculi, *Duo* (inquit) *vitæ sacramenta, id est Dominici corporis & sanguinis.* Ita Iuo quoque, & Hugo de Sancto Victore, *Sacramenta vnitatis, id est corpus & sanguinem Christi, accipere debet*, vel, *sacramentis vnitatis, id est Christi corpore & sanguine confirmatur.* Sed redeo ad Isidorum, qui his quæ recitauimus, ista paulò post subiicit, *sicut in baptismo peccatorum remissio datur, ita per vnctionem Spiritus sanctificationis adhibetur.* Quo referatur vtrumque signum, docet; illud ad *peccati remissionem*, quia ablutio, qua constat baptismus, eam commodissime significat, hoc ad *Spiritum*, cuius *vnctio* familiare symbolum est. Hactenus quidem hæc conueniunt. In hoc discrimen est, quod baptismi, (id est tinctionis) ab auctore Christo efficientia est, *vnctionis*, quæ ab hominibus est, nulla proprie nisi ad significandum, vis esse potest. Isidorus tamen de ea perinde loquitur, ac si eius aliqua esset vis ad conciliandum nobis Spiritum; more Patrum solenni, qui ea quæ significantur, signis passim tribuunt. Gregorius idem, sed proprie, ac sine tropo dixerat, *chrisma*

Epist. 8. T. 3. Bibliot. Pat p. 434 A. sermon. de Sacr. neoph. de cærim. & offic. Ecclesi. lib. 1. c. 20.

In Cant. 1. 14. *chrismate dona* (inquit) *Spiritus Sancti exprimuntur*; & diu ante eum Prosper, *Vnctione Christianus sanctificatur, vt intelligat se sacerdotalis & regia dignitatis esse consortem.* Inde ex Tertulliano docet Isidorus *chrisma esse de pristina* (id est Mosaica) *disciplina, qua vngi in sacerdotium & regnum solebant.* Ex eodem auctore ista quoque sumpsit, *vnctionem dum carnaliter fit, spiritaliter proficere, quomodo* (inquit *& in ipsa baptismi gratia visibilis actus esse, quod in aqua mergimur, sed spiritalis effectus, quod delictis mundamur.* Tum de *manus impositione* seorsim quoque tradit, & quæ de ea dicit, plæraque ex eodem Tertulliano habet. Vnde intelligitur contra absurdissimum Bellarmini commentum, *chrismationem* & *manus impositionem* duos diuersos, & à se inuicem distinctos actus esse, non (quod ille somniat) vnum eundemque; eosque ita seorsim à se inuicem administratos adhuc fuisse Isidori temporibus. Huc etiam pertinet, quæ idem in libro de Officiis Ecclesiasticis tradit, tum de chrismate, tum de manus impositione; quibus duobus officiis duo tribuit vltima illius operis capita. In priori commemorat oleum & *Mosaïcum*, quo sacerdotes, & *regium*, quo Reges Israëlis in Christi Domini typum olim vngebantur. *Sed postquam* (inquit) *Dominus noster, verus rex, & sacerdos aeternus, à Deo Patre cœlesti mystico vnguento est delibutus, iam non soli Pontifices & Reges, sed omnis Ecclesia vnctione chrismatis consecratur, pro eo quod membrum est aeterni sacerdotis & regis. Ergo quia genus regale & sacerdotale sumus, ideo post lauacrum vngimur, vt Christi nomine censeamur.* Neque plura Isidorus de chrismate. De manus impositione ita persequitur: *Sed quoniam post baptismum per Episcopos datur Spiritus Sanctus cum manuum impositione, hoc in actibus Apostolorum fecisse meminimus Apostolos.* Tum loca recitat ex Actuum cap. 19. & c. 8. quibus Paulus quibusdam discipulis, Petrus & Ioannes Samaritanis manus imposuisse narrantur. Hinc pergit, & hæc ex Augustino sumpta subiungit; *Spiritum autem Sanctum accipere possumus, sed vt detur, Deum inuocamus. Hoc autem à quo potissimum fiat, quemadmodum Papa Sanctus Innocentius scribit, subijciam. Dicit enim non ab alio, quam Episcopo fieri licere.* Atque hic locum Innocentij ex epistola ad Decentium supra descriptum recitat. Hæc Isidorus: quæ diligenter sunt obseruanda. Hinc enim apparet primò, etiam tum in Hispania vnam fuisse chrismationem; non ex Innocentiana & Gregoriana disciplina duplicem. Nam cap. 24. quo de baptismo tradit, chrismatis *extra frontē* illius nullus meminit; quod eo loco non erat omissurus, si iā apud suos id factum esset, non magis quam posteriores, rituū expositores qui vtramq; chrismationē memorant, quod scilicet eā in suis Ecclesiis fieri viderent. Isidorus vnam tradit, quia vnam factitari in Hispaniæ Ecclesiis sciebat. Hanc autem, quam commemorat, ipsam illam fuisse, quæ Romæ à solis Episcopis ministrabatur, hinc primo liquet, quod per

lib. 1. de offic. c. 15. Tom. X. Bibl. PP. p. 216 a. 1.

Ibid. c. 16.

eam

eam *nos Christianos censeri*, & in Christi sacerdotis ac regis membra inungi ait. Secundò, ex eo quod ex Synodo Hispalensi didicimus ea consignatos fuisse in fronte neophytos. Præterea ex his Isidori discimus eam ipsam chrismationem ad baptismum pertinuisse. Diserte enim eam baptismo concludi atque contineri significat, cum ait, *Sed quoniam post baptismum per Episcopos datur Spiritus Sanctus cum manuum impositione, post baptismum*, inquit. Ergo quicquid Episcopalem manus impositionem antecesserat, id baptismi censebatur. Chrisma autem manus impositionem præcessisse ex toto hoc Isidori sermone manifestum est. Ergo & chrisma baptismi partem, siue ritum habitum fuisse necesse est. Vnde tria colliguntur. Primum, chrisma illud vnicum etiam à presbyteris, absente Episcopo, vel si abesset, annuente, fuisse tum ministratum. Cum enim id chrisma baptismi ritus censeretur, id à presbytero, quem baptismi ministrum esse, nemo ambigit, eadem lege ac ratione qua ipsum baptismum, administratum fuisse necesse est. Quod & hinc confirmatur, quod Isidorus de manus impositione dicens, de eius ministro diligenter monet, eum episcopum esse, non presbyterum, de chrismate agens, nihil de ministro peculiare notat; vnde colligitur ab omni baptismi ministro indifferenter fuisse chrismatos, siue is episcopus foret, siue presbyter. Secundò, Hinc etiam sequitur *chrismationem & manus impositionem* diuersos fuisse, planeque inter se distinctos actus; contra stultissimum Bellarmini somnium; qui vnum eundemque esse vult. Tertiò, Denique hinc apparet, (quod eruditissimus Sirmondus obseruauit) id omnibus istis temporibus iam inde ab anno Domini 370. quo aduersus Luciferianos scripsit Hieronymus, ad Isidorum, chrisma nonnihil ab impositione manus seiunctum fuisse, ita vt illud quidem baptismo, velut vnus ex eius ritibus, proprie adhæreret, & vna cum eo ministraretur; hæc vero ab Episcopo, si quis eo absente baptizatus esset, aliquanto post conferretur. Atque hanc posteriorem cærimoniam *confirmationem* vocatam fuisse, ex Eucherio, siue Hilario, & aliis supra audiuimus. Iam de ipsa manus impositione docet ex Augustino Isidorus quod per eam Spiritus Sanctus ab Episcopo dari dicitur, id ita esse accipiendum vt intelligamus non ab ipso proprie Episcopo Spiritum dari, sed vt detur, *Deum ab eo inuocari*; quo id ipsum confirmatur quod supra ex Augustino audiuimus *manus impositionem* nihil aliud fuisse quam *orationem super homine*; non adeo vllum proprie dictum sacramentum. Libet hic commemorare, quod est ab eodem Isidoro in alio opusculo proditum, Eutropium quendam Ecclesiæ Valentinæ in Hispania Episcopum *scripsisse ad Papam Licianum valde vtilem epistolam, in qua petebat ab eodem pro qua re baptizatis infantibus chrisma post hæc vnctio tribuatur.* Hæc certe eruditi viri quæstio atque dubitatio ostendit non fuisse tunc chrisma pro vero

Lib. de script. Ecclesi. c. 32. p. 530. H.

ac legitimo & à Christo instituto sacramento habitum. Cur enim quæ sunt eiusmodi fidelibus administrentur, stultum & absurdum est virum eruditum ignorare ac quærere. Sed Eutropius scilicet cum per baptismum à Christo præceptum Spiritum Sanctum accipi ex sacris litteris, & ex omni Ecclesiæ doctrina didicisset, non immerito ambigebat, quorsum baptizatis hæc vnctionis cærimonia adhiberetur, quisque eius esset vsus, cum Spiritus donum, quod ea significatur, iam abunde per Christi baptismum præstitum esset. Atque hæc de Isidoro satis.

Caput X.

Octaui sæculi sensus, & vsus ex Beda. Illustris eius locus; ex quo liquet Episcopalem chrismationem idem esse cum presbyterali vnctione: adeoque meram esse baptismi cærimoniam. Illiberalis P. Aurelij cauillatio fuse refellitur. Eiusdem commentum exploditur, fingentis chrismationem fuisse ipsam manus impositionem.

Hoc ergo loco adhuc erat apud Hispanos chrismatio anno septimi sæculi XIX. Quid vel in ipsa Hispania, vel in vicina Gallia, aliisve Occidentis prouinciis de ea deinceps toto septimo sæculo statutum sit, & an aliquid in hoc negotio mutauerint illæ Ecclesiæ, nos latet, qui nulla eorum temporum habemus in alterutram partem ea de re testimonia. Tantum monebo Sardorum, & Hispalensium, & Isidori ipsius exemplo nos doceri, quod Innocentij & Gregorij epistolis Romæ decreta, atque instituta esset duplex chrismatio; vna presbyteralis extra frontem, altera in fronte episcopalis, eo minime effici, vt vtraque in cæteris quoque Occidentis prouinciis recepta fuerit; cum & Sardi, qui Gregorij, & Isidorus atque Hispalenses, qui Innocentij leges norant, vna tamen chrismatione ex veteri suorum more contenti, alteram à Romanis oblatam spreuerint.

Sed in ipsis octaui sæculi initiis illustrem habemus ex Britannia scriptorem Bedam, quem anno Domini 735. fato suo functum esse satis constat. In eius viri monumentis quædam sunt, quæ huic disputationi non parum lucis afferre possunt. Ac ipsam quidem Anglo-Saxonum in Britannia gentem, ex qua Beda erat oriundus, morem Romanum, vt in cæteris, ita & in hac parte ab eodem illo Augustino, Gregorij discipulo, accepisse, à quo ipsum Christianismum acceperant; minime

minime dubitandum est. Quin etiam illud facile crediderim hanc fuisse omnium Occidentis extra Italiam gentium primam, quæ duplicem illam Romanam chrismationem in vsum receperit. Cum enim Gregorius Augustinum in Britanniam iisdem fere temporibus miserit, quibus Sardos vrgebat, vt suam episcopalem chrismationem susciperent, non est credibile discipulum suis Britannis hunc ritum inuidisse. Atqui constat ex iis, quæ nuper diximus, nondum septimo illo sæculo duplicem fuisse in Hispania chrismationem; idemque de Gallia nostra verisimile est. Ergo Angli-Saxones primi fuisse videntur, qui duplicem illam chrismationem in Occidente vna cum Christianismo à Romano emissario Augustino acceperunt. Itaque eam quidem Beda, fateor, memorat; sed non dissimulat tamen, quæ fuerit eius ratio. Luculentus est ea de re locus commentarij in Psalmum XXVI. in illa tituli verba, *priusquam liniretur David, id est*, inquit, *priusquam vngeretur vnctione tertia.* Obseruat enim ex sacris litteris ter vnctum fuisse Dauidem, quod eorum typum, fuisse vult, *qui nunc* (inquit) *in Ecclesia initiati Domino per geminam vnctionem olei & chrismatis, tertiam vnctionem perfectam quæ tunc erit, cum facie ad faciem videbimus, exspectant.* Tum notat olim duas personas vnctas Regem, & Sacerdotem; iisque præfiguratum Dominum Christum, à *chrismate dictum*, verum, æternumque & Regem & sacerdotem, *qui* (inquit) *se ipsum pro nobis obtulit concorporans nos sibi, & faciens nos membra sua, vt nos in ipso Christo Christi essemus. Totus enim Christus caput est & membra. Et sic non solum ad ipsum, sed ad nos quoque pertinet vnctio; vnde dictum est*; Vos estis genus electum; regale sacerdotium, *& reliqua. Ista autem vnctio tertia, de quâ in hoc titulo agitur, perficietur in nobis spiritualiter in vitâ, quæ promittitur nobis; videlicet cùm cognoscemus, sicut & cogniti sumus.* Tum paucis aliis in eundem sensum interiectis: *Nunc autem* (inquit) *in Sacramentô olei, & chrismatis vngimur, per quod sacramentum quiddam mirum & ineffabile quod in fine futuri sumus, significatur, quod omni intentione desiderare debemus; & ideo nunc in Sacramentô suspiremus, ingemamus, vt tandem in re sacramenti gaudeamus.* Ex his prima Psalmi verba, *Dominus illuminatio mea & salus*, accipit velut ex personâ cuiuslibet fidelis dicta *desiderantis in se perfici vltimam vnctionem*, eaque sic interpretatur, *Dominus animam meam, quæ prius in tenebris infidelitatis fuit, illuminauit per notitiam fidei datam mihi & in prima vnctione olei, quando Satanæ & pompis eius abrenunciaui & in secunda vnctione chrismatis, quando nomini eius manifeste professor fui.* Et paulò post; *Potest quoque* (inquit) *si cui libuerit* illuminatio *ad primam tantum vnctionem, in qua simpliciter abrenunciamus Satanæ, referri.* Salus *verò ad secundam, in qua magis firmamur; quia & nomen Christi in eâ profitemur. Et ab eô nomen accipimus scilicet vt Christiani dicamur. Et*

In Psalm. 16. in T. 8. p. 414.

p. 414.

congruè fidelis anima hîc agit de duabus primis vnctionibus, vt quia se de his non ingratam ostendit, ad tertiam, quam desiderat, mereatur perduci. Sciendum autem, quod illa vnctio, qua per manuum impositionem ab Episcopis, quasi alia à duabus praedictis, & vulgo Confirmatio *dicitur, eadem est cum secundâ; propter arrogantiam tamen non concessa est. singulis sacerdotibus, sicut & multa alia.* Haec Beda, quorum plæraque ab Augustinô, vt solet, accepit. Docet autem, vt liquet, tres omninò fuisse hominis Christiani vnctiones: quarum quae vltima est, & in vltimâ sacerdotij, regnique in Christo nostri perfectione ex Augustinô sita est, planè penitusque spiritualis, ac mystica est, in cœlis fruenda, *cum facie ad faciem videbimus, cognoscemusque sicut & cogniti sumus.* Nunc eam expectamus ac desideramus. Consequi, nisi in patriâ non licet. Ac de istâ quidem nulla controuersia est. Duae supersunt aliae vnctiones prima, ac secunda. Primam, eam Beda definit, quae ex *oleô* est, quâ *in sacramentô olei vngimur, quando Satanae & pompis eius abrenunciauimus:* Haec autem, vt patet, ipsa illa ex oleo simplici vnctio est, qua in baptismo antequam aqua tingerentur, vngi & olim solebant, & nunc quoque apud Latinos solent. Hactenus duae Bedae vnctiones prima, & tertia. Reliqua est vna, secunda scilicet, quam ipsam quoque ita clare describit, vt quae qualisque sit, nesciri non possit. Ait enim *vnctionem esse chrismatis, qua nos in Sacramento chrismatis vngimur, quando nominis Christi manifestè professores fuimus*; hoc est, vt liquet, in baptismo, postquam Christi nomen, in quod tingimur, manifeste professi sumus. Haec praecipua sunt doctrinae à Beda hic posita capita; ex quibus primo discimus excepta ea, qua olim in cœlis vngemur, duas tantum Bedam agnoscere Christiani hominis in hac vita vnctiones: priorem ex oleo; alteram ex chrismate; tertiam iterum ex chrismate vnctionem, quam nunc addunt Latini, & cuius ingenium ac genus ipsum à superioribus plane diuersum esse statuunt, nescire, imo ne dignatum quidem esse in tota hac Psalmi expositione, eam memorare. Tantum, ne quis turbaretur, quòd de ea nihil dixisset, in fine monuisse ipsam vnam, eandemque rem esse cum secunda à se commemorata vnctione: quo fit, vt nemo mirari debeat, quod de ea nullum seorsum verbum fecerit. Atque hoc vno totum recentiorum Latinorum dogma penitus conuulsum ruit; qui tertiam illam ex chrismate vnctionem, non tantum à secunda, quae ex eodem chrismate fit, immani quodam spatio diuidunt, atque disterminant, sed insuper secundam ad primam, à qua eam Beda diuisit, ac distinxit, multo propius accedere volunt, quam ad tertiam illam suam, cum qua ipsam Beda confudit, ac permiscuit. Primam enim & secundam Latini baptismi ritus & cærimonias meras esse docent; tertiaeque soli veri ac proprie dicti sacramenti rem ac titulum vindicant. Illam ergo tertiam vnctionem ex chrismate ab Episcopo

Tract. 2. in Ps. 26 praefat.

Episcopo ex Innocentij & Gregorij decretis factam norat fateor. Beda, & in sua Ecclesia ex Augustini Monachi in Britanniam Roma missi traditione ac disciplina factitari vt dixi, videbat. Cæterum rem fuisse à secunda, quæ in baptismo fit, minime diuersam putauit, & eam tantum ait *propter arrogantiam non fuisse concessam singulis sacerdotibus.* Vnde videre est credidisse Bedam principio ac primis temporibus vna tantum hac secunda vnctione chrismatos fuisse, qui baptizarentur: postea per accidens, nempe *propter arrogantiam*, negatum fuisse singulis sacerdotibus, vt eam in confirmatione factitarent, idque solis Episcopis concessum. Ex quibus liquet eam verum, ac proprie dictum sacramentum esse non posse. Nam quæ vnctio eadem est cum chrismate, quod à presbyteris homini baptizato ministratur, ea sacramentum proprie dictum non est, sed *cærimonia baptismi*; quo titulo ipsi aduersarij *presbyteralem* illam *chrismationem* censent. Atqui vnctio, quæ fit ab Episcopo in neophytorum confirmatione, eadem ex Beda est cum chrismatione illa presbyterali, quam ipse *secundam vnctionem* vocat. Ergo ipsa illa vnctio, quæ fit ab Episcopo in neophytorum confirmatione, verum & proprie dictum sacramentum nullum est. Tum, Qui ritus non fuit ab initio, & per se, sed per accidens, propter quorumdam arrogantiam institutus, is verum sacramentum non est. Chrismatio Episcopi in confirmatione huiusmodi est ex Beda, vt patet. Ergo ea Bedæ quidem iudicio, nullum est proprie dictum sacramentum. P. Aurelius respondet *locum Bedæ esse corruptum, manifesteque vitiosum.* Bellum vero effugium. Atqui id demonstrandum erat, non simpliciter affirmandum. Alioqui pertinacibus hæc in promptu erit cauillatio, causari corrupta esse loca, quibus arguuntur. Ego vero quæ qualisque sit illa corruptela, non assequor; nisi forte hæc Bedæ vltima, *illa vnctio, quæ per manuum impositionem ab Episcopis, quasi alia à duabus prædictis, & vulgo confirmatio dicitur*, ideo corrupta esse contendat, quod verbum desit adimplendum sensum, vt videtur, necessarium. Quod si intelligit (quid autem aliud intelligere potuerit, non video) sane leuissima est hæc menda, atque huiusmodi quæ nemini cordato negotium facessat. Nam & siquid scriptores omisisse dixerimus, id nemo non videt verbo *datur* esse supplendum hoc modo, *ab Episcopis, quasi alia à duabus prædictis datur*; &, si Bedam ita vt est in libris scripsisse, scriptores nihil peccasse dicamus, nemo nescit verbum substantiuum *est* in oratione sæpe omitti, à quovis ex facili subaudiendum. Id vero si vel ante, vel post nomen *episcopis* hic subintellexeris, vt *vnctio, quæ per manuum impositionem ab Episcopis*, dictum sit, pro *quæ per manuum impositionem est ab Episcopis*, vel *ab Episcopis est*, nihil erit mutilum vel hiulcum. Ergo inanis est hæc quidem Aurelij tergiuersatio, neque vt hic locus intelligatur, expectandi sunt vlli manuscripti codices. Vt mittam.

Orthod. part. 1. c. 7. p. 366. init.

tam exclusam esse à Beda ex vnctionum Christianarum numero episcopalem Latinorum chrismationem non his modo verbis, sed tota huius loci serie; in quo Christianorum non plures, quam duas in hac quidem vita vnctiones recensuit; vt chrismationem episcopalem (id est, si Latinos audimus, omnium nobilissimam, ac præstantissimã) Bedam necesse sit hoc loco vel plane penitusque omisisse (quod incredibile est) vel certe eam secundæ nomine censuisse, adeoque cum presbyterali (quæ illi secunda est, vt liquet) eandem putauisse, quod ipse disertissime profitetur iis ipsis verbis, quæ corrupta esse non alia de causa somniat Aurelius, quam quod ea cum suo & suorum dogmate irreconciliabiliter pugnare videt. Sed & alio confugit, & coniectura quadam sua *dum aliquis mendum tollat*, tantisper nos solatur, respondens *Bedam velle verticis vnctionem eandem esse cum vnctione frontis non vsquequaque; sed materia & vnguento, quo ad eandem quodammodo vnctionis speciem pertinent, & cõmuni chrismationis nomine dicuntur.* Sed non potest Aurelianum hoc glossema consistere. Primo repugnat ipsa loquendi ratio. Cum enim res forma præcipue & sint, & censeantur, non solent quorum materia quidem eadem est, forma vero alia atq; alia, eadem inter se dici. Neque Aurelius alipticam, etiam ex oleo & balsamo vnctionem eandem esse dixerit cum sacra sua chrismatione, neque cum baptismali lotione eandem esse lotionem balnearem; licet eadem sit rerum istarum inter se materia. Quia scilicet forma alia atque alia est, cum hæc duo, chrismationem & baptismum sacramenta esse putet, illa constet res esse communes, & physicas. Cum ergo si Aurelij stet hypothesis, absurdissimum fit dicere chrismationem presbyteralem eandem esse cum episcopali, quarum formas scilicet ita diuersas putat, vt hanc sacramentum, & quidem nobilissimum; illam meram baptismi cærimoniam esse existimet; Bedam, qui illud dixit, fatendum est vel stultissime & præter omnem rationem locutum esse (quod nemo cordatus credet) vel certe aliud de hoc chrismationis ritu sensisse, quam Aurelium: quod nos contendimus. Non autem aliud Beda sensit, si chrismationem episcopalem Sacramentum proprie dictum esse, vel presbyteralem non esse putauit. Ergo necesse est, vt Sacramentum proprie dictum vtramque pariter vel esse vel non esse senserit. Non sensisse illud prius etiam aduersarij confitentur, qui presbyteralem vnctionem neque esse nunc, neque olim vnquam fuisse sacramentum proprie dictum docent. Ergo hoc posterius sensit Beda, id est vtramque chrismationem meram esse baptismi & confirmationis cærimoniam; quod nos defendimus. Præterea Aurelij commentum omnem hanc Bedæ orationem frigidam & ineptam efficit. *Sciendum autem* (inquit Beda) *quod illa vnctio, qua ab Episcopis datur, eadem est cum secunda.* Qui sic loquitur iubet vt mentem erigas;

vbi supra p. 356.

gas, pollicetur se aliquid dicturum auditu & obseruatu dignum. Vnctionem vero episcopi ex chrismate fieri æque ac presbyteralem, vt disceremus, nihil Beda monitore opus erat. Hoc omnes iampridem sciebant; neque id nescire, qui vtramque modo viderit, quisquam potest. Non ergo hoc scire hic Beda nos voluit; sed aliud aliquid maiori obseruatione dignum, nempe quod incautos facile fallit, vnctionem istam, quæ & ab alio ministro, & alio tempore fit, eandem tamen re vera esse cum secunda; id est eiusdem esse cum ea speciei, baptismalem scilicet vtramque cærimoniam, eiusdem nominis ac census. Tum neq; Aureliano sensui cõuenit, quod ait Beda de hac vnctione, *quasi alia* (inquit) *à duabus prædictis.* Hoc enim ei tacite opponitur, quod statim ait *eandẽ esse cũ secunda*; ac si dixisset, tametsi ea alia esse videatur, & quasi alia ab imperito fortasse vulgo censeatur, alia tamẽ re vera nõ est, sed eadem cum secunda. Hanc esse Bedæ mentem etiã ipsæ audientium aures sentiunt. Iam vero omnem hanc verborum istorum anthithesin delet Aurelij interpretatio. Nemo enim est, cui alia à presbyterali esse episcopi chrismatio ideo videatur, quasi diuersam vtriusque materiam esse putet (quam nemo eandem esse nescit.) Ergo neque ad eius materiam respicit, quod ait Beda hanc esse cum illa eandem. Sed & Aurelij commentum insuper refellunt verba sequentia; cum Beda, postquam dixit ab Episcopo ministratam vnctionem eandem esse cum secunda, de ea statim subiicit; *propter arrogantiam tamen non concessa est singulis sacerdotibus.* Ineptissime: si cum secunda, quæ singulis sacerdotibus conceditur, nulla alia re eadem est, quam materia; cætera (formam scilicet & finem & effecta) ab ea diuersissima. Nam si *secunda*, baptismi duntaxat cærimonia est; hæc vero confirmationis episcopalis proprie dictum Sacramentum est; profecto nemo mirabitur, etsi vtriusque eadem sit materia, hanc presbyteris esse negatam, quibus illa concessa est. At particula aduersatiua *tamen* ostendit causam fuisse mirandi, cur quæ eadem est cum secunda, iis tamen negetur, quibus secunda conceditur. Ergo quod hanc *eandem cum secunda esse* dictum est, aliud significat, quam materia sola eandem esse. Quod idem quoque demonstrat ratio à Beda adiecta. Ait enim quod hæc confirmationis chrismatio tametsi eadem cum secunda, non æque tamen fuerit singulis sacerdotibus concessa, id factum esse *propter arrogantiam*; quod bifariam potest accipi, vel de episcoporum, vel de presbyterorum arrogantia; vt vel illi hoc sibi solis arrogarint quadam animi elatione ac superbia, vt presbyteros negata confirmandi potestate altius infra se deiicerent; vel vt horum castigaretur, & coerceretur arrogantia, ne se Episcopis exæquarent, si omnia cum ipsis cõmunia haberent sacra officia. At neutrum istorum ad Bedæ mentem valebit, si vtramque illam chrismationem sola materia inter se conuenire

uenire status; cæterum re & genere & Christi instituto, & Apostolorum mandato alteram ab altera diuersam esse. Nam si hoc (quod vult Aurelius) verum est; etiamsi nulla fuisset vel episcoporum, vel presbyterorum arrogantia, non ideo tamen chrismate confirmare quemquam fas, iusque futurum erat: vt si id, quod vult Aurelius, sensit Beda, negari profecto non possit, quin stultissime atque absurdissime hic dixerit *propter arrogantiam tamen* non esse singulis sacerdotibus concessam confirmationis vnctionem, etiamsi eadem sit cum secunda vnctione, quorumuis sacerdotum communi. Hæc enim eius oratio euidentissime significat vtramque vnctionem vtpote eandem, eorumdem quoque futuram fuisse ministrorum, nisi eam quibusdam ex iis eripuisset, quæ eo accessit quorumdam arrogantia. Denique si verum esset, quod comminiscitur Aurelius; tota hæc Bedæ de vtriusque chrismationis (vt sic dicam) *identitate* admonitio inanis est, nullaque ratione facta. Cur enim & quorsum hoc loco lectorem admonet eandem esse vtriusque ritus materiam? Nihil fuit in superioribus, nihil est in sequentibus, quod hanc obseruationem requirat. At si, quod verum est, statuas, putauisse Bedam vtramque vnctionem eiusdem generis, ac census esse, & (vt loquuntur in scholis) eiusdem *speciei*; manifesta ratio est, cur id hoc loco commemorauerit, nimirum ne videretur vnctiones Christianorum in superioribus recensens eam, quæ præcipua videri possit, omisisse. Cui vel obiectioni, vel suspicioni liquido nunc satisfacit, omissam à se negans; quæ scilicet cum ea ipsa, quam secundo loco posuit, eadem sit, eiusque adeo nomine cōprehensa sit. Atque hæc quidem ratio huiusmodi est, vt vnctionem, quæ ab Episcopo fiebat, eandem re vera Bedæ cum illa secundo fuisse, etiamsi id ipse non dixisset, certo atque euidenter sola conficiat. Qui enim duas illas vnctiones, vnam olei, alteram chrismatis, quibus initiantur Christiani, quasque duæ priores Dauidis vnctiones figurauerant, commemorare se profitetur; quis illum putet eam in huiusmodi sermone omissurum fuisse, quæ potissima est? quæque vel sola, vel certe maxime Dauidis vnctione fuerat adumbrata? Atqui eam plane, penitusque hoc loco omisit Beda, nisi illius, quam secundam vocauit, nomine comprehensam dicamus; Contineri porro secundæ nomine non potuit, nisi eadem cum illa fuerit. Augustinum quidem, quem hic vt liquet, vt alibi sæpe, sequitur Beda, typicam illam Dauidis vnctionem ad eam chrismationem retulisse volunt etiam aduersarij, quam ipsi, sed falso, verum Sacramentū esse docent, eiusque ea de re verba ex hoc ipso loco pro suo dogmate citant. Quis credat Bedam aliter voluisse, qui Augustini non modo expositionē sequitur, sed verba pœne, ipsa describit? Cum ergo ex his pateat Bedæ expositione episcopalem vnctionem necessario contineri: contineri autem non aliter pos-

ter possit, nisi sub *secunda vnctionis* nomine ea cum presbyterali intellecta à Beda fuerit omnino fatendum est eam apud Bedam isto nomine censeri; quo censeri ab eo profecto non potuit, nisi eadem cum ipsa fuerit, non sola materia, sed etiam specie. Sed & res ipsa si penitius inspiciatur, Aurelij commentum liquido refellit. Ille vult Bedam secum sensisse episcopalem vnctionem cum presbyterali nulla alia re, nisi materia & vnguento, ex quo vtraque fit, eandem fuisse; cætera (hoc est, quod ad formam & propriam, vt Logici loquuntur, speciem pertinet) diuersam ab ea fuisse. Iam presbyteralem vnctionem à Beda eam intelligi, quam supra secundam vocauerat, & ipse diserte hic ait, & fatetur Aurelius. Ergo ne hanc *secundam* nihil præter materiam cōmune cum episcopali habuisse putauit Beda? Ipse vero quid senserit, loquatur. Primo quod *Christi* à Christo dicimur, id ad hanc secundam vna cum prima, quæ ex oleo est, refert. Secundo eam *Sacramentum*, & quidem quater vno, eodemque loco vocat. Tertiò, hoc eius sacramento significari dicit *quiddam mirum & ineffabile, quod in fine futuri sumus*: quod ipsum Augustinus de episcopali, siue pontificali vnctione, fatentibus aduersariis dixerat. Quartò in hac ipsa *secunda chrismatis vnctione datam sibi* ait *notitiam fidei, per quam illuminauit eum Deus*. Quintò dicit se *in ea nomine Dei manifeste professorem fuisse*. Sextò ad hanc ait *referri posse* illa Psalmi verba, *Dominus salus mea*. Septimò dicit nos in ea *magis firmari; quia & nomen Christi in ea profitemur, & ab eo nomen accipimus, scilicet vt Christiani dicamur*. Eat nunc Aurelius; & Bedam neget quicquam præter vnguentum putasse episcopalis vnctionis cum presbyterali idem fuisse. Ille verò, vt ex his liquet, presbyterali vnctioni episcopalis & nomen, & res omnes, id est & significationem & finem, & effecta, & omnia denique tribuit. Ergo non sola materia, sed toto materiæ instructu & apparatu, ac (vt Tertullianeo verbo vtar) *suggestu* eandem vtramque esse censuit. Quæ non vnius Bedæ, sed & cæterorum complurium, qui post eum vixerunt, sententia fuit; vt in sequentibus docebimus. Quod vero affirmat Aurelius *perspicua esse alterius ab altera discrimina*, apud Latinos quidem recentiores, qui ex vna re bifariam discerpta duas fecerunt, perspicua esse confiteor; apud Bedam de quo quæritur, nego. Si instet & apud ipsum Bedam alteram in fronte, alteram in vertice, certe extra frontem factam esse (nam an vertex quod ait Aurelius, iam tum vngeretur, incertum est, quod equidem sciam) confitebor sane; negabo eo fieri vt ipsa rei natura diuersa fuerit, & Aurelium eorum meminisse iubebo quæ supra ad Gregorium docebat, Sardorum presbyterorum vnctionem, tametsi in fronte factam, eandem tamen fuisse cum ea, quæ à Romanis presbyteris tum quidem in pectore fiebat, nunc vero in vertice fit. Nam si illa trium, quæ vnctæ sunt, partium diuersitas mi-

x Psal. 26. tract. 2.

nime tamen effecit, vt ipsa quoque vnctio triplex esset, vel ne vna, eademque esset, nempe vna quædam baptismi cærimonia, non prohibebit profecto siue verticis, siue pectoris à fronte diuersitas, quin vna eademque fuerit, quæ apud Bedam in vtraque parte fiebat, vnctio. Neque est, quod ministrum quisquam obiiciat: quod hanc nonnisi episcopus, illam etiam presbyter factitaret. Nemo enim nescit vnum, idemque sacramentum esse Eucharistiam, & quam presbyter passimitus,& quam certis quibusdam in causis, atque occasionibus solus Episcopus facit. Ita confutato Aurelij figmento fixum ac conclusum esto Episcopalem chrismationem eandem, etiam octauo sæculo, Beda teste fuisse habitam cum presbyterali; adeoque verum, ac proprie dictum sacramentum esse non posse; quod hanc (quacum illa eadem est) eo numero, ac censu nunquam fuisse habitam vel ipsi aduersarij fateantur, qui eam docent meram & esse nunc, & fuisse semper baptismi cærimoniam. Iam cum Beda liquido hoc pronunciet atque definiat episcopalem chrismationem eandem esse cum ea, quam ipse secundam posuit; manifestum est & illi quoque conuenire quæcumque huic ipse tribuit. Hoc autem ei tribuit inprimis, quod per hanc vna cum olei vnctione, fideles initiantur; *Nunc in Ecclesia*(inquit)*initiati Domino per geminam vnctionem olei & chrismatis*, Initiationis porrò mysterium siue sacramentum est baptismus. Ergo & olei, & chrismatis vnctiones ritus baptismales fuisse putauit; quas & alibi (ni fallor) complectitur, vbi narrat Osualdum Regem inter Scotos exulantem *baptismatis Sacramenta* cum his, qui secum erant, militibus consecutum esse. *Sacramenta baptismatis* (vt etiam alij locuti sunt) sacros initiationis Christianæ ritus intelligit, lotionem quidem inprimis, non tamen (vt liquet) solam, sed & alios ei adiungi solitos ritus, vt vnctionem ex oleo, vt chrismationem. & cætera eiusdem census. Idem mox significat, cum vnctionem illam secundam tum dari ait, *postquam Christianus Satanæ, & pompis eius abrenunciauit, & nominis Christi manifeste professor fuit*; quæ nemo non videt ad baptismum pertinere. Ergo & episcopalis vnctio ipsa quoque baptismi quædam ritualis pars & appendix fuit; qua totum initiationis mysterium solenni Episcopi (id est Ecclesiæ principis ministri) actu concludebatur, ac confirmabatur, vt postea suo loco explicatius trademus. Sed & hinc constare potest, quo sensu veteres episcopalem vnctionem sacramentum appellauerint. Cum enim hanc Beda cum presbyterali vnctione eandem fuisse dicat; apparet eam non alio sensu *Sacramentum* dictam esse, quam quo hanc Beda *Sacramentum* appellat; *In Sacramento* (inquit) *olei & chrismatis vngimur, per quod Sacramentum quoddam significatur. Nunc in sacramento suspiremus; vt tandem in re sacramenti gaudeamus.* Presbyteralem autem vnctionem *sacramentum* non proprie, strictèque, sed

Hist. Ang. l. 5. c. 3.

late &

late & impropriè sumpto pro quouis sacro ritu vocabulo, dici, & *oleum*, quod vna cum chrismate in huius nominis societatem hic venit, clarissime ostendit, & aduersarij omnes confitentur. Ergo & episcopalis vnctio *sacramentum*, non proprie sed late & communiter dicitur; quo sensu quivis ad sacra pertinens ritus eo nomine à Patribus censeri solet. Tertiò hinc quoque intelligimus, quo sensu neophyti per episcopalem vnctionem dicantur à Patribus spiritualia dona accipere; nempe eodem, quo Beda dicit *per geminam vnctionem nos initiatos*, & *sibi in vtraque datam notitiam fidei, qua à Deo illuminatus est*, & priori *Deum factum sibi illuminationem*, posteriori *salutem*, eaque se *magis firmatum*, & *nomen Christi*, in ea *professum*, indeque *Christiani nomen consecutum*, & alia, siqua sunt. Hæc autem omnia de oleo, & sacerdotali chrismatione, non proprie, sed symbolice dicta esse, sic, vt significent, non quid ambæ illæ cærimoniæ efficiant, sed quid repræsenteut, atque exprimant, etiam aduersarij fatentur. Ergo & siqua sunt de episcopali chrismatione similiter dicta, ea hoc quoque sensu accipienda sunt, teste ac iudice Beda, qui hanc cum presbyterali vnctione eandem esse vult. Quartò denique hinc & illud habetur episcopalem chrismationem non fuisse (quod nobis persuasum volunt Bellarminus & Aurelius) vnum eundemque cum manus impositione actum. Nam de presbyterali vnctione, quacum Bedæ eadem est episcopalis, nemo sanus id dixerit. Sed quominus id ita sentiamus, intercedit hoc ipso in loco Aurelius, extremis Bedæ verbis significari contendens vtramque rem, id est & chrismationem, & manus impositionem *in vnam*, *singularemque actionem fuisse* iam tum temporis (hoc est paulò post octaui sæculi initia) *concludi solitas*; ita vt Episcopus eodem, quo nunc apud Latinos fit, modo manus confirmando nullus quidem re vera imponeret, sed imposuisse tamen eo censeretur quòd illius frontem chrismate signasset: itaque & manus impositionem, *chrismationem* ipsam fuisse vult, & chrismationem ipsam quoque *manus impositionem* pariter fuisse; hoc tamen ni fallor, discrimine, vt qui quidem chrismasset Episcopus, is eo ipso manum quoque imposuisse affirmaretur; non tamen qui manum imposuisset, eo idcirco etiam chrismasse censeretur. Hæ sunt Aurelij solennes præstigiæ; qui vt nuper ex vna eademque chrismationis specie duas diuersissimas efficiebat, quarum vna sacramentum, altera cærimonia tantum esset, ita nunc vicissim duos diuersissimos etiam ipsa specie actus, in vnum non modo, quod aiunt, *specie*, sed etiam, quod magis mireris, *numero* eundem planeque indiuiduum, ac singularem compingit, suæque siue Dialectices, siue rhetorices, sane potentibus & stupendis artibus coïre iubet. Circen aliquam, Solis filiam, hunc hominem putes, qui perinde vt illa apud Poëtas, res ex sua facie *in nouos vultus* potentibus, non herbis, sed vocibus

Orthod p. 162.

 & litte-

& litteris repente, quoties libet, *induit*. Quin & ille Sirmondo, quod hæc sua mysteria non viderit, illudens & triumphans inequitat. Sic enim illum de stupenda hac sua obseruatione affatur; *Qua res* (inquit) *ne te angat, quoniam eam, vt video, non animaduertisti, exponenda est ipsis veterum verbis.* Tum Bedæ nostri locum hunc ipsum profert; *Sic enim* (inquit) *loquitur Beda; Illa vnctio, quæ per manus impositionem ab Episcopis fit, & vulgo confirmatio dicitur,* &c. Atque hic antequam istius miracula spectemus, obiter obseruandum est Bedæ locum, quem nuper *corruptum & mendosum* esse quiritabatur, nunc ei sanum atque integrum esse, & ex quo Sirmondum quicquam in suam sententiam argumentari vetabat, ex eo nunc ipsum tragœdias suas instruere; de quo denique *manuscriptos libros scrutandos*, & *Criticen excutiendam* præscribebat, hunc sine vllius manuscripti codicis ope, nulla excussa Critice, ipsum nunc vna tantum inserta trium litterarum vocula *fit*, extemporanea medicina curasse, ac sanasse. Sed hæc mitto. Ad illud horribile spectaculum venio, quo thaumaturgus Aurelius facturum se condixit, vt qui duo sunt diuisi per se actus, eos ambos in vnum, eundemque indiuiduum ac singularem actum coire, ac coalescere repente videamus. Ille ergo in primis eum quem nuper posui, Bedæ locum describit. Tum similia Amalarij, Rabani, Caroli Magni, Rathramni, Iuonis, Edmeri, Hugonis Victorini, Innocentij III. Michaëlis denique Palæologi Græcorum Imperatoris testimonia colligit; in quibus plærisque dicuntur baptizati *per manus impositionem inungi*, vel *consignari & confirmari*; atque inde *prorsum liquere* ait *horum omnium scriptorum ætate non coniunctionem tantum chrismationis & manus impositionis in confirmationis Sacramento, sed etiam vnitatem factam esse.* Hæc Aurelius. Ego vero de postremis, qui post annū Domini 1000. floruerunt, nunc quidem non laboro. Vnum mihi de Bedæ sæculo, id est octauo, & duobus sequentibus in præsentia certamen esto. Ac illud in primis de nono sæculo confiteor (quod nescio an Bedæ æuo iam receptum fuerit) contra pristinos veteris Ecclesiæ mores manus impositionem ab Episcopo ante chrismationem ministratam fuisse; vt postea ad illius memoriæ auctores obseruabimus. Sed eo tempore, quod Rabani & Amalarij, & Pseudo-Alcuini fuit, vno eodemque actu censitum esse & chrismationem fieri & manum imponi, ego tibi Aureli non facile credo; nedum vt id Bedæ sæculo iam obtinuisse assentiar. Hugo Menardus, tametsi ex tuis, à te tamen hic, non minus quam ego, vel Sirmondus, dissentit, hæc diserte ad Theodulfi Aurelianensis (hoc est eius viri qui nono ipso sæculo ineunte floruit) verba quædam ita annotans; *Hæc verba* (inquit) *satis indicant chrismationem a manuum impositione distingui, vt supra probauimus.* Sanè quid, & quo modo, & quibus actibus hæc duo ministrarint illorum temporum Patres ex ritualibus

Ibid. p. 366.

vbi sup. p. 363.

Not. ad Greg. Sacram. p. 145. init.

tualibus illius memoriæ libris, qui etiam hodie extant, ita clare, liquidoque discimus, vt nullæ sint præstigiæ, quæ nos, si vigilamus, fallere possint. Ordo Romanus; *Pontifex veniens ad infantes, tenente Archidiacono chrisma, inuolutu scapulis & brachiis ex panno lineo, eleuata & imposita manu super capita omnium, det orationem super eos, cum innocatione septiformis gratiæ Spiritus Sancti.* Numera Aureli; Hic iam *vnus* actus est, & quidem satis longus (sequitur enim oratio ex veteri disciplina, qua in eos, quibus manum imponit, Spiritum Sanctum Paracletum de cœlis emitti Deum precatur Pontifex) *Deinde oratione expleta, interrogantibus diaconibus nomina singulorum, Pontifex tincto pollice in chrismate faciat crucem in frontibus singulorum, ita dicendo, Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Nunc habes secundum actum. Eadem tradit pseudo-Alcuinus; *Et postquam induti fuerint, dat Pontifex super eos orationem, IMPOSITA scilicet MANV super capita eorum cum inuocatione septiformis gratiæ Spiritus Sancti. Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, &c. Hac finita facit crucem de chrismate cum pollice in frontibus eorum.* Nisi ergo Aureli, omnia conturbaueris, & in antiquum chaos commiscueris, efficere non potes, vt vnus idemque singularis, & indiuiduus actus fuerint illa manus impositio, & hæc frontis chrismatio; quas suo quamque ordine illam prius, hanc posterius explicari, & euolui, ac peragi denique videmus. Neque est, quod hanc, quæ in Ordine Romano, & in pseudo-Alcuino habetur, manus super capita neophytorum impositionem, proprie dictum Sacramentum esse neges. Assentior. Eo fieri, ne sit ipsa illa veterum manus impositio, qua Spiritus Paracletus tradi dicebatur, nego. Nam Spiritum istis, quibus manum imponunt, dari precantur; & quidem septiformem. Plane ex Augustino, qui ait Ecclesiæ præpositos Spiritum Sanctum non dare quidem ipsos, sed tamen Dominum orare, vt eum neophytis donet. Nisi hanc ipsam veterem manus impositionem fuisse concesseris, frustra aliam quæres. Nusquam vel ante, vel postea alia, quam hæc fuit. Illud vnum inter antiquiores, & hos noni sæculi mortales discrimen reperies, quod illi chrismatis ex sua disciplina manus imponebant; hi contra quibus manus imposuerunt, eos demum chrismant. Cæterum vna eademque est, quæ ab illis posterius, ab his prius fiebat manus impositio, apud vtrosque adeo à chrismatione, quam antea sequebatur, postea antecessit, clare distincta ac separata. Vos apud quos chrismationi nulla, neque ante, neque à tergo adhæret manus impositio, plane nugamini & mundo illuditis; dum esse aliquam in vestra cōfirmatione manus impositionem iactatis, sed chrismatione, vt dicitis, conclusam & intextam. Tua vero ista præ cæteris Aureli mirabilia sunt; *Manus* inquis) *impositio frontis vnctioni admista, in eam quodammodo transiit. Vnde minime mirum, si nomen ei suum*

Bibl. Patr. T. 10. p. 83. B.

l. de Ecclesiast. Offic. cap. de Sabb. Sancto.

vbi supr. pag. 364. med Orthod. P. Aurel.

vb. sup. p 364.

suum conferat, quæ illi se ipsam contulit. Tu vero non dubito, quin ista belle, & eleganter, & pene diuine dixisse tibi visus sis. Sunt enim scitula, & speciem acuminis habent. Cæterum, si vis audire quod res est, nugas dixisti. Quid enim quæso ista sibi volunt? *Manus impositio frontis vnctioni admista.* Atqui ne est quidem omnino, nedum vt admista sit. Olim cum altera alteri continenter in eodem mysterio succedebat, ambæ commixtæ, vel hæc illi admista forte dici potuisset. Nunc cum quæ antea erat, nulla iam sit amplius, tu nobis tragelaphũ fingis, dum eam manus impositionem, quæ ante aliquot sæcula fieri desiit, alteri actioni cui olim adhærebat, nunc etiam admistam esse somnias. Paris est elegantiæ quod sequitur *illam in hanc quodammodo transiisse,* &, quod omnia vincit, *illam se huic contulisse.* Quod in aliud transit, id ipsum existere, antequam in illud aliud transeat, necesse est. Illa manus impositio, quæ dicitur in chrismationem transiisse, ipsa sane nulla est, antequam chrismet episcopus. Qui enim est, quæ à nullo fit? Actio, nisi ab aliquo agente fiat, esse non potest. Deinde, substantia in aliam transire, seque *ei conferre* dicitur, cum eius materia rei, in quã transire dicitur, cedit, eiusque formam sua deleta, subit; vt cum alimentum in Chylum, chylus in sanguinem, sanguis in carnem naturæ vi elaborantur; vel cum Mosis virga in anguem, aqua Canæ in vinum omnipotenti Dei virtute mutatæ sunt. Vt actio, quæ ex genere accidentium est, & quidem transeuntium, quæque non diutius est, quam dum fit, neque quicquam habet sui, quod alij commodare possit, in aliam actionem æque transeuntem *transeat*, seque illi conferat; id inquam, neque per naturam rerum contingere potest, neque ex iis, vt opinor est, quæ vnquam fando antehac audita erant. Ista ergo quæ eleganter dixisse visus est Aurelius, vel sunt chimæræ, & sonori bellarum, sed inanium vocularum strepitus, vel certe, si quem sensum habent, significant fuisse quidem olim manus impositionem cum chrismatione in confirmandis neophytis adhibitam, nunc adhiberi desiisse, & pro duobus ritibus, qui apud veteres solennes erant, vnum solum iam apud Latinos in vsu remansisse. Vnde manifestum est illa, quæ ex Beda & aliis attulit Aurelius, non posse consistere eo sensu accepta, quo iste ea intelligit. Vult enim vnctionem per eam manus impositionem factam intelligi, quæ ipsa nulla fuit manus impositio. Vult neophytos ita per manus impositionem inunctos, consignatos, & confirmatos dici, vt nulla tamen adhibita vera manus impositione initiati, consignati, & confirmati fuerint. Atqui ne hæc ita intelligantur repugnant primo ipsi veteres, diserte narrantes se manum initiatis, consignatis, & confirmatis seorsum imposuisse; quibus de se testantibus verius est, ni fallor, credi, quam Aurelio. Illi enim, vt nuper diximus, diserte narrant se iis, quos chrismabant, initiabant,

bant, consignabant, confirmabant distincto, & diuiso, singularique actu manus imposuisse. Tum nequeid, quod vult Aurelius, hanc locutionem significare, euidentissimo exemplo demonstratur. Nam ipse Aurelius fictitiam hanc manus impositionis cum chrismatione vnitatem cœpisse vult circa Bedæ tempora; anterioribus temporibus distinctas fuisse, & à se inuicem diuisas vtriusque ritus actiones confitetur. Iam vero de manus impositione Romæ Syluestri temporibus (hoc est annis ante Bedæ mortem 400.) ministrari solita eodem quoque modo locuti reperiuntur veteres. Sic enim legimus in Romanæ sub Syluestro Synodi actis; *Constituit* (inquit) *vt presbyterum Arianum resipiscentem nemo susciperet, nisi Episcopus eiusdem loci eum reconciliaret & sacrosancto chrismate* PER *episcopalis manus* IMPOSITIONEM *Sancti Spiritus gratia* (*quæ ab hæreticis dari non potest*) *confirmaret*. Hæc acta Synodi Romanæ; eademque iisdem verbis de Syluestro habet Rabanus; *Episcopus baptizatum per manus impositionem cum ipso chrismate consignat*. Si Aurelij Dialecticam sequimur, statuemus ipsius Syluestri temporibus iam in vsu fuisse, vt episcopi manum seorsum nequaquam imponerent ex hæresi conuersis, sed eos tantum chrismarent. Hic enim legimus *istos chrismate per manus impositionem fuisse confirmatos, vel consignatos*. At ipse Aurelius (vt Menardum, Sirmondum, & alios mittam) fatetur tunc temporis, imo & aliquot etiam post Syluestrum sæculis seorsum factitatos duos illos ritus. Ergo & hoc necessario fateri debet non eam, quam putat, habere vim istud locutionis genus, quod tanta cum exsultatione obseruat, atque vrget, quasi rem raram, ac singularis pretij nactus esset. Quid ergo est? inquis. Nempe inquam non est ita locutio vexanda, præsertim in scriptoribus sermonis parum accurati, parumque castigati, quales isti sunt sequiorum temporum auctores. Aiunt *vnctionem per manus impositionem* dari, vt hic Beda; item *per manus impositionem cum ipso chrismate neophytum consignari*, vt Rabanus; vel *confirmari*, vt acta Synodi Romanæ; vel vtrumque, id est *consignari*, vel *confirmari*, vt Carolus Magnus [a], item *per manus impositionem inungi*, vt Amalarius [b]. Quid velit, clare expressit Rathramus Corbeiensis [c], (cuius cum istis locum etiam Aurelius [d] attulit.) *Gratia* (inquit) *Spiritus Sancti per manuum impositionem tribuitur ab Episcopis; quod tunc fit, quando frontes baptizatorum chrismate sancto liniuntur ab Episcopis*. Item; *Donum Spiritus Sancti tribuitur per impositionem manuum, quando frontes baptizatorum chrismate Sancto liniuntur*. Dicit imponi baptizatis manus, quando eos chrismat episcopus; id est eos, vt liquet, non diuersis temporibus, sed vno eodemque tempore & manus impositionem, & chrismationem accipere: non quod duorum istorum rituum alter tantum vere fieret (nempe chrismatio) alter (manus impositio scilicet) non fieret quidem, sed tamen factus

eodem

Orthod. Patr. l. c. 7. p. 163.

T. I. Concil. p. 1[?]4. F.

l. 1. de instit. Cler. c. 28.

[a] Capit l. 7. c. 18.
[b] l. 1. de Off. c. 27.
[c] l. 4. ad Oppos. Græc
[d] vb. supr. p. 361.

eodem illo actu, quo chrismatio fiebat, intelligeretur (quod Aurelij somnium est cum ipsa veterum in ordine Romano expressa praxi, cumque ipsius Aurelij de Syluestri temporibus confessione pugnans) neque item quod vno, eodemque indiuisibili temporis puncto vterque ille ritus perageretur (quod est impossibile) sed quia alter statim post alterum in vna eademque confirmationis, cuius vterque partes erant, cærimonia ministraretur, sic, vt manus impositione vna cum oratione expleta Pontifex continenter nulla interposita mora neophytos chrismaret; vt est in Ordinis Romani nuper à nobis descriptis verbis clarissime ac luculentissime expressum. Hic haud dubie est Rathramni sensus. Neque enim vel iste, vel alij homines in communi sermone quoties hoc vel illud fieri dicunt tunc, quando aliquid aliud fit, de στιγμῇ temporis philosophica, siue indiuisibili intelligunt: sed communi sensu tempus late capiunt, pro breui siue exigua temporis parte, puta hora, vel aliqua horæ particula; vt ea simul facta censeantur, quæ non eodem quidem puncto temporis mathematico, sed licet diuersis, iis tamen momentis facta sunt, quorum vnum alteri immediate successerit, ita vt intra vnius horulæ, vel etiam horæ quadrantis, aut sextantis ambitum omnia decurrerint, atque explicata sint. Eadem cæterorum, quæ Rathramni, mens; tametsi nonnihil diuersa, pauloque obscurior, atque implicatior oratio. Aiunt illi *vnctionem per manus impositionem dari*, id est eo tempore dari, quo manus impositio datur; non aliis atque aliis spatio aliquo memorabili inter se diuisis, sed coniunctis & cohærentibus temporibus. Sic noster Beda; *illa vnctio, quæ per manuum impositionem ab Episcopis datur*; id est quæ datur tum, cum ij manus neophytis oblaris imponunt; vel vno verbo, quæ vna cum manus impositione datur; non sine ea, vt presbyteralis. Ita & Amalarius intellexit, dum scripsit ab Apostolis assumptum esse, *vt ab Episcopis solis inungatur neophytus per manus impositionem*; id est vna cum manus impositione, ita vt præcedat manus impositio, sequatur vnctio; sitque adeo illa quædam veluti via per quam ad hanc deueniatur. Eum enim ordinem fuisse Amalarij temporibus ex Ordine Romano, & aliis illius sæculi libris, quod nuper monuimus, constat. Itaque cum ex eo vsu manus prius imponeretur, tum vnctio fieret; non est mirandum *per manus impositionem vnctos* dici, qui non ante vngebantur, quam manus impositionem accepissent, per hanc ad vnctionem perducti. Rabani vero & Caroli dicta minus etiam difficultatis habent. *Episcopus* (inquit ille) *baptizatum per manus impositionem cum ipso chrismate consignat.* Significat consignationem ita fieri, vt confirmando manus prius imponatur; tum is ipso chrismate vngatur; non significat, quod est absurdum & impossibile, vno eodemque singulari & indiuiso Episcopi actu & manum imponi, & chrisma illini. Carolus;

Ne quis à chorepiscopis per manus impositionem consignari, vel confirmari vsquam velit. Vetat ne quis consignationis, vel confirmationis ritum, qui adhibita ac præeunte manus impositione peragebatur, à chorepiscopo suscipiat. Non significat in eo ritu manum impositam non fuisse, sed vno tantum manus actu frontem chrismatam; quod frustra pertendit Aurelius. Nam si, quod iste vult, chrismationis actus impositionem manus in se contineret & includeret, chorepiscopis, quibus chrismate concedebatur, eadem quoque opera manum imponere concessum esset. Denique absurdum & ridiculum est, quod ille molitur; vt ex iis ipsis locis, in quibus scriptores manus impositionem in confirmatione diserte nominant, ipse nouis artibus conficiat nullam in confirmatione manus impositionem fuisse. Chrismationem enim pollice in fronte factam, nullam esse manus impositionem, velit, nolit Aurelius clarum, certumque est. His, quæ ille frustra obiicit, ita explicatis, apparet Bedæ sæculo morem fuisse, vt Episcopus quos chrismabat; iis quoque manum seorsum imponeret; quod & superioribus sæculis factitatum fuerat ipso confitente Aurelio, & sequentibus mansit pæne ad infima tempora, vt mox patebit.

CAPVT XI.

Quid sit veteribus confirmari. *Id & de Eucharistia, & de calice solo dictum. Item baptismum confirmari manus impositione. Latinorum in eius vocabuli sensu error puerilis.*

VNVM superest ad hunc Bedæ locum obseruandum, quod magni est in hac tota disputatione momenti. Is enim testatur vnctionem illam, quæ ab Episcopo vna cum manus impositione dabatur, quamque ipse eandem cum presbyterali censet, *confirmationem* vulgo dictam fuisse. *Illa* (inquit) *vnctio, quæ per manuum impositionem ab Episcopis quasi alia à duabus prædictis, & vulgo Confirmatio dicitur, eadem est cum secunda. Confirmationis, & confirmandi* vocabula etiam alios ante Bedam Patres in hoc negotio vsurpasse ex Actis Synodi Romanæ sub Syluestro, ex pseudo-Eusebij Emisseni, & Gennadij, & Barcinonensis Concilij supra recitatis testimoniis patet. Qui chrisma *vulgo confirmationem dici* prodiderit, neminem ante hunc Bedam reperio. Ergo credibile est eam nomenclaturam vel Bedæ memoria, vel paulo ante eius tempora vulgari apud Christianos Occidentales cœpisse. Apud Græcos enim nihil tale occurrit; quibus vulgare huius vn-

ctionis nomen τὸ μύρον est, vel τὸ ἅγιον μύρον *vnguentum, sanctum vnguentum*, à materia scilicet ex qua fit vnctio. *Confirmationis* vero nomen non à materia, sed à fine, vsu, & effectu ritus ductum est. Nam etiam scriptores Bedæ vetustiores, quod vnctio, & manus impositio vsurparetur, id ad confirmandum factum fuisse docent.. Inde ergo totus ritus *confirmationis* nomen nactus est. Sed id, quia aduersarij ad fictitij sui Sacramenti dogma detorquent, paulò diligentius est explicandum. Primò ergo obseruandum est verbum *confirmare*, vnde dicta est confirmatio, etiam de aliis sacris ritibus, extra hanc manus impositionem, & chrismationem episcopalem ab Ecclesiasticis scriptoribus vsurpatum reperiri; nequid aduersarij in eo vocabulo mysterij latere sibi fingant. Ita Alcuinus; [a] *Confirmatur postea* (neophytus) *corpore & sanguine Domini, vt sciat per talia mysteria diabolum expulsum ab eius corde, ac Christum inhabitare.* Sic & is, qui falso Alcuini nomen præfert, de officiis diuinis scriptor; [b] *Sic* (inquit) *corpore & sanguine Domini confirmatur* (neophytus scilicet tinctus & chrismatus) *vt illius sit capitis membrum, qui pro eo passus est, & resurrexit.* Ita etiam Iuo Carnotensis; [c] *His omnibus supra memoratis sacramentis nouus homo in vtero Ecclesiæ inchoatur, prouehitur, consummatur, & vnitati Ecclesiæ aggregatur; vnde etiam, si est eius valetudinis, sacramentis vnitatis, id est Christi corpore, & sanguine* CONFIRMATVR. Sed & de vna Eucharistiæ parte seorsum spectata, id est de calice, idem quoque verbum vsurpant. Ordo Romanus; [d] *Episcopus primus accipit calicem de manu archidiaconi, & stat in cornu altaris, vt confirmet sequentes ordines*; id est, vt calice communicet. Item; *Subdiaconus regionarius tradit pugillarem archidiacono cum quo confirmet populum*, id est, porrecto calice communicet. Mox eodem sensu ait *confirmari eos, quos Papa communicauerit*. Et, *Postea* (inquit) *episcopi communicant populum innuente Pontifice, & post eos Diaconi confirmant. Presbyteri autem iussu Pontificis communicant populum, & ipsi vicissim confirmant.* Ibidem ait *Archidiaconũ cõfirmare*, quos ex Senatorio ordine *Papa cõmunicauerit*. Mox de Sacellario & acolythis; *Post Pontificem* (inquit) *archidiaconus eos confirmat.* Eadem fere totidem verbis iterum postea habentur hoc ipso titulo extremo. [e] Neque vero ipsos tantum communicantes, vel tota Eucharistia (vt Alcuinus verus, falsusque, & Iuo) vel parte Eucharistiæ, id est sacro calice, vt Ordinis Romani scriptor; sed ipsum etiam omnibus suis ritibus instructum, atque administratum baptismum adiecta Eucharistia *confirmari* dicunt veteres. Rabanus Maurus, postquam omnes baptismi ritus tinctionem, vnctionem, vestitum candidum accurate exsecutus est; *Deinde* (inquit) *corpore & sanguine Dominico omne præcedens sacramentum in eo* (neophyto) CONFIRMATVR, *quia hæc ideo accipere debet, vt Deum habere mereatur in se habitatorem, & illius sit capitis membrum, qui passus est & resurrexit pro nobis.* Atque hæc quidem

[a] ep. de cærim. bapt. ad Car. p. 1159. c.

[b] De off. diu. c. de Sabb. Pasch. T. 10. Bibl. Patr. p. 258. b.

[c] Serm. de Sacr. neoph. T. 10. Bibl. Patr. p. 771. c.

[d] in offic miss. T. 10. Bibl. Patr. p. 6. c d.

[e] Ibid. p. 16. b. c.

L. 1. de instit. cler. c. 29. T. 10. Bibl. Patr. p. 577. c.

dem

dem illi hactenus; ex quibus cernere est, quid sit *confirmare* veteribus, quamque ab eo sensu alienum, quo nunc vsurpatur à Latinis. Nam hocquidem sensu neque per Eucharistiam *confirmari* is dici potest, qui baptizatus eam sumit; multo etiam minus is, qui pane siue corpore Domini communicatus eius deinde calicem, siue sanguinem accipit; multo vero omnium minime dixeris ipsum baptismi Sacramentum adiecta Eucharistia *confirmari*. Neque sane Latini nunc, quod equidem sciam, ex illis Patrum dictis concludunt vel Eucharistiam totam, vel sacrum eius calicem aliquod esse *confirmationis* sacramentum. Ergo etiamsi nihil aliud esset, vel hoc vnum ostendit male eos & præter omnem rationem argumentari, dum vel chrismationis, vel manus impositionis ritum esse proprie dictum confirmationis sacramentum inde colligunt, quod vel altero, vel vtroque hoc ritu confirmari neophytos apud veteres legunt. Patebit enim si Patrum de vtraque hac re loca inter se diligenter contenderis, plane eodem modo ac sensu dixisse eos chrismatione confirmari tinctos neophytos, quo eosdem chrismatos Eucharistia, vel pane communicatos calice *confirmari* dixerunt. Illi namque vt Eucharistia, sic etiam chrismate & manus impositione confirmari tam baptizatos, quam ipsum eorum baptismum dicunt. Ac baptizatos quidem primò. Ita Eucherius (qui primus, quod sciam, eo verbo in hoc negotio circa [a] annum Domini 440. vsus est.) *Quod nunc* (inquit) *in confirmandis neophytis manus impositio tribuit singulis*, &c. Mox; *Quid mihi prodest post mysteriũ baptismatis ministeriũ confirmationis?* Patres Barcinonenses [b] anno Domini 599. *chrisma quod pro confirmandis neophytis datur.* Theodulfus Aurelianensis viuente Carolo Magno, id est ante annũ Domini 814. [c] *Cur ab Episcopo confirmetur* (baptizatus scilicet) *per manus impositionem?* Pseudo-Alcuinus; [d] *Si vero Episcopus adest, statim confirmari eum oportet chrismate.* Sed & baptismum ipsum his duobus ritibus, vel eorum altero *confirmari* haud parcius dixerunt; Ordo Romanus manus impositionis, & chrismatis ritum executus; [e] *Hoc autem* (inquit) *omnino præcauendum est, vt non negligatur; quia tunc omne baptismum legitimum Christianitatis nomine confirmatur.* Eadem habet Pseudo-Alcuinus; [f] *Sane* (inquit) *illud præcauendum, vt hoc non negligatur, quia in hoc omne baptismum legitimum Christianitatis nomine confirmatur.* Valofridus Strabo, [g] *Primis temporibus impositione manuum baptismum confirmari solebat.* Hæc illi. Ego vero à Latinis nostris quæro, quomodo ex ipsorum hypothesi hæc intelligi debeant? Manifestum est si stent, quæ ipsorum scholæ de confirmatione magno supercilio docent, illa Patrum explicari non posse. Quale enim quæso apud eorum Theologos prodigium esset, si quis hoc eorum chrismate baptisma confirmari diceret? Sed primi eorum Scholastici scilicet veterum quidem Patrum vocabula plæraque retinuerunt,

a Homil. de Pentecoste.

b c. 2.

c de ord bapt. c. 7.

d de diu offi. c de Sabb. Sancto.

e de Sabb. S. T. 10. bibl. Patr. p. 83 d.

f de Sabb. S. ibid p. 119 e.

g de reb Eccl. c. 26. ibid p. 690. d.

nuerunt; mentem, quam non assequebantur, missam fecerunt, & nouum priscis vocabulis sensum ipsi pro sui & ingenij & sæculi captu affinxerunt, absonum vt plurimum & absurdum; atque ita nobis mirificam quandam à veris antiquitatis placitis plærumque abhorrentem Theologiam procuderunt. Id vero ipsis, vt in aliis non paucis, ita & in hoc sane capite accidit. Cum enim quid veteribus *confirmare* fuerit nescirent, quæ de Christianæ fortitudinis dono, cœlestisque virtutis robore ad perseuerandum in fide necessario didicerant, ea huc transtulerunt; & inde suum illud *confirmationis* musteum sacramentum confinxerunt. Patres vero plane alio, vt ex his apparet, sensu chrisma, vel manus impositionem *confirmare* dixerunt. Intelligebant enim cum ita loquerentur, ipsum à neophytis susceptum baptismi sacramentum vtroque illo ritu, vel etiam eorum altero (nihil enim hoc ad rem pertinet) *confirmari*. Vnde sequitur (quod scitè sane atque acute dixit Archiepiscopus Spalatinus) hoc quicquid est ritus, non tam *confirmationis sacramentum*, quam *sacramenti* (id est baptismi) *confirmationem* dici ac censeri debere. Dum enim adhiberetur à veteribus vterque ille ritus, eo fiebat vt firmus ratusque esset neophytorum baptismus, ab omni Dei Ecclesia solenni principis ministri vnctione ac benedictione dedicatus, atque approbatus; vt nihil amplius superesset, quo quisquam de eius hominis Christianismo dubitaret, qui ita consecratus, omnibusque initiationis mysteriis ac ritibus plane perfunctus esset. Eadem de causa baptismus Eucharistia quoque confirmari dictus; quod cum ea esset summum, atque vltimum Christianorum sacramentum, nullique communicaretur, nisi qui baptismum & rite ab initio semel suscepisset, & postea integrum & à peccatis excommunicatione dignis intactum custodiisset; eo fiebat, vt eius baptismum valere, ratumque ac firmum perstare argueret, quicumque ad illam admittebatur. Sed & quia ipsius Eucharistiæ duæ partes erant *panis*, & *calix* eo inter se ordine dispositæ, vt panis prius, calix deinde ministraretur, neque hic aliter ex solenni more daretur, nisi post acceptum panem, ideo & calicis communio ipsa *confirmari* dicta est; cuius scilicet calix consummatio, atque complementum erat. Sic etiam, quod eos, qui ex hæresi conuertebantur, in Ecclesiam episcopali, vel certe presbyterali manus impositione recipi solenne erat; eadem de causa factum, vt & susceptus ab iis retro apud hæresim, vnde veniebant, baptismus, & ipsa præsens eorum conuersio, manus quoque impositione *confirmari* censeretur. Nam donec eo ritu essent defuncti, videbatur eorum baptismus dubius, & conuersio nondum plena, neque ante ad Eucharistiam, vltimum Ecclesiasticæ communionis signaculum, admittebantur. Itaque vt neophytos alij, sic hos ex hæresi conuersos Acta Synodi Romanæ sub Symmacho[?], & Gennadius* manus impositione con-

De Rep. Christ. l. 5. §. 34.

* de dogmat. Eccles. c. 52.

ne *confirmari* dicunt. Vt enim ipsum baptisma accedente chrismate, vel adiecta Eucharistia, & eucharistiæ communio calice eius complemento, & ex hæresi conuersio manus impositione *confirmabantur, confirmarique* apud veteres censebantur; Sic eodem sensu, eademque de causa personæ, quæ sacris istis ritibus perfungebantur iis *confirmari* ipsæ quoque dicebantur; tinctus cum chrismabatur, vel manus impositione adumbrabatur, rite pleneque initiatus, cum Eucharistiam accipiebat, pane communicatus, cum de calice bibebat; ex hæresi denique conuersus, cum manus ei imponebatur. Eo enim quo isti posterius desungebantur, demonstrabatur id quod ante habuerant, validum fuisse, ratumque ac firmum esse. Quare Rabanus initiationis sacramentum Eucharistia, non simpliciter, sed *in neophyto confirmari* dixit; hoc est id ipsum sacramentum, quod neophytus susceperat. Ergo apud veteres & vnum Sacramentum vere, proprieque dictum altero æque proprie dicto sacramento, vt baptismus Eucharistia, & vnius sacramenti vna pars altera consequenti eiusdem parte, vt panis communicatio calice, & sacramentum ritu, siue cærimonia ei adhærente, vt baptismus chrismate, vel manus impositione *confirmari* dicebantur. Ex quibus liquido apparet recentiores Latinos multipliciter in hoc negotio errasse; Primò quidem eo quod *confirmationem* vnum aliquod vnius cuiusdam certæ causæ effectum esse putarunt, quæ apud veteres (vt liquet) non vna, sed multiplex, & plurium rerum cõmunis erat. Cum enim quocumque aliquid confirmatur, id eius confirmatio & fit, & dici merito possit; apparet totidem apud veteres fuisse *confirmationes*, quot ea fuisse diximus, quibus aliquid apud eos confirmabatur. Erat chrisma *confirmatio*; erat & manus impositio; Sed & Eucharistia *confirmatio* apud eos fuit, & calix item Eucharistiæ pars, *confirmatio* fuit, & quidem summa, sanctissimaque; quæ cæterarum scilicet omnium consummatio, atque signaculum vltimum fuit. Ex quo Latinos, vt hoc obiter dicam, de re veterum confirmatoria pessimè esse meritos intelligitur, qui omnium confirmationum vltimam, sanctissimam, atque perfectissimam, calicis videlicet Dominici communionem vniuersæ Christianorum plebi nefaria audacia eripere non dubitarunt; eam tantum confirmationem retinendam putarunt, quæ non vltima, vel sanctissima, sed initialis, ad hæc non à Domino, sed ab hominibus instituta, ac præcepta erat. Fateor quidem ex his omnibus, quibus *confirmari* Christiani olim dicebantur penes episcopalem cum manus impositione vnctionem vulgi vsu, ac consuetudine nomen *confirmationis* hæsisse; fortasse, quod is actus, qui vnius scilicet episcopi, totius Ecclesiæ principis ministri, manu atque ore peragebatur, maxime solennis, conspicuusque videretur. Obseruat enim Beda eum ritum *vulgo confirmationem dici*, & Isidorus

 Mer-

Mercator sub Melchiadis nomine ac larua latens *confirmationis mysterium* appellat, & Isaac Lingonensis * *confirmationem Episcopi* vocat, vt eam ab iis confirmationibus distinguat, quæ etiam à presbytero fiebant) Ergo confiteor equidem, quod dicere cœperam, *confirmationis* nomen vulgi vsu de hoc præcipue ritu etiam olim dictum; vt sæpe contingit nomina plurium communia, vnius eorum, quorum communia sunt, propria fieri, siue κατ' ἐξοχὴν, siue per meram κατάχρησιν. Sed neque hæc appellatio admodum antiqua est (non enim videtur diu ante Bedam vulgaris fuisse) neque viros Theologos decebat vocabula, quæ sunt in vulgi potestate, ita attendere, vt rem ipsam negligerent. Cum enim ex recitatis veterum sermonibus constet Christianos Eucharistia, & calice *confirmatos* fuisse; id quoque constare debet Eucharistiam & calicem non minus, quam chrisma, vel manus impositionem, *confirmationem* & fuisse revera; & dici vere atque apposite potuisse. Atque hinc secundo liquet eo etiam errare recentiores Latinos, quod in hoc sacrorum rituum effectu (id est confirmatione) positam esse putauerunt rationem alicuius sacramenti (vt loquuntur) *formalem*. Cum enim vniuscuiusque rei propria sit, quæ eadem formalis est eiusdem ratio; nullius profecto sacramenti ratio formalis esse proprie potest *confirmatio*, quæ plurium, vt ostendimus, ex veterum sententia communis erat: Nullius autem ex istis, quorum communis est, propriam esse liquet. Omnes enim isti ritus, quibus confirmationis vim ac nomen tribuunt Patres, suam (præter hanc) singuli rationem propriam, ac formalem habebant. Eucharistiæ propria ratio est vt corpus & sanguinem Christi communicet, calicis, vt sanguinem, chrismatis, vt sacerdotium, regnumque in Christo nostrum, spiritale ac mysticum repræsentet, manus impositionis denique, vt Spiritum Paracletum aduocet, atque inuitet; quæ sunt partim apud omnes confessa, partim in superioribus demonstrata. Quorum ergo propria singulorum formalisque ratio alia quædam erat, nullum eorum proprie dictum *confirmationis sacramentum* constituere potuit. Tertiò & in eo quoque grauiter peccasse Latinos, longeque à Patrum mente discessisse hinc apparet, quod *cõfirmationem* & proprie dictum, & quidem per se ac seorsum plenum atque integrum Sacramentum esse voluerunt. Fuisse enim veteribus confirmationem, quæ non esset eadem verum, ac proprie dictum sacramentum, vt alia mittam, vel inde manifestum est, quod illi eos, qui ex hæresi conuertebantur, manus impositione confirmari dicunt; adeoque eorum *confirmationem* esse putant manus impositionem, quam vel ipsi Latini sacramentum proprie dictum fuisse negant; cærimoniam meram fuisse confitentur; sacramenti titulum non alij, quam neophytorum manus impositioni (& ei ipsi non satis profecto ex sua

* Tit. II. c. 13.

ex sua quidem hypothesi proprie) vindicantes. Sed & confirmationem veteribus fuisse eum ritum, qui integrum per se ac seorsum sacramentum non esset, inde liquido deprehenditur, quod sacro calice, qui Eucharistiæ pars est, integrum sacramentum non est, *confirmari* communicantes dixerint. Nihil ergo erat, quod Latini illum, quem retinent, ritum, quod is confirmatio sit, sacramentum vel proprie dictum, vel integrum esse putarent; cum & cærimonia (vt conuersorum ab hæresi manus impositio) & pars sacramenti (vt calix) esse potuerit, etiamsi confirmatio esset. Veteres quidem certe, vt iam supra diximus, & mox confirmabimus, quatuor hæc sacramenta numerant, *baptismum & chrisma, corpus & sanguinem* (id est panem & calicem) *Domini*; vt omnino duorum priorum eadem, quæ duorum posteriorum apud eos ratio fuisse videatur. Itaque vt panis & calix, non duo per se ac seorsum integra sacramenta, sed vnius integri partes duæ sunt; ita & apud veteres baptismus, & chrisma, non duo integra per se ac seorsum sacramenta, sed vnius integri duæ partes fuisse videntur. Ac vt pane communicatum calice; ita & baptismi aqua tinctum chrismate confirmari veteres existimabant. Id vnum erat discrimen, quod calice quidem is, qui panem acceperat, ex Domini ipsius mandato; qui vero tinctus, chrismate non ex Domini, sed ex virorum Ecclesiasticorum instituto ac more confirmabatur. Quartò denique ex his intelligitur vanam &, puerilem esse omnem istam tam acrem, tamque vehementem Latinorum & vetustiorum & recentiorum de confirmatione inter se concertationem; dum eam alij chrismationi, alij manus impositioni, alij ambabus, sed coniunctis, alij episcopali tantum vnctioni, alij etiam presbyterali tribuunt: alij etiam ei, qua ex hæresi conuersi suscipiebantur, concedunt, alij vero negant. Quo enim sensu veteres confirmationem intelligebant, manifestum est eum, qui tinctus fuerat chrismate, quod à presbytero deinceps accipiebat, confirmatum fuisse (quod nos liquido supra docuit Barcinonensis Synodus) eo enim valida, rata, ac firma esse demonstrabatur eius lotio, siue tinctio. Sed & manu postea ab Episcopo imposita *confirmatum* eundem fuisse liquet; cum hoc ritu testatum fieret principis totius Ecclesiæ ministri ore ac manu validum ac legitimum fuisse istius baptismum, neq; nunc quicquam esse, quod eum vel Christianitatis nomine, vel sacra Eucharistia (quod vltimum erat eius signaculum) prohibere posset. Postquam vero huic episcopali manus impositioni chrismatio quoq; frontis accessit, tum vtraque pariter & quidem eodem modo ac sensu confirmatos fuisse neophytos manifestum est. Neque est quod de conuersis ab hæresi quisquam dubitet, quos Gennadius æque ac alij neophytos, *manus impositione confirmari* disertissime scripsit. Atque hæc quidem de *confirmationis*, & *confirmandi* vocabulis hactenus, quorum

similia

similia & pœne eiusdem in toto hoc negotio sensus fuisse *perficiendi & perfectionis* voces, supra ad Eliberitanos canones ostendimus.

l. 6. in Luc. c. 22: T. 5 p. 418. init.

Quod vero alibi ait Beda *Spiritus chrismate confirmandos, qui in morte Christi baptizati sunt*, id aliorsum spectare, mysticeque intelligendum esse videtur. Sic enim ille in hæc Lucæ verba, *Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem oliuarum*; *Pulchrè* (inquit) *sui corporis, & sanguinis mysteriis imbutos in montem oliuarum discipulos educit, vt omnes in morte sua baptizatos altissimo Spiritus Sancti chrismate confirmandos esse designet, qui dicere possint cum Psalmista*; Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Dedisti lætitiam in corde meo. Hoc *chrisma* & montis oliuarum typus, & *altissimi* elogium, & laudatus è Psalmo versiculus, & ante acta Eucharistiæ mysteria omnino videntur ostendere, non *secundam*, quæ in Ecclesia fiebat, sed *tertiam* illam, quam nos in cœlis exspectamus, vnctionem à Beda intelligi; cum Spiritu cœlesti, cuius nonnisi primitias nunc habemus, plane penitusque perfusi, ac delibuti in Domini monte firmi, stabilesque in æternum lætabimur.

a Orthod. p. 561.
b Beda hom. in Octau. Epiphan.

Neque nos necesse est in iis immorari, quæ ex eodem scriptore attulit præterea Aurelius [a]; *post acceptum vndæ regenerationis lauacrum per vnctionem sacri chrismatis gratia Spiritus Sancti signamur.* [b] Vnctionem, vt vides, eam intelligit, quæ post sacræ vndæ lauacrum fit, id est presbyteralem, quam ipse *secundam* supra recensebat. Huic vero vnctioni ne ipse quidem Aurelius sacramenti vel nomen, vel effectum tribuit. Ergo quod ait Beda per eam neophytos *gratia Spiritus signari*, id symbolice & figurate intelligere ipse quoque debet Aurelius, vt ea gratia *signari per vnctionem* eos dicat, quæ & vnctione significatur, & eo ipso tempore accipitur, quo neophyti vnguntur, tametsi non ipsius proprie vnctionis, sed sacri baptismi, cui vnctio adnexa erat, vi atque efficacia gratia illa accipiatur. Atque hæc quidem de octauo sæculo, ex quo præter hunc Bedam nullum alium habemus, qui doceat quo in loco chrisma & manus impositio in Occidente fuerint.

Capvt XII.

Noni sæculi sensus & vsus ex Ordine Romano, Theodulfo Aurelianensi, Amalario, Rabano Mauro, Valafrido Strabone, Pseudo-Alcuino. Tum receptum, vt baptizati bis chrismarentur; prius à presbytero, mox ab Episcopo; ab hoc in fronte, ab illo extra frontem in vertice. Ratio discriminis & origo. Tum etiam inuentum, vt ad Eucharistiam etiam non ab Episcopo chrismatus admitteretur. Causa nouitatis.

EX nono vero sæculo & plures, & quidem luculentissimi scriptores extant, qui clare testantur qua ratione, quóve ordine hi ritus in omnibus, vt videtur, Occidentis Ecclesiis administrarentur, & quid de iis Theologi illius memoriæ vulgo sentirent. In quo numero primus occurrit ordinis Romani auctor; quem his temporibus vetustiorem fuisse haud equidem negauerim. Sed libro ipsi, qui ex genere ritualium est, post auctoris (siquidem is ante nonum sæculum vixit) manum alia fuisse ab aliis addita vel inde certa fides est, quod alicubi memorat orationem *pro Rege Francorum, siue Imperatore* in diuinis officiis dici solitam; Regem autem Francorum constat nullum Imperatorem fuisse ante annum Domini 800. hoc est octaui sæculi vltimum, quo Carolus Magnus ex Francorum gente primus Imperator est Romæ renuntiatus. Cum ergo hinc discamus Ordinis Romani libro, si hoc tempore vetustior est, quædam à posteris fuisse addita, addititia autem à genuinis & sinceris secerni nequeant; apparet huius voluminis auctoritatem certam ac indubitatam fidem non facere, nisi de nono tantum sæculo. Iam vero omnis baptismi ordo fuse ac perspicuè in eo libro descriptus est. Nam, vt cætera mittam, quæ non sunt huius loci, tradit is scriptor, quomodo à Pontifice conficiatur *chrisma* (vt ipse appellat (*principale*, mixto oleo cum balsamo, atq; oratione benedicatur, in qua Deum precatur vt hos, *quamuis ex diuersis creaturarum speciebus creatos liquores sancta Trinitatis perfectione benedicat, & benedicendo sanctificet, concedatque vt semel permixti vnum fiant, & quicumque exterius inde perunctus fuerit, ita interius liniatur; quò omnibus sordibus corporalis materiæ carens, se participem regni cœlestis effici gratuletur.* Tum: *hæc commixtio liquorum* (inquit) *fiat OMNIBVS perunctis propitiatio, & custodia salutaris in sæcula sæculorum.* Inde chrismate oleum ideo se exorcizare, ait, *vt fias* (inquit, chrisma ipsum alloquens) *omnibus, qui ex te vngendi sunt, in adoptionem filiorum per Spiritum Sanctum.*

c. de diu. offic. T. 10 Bibl. Patr. p. 54. A.

Ibid. p. 65. c. d.

Ibid. c.

Ibid p 66. c. Denique in longiori oratione quæ *præfatio* dicitur, Deum obsecrat, *vt huius creaturæ pinguedinem sanctificare suâ benedictione dignetur, & Sancti Spiritus ei admiscere virtutem, cooperante Christi potentia*; mox: *vt Spiritalis lauacri baptismô renouandis creaturam chrismatis in sacramentum perfectæ salutis, vitaque confirmet, vt sanctificatione vnctionis infusa, corruptione primæ natiuitatis absorptâ, Sanctum vniuscuiusque templum acceptabilis vitæ innocens odore redolescat*; *vt* (inquit) *secundum constitutionis tuæ sacramentum, regio & sacerdotali, propheticoque honore perfusi vestimentô incorrupti muneris induantur, vt sit his, qui renati fuerint ex aquâ & Spiritu Sanctô, chrisma salutis, eosque æternæ vitæ participes, & cœlestis gloriæ facias esse consortes.* Posteà in aliâ voluminis parte, vbi ipse proprie baptismi ordo traditur; *Vt autem* (inquit) *surrexerint a fonte* (nimirum infantes tincti) *illi qui eos suscipiunt, leuantes ipsos infantes in manibus suis, offerunt eos vni presbytero. Ipse verò presbyter facit de chrismate crucem cum pollice in vertice eorum, ita dicendo; Deus omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, qui te regenerauit ex aquâ & Spiritu sanctô, quique tibi dedit remissionem omnium peccatorum, ipse te linit chrismate salutis in Christô Iesu Dominô nostrô in vitam æternam.* Tum sedens in

Ibid. p 80. c. Ibid. p 81 a. sacrarió Pontifex, dat *singulis infantibus stolam candidam, & chrismale, & decem siliquas dicens; Accipe vestem candidam & immaculatam, quam perferas antè tribunal Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam. Pax tibi. Resp. Amen. Et sic vestiuntur.* Paulò post Pontifex (quod iam suprà recitauimus) *eleuatâ, & impositâ manu super capita omnium dat orationem super eos, cum inuocatione septiformis gratiæ Spiritûs Sancti; Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos, & has famulas tuas, ex aqua, & Spiritu Sanctô, quique dedisti eis remissionem omnium peccatorum, emitte in eos septiformem Spiritum tuum Sanctum Paracletum de cœlis, Amen; Spiritum sapientiæ & intellectus, Amen. Spiritum consilij & fortitudinis, Amen. Spiritum scientiæ & pietatis, Amen: Adimple eos Spiritu timoris tui, Amen, Et consigna eos signô crucis Christi in vitam propitiatus æternam.* Denique *oratione* (inquit) *expletâ, interrogantibus Diaconibus nomina singulorum, Pontifex tinctô pollice in chrismate faciat crucem in frontibus singulorum, ita dicendo, Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Confirmatis omnibus, versibusque aliquot è Psalmorum librô dictis,* ita pro iis precatur; *Deus, qui Apostolis tuis Sanctum dedisti Spiritum, & per eos, eorumque successores cæteris fidelibus tradendum esse voluisti, respice propitius ad humilitatis nostræ famulatum, & præsta, vt eorum corda, quorum frontes sacrô chrismate delinuimus, & signô crucis designauimus, idem Spiritus Sanctus adueniens templum gloriæ suæ dignanter habitando perficiat.* Atque hoc loco illud auctor, quod diximus, monet *præcauendum* ne hic ritus negligatur, quod *tunc omne baptismum legitimum Christianitatis nomine cõfirmetur.* Addit postremo

Ibid. b.

Ibid. p. 84. c

omnes

omnes statim communicari, & ait de *paruulis prouidendum ne, postquam baptizati fuerint, vllum cibum accipiant, neque lactentur sine summa necessitate, antequam communicent sacramento corporis Christi.* Hæc Ordo Romanus, cui succinit Theodulfus Aurelianensis in libello de Baptismi ordine viuente Carolo Magno (hoc est ante annum Domini 814.) scripto, & nuper Menardi primum, mox & Sirmondi opera edito. Descriptis enim cæteris baptismi ritibus, titulo 15. explicat, *cur sacro chrismate caput neophyti perungatur*, idque refert ad mysticum Ecclesiæ regnum, & sacerdotium; *Baptizatorum itaque capita* (inquit) *chrismate liniuntur, vt in regno & sacerdotio Ecclesiæ delibuti, & Christiani nominis prærogatiuam accipiant, & eius membra, qui eos redemit, & eorum caput est, effici valeant.* Tum titulo decimo sexto, de mystico velamine agit, quo baptizatorum capita tegebantur; decimoseptimo de episcopali manus impositione, quam frontis consignatio excipiebat; eadem quæ alij, Innocentij verba, sed tacito eius nomine describens.

Amalarius Fortunatus, qui anno Domini 831. floruit, omnia pæne eadem, quæ Ordo Romanus, tradit, quæ nihil opus est repetere. Quæ propria habet, annotabo. *Apostoli* (inquit) *hac arte, id est olei, vtebantur in redintegratione infirmorum; Apostolici viri in consignatione neophytorum.* Tum addit *ab Apostolis traditum, vt energumeni, vel alij quilibet ægroti vngantur oleo Pontificali benedictione consecrato. De eo oleo, quod infunditur super neophytos, non tale quid legimus, sed tenemus Apostolicam consuetudinem, & auctoritatem suam accepimus à Romana Ecclesia, quam pro lege tenere oportet.* Alio eiusdem libri loco de chrismate ex professo dicturus ait *in Pontificalibus gestis* legi Syluestrum Papam instituisse, *vt à presbytero vngeretur neophytus in cerebro*; & locum describit; sed in quo, non magis, quam in libris hodie nostris vlla fit cerebri mentio. Neque verisimile est à Syluestro eam corporis partem ad vnctionem esse definitam, cum Gregorij temporibus non cerebrum, sed pectus vngerent presbyteri. Ex Beda in Acta citat verba ex Innocentij ad Decentium decretali descripta; *frontem ex oleo signare solis deberi episcopis, cum Spiritum Paracletum baptizatis tradunt.* Quibus verbis hæc ipse subiicit; *Quod si antea agebatur, superflue constitutum à S. Syluestro, quod iam agebatur secundum hoc constitutum reor, quod ad hoc priore tempore de vnctione chrismatis Pontifex expectabatur, vt per manus Episcopi omnis vnctio chrismatis ageretur. Vsque ad illud tempus non generaliter omnes baptizabantur, præcipue cum Imperatores, & ministri eorum Pagani erant, ac ideo non facile neophytis potuit occurrere Episcopus, vel ipsi ad Episcopum venire.* Et multis interiectis ait *Syluestrum ob remedium difficultatis Episcopum consequendi ante exitum animæ iussisse, vt liniretur neophytus à presbytero chrismate salutis in vitam æternam.* Tum tractat quæ-

[Margin: l. 1. de offic. Eccl. c. 12. — Ibid. p. 321. e. — Ibid. p. 326. a. — Ibid. c. 27. init. p. 331. e. — Ibid. p. 332. a. — Ibid. c. 334. A.]

Ibid. p. 352. d. 353. 354. quæstionem, *an sine impositione manus Episcopi posit neophytus possidere regnum cœlorum?* quam varie agitat, neganti propior.

Rabanus Maurus, qui his aliquanto iunior, Moguntiæ Episcopus anno Domini 847. factus est, eadem & ipse habet. *Postquam* (inquit) *ascenderit baptizatus de fonte, statim signatur in cerebro à presbytero cum sacro chrismate; sequente simul, & oratione, vt regni Christi particeps fiat, & à Christo Christianus possit vocari.* Memorat & Syluestri constitutionem; quam ideo factam interpretatur, *quod necessarium sit, vt statim succurratur baptizato cum chrismatis vnctione, vt Spiritus Sancti participationem accipiens alienus à Christo non existat.* Tum & chrismati *caput tegi* ait *mystico velamine, vt intelligat se diadematis regni, & sacerdotalis dignitatis portitorem.* Inde *corpore & sanguine Dominico omne præcedens sacramentum in eo confirmari.* Quibus descriptis; *nouissime autem* (inquit) *à summo sacerdote per impositionem manus Paraclitus traditur illi Spiritus Sanctus, vt roboretur per Spiritum Sanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipse in baptismate consecutus est per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chrismate per sacerdotem in capitis summitate; per Pontificem vero in fronte, vt priori vnctione significetur Spiritus Sancti super ipsum descensio ad habitationem Deo consecrandam; in secunda quoque, vt eiusdem Spiritus Sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, & scientiæ, & virtutis venire in hominem declaretur. Nec mirum* (inquit paulò post) *si homo bis eodem chrismate, ad accipiendum Spiritum Sanctum vngatur, cum idem Spiritus bis sit ipsis Apostolis datus.* Hæc Rabanus.

(Margin: l. 1. c. 28 de inst. Cler. T. 10. Bibl. Patr. p. 577. b. — Ibid. c. — Ibid. c. 30 init.)

Qui iisdem temporibus vixit Valafridus Strabo inter multa, quæ de baptismo habet egregia; *Addiderunt* (inquit) *alij chrismatis vnctionem, quam ex veteri sumptam consuetudine, nemo qui dubitet; cum primis temporibus impositione manuum in baptismum confirmari soleret, &c. Quæ confirmatio & tunc ad primos Ecclesiæ Pastores pertinuit, & nunc pertinere non dubitatur. Vnde in canonibus sæpe interdicitur presbyteris, ne chrisma conficiant, neque baptizatos in fronte consignent, quod solis debetur Episcopis. Testantur hoc decreta Innocentij Papæ, & statuta Syluestri, quia & ipse instituit, vt presbyter baptizatum chrismate liniat propter occasionem transitus mortis. Quod si à Diacono, vel quolibet alio homine baptizatus, casu ante confirmationem transierit, credendum non est perire propter hoc: quia sub fide, qua credidit, poterit esse saluus, si eum post commissa peccata non perimant. Lege Concilij Eliberitani decreta.*

(Margin: l. de reb. Eccl. c. 26. T. 10. Bibl. Patr. p. 590. c.)

Scriptor operis de officiis diuinis, qui sub Alcuini nomine, sed falso, circumfertur, eadem quoque tradit. Hoc vnum obseruandum, quod monet *postquam infans tinctus* fuerit, & in vertice à presbytero vnctus, & vestitus; *Si episcopus* (inquit) *adest, statim confirmari oportet eum chrismate, & postea communicare, & si Episcopus deest, communicetur à*

(Margin: c. de Sabb. S. T. 10. Bibl. Patr. 259. e.)

tur à

tur à presbytero dicente ita, Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat te in vitam æternam, Amen. Sed & hæc omnia executus, *De hac vero* (inquit) *confirmatione S. Innocentius Papa, non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere asserit.* Et locum Innocentij supra ex epistola ad Decentium descriptum recitat totum. Neque id in isto omiserim, quod de Spiritu huius confirmationis quædam habet, quibus nihil in Ordine Romano simile fuisse memini: *Nouissime per impositionem manus à summo sacerdote & septiformis gratia Spiritum accipit, vt roboretur per Spiritum Sanctum ad prædicandum aliis, qui fuit in baptismo per gratiam vitæ donatus æternæ.* Hæc eorum gemina sunt, quæ nuper ex Rabano audiuimus, quo nescio an iste pseudo-Alcuinus recentior fuerit. Vixisse quidem eum post Theodulfum Aurelianensem constat, cuius versiculos in diem Palmarum memorat, [a] anno Domini 817. annis post Alcuini mortem tredecim compositos, vt est ab eruditissimo Sirmondo [b] obseruatum. Sed & Quercetanus [c] Præfatione in Alcuinum sua alias, easque graues causas attulerat, cur hic liber Alcuini esse non possit.

Ibid. e.

Ibid. p. 258. b.

a c. 14.
b Not. in Theodulf p. 184.
c pag. 17.

Ex hoc istorum scriptorum constanti testimonio patet, quæ fuerit in hoc negotio Ecclesiarum Galliæ, & cæterarum Occidentalium nono sæculo praxis. Ac primo quidem vbique cernitur duplex neophyti chrismatio; Vnde apparet à Gregorij I. temporibus (quibus vna tantum, vt videtur, in Galliis æque ac in Sardinia, & Hispania fuerat) sæculo vel septimo, vel, quod potius reor, octauo mutatum apud nos fuisse pristinum morem, & Romanæ ab Innocentio, vt supra ostendimus, institutæ vsum tandem in nostras, & quod inde sequitur, in reliquas Occidentis Ecclesias inductum. Nimirum & Romanæ vrbis, atque Ecclesiæ splendor, & plærarumque Occidentis gentium per ea tempora ignorantia, & horridus ac pæne ad barbariem incultus squallor; ad hæc vrbici Episcopi longe lateque per eas occasiones grassans dominatio, plurimus denique cum eo Francorum ex Caroli Martelli domo Regum, hoc est Pipini, & Caroli Magni vsus, effecerant, vt nostri Romanos ritus suis deletis atque abdicatis reciperent. Ipsius Ordinis titulus id fatetur; qui cum *Romanus* dicatur, in Galliis tamen, vt apparet ex multis libri locis, in vsu erat, & fuisse etiamsi liber taceret, testantur Amalarius, & cæteri Ecclesiæ Gallicanæ homines, eadem cum Ordinis libro tradentes. Fortasse, quo mos Romanus reciperetur, aliquid etiam Alcuinus contulit, Anglosaxonicæ Romæ, vt diximus, propagatæ Ecclesiæ alumnus. Ergo sub hæc tempora, id est Pipino, vel fortasse etiam Carolo eius filio apud nos regnante, in Galliæ Ecclesiis recepta videtur illa Romana ex Innocentij lege duplex chrismatio, omnibus ante Innocentium Christianis, post eum Græcis quidem ad nostra vsque tempora, Sardis, Hispanis, ac Gallis ad Gregorij su-

premã ignota. Hinc omnis noni illius sæculi à vetustioribus in hoc ritu diuersitas. Primùm discrimen ipsum illud fuit, quod cum maiores semel neophytos chrismarent, isti recepto Romano more bis chrismabant. Inde cætera fere discrimina profluxerunt. Nam cum olim etiam presbyteri frontem chrismate signarent (nihil certe ante Innocentium exstat, vnde aliter chrismasse coniici possit) vbi semel duplex chrismatio recepta fuit, illud quoque inuentum, vt presbyter aliud quam frontem signaret. Absurdum quippe videbatur (vt est sane) à presbytero iam in baptismo datam vnctionem, ipsam ac plane modisque omnibus eandem mox ab Episcopo quoque conferri. Vt ergo aliquid appareret inter vtramque discriminis, placuit aliam à presbytero, aliam ab Episcopo corporis humani partem signari. Ergo frontem & iamdudum solennem, & sane aptissimam ac decentissimam vnctionis sedem Episcopo, potiori scilicet, ac præstantiori ministro seruarunt. Presbytero, quam vngendam partem Romani proximis post Innocentium temporibus assignauerint, incertum est. Illud, quod supra obseruauimus, constat Gregorij æuo (id est pæne ducentis post Innocentium annis) pectus neophytorum Romæ à presbyteris consignatum fuisse. Quamdiu id steterit, quóve tempore ac loco, & cur mutatum primùm fuerit, parum habeo compertum; neq; quod sciam, quicquam docent veteres. Hoc vnum ex nuper allatis Ordinis, & cæterorum locis certum est nono isto sæculo priorem à presbytero factitatam vnctionem vertici insedisse; cuius rei fortasse ratio hæc fuit. Quod vnctio hæc mystica regni atque sacerdotij in Christo nostri symbolum ex veterum mente esset, non absurdum visum est, si vt est duplex mysterium, ita duæ essent vnctiones; quarum cum potior & antiquior Episcopo cessisset, ad sacerdotium; altera recentior presbytero attributa ad regnum referretur, vtraque ex veteri Iudæorum more. Nam sacerdotem apud illam gentem, quamdiu lex stetit, in fronte fuisse vnctum iam supra diximus. Reges vero in capite, vel in cerebro vnctos fuisse, & quidem in coronæ, siue circuli formam, cum ad regnum Israëlis inaugurarentur, vetus Iudæorum traditio est; vt docet eruditissimus Schickardus ex Maymonide, & Rabbi Salomone Iarchi, quorũ has voces refert מלכי בית דוד מושחין אותם כמין נזר על ראשן *Reges familiæ David vngebant forma coronæ super caput.* Item; כמו נזר סביב על ראשו *instar corollæ circa caput suum.* Cum ergo omnis hæc vnctio à Iudæorum ritu, ac disciplina in Christianam religionem traducta sit, vt ex Tertulliano primum, & nuper ex Valafrido audiuimus; non inconcinne, neque inepte sibi visi sunt homines nostri id veteri mori addidisse, vt ea duplex quemadmodum apud Israëlem fuerat, vna regia in capite siue in vertice, altera sacerdotalis in fronte, ita quoque apud nos esset; quarum prior ad regnum

De iur. regni Hebr. c. I. p. 27.

gnum, altera ad sacerdotium referretur; quod vtrumque, sed spiritale & mysticum, in Christo Domino consecuti sumus; vere per eum facti, quotquot eius vere sumus, *genus electum, regale sacerdotium.* Sed siue hæc isti respexerint, siue aliud in animo habuerint (fieri enim potest, vt Hebraïca ista nesciuerint; ea certe nusquam memorant, neque priorem vnctionem ad regnum magis, quam ad sacerdotium referunt) satis est, quod ex duabus, quas factitabant, vnctionibus prior à presbytero in vertice neophyti fiebat, & quidem pollice in crucis figuram æque ac ea, quæ in fronte fiebat, ducto, *Presbyter facit de chrismate crucem cum pollice in vertice neophytorum,* inquit Ordo Romanus. Hinc & altera à veteribus diuersitas secuta est, quod Episcopus manum baptizato imponeret antequam eum chrismaret; quod à prioris Ecclesiæ disciplina vehementer abhorret, in qua Episcopus sacras actiones suas omnes fere manus impositione claudebat, vt supra obseruauimus, & apud Tertullianũ, Optatum, & plærosq; Latinos audiuimus chrismationem præcessisse, secutam esse manus impositionem. In his vero noni sæculi auctoribus Episcopus manum prius imponit, deinde chrismat; quod est absurdum, & præter antiquum morem. Vnde vero ad hoc incommodum compulsi deuenerint, facile est coniicere. Primò quidem cum manum imponeret idem qui chrismabat minister, nihil erat difficile; nihil quod legitimum ordinem turbare suaderet. Postea cum manus impositio primo sacerdoti sola seruaretur, vt quos chrismauerat presbyter iis deinde sibi oblatis manum imponeret Episcopus; tum quoque mansit legitimus rerum ordo. Cum vero diu per annos ni fallor 300. vel etiam 400. aut 500. hic mos in Galliis, & aliis præter Romam prouinciis esset seruatus, Episcopi qui oblatis sibi neophytis manus illico imponere hactenus soliti erant, id etiam quamuis recepta noua chrismatione retinuerunt, vt neophytis manum æque ac antea statim imponerent; tum recens institutum chrisma adderent. Huc etiam fortasse & illud accessit, quod absurdum esse visum est, vt duarum chrismationum vna alteram continenter, nullo alio interiecto ritu, exciperet; quod contingere necesse fuisset, quoties baptizante presbytero aderat Episcopus; si ex veteri disciplina manus impositio vltimo loco peracta esset. Cum enim quem presbyter vnxerat is episcopo, si adesset, confirmandus statim offerretur (vt in Ordine Romano patuit) si episcopus confirmationem à chrismate inchoasset, in manus impositione (quod ex veteri disciplina fieri oportebat) desiturus, nemo non videt chrismationem episcopalem statim & *διὰ τοῦ* presbyterali successuram fuisse, quod absurdum videtur, vt vnus idemque homo scilicet bis eodem chrismate à duobus ministris continenter vngeretur. Huic ergo incommodo vt mederentur, à veteri maiorum disciplina deflexerunt, & interiecta loco non suo manus impo-

1. Petr. 2. 9.

impositione duas chrismationes seiunxerunt, alteramque ab altera diuiserunt. Sed & tertium à veteri more discrimen recepta duplex chrismatio inuexit. Nimirum apud veteres Eucharistia cum sacrorum omnium Christianorum sanctissimum, ac diuinissimum, cæterorumque finis ac consummatio haberetur, eo fiebat, vt vltimo semper loco initiatis conferretur; quòd videre est in omni sacro eorum ritu. Nam siue infideles & Pagani per baptismum initiarentur, siue lapsi per pœnitentiam redintegrarentur, siue hæretici denique in Ecclesiam conuersi reciperentur; omnis ritus, quo triplex illud ministerium constabat, Eucharistia vltimo claudebatur, quæ nunquam nisi iis, qui cæteris omnibus defuncti essent, tradebatur. Id vero & ab Albaspineo fuse demonstratum est, & vel ab ipso Rabano, vt vetustiores mittam, significatum est, dum diceret supra *omne præcedens* (initiationis autem intelligit) *sacramentum corpore & sanguine Dominico confirmari, quia hæc* (inquiebat) *ideo accipere debet* (neophytus) *vt Deum habere mereatur in se habitatorem.* Hinc enim liquet cum nihil maius, aut diuinius consequi fidelis possit, quam hoc vt Deum in se habitantem habeat, Eucharistiam, quâ hoc ipsum dabatur, summum ac vltimum eorum omnium esse finem, quæ in Christianis τελεταῖς peraguntur; &, si sacra cum profanis contendere fas est, ei mysteriorum Paganicorum parti respondere, quæ ἐποπτεία dicebatur. Atqui hunc vetustioris disciplinæ constantissimum ordinem conturbauit ac peruertit apud nostras recepta nono illo sæculo Innocentiana, Gregorianaque confirmatio. Nam apud eos, vt nuper didicimus, plærumque accidebat, vt qui Eucharistiam iam acceperat, is tamen postea ab Episcopo chrismate confirmaretur. Plærumque id contigisse dixi. Fateor enim non semper id accidisse. Nam quod apud pseudo Alcuinum obseruauimus, ab episcopo, quoties quidem is aderat, *statim* qui à presbytero tinctus, & vnctus erat, *chrismate confirmabatur & postea communicabat*, ex priscæ disciplinæ ordine; vt in Ordine Romano, in quo præsens episcopus ab auctore inducitur, factum vidimus. Sed si deesset Episcopus (deerat autem cum baptismus in minoribus vicorum, castellorumque, & omnibus aliis parœciæ Ecclesiis, præter vnam episcopalem, fieret) tum neophytus à presbytero statim vt erat vnctus, communicabatur, quod diserte docuit Rabanus, communicatus alio postea tempore nouissime à summo sacerdote (id est episcopo) per impositionem manuum & per chrismationem confirmabatur, quod vt liquet; vehementer à prisca disciplina abhorrebat, & ex eius legibus sane erat peruersissimum. Sic enim qui summa iam esset consecutus, ad initia & rudimenta reuoluebatur, & qui supremam ac perfectissimam confirmationem per Eucharistiam susceperat, idem nulla sua culpa ex illo fastigio deturbatus minorem ac inferiorem confirmationem ac-

nem accipiebat; atque ita *perfectus, imperfectusque* vno eodemque tempore erat. Cum enim Eucharistiam accepisset, eum ex priscis Ecclesiæ legibus *iustum perfectumque* fuisse necesse est; quod Eucharistia nonnisi iustorum, ac perfectorum cibus esset. Idem tamen eo ipso, *quod confirmaretur*, nondum perfectum se fuisse testabatur. *Confimatio* enim quædam erat nondum consummatorum perfectio. Ita vnus idemque homo & perfectus, & imperfectus, & confirmatissimus, & nondum confirmatus, & ἀτέλης & ἀμύητος vno eodemque temporis puncto erat; quæ absurdissima, ac stultissima, & à veteri more plane penitusque aliena esse omnes vident. Ita Innocentiana illa, Gregorianaque chrismatio non modo præter omnem scripturæ regulam inducta est, sed & maximam inuexit Ecclesiasticorum canonum, ac morum perturbationem: qualia sunt plæraque vrbicorum episcoporum inuenta, quæ si excutiantur, facile deprehenduntur & à diuina, & ab Ecclesiastica norma longe discedere. Itaque mirandum non est, quod res adeo absurda tamdiu etiam ab iis, qui sedi illi nimium erant alioqui obnoxij, spreta fuerit; neque nisi octauo demum sæculo, cum iam fere in summo apud nostros esset Romæ siue gratia, siue potentia, irrepere atque obtinere potuerit. Eius absurditatis, quam notauimus, gemina est ea quæ hodie apud Latinos in vnctione infirmorum cernitur; quam ipsi præter constantem veterum canonem, ac morem, communicatis nouissime conferunt, vnde & *extrema* dicta est; cum veteres contra, si quos vngerent, eos ante communionem vngerent, vt in propria eius argumenti disputatione demonstrabimus.

CAPVT XIII.

Chrismationis nono sæculo receptæ tria ab hodierna Latinorum discrimina; quorum secundum, quod vna cum manus impositione administraretur; tertium, quod pro baptismi cærimonia haberetur. Vtrumque aduersus immanem Petri Aurelij peruicaciam valide probatum.

SED veteres illos noni sæculi mortales, vt in his à maiorum disciplina ac moribus discessisse confiteor; ita ab aliis peccatis, in quæ postea Latini nostri inciderunt, longe abfuisse contendo, neque res, vt mihi quidem videtur, obscura est. Primò hanc chrismationem illi, quidem vna cum ipso baptismo, cuius erat confirmatio, quantum fieri

poterat coniungebant, Latini nunc à baptiſmo plane, penituſque ſeiunxerunt, ac diuiſerunt, velut ritum nihil ad eum pertinentem. Itaque apud hos Epiſcopus, etiam cum baptizat (quod tamen rariſſimum eſt) eum quem baptizat, nullus confirmat; ſed confirmationem (vt notum eſt) in aliud tempus reiicit, cum infans ad annos pubertatis peruenerit. Apud iſtos veteres contra, epiſcopus cuiuſcumque baptiſmo aderat, eũ extempore manus impoſitione & chriſmate confirmabat; quo fiebat vt plurimi in ſingulis parœciis confirmationem cum baptiſmo ſimul, & ſemel acciperent. Solenne enim erat & adultos catechumenos, & paruulos etiam fidelium liberos (niſi imminentis à morbo mortis neceſſitas aliter fieri cogeret) omnes duobus tantum anni temporibus baptizari Paſchate, & Pentecoſte. Quod in epiſcopali Eccleſia, niſi præſente epiſcopo, non fiebat. Cum ergo quos baptizari fas erat ij illuc ex ciuitate pęne omnes concurrerent, plurimi, quod dixi, vna cum baptiſmo chriſmatis confirmationem accipiebant. Qui vero in remotioribus parœciæ Eccleſiis, puta in vicis, & caſtellis, & pagis, à presbyteris ſolis baptizati & chriſmati erant, ij quamprimum ab epiſcopo confirmabantur vel ad ipſos ea de cauſa excurrente, vel certe ad eum ipſi venientes, aut ſi paruuli eſſent, delati. Quo hi pertinent temporum eorumdem canones, *Presbytero curandum* (inquit Aquiſgranenſis Synodus anno Domini 836.) *nequis ſine baptiſmo moriatur. Poſt acceptum autem ſacrum baptiſma ſine manus impoſitione epiſcopi non remaneat.* Item, *Vt omnes* (inquit Iſaac Lingonenſis) *maximam curam habeant, ne ſine confirmatione Epiſcopi quis vitam finiat, animaque periclitetur.* Ex his conſtat confirmationem epiſcopi iis temporibus vna cum baptiſmo vt plurimum coniunctam, vel certe quamminimo fieri potuit, ſpatio ab eo ſeiunctam fuiſſe; cum nunc ab illo ad hanc plurium annorum, minimum decem, aut duodecim, interuallum intercedere non modo liceat, ſed etiam neceſſe ſit. Secundò, Cum nono illo ſæculo nemo ſolo chriſmate ab Epiſcopo ſine manus impoſitione confirmaretur, hæc nunc apud Latinos fieri plane penituſque iamdudum deſiit. De noni ſæculi ritu & ex allatis Ordinis Romani, & pſeudo-Alcuini locis conſtat, & nos, quod ſatis eſt, ſupra diſputauimus. Tantum iis, quæ illic recitauimus, teſtimoniis hæc addi nunc poſſunt, quæ ex ſuperiori diſputatione liquet de manus impoſitione, non fictitia; ac vt ſic dicam, *putatiua*, ſoliuſque tituli ac nominis, ac denique *Aureliana*, ſed vera vereque dicta accipienda eſſe. Pſeudo-Alcuinus; *Cerei* (inquit) *illuminantur Eccleſiæ, ea videlicet cauſa, vt prius accipiant* (neophyti) *impoſitionem manus Epiſcopi, & ſic eos credamus illuminari Spiritu Sancto.* Sic verus Alcuinus [a] *Nouiſſime per impoſitionem manuum a ſummo ſacerdote ſeptiformis gratiæ Spiritum accipit;* quæ pæne totidem verbis & pſeudo-Alcuinus [b] in libris de officiis

Syn Aq. ſ. De mor. inf ord. c 5 T 2 Conc. Gall p. 581. Tit. 11. c 12. ex Capit. Anſeg l 6. c 81.

c. de Sabb S. T 10. Bibl. Patr p 200 d.

a ep ad Odu. in p 1151

b c. de ſabb. S.

ficiis

ficiis, & Rabanus [c] quoque habent. Amalarius Fortunatus [d]; *De illis, qui per negligentiam amittunt Episcopi præsentiam, & non suscipiunt manus impositionem, pensandum est ne forte in iustitia illa damnentur, in qua negligenter exercent iustitiam.* Magno Senonensis, & cæteri eiusdem prouinciæ episcopi ad Carolum Magnum Imperatorem (vt est apud Sirmondum [e] ex Corbeiensi codice manu scripto) *Peractis omnibus baptismi sacramentis, nouissime per manus impositionem à summo sacerdote septiformis gratia Spiritum accipiunt, vt corroborentur in fide recta per Spiritum Sanctum.* Theodulfus Aurelianensis [f], *Cur ab episcopo confirmetur* (baptizatus) *per manus impositionem. Item* [g]. *Denique sciendum est, quia sicut cætera baptismatis sacramenta per sacerdotes visibiliter fiunt, per Deum inuisibiliter consecrantur; ita nimirum & Spiritus Sancti gratia per impositionem manuum, & ministerium episcoporum fidelibus traditur.* Haimo Halberstatensis; [h] *Donum Spiritus Sancti datur in baptismate per impositionem manus Episcoporum.* Idem alibi, sed in eodem opere [i]; *per impositionem manuum plenissime creditur accipi donum Spiritus Sancti, quod post baptismum ad confirmationem vnitatis in Ecclesia à Pontificibus fieri solet.* Cum ergo manus impositionem illi noni sæculi Patres & factitarint, & vero vel præcipuam, vel certe necessariam huius confirmationis partem esse putarint; apparet Latinos qui ea carent, non modo à vetustiorum, sed ab horum quoque dogmate ac sententia plurimum abesse. Tertiò (quod præcipuum ac capitale est) confirmationis Episcopalis ritum Latini nunc quidem pro vero, proprie dicto, & à baptismo penitus distincto sacramento habent; illi vero noni sæculi Christiani pro sacro baptismi ritu, siue cærimonia censebant, æque ac vetustiores, omninoque ad baptismum ipsum pertinere putabant. Id vero primum ex eo demonstratur, quod de hac episcopali siue chrismatione, siue manus impositione nusquã fere nisi in iis locis ac capitibus agunt, in quibus ipsius baptismi ritus tradunt; vt videre est apud eos omnes auctores, qui de Ecclesiasticis officiis scripserunt; quique nuper à nobis allati sunt. Theodulfi librum *de Baptismi ordine* Hugonis Menardi, & Sirmondi beneficio habemus. Libelli caput, vt diximus, X V I I. de episcopali confirmatione totum est. Ille profecto vel stultus fuit, qui de baptismi ordine ac ritibus dicturum se professus, de re à suo argumento aliena temere & absque ratione garrit; vel (quod verum, & ex toto libro manifestum est) hunc quoque confirmationis ritum perinde vt alios, quos diligentissime enarrat, exorcismum, salem, sputum, vnctionem ex oleo, albarum vestium amictum, presbyterale chrisma, mysticum capitis velamen, ad baptismum pertinere, eiusque cærimoniam esse existimauit. Eadem est Alcuini ratio, qui Oduino, *vt is cognosceret rationabilem sacri baptismatis ordinem, nihilque prætermitteret, quod à sanctis Patribus sumptum est in illo officio,* de mini-

[c] l. 1. c. 30.
[d] l. 1. de offic. Eccl. c. 27.
[e] antirrh. 2. c. 7. p. 56.
[f] de ord bapt. tit. 17.
[g] Ibid.
[h] in epist. ad Hebr. c. 13. extr.
[i] Ibid. in c. 6. 2.
[k] oper Al. p. 1149. 1150. 1151.

de ministeriis totius officij breuiter scribere instituens,, in eo opusculo, tametsi breuissimo, episcopalem confirmationem nequaquam prætermisit. Quorsum, si ea nullius baptismi ritus, nullaque pars est? Sed & hoc sensisse illius sæculi Theologos inde perspicuum est, quod, vt supra Isidorus, sic ipsi quoque Christianorum sacramenta recensent. Rabanus; [l] *De Sacramentis autem, quæ in Ecclesia fiunt, oportet vt sequens sermo exponat, atque declaret ritum sacerdotalem. Sunt autem sacramenta baptismum & chrisma, corpus & sanguis.* Tum priorem huius argumenti partem exsecutus [m]. *Sed quia* (inquit) *de duobus sacramentis, id est baptismo & chrismate, iam quantū nobis Dominus dedit suprà disseruimus, superest, vt de reliquis duobus, id est corpore, & sanguine Domini, quantum Dominus annuerit, inuestigemus.* Hac illé. Vides, vt corpus & sanguinem duo sacramenta æque numeret, vt baptismum & chrisma. Ergo hæc non minus, quam illa, duos sed vnius proprie dicti mysterij ritus fuisse censuit. Mysterium autem illud vnum aliud esse non potest, quam baptisma late sumpto vocabulo pro totius initiationis sacramento, suis præter tinctionem ritibus constante. Tertiò, id quoque clarissime demonstratur iis Haimonis Halberstatensis verbis, quæ Aurelius [n] Primasij, vel incerti auctoris nomine citat (quæ enim Primasij nomine circumfertur Paulinæ ad Hebræos epistolæ expositio ea potius Haimonis est, vt eruditiss. Blondellus noster [o] obseruauit (Haimonis verba *gratiam*, quam Apostolus Hebræis à Domino precatur, explicantis hæc sunt [p]. *Gratia nomine debemus hic accipere fidem perfectam, &c. donum etiam Spiritus Sancti, quod datur in BAPTISMATE per impositionem manus episcoporum.* Hic Sirmondum Aurelius rogat, *an hinc sit exsculpturus manus impositionem etiam ad baptismi carimonias pertinere?* Quid sit facturus Sirmondus, nescio. Ego vero id ipsum, quod iste ait, hinc non quidem *exsculpo* (neque enim in re facili & per se fluente vel sculpere, vel scalpere necesse est) sed quod clarissime docet Haimo, haurio atque accipio. Quomodo enim quæso *Spiritum sanctum IN BAPTISMATE per episcopalem manus impositionem dari*, vere & ex animi sui sententia scribere potuit Haimo, si hanc manus impositionem, per quam eum *in baptismate dari* dicit, putauit à baptismo alienam? Si nullam baptismi partem esse, sed diuersum, *specie* ab eo (vt loquuntur) discrepans sacramentum existimauit? Certe si quid per aliquem ritum detur, quod in baptismo dari vere dici possit, eum ritum ad baptismum pertinere necesse est, eiusque partem esse. Neque enim tu credo, Aureli, dixeris quæ per Eucharistiæ esum nobis dantur ea nobis in baptismo per Eucharistiæ esum dari; vel quæ nobis in baptismo per lotionem ex aqua datur regeneratio, eam nobis in Eucharistia per lotionem ex aqua dari. Quam absurda sint ista, etiam pueri intelligunt. Ergo qui ad hoc-

[l] De inst. Cler. L. 1. c. 24. in.

[m] Ibid. c. 31. in.

[n] Orth. Part. 1. c. 6. p. 540.

[o] De epist. p. 72.

[p] in c. 13. ad Hebr.

ad hoc exemplum *Spiritum nobis in baptismate per manus impositionem dari* scribit Haimo, eum necesse est vel stultum ac delirum fuisse, vel certe putasse manus impositionem & baptismum non esse duo inter se diuersa sacramenta (vt sunt baptismus & Eucharistia) quod tu vis; sed quod ego contendo, vnum idemque esse sacramentum, cuius adeo episcopalis manus impositio aliqua pars sit vel essentialis (quod tu mecum æque negas) vel cærimonialis; quod hinc exsculpendum fuit. Vnde videre est, quo sensu Haimo alibi scripserit manum ab Episcopis *post baptismum* imponi. Nimirum baptismum eo loco non pro toto regenerationis suis omnibus ritibus constante sacramento; sed stricte & proprie (quod cæteri Patres sæpe faciunt) pro sola tinctione sumpsit. Aurelij vero ad superiorem Haimonis locum responsio mirabilis est: *Hac* (inquit) *tantum declarant veteres de sacramentis baptismi & confirmationis velut de vno sæpius locutos, quod vna peragi solerent, & alterum altero cumularetur & perficeretur.* At (inquam) baptismus & Eucharistia, & confirmatio vna quoque peragi olim solebant, vt eruditi omnes sciunt, & baptismus Eucharistia confirmabatur. Neque tamen de iis quisquam *velut de vno*, semel locutus reperitur. Vel vnum proferat Aurelius, qui de Eucharistia id dixerit, quod hic Haimo de baptismo; scilicet in Eucharistia vel regenerationem per lotionem, vel Spiritum Sanctum per manus impositionem dari. Ista vero tam immania sunt deliramenta, vt qui sic locutus fuerit eum non sanum esse hominem vel non sanus Orestes iuret. Non solent Aureli, qui sapiunt, de rebus natura & specie diuersis velut de vna loqui. Quod ergo te fatente, Patres de baptismo, & de illo confirmationis ritu; veluti de vno Sacramento loquuntur, id magnum & indubitabile argumentum est illos tinctionis, & confirmationis actus fuisse Patribus; non (quod tu nulla ratione vis) duo inter se specie distincta sacramenta, sed (quod nos volumus) vnius, eiusdemque sacramenti (nimirum bapti mi) diuersas partes; vnam *essentialem*, scilicet tinctionem; alteram *cærimonialem*, nempe manus impositionem; illam à Christo institutam; hanc ab Ecclesia additam. Idem quod Haimo, Rabanus quoque docet, si, quod putat Bellarminus*, is vere auctor est commentarij in Hieremiæ Lamentationes, qui vulgo Hieronymi nomine & inter eius opera circumfertur; *Christianum nomen* (inquit) *quo gloriabamur, & quod in sacro baptismate per sacri chrismatis vnctionem suscepimus*; & paulò ante de Christiano, sed peccatore loquens, ait eum *polluere honorem regni, & principatum eius, quem* (inquit) *habuit in perceptione baptismatis, & sacri vnctione chrismatis.* Sed quid opus est argumentis, vt hoc probemus? Ipse ecce Patres ita se sensisse diserte testantur. Dic enim nobis sodes, quæ sint illa *baptismatis sacramenta*, quæ non modo Beda (quod supra recitauimus) sed alij etiam scripto-

in Hebr. 6.

vbi sup.

*De Script. Eccl. in Hier.

T. 5. Hier. fol. 159. F.

Ibid. fol. 1, 8. L

res octaui sæculi præcipitis, & noni ineuntis, imo & adulti memorant? Ordo Romanus, vbi præfatur in symbolum, *Dilectissimi nobis* (inquit) *accepturi sacramenta baptismatis, & in nouam creaturam S. Spiritus procreandi.* Magno, Senonensis Archiepiscopus, *Peractis omnibus baptismatis sacramentis.* Cum baptismi nonnisi vnum vel sit, vel esse possit proprie dictum sacramentum, effugi non potest, quin isti *baptismi sacramenta* vocent eos ritus, quibus constat solennis baptismi administratio; cuius cum constet tinctionem vnum esse, eundemque simplicissimum ritum (qui quidem sit essentialis) & illud præterea necessario confitendum est alios vnà cum proprie dicto baptismo, siue ante, siue post ipsam tinctionem celebrari solitos ritus his verbis à Patribus intelligi, & illo *sacramentorum baptismi* nomine comprehendi. Atqui & chrismationem, & manus impositionem vna cum baptismo peragi solitas & ipse nuper Aurelius affirmabat, & clarum est nunquã hos duos ritus à baptismo, nisi ineluctabili aliqua necessitate (id est ministri inopia) diuulsos, aut seiunctos fuisse. Ergo inquã & hos duos actus Patres supra memorati inter baptismi sacramenta, id est sacras cærimonias, censebant. Ita accipienda sunt illa Alcuini verba de baptizato in epistola ad Oduinum, *Nouissime per impositionem manuum à summo sacerdote septiformis gratiæ Spiritum accipit*; & hæc Magnonis similia; *Peractis omnibus* (id est cæteris omnibus) *baptismi sacramentis nouissime per manus impositionem à summo sacerdote septiformis gratiæ Spiritum accipiunt*; baptizati scilicet. Intelligunt ex omnibus ritibus, quibus baptismalis initiatio peragebatur, *nouissimum* siue vltimum fuisse illam manus impositionem cum chrismatione episcopali coniunctam. Nam si de omnibus intelligas non proprie baptismalibus, sed simpliciter iis, quæ eodem illo tempore suscipiebant baptizati horum non manus impositio, eique adnexa chrismatio, sed Eucharistia nouissimum erat; quæ quoties aderat Episcopus, non ante, sed post manum ab eo impositam baptizatis tradebatur; vt supra ex Ordine Romano patuit. Sed nequid tamen cauillari possit Aurelius, ecce disertissimum Theodulfi testimonium; *Sicut CÆTERA* (inquit) *baptismatis sacramenta per sacerdotes visibiliter fiunt, per Deum inuisibiliter consecrantur; ita nimirum & Spiritus Sancti gratia per impositionem manuum, & ministerium episcoporum fidelibus traditur.* Manus impositionem baptismatis sacramentis clare accenset, atque in iis aperte includit, dum vt *cætera*, ita & *hoc* peragi ait, quod falso; & inepte, vt omnes vident, dictum esset, nisi & *hoc* ex illis cæteris, quæ dicit, vnum esset. Eodem modo ac sensu capienda sunt, quæ Prudentius Tricassinus Episcopus *baptismatis sacramenta mysteria*, & alibi *baptismatis sacramenta* in opere contra Scotum Erigenam memorat. Postremò Patres illos Episcopalem vnctionem pro baptismi cærimonia habuisse ex eo

T. 10. Bibl. Patr p. 41. b.

De Ord bapt. c 17.

c. 4. p. 161 & c. 16. p. 481.

ex eo quoque intelligitur, quod nunc est quarto loco obseruandum, nempe eos, æque ac Bedam supra, hanc ab episcopo factam chrismationem eandem cum presbyterali censuisse. Cum enim presbyteralem ipsi etiam aduersarij baptismi cærimoniam & esse & semper fuisse confiteantur; episcopalem qui cum presbyterali eandem putarunt Patres, alio loco, numero, atque ordine habere non potuerunt.

CAPVT XIV.

Quartum noni sæculi ab hodierno Latinorum instituto discrimen; quod illius memoriæ Patres vnctionem episcopalem eandem esse putarunt cum presbyterali. Quomodo accipienda sint, quæ de vi huius ritus dicunt.

IV. ILlos autem Patres ministratam ab episcopo chrismationem eandem cum presbyterali censuisse multifariam demonstratur. Ac primò quidem inde, quod hac, id est presbyterali *confirmatos* quoque fuisse baptizatos cum Patribus Barcinonensibus statuebant, eamq; qui suscepisset *confirmationem* accepisse credebant. Res clara est ex Valafrido Strabone; *Syluester*(inquit)*instituit, vt presbyter baptizatum chrismate liniat propter occasionem transitus mortis. Quod si a diacono, vel quolibet alio homine baptizatus casu ante* CONFIRMATIONEM *trãsierit; credendum non est perire propter hoc. Ante confirmationem transire* non alios dicit, quam qui à diacono, vel *quolibet alio homine* (id est laico) baptizati mortui fuerint ab Episcopo non consignati. Inter istos non censet eos, qui à presbytero baptizati, adeoque & vncti erant. Ergo hos quidem *sine confirmatione transisse* non putauit; quod falsum esset nisi & presbyteralis vnctio confirmatio fuisset. Hanc igitur, *confirmationem* ipsam quoq; fuisse cum Barcinonensi Synodo sentiebat Valafridus; eandemque adeo cum episcopali chrismatione, cuius hunc proprium & essentialem, ac (vt scholæ loquuntur) specificum characterem esse Latini volunt, quod *confirmet*, & *confirmatio sit*.. Secundò, Idem ex eo quoque probatur, quod & hic Valafridus, & Amalarius, & Rabanus tradunt (quos & alij posterioribus temporibus secuti sunt) præceptam, vt illi opinantur, à Syluestro presbyteris chrismationem ideo esse, nequis sine confirmatione moreretur. Rabanus; *Legimus & in gestis Patrum quod Syluester Papa in Ecclesia Romana constituerit, vt sicut potestas & priuilegium apud solum episcopum constat, quod sacrum chrisma ipse*

De reb. Eccl. c. 26.

De inst. cler. l. 1. c. 28.

ma ipse conficiat, & baptizatum per manus impositionem cum ipso chrismate consignet propter hereticam suasionem, ita presbyter eodem chrismate liniat baptizatum leuatum ex aqua propter occasionem transitus mortis, quia scriptum est in Apostolo; Vos autem fratres, in carne non estis, sed in spiritu, &c. *Ac deinde profecto patet, quia quicumque non est Christi, regni sui particeps fieri nequit. Ideoque necessarium est, vt statim succurratur baptizato, cum chrismatis vnctione, vt Spiritus Sancti participationem accipiens alienus à Christo non existat.* Hæc ille; quibus cæteri, vt dixi, succinunt. Episcopo id præcipui concedit, vt chrisma & conficiat, & *per manus impositionem* (id est non, vt presbyter, sine ea) tradat, cæterum chrismationem vtriusque eandem, eademque vi præditam docet. Nam & baptizato succurri ait presbyterali vnctione, non autem succurritur nisi eadem sit eius, quæ episcopalis, vis & ratio. Sed & disserte ait per eam *Spiritus participationem*, & *Christum* haberi; quo nescio quid episcopali vnctioni maius possit tribui. Tertiò, Idem multo etiam clarius apparet ex ipsa Patrum illorum praxi, & ritualibus Ecclesiæ illius sæculi libris. Nam ipsum primò chrisma vnum, idemque & vna eademque benedictione consecratum est, quo tam presbyteri quam episcopi chrismant (quod & Latini etiam nunc, tametsi illi quidem mutato dogmate perperam & absurde, retinent.) Atqui si diuersæ essent vnctiones, diuersam quoque ipsam esse materiam, saltem diuersa benedictione consecrari decebat; vt ex aliorum sacramentorum siue rituum exemplo patet. Deinde ipsæ orationes, quibus chrisma conficientes in Ordine Romano vtuntur id ipsum docent. Deum enim precantur, *vt QVICVMQVE exterius perunctus fuerit, ita interius liniatur.* Item, *vt chrisma fiat OMNIBVS perunctis propitiatio, & custodia salutaris in secula seculorum;* denique *vt fiat OMNIBVS qui ex eo vngendi sunt, in adoptionem filiorum per Spiritum Sanctum.* Iam *ex chrismate vngi & perungi* etiã eos qui à presbytero in baptismate chrismantur, nemo dubitat. Ergo & eos ipsos quoque *interius liniri, propitiationem, & custodiam salutarem in æternum, & adoptionem* postremo *filiorum per Spiritum Sanctum consequi*, & volebant illi Patres, & intelligebant, & ita fieri credebant; si nullus quidem oppositus esset à suscipientibus obex. Cum ergo his contineatur summum episcopali chrismatione designatum effectum, necesse est presbyteralem, cui id ipsum tribuebant illi Patres, cum episcopali ex eorum iudicio atque sententia eandem fuisse. Neque vero est, quod obiicias episcopalem vnctionem certam quandam formam habuisse, non habuisse presbyteralem. Suam tam huic, quam illi fuisse patet: & quidem si non verborum, sed rerum habeatur ratio, eandem Episcopus consignans aiebat, *Confirmo te in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti.* Presbyter vero quid? *Deus omnipotens Pater Domini nostri Iesu Christi, qui te regenera-*

generauit ex aqua & Spiritu Sancto, quique tibi dedit remissionem omnium peccatorum, ipse te linit chrismate salutis in Christo Iesu Domino nostro in vitam æternam. Hæc illis adeo non sunt deteriota, vt etiam maiora & augustiora videantur, nisi forte quis putet maius esse ab homine, quam *à Deo Christi Patre lini*, vel minus esse lini *chrismate salutis in Christo in vitam æternam*, quam *confirmari in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti.* Res vt apparet, vtrobique eadem; verba in presbyterali formula aliquanto magnificentiora. Si vero actus ipsius formam respicias, eadem in vtraque chrismatione fuit. Vterque enim baptizatum consignabat; hoc est cruce ex chrismate facta signabat. Id vnum intererat, quod presbyter verticem; episcopus frontem chrismabat. Sed in re nullum hoc, si bene putes, discrimen fuit. Nam frontis, quod diximus, vnctio ad sacerdotium; verticis, ad regnum pertinebat. Iam regni si non maior & honoratior, certe non minor est, quam sacerdotij dignitas. Quinimo hoc quidem in negotio, vtraque eadem est; & vna cum altera indiuulso nexu in Christo cohæret, in quo (vt omnes fatentur) nemo mystice rex, qui non & sacerdos, nemo sacerdos, qui non & rex quoque sit. Nihil ergo in tota episcopalis vnctionis siue materia, siue forma apud veteres illos erat, quo aliam ab ipsa fuisse presbyteralem coniicias; nihil quod non arguat eandem fuisse. Fateor Amalarium quærere, an sine episcopali manus impositione possit neophytus regnum cœlorum possidere. Sed præterquam quod ea de re neque Valafridus, neque Eliberitani, quos laudat, Patres, neque alij olim, neque vlli nunc Theologi dubitant; clarum est ipsum Amalarium, siquidem ei, qui episcopali confirmatione caret, periculi esse putauit, id omne ipsius hominis negligentiæ, non rei, qua caret, necessitati imputare. *De illis, qui per* NEGLIGENTIAM (inquit) *amittunt episcopi præsentiam, & non suscipiunt manus impositionem, pensandum est,* &c. Cæterum non dissimulat rem ipsam, si absit negligentia, satis esse. *Etiam verba S. Syluestri* (inquit) *qui ob remedium difficultatis episcopum consequendi ante exitum animæ, iussit vt liniretur neophytus à presbytero chrismate salutis in vitam æternam, sic sonant quasi possit recipi in regno cælorum sine impositione manus episcopalis.* Postremo presbyteri vnctionem eandem cum episcopali Patres illos censuisse ex iis discimus, quæ de vtriusque officio & vsu tradunt. De presbyterali sic docent, *Baptizatorum capita chrismate linuntur* (inquit Theodulfus) *vt in regno & sacerdotio Ecclesiæ delibuti, & Christiani nominis prærogatiuam accipiant, & eius membra, qui eos redemit, & eorum caput est, effici valeant.* Rabanus; *Baptizatus signatur in cerebro a presbytero cum sacro chrismate, sequente simul & oratione, vt regni Christi particeps fiat, & à Christo Christianus possit vocari.* Pseudo-Alcuinus; *Tunc sacro chrismate caput perungitur, & mysticè tegitur velamine, vt intelligat se diadema regni, & sa-*

l. 1. de offic. Eccl. c. 27.

De ord. bapt. c. 11. extr.

De inst. cler. l. 1. c. 28.

l. de offic. diu. c. de Sabb. S. Pasch.

cerdotij dignitatem portare, iuxta Apostolum; Vos estis genus electum, regale sacerdotium. Atqui vetustiores omnes Patres Tertullianus, Cyprianus, Cyrillus, Augustinus, & cæteri hunc quoque suæ chrismationis (quam aduersarij episcopalem fuisse volunt) vsum ac finem fuisse docent. Ergo hos quoque necesse est fateri paria de episcopali vnctione sensisse, nisi eos à maiorum doctrina hac in parte defecisse (quod nemo dixit) existimemus. Fateor eos Spiritus Sancti gratiam, & quidem septiformem, episcopali confirmationi plurimum tribuere solere; vt ex superioribus eorum testimoniis patet. Sed hæc verborum, non rerum diuersitas est. Nam Christi membrum, vnctumque & mysticum in eo sacerdotem ac regem fieri (quod à presbytero chrismatis tribuitur) id inquam nihil aliud est, quam illam Spiritus gratiam accipere (quæ ab episcopo chrismatis datur.) Id vnum inter ista discrimen est, quod illud proprium atque (vt loquuntur) *adæquatum* effectum; hoc proximam & continentem causam *formaliter* (quod dici in scholis solet) significat. Res vero ipsa sic vna est. vt nemo, nisi qui illam Spiritus gratiam accipiat, sacerdotij, regnique in Christo mystici particeps fiat, neque illam quisquam suscipiat, quin hanc eo ipso dignitatem in Christo consequatur. Itaque si (quod illi Patres statuunt) per chrismationem presbyteralem regnum & sacerdotium Christi fiunt neophyti, necesse est per eandem Spiritum quoque Sanctum dari, sine quo scilicet nemo illius dignitatis compos est. Et vicissim si stat, quod iidem dicunt, Spiritus Sancti gratiam per confirmationem episcopalem dari, itidem quoque necesse est per eam sacerdotium & regnum mysticum conferri; quo scilicet carere non potest qui illam diuini Spiritus gratiam habet. Itaque ex his liquet, verbis licet diuersis, gratiam tamen reuera eandem à Patribus significari. Sed & ipsi passim Spiritum Sanctum dari etiam per presbyteralem vnctionem docent, vt Rabanus, qui ad eam refert *Spiritus Sancti super neophytum descensionem ad habitationem Deo consecrandam*, & mox hominem bis eodem chrismate *ad accipiendum Spiritum Sanctum* vngi dicit. Item alibi; *Statim succurri baptizato cum chrismatis vnctione, vt Spiritus Sancti participationem accipiens alienus à Christo non existat*, Ibidem paulò ante id docuerat; *Bene quidem baptismo continuatur chrismatis vnctio, quia Spiritus Sanctus, qui per illud chrisma suæ virtutis admixtione sanctificat credentes, baptizato Iesu statim super illum descendit in columbæ specie; cuius videlicet typum præferebat columba illa, quæ in diluuio ad arcam reportauit ramum oliuæ virentibus foliis; significans vtique quod Spiritus Sanctus per chrismatis vnctionem in baptismate virorem confert fidelibus cælestis gratiæ.* Ex his ergo conclusum esto eandem istis noni sæculi Theologis cum episcopali vnctione fuisse presbyterorum chrismationem. Vnum est, quod obiici possit, ita loquutos esse istos de huius vnctionis vi, & efficacia, vt eam

De inst. cler. li. 1. c. 30.

Id. ibid. c. 28. c

Ibid a. b.

videan-

videantur pro vero sacramento habuisse. Sed primò hæc obiectio, siquid efficeret, ipsam quoque presbyteralem vnctionem vere sacramentum esse concluderet; de qua, vt patet, non minus magnifice, quam de episcopali, locuti esse deprehenduntur. Aduersarios ergo, qui verticis vnctionem cerimoniam semper fuisse volunt, fateri nobiscum necesse est nullam esse huius obiectionis vim. Itaque quod ex Græcorum Euchologio, & aliis paria obiectantibus supra respondimus, id ipsum nunc quoque respondemus; ista de huius ritus vi, atque efficacia Patrum dicta symbolice esse accipienda, atque ad id referenda, quod siue chrismatio, siue manus impositio, non quidem ipsæ vi sua efficiunt, sed effici tamen in nobis Christi manu, & instituto ab eo baptismi sacramento significant. Quò nos ipsi interdum Patres ducunt. Pseudo-Alcuinus paulò ante allatus; *Tunc sacro chrismate caput perungitur, & mystico tegitur velamine, vt INTELLIGAT se diadema regni, & sacerdotij dignitatem portare.* Rabanus de vtraque vnctione in locis supra indicatis; *Signatur* (inquit) *baptizatus tum chrismate per sacerdotem in capitis summitate; per Pontificem verò in fronte; vt priori vnctione SIGNIFICETVR Spiritus Sancti super ipsum descensio ad habitationem Deo consecrandam; in secunda quoque, vt eiusdem Spiritus Sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & virtutis venire in hominem DECLARETVR.* Dicit his ritibus *significari & declarari* accepta à neophytis Spiritus dona. Consimili verbô in eadem re vsus est auctor sermonis tertij *de baptismi ritibus* à Sirmondo cum quadraginta Augustinianis in appendice publicatus; vbi de chrismate loquens; *per quod* (inquit) *ostenditur baptizatis regalem, & sacerdotalem conferri à Domino dignitatem.* Eodem sensu accipienda sunt Rathramni Corbeiensis verba, qui nono & ipse sæculo vixit, *Constat Spiritus Sancti gratiam per vnctionem frontis ex chrismate ab episcopo donari.* Dixit *donari*, pro *donatam* in baptismo, cuius ille ritus appendix & cærimonia est, intelligi, significari, vel ostendi. Id docet sequens eiusdem locus; *Ecclesiastici viri* (inquit) *statuerunt, vt frontes baptizatorum non à presbyteris, sed ab Episcopis chrismate Sancto linirentur, vt per eos Spiritus Sancti gratia conferretur.* Dicit ab Ecclesiasticis viris id fuisse statutum; Non ergo ab ipso Domino est. Atqui non ab alio, quam ab ipso Domino instituti ritus eam vim habent, vt Spiritum Sanctum conferant. Quod ergo huic ab Ecclesia constituto ritui id tribuit, vt Spiritus gratiam conferat, id omnino ita intelligendum est, vt gratiam eo non tam dari, quam datam significari velit.

de Offic. diu. c. de Sabb. S.

l. 1 de instit. cler. c. 30.

l. 4. adu. oppolit. Græc.

Ibid.

Sunt & alia nonnulla eorundem temporum; sed quæ ad hanc illustrandam controuersiam non multum conferre possunt. Qualis est illa Caroli Magni lex in admonitione ad presbyteros anno Domini 804. *Vt nullus presbyter nec Diaconus, nec clericus chrisma alicui dare*

Tom. 2. Conc. Gall. p. 238.

præsumat pro aliqua necessitate. Quod si hoc fecerit, degradetur. Caroli legem firmat & illustrat Arelatensis anno Domini 813. editus canon; *Vt presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel cuiuslibet rei dare præsumant. Genus enim sacramenti est, & non ab alijs, quam à sacerdotibus contingi debet. Quod si fecerint honore priuentur.* Magis ad rem pertinet canon Parisiensium Patrum anno Domini 829. qui præfati Episcopos Apostolorum, chorepiscopos septuaginta discipulorum locum tenere; *Cùm hæc ita se habeant* (inquiunt) *emersit quidam reprehensibilis, & valde iam inolitus vsus: eo quod quidam chorepiscopi vltra modum suum progredientes, & donum Sancti Spiritûs per manuum impositionem tradant, & alia quæque, quæ solis Pontificibus debentur, contra fas peragant; præsertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum speciem in Ecclesia gerunt, legatur donum Sancti Spiritus per manus impositionem tradidisse.* Tum loca ex Actor. 19. & 8. de Apostolicâ manus impositione recitant, vt probent episcopalis officij esse manus imponere. Quæ argumentatio quam sit futilis supra ad Innocentium ea ad eandem rem vtentem demonstrauimus. Sed ex hoc Parisiensi canone notandum est etiam anno Domini 829. chorepiscopos in Gallia *manus imposuisse*: multoque adeo magis frontem signasse (hoc enim multo, quam illud serius, presbyteris ereptum esse patet ex superioribus) eumque *vsum valde tum inolitum apud nos fuisse.* Nimirum chorepiscopi, qui inter presbyteros singulari quodam iure ac loco erant, & velut minores quidam, ac rusticani episcopi, ægrius quam reliqui presbyteri, in quorum ordinem iampridem erant redacti, dimittebant illum confirmationis ex manus impositione, & frontis chrismatione constantem ritum. Hos coërceri necesse fuit auctoritate Synodali; quo spectat hic canon.

Conc. Arel. 6. c. 18. Ibid. p. 271.

Conc. Paris. 6. c. 27. Ibid. p. 902.

Capvt XV.

Expenduntur, & ad noni sæculi vsum referuntur loca epistolarum, quæ Ioanni III. Damaso, Eusebio, Melchiadi, Clementi, Vrbano, & Fabiano, priscis vrbis episcopis, à nequissimo impostore circa noni sæculi initia affictæ sunt.

Ad hæc tempora pertinent vetustissimis Romæ episcopis affictæ epistolæ, quæ in Isidori Mercatoris collectione exstant, neque alibi vsquam ante eam reperiuntur; tametsi ij, quorum nomina præscripta habent, viri multis ante Mercatorem sæculis vixerint. Nam nulla

nulla istarum epistolarum in omni Christiana antiquitate mentio ante annum Domini 830. inuenitur; Qui post id tempus vixerunt Ecclesiastici scriptores paulatim eos memorauerunt; donec collecta tandem auctoritate innotescere, ac vltimo pro veris & genuinis haberi in postremorū sæculorum fæce cœperunt; vt est fuse ab eruditissimo Blondello nostro in proprió eá de re opere demonstratum. Huc accedit, quod ex hac ipsâ Parisiensi Synodô conficta, atque consarcinata Ioannis III. nomine vna ex illis epistolis, arguit opus post annum Domini 829. quô habita est Synodus, confectum fuisse. Sed & ad huius noui sæculi mores, ritusque, ac dogmata ea ferè omnia congruunt, quæ in epistolis illis habentur; paucis exceptis, quæ impostor vel de industriâ vt personis, quas assumpsit, seruiret, vel ex priuatâ siue ignorantiâ; siue peruersitate, operi identidem aspersit. In hunc ergo locum, his rationibus adducti, conii cienda existimauimus quæcumque in illis Epistolis ad nostram hanc disputationem pertinent. Tametsi enim diuersissimorum hominum nomina mentiantur, sunt tamen omnia vnius, eiusdemque auctoris; sacerrimi nescio cuius impostoris, qui nequior, an stultior fuerit, in incertô habeo, Eadem vbique & sensuum ineptia, & sermonis spurcities, eadem vox, gestus, atque habitus, idem eundem sub diuersis personis latere artificem produnt.

De epist pritt. Pont. Proleg. c. 5. 6. 15. 17.

Is itaque, vt hinc incipiam, cùm suis temporibus videret Chorepiscopis interdictam confirmationis administrationem vnà cum cæteris, quæ Episcoporum propria censebantur, dignam rem existimauit, quam effictis vetustiorum vrbis Episcoporum decretis & quidem pluribus firmaret, tresque in suam scenam induxit personatos Pontifices, qui miseros chorepiscopos indignis modis exagitarent, Damasum, Leonem, & Ioannem III. Sed huic Ioanni furax cornicula Parisiensis, vt dixi, Synodi (annis post Ioannem 256. habitæ) verba impudentissimè, atque ineptissimè commodauit. Sic enim Ioannem loqui facit; *Perlatum est ad sedem Apostolicam emersisse, &c. reprehensibilem, atque oppidò insolitum vsum, eò quod quidam Chorepiscopi, &c. vltrà modum suum progredientes, donum Sancti Spiritus per impositionem manuum tradant, & alia quæ solum Pontificibus debentur, contrà fas peragant*: & cætera plane eadem, quæ in Parisiensi canone; nisi quod Actuum Apostolicorum descripta à Synodo loca, hic noster citare & indicare satis habuit. Tum ista ex eadem Synodo continenter subiicit: *In Concilio verò Cæsariensi ita de Chorepiscopis habetur scriptum; Chorepiscopi quoque ad exemplum & formam septuaginta videntur esse; vt conministri autem propter studium quod erga pauperes exhibent honorantur.* Is autem canon est non, (vt & Synodus Parisiensis & ex ea impostor habent) *Cæsariensis*, sed *Neocæsariensis* Concilij decimustertius. Reliqua impostoris describere nihil necesse est; in quibus futilem illum Patrum

Ioan 3. p eist. vnica.

Parisiensium ratiocinationem ineptissimè euoluit, vel vt veriùs dicam, conuoluit; quâ solius Episcopi esse manus neophytis imponere ex eô perperam concluditur, quod Apostoli Samaritanis à Philippô baptizatis manus imposuisse in Actis leguntur.

Eadem agit ex pari furfure ab eodem agyrtâ effictus Pseudo-Leo. Nam vt Pseudo-Ioannis ex Parisiensi Synodo, ita &. Pseudo-Leonis decretum ex Hispalensi secundo Concilio crassus impostor consarcinauit, annis post veri Leonis mortem 159. habito. *A multis* (inquit) *lacrymabili vultu relatum est nobis, quod quidam Germaniarum, ac Galliarum vrbium episcopi frequenter chorepiscopos, (qui iuxta canones Neocæsarienses, siue secundum aliorum decreta Patrum ijdem sunt, qui & presbyteri) vel presbyteros declinarent, qui absente Pontifice altaria erigerent, basilicasque consecrarent. Quod quidem non est mirum id præcepisse viros Ecclesiastica disciplina ignaros, quod est canonicæ regulæ contrarium, & statim à sæculari militiâ in sacerdotale ministerium delegatos, atque promotos. Ergo ne vltrà talis à vobis licentia vsurpetur; communi sententiâ statuendum oportuit; scientes, quia sicut chorepiscopo, vel presbytero illicita consecratio est altaris, ita & constitutio*; & cætera, eadem cum iis, quæ suprà locô suo ex Hispalensi Synodô exhibuimus; si pauca quædam leuiter ab impostore interpolata exceperis: quale est, quod cum Patres Hispalenses presbyteros solos nominent, iste *chorepiscopos* semper addit; & suam illam de septuaginta discipulis rationem infulcit de quibus nullum est apud Synodum Hispalensem verbum. Denique cum Synodus dixisset simpliciter *quædam Episcoporum ministeria nouellis & Ecclesiasticis regulis presbyteris fuisse prohibita*;. male feriatus simius de suô hoc insuper adiecit, *quædam & auctoritate veteris legis* esse prohibita. Hoc ergo ille cum cæteris quoque ex ea Synodo posuit, *presbyteris non licere per impositionem manus fidelibus baptizandis*, * *vel conuersis ex hæresi Paracletum Spiritum Sanctum tradere, vel chrisma cõficere, vel chrismate baptizatorum frontes signare.* De his satis ad ipsam, vnde ea desumpta sunt, Synodum diximus; nihil vt necesse sit diutius in iis immorari.

Leo ep 88. ad vniu. Germ. Episc.

* Baptizatis Hisp. Syn. 2.

Sed & apud hunc impostorem eadem quæ Pseudo-Ioannes loquitur etiam in verbosissimâ de Chorepiscopis epistola Pseudo-Damasus; *Quod autem* (inquit) *solis Apostolis, eorumque successoribus proprij sit officij tradere Spiritum Sanctum, liber Actuum Apostolorum docet; præsertim cum nullus ex septuaginta discipulis; quorum isti* (chorepiscopi) *in Ecclesia speciem gerunt, legatur donum Sancti Spiritus per manus impositionem tradidisse.* Hæc totidem verbis in Parisiensi sexta Synodo cap. 27. habentur; verborum tantùm ordinem mutauit impostor. Tum ista sequuntur; *Hæc ergo quia omni carent ratione nullus deinceps vsurpet, aut consentiat sacerdotum, qui noluerit à nostrô sacerdotali collegiô separari.*

ep Dam. 5.

apud Blond, p. 556.

Denique impostori adeò cordi hæc res fuit, vt eandem his quoque verbis à suo pseudo-Eusebio affirmari voluerit; *Manus impositionis sacramentum* (inquit) *magna veneratione tenendum est; quod ab aliis perfici non potest, nisi a summis sacerdotibus. Nec tempore Apostolorum ab aliis, quàm ab ipsis Apostolis legitur, aut scitur peractum esse; neque ab aliis, sicut iam dictum est, quam ab illis, qui eorum locum tenent, vnquàm perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum; nec inter Ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta.* Hæc inequissimi de nonô sæculô impostoris Pontifices laruati de *manus impositione* decernunt; quæ fateor, eô quô ipse viuebat tempore in Ecclesiâ Occidentali valuisse; vt ex veris illiusmemoriæ scriptoribus patuit, qui omnes huius ritus & chrismationis cum eô coniunctæ administrationem soli s Episcopis ex Romanô more vindicant; eundem fuisse superiorum temporum (hoc est sæculi quarti ineuntis, quô vixit Eusebius) vsum nego. Nam suprà ex Eliberitanis canonibus demonstratum est, anno Domini 305. etiam presbyteros manus neophytis imposuisse, & eundem morem tertiô quoque sæculo viguisse ex Cypriano probabile est; vt ostendimus. Quod verò garrit de temporibus Apostolorum, id quam nullam vim habeat, satis ex superioribus patet. Denique quod ministratam à presbyteris confirmationem irritam esse pronuntiat, id neque Toletanis neque Arausicanis Patribus, neque ipsi Gregorio vrbico Episcopo placuisse liquet; qui chrismationem, confirmationis partem à presbyteris factitari concesserunt. Itaque apparet istum sui sæculi leges superiorum temporum Episcopis temerè, ac stultè vel fortasse etiam improbè ac dolô malô affinxisse. Denique ex vltimô huius scriptoris testimonio probationem eam habes, quam requirit à Sirmondô Aurelius; Cùm enim ille * scripsisset *manus impositionem sacramentum impositionis manuum* dici, respondit Aurelius † *id probatum, non dictum oportuisse; Sacramenti enim nomen chrismati passim dare Patres Latinos; manus impositioni, quod ipse meminisset, nunquam.* Mirum est tantum antiquarium non fuisse huius scriptoris recordatum, quem à suis in deliciis haberi, & inter vetustissimos orbis Christiani Papas locari; & quidem ab ipsô Bellarminô inter eos Pontifices Romanos, quorum in hac caussâ testimonia adduxit, quintô locô appellatum non nescit. Ego quidem eos confiteor grauissimè errare; sed illud tamen concedo, quod negari non potest, istum, quisquis de cæterô sit, antè nonum sæculum adultum vixisse, & ex sui sæculi vsu de rebus Ecclesiasticis locutum esse. Cùm itaque iste & sæculi noni homo & in Ecclesiâ Romanâ diu imò etiam hodie pro Eusebio Pontifice vrbicô habitus scriptor disertè hîc dixerit *manus impositionis sacramentum magnâ veneratione tenendum esse*; cumque alter eiusdem commatis Pontifex Melchiades itidem quæsitum à se fuisse

Euseb. epi. 3. ad Episc Campan. extrem. Biond p. 410.

* Sirm. Antithet 2 p. 10.

† P Aurel. Orthod. c 6. extr. p. 17.

Bell. l. 2. De Confirm. c 2. §. Quintus.

fuisse testetur *vtrum maius esset Sacramentum manus impositio episcoporum, aut baptismus*; cumque ipse id quærentibus ita respondeat, *Scitote* (inquit) *vtrumque magnum esse sacramentum*; & mox, *coniuncta sunt hæc duo Sacramenta*; non video quî excusari possit Aurelij vel memoria, quæ ista tam obuia ei non suggessit, vel temeritas, qui rem notissimam, & quæ pro Papali oraculô apud suos iampridem habetur, probari velut obscuram aliqnam & incertam opinationem à Sirmondô iusserit. Mirum verò esset, si veteres Latini *sacramenti* vocabulum, quod, vt alibi obseruauimus, cuivis in sacris vsurpato ritui, etiam non admodum vel vtili, vel venerando, tam liberaliter tribuunt, *manus impositioni*, quæ tantoperè ab illis commendatur, negarent.

Sed ad nostrum illum histrionem redeamus; apud quem eandem quoque cum superioribus cantilenam coceyssat ab eo fictus & instructus & ornatus & pseudo-Melchiades; *De his verò* (inquit) *super quibus rogitastis vos informari, id est vtrum maius esset sacramentum manus impositio Episcoporum, aut baptismus; scitote vtrumque magnum esse sacramentum. Et sicut vnum à maioribus fit, id est à summis Pontificibus; quod à minoribus perfici non potest; ita maiori veneratione venerandum & tenendum est. Sed ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta, vt ab inuicem, nisi morte præueniente, nullatenus possint segregari, & vnum sine alterô rite perfici non potest. Vndè scriptum est*, In diebus illis (dicit Dominus) effundā de Spiritu meô super omnem carnem. *Aduertamus summas diuitias bonitatis Dei, Quod in cōfirmandis neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus S. descensio in credentium populos donauit vniuersis*, & cætera, quæ nihil necesse est describere, quod exceptis aliquot pauculis ab impostore interpolatis voculis, omnia planè eadem sint cum iis quæ supra ex Eucheriô, siue Hilariô Arelatensi recitauimus. Hic enim perpetuus est istius impostoris mos, vt sua ex malè consutis Patrum vetustiorum centonibus contexat, ac conficiat. Ita nuper Parisiensem & Hispalensem Synodos; nunc Eucherium compilat. Sed in nullô fere, quàm in hoc, fuit impudentior; cuius non vnum, aut alterum versiculum, sed pagellas totas furatus est. Sed de Eucherianis quidem abundè supra diximus. Nunc quæ sunt in hoc loco impostoris propria videamus. Illud quidem quod ponit *manus impositionem à summis Pontificibus* (id est ab Episcopis) *fieri*; *à minoribus* (id est à presbyteris) *perfici non posse*; quod item statuit) *baptismum & manus impositionem coniuncta esse, nec nisi morte præueniente ab inuicem segregari posse*; illa, inquam, cum cæteris sui, id est noni sæculi hominibus communia habet; qui (vt supra docuimus) & manus impositionem vna cum chrismatione adnexa solis episcopis concedebant, & eam vnius eiusdemque cum lotione, siue tinctione mysterij partem esse censebant, nimirum regenerationis Christianę, siue baptismi latius pro toto illo sacramento accepti

accepti. Fuit & hoc huius cum aliis commune, quod *vnum ex his duobus sine altero rite perfici* negat. Nam & manus impositionem sine baptismo, siue tinctione præcedente nullũ habuisse locum constat, & baptismũ ipsum, nisi ad eũ manus impositio accederet, quod ritu ad eius ornamentum, ac confirmationem instituto careret pro *perfecto*, (id est rite, & ex Ecclesiæ more facto) ac, vt Ordo Romanus loquitur, *legitimo*, suisque omnibus numeris plane absoluto non habebant. Quod benigne ita accipiendũ est, vt de perfectione nõ essentiali, absoluteque necessaria, sed rituali, & Ecclesiastica, deq; integritate nõ rei, sed rituũ, nõ naturæ, sed (vt sic dicam) solennitatis sacramenti intelligatur. Nam & Eliberitani Patres (quorum hæc quoque doctrina est) & Valafridus Strabo, & cæteri etiam posteriorum temporum, quod eos, qui accepto baptismo ante confirmationem moriuntur, iustos esse & regni cœlestis consortes docent, eo inquam ipso confitentur nihil eorum, baptismo defuisse, quod ad salutem, adeoque ad essentialem, & proprie dictam sacramenti integritatem esset necessarium; idemque se cum iis sentire apertissime testatur noster hic impostor, dum ait *vnum horum sacramentorum* (baptismum autem intelligit) *præueniente morte saluare sine altero posse*. Atque huc etiam illud spectat, quod paulò post Eucherianis verbis de suo infulcit, quod *manus impositio & confirmatio ad baptismi perfectionem pertinet*. Perfectionem dicit non essentialem, sed ritualem. Nimirum cum manus impositio vnus esset, & quidem nouissimus, eorum rituum, quibus Ecclesiastica, solennisque baptismi ministratio explicabatur, atque peragebatur; videbatur ille ritus ad perfectionem baptismi pertinere, eoque adeo cum cæteris iam administratis addebatur, baptismus *perfici*, & omnibus suis Ecclesiasticis numeris absolui. Simili sensu hoc eodem ritu *baptismum confirmari* dicebant. Sed de his iam supra. Hæc ergo quæ hactenus obseruauimus possunt non incommode accipi, & cæterorum illius sæculi scriptorum cum isto communia censeri. Illa vero eius propria, ac priuata blasphemia est, quod ex his falso, & inepte colligit manus impositionem *maiori veneratione venerandam, ac tenendam esse, quam ipsum baptismum*. Hoc nullus, quod sciam, ex omni veterum scriptorum choro præter istum, dixit, neque sane dici potest, sine insigni Domini Christi contumelia, cuius scilicet baptismus institutum est; cum episcopalis & manus impositio & chrismatio virorum Ecclesiasticorum quidem, sed tamen hominum inuenta sint. Aduersariorum glossas, & malagmata nihil moror, quibus hoc absurdissimum, & inuidiosissimum in sis pseudo-Melchiadis dictum mollire frustra student. Multo simplicius, ac facilius erat, quod verum ac manifestum est, fateri hæc non Melchiadis, quem Sanctum fuisse episcopum perhibent, sed nescio cuius de nono sæculo plani esse, quorum nihil Melchiadi commune fuit, annis

iam quingentis apud Dominum quiescenti antequam iste maleferiatus morio suis quisquiliis ac centunculis venerandum eius nomen impudenter præfigeret.

Supersunt tria eiusdem scriptoris loca breuiter quoque inspicienda. Primum in epistola quadam Clementi ab isto afficta in hæc verba legimus; *Omnibus ergo festinandum est sine morâ renasci Deo, & demùm consignari ab Episcopô, id est septiformem gratiam Spiritus Sancti percipere; quia incertus est vniusquisque exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi Spiritûs gratia ab Episcopô, vt memoratum est, confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuriâ, & voluptate remanserit, (vt à B. Petrô accepimus, & cæteri sancti Apostoli, præcipiente Dominô docuerunt) & demùm ex operibus bonis ostendat in se similitudinem eius, qui eum genuit Patris.* Hactenus hæc pseudo-Clemens; in quibus obseruanda est impostoris, qui totum hoc drama composuit, fraus, ac sycophantia insignis. Cùm enim hanc, quam Clementi supposuit, quartam epistolam omnem ex quodam fictitiô Petri sermone, qui in Recognitionum æquè adulterinô, & apocryphô opere extat, consarcinarit, hoc locô iis, quæ in Recognitionibus Petro affinguntur verbis, nequissimus impostor quæcumque ipse de confirmatione habet de suô impudentissimè intexuit. Hæc enim Recognitionum verba sunt; *Omnibus ergo festinandum est sinè morâ renasci Deo; quia incertus est vniuscuiusque exitus vitæ. Cùm autem regeneratus fuerit per aquam, ex operibus bonis ostende in te similitudinem eius, qui te genuit, Patris.* Ex his vides impostorem suis illis centunculis *& demum consignari*, &c. *& postmodum*, &c. callidè insutis & intextis totum illum, qualem exhibuimus, locum confecisse. Ista autem addititia noni sæculi suprà recensitis dogmatis apprimè congruunt. Tunc enim maximè solennis, atque vsitata fuit illa loquendi formula, quâ confirmationem *septiformis Spiritus gratiæ perceptionem* vocabant, vt ex Rabanô, Theodulfô & aliis suprà memoratis scriptoribus patet. Ea autem, vt videtur, ex Siricio vrbis episcopo sumpta est, qui primus ex priori omni antiquitate, & fortasse etiam vnus, eâ phrasi vsus in hoc negotiô reperitur, dum se ait Arianos hæreticos *per inuocationem solam septiformis Spiritus, Episcopalis manus impositione, Catholicorum conuentui sociare.* Quod verò ait Pseudo-Clemens sinè confirmatione *perfectum esse Christianum nequaquàm posse* eum, qui baptizatus est, *nec sedem habere inter perfectos*; id inquam de Ecclesiasticâ & rituali, non de essentiali *perfectione*, intelligendum est, vt modò diximus, quod *perfecti*, siue *insti*, apud veteres dicerentur, qui Eucharistiam in Ecclesiâ percipiebant; ad quam vt ex Græcis, & ex ipsô Albaspineô suprà ostendimus, nemo

nisi

Clem. ep. 4. longe vlt. med.

Recogn. l. 6. vlt. med. fol. 84. H.

Ep. 1. ad Himer. c. 1. T. 1. Conc. p. 689.

nisi confirmatus, admittebatur. Ergo & hoc quoque noni sæculi moribus congruit.

Eadem quoque ratione intelligenda sunt, quæ idem impostor fictitij sui Vrbani ore & nomine eâ de re alibi loquitur: *Omnes fideles* (inquit) *per manus impositionem Episcoporum Spiritum Sanctum post baptisma* (id est post tinctionem) *accipere debent, vt plenè Christiani inueniantur* (quia cùm Eucharistiæ perceptio vltimum sit Christianitatis symbolum, non censebantur *plene Christiani*, qui eâ carebant; carebant autem illis temporibus, qui nondum erant confirmati.) Cætera quæ subiungit, *Quia cùm Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam dilatatur,* & quæ sequuntur ad finem, ea Eucherij siue Hilarij sunt, & quidem vt hic Vrbano, alibi Pseudo-Melchiadi, ab impostore commodata, atque afficta. Tanti scilicet ea putauit, vt non modò apud auctorem legi, sed etiam à duobus iampridem ante natum auctorem mortuis Pontificibus pronunciari, ac commendari voluerit.

Epist vnica. Blond. p.170.

Hunc tantum, tamque impudentem sycophantiarum, & imposturarum artificem non est mirandum immanem illam de chrismate fabulam confinxisse, quam sui Pseudo-Fabiani calamô descriptam spargere apud Christianos studuit. Fingit primò fuisse apud Orientales quosdam *vesanæ mentis* homines, *qui non per singulos annos in Cœnâ Domini chrisma conficerent, sed duos aut tres annos confectionem sancti chrismatis semel actam conseruarent*, caussantes *non posse balsamum per singulos annos reperiri.* Tum nequissimus histrio laruatum suum Fabianum facit istorum errorem ita coarguere; *In illâ die* (inquit) *Dominus Iesus postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes* (*sicut à Sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt*) *chrisma conficere docuit. Ipsa enim lauatio pedum nostrum significat baptismum, quandò Sancti chrismatis vnctione perficitur, atque confirmatur.* Tum decernit *nouum Sacramentum esse per singulos annos & iam dictô die innouandum, & vetus in sanctis Ecclesiis cremandum*: mentiens *se hæc à sanctis Apostolis, & successoribus eorum accepisse*; & hæc *non Romanam modò Ecclesiam, sed & Antiochenam à temporibus Apostolorum, & Hierosolymitanam, & Ephesinam custodire, ac tenere. In quibus* (inquit) *Apostoli præsidentes hæc docuerunt; & vetus chrisma incendi, & non amplius, quàm vnô annô vti permiserunt atque deinceps nouô frui, & non veteri iubentes docuerunt.* Atque hæc hactenus; in quibus Ecclesiæ illius temporis communia à priuatis huius impostoris mendaciis distinguenda sunt. Chrisma, quô in confirmandis neophytis vtebantur, ab Episcopis Latinis in Cœnâ Domini confectum fuisse, & nonô sæculo, & superioribus, quin & ipso quinto verum est, & ex iis, quæ supra exhibuimus, Africanæ, & Hispaniensis Ecclesiarum monumentis, satis manifestum. Item quod

Fabian. ep. 2. ad Orient. T. 1. Conc. p.117. Blond p.195.

isteponit, *baptismum chrismatis vnctione perfici, atque confirmari*. veteris quoque Ecclesiæ placitũ fuit; eô sensu intelligendum, quô suprà nõ semel explicauimus; Nimirum cum chrismatio nouissima esset omniũ baptismi cærimoniarum, eâ semel susceptâ ritè confectus, planeque peractus habebatur baptismus. Ita pseudo-Dionysius chrisma ait esse *diuina generationis* (id est baptismi) *Sacrosanctam perfectionem*. Vndè (vt alibi obseruauimus) liquet hanc cærimoniam, non sacramentum proprie dictum per se, ac seorsim, sed sacramentorum baptismalium partem fuisse. Cætera, quæ habet Pseudo-Fabianus propria ipsius, priuataque inuenta sunt ab omni veteri Ecclesiâ aliena; quæ nemo omnium antiquorum scriptorum prodit, vel innuit. Falsum est & inauditum, quod ille verbi causâ somniat *latronem pedum nostrum significare baptismum*. Planè alias huius cærimoniæ significationes tradunt Origenes[a], Hieronymus[b], Augustinus[c], Theophylactus[d], Nicephorus[e], Beda[f], Gregorius[g], Pacianus[h], Bernardus[i] & alij. Falsum est & inauditum, quod iste audacter mentitur sanctissimos Apostolos instituisse *chrisma quotannis renouandum, & vetus cremandum*. Falsum est, neque ab vllô aliô, quàm ab hoc tenebrione auditum, Græcanicas Ecclesias idem olim institutum secutas. Imò (quod annotauit eruditiss. Blondellus[k], *omni tempore chrisma conficere licere, inter statuta Ecclesiæ Orientalis refert Martinus Bracarensis*; anno Domini 570. Canonis ipsius apud Martinum hæc verba sunt; *Omni tempore Episcopis liceat chrisma conficere, & per suas diœceses destinare; ita vt ad dirigendum chrisma Diaconus, aut subdiaconus antè diem Paschæ de singulis Ecclesiis ad Episcopum destinentur*. Propria denique huius vnius est fabula, quam nouus Euangelistes impudentiâ singulari confingit, narrans Dominum *post sacram Cœnam docuisse Apostolos chrisma conficere*. Quis Euangelistarum Ecclesiasticorum hoc tradidit? Quis Patrum vetustiorum litteris mandauit? Atqui Tertullianus, etiam vero Fabiano antiquior, vnctionem Christianam, non à Christo Domino, sed à *veteri* (id est Mosaica) *disciplina* repetit; & Cornelius proximus Fabiani successor baptizatos consignari, non ex Christi mandato, sed *ex canone Ecclesiastico* ait. Neque ex omni Patrum, qui ante nonum sæculum vixerunt, numero quemquam repertus est, vel Græcum, vel Latinum, qui chrismatis originem ab ipso Christo repetat. Sed quid ego vetustiores memorem? Ex tam multis noni sæculi auctoribus, quorum libri de ritibus Ecclesiasticis diligentissime conscripti exstant, ne vnus quidem inuenitur, si hunc falsarium exceperis, qui huiusmodi aliquid de chrismate tradiderit? inuenitur, qui contrarium diserte affirmatis. Valafridus scilicet Strabo, istorum non postremus, cuius hoc testimonium iam supra recitauimus; *Addiderunt* (inquit) *alij chrismatis vnctionem, quam ex veteri sumptam consuetudine nemo qui dubitet*. Valeat ergo cum suis

commen-

Conc. Carth. 4. c. 36. Tolet. 1. c. 20.

De Hier. Eccles. c. 4. Part. 3.

a in loc. Ioan. 13.
b Ep. ad Dama.
c de 1. Cor. 5. 15. e tract. 56. in Ioann.
d in Ioan 13.
e l. 1 hist. c. 19.
f in loc. Ioan. 13.
g l. 9 ep. 19.
h Ep. 1
i Serm. Cœn.
k de ep. decr. p. 295.

l. de reb. Eccles. c. 6.

commentis personatus iste fabulator; & suum sibi habeat, cæteris omnis memoriæ Christianis inauditum figmentum. Atque hæc quidem de nono sæculo dicta sunto; quo, vt ex superioribus manifestum est, duplex quidem chrismatio in vsu fuit, sed ita tamen, vt licet à diuersis ministris facta, vtraque eiusdem naturæ, ac (vt loquuntur) *speciei* esse censeretur; vtraque ad baptismum pertinere, neutra proprie dictum & à Domino institutum sacramentum esse putaretur; altera vero, nimirum episcopalis, nunquam nisi præuia vera manus impositione conferretur; quæ, vt notum est, ab hodierna Latinorum confirmatione aliena sunt.

Capvt XVI.

Ex eadem hypothesi explicantur Fulberti Carnotensis, Petri Damiani de vndecimo sæculo; Iuonis & Goffridi de duodecimo testimonia. Honorij, Ruperti, & Hugonis dicta.

Neqve quicquam occurrit, quod in hac noni sæculi doctrina aliquid decimo mutatum fuisse suadeat. Eadem vndecimi quoque sæculi ratio est. Nam eius initio Fulbertus Carnotensis episcopus (quem Bellarminus, Baronius, & alij ad annum Domini 1018. vixisse tradunt) eodem modo, quo isti noni sæculi Theologi, de his philosophatur, *Requiritur sane* (inquit) *in baptismatis sacramentis aqua propter sepulturam, Spiritus Sanctus propter vitam æternam.* Et paulò post ait *ministrum baptizantem baptismi sacra munera non à se arrogantem dari, sed ab ipso Deo auctore, profiteri sub verbis huiusmodi*; Deus qui te regenerauit ex aqua, & Spiritu ipse te linit chrismate salutis. Hæc ille, quibus & chrisma inter baptismi sacramenta, æque ac superiores, censet; & vnctionem salutarem, chrismate significatam pro vno ex baptismi sacris muneribus habet. Neque est, quod obiicias hæc vltima verba, *Deus te linit* &c. ad chrisma presbyterale pertinere. Nam cum Spiritum Sanctum qui episcopalis vnctionis proprius censetur, in baptismi sacramentis requiri diserte professus sit, apparet eum vtramque vnctionem, presbyteralem & episcopalem, pro vna eademque habuisse; quam fuisse & Bedæ & Theologorum noni sæculi sententiam demonstrauimus.

Epist. 1. Tom. 3. Bibl. Patr. p. 436. B.

Petrus Damiani, quem anno Domini 1060. floruisse ait Bellarminus, confirmationis episcopalis ritum sacramentis fateor, accenset.

Serm. 69. in dedic. Eccl. B. 168.

Sed quibus? Iis nimirum, quæ XII. numerat, & in quorũ censu Pontificis consecrationem, Regis inunctionem, Ecclesiæ dedicationem, Canonicorum, Eremitarum, Monachorum, & Sanctimonialium inaugurationem ponit; vnde liquet eum (quod & à nouissimo eius Scholiaste in hunc locum obseruatum est) Sacramenti nomen non proprie strictèque vt nos nunc solemus, sed late & improprie ex vsu Patrum accipere, pro quovis sacro & in re sacra adhiberi solito ritu. Neque id omiserim, quod diserte obseruat Petrus, *decretales paginas, & sanctorum Patrum instituta decernere non esse differendam post baptismum sacramenti huius* (id est chrismatis) *virtutem.* Latini nostri plane contra veterum disciplinam decernunt differendam esse in aliquot post infantium baptismum annos.

Duodecimo vero sæculo primi occurrunt Iuo Carnotensis Episcopus, ad annũ D.1114. vixisse constat, & Goffridus Vindocinensis Abbas, Ecclesiæque Romanæ Cardinalis, Iuonis æqualis. Vterque in veterum traditione hærent. *Completis iam baptismi sacramentis* (inquit Iuo) *cum baptizatus de fonte ascenderit, sacro chrismate vngitur in vertice; vt cognoscat se promotum esse in regium genus, & sacerdotale; id est vt à Christi consortio vocetur Christianus, & æterni regni fit cohæres. Hoc sacramento post aquam perfectio fit, quando ad inuocationem sacerdotũ Spiritus Sanctus infunditur.* Tum de veste candida, sacroque velamine, & cereo exsecutus, *His omnibus* (inquit) *supra memoratis sacramentis nouus homo in vtero Ecclesiæ inchoatur, prouehitur, consummatur, & vnitati Ecclesiæ aggregatur; vnde etiam, si eius est valetudinis, sacramentis vnitatis, id est corpore & sanguine confirmatur.* In his Iuo primò ritus sacros, quibus solennis baptismi celebratio peragitur, ipse quoque, vt veteres, *baptismi sacramenta* vocat. Et quod ait *completis baptismi sacramentis,* idem est ac si dixisset *completis aliis, siue superioribus sacramentis baptismi.* Nam & chrismationem ad nostræ initiationis, siue baptismi late accepti ritus pertinere eo clarissime significat, quod mox concludens ait *his omnibus supra memoratis sacramentis nouum hominem in vtero Ecclesiæ inchoari, proueht, consummari, & vnitati Ecclesiæ aggregari.* His enim verbis regenerationem in Christo nostram describit; ad quam adeo pertinere censuit chrisma, vnum ex sacramentis, quibus eam perfici ait. Vt ipsum sermonis titulum mittam, qui cum sit de neophytorum *sacramentis*, conficit chrisma, de quo in eo sermone docet, ipsum quoque esse vnum ex neophytorum sacramentis. Secundò, Hic quoque testatur Iuo vnctionem presbyteralem re eandem esse cum episcopali; primò dum illi id ipsum tribuit, quod omnes veteres episcopali tribuere, fatentibus aduersariis, solent, nimirum fideles per eam fieri & nominis & regni Christi consortes; quod quomodo sit intelligendum obiter quidem, sed tamen egregie ostendit, dum ait per eam vnctio-

Serm. i. qui est de sacram. neoph.

nem

nem *cognoscere neophytum se promotum esse in regium genus, & sacerdotale.* Sic enim docet eo ritu non tam conferri, quam per baptismum collatam ostendi ac demonstrari vtramque illam dignitatem. Tum & vnctionem vtramque eandem esse liquido significat, cum de sacerdotali locutus, addit, *Hoc Sacramento post aquam perfectio fit, quando ad inuocationem sacerdotis Spiritus infunditur.* Episcopalem enim vnctionem, vt liquet, intelligens eam vocat *hoc sacramentum*, hoc scilicet de quo dixerat. Neque plura de ea tradit; nempe quam se prioris nomine complexum esse putabat. Denique & ex his patet non agnouisse Iuonem vnum aliquod proprium, ac peculiare, quale nunc Latinorum est, confirmationis Sacramentum, qui & Eucharistiam *confirmationem* esse liquido statuit, dum *ea confirmari* neophytos dicit. Idem quoque sensit Goffridus, eius æqualis & amicus, dum episcopalem chrismationem *vltimam* (in baptismalibus scilicet cærimoniis) *confirmationem* vocat; *Hac vltima confirmatio* (inquit) *fieri iubetur ab episcopis.* Nimirum isti & presbyteralem in baptismo chrismationem, & ipsam post baptismum Eucharistiam confirmationem esse censuerunt; quod quo sensu capiendum sit supra ad Bedam diximus. Sed & idem chrismationem episcopalem eandem esse cum presbyterali clarissime ostendit; *Quamvis* (inquit) *prius in vertice, & postea in fronte homo chrismate vngatur, non tamen iteratur sacramentum; quia, vt superius diximus, propter aliud, & aliud fit; sicut & baptismus minime iteratur, etiamsi multoties post baptismum aquis baptismalibus aspergamur.* Nempe idem tribui vult *ad virtutis* (vt dixit) *augmentum.* Priorem vnctionem baptismo comparat, vt si earum altera sacramentum verum sit; priorem id esse necesse sit.

Opusc. 8. p. 198.

Opusc. 8. p. 199.

Sequitur ex eodem sæculo Honorius Augustodunensis, quem anno Domini 1130. floruisse ferunt. Is in eo opere, quod *Gemmam animæ* inscripsit, docet quidem cum veteribus *chrisma ex lege exordium sumpsisse, quæ Dominus Moysi hoc ex purissimo oleo & balsamo componere præcepit*; item *fideles hoc oleo tantum reges & sacerdotes vngi; chrismate templa Deo dedicari, & hoc in frontibus regno eius assignari*; quo loco obiter obseruandum est istum vnctionem ex oleo simplici ad regni & sacerdotij dignitatem referre; quod & à plærisque veteribus & ab omnibus recentioribus alienum est. Sed & baptismi ritus tradens, *Quod in capite* (inquit) *cum chrismate linitur, per hoc Christo anima desponsata communicatur. Deinde mitra capiti eius imponitur, veste alba induitur, quia in regnum & sacerdotium assumitur. Per mitram corona regni; per albam sacerdotalis dignitas exprimitur, quia videlicet Christi regis & sacerdotis membrum efficitur.* Hic iste ad mitram & albam ea transfert, quæ veteres chrismati tribuebant, chrismati vero ipse (quod à nullo vetustiorum audiuimus) hoc tribuit, vt anima Christo desponsata

l. 3 c. 80. T. 10. Bibl. Patr. p. 1177.

Ibid. c. 112.

ſatu communicetur. Vnde liquet, quam licenter veteres in horum rituum myſticis ſignificationibus luſerint. Duas vero chriſmationes ex ſerie diſtinguit, *Bis* (inquit) *baptizati chriſmate liniuntur; ſemel à presbytero in baptiſmo, & in capite; ſecundo ab epiſcopo in confirmatione & in fronte. Hoc ideo, quia bis Spiritus Sanctus datur Eccleſiæ, ſemel in terra, ſecundo in cœlo. Per presbyteri vnctionem animæ Christo deſponſantur, per epiſcopi confirmationem regno Chriſti dotantur.* Hæc quidem iſtius ſcita an cum veterum placitis congruant, non diſputo. ab hodierna quidem Latinorum Theologia aliena eſſe manifeſtum eſt. Sed neque illud omittendum eſt, quod idem auctor ſcribit, *Hanc* (inquit) *confirmationem fecerunt olim Apoſtoli per manus tantum impoſitionem; illorum poſteri, eis tamen tradentibus, per chriſmatis conſecrationem.* Primò hic habet Aurelius, quod tam ſæpe, tamque improbe ſibi ex veteribus probari à Sirmondo poſtulat, confirmationem ſola manus impoſitione factam, & quidem ab ipſis Apoſtolis. Secundò, Hic quoque clariſſime euertitur Bellarmini de manus impoſitionis, & chriſmationis) (vt loquuntur) *identitate* ſomnium, quas Honorius à ſe inuicem euidentiſſime diſcernit. Tertiò hic etiam innuitur, quod mox Hugo liquidius docebit, iis temporibus nullam in epiſcopali confirmatione manus impoſitionem, ſed ſolam chriſmationem adhibitam fuiſſe. Honorius enim ſimpliciter ait *per chriſmatis conſecrationem confirmare Apoſtolorum poſteros.* Quod vero iſte nobis narrat Apoſtolos aliter confirmaſſe ipſos, aliter diſcipulos confirmare docuiſſe, quærat, quibus id perſuadeat. Nos, qui ſcimus Apoſtolos candidos, ſinceroſque fuiſſe, eaque, non alia, vel feciſſe, vel aliis facienda tradidiſſe, quam quæ à Domino ſuo acceperant, & ſuos diſcipulos perpetuo hortatos eſſe, vt ſe imitarentur; abſit, vt cum iſto ſomniemus, vel non chriſmaſſe ipſos, ſi quidem alios chriſmare docuerunt, vel alios inſtituiſſe, vt aliter, quam *per manus tantum impoſitionem* con[fi]rmarent, ſi quidem ipſi ita, quod iſte ait, confirmarunt. Sed quid Honorium in hæc abſurda impegerit, clarum eſt. Negare non ſuſtinuit, quod intelligebat ex ſcripturis liquere Apoſtolos manum quibuſdam impoſuiſſe; chriſmate neminem inunxiſſe. Itaque cum & chriſma ſuum, quod niſi ab Apoſtolis traditum valere non poſſe norat, retinere omnibus modis vellet, coactus eſt eo deuenire, vt quod abſurdiſſimum atque ineptiſſimum eſt, diceret Apoſtolos præter ſuum ipſorum morem ac ritum, chriſmationem, quam ipſi nunquam factitabant, diſcipulis ſuis factitandam tradidiſſe. Denique & hoc ex illo ſcriptore diſcimus, quod cum veteres baptizatis chriſma, ſtatim ſi fieri poſſet ab Epiſcopo dari vellent, huius tempore mos erat id in octauum à baptiſmò diem differri. *In octauá die* (poſt baptiſmum ſcilicet acceptum) *baptizati* (inquit) *mitras deponunt, & ab Epiſcopó in fronte per chriſma ſignantur, & per* hoc

Ibid. c. 114.

Ibid.

Orthod. p. 551. 552. 476.

Ibid. c. 113.

hoc per septiformem Spiritum ad regnum Dei confirmantur. Vnctio confirmationis est nuptialis vestis. Quam vnctionem iterùm per octô dies in albis seruant in octauâ die lauant; quod quidam in tertiâ die agendum putant. Atque hic primus fuit auulsi à baptismalibus ritibus chrismatis gradus. Longiùs deinde processum; institutumque vt paruuli nonnisi aliquot post acceptum baptismum annis ab episcopô chrismarentur, quæ mutatio maximum mihi videtur momentum eô attulisse, vt confirmationis à baptismô distinctum, seorsimque & per se constans sacramentum esse existimaretur.

Rupertus Abbas Tuitiensis vir eorumdem temporum vtpote A. D. 1124. denatus nihil ferè habet singulare, vel à veteribus diuersum; *Postquàm* (inquit) *per se ipsum veniens Christus Dei Filius, à Deô Patre, cælesti & verô vnguentô est delibutus, iam non soli Pontifices & Reges, sed & omnis Ecclesia vnctione chrismatis per impositionem manuum consecratur.* Tum subiicit id ad solos pertinere Episcopos; sed Syluestri decretô, ipsis etiam presbyteris attributum esse. *Legitur autem* (inquit) *in gestis Pontificalibus quod Syluester Papa constituit, vt baptizatum linat presbyter chrismate, leuatum de aquâ, propter occasiones transitus mortis; ne propter absentiam Episcopi,* & difficultatem eum consequendi sine manus impositione baptizati migrent. Hæc ille, eademque habet Hugo de S. Victore. Quod vterque aiunt id institutum, *ne sine manus impositione baptizati migrent*; non significat (quod ridicule cauillatur Aurelius) aliquam inesse in verticis vnctione manus impositionem, vel non sine ea mori, qui vertice solo chrismatus moritur; tantum ostendunt, quæ Syluestrum causa impulerit, vt presbyteris chrismare cōcederet, quod nimirum contingere posse intelligebat, vt multi sine episcopali manus impositione, adeoque & sine chrismate morerentur; quod quibus manus non imponebant episcopi, eos neque chrismabant, vt notum est. Itaque nequis sine chrismate moreretur, decretum à Syluestro fuisse, vt non ij tantum, quibus ius erat manum baptizatis imponere (id est episcopi) sed etiam presbyteri chrismarent baptizatos. Vnde certum est & Rupertum & Hugonem putasse eandem esse vtramque chrismationem. Ruperti quidem locum quisquis diligenter expenderit, facile animaduertet istum id ipsum sensisse quod aduersus Aurelium defendit Sirmondus; nempe ad Syluestrum solos chrismasse Episcopos, à Syluestro primum institutum, vt ipsi quoque presbyteri chrisma baptizatis ministrarent; chrisma inquam idem cum episcopali, eademq; viatque efficientiâ præditum, quod Beda disertè olim, vt diximus, docuerat. Certè nullum Rupertus inter vtriusque vsum, ac significationem discrimen obseruat. Tantum in genere monet *chrisma Spiritus Sancti signum esse, eiusque virtutem continere*: quô modô scilicet signum rem significatam *continere* dicitur, symbolicè nempè & analogicè

L. 5 de diu. officie c. 16. T. 10. Bibl. Patr.

p. 947. A.

L. 2. de Sacr. Part. 7. c. 1. Orthod. Part. 1. c. 7. p. 164.

Ibid.

gicè, quod ea in se exhibeat, quibus rei significatæ virtus exprimitur, atque ob oculos ponitur. Meminit & hic Rupertus *ablutionis pedum*; sed quæ non neophytis, sed subditis ab Episcopo ministretur; ferià quintâ maiôris hebdomadæ, non autem Sabbato sancto. Vnde constat hanc ab ea diuersam esse de qua docuerunt & Pseudo-Ambrosius & Pseudo-Augustinus. Cæterùm an iste, dum ait *Ecclesiam vnctione chrismatis per impositionem manuum consecrari*, id intelligat, quod vult Aurelius vnctionem vnum, eundemque actum fuisse cum ea manus impositione, quam memorât; nolim equidem quicquam in alteram partem statuere, vel de eo cum quoquam contendere. Nam Hugo de S. Victore, quem Bellarminus confert in ann. Domini 1130. id ipsum habet, docens chrismationem eo manus impositionem dici posse quod manu fiat, quod quam sit absurdum pluribus supra neque semel aduersus Bellarminum & Aurelium ostendimus. Sed eo confugere coactus est Hugo, quod nulla eius tempore in conferenda confirmatione fieret manus impositio. Itaque hinc licet argumentari proximis ante duodecimi sæculi initia temporibus desiisse illam in veterum noni sæculi chrismatione solennem manus impositionem. Certè nihil, quod equidem sciam, in auctoribus Hugone vetustioribus occurrit, vnde colligi possit eam ipsorum sæculo iam desiisse. Hic autem Hugo in eo cum veteribus consentit, quod presbyteralem vnctionem ad regiam, sacerdotalemque fidelium in Christo dignitatem refert; eò dissentit, quod hanc ab episcopali chrismatione, velut rem diuersam, auellit. De priori eadem fere sunt cum Iuone hæc eius verba; *Dehinc sacro* (inquit) *chrismate vngitur* (baptizatus scilicet) *in vertice, vt intelligat se promoueri in Regem, & sacerdotem, non ministerio quidem, sed dignitate sanctitatis*, &c. *& vt à Christô vocetur Christianus; & æterni Regis sit cohæres. Huic sacramento post aquam baptismi, Spiritus Sanctus infunditur; vt sit renatus ex aquâ & Spiritu Sanctô, imò infusus ostenditur. Siquidem Spiritus Sanctus in ipsâ trina immersione remissionem confert peccatorum; sed non simul cum immersione poterat exhiberi eius sacramentum.* Hæc postrema Hugonis verba diligenter obseruanda sunt, ex quibus duo quædam discimus in hac omni disputatione apprimè vtilia. Prius, rerum, quæ iam sunt in baptismô acceptæ, symbola interdum posterius adhiberi; quæ scilicet simul cũ baptismo exhiberi non potuerunt. Alterũ, Spiritum aliquandò dici *infundi* pro eô quod est *infusum ostendi*. Atque ita planè accipienda sunt, quæcumque apud veteres de chrismate & Spiritu per id collatô occurrunt. Spiritus ille, & spiritualia omnia chrismate illô significata, non ipsius chrismatis vi conferebantur. Sed iam antè vnctionem per baptismatis intinctionem erant collata; quorum symbolum, quod simul cum intinctione exhiberi non potuisset, idcircò posteà administrabatur. Et siquid spirituale per chrisma conferri

Ibid. c. 20. & c. 21.

l. 2 de Sacr. Part. 7. c. 2.

l. 1 de cærim. & obseru. Eccles. c. 16 T. 10. Bibl. Patr. p. 1175.

ferri dicant Patres, id ex hac Hugonis interpretatione ita accipiendum est, vt spiritualia illa dona per chrismа ipsum non propriè *infundi*, sed *infusa ostendi* intelligantur. De confirmatione (id est episcopali vnctione) propriò seorsim capite posteà agit Hugo; ac in baptismô quidem *Spiritum ad remissionem, in hac verò ad robur dari* ait, huiusque sacramentum à solô episcopô *ministrari, ab alio traditum, haberi irritum*. Sed & hoc peculiare habet Hugo, quod septenarium sacramentorum numerum, quem nunc omnis Romana communio defendit, primus, quod sciam, definit; *Septem sunt* (inquit) *principalia sacramenta, quæ in Ecclesia ministrantur*. Hanc definitionem, & qui Hugone haud multo iunior fuisse videtur Sententiarum Magister Petrus Lombardus tradit, & omnis ex eo Latinorum schola secuta est.

Ibid. c. 11.

CAPVT XVII.

Arnoldi Bonæuallensis dicta Cypriano falsò affictа expenduntur. Petri Lombardi sententia. Disputationis de chrismate conclusio.

AD hæc ipsa tempora pertinet scriptor de cardinalibus Christi operibus Cypriani nomine falso & impudenter gaudens; quem nos supra non Cyprianum, sed Arnoldum Bonævallensem Abbatem annis Domini 1155. 1156. & sequentibus florentem, revera fuisse diximus. Iste ergo tractatu, siue sermone octauo, qui de vnctione est, multà de olei apud veteres sub Mosaïco fœdere in sacris vsu locutus, tandem de Christiano vngendi ritu hæc subiicit. *Nec tamen cessantibus his, quæ ritu antiquo inoleuerant, cum iam in populo Christiano circumcisio videretur damnabilis, & sacrificia idololatriæ imputarentur, vnctionis mysterium religio Christiana contempsit; Sed cæteris generali Sanctorum consensu damnatis, non solùm in Regibus & Sacerdotibus vnctionis honor permansit, sed in omnem populum Catholicum effusa est huius gratiæ plenitudo. Vt sicut Christus à chrismate dictus est, eò quod singularis excellentia oleô vnxerit eum Deus; ita & participes eius quotquot sunt, consortes sint tam vnctionis, quam nominis, & dicantur à Christô Christiani, vt sint sui Christo duce rectores, & duces, & offerant Deo quotidianum sacrificium, ordinati à Deo sanctimonia sacerdotes.* Hæc ille. Vides, vnde rem repetat; nempe vt Tertullianus, & Synodus Hispalensis II. & Valafridus ipse Strabo, à veteri, siue Mosaïca disciplina. Ac illa quidem

Serm. 8. p. 436.

dem, quæ inde colligit, vnctionem Christi in Regem, & Sacerdotem Ecclesiæ, & veteri ritu figuratam olim fuisse, & nunc nobiscum in Domino communicari, recta sunt, & cœlestibus litteris consentanea. Quod vero vnctione externa Christianos in corpore inungi quoque debere exstruit; id inquam & euidentissime absurdum est, & iis ipsis refellitur, quæ Arnoldus hic scribit. Fatetur enim cætera *ritus antiqui*, licet longo prioris vsu *inolita*, cessasse. Ergo inquam, Arnolde, & vnctio, quam tu eiusdem cum cæteris census esse tradis, cessare quoque ipsa vnà cum cæteris debuit. Quam enim edere potes huius discriminis causam, vt qui Moysi circumcisionem & sacrificia abrogas, eius vnctionem, cuius eandem esse cum illis rationem negare non potes, retinendam esse decernas? An hoc vis, quod certe innuis, *generali illo Sanctorum consensu & cætera damnata*, & vnctionem retentam? Tu vero si hoc vis, largiter erras. Non enim iste nobis Sanctorum generalis consensus sacramenta vel figit, vel refigit; Sed vna Christi Domini lex, atque institutio; in qua conquiescere, præter quam nihil audere omnes sanctos verum ac necessarium est. Neque vero, quod tu nimium profecto secure scripsisti, cætera illa Mosaica *Sanctorum consensu*, sed Christi ipsius voluntate, auctoritate, atque mandato abrogata esse scimus, vt si inter istas veteris disciplinæ ruinas vna illa tua vnctio cæteris pessum euntibus seruata sit, non ab alio, quam à Christo seruari potuerit. Ede ergo aliquam Christi vocem, qua eam à communi congeneris disciplinæ excidio ac lege exceperit. At nihil habes, quod edas; ideoque pro Christi sententia, Sanctorum nobis consensum obiicis; callidè quidem, sed tamen frustra, falsoque. Ergo cum vnctionem vmbratilis illius, qui apud veterem Israëlem obtinuit, cultus partem fuisse concedas; qui abrogatum generali Christi citra vllam exceptionem lege cultum illum negare non potes, omnino te fateri quoque necesse est abrogatam vna cum cæteris Mosaicis fuisse tuam illam vnctionem. Idem etiam conficit Christi nostri, quod tu his inseris, exemplum. Cum enim Christum eo chrismate vnctum omnes sciamus, non quod peregrinæ de Iudæa, vel de Indiis arbores sudant, neque quod ex vernacula olea extundimus, sed quod cœlitus missum mystica columba detulit; hoc est Spiritu Sancto; quæ ista quæso est præpostera subtilitas ex Christi vnctione, in qua nullum oleum fuit, solus Spiritus fuit, argumentari, vt Christi & nomen & dignitatem sortiamur, nobis oleo nescio quo frontem necessario signandam? Ego vero longe fortius hinc concludo ad id nullo nobis oleo frontem, Spiritu solam animam esse inungendam. Nam Christus vt aquæ baptismum, quem nobis instituit, ipse initiare ac dedicare dignatus est; ita profecto & balsamum, & oliuum, si quo nos inungi voluisset, ipse prior suscipere dedignatus non esset.

Sed

Sed qui nullum nobis oliuum, nullum balſamum commendauit, Spiritum nobis in baptiſmo, quo animos vngamus, haudquaquam defuturum, ſui ipſe baptiſmi exemplo luculentiſſime confirmauit. Cætera, quæ de chriſmate ſuo prædicat Arnoldus, obiicit Bellarminus, nos in homine duodecimi ſæculi nihil miramur. Iamdudum enim receptum erat, *vt mixto* (quod Arnoldus ait) *oleo balſamo, regiæ & ſacerdotalis gloriæ exprimerent vnitatem, quibus dignitatibus initiandis diuinitus eſt vnctio inſtituta*; ſub veteri ſcilicet teſtamento. Quo pertinent, quæ paulò poſt ſubiicit; *Non hæc medendis corporibus eſt vnctio inſtituta; quia ſanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, ſed virtus diuina potentius operatur; ſed adeſt veritas ſigno & Spiritus ſacramento.* Significat non eſſe inane chriſmatis ſignum, ſed Spiritum vi ſua id in fidelium animis agere atque deſignare, quod oſtendit & pingit ſymbolum. Sed à baptiſmo eſſe, non proprie à chriſmate illud Spiritus donum, veteres quidem credebant. Viderit Arnoldus, quid ſenſerit; cuius æuo iam cœpiſſe in veri nominis ſacramentum paulatim dedolari, atque effigiari veteris vnctionis ritum non nego. Sed illa tamen eius verba, quæ Bellarminus ad ſuum chriſma rapit, ego de myſtica ſiue ſpiritali vnctione interpretor; & locus id poſcit. Verba ſunt, *Ex huius vnctionis beneficio & ſapientia nobis, & intellectus diuinitus datur, conſiliũ, & fortitudo cœlitus illabitur, ſcientia & pietas, & timor inſpirationibus supernis infunditur.* Vide præcedentia; intelliges vnctionem huic eſſe *excellentiam ſacerdotalis & regiæ dignitatis* in Chriſto quidem *omnia continentem*; in nobis vero omnes vitæ tum actiones, tum contemplationes *regentem, ac munientem*. Significat ergo quicquid nobis cœleſtis Spiritus infunditur, id ab illius olei excellentia profluere, quo Chriſtus in Regem & ſacerdotem inunctus eſt; id eſt ab illius Spiritus plenitudine, qua à Patre ſine menſura donatus eſt.

Ibid. p. 435. init.

Ibid.

Ibid. p. 435.

Petri Lombardi, qui & ipſe duodecimo hoc ſæculo floruit, eadem fuit quæ Hugonis de S. Victore, de hoc capite doctrina. Quibus vero diſputationibus decimo tertio deinceps ſæculo, & ſequentibus ab hominibus Scholaſticis totum hoc chriſmalis Confirmationis negotium agitatum, quibuſque definitionibus à Florentina primum Synodo anni Domini 1439. tum & patrum noſtrorum memoria à Tridentina conſtitutum fuerit, initio huius operis exſecuti ſumus, quibus hoc vnum nunc adiiciendum videtur, ipſis illis temporibus quibus Latinorum de hoc ritu dogma definiri atque inualeſcere cœpit, non defuiſſe inter ipſos Occidentis Chriſtianos, qui errori obſiſterent. Valdenſes enim (vt ij vulgo vocari ſolent) anno duodecimi ſæculi (vt Romani ſcriptores tradunt) ſexageſimo, exortos, ex Reinero [a] conſtat *Sacramentum confirmationis* nominatim inter cætera, in quibus putabant à Romanis peccari, *reprobaſſe, mirantes*

[a] contr. Vald. c. 5. Tom. 4. Bibl. Patr. part. 2. p. 750. d.

etiam cur solis episcopis confirmare liceat. Pilichdorfius [b] pariter tradit explosisse eos *chrismatis, & olei vnctiones, dicentes illas res taliter consecratas nihil omnino singularis sanctitatis ex illis verbis percipere.* Sed hæc etiam clarius ex [c] quibusdam eorum libris, quos Paulus Perrinus narrat excerpsit, atque ex parte publicauit, intelligi possunt, ac comprobari. Vnus erat *Almanachi* siue *Calendarij spiritualis* nomen præferens, veteri Prouinciæ nostræ idiomate scriptus, in quo illi negant plura esse quam duo sacramenta; *vnum aquæ alterū alimenti*, siue *panis, & vini*, hoc est, vt quiuis videt, baptismū & Eucharistiam. Profert Perrinus & aliud eorum de Antichristo opusculum, anno Domini 1120. (vt ipse codex præferebat) eadem lingua scriptum; in cuius capite quarto illi diserte negant confirmationis sacramentum *vllum habere in scriptura fundamentum*, ibidemque executi quo ritu, quibusque verbis id apud Latinos peragatur, *Hoc* (inquiunt) *sacramentum confirmationis vocant, quod neque à Christo, neque ab eius Apostolis institutum, siue ordinatum fuisse reperitur. Christus enim, qui totius Ecclesiæ exemplar est, nequaquam in sua persona hoc modo confirmatus fuit, neque huiusmodi chrisma, sed aquam meram in suo baptismate adhiberi voluit. Quare non videtur hoc sacramentum ad salutem necessarium.* Alia addunt multo etiam in hunc ritum acerbiora. Viclefum, & eius discipulos, qui *Lollardi* vulgo dicebantur, circa annum Domini 370. eadem in Anglia de hoc Latinorum ex chrismate sacramento sensisse, ac docuisse patet ex Valdensi, qui contra eos ingens opus scripsit, in quo aliquot Viclefi de hoc argumento sententias oppugnat. Sed & sæculo sequenti id est decimoquinto Taboritas in Bohemia paria quoque secutos locupletissimus testis est Ioannes Lukavvitz in libro, quo eorum confessionem anno Domini 1431. aduersus Rokenzaram, schisma ab iis molientem, docte profecto ac erudite pro eorum temporum ratione defendit. In eo enim opusculo disertissime negat chrismationis confirmationem à Christo vel Apostolis fuisse institutam; idque ita sensisse affirmat, non modo Viclefum, quem *Doctorem Euangelicum* vocat, sed etiam quosdam ex ipsis Latinis; quod ex Thoma; & Petro de Taranto firmat. Tum allatas in contrariam partem à Rokenzana probationes soluit in alia operis parte, in qua iterum Viclefi auctoritate & testimoniis vtitur. Quam recta vero fuerit Valdensium & Viclefi, & Taboritarum in hac parte doctrina, satis superque docent ea, quæ superius disputauimus; ex quibus nunc quidem constare arbitror Confirmationis Latinæ Sacramentum, neque à Christo institutum, neque ab Apostolis traditum, neque ab vlla Ecclesiæ Christianæ parte agnitum, aut vsurpatum, si vnam eam exceperis, quæ vrbico episcopo paret; sero post decursa decem priora Christianismi sæcula in religionem

[b] contr. Vald. c. 24. ibid p. 794. a. Item in d ett. Vald. ibid. p. 831. §. 10.

[c] Perrin. l. 1. de la doctrine des Vaud. c. 6 p. 212.

Ibid l. 3. p. 6. 308 309.

Vald. Doctrin. Part. II. c. 111. 112. 113.

Lukavv. Confess. Tab. c. 7.

Ibid. c. 32.

gionem inuectum esse; ex baptismali vnctionis cærimoniis, variis modis mutata, atque interpolata, effictum ac formatum. Vnde videre est id & à Valdensibus primo, & post à Viclefo, & Taboritis, ac postremo ante centum annos, & quod excurrit, à nostris hominibus iure meritoque fuisse reiectum & explosum.

Atque hæc quidem de priori Latinorum unctione disputata sunto. Nunc ad alteram, quæ extrema *vulgo dicitur, veniamus.*

DE EXTREMA VNCTIONE LIBER PRIMVS

CAPVT I.

Præfatio, Operis argumentum, & partitio. Aduersariorum de Extrema Vnctione sententia Tridentinæ Synodi canonibus definita.

CVM Ecclesiæ ministris, quorum officium Pastorum & imagine & nomine apud Christianos significatur, hoc ex munere incumbat, vt ouium sibi a Domino creditarum magnam curam gerant, Et iis in omnibus vitæ huius partibus pro virili sua adsint, & quæcunque ipsis vsui esse possunt, sedulo administrent, docendo, hortando, consolando. Nemo dubitat, quin piam hanc sollicitudinem laborantibus graui aliquo morbo, & ad suprema vergentibus præcipuè debeant, quod nullum fere sit tempus, quo hominum animus vel magis deiici atque affligi, vel verbi cœlestis pabula, ac præsidia acrius desiderare soleat. Itaque apud nos vel hæc præcipua sacri illius ministerij pars est infirmos visitare, hortari, consolari, ad pœnitentiam vrgere, afflictos ac iacentes erigere, contra mortis metum animare ac munire, precibus ad Deum iuuare, cæteris denique omnibus pietatis, ac caritatis christianæ officiis confirmare. Ac tametsi nos infrà tanti muneris dignitatem multùm subsidere officiola nostra confiteamur; hic tamen in Domino verè gloriari possumus nostros homines, in illo siue morbi alicuius, siue etiam ipsius mortis articulo, multò quam aduersarios diligentiùs, atque efficaciùs curari, quod sciunt, quotquot nos, nostraque norunt. Vnum est, quod isti in nostra hac sedulitate ferè desiderant; nimirum, quod nostros morientes minimè vngimus; Id enim aduersarij tanti in religione christiana momenti esse putant, vt nos, quod id officij omittamus, velut à vera fide extorres, diris deuoueant. Videamus ergo cum bonô Deô quam iusta sit hæc

istorum de nobis sententia. Quod vt ordine fiat, Inprimis quæremus quod sit ipsorum hac de vnctione dogma. Tum expendemus, quæcunque vel ex diuinis litteris, vel ex ipso naturæ lumine ad id firmandum, ac constituendum afferre solent. Denique indagabimus, quæ veterum fuerit & sententia & praxis; quod eos aduersarij secum hac quoque in parte consentire de more iactent.

Vt ergo à primo ordiamur, notum est, quid aduersarij in Tridentina nuper Synodo de *Extrema*, sic enim vocant, *vnctione* decreuerint 1. Definiunt *Eam verè propriè que sacramentum esse noui Testamenti a Christo Domino institutum* & ex apostolica traditione ád hæc tempora propagatum. Tum sigillatim omnes huius instituti partes magna diligentia exsequuntur; *materiam quidem vnctionis esse oleum ab Episcopo benedictum; vnctionem enim illam aptissimè repræsentare, spiritus sancti gratiam quâ inuisibiliter anima ægrotantis inungitur; Formam* vero *esse illa verba*, quæ à sacerdote scilicet ægrotum inungente proferuntur, *Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum &c. Rem* huius, (vt quidem ipsi putant) sacramenti *esse gratiam spiritus Sancti*; Effecta verò non pauca, neque aspernanda memorant. Aiunt enim illâ spiritus Sancti vnctione quæ olei sui scilicet comes est, delicta (si qua sunt adhuc expianda) ac peccati reliquias abstergi, ægroti animam alleuari, & confirmari, magnamque in eo diuinæ misericordiæ fiduciam excitari, quâ infirmus subleuatur, & morbi incommoda, ac labores leuius fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo insidiantis *facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, vbi saluti animæ expedierit, consequitur*. Sed & tradunt nemini fas esse hanc vnctionem administrare, nisi qui vel Episcopus, vel sacerdos ab Episcopo rite ordinatus fuerit, neque aliis administrandum esse, *quam infirmis, iis præsertim qui tam* periculosè decumbunt, vt in exitu vitæ constituti videantur; *indeque sacramentum exeuntium appellari*; & si æger postea conualuerit, iterum huius olei subsidio iuuari posse, *cùm in aliud simile vitæ discrimen inciderit*. Postremò hæc ita constituta quatuor anathematismis accuratissime sanciunt, *si quis dixerit, extremam vnctionem non esse verè & propriè sacramentum, à Christo nostro Domino institutum, & a B. Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus aut figmentum humanum anathema sit. Si quis dixerit sacram infirmorum vnctionem non conferre gratiam nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos, sed iam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum, anathema sit. Si quis dixerit extremæ vnctionis ritum, & vsum, quem obseruat sancta Romana Ecclesia, repugnare sententiæ B. Iacobi Apostoli, ideoque eum mutandum, posseque à Christianis absque peccato contemni, anathema sit. Si quis dixerit presbyteros Ecclesiæ, quos B. Iacobus adducendos esse* ad

Sess. 14. c. 1.

Ibid. c. 2.

Ibid. c. 3.

Ibid. can. de sacr. Extr. vnct. c. 1. 2. 3. 4.

ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab Episcopo ordinatos sed ætate seniores in quauis communitate, ob idque proprium extremæ vnctionis ministrum non esse solum sacerdotem; anathema sit.

CAPVT II.

Aduersariorum de hoc argumento lites: deque vnctionis materia, forma, fine, effectis, nomine, nominisque ratione discrepantes inter se opiniones.

Hæc Tridentini, plane pro illo imperio, quod sibi in hominum omnium conscientias arrogant. Ac tametsi omnes Romanæ communionis homines hæc, vt pote ab vniuersali synodo sub anathematis pœna constituta, sequi se & tueri profiteantur, tamen (quod omnibus iis accidere solet, qui res aut falsas aut incertas, & humana tantum auctoritate positas defendunt) magnæ fuerunt, suntque etiam hodie de toto hoc negotio inter eos lites ac concertationes. Principio enim ne de auctore quidem huius ritus semper apud istos concors fuit omnium sententia. Nam constat Hugonem [a] à S. Victore, Lombardum [b] & Bonauenturam veteres ac nobiles illarum partium Theologos scripsisse hoc, quidquid est, sacramenti ab Apostolis fuisse institutum; quos Maldonatus hoc nomine reprehendit, valdeque errasse ait. Quamquam vt refert Gregorius à Valentia [c] Ioannes Eckius, famosus apud istos Lutheri Antagonistes, *minime absurdum* reputauerit, si quis sentiat sacramentum istud ab Iacobo auctoritate Christi, & iussu spiritus Sancti fuisse Institutum. Sed eam opinionem acerrimè confutat Estius; [d] & cæteri hodie quotquot sunt, diserte explodunt Tridentinorum scilicet fulmine prostratam; ac confossam. Iam cùm materiam huius vnctionis alij vulgo oleum esse velint consecratum, & quidem ab Episcopo, idque ad huius (vt loquuntur) sacramēti Essentiam pertinere velint; [e] Maldonatus vtrumque fortiter negat, ac refutat probans consecrationem olei *tantum esse necessariam propter præceptum ac disciplinam Ecclesiæ, quæ consueuit materiam omnis sacramenti prius benedicere, quàm sacramentum conficiat; non autem ad veritatem ipsius sacramenti* Victoria [f] referente Becano, [g] idem quoque censet, Caietanus, vt est apud Estium, [h] etsi oleum benedictum necessario requiri concedat, eò tamen propendet, *vt existimet ratam fore benedictionem, si fiat per quemcumque Presbyterum.* Cæteri pæne omnes oleum non ab alio, quam ab Episcopo benedictum ad hanc vnctionem valere putant. Neque de forma (vt

a ll. 2. de sacr. part 15 c. 1.
b 4. sent. d. 23. T. 3 de sacr. de extr. vnct. q. 4 p. 104.
c T. 4 disp 8. q. 1 puncto 1. p. 1469. b.
d in 4. d. 23. §. 3 Bell 1 de extr. vnct. c 7. Estius in 4. d. 23 § 1. Et alii passim.
e Tom. 2. de sac. de ext vnct. q 1. p. 109.
f sacr. n. 16. de
g Tum de sacr. de extr. vnct q 3.
h in 4 d 23. §. 9.

vocant) huius sacramenti minùs litigant quàm de materia. Multi enim, vt Thomas,[a] Bonauentura. Vasques[b] Konin [c] & alij non putant ratam esse formam *enunciatiuo modo prolatam*, qualis fuisse perhibetur ea, quæ dicitur Ambrosiana, his verbis expressa, *vngo te oleo sanctificato in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, vt more militis vncti preparatus ad certamen, aereas possis superare potestates*; cuiusmodi etiam erat illa, quam in ecclesia Veneta olim obtinuisse ex libro eius sacramentali à Leone X. approbato refert Michael Palatinus, *vngo te oleo, vt hac vnctione protectus fortiter stare valeas aduersus aereas cateruas in nomine Patris & filij, & Spiritus Sancti*. Itaque sentiunt isti vnctionis formam præcationis modo fieri necessario debere pro Ecclesiæ Romanæ more, *Per istam sanctam vnctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti* &c. Richardus vero, & Eckius referente Estio, & ipse etiam Estius, grauis auctor, censent nihil vetare, huius (vt loquuntur) sacramenti *formam vel enuntiatiuè, vel deprecatiuè, vel optatiuè recitari*. Becanus, etsi mentem suam liquido non aperiat, videtur tamen in hanc quoque sententiam propendere.

a apud Est in 4 d 23 §§ 10.
b in 1. Thom. T. 4. q. 84 ar. 3 dub. 1. nu. 8.
c de extr. vnct. dub. 4.
in 4. d 23.
in 4 d. 23. §. 10.
vb. supr q. 4.

Sed & de ipsa vnctione inter se dissentiunt. Florentina quidem Synodus, vel potius Eugenius Papa, *iubet vngi infirmum in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem*. Enimuero ex septem istis vnctionibus septimam omittendam plærique nunc censent, *quia vix*, inquiunt, *honeste fieri potest, præsertim in fœminis*, ob quam caussam à multis etiam sextam omitti notat Suares. Vnde liquet, quam graues quumque sancti fuerint Florentini Patres, qui ea præcipiunt, quæ ipsi isti eorum serui, atque cultores *vix honeste fieri* posse confitentur. Quinque reliquas vnctiones esse de sacramenti essentiâ, planè adeò penitusque necessarias arbitrantur Solus, Bellarminus, Valentia, Henriques, Suares, grauissimi istarum partium Theologi, & plurimi alij, vt videre est apud Ægidium, Konink. Contra, Paludanus, & Ioannes Medina, eodem referente putant *essentiam huius sacramenti perfici vna quauis vnctione, quæ ex dictis prima adhibetur, reliquas vero esse tantum partes integrales integri sacramenti*; eam sententiam, eodem teste, approbauit tota vniuersitas Louaniensis anno 1588. eique fauere videtur Thomas, Estius eadem sequitur, censens *non improbabiliter dici posse, quod etsi ad integritatem huius sacramenti requirantur quinque sensuum consuetæ vnctiones non tamen ad essentiam, ad quam* (inquit) *fortasse sufficit, vt corpus quacunque parte vngatur*. His addendus est Maldonatus; *D. Thomas* inquit. *Et omnes Theologi fere scholastici dicunt esse necessarium ad sacramenti*

instruct. ad Armen.
Konink. disp 9. de extr vnct. dub. 1. Suar. disp 40. sect. 1 num 6.
in suppl. in q. 29 art. 2.
in 4. d. 23. §. 15.

menti essentiam vt vngantur sedes quinque sensuum, non enim esse sacramentum, antequam absoluatur vltima vnctio. Ego non arbitror de essentia sacramenti quidquam affirmandum esse, nisi suppetant maiores rationes. Martinus Becanus Iesuita idem quoque sentit, Tametsi, inquit, *plures vnctiones fiant in hoc sacramento tamen videtur vna sufficere, siue fiat in capite, siue in pectore*, mox; *Hoc sacramentum statim confert gratiam, quando vnica vnctio peracta est, cum sufficiente verborum forma. Reliqua tamen vnctiones ob receptam consuetudinem non facile sunt omittendæ. Si autem omittantur, fit sine detrimento sacramenti, & effectus illius.*

2. de sacr. de extr. vnct. q. 5.

Sum. Theol. de sacr. q. 7. de Extr. vnct. §. 6. 7.

Sed neque apud istos caret controuersia, qui-nam vngendi sint. Cuncti quidem consentiunt non alios, quàm ægrotos inungendos esse; sed non quosuis ægrotos ad hanc vnctionem admittendos putant. Primo enim hinc excludunt qui baptismo tincti non fuerunt, item infantes, & si qui semper amentès fuerint. Hoc etiam omnes nunc statuunt, vt ne vngatur, *nisi grauiter infirmus sit, ita vt de vita periclitetur.* Sic censent Bellarminus,[a] Becanus, Estius,[b] Gregorius de Valentia,[c] Ægidius Konink,[d] & cæteri, quos longum est numerare. Itaque Estius diserte eos vngi vetat *qui cum sano sint corpore, vel certum vel certè probabile vitæ periculum adeunt, vt qui mare transmissuri sunt aut prælium commissuri, aut etiam ij qui capitis condemnati ad certum mortis supplicium ducuntur.* & Eckius cauet *ne ægroto hæc vnctio conferatur, quamdiu in ea vitæ spes est; quia vnctio vocatur extrema, locum,* inquit, *non habitura in paruis, vel diu durantibus morbis, & qui alicui vitam tantum prorogant, vt sunt podagra, calculus, & cætera.* Sic etiam Tapperus; *Dicitur extrema vnctio, eo quod extreme laborantibus hoc est de quibus metus est, quod ex infirmitate morientur, ministratur.* Quibus paria scribit Altenstaig; *Ideo dicitur extremum sacramentum sicut nomen sonat, quia post id aliud non speratur; vnde solum infirmis & periculose ægrotantibus, ita quod de vita eorum desperetur, debet dari.* Sic etiam Cluuasinus in summa Angelica ait *conferri infirmis existentibus in periculo mortis, de quibus probabiliter dubitatur de morte.* Neque alius est apud eos vsus, qui non alios vulgo inungunt, quam eos de quorum valetudine nulla spes est. Sed hæc tanto suorum consensu constituta, Maldonatus Iesuita conuellere, ac euertere non dubitauit. Negat enim diserte *solis ægrotis de quorum vita desperatum est præbendum hoc sacramentum. Nam, inquit, prisca Ecclesia omnibus, qui grauius ægrotabant, dabat extremam vnctionem.* Item *Respondeo,* inquit, *abusum esse, quod vulgus putat non esse dandum hoc sacramentum, nisi illis de quorum vita desperatum est. Non enim vocatur extrema vnctio, vt popularis fert opinio) propterea quod in extremo vitæ ipsa danda sit sed quod cùm multæ sint vnctiones in Ecclesia, hæc sit postrema.* Hæc ille modestissimus

a 1. de extr. vnct. c. 9.
b vb. sup. q. 10. b vb sup § 13.
c vb. supr. pund. 2.
d vb supr. dub. 6
Eck. de sacr. 11.

art. ... de ...

verbo vnctio.

vb. supr p. 108. col. 2.

p. 115. col. 2.

modestissimus Iesuita, quibus Eckium, Tapperum, & Alstentaig, omnesque pene scholasticos, & cæteros suarum partium Theologos, præter se vnum, vulgo accenset; & inter proletarios ac capite censos refert. Sed præter immodestiam, videtur etiam illa Maldonati sententia & sophistica & quidem inscita, ac frigida laborare. Nam si ea ratio, quæ ipsi placet, valeret, *hæc vnctio postrema* potius, vel *vltima* dicenda fuisset, quàm *extrema*. Certè eam appellationis rationem quæ populo placuit; & perpetuus istorum vsus constituit, non alios quam desperate ægrotantes vngentium, & sæculorum infimorum cum nono, octauo, & septimo comparatio confirmat. Illis enim sæculis maxime ab a. D. 1200. non aliter ferè quàm *extremam* dictam reperies; his anterioribus nunquam (quod equidem meminerim) *Extremæ vnctionis* nomen occurrit. Atqui (vt postea demonstrabitur) quæ his quidem citimis temporibus ægrotis in exitu datur, olim superioribus illis sæculis non solebat in illo articulo dari ex quo vtriusque temporis discrimine apparet à nouissimis Theologis extremam ideo appellatam, quod hominibus in exitu detur. Quo accedit Innocentij I. in repari auctoritas. Is enim *extremam communionem* vocat, quæ pœnitentibus in exitu dabatur, plane vt isti vnctionem extremam dicunt quæ in eodem articulo confertur. Idem quoq; maldonatus aliam suorum de hocaliptico negotio κοινὴν δόξαν reiicit, ac despuit. Illi enim omnes vna omnes negant vnctionem istam eidem infirmo bis in eodem morbo administrandam. Quid maldonatus? *Ægrotus*, inquit, *non semel tantum sed per septem dies continuos vngebatur* olim scilicet, &c. *tantum abest vt verum sit, quod scholastici dicunt, hoc sacramentum non posse iterari in eodem ægroto, & in eodem morbo.*

Ep. 1. c. 2.

Estius in 4. d. 23. §. 17.

vb supr. p 213. col. 2.

Ita quod ab istis nunc omnibus recipitur solis sacerdotibus fas esse ægrotos vngere, id quoque à non nemine negatum est, Thomas enim Valdensis, vt est apud Estium, *existimat. vbi deest sacerdos, laico permitti, vt hoc sacramentum infirmo in articulo mortis administret.* Idem ante Valdensem sensit Bonauentura, & sanctitatis & eruditionis nomine nobilissimus apud istos Theologus.

Bell. Konink. Becan. &c.

Tom 1. de sacr. c. penult. in 4. d. 23. §. 12.

in 4. d 23. q. 1. art. 2.

Sed Istorum In nulla huius disputationis parte maior est & fœdior inter se discordia, quàm in ea, à qua totum hoc alipticum institutum pendet, nimirum de fine & effectis huius suæ vnctionis. Tridentini quidem quod nuper diximus, oleo huic suo ista omnia confertim, ac confuse tribuunt, *vt delicta, si qua sunt adhuc expianda ac peccati reliquias abstergat; vt ægroti animam leuet, & confirmet magnam in eo diuinæ misericordiæ fiduciam excitando; qua morbi incommoda ac labores leuius fert, & tentationibus Dæmonis facilius resistit; vt sanitatem postremò corporis interdum, vbi saluti animæ expedierit, conferat.* Et hæc

Sess. 14. c. 2.

ipsa

ipsa omnes synodi auctoritate coacti retinent. Cæterum quæ sint *i/æ peccati reliquiæ* à suis aliptis abstergendæ, & quid istorum quæ tam multa, tamque diuersa sunt, in hoc suo sacramento præcipuum ac palmarium sit, non leuiter dissentiunt. Estius ita statuit; *Quatuor esse vnctionis istius effectus.* Primum, *peccatorum remissionem*, non tamen originalis aut mortalium, sed venialium, sine quibus hæc vita non ducitur. Alterum, *reliquias peccatorum auferre atque abstergere, hoc est propensionem ad malum, languorem & torporem ad faciendum bonum & mentis infirmitatem ad intuenda & meditanda cœlestia.* Tertium, *ægroti animam alleuiare, & confirmare*; Quartum denique *sanitatem corporis, non quidem absolute, sed quatenus animæ saluti expedit, Sanitatis autem nomine quamlibet etiam modicam, corporalis morbi releuationem comprehendendam esse, cum sit quædam inchoata sanitas*, acute sanè ac eleganter. Sin quæras horum quatuor, quod primarium sit huius sacramenti effectum, respondet Scotum quidem & alios plærosque post Bonauenturam hanc laudem primo ex istis quatuor tribuere; sibi verò aliud videri, primarium scilicet huius vnctionis effectum *non simplicem esse, sed ex pluribus* (nimirum ex tribus prioribus) aggregatum. Quæ sane ratio & ingeniosa & mirabilis est, & hactenus quod sciam inaudita: vt quærenti, quid ex quatuor primum sit, respondeas tria priora primum esse. Bellarminus aliter, Concedit huic suæ vnctioni duos effectus, vnum, *quod sanat corpus, si ita expedit animæ saluti*, alterum, *quod abstergit reliquias peccatorum*; Negat *peccatorum reliquias esse peccata venialia*, negat *esse pronitatem siue habitum ex peccato relictum*, vtrumque multis confutat, ipse vero statuit esse primo peccata, *quæ interdum remanent post omnia alia sacramenta, siue mortalia, siue venialia sint.* Secundo *torporem & mærorem & anxietatem, quæ ex peccato relinqui solet.* Maldonatus reiectis itidem & acriter (vt solet) refutatis duabus illis opinionibus de peccatis venialibus, & de procliuitate ad peccandum, *reliquias peccatorum* accipit de peccatis mortalibus nondum per alia sacramenta remissis, hunceque vnum statuit suæ vnctionis finem, vt illius generis peccata deleantur. At Vasques æque ac Maldonatus, Iesuita venialia isto suo oleo tolli vult: idque ait esse de fide. Becanus pugnat *hoc sacramentum ad tollenda venialia non fuisse principaliter institutum*, quod tamen fatetur à Bonauentura, Richardo, Durando, Maiore, Scoto, Almayno, Carthusiano, Altissiodorensi, Alensi, Abulensi, & Nauarro affirmari. Tum commemorat ac confutat eorum sententias, qui per *reliquias peccatorum* intelligunt vel peccata in anima relicta post aliorum sacramentorum susceptionem, seu venialia vt alij, seu mortalia, vt Bellarminus & Maldonatus, vel reatum pœnæ temporalis, vel prauos habitus ex peccatis relictos,

In 4. d. 23. §. 4.

vb. supr c. 8.

vb. supr q. 2. p. 212. 13.

T. 4 in 3. Thom. q. 87. art 3. dub. 2, num. 4. & dub. 3 num 6. Becan vb. sup. q 3.

Ibid. q. 6.

vel pronitatem ad malum. Ipse vero, licet concedat & culpas & pœnas interdum hac vnctione aboleri, id tamen vult secundariò tantum & ex consequenti fieri, hoc autem quidquid est sacramenti *primario & per se institutum fuisse ad confortandum animum hominis ægrotantis contra difficultates illi occurrentes in articulo mortis: specialem adeo siue sacramentalem eius gratiam non consistere in sola remissione, seu expulsione alicuius mali culpæ aut pœnæ, sed præcipue in collatione auxiliorum gratiæ, quibus homo in tali casu iuuetur & corroboretur. Sed & hoc sacramentum secundario institutum esse ait ad disponendam & præparandam animam, quantum in ipso sacramento est, ad introitum gloriæ.* De sanitate quam vna cum aliis huius quoque vnctionis effectum esse vult, sane per quam dilutè philosophatur. Neque profectò facile capi potest, qua ratione ad hominem morbo corporis liberandum instituta fuisse ea vnctio dici possit, quæ per se ac primario eo tradita esse defenditur, vt eum occurrentibus in articulo mortis difficultatibus expediat, & facilem ei in cœlum introitum præbeat, quibus effectis corporis sanitas non modo non continetur, aut iuuatur sed iis etiam aduersari, quodamque modo opponi videtur. Gregorius à Valentia proprium & principalem istius vnctionis finem esse contendit *quandam mentis sanitatem:* quam eo ægrotis confert, quod ex eorum animis *abstergit peccatorum reliquias*, id est, vt ipse quidem definit, *quandam procliuitatem ad malum & difficultatem ad bonum quatenus in peccato fuit quoddam experimentum rei vtilis, aut delectabilis, aut etiam ipsius vsus humanæ libertatis, quod experimentum propter ipsam peccati illecebram animum reddit pronum ad rursus peccandum, atque adeo etiam ineptum ad bonum.* Eam autem procliuitatem ad malum, & difficultatem ad bonum ait *esse non qualitatem aut rem aliquam absolutam, sed potius respectum quemdam rationis, in eo consistentem, quod si quis peccauit, eo ipso intelligimus ipsum magis esse expositum periculo peccandi, quam ante.* Ad hanc autem opinationem (quæ quàm inuoluta, stulta, & vana sit, nemo non videt) eo adductus est Gregorius, quod præter suum illud figmentum, nihil sibi occurrere videret, quod pro *reliquiis peccati* haberi posset: quò loco cæterorum omnium in hoc argumento sententias explodit, qui eo nomine censeri putant vel *maculam peccati*, vel *obligationem ad pœnam* siue temporalem, siue æternam, vel habitum vitiosum, sanitatem corporalem concedit huius sacramenti effectum esse, sed *minus principalem*, quod & cæteri omnes sentiunt. Suares, & qui eum sequitur Conink [a] defendunt hanc vnctionem *primario institutam esse vt per gratiam habitualem, quatenus habet adiunctas actuales huic effectui proprias, animum infirmi vi morbi infirmatum ac torpore quodam depressum*

Ib q. 8.

Disp. 41. Sect. 3. num. 11.

a de extr. vnct. dub. 5.

sum roboret & excitet ad spem & feruorem spiritualem, & eum præparet ad fortiter sustinendos Diaboli insultus, qui nos tum maxime impugnat. Tum secundariò huic vnctioni illud quoque tribuunt, *vt deleat in attrito peccata, quæ iam per alia sacramenta deleri non possunt: pœnasque* adeo *peccato remisso restantes, sed aliquas tantum, non autem omnes, quia sic vix vlli inuncti irent in purgatorium*, ac denique vt *conferat sanitatem corporis, non absolute & semper sed interdum; & sub conditione.* Hæc aduersariorum est de aliptico illo suo mysterio doctrina, varia ac multiplex, vt quiuis videt, densisque spinis ita vndique obsita, & implicata, vt vix reperias inter istorum inter se pugnantium mucrones, atque aculeos, vbi pedem tutò figere queas. Sacramentum quidem omnes iactant, sed huiusmodi, cuius quis sit propriè finis, vsus, effectus, quæ forma, quæ cæteræ partes, nondum constitutum habent. Illud laudo, quod postquam multùm, diuque inter se conflixerunt, seque singuli in omnes partes versarunt, postremo pæne omnes disertè confitentur hoc quidquid est minime esse *necessarium vlla vel medij vel præcepti* vt loquuntur) necessitate, Item *nullo nos præcepto diuino vel humano ad id obligari, non esse id ad salutem necessarium*, *Neque* eius *effectum* huiusmodi esse, vt vel *sine eo salutem consequi*, vel eum ipsum qualiscunque sit, non aliunde *comparare possimus.* Nos, qui rem ipsam negamus, nihil necesse est in istorum expendendis controuersiis, singulorumque opinionibus excutiendis immorari. Itaque misso inutili hoc labore, nunc quod secundo loco disputandum suscepimus, Videamus, an ex diuinis litteris probari possit *vnctionem* illam quam tuentur *extremam* vel ab ipso Domino vel certè ab eius apostolis Ecclesiæ fuisse traditam, aut institutam.

Bec. vb. supr. q. 11. Conink. vb sup. q 10. Vasq in 1. Thom. T. 4 q. 90. dub 4 nu 6. Est. vb. sup. §. 16.

CAPVT III.

Aduersariorum inter se pugnæ de duobus Noui Testamenti locis, in quibus mentio fit vnctionis ex oleo Marci 6. 13. & Iacobi 5. 14. 15. quorum alij neutrum, alij vtrumque, alij alterum tantum ad suam vnctionem pertinere contendunt. Tridentinorum absurda in hoc argumento versutia.

ADuersarij non sunt in probando, quàm in constituendo & definiendo dogmate magis concordes. Cùm enim duo omnino sint noui Testamenti loca, in quibus vnctionis ægrotis administratæ fit mentio, alij neutrum, alij vtrumque, alij denique alterum tantùm de suo mysterio intelligendum putant. Prior locus extat apud Marcum

cum qui de apostolis à Christo Domino missis hæc habet.

Marc. 6. 12. 13.

Et exeuntes prædicabant, vt pœnitentiam agerent & dæmonia multa eiiciebant, & vngebant oleo multos ægros, & sanabant. Alter locus est apud Iacobum: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Neutrum horum locorum ad suorum vnctionem pertinere diserte confitetur Caietanus Cardinalis apud istos celeberrimus. Ac primo quidem in Marci verba hæc habet. *Hæc vnctio,* inquit, *non sacramentalis intelligitur (qualis est vnctio extrema, quâ vtitur Ecclesia,* sed initium quoddam, & mox, *Apparet* inquit, *quod oleo vtebantur Apostoli ad sanandum non ad sacramentum ministrandum.* Tum Iacobi ex professo itidem enarrans; *Nec ex verbis* (inquit) *nec ex effectu verba hæc loquuntur de sacramentali vnctione extremæ vnctionis, sed magis de vnctione, quam instituit Dominus Iesus in Euangelio à discipulis exercendam in ægrotis.* Textus enim non dicit. *Infirmatur quis ad mortem? sed absolutè Infirmatur quis? Et effectum dicit infirmi alleuiationem, & de remissione peccatorum nonnisi conditionaliter loquitur; cùm extrema vnctio nonnisi propè articulum mortis detur, & directè, vt eius forma sonat tendit ad remissionem peccatorum. Præter hoc quod Iacobus ad vnum ægrum multos presbyteros, tum orantes, tum vngentes, mandat vocari, quod ab extremæ vnctionis ritu alienum est.* Hæc ille, quæ Ambrosium Catharinum ita pupugerunt vt is nullâ habitâ aut Cardinalitiæ purpuræ, aut summæ, quâ Caietanus vbique pollet, eruditionis ac formæ ratione, in virum inuolet non aliter exclamans, quàm si de sua ecclesia actum sit. Ait futilia esse Caietani argumenta, Ait *eum fundatissimam Ecclesiæ & Sanctorum doctrinam euertere, sed nihil inde lucrari, quam pro gloria, quam forte appetit ex nouitatibus, infamiam & confusionem.* Denique hanc suam in virum inter suos summum, ad hæc de Pontifice Romano optimè meritum, intemperiem sic excusat, vt dicat *se cogi interdum libero Zelo pro veritate & confidenter loqui.* Sed licet ille plurimum se iactet, numquam tamen efficiet vt non præ Caietano pumilio sit. Viderint, quorum interest, Nobis satis est, hanc ab addictissimo Romani Episcopi seruo, infensissimoque Lutheri hoste, aduersus quem etiam legatus ab illa sede in Germaniam missus est, vi veritatis extortam liberam confessionem. Nam si hunc aduersarij audiunt, nullam nobis de fictitio hoc suo sacramento litem, ex diuinis quidem litteris mouebunt: ex quibus quæ duo sola in hoc argumento ab istis afferuntur loca, ille ingenue fatetur, & acriter defendit ab hac caussa penitus esse aliena. Quod vero Ambrosius eius rationes eleuat, *futilesque* vocat, id quo iure faciat mox

Iacob. 5. 14. 15.

In Marc. 6.

In Iac. 5.

Annot in Caiet. de extr. vnct. p. 191. 192. 193.

mox expendemus. Sed ex aduersariis multi sunt, qui vtrumque illum, hoc est & Marci & Iacobi locum, ad suam vnctionem pertinere contendunt, vt hic ipse verbi gratiâ, Caietano-mastix Ambrosius, & Alphonsus à Castro, & Lindanus, & Eckius, & Clingius, & Horantius, & alij, quos recensere nihil necesse est, vt eos mittam, qui ante exortas nostras cum Romanis controuersias nati pœnè omnes eandem esse putarunt vtriusque loci rationem: Ex recentioribus autem illis nemo has partes maiori cum animi contentione tutatus est, quam Maldonatus, qui & in controuersiis ex vtroque loco pro suo aliptico mysterio fuse argumentatur, [a] & in commentariis ad Marcum [b] impotenter more suo in eos ex suis catholicis bacchatur, qui Marci locum aliò pertinere iudicant. *Hoc loco*, inquit, *agendum non solum contra Hæreticos, qui pertinaciter contendunt hic non esse sermonem de sacramento extremæ vnctionis, sed etiam contra quosdam Catholicos, qui penè idem videntur docere, quos tamen magna ex parte ætas nouas nondum experta hæreses excusat. Quid autem iam attinebat, vigente iam Lutheranorum & & Caluinianorum hæresi quosdam auctores dicere, scriptisque mandare oleum istud ab Apostolis non tanquam sacramentum ad sanandos animos, sed tanquam medicamentum ad curanda corpora adhibitum fuisse? Neque hic de sacramento, quo nunc catholica vtitur Ecclesia, extremæ vnctionis agi? Quod idem Lutherani & Caluiniani docent. At non negamus (inquiunt) nos esse sacramentum. Vbi ergo sacramentum est, si hîc non est? aut cur hîc non, si alibi est? enimuero qui hic de sacramento extremæ vnctionis agi negat, ad tollendam omninò hoc sacramentum, aut malignè si hæreticus, aut imprudenter si catholicus est, gradum facit.* Hæc ille: & in nos, vt solet contumeliosissimè, & in suos, non tantum immodeste, sed etiam mendaciter, ac sycophanticè, dum eos fingit de hoc oleo ita existimasse quasi medicamentum fuerit ab Apostolis, velut medicis ad curandos morbos ægrotis adhibitum, serioque in sequentibus contra hoc opinionis monstrum multis disputat: quod vix puto vlli vmquam serio in mentem venisse, cùm clarum sit morbos ab Apostolis, non naturali olei, aut alterius medicamenti vi, sed diuino, planeque mirabili Christi dono sanatos fuisse. Neque aliter eâ de re sentiunt quotquot vidi ex aduersariis, qui Marci locum ad suam vnctionem pertinere negant: vt mera sit hæc Maldonati in eos calumnia: qui videlicet ira & caussæ studio de more excæcatus, & animi impotentiâ atque κακοηθείᾳ impulsus, suis istud *de medicamento* figmentum tribuere non dubitauit. Sed quantumuis ille hanc Euangelici loci de alia, quam de sua vnctione interpretationem exagitet, catholicisque hominibus indignam putet, non desunt tamen ex illo, quem

a vb supr. q. 2.
b in Matt. 6.

ipse pro Catholico habet, grege plurimi, & quidem magni, Maldonatoque aut pares, aut etiam superiores, qui eum constanter tuentur; neque rabidi illius scriptoris clamoribus, quò minus in sententia perseuerent, hactenus deterreri potuerunt. Bellarminus, & Iesuita, quod fuit Maldonatus, & Cardinalis, quod ille non fuit, in eo ordine est, diserte negans sacramentalem fuisse vnctionem ab Apostolis apud Marcum administratam, idque multis rationibus probans, Ruardum,[a] & Iansenium[b] & Dominicum à Soto[c] idem sensisse, & ipse testatur & verum est. Ac ne Louaniticum ingenium in eo desideres, candide profitetur *hanc sententiam sibi eò etiam nomine gratiorem esse* quod *videat Lutherum, Caluinum & Kemnitium esse in priore illa opinione, existimareque eandem esse vnctionem Marci 6. & Iacobi quinto.* Mirum quod tam potens ratio Maldonatum ab ea sententia non dimouerit. Idem cum Bellarmino sentit, ac fusè disputat Gregorius Valentianus, multisque rationibus probat, *quod ad modum* & efficaciam & significationem, non eandem, *sed longè diuersam esse vnctionem de qua Iacobus, ei de qua Marcus*, hanc enim sacramentalem propriè loquendo minimè fuisse. Sic etiam Ægidius Conink ex eodem Iesuitarum sodalitio, Credo, inquit, *verius esse vnctionem illam quâ vtebantur discipuli Marci sexto, non fuisse sacramentalem.* Martinus Becanus, ipse quoque vnus de istis Iesu sociis, credo, ne Maldonatum haberet iratum, probabile esse dixit. *Marcum loqui de vnctione sacramentali.* Idem tamen vt Bellarminum puto, placaret, scripsit mox, ac defendit *probabilius esse vnctionem illam de quâ Marcus non fuisse sacramentalem.* Non est dubitandum quin Estij idem quoque sensus fuerit, scribentis Christum *hoc sacramentum Marci sexto secundum Typum, & inchoationem quandam instituisse*, quæ nunquam iste ita dixisset, si putasset reipsa sacramentalem fuisse commemoratam à Marco vnctionem. Atque huic ipsi quæ tantopere Maldonato displicuit, istorum sententiæ apertè fauent Patrum Tridentinorum verba, qui aiunt sanctum illud extremæ vnctionis sacramentum *à Christo Domino nostro apud Marcum quidem insinuatum, per Iacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum, ac promulgatum.* Quo loco non videtur prætermittenda ratio, quæ Tridentinos impulit, vt sanctum hoc decretum ita conciperent verbis in speciem absurdis, neque vel rerum ipsarum ingenio, vel institutæ orationis contextui satis conuenientibus. Eam autem sic exponit, qui illius Synodi historiâ Italicâ linguâ composuit, vir, quod ex hoc eius opere apparet doctissimus atque sapientissimus, *Ne quis vero*, inquit, *miretur, cur in primo doctrinæ capite ita loquantur Patres, vt dicant hoc sacramentum*; à Christo Domino nostro apud Marcum quidem insinuatum, per Iacobum autem Apostolum, ac Domini

l. de extr vnct. c. 2 toto.

a Explic art 11.
b in Ioa. c. 6.
c In 4. d. 23. q. 1. art. 7.

T. 4. disp. 8. q. 1. puncto 1. p. 1470.

disp. 19 de extr. vnct. dub. 1. num. 3.

de sacr. c. 27. de extr. vnct. q. 7

in 4. d. 23. §. 2.

Sess. 14. c. 1.

l. 4 med. p. 343.

Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum, *cum vniuersa orationis series, antecedentium & consequentium ratio postularet*, vt institutum à Christo apud Marcum, non autem duntaxat insinuatum *diceretur, sciendum est primum quidem ita scriptum fuisse, sed cùm vnus ex Theologis Patres monuisset, Apostolos, quo tempore infirmos oleo vnxisse à Marco narrantur, nondum fuisse sacerdotes ordinatos, quibus ecclesia scilicet Romana in vltima demum cœna collatum à Christo docet Sacerdotij ordinem. Visum est absurdum & à ratione alienum, simul, semelque & ministratam ab iis tali tempore vnctionem sacramentum affirmare, & hanc ipsam vnctionem negare ab aliis quam à sacerdotibus, ministrari posse. Ac tametsi nonnulli, qui Apostolicam illam vnctionem pro sacramento habebant, & à Christo tum institutam censebant, ad hoc responderent Christum Apostolos eo ipso quod vnctionem illam ministrare iussit, sacerdotes quod ad hunc solum actum pertinet, constituisse, non secus ac si Papa simplicem presbyterum Chrismatis sacramentum administrare iuberet, eum quod ad hunc quidem actum pertinet, Episcopum constitueret, tamen nimis periculosum visum est id absolutè affirmare. Eo factum est, vt pro eo quod initio scriptum erat institutum fuisse hoc sacramentum, Immutato vocabulo postea scriptum fuerit* id insinuatum. *Quam autem apposite hoc loco vocabulum* insinuatum *adhibuerint, quidque id hac in re significare vere valeat, facile indicabit quisquis intellexerit, quid sit insinuare, idque accurate retulerit & ad ea, quæ tam Apostoli fecisse apud Marcum narrantur, & ad ea quæ Iacobus in epistola sua præcipit, & cum iis denique compararit, quæ sunt ab illa Synodo hac de re definita.* Atque hæc ille hactenus. Iam ex superioribus liquet, quàm fluxa & incerta sit omnis hæc aduersariorum ratio, qui ea ad probandum suum dogma afferunt quæ non certa, non euidentia, non ipsis quibus cum agunt aduersariis, agnita ac confessa, sed adeo obscura & dubia sunt vt ne apud ipsos quidem, qui ea afferunt, constent. Duo enim illa scripturæ loca, ex quibus alipticum suum mysterium constituunt ex ipsis pars eò pertinere omnino negant, vt Caietanus, pars variis diuersisque interpretationibus vexant de eorum sensu inter se digladiantes, vt cæteri. Quis non videt ex rebus adeò incertis, ac dubiis nihil certi fieri ac concludi posse? Monendosque istos, vt priusquam nobis suum dogma probare aggrediantur, ipsi primum inter se consentiant. Marci verba vrget Maldonatus, & nisi ibi sit suum dogma, alibi esse negat. Ibi esse negant non modo Caietanus, sed & Bellarminus, & multi alij, Ergo si vera hi dicunt, neque apud Iacobum ex Maldonato est, quod vltro concedit Caietanus. *Vbi est*, inquit *Maldonatus si hic* (apud Marcum) *non est?* Non esse autem apud Marcum, Bellarminus & cæteri consentiunt. Ergo ne apud Iacobum quidem esse, fateri certe ex Maldonato debent.

Ipsa illa istorum tam vehemens inter se pugna ac concertatio fatetur nihil scripturas liquido de hoc ipsorum dogmate docere, vel definire. Ac ipsæ quidem scripturarum voces claræ sunt; neque quicquam habent obscuri, aut dubij. Refert Marcus Apostolos *oleo* ægrotos complures *inunxisse & sanasse*: Præcipit Iacobus, *si quis ægrotat* presbyteros super eum orare, & *oleo in nomine Domini vngere*; pollicetur que fore, vt *oratio fidei ægrotum seruet*, & peccata, si qua sint, remittantur ei. Quid clarius aut simplicius dici potuit? vnde ergo est omnis hæc istorum in re tam aperta dissensio, æstuatio ac pugna? Nimirum ab vnô caussæ studiô est: quod cum in his locis leui rerum similitudine decepti, dogma illud alipticum reperire omninò velint (quod tamen nusquam re verâ in iis est) coguntur, vt quod cupiunt, teneant, scripturæ vim inferre, & quæ in eà dogmati suo aduersantur tollere ac exterere. Inde est, quod alius aliter sentit; quod non omnibus eadem vel commoda vel incommoda videantur. Caietani quidem laudanda magnanimitas quem ne caussæ quidem tametsi carissimæ, studium sic peruertere potuit, vt non confiteretur quod res est; nullam esse in duobus illis locis Romanam vnctionem. Cæterorum ideo magnæ, ac turpes pugnæ, quod apertæ huic, quam Caietanus confitetur veritati, repugnare & aduersari maluerunt. Sed quamquam contumax illis in verum animus fuit, non potuerunt tamen à se impetrare vt id totum planè, penitusque repudiarent. Partem quisque eius aliquam tenuit: partem dimisit. Verum est, quod defendunt Maldonatus, & alij cum eo sentientes, eandem esse vtramque tum Marco, tum Iacobo memoratam vnctionem. Verum quoque est, quod Bellarminus, & plures alij tuentur, quæ à Marco commemorata est vnctio, eam non esse sacramentum extremæ (vt vocant) vnctionis. Si vel hoc Maldonatus, vel illud Bellarminus admitterent, vtramque veri partem haberent. Sed obstitit dogmatis aliptici studium, quod vt retinerent, coacti sunt aliquam eius veri partem cum quo toto id consistere non potest, dimitere. Itaque hanc quam Bellarminus omnino retinendum putauit, respuit Maldonatus (nimirum Marci vnctionem non esse extremam Romanorum vnctionem) vicissim eam partem abiecit Bellarminus, quam Maldonatus dimitti non posse iudicauit (nimirum eandem esse & Marci & Iacobi vnctionem) Nos quibus liber est à caussæ studio animus, quod quisque istorum seorsim habet, amplexabimur, atque ita verum, quod isti in partes discerpserunt, redintegrabimus. Ac cum Maldonato quidem primum & ante omnia constituemus eandem esse & Marci, & Iacobi vnctionem. Tum cum Bellarmino assumemus quæ apud Marcum extat vnctio

eam,

eam minimè esse id *extrema*, vt vocant, vnctionis secramentum, quod hodie celebrat Papæ Romani communio. Vnde postremo cum Caietano concludemus, neque ad id sacramentum pertinere eam vnctionem quæ à Iacobo commemorata est. Sed vt constet quàm hæc omnia vera sint, quamque frustra isti vel in Marco, vel in Iacobo suum illud mysterium quærant, iam vtriusque scriptoris loca seorsim expendamus.

Capvt IV.

Explicatur locus Marc. 6. 13. soluitur argumentum quod hinc Maldonatus pro extrema vnctione petit.

AC Marci quidem simplicissima narratio est, referentis miracula à Christi Apostolis in prima illa missione edita, quorum duo genera commemorat: prius quod *dæmonia multa eiicerent*: alterum *quod multos ægros oleo vngerent & sanarent.* Nimirum Christus, dum eos mitteret, hanc iis potestatem dederat, vt obseruarat diserte Marcus: & Matthæus suo more fusiùs, ac explicatiùs rem eandem enarrans, *Dedit*, inquit, *illis potestatem spirituum Immundorum, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem.* Mox Christum Inducit dum eos dimittit ita præcipientem, *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eiicite.* Neque aliter Lucas, *conuocatis inquit, duodecim discipulis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia & vt languores curarent, & misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.* Tum euentum missionis subiicit. *Egressi autem* (inquit) *circumibant per castella, Euangelizantes, & curantes vbique.* Planè, vt Marcus, *& exeuntes prædicabant, vt pœnitentiam agerent, & dæmonia multa eiiciebant, & vngebant oleo multos ægros, & sanabant.* Nunc omnia clara & aperta sunt. Mittit Christus Apostolos *prædicare regnum Dei & sanare infirmos*, vt habet Lucas. Iubet eos, quod habet Matthæus, *prædicare dicentes, quia appropinquauit regnum cœlorum, infirmos curare, mortuos suscitare, leprosos mundare, dæmones eiicere*: Et quod Matthæus, Lucas, & Marcus pariter obseruant, *dat iis potestatem* mira illa patrandi. Illi ex Domini mandato exeunt, prædicant, dæmonia eiiciunt, morbos curant, & quidem, vt Marcus monet, adhibito ægrotis oleo. Quis, nisi stupet, non videt hæc omnia ad illam Apostolorum missionem pariter pertinere? Duo Christus præceperat vt diserte docent & Matthæus

Marc. 6. 7. & 3. 15. Matt. 10. 1

Ib. v. 8.

Luc. 9. 1. 2. Ib v. 6.

Luc. 9. 1. Math. 10. 7. 8.

thæus & Lucas, *vt prædicarent regnum Dei*, atque mira illa facerent, hoc est dæmonia eiicerent, languores curarent &c. Quorum prius fateor omnium Christi ministrorum cum Apostolis commune esse, nimirum regni cœlestis prædicationem; alterum, nimirum miracula edere, extraordinarium, & primorum ministrorum proprium, non autem omnium omnino Episcoporum & presbyterorum commune esse, & res ipsa clamat & aduersarij fatentur. Itaque istis concedo quidem, vt hinc concludant presbyterorum, Christique ministrorum hoc esse munus, vt *Euangelizent regnum Dei, & prædicent pœnitentiam*, *Vt vero ægrotos oleo vngant, & sanent*, id quoque omnium esse officium, profectò non aliter hinc conficient, quam si probauerint & ministros omnes mitti ad *sanandos infirmos* & omnibus præcepisse Christum, *vt infirmos curent*, & omnibus denique hanc à Domino potestatem datam, vt *omnem languorem & infirmitatem curent*. Præterea si hinc habetur quorumuis presbyterorum esse *ægrotos inungere & sanare*, hinc etiam necessario efficietur, vt cuiusuis presbyteri sit, *& dæmonia eiicere & mortuos suscitare & leprosos mundare*. Omnium enim istorum eadem omnino apud diuinos scriptores ratio est; Neque Christus suis, vt hæc facerent minus aut aliter præcipit, quam vt *ægrotos curarent*; *Infirmos*, (inquit apud Matthæum) *curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eiicite*. Ergo necesse est Romanos presbyteros aut hæc vltima sibi quoque assumere aut certe illud primum de vngendis, sanandisque ægrotis dimittere. Ista enim ita cohærent, ac conserta sunt, vt nullum horum ab aliis diuelli possit. *Vnxerunt*, inquit *ægrotos Apostoli*; ergo & quiuis presbyter ægrotos vngere potest ac debet. *Curarunt*, inquam ego, *omnem languorem* Apostoli, *dæmonia eiecerunt, mortuos suscitarunt, leprosos* mundarunt. Ergo & cuiusuis presbyteri est, *omnem languorem curare, dæmonia eiicere, mortuos suscitare, leprosos mundare*. Illud obtinere non potes, nisi & hoc concedas. Sin hoc respuis, & quidem meritò, non est, quò illud obtinere te posse speres. Vtrumque pariter aut concedendum aut negandum. Negandi vero ratio manifesta est. Nam Apostolis quidem ista disertè præcepit Christus; Et quò ea ederent, facultatem dedit, ac potestatem; vt apud Euangelistas legimus. Quibusuis presbyteris eadem Christum præcepisse, & potestatem res huiusmodi patrandi dedisse, neque vsquam legimus neque sane verum est. Ergo Apostolis quidem ista facere licuit; Quibusuis presbyteris eadem vel parrare, vel audere & tentare vt liceat, nulla ratio est. Presbytero, quà presbyter est, id tantum ex Christi voluntate, & Apostolorum totiusque Ecclesiæ disciplina incumbit, vt *Euangelizet & baptizet, & panem calicemque* sacrum administret. Sin tibi id quoque concessum pertendis, vt ægrotos sanes, & mortuos resuscites,

& dæmonia eiicias; primo denuncio potestatem esse experimentis confirmandam; hoc est ægrotos reapse curandos, mortuos resuscitandos, dæmonia eiicienda, leprosos mundandos quorum tu nihil præstas, nihil adeo à Christo huiusmodi in mandatis habes, qui nunquam scilicet eam suis potestatem dat, quæ vana sit, & inanis, & effectu suo careat. Tum si quid etiam huius generis præstares, tu id peculiari & extraordinario, non autem omnium presbyterorum communi iure, præstares; nihil adeo Aduersariorum hac in parte causam promoueres, qui id vngendi ius, quod in presbyteris, quæsitum volunt, non vnius, aut alterius, sed omnium commune, & ordinarium, vt loquuntur, non autem extraordinarium esse sciscunt.

Capvt V.

Vindicatur nostra Marci expositio à Maldonati obiectiunculis, eiusque sententia & rebus ipsis, ex Bellarmini & aliorum de eodem grege testimoniis, ac rationibus refellitur.

Sed cur, inquis, Christus hæc Apostolis concessit, ac precipit; nobis qui Apostolis successimus, negauit? Primò impudens est hæc interrogatio, quasi Domino non liceat quod vult, facere in suis, ac de suo? Tum & clara est discriminis ratio. Nimirum, signis ac miraculis fidem in principio confirmari decuit, eadem nunc abundè confirmata, nihil istis amplius eget; Ideo Dominum, quam primis prædicationis ministris dedit miraculorum edendorum potestatem, eandem nobis qui primis successimus dare, nihil necesse fuit. Quid ad hęc Maldonatus? Ille vero audaci, & ante ipsum inaudito facinore, negat ad morborum curationem pertinuisse illam ægrotis ab Apostolis adhibitam vnctionem, quos disertè scribit *oleum adhibuisse propter curationem animi, non propter curationem corporis.* Vult nimirum illius vnctionis præcipuum ac formalem effectum fuisse peccatorum remissionem, non autem corporis sanitatem. Et sanè, si hæc vnctio propriè sacramentum fuit, omnino alio, quam ad corpus curandum pertinuit; quod *omnia sacramenta*, vt ipse Maldonatus verè obseruauit, *per se pertineant ad animum, per accidens ad corpus.* Itaque ille qui vnctionem Apostolicam sacramentum fuisse vult, dogmati quidem consentanea loquitur, dum eandem *ad corporis curationem pertinuisse negat*; Marco vero exserte contradicit, qui

Matth. 20. 15.

T. 2. de sacr. q. 1. de extr. vnct. p. 201. col. 2. extr.

Ibidemq; 1. p. 211. col. 2. in.

qui ad sanandum corpus pertinuisse eô ipsô clarissimè significauit, quod scripsit Apostolos, *ægrotos complures oleô vnxisse & sanasse*. Quod *eos sanasse* ait, ne ipse quidem Maldonatus de corporis curatione intelligendum esse negat. Quorsum verò illud de vnctione promissum fuit, nisi vt vnctos, sciamus, qui sanati sunt, & eo quidem vnctos, vt sanarentur? Qualiter vbi narrat scriptura, *iussisse Isaiam vt tollerent massam de ficis & cataplasmarent super vulnus Ezechiæ, & sanaretur*; nemo non intelligit idcirco id factum fuisse vt Ezechias curaretur, non autem vt peccata ipsi remitterentur. Sic vbi refert Ioannes Christum cæci oculis factum ex sputo lutum illeuisse; iussisseque, vt oculos in natatoria Siloe lauaret; eoque facto cæcum venisse videntem: nemo nisi furat, non perspicit lutum illud non ad remittenda cæco peccata, sed ad id quod Christus agebat, pertinuisse, nimirum visum illi restituere habebat in animo, quod & fecit. Ceterorum de hoc genere, eadem est ratio. Ergo cum Marcus eodem planè modo narret, *ægrotos ab Apostolis oleo inunctos, & sanatos fuisse*. planum est hic à Marco commemoratam istorum vnctionem ad sanandos eos fuisse adhibitam: omninoque ista Euangelistæ verba, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον, idem valere ac si dixisset, καὶ ἀλείψαντες vel ἢ ἀλειφθέντας ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους ἐθεράπευον, hoc est, *& ægrotos multos oleo inunctos, vel cum inunxissent, sanarunt*, cuiusmodi locutionum exempla passim obuia sunt in sacris litteris. Quod si hæc *vnctio* non ad corpus, sed ad animum, vt vult Maldonatus, pertinuit, eam Marcus in priori, non autem in posteriori, quod fecit, commatis parte, commemorasset. Duo enim distinctè recenset in hoc commate operum Apostolicorum genera, quorum prius ad animos hominum, posterius ad corpora refertur. Prius est, quod Apostoli *prædicabant, vt pœnitentiam agerent*, posterius quod *dæmonia multa eiicerent*. quorum illud, vt quiuis videt, ad animos pertinet, hoc ad corpus. Si ergo *vnctio* ad prius genus propriè pertinuisset, quod vnus pertendit Maldonatus, eam procul dubio Marcus in priori quoque ordine commemorasset hoc modô, *Prædicabant, vt pœnitentiam agerent, & oleo ægrotos vngebant*, quanquam ne sic quidem Maldonatus haberet, quod cupit. Nunc cum planè aliter Marcus instituerit, & post commemoratam *dæmonum eiectionem*, quæ ad corpus pertinet, vnctionem ægrotorum continuò subiecerit, planum est eam quoque ad corpus pertinuisse, non autem ad animum, ad quem quæ referebantur Apostolorum opera, non hoc, sed priori loco recensuit Marcus. Huc accedit, quod nemo veterum, nemo recentiorum aliter hanc quæ apud Marcum extat, *vnctionem*, intellexit, Omnes enim eam confitentur ad corporis sanitatem pertinuisse, eamque vel significasse, vel etiam, tanquam mysticum

4. Reg. 20.

Ioan. 9. 6.

aliquod

aliquod symbolum, suô quodam modô effecisse; vt singularem oporteat fuisse Maldonati audaciam, atque impudentiam, qui eam vnus contra cæterorum omnium sententiam, contra ipsius Euangelistæ verba, ac mentem, *propter curationem corporis ab Apostolis adhibitam* negare non dubitauit. Atque hæc quidem nobis ἐκ περιουσίας dicta sint. Nobis enim qui hac in parte disputationis, non quæ ipsi ponimus, demonstramus, sed aduersariorum allatas ad id, quod ipsi ponunt, demonstrationes expendimus, satis est negare id, quod affirmat Maldonatus, scilicet illos ægrotos ideò ab Apostolis propriè inunctos fuisse, vt peccata illis remitterentur; & quærenti quorsum ergo inungerentur, id respondere quod & Marcus statim subiicit, & omnes qua veteres, qua recentiores confitentur, *vnctos fuisse vt sanarentur*. Sed pugnat tamen Maldonatus vnctionem illam non pertinuisse ad corporum curationem; verùm rationibus ita futilibus, vt vix dignæ sint, quæ recitentur. Primò affert *oleum non esse medicamentum ad curanda genera omnia morborum* Quid tum? Neque enim quisquam putat adhibitum fuisse ab Apostolis oleum, velut *medicamentum*, cuius vi naturali sanarentur ægroti, sed velut symbolum curationis, quam supernaturali Christi virtute præstabant. Tum obiicit, *Apostolos, siquidem voluissent miraculo curationis homines conuertere ad Euangelium, non curaturos fuisse oleo; quia omnes existimassent naturaliter ægrotos fuisse sanatos*. Quasi vero quisquam ita sit stupidus, aut rerum naturalium imperitus, qui vi olei ægroto illiti putet morbos, præcipuè graues, statim curari posse, qualiter ab Apostolis tum curabantur. Addit commentariis in Marcum, *nihil opus fuisse eiusmodi signo, cum secuta statim sanitas fidem miraculi faceret; quam poterat quidem oleum non augere, sed abrogare existimantibus hominibus qui oleo adhibito ægrotos sanari viderent non virtute vlla diuina, sed naturali olei proprietate, curari. Tum negat vti nos solere signis ad ea, quæ oculis cernuntur.* Ego verò respondeo falsum & ridiculum esse, quod ait *oleum abrogaturum fuisse, miraculi fidem, si in curatione morborum adhibitum esset*. Quis enim nescit non solere naturali olei vi morbos, præsertim vt dixi, graues curari? & quidem statim. Si quis esset Iesuita, qui illito corpori oleo communi quibusuis ægris sanitatem statim repræsentaret, quis dubitat, quin hominem omnes pro viro diuino, vel certè supernaturali aliqua potestate prædito sint habituri? Quod verò negat ad miraculum decuisse vti signo aliquo, aut symbolo externo, eo non nobiscum, sed cum Deo, & Christo & Apostolis pugnat. Nam & Deum ad Ezechiam grauissimo, lethalique morbo liberandum cataplasmate ex ficis vsum ex Isaia nuper audiuimus, & piscinæ lauacro ad infirmitates Iudæorum curandas, & Iordanis aqua ad Naamani lepram purgandam

vb supr. q. 1. p. 100. extr.

in Marc. 6.

gandam, & rarò denique vllum insigne miraculum sine symbolo edidisse. Christus vero itidem, cœcum vt sanaret, & puluere saliua diluto aspersit, & in Natatoria oculos abluere iussit; quæ & symbola quædam erant, neque miraculum vllo modo obumbrabant. Apostolos postremò adhibito oleo ægrotos curasse, & affirmat disertè Marcus, & omnes hactenus, præter vnum Maldonatum, crediderunt. Ergo iste hac sua argumentatione, non tam sententiam nostram confutat, quam Deum, Christumque & Apostolos per immanem blasphemiam stultitiæ incusat, qui signis in hoc genere vsi sunt, in quo ea, si isti credimus, non modo vana & inutilia, sed etiam noxia & damnosa erant; quippe quæ (vt affirmare non veretur) diuinorum miraculorum fidem *abrogabant*. Quod addit postremò, *nos non solere vti signis ad ea, quæ oculis cernuntur*, & falsum est, (vix enim fit in vita humana quicquam maioris momenti sine aliquo signo & symbolo) & tametsi verum esset, nihil tamen concluderet, cum hic non de hominibus, sed de Deo, eiusque ministris agatur, quos ex nuper memoratis exemplis patet signa etiam in rebus manifestis adhibuisse. Mitto quod quærit Maldonatus, *quorsum Apostoli medicamentis vsi fuissent, qui non medicinam, sed Euangelium profitebantur.* Non enim ij sumus, qui vel putemus, vel dicamus olei vi, velut physici medicamenti, curatos ab Apostolis ægrotos. Oleum illi vt signum, & symbolum morale, non vt medicamentum naturale adhibebant. Quod idem asseuerat Apostolos à Christo disertè iussos fuisse, oleum ægrotis adhibere, id & incertum est, & ἀπροσδιόνυσον. Incertum quidem; non enim vllus Euangelistarum narrat, tale quid à Domino præceptum. Hugo quidem Grotius scribit *id ex antiquo Hebræorum more* assumptum fuisse, *qui* inquit, *vt manuum impositionem precibus pro aliquo susceptis adiungere solebant, ita & vnctionem per oleum circa ægrotos, pro quibus preces suscipiebantur, in spem impetrandi à Deo leniminis & gaudij, quæ per oleum significatur.* Quod si verum est, Apostoli ita oleum, vt preces, quibus à suis vnctionem adiungi solenne esse videbant, in his curationibus adhibuerunt. Neque fuit, quod vererentur ne eo additamento miraculum corrumperetur, qui ex simplici corde preces ad rem magnam eo maximè modo conceperunt, quo à suis in simili occasione concipi sciebant, id est etiam adhibito ad confirmandum ægroti animum oleo. Mihi tamen probabilius videtur vel ab ipso Christo, vel certè ab eius spiritu admonitos Apostolos, vt etiam oleo vterentur; non quidem vt necessario, semper & vbique, sed pro re & occasione, quoties id commodum & consultum, videretur. Alioqui enim certum est non sic affixam huic symbolo fuisse facultatem miraculorum, etiam curationum, iis à

in Marc. 6.

ibidem

in Marc. 6.

Christo,

Christo datam, vt non sæpè sine eo morbos curarent; qualium sanationum sine oleo historię aliquot in Actis narrantur, vt cum Petrus claudum ad portam templi sanauit. Resuscitatorum verò sine oleo exempla perperam huc à Maldonato afferuntur, Aliud enim est resuscitare mortuum, aliud morbum curare. Vnde patet quid ei sit respondendum, quęrenti, cur oleo Apostoli, si id symbolum miraculosæ curationis fuit non in omnibus curandis ægrotis vsi sint? Nimirum quia id non necessario & semper, sed liberè & pro re & occasione ex ipsorum arbitrio vtendum, institutum & commendatum erat à Christo id symbolum. Ergo conclusum esto oleum hoc extraordinariæ & miraculosæ curationis symbolum, siue signum fuisse, nulla quidem necessitate, sed tamen ordinis & decori gratia, interdum pro vt e re esse iudicabant ab Apostolis adhibitum, vnde liquet minime consequi, vt id pro sacramento habeatur, idque quibusuis presbyteris adhibere ægrotis liceat, nisi forte sint, quibus extra ordinem miraculosa sanationum facultas à Deo data fuerit. His enim si qui fuerint, liberum fore existimamus Apostolorum more ægrotos eos inungere, quibus Sanitatem dono Apostolici charismatis gemino præstituri sunt. Pluribus contra Maldonati sententiam nihil est opus quæ nunc vbique apud aduersarios deserta iacet, pœnè omnium, qui de hoc argumento scripserunt, iaculis & argumentis confossa. Menochius quidem, & Tirinus eam diserte, prior etiam appellato nominatim Maldonato repudiant. Tirinus ait vnctionem illam *nudam cæremoniam fuisse, ad hoc solum adhiberi iussam à Christo, vt congruo symbolo testatum facerent Apostoli se missos à Messia, seu à Christo, id est, vnctio, virtutemque qua ægrorum corpora curabant, ab eo promanare; quem vnxit Deus oleo lætitiæ præ consortibus suis.* Sed hæc quidem symboli huius ratio paulo subtilior videtur. Nos simplicius putamus ideo delectum à Deo hoc potissimum signum, quod ex eius gentis vsu oleum esset gaudij, & spei symbolum, vt ait Grotius in quam erigebantur ęgroti, quibus Apostoli manus admouebant. Vel quod oleum in corpore humano magnam vim etiam à natura habeat, apposite eius inunctione admonebantur ægroti fore, vt morbi vi lenita, ac commitigata, sanitatem à Domino reciperent, Qualis itidem fuisse videtur illarum ficuum vsus, quæ Ezechiæ vulneri ab Isaia admotæ sunt. Sic & Christus hominem surdum & mutum curaturus in eius aures digitos immisit, & linguam eius saliua tetigit, vt his signis hominis mentem erigeret in spem certam miraculi, Nimirum his significabat fore, vt vi sua ac nutu aures eius aperirentur, & lingua solueretur. Neque aliter olim Moyses petram, ex qua aquas eduxit, baculo primum percussit, significans, vt liquor ex testa baculi ictu effracta effluit, sic ex

Act. 3. 6.

ad Marc. 6. 13.

ps. 45. Act. 4. 8.

Marc. 7. 33.

Num. 20. 11.

rupis vi Dei ac manu diffissæ visceribus erupturam aquam.

Antequam hinc digrediar, operæpretium puto quædam ex Bellarmini argumentis describere, quibus ille Maldonati sententiam impugnauit: quod ea sint huiusmodi, vt nobis in sequenti de Iacobi loco disputatione vsui esse possint. Sic ergo ille agit; *Primo* (inquit) *illa vnctio qua vtebantur Apostoli referebatur solum aut præcipue ad curationem morbi corporalis, vt ex eo loco (Marci 6.) patet. Vnde etiam sanabantur omnes, qui tum inungebantur. Sacramenta autem per se ad animam pertinent, ad corpus per accidens aut certe secundario.* Vnde conficitur illam ab Apostolis adhibitam vnctionem non fuisse sacramentū. Mox aliud argumentū subiicit; *Accedit* (inquit) *quod Apostoli tūc promiscue vngebant quoslibet ægrotos* &c. *At sacramentum vnctionis non datur, nisi iis, qui decumbunt cum periculo vitæ, vt omnes concedunt.* Item Apostoli tunc cum *inungerent, non quærebant essent ne baptizati, qui inungendi erant & omnino probabile est, multos ab eis inunctos, qui infideles erant. At certe sine baptismo nihil prosunt sacramenta cætera, nec dari possunt, aut debent non baptizatis sine peccato.* Ex his (cætera enim mitto) concludit, & recte quidem Bellarminus vnctionem illam qua Apostoli ægrotos oleo vnxisse & sanasse à Marco narrantur, non esse vnctionem quam nunc Romanæ communionis homines in vsu habent, quamque sacramentum Ecclesiæ Christianæ solenne ac perpetuum esse contendunt. Vnde postremo liquet frustra ac perperam tum à Maldonato, tum ab Alfonso Castrensi, Thoma Valdensi, Lyrano, & aliis pro extrema sua (vt vocant) vnctione adductum hunc fuisse Marci locum omninoque recte fecisse Caietanum, qui eum alio pertinere scripsit, quidquid Catharinus oggenniat; cuius eo minus ferenda est in Caietanum petulantia, quod Synodus Tridentina, cui ipse interfuit, Caietani hac de re sententiam, Bellarmino teste; approbauit, dum dixit *hoc sacramentum Marci sexto insinuatum.* Dicitur enim, (inquit Bellarminus) *id insinuari, quod non expresse proponitur, sed adumbratur & obscure indicatur.*

vb supr c. 5. De priore.

vb. supr. p. 101.

vb. supr. 5 Denique Trident.

CAPVT VI.

Soluitur cæterorum aduersariorum pro extrema vnctione è Iac. 5. ductum argumentum, vnctionem Iacobæam plane eandem esse cum Apostolica de qua Marc. 6. Exponitur Iacobi locus, & nostra expositio Caietani ipsius testimonio confirmatur.

NVnc ad Iacobi locum veniamus, in quo explicatis Marci verbis nihil superest difficultatis. Primo si Maldonatum audimus, res

res peracta est. Is enim, quod supra commemorauimus, de Marci loco verba faciens, *Vbi*, inquit, *sacramentum* (extremæ sc. vnctionis) *est si hic non est? Hic autem*, idest apud Marcum, *non esse*, Er rebus necessariis, & omnium aduersariorum, qui recentiori memoria scripserunt, Tridentinorumque adeo ipsorum Testimoniis ac confessione demonstrauimus, Ergo Maldonato quidem Iudice, neque apud Iacobum, neque alibi vspiam in diuinis litteris est extremæ vnctionis sacramentum. Idem quoque concludendum tum ex Maldonati tum ex eorum omnium sententia, qui, quod supra diximus, eandem esse vtriusque scriptoris, Marci scilicet, & Iacobi, vnctionem arbitrantur. Nam si vtriusque eadem est cùm quæ à Marco commemoratur, eam Romanum sacramentum minime esse probatum sit, patet neque ei, quæ à Iacobo commendatur, id nominis conuenire. Sed istos quidem mittamus. Rem ipsam per se putemus. Te Bellarmine, hic appello, te Gregori Valentiane, vosque, ô Cæteri, qui cum Bellarmino sentitis. Dicite, quæso, quid caussæ sit, cur qui Marci vnctionem sacramentum vestrum esse negatis, non idem de Iacobea confiteamini? dicite quid sit inter vtrumque discriminis? Marcus ægrotos vnctos fuisse ait. Iacobus infirmos, seu morbo laborantes vngendos dicit. & quidem vterque oleo, & à ministris Domini. Ille qui vncti erant, sanatos fuisse ait. Hic qui vngentur, morbo ereptum iri. Eadem vtrobique res, eadem rei caussa, materia eadem, idem finis, idem denique effectum. Quæ vero affertis discrimina, ea non à Iacobo, sed à vestro ingenio sunt omnia, Neque quicquam, nisi in eos valent, qui nobis id ipsum, quod nos negamus, ac de quo disputamus concesserint, nimirum Iacobæam vnctionem esse sacramentum. *Vnctio, de qua Marcus*, inquit Bellarminus, *referebatur solum, aut præcipue ad curationem corporis, sacramenta autem per se ad animam pertinent.* Vera omnia sed falsum quod iste, si aduersus me disputat, non modo perperam, sed etiam stulte, ac ridicule assumit, nempe vnctionem Iacobæam sacramentum esse. Id enim nego, ac pernego. Itaque nulla per me inuidia est Iacobæam vnctionem ipsam quoque ad corporis curationem vel solum, vel præcipue pertinere, vt ne hac quidem in parte quicquam ab vnctione Marci differat. Tum addit Bellarminus Apostolos, quo tempore apud Marcum vngebant, nondum fuisse presbyteros, qui autem apud Iacobum vngunt, eos esse ac dici presbyteros. Quid audio? Qui Apostoli erant, ij presbyteri non fuere? Hoc vero monstrum est, nouum & inauditum, quod à nobis non modo reiicitur, sed etiam exploditur ac exsibilatur. Atqui Christus eo ipso tempore Apostolos iubet *pœnitentiam prædicare & Euangelizare* eosque eodem illo tempore baptismum administrasse aliunde discimus,

vb. sup. c. 2.

cimus, quę qui iure, ac ritè & ex officio faciunt, cur ij presbyteri non sint, dici non potest. Hæc enim presbyteratus præcipua sunt, ac potissima munia. Sed Tridentini (inquit Bellarminus) docent Apostolos non ante vltimam cœnam factos fuisse sacerdotes. Quasi vero vllam apud nos auctoritatem habeant Tridentinorum somnia. Apud Iacobum vngunt *Presbyteri*, Non *vero sacerdotes*, idest *ἱερεῖς*, *siue sacrifici*, (hos enim Tridentini propriè intelligunt.) Apostolos equidem concedo eo sensu non modo ante, sed & post vltimam cœnam sacerdotes non fuisse neque enim vllum, præter Christum Dominum agnoscimus Ecclesiæ Christianæ de hoc genere sacerdotem. Sed quod Apostoli *sacerdotes, siue sacrifici* non fuerunt, eo nequaquam fit, vt presbyteri quales apud Iacobum, vngunt, minimè fuerint. Ergo ne hactenus quidem vllum est inter vtramque vnctionem discrimen. Quod tertio loco addit Bellarminus Apostolos quoslibet ægrotos promiscue vnxisse, non autem eos solos, *qui cum periculo vitæ decumbebant*, eo fateor Apostolicam vnctionem à Romana hodierna discriminari, à Iacobæa, Nego. Nusquam enim significat Iacobus non aliis administrandam esse, quam ægrotis in mortis periculo versantibus. Contra, clarissime docet, quod infra ostendemus, omnibus ægrotis nullo discrimine ministrandam, vt eo non diuersam ab Apostolica, sed eandem plane fuisse, demonstretur. Denique quod Apostolos etiam quosdam inunxisse vult Bellarminus, qui non essent baptizati, credo equidem. Sed ille Iacobum nullos nisi, qui baptizati essent, vngi oleo suo fas putasse, nullus probat. Si quis infirmaretur inter eos ad quos scribit, eum à presbyteris vngendum esse dicit. An nemo, nisi qui ex iis esset, an ex iis qui eorum communionem amplectebantur soli fideles, non autem & catechumeni, isto oleo vngi possent, non dicit. Itaque nullum omnino verum, ac perspicuum Iacobææ vnctionis ab Apostolica discrimen hactenus attulit Bellarmiuus. Ergo de ea ipsa intelligendus Iacobi locus. Nimirum datum initio Apostolis miraculorum, ac nominatim sanationum donum vigebat tum in Ecclesia, viguitque diu postea & Apostolorum temporibus, & post eorum etiam mortem. De secutis temporibus dicemus alibi suo loco. Apostolis vero adhuc superstitibus plurimos passim in Ecclesia fuisse, qui miraculosa hac ægrotos sanandi potestate à Christo donata pollerent, patet ex Paulo in priore ad Corinthios Epistola, in qua dum recenset extraordinaria spiritus sancti charismata, quę in prima, illa Ecclesiâ suo æuo florebant, inter cætera disertè memorat χαρίσματα ἰαμάτων, *gratiam sanitatum*, vt habet Latinus, siue potius *dona sanationum*, si vim græcorum verborum tenere ac repræsentare velimus Et quidem huius doni sic meminit Paulus quasi tum inter Christia-

1. Cor. 12. 9.

nos

nos vulgaris. *Aly (inquit) per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia sanitatum in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, aly discretio spirituum, alij genera linguarum, aly interpretatio sermonum.* Mox iterum meminit in eodem capite; *Quosdam* inquit, *posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde* χαρίσματα ἰαμάτων *gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.* Tum continuo, *Numquid omnes virtutes? numquid omnes habent gratiam curationum* χαρίσματα ἰαμάτων? Hoc χάρισμα ἰαμάτων sanationum *siue curationum donum* eadem facultas est, quam apostolis initio à Christo adhuc in terris versante datam. & ab iis equidem iussu exercitatam testatur Marcus, *Dedit illis potestatem, inquit, curandi infirmitates & eiiciendi dæmonia.* Tum loco à nobis nuper explicato, *exeuntes* &c. *dæmonia multa eiiciebant, & vngebant oleo multos ægros, & sanabant.* Cum igitur illo tempore multi essent in Ecclesia, qui hoc ipso Apostolis primum, mox & aliis pluribus diuinitus collato curationum donó præditi essent, merito si qui ægroti essent, eos hortatur Iacobus, vt tanto Domini munere vtantur, presbyterosque accersant, qui ipsos mirabili hac sua facultate morbo liberent. Est enim fidelium, ac vere piorum hominum dona Dei, si qua offerantur, siue ordinaria siue extraordinaria, non negligere, aut aspernari, sed cum gratiarum actione adhibere, & in vsum suum, qua licet, conuertere. Nam Deus, vt naturales rerum vires ac facultates, ita & supernaturalia dona non frustra, sed in vsum nostrum instituit, vt ea (quod de alio genere dixit Apostolus) *cum gratiarum actione percipiant fideles, & ij qui cognouerunt veritatem.* Ita si qui tum fideles à dæmone vexabantur, aut arripiebantur, nemo dubitat, quin eorum officij fuerit, ad eos confugere, quibus data erat illa à Marco commemorata facultas dæmonia eiiciendi, eorumque opera vti. Similiter si quis tum aut in discernendis spiritibus aut in intelligendo peregrino sermone laboraret, quis non videt ei tum adeundos fuisse, quibus hæc cœlesti munere gratia contigerat, vt *spiritus discernerent, vel sermones interpretarentur?* Eadem quoque erat prophetiæ ratio; qua ad res obscuras, ac menti humanæ imperuestigabiles, intelligendas ac cognoscendas, fidelibus vti licuit; modo sobrie ac reuerenter nullaque praua curiositate, aut in Deum diffidentia eas quærerent. Qualiter Agabum legimus Paulo licet non roganti, aperuisse, quis futurus esset Hyerosolimis itineris ab eo suscepti euentus. Cum his igitur supernaturalibus Dei donis vti, quandiu ea nobis Domini benignitate suppeditantur, officij nostri sit; Apostolorum vero & aliorum Dei seruorum sit, nos de iis, quæ ad officium nostrum pertinent, monere;

16. 8. 9. 10.

Ib. v. 28.

vers. 30.

Marc. 1. 15.

Marc. 6. 13.

1. Tim. 4. 3.

nemo mirari debet, quod Iacobus fideles ad vtendum fruendum illud, quod tum passim Dei munere vigebat, curationum donum, cohortatus sit. Neque ad alios ea cohortatio trahenda est, quam ad eos, quibus suppetit eadem copia;id est in quorum Ecclesia reperiuntur viri illo sanationum charismate præditi; vt si quis Apostolorum eos ad quos epistolas scribunt, iussisset presbyteros adire, si quando vel arreptitios aliquos apud se haberent, vel ipsi sermonem aliquem non intelligerent, vel spiritus discernere nequirent, vt eorum opera & arreptitij curarentur, & ipsi difficultate liberarentur; nemo non intelligeret huiusmodi præceptum non alibi valere, quam vbi dona illa dæmones expellendi, sermones interpretandi, spiritus discernendi vigerent. Itaque si qui essent hodie in aliqua Ecclesia presbyteri hoc sanationum charismate præditi, apud eam (fateor,) valeret hoc Iacobi præceptum, nullaque esset inuidia vel ægrotos huiusmodi presbyteros ad sanitatem recuperandam accersere, vel presbyteros iis oleum illinire, & sanitatem restituere. Nunc cum constet (neque vero negent aduersarij) illud sanationum charisma desiisse, clarum est merum esse ludibrium, quod qui facultate ipsa carent, eius tamen actum ac functionem inuadere non dubitant. Hæc optime vidit ex aduersariis ipsis Caietanus; ideoque pro suo candore, quod supra diximus, confessus est Iacobi verba *de ea vnctione esse intelligenda, quam instituit Dominus Iesus in Euangelio à discipulis exercendam in ægrotis*: quam miraculosam fuisse, hoc est ad morbum miraculo & extra ordinem curandum pertinuisse, palam est. Sed vt res tota clarior sit, soluenda nunc sunt, quæ tum Bellarminus, tum alij, qui hoc vehementer negant, in contrariam partem attulerunt.

Capvt VII.

Soluuntur ac refelluntur septem Bellarm. obiectiones contra nostram Iacobæi loci expositionem.

vb. supr. c. 3. §. Quod autem.

Bellarminus igitur Iacobum de *ea vnctione non loqui, quæ sanaret corpus ex dono miraculorum*, probare conatur *ex singulis*, (vt ait) *huius loci vocibus*. Primo, inquit, ait Iacobus infirmatur quis in vobis? *At si de miraculis ageret generalius loqueretur. Non enim solum consuleret iis, qui decumbunt, grauati periculoso aliquo morbo, vt facit, sed etiam cæcis, surdis, claudis, aliisque miseris hominibus, qui non decumbunt, nec de vita periclitantur, & tamen egent curatione.* Respondeo: si de miraculis omnibus in genere ageret Iacobus, fateor causam fuisse,

fuiſſe, cur generalius loqui debuerit. Nunc cum de vno ſanationum dono agat, vt ex verbis conſtat, *Infirmatur quis in vobis?* ridiculè ac inepte obiicitur, generalius eum loqui debuiſſe. Nam cæcis viſum, ſurdis auditum, claudis membrorum integritatem ac firmitatem reſtituere, non videntur ad hoc ἰαμάτων donum, quod tum vulgare in Eccleſia fuit, pertinuiſſe; ſed ad vim quandam maiorem, eandem illam ſcilicet, cuius erat mortuos reſuſcitare, quamque Apoſtolus Paulus in loco ſuperius deſcripto *operationem virtutum* videtur appellare. Itaque non ſi Iacobus ex morbo decumbentibus vſu tum vulgaris in Eccleſia ſanationum doni conſulendum monuit; ſequitur eum ſurdis quoque & cæcis, & claudis (addere potuit Bellarminus & mortuis) conſulere debuiſſe; quod ſcilicet iſtis medendi ac auxiliandi donum longe rarius in Eccleſia eſſet, & omnino paucorum proprium ac ſingulare. Quamquam ſi pertinax eſſe vellem, merito contendere poſſim verbo ἀσθενεῖ infirmatur, quo vſus eſt Iacobus, etiam *claudos*, *& ſurdos & cæcos* comprehendi. Sed nihil vt dixi neceſſe eſt Iacobum hoc loco omnibus omnino miſeris conſulere. Neque hanc diuinis ſcriptoribus fixam audiui legem, vt numquam de vna vel miraculorum, vel miſeriarum ſpecie agant, quin & de cæteris omnibus ſpeciebus loqui neceſſario debeant. Secundo & Bellarminus, & Eſtius, [a] illud vrgent, quod Iacobus *presbyteros Eccleſiæ aduocari iubet.* At ſi de *miraculo ageret*, inquiunt, *diceret potius, inducat prophetas aut alios, qui donum habent curationum, nec enim ſoli, aut omnes presbyteri etiam tunc habebant donum curandi.* Reſpondeo primo quod de Prophetis affert Bellarminus, ineptum eſſe. Non enim Prophetarum propriè fuit morbos curare, ſed vel futura, vel abdita, & arcana reuelare, & Paulus diſertè *Prophetas* ab iis diſtinguit, ac ſecernit, qui *gratia curationum* pollebant. Itaque non minus ſtultum fuiſſet Prophetam ad curandum morbum accerſere, quam eum, qui chariſmate ſanationum pollebat, ad futura prædicenda requirere. Sed hæc obiter. Nunc ad rem, fateor equidem & aliis præter preſbyteros fidelibus aliquando conceſſum tunc fuiſſe illud curationum donum. Sed nemo tamen negauerit iis maxime id indultum fuiſſe à Domino, qui præerant Eccleſiæ, id eſt preſbyteris, vt & reliqua prophetiæ, linguarum, & cæterorum miraculorum chariſmata, quod iſtorum ſcilicet munus præcipue in Eccleſia eminebat, & in promouenda Chriſti gloria, Euangeliique veritate confirmanda, quibus iſta dona inſeruiebant, totum verſabatur. Itaque Apoſtoli ſtatim & hoc & alia eiuſdem generis chariſmata à Domino acceperunt. Cum ergo in eius ordinis hominibus maxime, ac præcipue floreret curationum donum,

[a] in 4 d. 23. §. 6.

1. Cor. 12. 28. 29. 30.

idque ad cohonestandum, ac iuuandum ipsorum ministerium comparatum esset: non est mirandum, quod eos, qui huius doni ope egebant, id est ægrotos, Iacobus ad presbyteros potissimum ablegarit. Neque ex eo, quod istos ordinarij ministerij nomine appellauit, sequitur ordinariam ac non miraculosam fuisse curationem, quam eorum vnctio ægrotis præstabat. Sed neque prætermittendum est quod hic obiter obiecit Bellarminus, neque neglexit Estius, *Non esse probabile Apostolum iussisse fidelibus, vt miracula quærerent; quod signa infidelium sint, non fidelium* 1. Cor. 14. Respondeo id quidem esse prauum & Infidelium proprium non aliter Deo credere, quam si miracula edat, eoque ab illo miracula exposcere, vt credas, non aliter nisi ea ediderit, crediturus. Sed neque hic Iacobus, neque alibi quisquam Apostolorum fideles iubent miracula eo sensu quærere aut expetere, Oblato vero diuinitus miraculi alicuius dono frui velle, eoque cum gratiarum actione vti, non modo non abhorret à fide aut à pietate, sed etiam officij nostri pars est, vt vel ex eo constat, quod Isaias Regem Achaz oblatum à Domino signum honesto fidei nomine repudiantem, negantemque *se signum petiturum, & Dominum tentaturum*, acerrime obiurgauit. Atqui Nihil aliud hic iubet Apostolus, nisi vt fideles eo, quod tum in Ecclesia prostabat, miraculoso curationum dono humiliter, & cum gratiarum actione vterentur, non vt isto signo ad credendum Christo permouerentur, quasi ipsi hactenus increduli fuissent, sed vt amissam sanitatem Domini munere recuperarent, eamque receptam in eius cultum ac proximorum ædificationem magis magisque impenderent. Quartum Bellarmini argumentum inde ductum est, quod Iacobus præcipiat, *istos orare super ægrotum, eumque oleo vngere. At si de miraculis* (inquit) *ageretur, non præscriberet Iacobus materiam. Qui enim donum habet curationis, is adhibet quod Deus illi inspirat, nec potest alligari, certa alicui rei virtus miraculorum.* Id quod satis *patet ex diuinis litteris & exemplis omnium sanctorum.* Respondeo Apostolos etiam oleum vulgo ac plærumque adhibere solitos, vt constat ex Marci loco de quo nuper disputauimus, & Tirinus Iesuita scribit eam *vnctionem à Christo iussam adhiberi*, velut congruum symbolum. Neque tamen quod & ab Apostolis plærumque adhibita, & à Christo iussa fuerit, eo negandum putat Bellarminus miraculo sanatos ab Apostolis, quicumque illa vnctione ab iis sanabantur. Est enim in eorum (vt diximus) numero, qui Apostolicam illam vnctionem à Iacobæa secernunt. Non ergo non miraculosam fuisse curationem morbi Iacobæam ex eo conficitur, quod Iacobus presbyteros præceperit eos, quos sanaturi sunt, oleo inungere. Fateor, cum vnum, aut alterum vnius generis miraculum

[Margin: 3. vb. sup.]
[Margin: Isa 7 11. 12. 13.]
[Margin: 4.]

lum editur, non solere à diuinis viris vnum idemque symbolum adhiberi: qualiter legimus aliud fuisse ab Isaia in curando Ezechia, aliud ab Elisæo in mundando Naamane signum vsurpatum. Sed cum plurima eiusdem generis mira fiunt, nihil vetat vnum idemque vt in re vulgari ac pæne ordinaria, symbolum adhiberi. Ita Moyses qui essent à serpentibus læsi, eos omnes vno eodemque adhibito signo, & quidem à Deo præscripto, nimirum serpente æneo, sanauit. Ita & Apostoli, Apostolicorumque temporum presbyteri; quod illa, cuius charisma habebant, sanatio, licet miraculosa, plurimis tamen contingeret, ac pæne vulgaris in Ecclesia esset, in ea procuranda vnum idemque, vt plurimum, symbolum adhibebant, scilicet oleum; Eo impensius quod eius vsus ne apud Hebræos quidem, è quibus multa & Christus & Apostoli mutuati sunt, in hoc genere ignotus esset; quod è Grotio supra diximus. Cæterum quod res vsitata esset, non ideo necessariam, perpetuoque vsurpatam fuisse crediderim, quasi virtus miraculi ei (quod ait Bellarminus) alligata esset. Nam & Apostolos, quos Marcus complures oleo vnxisse, & sanasse memorat, etiam aliquos sine oleo curasse scimus. Nihil vetat presbyterorum eandem fuisse rationem. Apud vtrosque oleo vngere vsitatum, solenne, ac vt sic dicam, ordinarium in hoc genere erat, perpetuum, necessarium, fixum, immotum, ac inuiolabile non erat. Cur ergo (inquis) dixit Iacobus, *Orent super ægrotum vngentes eum oleo?* Quia inquam plærumque ita fieri solebat. Charismatis illius vsum describit ab eo, quod vsitatum & solenne erat; tametsi & aliter fieri posset, imo etiam interdum fieret. Ita & *orationem* præcipit, sine qua tamen multos ab iis qui isto dono præditi erant, sanari potuisse, imo & sanatos esse verisimile est, & sine ea etiam suum sacramentum constare ij ex aduersariis fatentur, qui *formam* eius *enunciatiue* (vt loquuntur,) recitatam valere existimant. Non ergo Iacobi consilium est hoc loco hominibus sanationum dono præditis legem prescribere, ac veluti trabalibus clauis ita defigere, vt ne latum quidem vnguem ab ea discedere debeant. Tantum fideles ægrotos hortatur, vt eorum operam ad valetudinem recuperandam adhibeant. Ipsi quid acturi sint, & qualiter hoc iis beneficium præstituri, exponit ea commemorando, quæ illi vt plurimum in hoc genere agere solebant.

Quinto Bellarminus ex his Iacobi verbis, *& oratio fidei saluabit infirmum & alleuiabit eum Dominus*, sic argumentatur. *Hæc*, (inquit) *promissio absoluta est, proinde referri non potest præcipue ad corporalem sanitatem. Nam aut semper sanati fuissent ægroti illi, qui vngebantur, vt Iacobus præscribit, aut non semper. Si semper ergo nulli*

fuissent mortui Apostolorum tempore, nisi illi qui Iacobo non obediissent, qui paucissimi fuissent. Et praeterea sanitas corporalis quia non semper vtilis est animae, non etiam semper obtinetur à Deo, quicumque sit, qui oret, etiamsi donum habeat curationis. Quare non semper sanabantur, qui vngebantur. Ergo vel falsa est absoluta illa promissio Iacobi, quod fieri non potest, aut quod verissimum est, ad animam praecipue, & absolute referenda est. Respondeo primo hoc argumentum in Aduersarium non minus, imo magis, quam in nos valere. Nam si absoluta est haec Iacobi promissio, sique ad animam praecipue & absolute referenda est, vt iste vult, aut semper saluantur aegroti illi, qui vnguntur, vt Iacobus praescribit, aut non semper. Si semper, ergo nulli damnantur nisi aliqui ex iis qui non vnguntur, qui paucissimi sunt, adeoque saluantur etiam ij qui sine vera fide & poenitentia, ex more tantum, vnguntur (tales enim saepe vngi palam est) quod est longe absurdissimum. Si non semper, ergo falsa est absoluta illa Iacobi promissio, quod cùm fieri non possit, necessario concludendum est, vel non esse illam Iacobi promissionem absolutam, vel certe de animae salute, non esse intelligendam. quod vtrumque tamen ponebat aduersarius. Secundò, illud quicquid est argumenti, Iacobum ipsum rectè ferit. Ille enim quicquid obstrepat aduersarius de corporis sanitate manifestissime loquitur, vt supra demonstrauimus, ac vt omnes hactenus interpretes & veteres & recentiores consentiunt, si vnum forte Maldonatum exceperis. Quin & ipse Bellarminus parum sibi constans & vi veritatis victus alibi haec ipsa Iacobaea promissionis verba, *oratio fidei saluabit infirmum* de corporis non de animi curatione accipit, vbi de tribus suae vnctionis effectis disputans, S. Iacobus, inquit, *breuissime omnes tres effectus sacramenti huius complectitur, ac primo incipit à lenissimo, id est à sanitate corporali, cum ait*, Oratio fidei saluabit infirmum. Ergo ex ipso Bellarmino, etiam corporalem sanitatem iis Iacobus pollicetur, qui vncti fuerint. Ergo tam in ipsum quam in nos valet allatum argumentum. Cum enim ipse quoque concedat his verbis, *oratio fidei saluabit infirmum*, sanitatem corporalem comprehendi, aeque in ipsum ac in nos sic agi potest. Aut semper sanantur aegroti illi, qui ex Iacobi praescripto vnguntur, aut non. Si hoc dixeris, falsa est Iacobi promissio. Sin illud, ergo nulli moriuntur, nisi qui ex eius praescripto non vnguntur, quod vtrumque (vt liquet) vehementer absurdum est. Itaque necesse est istum, si sua tueri, sibique constare velit, hanc quam in nos torquet obiectionem, ipsam soluere, quod si fecerit, nos quoque eadem opera suis illis vinculis, exsoluerit. Neque vero eum iuuat, quod Iacobaea vnctione corpus quidem sanari concedit, sed tamen minus praeci-

vb. supr. c. 8. §. secundo nomine.

pue

pue, quam animum, quodque hoc eius effectum cæteris leuius esse affirmat. Fatemur pluris esse animi, quam corporis sanitatem, Donamus etiam id quod isti, tametsi liquido falsum, assumunt, nempe sanitatem corporis non primario sed secundario tantum hic promitti, non ideo tamen hinc se explicabunt. Nam qualecumque sit bonum corporis sanitas, & quocumque loco ea promittatur, seu primo seu secundo, seu tertio, id ad rem, quam agimus, nihil interest. Satis est, quod eam clare promittit Iacobus, & quidem eadem verborum forma, qua quæ ad animum spectant, id est (vt vult aduersarius) *alleuiationem ægroti, & remissionem peccatorum.* Ergo hinc euadere non potest, quin telum, quod in nos frustra mittit, in se totum admittat, eoque adigatur, vt vel neminem suorum vnctorum mori defendat, vel certe mentitum fuisse (quod absit) Iacobum dicat, qui (vt quidem iste vult) corporis sanitatem iis pollicetur scilicet quos aliptæ Romani more ac ritu suo perunxerint. Præterea vt vt se habeat Iacobi locus, certe isti negare non possunt *sanationum donum*, quod Paulus τὸ χάρισμα ἰαμάτων vocat in prima illa Apostolica Ecclesia diu viguisse. Atqui si hæc valet Bellarminiana argumentatio, ea perinde hinc conficiet nullos tum mortuos fuisse ægrotos, nisi si qui eo dono præditos curando morbo minime adhibuerant. Quis vero tam facile tamque certum remedium spreuisse illius temporis fideles crediderit. Quoscumque ægrotos oleo vngebant Apostoli & alij eodem charismate præditi, eos sanabant. Alicui ægroto opem poscenti oleum suum illos negasse non concedet Bellarminus, ergo nulli tum in Ecclesia ægroti moriebantur, nisi qui vel Apostolos, vel alios eo dono præditos minimè accersiuerant, quod cum absurdum existimet Bellarminus, necessario ipsi fatendum est vanam & sophisticam esse suam illam argumentationem ex qua id concluditur. Quod vt elucescat obseruandum est & Apostolos, & hos presbyteros qui apud Iacobum commemorantur, & cæteros denique, qui vel curationum, vel aliorum miraculorum dono præditi erant, nihil in suo quemque genere aggressos esse sine fide. Alioqui enim si quid aggressi essent de cuius euentu non fuissent certi, se & religionem Christi ludibrio exposuissent. Iam vero, hoc erat istud donum, non vt miracula quoties vellent & in quos vellent nullo discrimine ac pro sua libidine ederent, sed quoties id ad gloriam Dei & hominum salutem vtile erat. Id autem diiudicabat idem ille spiritus qui eos in his regebat, cuiusque nutui, atque arbitrio se permittebant. Quod ergo quærit Bellarminus, An semper sanati fuerint, qui Iacobæo illo oleo rite vncti fuerant, aio semper sanatos fuisse. Clara enim & certa Iacobi promissio, *Oratio fidei saluabit Infirmum.* Quod idem colligit nullos fuisse

fuisse tum mortuos ægrotos, nisi qui non hoc modo vncti essent, id quoque admitto. Si enim sanati, quotquot rite vncti, certe nulli mortui, nisi qui non vncti. Quod postremo concludit, Ergo paucissimos ægrotos illo tempore mortuos fuisse, id vero nego ex superioribus confici. Non enim (quod iste temere ac falso supponit) vncti quicumque id poscebant; sed ij tantum quos morbo liberari & gloriæ diuinæ, & ipsorum salutis intererat. Sin aliter esset, (an autem ita esset, qui dono hoc pollebant, certe ex spiritu Dei intelligebant) oleum omittebant. Quod autem ait Bellarminus *non semper sanatos fuisse, qui vngebantur*, præterquam quod cum disertis Iacobi verbis pugnat, qui ait *oratione fidei seruatum iri ægrotum*, prudentiæ Apostolorum & aliorum hoc dono præditorum, aduersatur. Fingit enim iste Apostolos etiam quos certo nesciebant sanatum iri, iis oleum suum adhibuisse, quod si fecissent, & suum, & Domini nomen ludibrio, vt diximus, imprudenter expositum iuissent, quod non est de tantis viris credibile. Itaque Paulum tametsi hoc sanationum dono præditum neque Timotheo stomachi infirmitate, & aliis morbis laboranti, neque Trophimo Mileti ægrotanti vnctionem illam administrasse legimus; quem tamen virorum carissimorum valetudini consultum cupiuisse non est dubitandum. Sed obstabat nimirum huic eius cupiditati spiritus, quo regebatur, nutus atque arbitrium, sine quo in hoc genere nihil vel Paulo vel cæteris Dei ministris licebat. Eadem ergo haud dubie fuit eorum presbyterorum ratio, de quibus hic Iacobus. Nunquam illi sanationum donum, quo pollebant, numquam oleum, quod eius symbolum erat, dispensabant, nisi iis quibus intelligebant spiritum velle id administrari. Hoc ergo Iacobus hic in primis supponit (vt loquuntur) cum ait, *oratio fidei saluabit infirmum*, imo hoc se requirere eo ipso significat, quod *orationem*, cui id effectum tribuit, vocat *orationem fidei*, quod non diceret, nisi orantis certam de euentu fidem esse intelligeret. Non ergo quosuis ægrotos temere ac sine vllo discrimine à presbyteris vngi vult, sed eos tantum qui rite & ex spiritus voluntate vncti ab iis fuerint, morbo liberatum iri intelligit. Eodemque modo accipienda sunt prima illius verba, *Inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini.* Hæc enim verba, *& orent super eum*, finem significant ad quem illi inducendi sunt, nimirum *vt orent &, vngant ægrotum*, idemque quod *vt* hoc loco valet particula *&* quo sensu sæpe in sacris litteris eam vsurpari sciunt, qui eas cum aliqua diligentia legerunt. Presbyteros ergo oraturos, & vncturos ægrum significat, imo id vt faciant præcipit; sed recte & legitime; hoc est, ea lege, qua ista administrari decebat, ita vt ex spiritus voluntate administrarentur, non ex

1. Tim. 5. 23.
2. Tim. 4. 20.

propria

propria ac priuata cuiusque cupiditate. Ergo verum quidem est, quod ait Bellarminus, *sanitatem corporalem quia non semper vtilis est animæ, non etiam semper* obtineri à Deo. Sed inde non sequitur, quod ille continuo addit, *ne eos quidem qui donum curationis habebant semper illam obtinuisse*; quia nimirum numquam illi cuiusquam fidelis curationem aggrediebantur, nisi cuius animæ vtilis esset corporis sanitas, quod, ex spiritus quo ducebantur iudicio, intelligebant.

Sexto obiicit aduersarius illa Iacobi verba, *Et si in peccatis fuerit dimittentur ei*, in quibus negat tergiuersationi *locum esse. Expresse enim ad animam referri: donum autem curationis ad corpus pertinuisse.* Ego fateor illa verba beneficium spirituale significare, *remissionem* scilicet *peccatorum*; adeoque ad animum pertinere. Eò fieri, vt vnctio Iacobæa ad sanitatem corporis ex dono sanationum miraculosè restituendam non pertineat, Nego. Nimirum vtrumque beneficium sæpe Dominus simul ac semel iisdem confert, tametsi non semper. Ita Christus paralytico & peccata dimisit, & valetudinem restituit. Itaque non ex eo quod istis ægroris peccatorum remissionem pollicerur Iacobus, sequitur administratam iis vnctionem ad sanitatem eorum corporalem minime pertinuisse. Sed (inquis) interdum tamen eorum corpora sanabant Apostoli quorum animæ nihil conferebant. Nihil enim vetabat donum sanationum vt & cæterorum miraculorum, etiam ad infideles & incredulos exporrigi. Ergo si de eo hic intelligeret Iacobus remissionem peccatorum, non sic simpliciter iis promitteret, qui vncti essent. Ego vero id sequi nego. Non enim hic in genere de quibusuis ægrotis loquitur, sed de Christianis qui in Ecclesiæ communione degebant, *infirmatur quis in vobis?* inquit. Ecclesiam enim alloquitur. Ergo & de Ecclesiæ homine proprie intelligit; quasi dicat si quem ex verbis infirmari contigerit. Et aduersarij non alios, quam baptizatos, & ad Christi Domini peculium pertinentes suo oleo inungendos, hinc probant. Iam iis qui sunt huiusmodi, id est vere Christiani & quod ait Iacobus, ex vobis, Nego sanitatem diuina benignitate restitui sine eorum peccatorum remissione quibus morbus, quo liberantur, accersitus fuerat. Itaque Iacobus cum de istis proprie hic loquatur, non dubitauit post corporis sanitatem, peccatorum quoque remissionem ipsis polliceri. Cæterum non eo proprie ac primario spectasse illam, quam commemorauit Vnctionem; sed tantum secundario, & nos infra contra Aduersarios demonstrabimus, & ipsa oratio Iacobi clamat, qui corporis quidem sanitatem primo ac simpliciter absoluteque promittit; peccatorum remissionem secundo, ac consequenter, & cum hac hypothesi, & *si in*

Math. 9, 2, 6.

peccatis sit, remittentur ei; Quo apertè significat istius vnctionis perpetuum quidem ac necessarium effectum esse corporis sanationem; non ita *peccatorum remissionem*; quæ nulla hic est, nisi cum ægrotus morbum aliquo peccato ipse sibi accersiuit. Tum demum enim Deum peccata illa ipsi quoque remissurum. Sæpe autem contingit, vt fidelibus morbi, non ob vlla peccata, sed ad ipsorum probationem immittantur. Itaque cum morbus erat posterioris huius generis apparet corpus quidem sanatum fuisse, peccata quæ nulla huiusmodi erant, ne remissa quidem tum fuisse. Vnde videre est morbi curationem proprium *ac formale* (vt loquuntur) huius vnctionis effectum fuisse, *remissionem peccatorum* huic per accidens, & ex consequenti tantum accessisse. Sed de his infra pluribus.

Superest septimum idemque vltimum argumentum Bellarmini. *Omnia alia*, (inquit,) *quæ habentur in illa Iacobi Epistola, siue ante hunc locum, siue postea, non ad eos solos pertinent, qui tunc viuebant, sed etiam ad nos, qui postea futuri eramus.* Patientes estote. Confirmate corda vestra, Nolite iurare. Confitemini alterutrum peccata vestra & cætera, *Igitur etiam illa, qui eodem tenore verborum in medio posita sunt.* Infirmatur quis in vobis? &c. *ad nos pertinent. Hæc autem si de dono curationis intelligantur ad nos non pertinebunt quibus scilicet deest hoc donum, quod rarissimum est, & non semper haberi potest. Ergo ista non de curationis dono intelligenda sunt, sed de sacramento, quod semper durat & facile a quolibet haberi potest.* Respondeo non omnia præcepta, quæ vno eodemque libro siue tractatu continentur, esse vnius, eiusdemque generis. Nam vt cætera discrimina mittam, clarum est affirmatiua præcepta, quibus actus aliquis iubetur, alia ad omnes omnino fideles pertinere, vt præceptum de Deo & proximo diligendo, alia ad certum tantum fidelium ordinem, vt præceptum de danda eleemosyna, & similia. Cuius discriminis ratio manifesta est. Nimirum præcepta omnia affirmatiua in iis quibus præcipiunt, eius actus, quem iubent, facultatem ac copiam, vt loquuntur, *supponunt*. Si ergo is qui iubetur, actus huiusmodi est, vt eius peragendi omnibus omnino fidelibus facultas sit, præceptum quo iis iubetur, ad omnes pertinet. Itaque cum nemo homo sit, cui non sit à natura facultas concessa, qua amatur, apparet, amandi Dei, proximique diligendi præcepto omnes & vbique & semper teneri. Sin is actus, qui præcipitur, huiusmodi est, vt vel non omnibus, vel non semper, aut vbique eius fungendi facultas & copia sit, præceptum, quo is actus iubetur, non ad omnes, nec vbique aut semper. sed ad eos tantum pertinet, quibus ea facultas est, proque tempore, ac loco, quo ea ipsis facultas est. Itaque dandæ eleemosynę præcepto non alij, neque alibi aut alio tempore tenemur,

mur, quam quibus, quando, & vbi ea suppetunt, quæ sunt ad eam dandam necessaria. Neque enim ea omnibus, aut vbique aut semper adsunt. Iam hoc Iacobi præceptum affirmatiuum est. Actus autem quem iubet, est adhibito oleo & precibus Ægrotum morbo liberare. Eius autem actus fungendi iis tantum copia ac facultas suppetit, qui donum sanationum à Deo habent. Ergo non ad alios pertinet quam ad eos, qui id donum diuinitus acceperunt. Ac vt inepte faceret, qui ex eo quod Christus suis apud Lucam præcipit, vt *eleemosynam dent*, colligeret etiam egenos, quibus nihil omnino est, quod donent, eo præcepto teneri, quod scilicet ad eos pertineant alia præcepta quæ in eodem loco leguntur, vt hoc, *Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius*; & hoc, *Nolite timere, pusillus grex*; & illud, *sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris*; & alia complura, quæ in illo Christi sermone habentur, Ita plane nunc ridiculus est Bellarminus, qui Iacobæum illud de sanandis olei vnctione ægrotis etiam ad nos, qui curationum dono caremus, pertinere ideo contendit, quod alia quæ in illa Iacobi pericope continentur, ad nos pertineant. Sed quo res tota clarior fiat, alia exempla Iacobæi huius negotij plane gemina, afferenda sunt. Legimus in priore Epistola ad Corinthios hoc Pauli præceptum, *cum conuenitis vnusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad ædificationem fiant*; quorum verborum, interprete Menochio Iesuita, hic est sensus, *ego vobis sum auctor, vt quotiescumque conuenitis ita sint inter vos omnia constituta, vt alius quidem canticum, alius doctrinam proferat, alius peregrino sermone loquatur, alius reuelationem promat, alius adhibeat interpretationem, vt ad Ecclesiæ vtilitatem cuncta referantur.* Tum præcipit Paulus de modo & ordine, quo prophetandum sit, & peregrina lingua loquendum, *siue lingua quis loquitur,* (inquit) *secundum duos, aut vt multum tres, & per partes, & vnus interpretetur.* Item. *Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri diiudicent. Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, vt omnes discant & omnes exhortentur.* Alibi in eadem epistola præcipit Apostolus quo habitu mulieres prophetare debeant. *Omnis* (inquit,) *mulier orans, aut prophetans, non velato capite, deturpat caput suum, vnum est enim ac si decaluetur.*

Luc. 12. 33.

ibid. vers. 31. 32. 35.

1. Cor. 14. 26.

Ib. v. 27.

Ib vers. 29. 30. 31.

1. Cor. 11. 14.

1. Cor. 14. 39.

Idem iubet *nos æmulari spiritualia* (id est dona spiritus sancti) *maxime autem vt prophetemus, & æmulamini* (inquit) *prophetare & loqui linguis nolite prohibere.* Hæc Paulus. Nunc à Bellarmino quæro, an hæc ad nos pertineant? vt sint scilicet in conuentibus nostris, alij qui canticum, alij qui doctrinam proferant, alij qui pere-

grino sermone loquantur, alij qui interpretentur, alij qui reuelationes promant? vt omnes certo ordine prophetent? vt sint item inter nos mulieres prophetantes? An denique id æmulari, ac sectari teneamur, quod iste præcipit nimirum vt prophetemus? negabit sat scio Aduersarius. Atqui inquam, ista in ea epistola scripta sunt, cuius cætera pæne omnia & quæ antecedunt, & quæ consequuntur hos locos ad nos pertinent. Ita est, sed res ipsa clamat tamen non ad alios ista pertinere, quam ad eos inter quos vulgaria fiut illa prophetandi, & linguis peregrinis loquendi dona, quæ eo quidem sæculo inter Christianos vbique obuia & familiaria erant, nostris temporibus vel nusquam plane occurrunt, vel certe rarissima sunt; (si qua tamen sunt.) Itaque nemo non videt, cum quæ Paulus de horum vsu præcipit, supponant in iis, quibus pręcipit, huiusmodi spiritus charismata, ea quę pręcipit in prima quidem illa Ecclesia locum habuisse, in nostra nunc non habere. Ergo eadem quoque est Iacobęi loci ratio. Cum enim is actus, quem Iacobus præcipit, sanare scilicet ægrotos adhibito aleo, donum curationum, eiusdem, cuius erat *prophetiæ charisma*, ordinis, in iis, de quibus loquitur *supponat*, clarum est ad veteres apud quos vigebat hoc donum Iacobi præceptum pertinere, Ad nos, apud quos illud desiit, non pertinere, etiamsi cætera huius epistolæ præcepta ad nos quoque spectent. Hoc enim vtrorumque præceptorum discrimen necessario exigit ipsa rerum, de quibus præcipiunt, diuersitas.

His ergo Bellarmini cæterorumque aduersariorum solutis obiectionibus, conclusum esto Iacobum his verbis de corporali ægrorum sanatione ex miraculoso curationum dono loqui, quod & veteres omnes, vt postea apparebit, senserunt, non adeo de nouo illo extremæ vnctionis sacramento perperam hinc aduersarij, nullaque ratione eruere conantur. Quod tametsi satis iam ex iis quæ disputauimus, pateat tamen id insuper aliquot rationibus ex aduersarij dogmatis cum Iacobęa sententia comparatione ductis, demonstrare operæpretium videtur, ne quis supersit dubitandi locus.

Cap.

CAPVT VIII.

Demonstratur vnctionem Iacobaam alienam esse ab extrema aduersariorum vnctione 1. arg. inde sumptum quod hæc ad animum pertineat, illa ad corporis curationem referebatur. Vindicantur à Bellarm. strophis verba Iacobi σώσει κάμνοντα. ἐγερεῖ αὐτὸν.

ESto ergo nobis prima ratio, ea quæ à Caietano secundo loco posita est, quaque Bellarminus aduersus quosdam è suis, Marci vnctionem probauit non esse sacramentalem; Vnctio à Iacobo commemorata hunc aut solum, aut certe primarium ac præcipuum habet finem, vt ægrotum, cui adhibetur, morbo liberet, vnctio aduersariorum hunc finem, neque solum, neque præcipuum, imò ne omnino quidem plærumque habet, ergo vnctio aduersariorum non est Iacobæa vnctio. Minor propositio, siue (vt loquuntur) assumptio manifesta est primo ex iis, quæ supra ex aduersariis attulimus, cum quod & quale sit hoc eorum dogma constitueremus. Nam tametsi indefiniendo suæ huius vnctionis fine vehementer inter se dissentiant, in hoc tamen omnes consentiunt, quod negant eam ob sanitatem corporis ægroto conferendam præcipue, ac primario adhiberi. Imo Maldonatus vnctionem Apostolicam, quam eandem cum sua fuisse vult, plane negat *propter curationem corporis adhibitam fuisse.* Cæteri etiam sanitatem corporis suæ vnctionis finem esse concedunt quidem, sed non per se ac proprie, neque absolute & primario ac necessario, verum per accidens & conditionaliter, si ægroto ad animæ salutem expedit. Itaque hunc suæ vnctionis effectum ait Estius recte à scholasticis *secundarium*, seu *minus principalem vocari: neque enim propter eum principaliter hoc sacramentum institutum esse, sed propter alios spirituales,*

2. de sacram. q. 1. de extr. vnct. p. 204. col. 2. extr.

in 4. d. 23. §. 4.

Quin & istos clarum est non vltro, neque sponte sed inuitos propter hunc Iacobi locum, & propter Veterum de vnctione sententias eò compulsos fuisse, vt sanitatem suæ vnctionis aliquatenus finem esse dicerent: quia scilicet intelligunt, nisi hoc dicant, vnctionem suam plane, penitusque à Iacobi & veterum vnctionibus fore alienam, in quibus sanationis mentionem perpetuò fieri vident, absque hoc incommodo foret, omnes vnà cum Maldonato rotunde confiterentur oleum suum minime ad corporis curationem pertinere, eò enim & necessario & euidenter ducunt quæ isti a-

 lias.

lias tum de sacramenti natura in genere, tum de huius proprie vnctionis ratione philosophantur. Sacramenta quidem *noua legis animis, non corporibus sanandis instituta esse* (vt est apud Estium) omnes docent, illudque Augustini semper in ore habent: *Totum, quod salutaribus agitur sacramentis magis ad spem futurorum bonorum, quam ad retentionem, vel adeptionem præsentium pertinet.* Baptismum sane, & Eucharistiam ad corporis commoda, vel ad huius vitę bona minime pertinere palam est. Ideo Maldonatus errorem esse ait, *quod putemus illud sacramentum fuisse institutum ad curationem corporis: sacramenta enim (inquit) non sunt medicamenta corporis sed animi.* Quod vere recteque in nos dictum esset, si id, quod iste nobis tribuit, reuera sentiremus. Sed ille quidem solens mentitur, nobisque per sycophantiam ea affingit, à quibus, vt qui maxime, absumus. Neque si qui ex nostris oleum ab Apostolis in curandis ægrotis olim adhibitum, *sacramentum* fuisse dixerint miraculosæ illius curationis, eo efficitur, vt in alia sententia fuerint. Isti enim si qui sint, *sacramenti* vocabulum late sumpserunt, quo sensu apud veteres passim occurrit, pro sacro cuiuslibet rei etiam miraculosæ signo; non autem proprie ac stricte, vt nunc vulgo in Theologicis vtrarumque partium scholis intelligi solet: pro stata, ac solenni perpetuaque religionis cæremonia à Domino Christo ad gratiam suam & significandam & exhibendam instituta. Huius generis sacramenta non ad corporis, sed ad animi *curationem* omnia pertinere, libentissime Maldonato assentimur. Ergo cum isti *vnctionem* suam sacramentum illius generis esse statuant, necesse est eos, si sibi consentanea loqui velint, illud quoque quod nos diximus, confiteri, scilicet huius suæ vnctionis finem nullum esse *corporis curationem.* Sed & ex iis, quę de sua vnctione dicunt, ac sentiunt, idem quoque euidentissime colligitur. Primo enim totius huius mysterij formam his verbis, quæ à presbytero super ægrotum pronuntiantur, contineri volunt, *Per istam sanctam vnctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum. Amen*; vt in Concilio Florentino constitutum esse, & ex Tridentino colligi ait Toletus. Atqui his verbis nulla habetur sanitatis mentio. Ergo istos fateri necesse est, sanationem nullum esse suæ vnctionis finem, adeoque neque effectum per se, & si sanatio interdum eam vnctionem consequitur, id mere per accidens contingere, non ex rei ipsius ingenio, quæ plane ad aliud comparata est. Secundo. Idem ex eo confirmatur, quod omnes consentiunt ægroto sanitatem per hanc vnctionem conferri *conditionate* tantum. Atqui *sacramenta vt sacramenta absolutum*, teste Estio, *habent effectum.* Quæ ratio ita Estium commouit, vt confessus

Ibid. §. 5.

Ench. ad Laur. c. 66.

vb supr. p. 207. col. 1.

de Inst. presb. l. 7. c. 1. §. 5.

in 4. d. 20. §. 5.

fessus sit *suam illam vnctionem respectu huius corporalis beneficij non tam sacramentum esse* (quippe *quæ effectum illum non sacramentaliter operatur*) quam *sacramentale quiddam, cuiusmodi est aspersio aquæ benedictæ.* Ergo vnctionis istius, qua quidem ea sacramentum est, id est qua extrema vnctio est, sanatio corporis, neque finis, neque effectum est. Tertio. Idem quoque ex eo probatur, quod si corporis sanatio huius vnctionis vere finis esset, eam omnes qui legitimè ac digne vnguntur ægroti, certo ac indubitato consecuturi essent; vt qui digne baptizantur omnes remissionem peccatorum obtinent, & spiritu Christi sanctificantur, & qui digne Eucharistiam suscipiunt, omnes cœlesti alimonia reficiuntur. Atqui constat etiam eos, qui pie ac religiose hac vnctione vtuntur, nullum tamen morbi leuamen sentire, vt obseruat Estius; imo ex iis, quos isti inungunt, vix sexcentesimum quemque, aut millesimum euadere, vel sanari. Neque valet, quod nonnulli afferunt, id fieri, quia plærique fide minus firma hoc (vt vocant) sacramentum suscipiunt. Nam vt optime respondet Estius, *Etiam infirma fides suscipientis cum bona voluntate coniuncta sufficit, vt effectui sacramentali impedimentum non obiiciatur.* Denique id etiam ex iis manifestum est, quæ isti de occasione & caussis huius suæ vnctionis instituendæ differere solent. Nam qui subtilissime ea de re philosophatus est Becanus ita statuit, hoc quidquid est mysterij propriè institutum esse *tum ad confortandum animum hominis ægrotantis contra difficultates illi occurrentes in articulo mortis, tum ad disponendam & præparandam animam ad introitum gloriæ.* Quibus concinunt illa, quæ habet Bellarminus scilicet *hoc vnctionis mysterium diuinitus idcirco institutum fuisse, vt eo præsidio in egressu & transitu ab hac temporali militante Ecclesia, ad aliam sempiternam, iuuemur,* quo tempore, in ipso scilicet mortis articulo Dei auxilio maxime indigemus. Eademque fuit, vt etiam Bellarminus affirmat, Tridentinorum sententia, qui hac sua vnctione, infirmum eo subleuari aiunt, vt *Tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis* hoc est, vt liquet, fidelem in supremis positum præcipue, ac validissime oppugnantis) facilius resistat. Sed & in alia parte longe etiam clarius hanc sibi mentem esse testantur Tridentini, vbi de huius ritus institutione, eiusque fine ac caussis ita præfantur; *Clementissimus Redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore, voluit de salutaribus remediis aduersus omnia omnium hostium tela esse prospectum quemadmodum auxilia maxima in sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conseruare se integros, dum* VIVERENT *ab omni graviore spiritus incommodo possint, ita extremæ vnctionis sacramento* FINEM *vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio muniuit. Nam etsi aduersarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, vt deuorare animas nostras quoquo modo*

Ibid.

Ibid.

vb. supr.

vb supr. c. 5. §. accedit vltimo.

Sess. 14, c. 2.

Sess. 14 doctr. de sacr. extr. vnct.

modo poſſit; nullum tamen tempus eſt, quo vehementius ille omnes ſuæ verſutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam ſi poſſit, diuinæ miſericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perſpicit. Hæc illi. Vides, vt cætera quidem ſacramenta ad vitam, hoc vero ad vitę finem muniendum inſtitutum cenſeant; vides, vt omnia, non ad vitam vel prorogandam, vel iuuandam, ſed ad mortem tutò, & extra Sathanę tela, atque inſidias, feliciter obeundam, in hac vnctione pertinere decernant. Iam cum his non video quî cohærere, ac conſiſtere poſſit ille ſecundarius reſtituendę ſanitatis finis. Nam hominem in extremis poſitum ſanare, quid aliud eſt, quàm eum de mortis articulo in hanc vitam reducere? Atqui vnctio, ſi iſtis credis, eo inſtituta eſt, vt hominem ex hac vita ad aliam cœleſtem, ex militante Eccleſia ad ſempiternam, ex agone denique ad lauream & gloriam deducat. Non ergo hæc vnctio facta eſt ad hominem ſanandum, niſi forte rem vnam, eandemque eo valere putant, vt hominem & ex hac vita dimittat, & in hac vita retineat; & in cœlum introducat & in terra conſtituat, & militia abſoluat, & ad militiam obſtringat, quę non minus abſurda neque minus ſtulta ſunt, quam ſi vnum, idemque iter & in Orientem, & in Occidentem ſimul, ac ſemel inſtitutum eſſe diceres. Itaque iſti ſi dogma tenere, ſi dogmati conſentanea conſtituere velint, neceſſario confiteri debent corporis ſanationem eſſe huius ſui ſacramenti finem, quod ſcilicet homini datum eſt, vt commode moriatur, vt fortiter & alacriter ex hac vita diſcedat, calcatoque dracone ſupremis inſidiante in cœlum lætus ſubuolet. (quibuſcum non video, quid ſit corporis ſanationi, commune) eoque ſi hominem inunctum conualeſcere contingat, id præter rei ipſius naturam, ac finem fieri, nulla adeo vnctionis iſtius vi, quæ plane alio pertinebat, ſcilicet vt ægrotus è vita commode ac Chriſtiane diſcederet, non vt in vita hæreret: clarum eſt vnctionis illius, non magis ſanitatem quam medicinæ mortem, finem ex iſtorum quidem hypotheſi dici poſſe, vt enim medicina ad ægrotum in vita retinendum, & à morte eripiendum comparata eſt, ſic Romana vnctio, vt quidem iſti volunt, ad hominem de vita dimittendum, & ad mortem commode ac Chriſtiane obeundam inſtituta eſt. Vt ergo mors medicinæ finis vel primarius, vel ſecundarius dici nonniſi ſtultè ac ridicule poteſt, quæ ſcilicet plane contra ad vitam tuendam ſpectat, ita & vnctionis Romanæ (ſiquidem vera ſunt, quæ iſti de eius cauſſis narrant) corporis ſanitas finis, niſi abſurde & inepte ſtatui nequit, quæ ſc. ad mortem, non ad vitam iuuandam data eſt. Ac vt ægrotum non medicinæ, quæ ei adhibita eſt, ſed morbi vi mori contingit, ſic eundem non vnctionis, quam ſuſcepit, vlla virtute

aut

aut efficacia, sed plane alterius rei ope conualescere confitendum est. Ex his igitur conclusum esto Romanorum aliptarum vnctionem ad restituendam corporis valetudinem vel secundario tantum, & conditionate, (quod ipsi quamquam absurde, neque ad dogma suum consentanee dicunt) vel quod nos ex ipso eorum dogmate verius esse demenstrauimus) nullo plane modo, nullaque ratione pertinere. Vnctionem vero Iacobæam quod in priori ratiocinationis nostræ parte positum erat, ad corporis sanationem vel vnice, vel præcipue spectare, clamant ipsa Apostoli verba, *oratio fidei* (inquit) *saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus*, Vides, vt iis ægrotis, qui à presbyteris inuncti fuerint & fidei oratione Deo commendati, sanitatem absolute polliceatur? Ergo dubitari non potest quin hic proprius, fuerit adhibitæ vnctionis finis, vnde porro euidentissime consequitur aliam esse vnctionem Iacobæam, aliam eam, quæ ab aduersariis hodie factitatur, & sacramenti nomine venditatur. Ad hanc rationem non vno eodemque modo respondent aduersarij. Catharinus quidem minorem propositionem videtur negare. Ait enim *sacramento non repugnare, quod effectus eius vnctionis alleuiatione infirmi describitur, imo huic sacramento id maxime conuenire ex Thoma, & Theologis.* Sed quam impudens sit hæc istius responsio, satis ex iis, quæ nuperrime diximus, patet, quibus demonstratum est, & ex ipso istorum dogmate ad ægri sanationem minime pertinere alipticum eorum sacramentum, & ex omnium fere Theologorum qui in istis partibus sunt, consensu, hac ipsorum vnctione, corpus non per se, neque primario, sed vel per accidens vel certe secundario tantum atque conditionate sanari. Atqui Iacobus & primo & per se & absolute corporis sanationem iis ægrotis promittit, quibus ea, quam intelligit, vnctio adhibita fuerit. Ergo Bellarminus & alij & ipsi quoque non minus inuerecunde quam Catharinus, maiorem argumenti nostri propositionem videntur negare. Scribit enim Bellarminus duo illa verba quibus Iacobus in describendo vnctionis suæ effectu vsus est, nimirum *σώζειν* & *ἐγείρειν* *seruare & excitare* siue, vt habet Latinus Interpres, alleuiare *hoc loco non ad corpus sed ad animam præcipue pertinere.* Vult enim *alleuiare hic per metaphoram scriptura sacra familiarem significare pellere mœrorem, tristitiam, negligentiam, soporem & desidiam animi, quæ propinquos morti valde deprimere & grauare solent, vt non facile possint mentem ad Deum attollere.* Sed hæc quam futilia sint, quamque ab vno caussæ studio profecta contra manifestam vim vocum & sermonis vsum obtendantur omnes satis intelligunt. Ac in priori quidem interpretanda phrasi *oratio fidei saluabit Infirmum*. Bellarmini constantiam inprimis desidero, qui in alia huius opusculi parte his Iacobi verbis

vb. supr. p. 193.

vb supr. c. 14. rico secundo.

F *sanitatem*

Ibid c 8 § secundo vb. supr. § 4. in 4. d 23. q. 1. conclus.

sanitatem corporalem comprehendi ac intelligi ab Apostolo diserte scribit, quod me iam supra obseruasse memini, eundemque effectum his verbis significatum fuisse à Iacobo *iuxta omnium fere interpretationem* confitetur Estius. Sed sunt tamen, vt Bellarminum hic mittam, etiam alij, vt Durandus verbi gratia, qui videntur hæc Apostoli verba ad solam animi salutem referre. Ego vero contra istos omnium Grammaticorum, imo hominum fidem ac sensum appello. Loquitur Iacobus de infirmo, *infirmatur quis in vobis?* iubet ex ea occasione accersiri presbyteros hominemque inungi, & preces super eum fieri, Tum addit, & oratio fidei σώσει τὸν κάμνοντα *seruabit laborantem* (vel vt Latinus) *saluabit infirmum*. Quis hęc ita posita aliter quam de morbi curatione intellexerit? Fateor verbum σώζειν *seruare*, per se absoluteque tam animi quam corporis imo etiam fortasse crebrius illius, quam huius salutem in sacris quidem litteris, significare, & si simpliciter hoc loco adhibitum esset, de eo cum aduersariis pugnandum non putarem. Nunc cum Iacobus de corporali infirmitate loquatur, cum non simpliciter *hominem* sed τὸν κάμνοντα, *ægrotantem* siue infirmum *seruatum iri* dicat, vel mente vel certe pudore carere eum necesse est, qui alio hæc, quam ad corporis releuationem, ac sanationem referenda esse pertendat. Vim enim huius verbi σώζειν *seruare*, quod per se quouis malo eripere ac liberare significat, hic ad morbi corporalis curationem & omnis Iacobi oratio in qua de huiusmodi infirmitate sermo est, & participium τὸν κάμνοντα *ægrotantem*, siue *laborantem* manifestè restringit. Quid enim *est ægrotantem saluare*, nisi eum morbo quo laborat liberare? Quid est seruare *periclitantem*, nisi illum eo, in quo versatur, discrimine ac periculo eripere? Cum in mari iactarentur, coorta tempestate Apostoli, Κύριε (inquiunt) σῶσον ἡμᾶς ἀπολλύμεθα. *Domine salua nos. Perimus.* Et Petrus cum in mari ambulans mergi cæpisset, similiter clamat, Κύριε σῶσόν με. *Domine salua me.* Nonne fungus sit, qui *seruare* siue *saluare* σώζειν iis locis, non ad illud corporis periculum, in quo versabantur tum Apostoli, tum Petrus, sed ad animum eorum referendum existimauerit? Quid si Matthæus ista describens adiecisset, Καὶ ὁ Κύριος αὐτοὺς ἤδη ἀπολλυμένους ἔσωσε, & *Dominus eos iam pereuntes saluauit*, & de Petro similiter, Καὶ αὐτὸν ἀρξάμενον καταποντίζεσθαι ἔσωσε, & *cum mergi incipientem saluauit*, esset ne quisquam adeo stultus, vt alio hæc putaret quam ad id ipsum, de quo narrat euangelista, illorum in mari periculum pertinere? Neque ergo isti saniores, qui quod ait Iacobus τὸν κάμνοντα σώσει *laborantem saluabit*, non ad morbum corporeum de quo Apostolus, sed ad alia nescio quæ animi mala, referunt, Vt σώζειν τὸν ἀπολλύμενον pereuntem seruare, *est hominem exitio eripere*, vt σώζειν

Matth 8. 25 & 14. 30.

τὸν

τὸν καταποντιζόμενον *submersum*, aut eum qui mergitur saluare, est istum è mari vel è flumine, quo mergebatur, incolumem eripere, sic apud Iacobum σώζειν τὸν κάμνοντα *ægrotantem saluare*, est *hominem morbo liberare.*

Ita Lucam, quo loco dixit ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς, *saluatus est dæmoniacus*, siue *energumenus*, nemo dubitat intelligere istum dæmonio, à quo vexabatur, liberatum fuisse. Adeo familiare est & vsitatum in hoc sensu *saluandi*, id est τοῦ σώζειν vocabulum, vt quem Publij Patrem Lucas *sanatum* à Paulo propriè dixerat, eum Latinus interpres *saluatum* dicere non dubitauerit: ὁ Παῦλος, inquit Lucas, εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. Latinus, *Paulus intrauit, & cum orasset, & imposuisset ei manus, saluauit eum.* Ergo vel ipso Latino iudice, cuius summa est apud ipsos auctoritas, *saluare*, vbi de homine ægroto agitur, est ἰᾶσθαι *sanare.* Itaque quod Iacobus eodem modo, quo nuper Lucas, dicit *ægrotantem saluari*, perinde est ac si dixisset, *ægritudine siue morbo liberari*; planeque desipiunt, qui his verbis significari volunt istum nescio quibus animi malis, de quibus ne γρῦ quidem dixit Iacobus, liberari. Ille verò de *infirmitate* deque ægroto loquitur. Ergo hæc alio frustra torquentur. Ita cum refert Matthæus mulierem fluxu sanguinis laborantem apud se dixisse, *si tetigero tantum vestimentum Iesu*, σωθήσομαι, *saluabor*; cumque mox de eodem subiicit, καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ, *& saluata est mulier*, nemo nisi splendidè deliret, aliò hæc, quam ad eum, quo mulier laborabat, sanguinis fluxum pertinere dixerit. Eiusdem est commatis, quod apud Marcum legitur, depositos quocunque Iesus transiret, *infirmos quotquot eum tangebant, saluatos esse*, id est, vt quiuis videt, ea qua laborabant infirmitate, liberatos. Quomodo discipuli de Lazaro apud Ioannem εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται, *si dormit, saluabitur*, Nemo negauerit ad Anticyras ablegandum, siquis hoc loco, non de corporis sed de animæ salute, illud σωθήσεται, interpretatus fuerit. Atqui plane eadem est Iacobæi huius loci ratio; ergo eodem quoque modo is accipiendus est; & sic sane acceperunt omnes veteres, quod infra demonstrabimus. Sic etiam interpres Syrus vetustissimus להּ להוי דכריה מחלמא *restituet sanitati ipsum qui ægrotat*, vt vertit Boderianus. Neque ante exortos cerebrosos istos sophistas, quibus præter vnam cui student, causam, cætera omnia, fides, pudor, sermonis & rationis leges, ludus sunt & iocus, quisquam repertus fuerat, qui Iacobi locum aliter, quam de corporis Sanitate, interpretaretur. Idem quoque significat alterum verbum. ἐγερεῖ, quo hic vsus est Iacobus, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος, *& excitabit*, siue quod maluit Latinus, *alleuiabit eum Dominus*, frustraque est, qui contra tendit, Bellarminus. *Etsi* (inquit) ἐγείρω, *propriè significat*

Luc 8.36.

Act. 28. 8.

Matth. 9.21.22.

Marc. 6. 56.

Ioan. 11.12.

significat excitare, & eleuare, quod ad corpus pertinet, tamen per metaphoram scripturæ sanctæ familiarem significat etiam pellere mœrorem, tristitiam, negligentiam soporem, & desidiam animi. Tum illa ex Paulo adfert, *hora est iam de somno surgere* ἐγερθῆναι, *surge* ἔγειραι, *qui dormis*: Et illud Lucæ, *potens est Deus de lapidibus istis excitare filios Abrahæ*, denique & hoc Petri, *excito sinceram vestram mentem*. Sed me istius piget, miserosque in re clara tam inepte vitiligantis. Quasi vero quisquam vel nesciat, vel neget verbum ἐγείρειν, & id quo Petrus vsus est διεγείρειν, etiam ad animum transferri. Petrum quidem, qui se eorum ad quos scribit *mentem excitare*, ait, nemo dubitat de ea actione intelligere, quæ ad animum refertur, qua scilicet mens vel deses, vel aliud agens, vel certe minus atterita ad officium vrgetur, ac erigitur. Et si ita Iacobus quoque dixisset, καὶ αὐτοῦ τὴν διάνοιαν διεγερεῖ ὁ Κύριος, *& eius mentem excitabit Dominus*, nemo negaret ista ad animi, non ad corporis curationem & excitationem pertinere. Eadem Pauli ratio est, qui cum de *somno* ἐγερθῆναι *excitari* siue *surgere* dicat; & eum qui dormit ἐγείρεσθαι, surgere iubeat, verendum non est nequis eum de alia excitatione locutum putet, quam de ea, qua è somno expergiscimur. Itaque si noster eodem & ipse modo polliceretur fore, vt Dominus eum, qui inunctus fuerit, *somno suscitet*, vel quod idem est, *dormientem expergefaciat*, equidem non nego impudentem fore, si quis de morbi curatione huiusmodi verba intelligat. Nunc cum istorum nihil dixerit Iacobus, aliud agit Bellarminus qui hæc, quę nihil ad rem pertinent, nobis obtrudit. Illud vero loco de filiis Abrahæ, quos Dominus etiam de lapidibus excitare potest, quorsum spectet diuinare non possum. Est enim à Iacobæa phrasi & à Bellarmini consilio plane penitusque alienum, nisi forte hic putet Ioannem his verbis significasse, Deum, etiam à lapidibus, si libuerit, *mœrorem, tristitiam, negligentiam, soporem, & desidiam animi depellere posse.* Nos ergo fatemur quidem vocem ἐγείρειν, *erigere, excitare* vel *suscitare*, in genere iis omnibus conuenire, qui vel animo vel corpore iacent hominumque & corpora à somno, à morbo, à morte ipsa, & animos à torpore, à desidia, à mœrore, si forte ἐγείρεσθαι *excitari* vel *erigi*, dici posse. Id verbi quibusuis locis, quolibet istorum sensuum accipi posse nego. Eius enim vis ex rei ipsius de qua agitur, ingenio ac natura pendet. Si de dormiente sermo est, nemo non videt, qui eum *excitari* dicit de somno, à quo expergesit, intelligere. Sin de mortuo, aut de eo cuius animus in ignorantiæ, vel in peccati, vt sic dicam, tenebris decumbit, similis quoque istorum erit ratio. Iam vero Iacobus non de homine *mœsto*, vel *deside*, vel *oscitante* & *somno lento* verba facit, sed de *ægroto*, *Infirmatur quis in vobis* inquit,

Rom. 13. 11.
Eph. 5. 14.
Luc. 3. 8.
2. Petr. 3. 1.

inquit, *saluabit oratio fidei laborantem,* καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν, *& excitabit eum Dominus*; Quem? Nimirum laborantem, siue ægrotantem. Ergo excitaturum, siue erecturum intelligit, non à *desidia* aut *mœrore*) (quod per summam oscitantiam somniat Bellarminus) sed ab infirmitate, siue morbo; ad quem depellendum inungi eum voluit. Ita cum de Petri socru iacente & febricitante idem verbum vsurpat Matthæus, ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς, *surrexit* vel *erecta est*, *& ministrabat illis.* Nemo est, qui non intelligat, eam vel de lectulo, in quo decumbebat surrexisse, vel certe febre, qua laborabat, ope Domini liberatam conualuisse. Certe cum pronomina vice nominum in oratione ponantur, αὐτὸν vero in oratione Iacobi ad τὸν κάμνοντα *ægrotantem* vel *laborantem* referatur; patet, quod ille ait, *Domini* ἐγερεῖ *eriget eum*, idem esse ac si dixisset, *infirmum* siue *laborantem Dominus* ἐγερεῖ *eriget*, vel *suscitabit*. Iam illa phrasi *erigere* vel alleuiare ægrotantem morbi ipsius leuamen, siue depulsionem significari, qua conualescit ægrotus, & in sanitatem erigitur, omnes vident. Ita cum Psaltes canit, *alleuat Dominus omnes qui corruunt & erigit* ἐγείρει, (id enim habent Græci interpretes) *omnes elisos*, nemo non videt hoc eum velle, Deum istorum ruinæ & afflictioni, siue elisioni mederi. Ergo & hic pariter cum ait Iacobus, *à Domino erigi* ἐγείρεσθαι *ægrotantem*, non est dubitandum quin intelligat, Dominum istius, de quo loquitur, *morbum*, non autem mœrorem aut torporem, de quibus nihil dixit, depellere. Neque vllum vel è diuinis litteris, vel ex aliis idoneis autoribus exemplum afferri potest, in quo aliquem *ægrotantem*, siue morbo laborantem, ἐγείρειν *erigere* vel *suscitare*, alio, quam hôc sensu, quis dicatur. Huc postremò & illud accedit quod Bellarmini glossa omnem Iacobi orationem fœdè perturbat, ac peruertit. Si enim istum audias, Iacobus cum ait *Dominus* ἐγερεῖν *suscitaturum* ægrotantem, intelligit, eum reliquias peccati absterfurum, ac depulsurum, & ægrotantis animum curaturum, atque eadem fere est aliorum quoque aduersariorum de his verbis sententia. Atqui Iacobus istam peccatorum depulsionem, animique curationem proxime sequentibus verbis ægro pollicetur, cum statim subiicit. *Et si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Itaque hic ex aduersariis, erit Iacobi sensus; *Oratio fidei, ægrotantis animum sanabit; & Dominus absterfis eius peccatis, si qua reliqua sint, mœrore eius mentem liberabit; & si in pecatis fuerit remittentur ei.* Quis non videt si priora verba ad animum hoc modo referantur (quod volunt aduersarij) vltima hæc, *& si in peccatis fuerit, remittentur ei*, ineptissimè adiecta esse, turpique ἀδολεσχίᾳ laborare. Quod si priora de *corporis sanatione* (quo euidentissime pertinent, & quo ab omnibus veteribus relata sunt) intelligamus, tum vero tota

Matth. 8. 15.

Psal. 145. (Iex. 144) 14.

oratio aptè cohærebit, recteque consistet, duo Domini beneficia aperte explicans; quorum prius, quod ad corporis sanitatem spectat, prioribus verbis continetur, *oratio fidei saluabit infirmum, & suscitabit eum Dominus*, posterius, quod ad animum pertinet, & remissionem peccatorum complectitur, postremis verbis aptissime, suoque plane loco expressum habetur, *& si in peccatis fuerit remittentur ei.* Hucpostremo accedit totius Ecclesiæ Græcæ testimonium, quæ in publico suo euchelæi, siue vnctionis sacræ officio, quid significent hæc Apostoli verba ἐγερεῖ τὸν κάμνοντα eo satis docet, quod in precatione quadem huius officij solenni, ita Deum pro infirmo orat, ἐξέγειρον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὀδυνηρᾶς καὶ στρώμνης κακώσεως, *leua eum à lecto doloris & à strato ærumnæ.* Obseruauit ipse Arcudius; & ex eo concludit, ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος (quod est apud Apostolum) accipiendum esse quasi dixisset ἐκ τῆς κλίνης hoc est, *à lecto surgere faciet.* Ergo cum ex superioribus nunc constet Iacobæam vnctionem ad corporis sanitatem recte, atque absolute pertinuisse, omnino consequens est, vt ab ea plane alienam esse extremam suam vnctionem aduersarij confiteantur, quæ cum sacramentum esse fingatur, ad animi, non ad corporis salutem per se necessarioque & absolute instituta ac comparata esse debet.

l.5.cap. 7. p. 402. a.

CAPVT IX.

Idem probatur aliis racionibus. 2. inde quod petita, Iacobus iis, quos inungi vult, peccatorum remißionem, non absolute sed conditionate pollicetur. 3. inde sumpta quod Iacobæa vnctio non solis moribundis sed quibusuis infirmis administrabatur, quæ ratio Bellarm. obiectionib. vindicatur. 4. Caietani quod plures sacerdotes induci iubeat Iacobus. 5. inde ducta quod Iacobus nihil dicat de eo in quo situs est proprius vnctionis extremæ finis.

SEcundam rationem, priori similem, nobis suppeditant illa Iacobi verba; *Et si in peccatis sit remittentur ei,* ex quibus sic argumentor, Romanorum vnctio peccatorum remissionem absolute, non conditionatè dare fingitur, vt liquet primo ex forma, qua administratur, *Per istam sanctam vnctionem &c. indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per visum &c.* secundo ex eo quod illa vnctio sacramentum esse dicitur, sacramentorum autem effectus absolutus est, tertio ex ipsa aduersariorum confessione qui sanitatem quidem illa sua vnctione conditionate procurari volunt remissionem vero peccatorum absolute.

absolute. Atqui Iacobæa vnctio planè contra sanitatem quidem *absolutè* confert, vt demonstrauimus, remissionem autem peccatorum conditionatè, & *si in peccatis fuerit remittentur ei.* Ergo omnino alia Iacobi, alia istorum vnctio. Nimirum vnctio Iacobæa per se simpliciterque & absolutè ad sanitatem corporis ex miraculoso dono ægrotis conferendam spectabat. Sed cum morbi hominibus vel ad probationem, vel ad castigationem ob admissa aliqua peccata immittantur, inde fiebat, vt Deus aliquando iis, quos illa vnctione sanabat, etiam peccata remitteret; nimirum quoties morbus ob aliquod peccatum inflictus erat. Itaque vnctio ad morbum depellendum simpliciter tendebat; siue ad probationem ægrotantis, siue ad eiusdem castigationem ob peccata immissum. Ac si vnctus quidem morbo prioris generis, hoc est ad probationem tantum, non autem ob ipsius peccata immisso, laboraret, vncto nihil aliud præter sanitatem conferebat Deus. Atque huius generis fuit illius cæcitas de quo Christus apud Ioannem, *Neque hic peccauit, neque parentes eius, sed vt opera Dei manifesta in eo fierent.* Quibus verbis, non hoc significat Christus nullum vnquam vel ab isto, vel ab eius parentibus admissum peccatum (nemo enim est peccati expers) sed accommodatè ad caussam, de qua interrogatus fuerat, loquitur. Rogauerant enim discipuli, *quis peccasset hic an parentes eius vt cæcus nasceretur.* Dum ergo istis sic quærentibus respondet Christus, neque hunc, neque eius parentes peccasse, eo negat vllo vel huius vel parentum peccato factum, vt iste cæcus nasceretur. Hæc est apertissima Domini mens. Si ergo ægroti quos Iacobæi presbyteri inungebant, huius generis morbis laborabant, hoc est quos nullo suo peccato contraxerant; tum sane nullum inuncti aliud à Deo beneficium, præter corporis sanitatem, ad quam illa vnctio per se spectabat, consequebantur. Sin vero, vt sæpè fit, ob admissum aliquod peccatum morbo illo, cuius curationem per vnctionem quærebant, diuinitus affecti erant; illis spem facit Iacobus Dominum, præter corporis sanitatem, etiam peccati illius, ex quo morbus ortus erat, remissionem denique largiturum; quod, vt liquet, planè erat præter ipsius vnctionis ad solam corporis sanitatem per se ac immediatè spectantis, finem, atque ingenium. Nimirum erat beneficij minoris amplum quoddam auctarium. Ita Christus passim in Euangelio iis, quos morbis corporis liberat, etiam peccata dimittit; imò non alia Domini in conferendis temporalibus bonis mens est, quam vt homines, illo suæ benignitatis specimine allecti, resipiscant, peccatorumque adeo remissionem à se impetrent; iuxta illud Apostoli, *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pænitentiam te adducit.* Hæc igitur caussa est cur Iacobus postquam proprium,

Ioan. 9. 3.

Rom. 2. 4.

proprium, ac immediatum (vt sic dicam) vnctionis effectum, corporis scilicet sanationem explicauit, illa etiam adiecerit, *etsi (ægrotus) peccata fecerit,* sic enim habent Græca, *dimittentur ei. Peccata* istum *fecisse*, ait eodem omnino sensu, quo Christus *cæcum peccasse* negat, id est calamitatem qua laborabat, sua sibi culpa, suoque peccato, accersiuisse, ac conciliasse. *Si peccata fecerit*; idem est ac si diceret, *si peccatis morbum accersiuerit*; *si infirmitate ideo castigatus fuit, quod peccata fecisset*, Dominus præter corporis valetudinem vnctione miraculosa emendatam, peccata illa insuper, quibus eam sibi conciliauerat, clementer ei dimittet. Hæc omnino est Iacobi in illis verbis mens; frustraque sunt aduersarij, qui hic de nescio quibus peccati reliquiis, (quæ nullæ apparent apud Apostolum) tam multa, sanè stultè ac pueriliter, inter se digladiantes disputant. Cum igitur, vt ex his constat, peccatorum *remissio*, quæ Romanæ vnctionis finis, ac effectus proprius absolutus & immediatus, ac vt sic dicam, *prora puppisque* esse fingitur, vnctionis Iacobææ nec finis, adeoque neque effectus per se fuerit, sed eius, quod per eam probatur, beneficij (sanitatis scilicet) quoddam ex Dei benignitate auctarium, quod neque semper, neque simpliciter, sed interdum, tantum, & conditionate vnctis ægrotis à Domino velut *ἐκ περιουσίας* conferebatur, Luce iam meridiana clarius liquet hanc Iacobæam vnctionem ab illa longe ab fuisse, quæ hodie celebratur apud aduersarios.

Tertia nobis erit ratio, quæ Caietano prima fuit, inde ducta quod Iacobæa vnctio quibusuis infirmis conferebatur, aduersariorum vnctio, nonnisi iis, qui prauissime laborant, ita vt de eorum vita nulla aut perexigua spes sit. Iacobi verba clara sunt, *infirmatur quis in vobis inducat presbyteros Ecclesiæ & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini. Si quis inter eos infirmaretur*, istum vngi vult. At *infirmantur* etiam qui non desperatè ægrotant. Ergo & eos, qui non desperatè ægrotant, vngi nulla per Iacobum inuidia est. Aduersarij vero nullos vngi volunt, nisi in summis morbis, extremoque vitæ articulo, vt supra ex ipsorum Theologis probauimus. Ergo alia Iacobi fuit, alia nunc est istorum vnctio. Catharinus fatetur non dici à Iacobo, *si quis infirmatur ad mortem? sed quid prohibet (inquit) ita intelligi vt consuetudo legum optima interpres & B. etiam Thomas testatur? an vero minus infirmatur, qui infirmatur ad mortem? ego puto de huiusmodi verius dici, quod infirmantur.* Hęc ille specta quæso & frontem & ineptiam hominis. Primo, quod quærit *an minus infirmentur qui infirmantur ad mortem*, quodque sibi videri ait, istos qui ad mortem infirmantur, *verius dici infirmari*, quam qui non laborant lethaliter, id, inquam, inepte ac præter

vb. supr. p. 191. ext..

rem

rem ab illo dicitur. Nam neque Caietanus, cum quo disputat neque vero nos negamus, qui ad mortem ægrotant, eos esse in ægrotantium, τῶν ἀσθενούντων censu, vereque dici posse *infirmari*, ἀσθενεῖν, adeoque ex Iacobi verbis licuisse ad huiusmodi homines periculose decumbentes presbyteros vncturos adduci. Illud à Caietano, illud à nobis vrgetur, quod cum non soli ad mortem ægrotantes, sed omnes omnino qui morbo aliquo laborant ἀσθενεῖν *infirmari* & dicantur & intelligantur, Iacobum, qui *si quis infirmetur*, eum *inungendum* dicit, necesse sit fateri, quoslibet ægrotos, non adeo solos ad mortem laborantes inungi voluisse. Qui cum sit huius caussæ status, Catharinus, vafrè quidem ille, ac sophisticè, sed tamen inpudenter ac nimis pueriliter fingit Caietanum negare *infirmari*, qui *ad mortem infirmantur*, & ab eo quærit *An minus infirmetur, qui ad mortem infirmatur?* Tu vero nugaris, Ambrosi, Non enim quæritur, an & qui lethaliter laborabant, eos vngi per Iacobum licuerit, (quod neque Caietanus, neque quisquam mortalium, vmquam negauit) Quæritur an ex more, rituque vestro non alios quam ad mortem laborantes vngi iusserit Iacobus. Caietanus etiam alios, etiam quosuis, modo infirmos & ἀσθενοῦντας ex Iacobi mente vngi licuisse perendit, Nimirum Iacobus simpliciter ac in genere dicit, *infirmatur quis in vobis?* non dicit, infirmatur *quis ad mortem?* vnde patet, non Caietani rationes, quod tu ais, sed tuas responsiones futiles esse, ac ineptas. Nam quod vis hæc Apostoli verba, *infirmatur quis in vobis?* sic intelligi, ac si scripsisset, *infirmatur quis ad mortem?* ridiculus es. Quis enim tibi id iuris dedit, vt quæ viri diuini scripserunt, ea tu pro libidine sic immutes? ac circumscribas? Affer exemplum, affer autorem, quo euincas *infirmari*, idem esse, quod *ad mortem infirmari*. Sed quis, nisi stultus sit, ita loquatur? Quis medicum eos qui infirmantur, ad se inuitantem non alios compellere crediderit, quam eos, qui in supremis versantes, pœne agunt animam? Paulo ante eodem modo dixerat Iacobus *Tristatur aliquis vestrum? Oret.* Si Catharinum sequimur, non alios orare vult, quam qui ad mortem tristantur. Quid enim? inquit. *An minus tristatur qui tristatur ad mortem? Ego puto de huiusmodi verius dici, quod tristantur.* Sin ita stultissima, vt sunt, ita etiam Catharino esse videntur, fateri debet vana quoque & inepta esse quæ ipse commentatur, de proximis planeque geminis Iacobi verbis, *infirmatur quis in vobis?* Hæc enim cum eodem exemplo, ac spiritu continentur, dicta sint quo illa superiora, *Tristatur aliquis vestrum? Oret. Æquo animo est? Psallat*, apparet Iacobum intelligere de quibusuis infirmis siue laborantibus, non autem de solis ad mortem decumbentibus plane vt paulo ante de quolibet homine

c. 5. 13.

fideli, qui κακοπαθεῖ, *tristis est* non autem de iis solum qui ad mortem tristantur. Sed clamat Catharinus *consuetudinem legum optimam esse interpretem*. Frustra. Nam ad legis interpretationem tum afferri consuetudinem decet, cum aliquid est in lege vel obscurum, vel ambiguum. At in Iacobi verbis nihil huiusmodi occurrit. Quid enim planius, aut liquidius dici potuit quam hoc? *Infirmatur quis in vobis?* Ista quidem Ambrosi, nullam à te, nullam à tuis lucem desiderant. Scimus omnes, quid sit *imfirmari*; neque est quod tu te nobis persuasurum putes *infirmari* idem esse quod *ad mortem infirmari*. Neque si tua consuetudo est non alios vngere quam ad mortem laborantes, eo vmquam crediderim Iacobum qui inungi concedit, siquis infirmetur, neminem nisi ad mortem ægrotantem vngendum intelligere. Præterea si *consuetudo & vsus* hic aliquid valent, eorum consuetudo & vsus valent, qui iisdem quibus lex lata est temporibus, aut certe proximis, vixere; cum lex incorrupta staret. At si ad illa tempora respicias, vnctionem quibusuis, non solis ad mortem ægrotantibus, adhibitam fuisse constat, quod & nos postea demonstrabimus, & Maldonatus diserte confitetur. Neque ex priscis interpretibus vllus est, qui Iacobi verba de solis ad mortem ægrotantibus accipiat. Huic veterum vsui ridicule opponitur inducta à nouitiis post mille & trecentos annos, consuetudo. Et si obscura essent Iacobi verba ex veteri, non ex noua Christianorum consuetudine essent interpretanda. Nunc cum & clarissima disertissimaque sint, & iis ad amussim congruat veterum vsus, profecto nobis illudit Catharinus qui consuetudinem suam eo valere vult, vt Iacobus aliud intelligere putetur, quam quod loquitur, quodque eum intellexisse omnes veteres senserunt. Sed hoc istis familiare est, vt prauos vsus qui apud ipsos obrepserunt, non ex verbo diuino, vt decebat, corrigant, sed contra, verbi diuini normam ac legem esse velint; quo nihil fingi potest iniquius aut peruersius. Atque hæc de Catharino. Bellarmino & aliis non paucis idem somnium placuit. Ille enim scribit eam Iacobi esse in verbis allatis mentem, vt *eos tantum qui de vita periclitantur* vngi velit; idque probat primo ex vocibus ἐγερεῖ & κάμνοντα, *alleuiabit* & *infirmum*, quibus hoc in loco vsus est Apostolus. *Nam excitare & alleuiare*, (inquit) proprie iis conuenit qui decumbunt *valde oppressi & grauati. Et κάμνειν significat deficere & etiam mori. Vnde etiam κάμνοντες dicuntur mortui.* Respondeo & hunc frustra contra disertam Iacobi orationem recalcitrare. Primo enim quod infirmorum genus vngi velit Iacobus ex primis eius verbis discendum. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; *Infirmatur quis in vobis?* Is est quem vngendum monet; *si quis*, scilicet ἀσθενεῖ, *infirmatur*. At *infirmatur* etiam qui non ad mortem infirmatur. Neque vel ipse Bellarminus ausus est de verbo ἀσθενεῖν pugnare, aut contendere quin

vbi supr. c. 3. §. Et hoc idem.

omnia

omnia morborum genera, etiam eos qui non ſunt ad mortem, complectatur. Ergo cum eum, quem inungi licet, Apoſtolus ἀσθενοῦντα *infirmum*, ſiue *ægrotum* edicat, cætera quæ de eius ſanatione adiicit, inde explicanda ſunt; nec vocis in genere poſitæ vim ad vnam ſpeciem reſtringere queunt. Tum quæ iſte de verbis ἐγείρειν & κάμνειν grammaticatur, tam ſtulta, ac delira ſunt, vt qui talia effutiuit, eum clarum ſit ad incitas redactum fuiſſe. ἐγείρειν (inquit) *proprie iis conuenit, qui decumbunt valde oppreſſi & grauati.* Iis-ne inquam, ſolis? Vnde vero id habet? Quæſo te Bellarmine, ſunt ne *valdè oppreſſi & grauati*, quotquot dormiunt, At dormientium nemo eſt, qui ἐγείρεσθαι *excitari* dici non poſſit. Denique quiſquis iacet, eum cum erigitur, ἐγείρεσθαι dici nulla vnquam inuidia fuit, Sane veteribus Gloſſis ἐγείρομαι eſt, *ſurgo*, & viciſſim *ſurgo*, eſt ἐγείρομαι [a] & Suidæ, ἐγηγερμένος, διανιστάμενος, *ſurgens*, *vel excitatus*, & Phauorino, ἐγείρειν & ἀνεγείρειν, & ἀνιστῶ idem qui, ἐγείρεσθαι dici docet & τὸν κείμενον iacentem, & τὸν ῥαθυμοῦντα in re facili & obuia lexicographos compilare. Cum ergo decumbant, & iaceant etiam ij ægroti, qui de vita tamen minime periclitantur, apparet quam ridiculus ſit Bellarminus, qui ægrotum, quem vngi præcipit Iacobus, de vita periclitatum fuiſſe inde colligit, quod is, dum ſanatur, ἐγερθῆναι *erigi* vel *alleuiari* dicitur. Non eſt in verbo κάμνειν fœlicior. Id enim id ipſum eſſe Græcis, quod nobis *infirmari*, *laborare*, *ægrotare*, omnino Latinus interpres ſummæ apud aduerſarios auctoritatis docet, qui hoc ipſo in loco τὸν κάμνοντα, quod habet Apoſtolus, non *deficientem* aut *morientem*, quod vult bonus Bellarminus, ſed *infirmum* ſimpliciter reddit. *Oratio fidei* (inquit) *ſaluabit infirmum*: σώσει τὸν κάμνοντα. Sic etiam Syrus, quem paulo ante exhibuimus, ex Boderiano, *ſanitati reſtituet ipſum qui ægrotat*. Tum & Græci ipſi idem affirmant. Suidas, κάμνειν· ἐπὶ τοῦ ποιεῖν καὶ ἐργάζεσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ νοσεῖν. Iam νοσεῖν idem eſſe, quod ἀσθενεῖν, morbo laborare, ſiue ægrotare, nemo neſcit. Magni etymologici auctor eadem habet, quæ Suidas. Sed & monet verbum κάμνειν quatuor ſignificare, τὸ κοπιᾶν, τὸ κατασκευάζειν, τὸ ἀσθενεῖν, omnia pariter Phauorinus deſcripſit. Cum ergo Iacobus, quem κάμνοντα dicit, eum ipſum dixerit ἀσθενοῦντα, non eſt dubitandum, quin eodem ſenſu vtramque vocem vſurparit. Κάμνειν ergo eſt ἀσθενεῖν. Ἀσθενῶν vero eſt quiuis ægrotus, non autem is proprie, qui de vita periclitatur. Ergo & κάμνων ſimiliter quiuis eſt ægrotus, non quod ſomniat Bellarminus, is proprie, qui de vita periclitatur. Quod vero idem *mortuos* κάμνοντας Græcis dici ait, primo ſi verum eſſet, nihil ad rem faceret. Conſtat enim Iacobum de homine ægroto quidem, ſed tamen viuo, nec dum mortuo, hic loqui. Tum neque verum eſt qui mortui ſunt, eos græcè κάμνοντας dici. Illi vero non κάμνοντες, ſed

Gloriæ Græcat. Cyrill. a Philox. Gloſſ.

deſidem Sed nihil neceſſe eſt.

ſed καμόντες dicuntur, Quod & Suidas notat, & Etymologici ſcriptor, qui hanc verbo κάμνειν quartam tribuit ſignificationem; & καμόντες ἀνθρώπους interpretatur τοὺς τελευτήσαντας *mortuos*. Apud Iacobum vero eſt κάμνων, quod indubiè eſt ἀσθενῶν, ſiue νοσῶν *ægrotans*, *laborans*; non autem καμών. Cum vero *mortui* dicuntur καμόντες, non eſt id à κάμνω quatenus ſignificat *ægroto*; ſed ab eodem, quatenus ſignificat κοπιῶ *laboro*; quod ſcilicet mors perinde ac labor, hominis vires, ac vitam ſoluat, vt habet Euſtathius in Iliadem. κακουργεῖ γὰρ ὁ κάματος (inquit) ἀεὶ τὸν ζωτικὸν τόνον διαλύων. διὸ καὶ οἱ τεθνεῶτες καμόντες λέγονται, ὅτι ἀπολυθέντες καθὰ ὁ ὕπνος καὶ ὁ θάνατος οὕτω καὶ ὁ κάματος.

in Iliad V. vers. 85. p. 922.

Denique κάμνειν de quouis morbo, etiam non letali, à Græcis paſſim auctoribus vſurpari ſciunt, qui eos vel libarunt. Exempla (quæ qui volet apud Camerium noſtrum, plurima legat) vt in re facili, ac indubitata, deſcribere, piget, neque neceſſe eſt. Hæc de vocibus. Quas Bellarminus à re ipſa ducit rationes, eæ non ſunt nauci. Iacobus inquit, vult preſbyteros ad ægrotum induci. At ſi non decumberet, iret ipſe ægrotus ad preſbyteros. Eſto, decubuerit. Nulli ne quæſo, decumbunt, niſi qui ad mortem ægrotant? *Sed* (inquit) *etiamſi decumberet, ſed non adeo grauiter, non opporteret adduci presbyteros.* Quid ni? *Quia* (inquit) *alioqui ſi ob quemlibet morbum deberent presbyteri excurrere ad ægrotos, numquam domi manerent. Eſt enim infinitus numerus ægrotorum. Denique non eſt credibile, voluiſſe Iacobum vt ad remedia ſupernaturalia Chriſtiani recurrerent, quando facile poſſent naturalibus medicamentis curari.* Quaſi vero ex eo quod Iacobus ſui temporis fideles hortatur vt ſi ægrotent, donum ſanationum ad recuperandam valetudinem adhibeant, quaſi vero inquam, ex eo conſequatur, neminem Chriſtianum fuiſſe, cui non ſtatim eſſent accerſendi preſbyteri, ſi vel febricula laboraret, vel leui hemicrania, vel dentibus, aut digitis doleret, vel friguſculum ex veſpertina aura contraxiſſet! Nugæ. Non ſi ſolis moribundis vnctionem adhibitam negamus, eo omnibus omnino ægrotis adminiſtratam fuiſſe pertendimus. Eſt quiddam inter iſta extrema medium. Ibidem præcipit Iacobus pſallere eum, qui εὐθυμεῖ, orare qui κακοπαθεῖ. Ergone ſtatim peccat, ſi quis vel non canit lætus, vel non orat triſtis? Non opinor. Iacobus his præceptionibus oſtendit, quid ſit iuris, quid vtile ſit & congruum. Cæterum actus ipſius & pſallendi, & orandi arbitrium penes nos eſſe vult, vt quiſque diſpiciat quid ſit ſui vſus, quid decori & honeſti ratio ferat. Ergo & eadem eſt eorum ratio, quę de ægrotis continenter monet, vt ad eos preſbyteri inducantur. Non ita id præcipit, quaſi nefas ſit quemquam vel leuiter dolentem preſbyteros non ſtatim accerſere. Quid ſit iuris demonſtrat. Iure, prudenter & ex ſuis preſbyterorumque ipſorum rationibus, vtendum non negat. Atqui omnes ſatis per ſe intelligunt non eſſe temere,

Panſtrat. l. 8. c. 8. §. 24. 25.

mere vel sine graui causa fatigandos vel vexandos Dei ministros parcèque & verecundè ac non nisi necessario adhibendam eorum operam, quos in pluribus aliis occupatos scimus. Nisi ergo stultos, ac impudentes & ineptos fuisse fingamus illius temporis Christianos, verendum non est, quod veretur Bellarminus, ne presbyteris suis ita molesti fuerint, vt iis numquam domi manere licuerit. Ego vero & id quod subiicit aduersarius, libens admitto, ad hoc supernaturale valetudinis subsidium non statim, neque semper confugisse illius temporis fideles, sed tum duntaxat, cum malum grauius, vel diuturnius, & contumacius esset, aut vulgaria remedia inutilia. Nunquam, quod pertendit aduersarius, vnctionem istam optasse, nisi cum de ipsorum vita desperatum esset, nego. Huc accedit, quod presbyteros, (vt iam alibi supra monuimus) non sit verisimile omnibus omnino ægrotis qui poscerent eam vnctionem administrasse, sed iis tantum, quibus eam certo profuturam ex spiritus sancti, à quo regebantur, dictamine intelligebant. Sed & hic iocari voluit Bellarminus. Quærit enim à nobis, cur si *Iacobus omnes ægrotos vngi iubet, nos nullum inungamus?* Quia inquam, eo sanationum dono caremus, sine quo vana, ac ludibrij plena est omnis illa vnctio. Iacobus à quo vngi ægrotum vult, eum affirmat fideli oratione hominem morbo liberaturum. Nemo ergo vngere debet, nisi qui sibi ipsi conscius est de accepto diuinitus sanationum dono, quod cum constet neque nobis neque aduersariis datum esse à Domino, apparet vngendi actum, qui ad illius doni exercitium refertur, tam modeste ac ex officio à nobis omitti, quam temere ac frustra & ridiculè ab istis tentari. Atque ex his iam satis superque apparet, quam non modo vana, & futilia, sed etiam stulta, ac ridicula sint, quæcunque aduersarij Iacobææ orationis luci obtendunt. Ac tametsi obiectas ab istis (vt sic dicam) nebulas satis per se dispellant verba ipsa Apostoli, quæ adeo vsque clara sunt, vt nulla ratione obscurari queant, iuuat tamen eamdem veritatem nouo hoc argumento confirmare. Si ea Iacobi mens fuisset, (quod volunt aduersarij) vt ij tantum inungerentur, qui de vita periclitantur, non alios, quam hos, vnxissent veteres Christiani, quibus multo melius, quam aduersariis post tot secula natis, cognitam fuisse Apostoli mentem certum est. Atqui constat ab illis non solos desperatæ valetudinis ægrotos sed & multos alios, non ita grauiter laborantes, vulgo vnctos fuisse: id autem adeo certum est, (& posteà Deo dante demonstrabitur) vt Maldonatus acerrimus licet & studiosissimus Romanæ vnctionis patronus, verum hic confiteri coactus sit; vbi de nostris loquens, *Fortasse* (inquit) *non dicunt male, non esse præbendum hoc sacramentum solis ægrotis de quorum vita desperatum est.*

vbi supr. ad 4. arg p. 208.

Nam prisca Ecclesia omnibus, qui grauius ægrotabant, dabat extremam vnctionem; quamquam non est verum, quod illi arbitrantur, omnes ægrotos sine discrimine vngi consueuisse. Cum enim ad curanda etiam corpora diuino miraculo vnctio adhiberetur, non est credendum fuisse adhibitam illis quibus dentes dolerent, verbi gratia, aut qui morbo aliquo leui laborarent. Hæc ille. Mitto, quod suo more de nobis mentiens, ait nostros arbitrari vnctionem illam Iacobæam etiam iis adhibitam, quibus dentes dolerent; quod nemo nostrum vmquam vel scripsit vel sensit; Et nos supra id ipsum à nobis diserte amoliti sumus. Mitto, quod qui aliis rem absurdam & iocularem falso affingit, ipse diuino quodam iudicio perculsus in fœdissimam contradictionem incidit, dum hic affirmat *ad curanda etiam corpora diuino miraculo vnctionem* illam adhibitam fuisse, quod alibi diserte supra negauerat, quo loco nimirum scripserat, *Apostolos oleum cum adhibebant, adhibuisse propter curationem animi, non propter curationem corporis.* Hæc inquam nunc mitto, & id vnum quod ad rem nostram pertinet, obseruo istum concedere *priscam Ecclesiam omnibus, qui grauius ægrotarent, vnctionem dedisse*, *licet* alioqui de eorum vita minime desperaretur. Quibus verbis ille totum Romanorum aliptorum negotium penitus diiecit, ac euertit. Ac primo quidem & Catharini & Bellarmini inuerecundiam hac sua confessione castigat & sugillat. An enim credibile est *priscam* quod ille factum concedit) *Ecclesiam omnibus grauius ægrotantibus vnctionem daturam fuisse*, si (quod hi volunt) solis ad mortem ægrotantibus eam dari iussisset Apostolus? Tum, cum ait priscæ Ecclesiæ vnctionem *omnibus grauius*, licet non ad mortem, ægrotantibus administratam esse, eo ipso confitetur & veterum & Iacobi vnctionem (eadem enim vtraque fuit) aliam fuisse, quam suam, quæ (vt notum est) & solis moribundis confertur, & in mortis, non in valetudinis præsidium datur.

Ibid. p 104.

Mitto, quod Caietanus vrget, *Iacobum presbyteros tum orantes tum vngentes vocari velle quod ab extrema istorum vnctione alienum est.* Mitto quod multo firmius est Apostolum nullam mortis, nullam *serpentis calcaneo insidiantis*, nullam periculorum, quæ homines in supremis versantes vrgent, nullam denique præparationis ad alterius vitæ ingressum necessariç mentionem facere, quç sine flagitio omitti tali loco non poterant, si Iacobo mens fuisset hoc aduersariorum mysterium ab ista vnicè institutum, ac comparatum commendare. Pauca illa, quæ adduximus argumenta, abundè probant Iacobi locum nihil ad aliptic um istorum negotium facere. Ergo conclusum esto extremam illam (vt vocant) Romanorum hominum vnctionem, nullum habere in diuinis *litteris præsidium.*

Cap.

CAPVT X.

Refellitur Bellarmini pro extrema vnctione ratio, inde petita, quod diuinæ prouidentiæ fuit suis fidelibus de aliquo egressus & exitus ex hac mortali vita sacramento, prospicere.

SEd Bellarminus, quod ex scriptura euincere non potuit id se putat ipsa rationis vi consequuturum. *Accedit (inquit) vltima ratio ex diuina prouidentia desumpta, qua etiam vtitur Tridentinum concilium, Sess.* 14. *Nam cum Dominus sacramenta instituerit, quibus veluti diuinis subsidiis iuuarentur in ingressu Ecclesiæ & in progressu certe nullo modo credendum est defuisse divinam eius prouidentiam, in egressu & transitu ab hac temporali militante Ecclesia ad aliam sempiternam, præsertim cum nunquam magis homo indigeat auxilio & præsidio, quam in articulo mortis, &c. Tunc enim hostes fortius impugnant, quia modicum tempus habere se vident, & ipse homo numquam est ineptior ad resistendum ob dolorem, & ægritudinis magnitudinem.* Respondeo primo in genere periculosissimum esse huiusmodi humani ingenij ratiocinationibus in religionis negotio indulgere, quæ tota vno Dei verbo non hominum ratione nititur. Nam si quicquid humanæ rationi placet, id statim in religione diuinitus instituendum fuisse concedamus, profecto verendum est ne eam quæ à Domino. Christo tradita est disciplinam multis partibus mutilam, ac imperfectam est fateri cogamur. Quam multa enim sunt, quæ si humano iudicio expendantur, non leuem rationis, ac sapientiæ colorem habere videntur, quæ tamen nullam in Euangelio Christi habent locum? Sacramenta certe quæ confitentibus aduersariis nulla apud nos valere debent, nisi à Domino ipso instituta, non ex rationis humanę placitis, sed ex diuinæ voluntatis clara, atque expressa auctoritate constituenda sunt. Cum ergo alipticum hoc negotium, quod ipsi sacramentum esse volunt, à Christo institutum fuisse demonstrari non possit, frustra rationes obtenduntur, quibus id institui debuisse probetur. Christum enim religionis mysteria, non ex Bellarminianis, vel cuiuscunque alterius hominis, sed ex suæ sapientiæ rationibus instituisse scimus. Itaque ne audiendus quidem nunc est aduersarius, postquam constat id, quod ille commendat, mysterium nuspiam in Christi litteris extare. Huc accedit, quod ipsa illa, quam affert, ratio & leuissima est, & vitiis laborat, atque incommodis non paucis. Nam vt hinc ordiar, non-ne primo singularis est temeritatis,

vbi supr. c. 5.

ac pœnè impietatis, prouidentiam diuinam, nisi extrema istorum vnctio à Christo tradita nobis fuerit, accusare & alicuius defectus labe eam aspergere? *Nullo* modo (inquit Bellarminus) *credendum est defuisse nobis diuinam prouidentiam in egressu & transitu ab hac vita.* Ergo ô bone, iis deest Dei prouidentia, quibus de tuo hoc oleo morituris non prospexit? vide quæso, quid dicas. Nam negare non potes tuo illo aliptico præsidio Ecclesiam per quatuor annorum millia caruisse, quod scilicet à Christo Domino post resurrectionem, vel certe paulo ante eam demum institutum fuisse fabularis. Ergo toto illo tempore Dei prouidentia si te audimus, suis fidelibus defuit; quibus scilicet in summo vltimi illius agonis discrimine versantibus, necessarium illud olei tui præsidium, inuidit. Neque enim caussari potes istos olim quam nos hodie vel in morte valentiores vel ab hoste clementius oppugnatos, vel præsidij denique diuini minus fuisse in articulo indigos. Deum, vel incautum vel imprudentem facit, si non vidit hoc istos auxilio egere, vel quod etiam grauius est, sæuum & immitem, si iis quod vtile ac necessarium esse intelligebat, inuidit, ac negauit. Neque hic mihi veterum, ac nouorum temporum discrimen attuleris. Id in cæteris magnum esse confiteor; hac in parte, nullum agnosco. Nam & eorum (vt tu loqueris) *ingressum ac progressum* circumcisione, & paschate, & aliis non paucis præsidiis, itidem vt nostrum baptismo, & eucharistia, muniuerat. Cur qui illis *ingredientibus*, & *progredientibus*, æque ac nobis, prospexit, non itidem prospiceret egredientibus, ratio vt vides nulla fuit. Ergo hac quidem in parte, vtrorumque & Iudæorum scilicet & Christianorum eadem plane ratio est. Itaque si prouidentiæ in nos diuinę pars est & quidem, vt tu vis necessaria, nobis morituris de aliptis prospicere; omnino fatendum est, Dei in veteres illos bonitatem in supremo articulo quo maxime desiderabatur eius auxilium, defecisse; quæ scilicet miseris nullum in exitu oleum, nullos aliptas concessit. Atqui Dominum vnquam in suos aut improuidum fuisse, aut sæuum, aut diuinam eius prouidentiam per quatuor annorum millia fidelibus defuisse, nemo prius, nemo vel leuiter Christianus dixerit. Ergo necesse est tuam illam Bellarmine rationem, ex qua tantum nefas consequitur, velut falsam futilem, imo & impiam abiicere ac repudiare. Non defuit Deus veteribus etiamsi nullum iis morientibus oleum illeuit; Ergo consequitur neque nobis defuturum illum fuisse, etiamsi nullos nobis morientibus aliptas dedisset. Quid? quod ne nunc quidem necessarium esse morientibus olei vestri præsidium vel ex vobis ipsis liquet? Mitto vestros Theologos magno consensu (quod supra à me obseruatum memini) negantes hoc quicquid est vnctionis necessarium

cessarium

cessarium esse vel necessitate præcepti, vel necessitate medij. Certe non omnes morituros inungunt vestri aliptæ. Taceo infantes; taceo amentes; quorum peculiaris quædam ratio esse videtur. Solos ex morbo morituros inungitis. Si quis sano & valenti corpore vel certum, vel probabile vitæ periculum adit, ei vestrum oleum negatis; vt iis qui mare transmissuri, vel prælium commissuri sunt, vel qui capitis damnati ad supplicium ituri sunt; quod initio huius disputationis ab Estio didicimus. An Diabolus eos solos oppugnat quibus ex morbo mortem imminere videt? cæteris nihil facessit negotij? Atqui mors homini vndecunque adueniat, siue ex morbo, siue ex vi externa, grauis est; neque vlli hostis parcit in eo articulo versanti; & eorum quos non morbus sed violentum fatum abripit, pauor ac trepidatio etiam maior esse plerumque solet. Vos ergo vel immites ac inhumani estis, qui talibus hoc subsidium negatis; vel certe sophistæ parum fælices, qui id nunc idcirco nobis à Christo tradi debuisse contenditis, quod sit morientibus summè necessarium; quibus si necessarium foret, nulli morienti negandum esset. Sed iam rationem ipsam Bellarmini expendamus. Negat Bellarminus esse verisimile *diuinam prouidentiam nobis deesse in egressu & transitu ab hac temporali militante Ecclesia ad aliam sempiternam*, & discrimina, quæ nobis in eo articulo tum à naturæ nostræ infirmitate, tum ab hostis insidiis, imminent, lætus exaggerat: quasi inuidiam Deo faciat, si nos in tanto periculo destituat. Ego vero respondeo optimum Dominum numquam suos deserere, iis adesse viuentibus, iisdem adesse morientibus, & auxilium pro tentationis, & certaminis modo fideliter summittere, iuxta illud Paulinum, *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.* Itaque illud quod ait aduersarius concedo. *Dei prouidentiam* nobis in mortis nostræ articulo deesse, absurdam & videri, & esse reuera: Quod vero assumit, eam nobis defuturam, nisi peculiari sacramento in eum proprie articulum instituto nos iuuet, id inquam, nego, ac pernego. Fidelibus sub veteri testamento, quibus nullum huius generis traditum erat sacramentum, vsque adeo non defuit, vt qui tum viuebant, tametsi nullos haberent Romani ordinis aliptas, profiterentur tamen *se in medio vmbræ mortis impauidis* animis ambulaturos, neque mala vlla reformidaturos, certi Dominum secum fore. Nunc etiam magnifice adest suis martyribus, quorum neminem audiuimus oleum istud Romanum desiderasse. Idest & in mari, vel in prælio morientibus, vel iniquo hominum iudicio, interdum & iusto, damnatis. Quid sapientissimi, atque potentissimi Domini opes ita in arctum cogis, vt qui sola spiritus gratia piis morientibus abunde, & olim omnibus adfuit, & nunc

1. Cor. 10.13.

Ps 23. (lat 22.) 4.

H

nunc etiam plurimis adeſt, hunc tu nobis defuturum contendas, niſi aliptis tuis commendet? Habet Deus ſemper in promptu, quo nos vngat, oleum, tuo multo præſtantius, ſpiritum illum, quo ex Chriſti noſtri conſortio delibuti ſumus. Hoc oleo, quo & in vita, & in morte indigemus, ille & viuentes & morientes, quantum ſatis eſt inungit. Et *hæc vnctio, quam ab eo accipimus in nobis manet*, quam ſi quis habet, is profectò Romanorum aliptarum pinguedinem non deſiderabit. Neque ego ſane video, cur iſtud aduerſariorum oleum magnopere expeti debeat, cuius quæ vis ſit, quod ad bona, beataeque moriendum præſidium, nondum intelligere potui. Nam & aduerſarij, qui accuratiſſime eo inunguntur, vulgo in ſupremis torpent, pauent, reſtitant. Noſtri, quos non Romanus aliptes, ſed vnus Chriſti ſpiritus inungit, alacres in Domino moriuntur. Sed, inquit Bellarminus, Deus nos Eccleſiam primulum ingredientes baptiſmo, etiam externo, excipit? & in ea progredientes, Euchariſtia firmat, ergo & ex temporali ac militante Eccleſia in aliam ſempiternam tranſeuntes, nouo aliquo proprioque ſacramento munire debet. Tu quidem Bellarmine, hoc iubes. Sed quæ ratio ſit, huius conſecutionis, non explicas. Ea vero quam abſurda ſit, & inepta, ſatis nuper demonſtrauimus. Sed & huius tuæ comparationis argutiæ, diluta eſt ac inſulſa. Non enim in mundum, ſed in Eccleſiam ingredientes excipit baptiſmus. Itaque ſi quid valeret hæc tua comparatio, efficeret quidem, vt Eccleſia egredientibus, proprio aliquo ſacramento opus ſit, non efficeret, quod tu vis, ex hac vita diſcedentibus neceſſarium eſſe peculiare ſacramentum. Nam vt legitima procedat tua hæc antitheſis, noſtro in Eccleſiam ingreſſui comparandus eſt noſter, non ex hac vita, quod tu vis, ſed ex Eccleſia egreſſus, ac diſceſſus. At qui moritur pius, is non ex Eccleſia egreditur (quod abſit) ſed ex hoc mundo, & ex hac fluxa, ac mortali vita. In Eccleſia æternum manet. Tam enim Eccleſia eſt ea, ad quam proficiſcitur, ſocietas, quam ea ex qua in terris militante diſcedit, quodque vna militans, altera triumphans dicitur, id non rei ipſius, quæ vna eademque eſt, ſed ſtatus diſcrimen eſt. Cum ergo fidelis ex hac vita diſcedens minime tamen ex Eccleſia egrediatur, ſed in ea perpetuo maneat, vides quam abſurdè, ineptéque concluſeris nobis morientibus opus eſſe proprio ſacramento, ex eo quod Eccleſiam ingredientes baptiſmo quod ſacramentum eſt, excipimur. Ego contra te verius ex ipſis ita argumentarer, Qui de Eccleſia non egrediuntur, nihil iis opus eſt proprio egreſſus ſacramento: Pij autem in Domino morientes minime egrediuntur de Eccleſia. Ergo nihil iis opus aliquo egreſſus ſacramento. Item. Qui in Eccleſia manent, iis

1. Ioan. 2. 17.

progreſſus

progressus (vt iste loquitur) sacramentum satis est; Pij ex hac vita discedentes in Ecclesia manent: Ergo satis ipsis est *progressus* sacramentum. Quod vero secundo loco affert in mortis articulo grauem ac difficilem esse piorum pugnam, fateor equidem; sed eo effici nego, vt qui in supremis versantur, proprium iis institui debuerit sacramentum. Alioqui tot propria ac peculiaria instituenda erant à Domino sacramenta, quot variæ sunt, ac diuersæ vitæ nostræ περιστάσεις. Ita pro ætatum conditionumque numero institui debuerant sacramenta; quod singulæ ætates, ac conditiones suas habeant nouas, ac proprias difficultates. Omnibus cuiuscunque sint generis, vitæ, mortisque periculis depellendis vnus illa Christus abundè est, quam & in baptismo induimus, & in Eucharistia accepimus, quique nobis τὸ ζῆν, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος, vt ait Paulus. Quod postremo obiectat aduersarius ea ratione effici posse non fuisse opus Eucharistia, quia vel vnus baptismus satis esse potuit, id inquam vanum & futile est. Concedinus enim, quod neque isti negant, Eucharistiam non esse necessariam necessitate medij, vt ex eo liquet, quod multos sine ea, seruet Deus. Ergo & cæteros omnes, si ita ei libuisset, absque ea seruare potuit. Quin & sine baptismo externo Christianos à Domino ad salutem perduci potuisse, nemo (vt opinor) dubitat. Non ergo hæc ideo instituta à Deo, quod essent necessaria, quasi scilicet nulla alia ei ratio salutis nostræ suppeteret, sed plane contra hæc ideo necessaria censenda sunt, quia à Deo instituta sunt. Itaque si Dominus, vt baptismum, & Eucharistiam, sic & vnctionem illam Romanam instituisset fateremur eam ab omnibus religiose obseruandam, etiamsi quod demonstrauimus nulla afferatur eius instituendæ ratio. Non enim ij sumus, qui religionem ex nostris, aut omnino humanis, ratiunculis metiamur. Nobis illa ex Dei arbitrio tota pendet, vt quæcunque ille instituit, etiamsi rationi humanæ parum probentur, ea incunctanter capessamus, quæ nusquam præcepit, non si suadeat quantumcunque est rationum aut ingeniorum mortalium, ea ausimus in religionem vel inuehere vel suscipere. Itaque cum supra fuse demonstratum sit alipticum istud aduersariorum mysterium nullis diuinarum litterarum testimoniis niti, non est quod in expendenda Bellarmini ratiuncula, diutius immoremur? tametsi & ex iis quæ diximus satis, vt spero, appareat, quam ea inepta sit ac inanis. Sed qualiscunque sit, gratiam certe Bellarmino habemus, quod eam proferre, ac explicare non dubitauerit. Hinc enim clarissimè apparet, quæ vera sit Romanæ vnctionis ratio, caussa ac forma. Tota nimirum ad egressum ex

3.

Philip. 1. 21.

hac vita nostrum pertinet, solisque moribundis administrari, vt fit, sic habet. Vnde porro liquet eam & à Iacobæa & à prisca veterum Christianorum vnctione penitus alienam esse, quæ scilicet ad sanitatem recuperandam, non ad mortem obeundam spectabat, vt summa sit Maldonati impudentia, qui non dubitauit scribere, *abusum esse quod vulgus putat non esse dandum hoc sacramentum*, nisi illis de *quorum vita desperatum est*. Id enim non *abusum*, quod iste proterue dicit, sed verum rei vsum esse ex eius ingenio & fine comparatum; neque vulgi errorem, sed summorum in iis partibus virorum sententiam, ex hac Bellarminiana ratione planum est. Quorsum enim aliis, quam moribundis, administraretur mysterium non alio quam ad bene moriendum institutum? Quorsum *egressus*, vt appellat Bellarminus, sacramentum aliis, quam egredientibus daretur? qualiter ingressus mysterium, id est baptismus, non aliis, quam egredientibus datur? si hæc rectè inter se comparantur, nemo non videt, vt soli in Ecclesiam ingredientes baptisantur, ita & solos ex hac vita discedentes inungi debere. Et sane, ita apud eos fit, neque nisi pæne depositis ac conclamatis, in supremo vitæ articulo versantibus; oleum illud illinitur. Indeque ipsa vnctio, *extrema*, dicta est, quod scilicet in extremo vitæ danda sit, neque ea est (vt cauillatur Maldonatus) *popularis opinio*, sed grauissimorum ac præcipuorum Theologorum Eckij, Tapperi, Alstentaigi ac, vt vno verbo dicam omnium fortasse Romanæ communionis hominum, ante hunc Maldonatum vera sententia. Sed vir minime stultus intellexit scilicet huiusmodi vnctionem, quæ solis moribundis datur, nihil cum Iacobi, & priscæ Ecclesiæ vnctione habere commune, quam non nesciebat quibusuis ægrotis paulo grauius laborantibus incunctanter fuisse administratam. Eo ne Iacobi & antiquitatis præsidio disputationem suam fraudaret, coactus est negare, inuerecunde quidem, sed tamen ad rem suam accommodate, ac plane Iesuitice, suorum sententiam eam esse quæ reuera est, & noua ac propria ratione sui huius sacramenti nomenclaturam interpretari, quasi scilicet extrema hæc vnctio dicatur, non, vt plerique illarum partium homines antehac sibi persuaserant, *quod extreme laborantibus ministretur*, sed quod *vnctionum quæ in Ecclesia multæ*, vt iste ait, *fiunt, hæc sit postrema*. Quamquam ne sic quidem euadit. Nam vt, quam ipse præter aliorum sententiam reiicit huius nominis rationem, mittamus: alterum certe quod à Tridentinis ipsis probatur, huius vnctionis vocabulum

vbi supr. p. 215.

Mald. ibid.

lum, (nimirum eam *sacramentum exeuntium* vocari tradunt) non alio referri potest, quam quo ipsi Tridentini id referunt; ita dici scilicet, quod iis infirmis adhiberi debet, qui *tam periculose decumbunt, vt in exitu vitæ constituti videantur.* Sed de his quidem hæc hactenus.

Sess. 14. c. 3.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Demonstratur nullo in vsu apud veteres fuisse extremam vnctionem. I. *ratio ex eo ducta, quod nulla eius mentio occurrat in omnibus, qui plurimi supersunt, secundi ac tertij sæculi libris.* II. *quod ne quarti quidem sæculi Patres eam memorauerint, dum accuratè sacra Christiana Ecclesiæ instituta, ritus, sacramenta enarrant, edisserunt, explicant, vt Epiphanius, Dionysius Pseudareopagita, Clemens Romanus, Augustinus.*

NVNC iis explicatis, quæ aduersarii pro sua sententia ex scripturis afferre solent, ad tertiam huius disputationis partem deinceps veniamus; in qua quærere instituimus, quæ veterum Christianorum fuerit de hac re sententia, non quod eorum, vel aliorum quorumcumque mortalium auctoritatem ad fidem constituendam satis esse putemus, quæ vno Dei verbo niti debet iuxta illud Apostoli, *Fides ex auditu; auditus autem per verbum Dei*, sed quod hanc disquisitionem toti huic negotio non parum lucis allaturam speremus; dum patefiet & vetustissimos Christiani nominis homines planè idem, quod nos de Iacobæa vnctione sensisse, & eos qui secutis temporibus vixerunt, nonnihil à vero declinantes, modico illo suo errore viam aperuisse, qua tandem aduersarij in id, quod hodie tuentur, dogma deuenerunt.

Rom. 10. 17.

Principio igitur nullo in vsu apud antiquissimos primi ac secun-

di sæculi Christianos fuisse, hodiernum illud *exeuntium* alipticum sacramentum, satis ex eo constat, quod cum non pauca extent, illorum temporum monumenta, qualia sunt quæ etiamnum supersunt Iustini ac Irenæi scripta, aliaque vera & indubitata clarorum auctorum opera, in quibus cætera Christianæ disciplinæ non semel, sed sæpius, neque obscurè, sed perspicuè memorantur, nusquam tamen in iis extrema ista vnctio reperitur. Idemque dictum volo de Tertulliano, ac Cypriano, & vniuersis tertij sæculi scriptoribus. Nam quæ aduersarij ex Origene illorum temporum homine, afferunt, quam nihil ad hanc causam pertineant, infra Deo dante, suo loco demonstrabimus.

2. Iam neque obscurum est quarto ipso sæculo, ex quo vnum, & alterum vester adducunt, nondum fuisse hoc in vsum religionis receptum, vt homines Christiani in mortis articulo oleo innungerentur, & si qui non vncti discederent, magno & singulari tum ad mortem piè obeundam, tum ad hostem supremis insidiantem oppugnandum, præsidio fraudati putarentur, quæ istorum est, vt diximus, de hoc suo mysterio sententia. Primo enim si hæc tum fuit Theologorum & cæterorum omnium Christianorum persuasio ac praxis; cur qui tam multi supersunt illius æui scriptores, nullam huius ritus mentionem faciunt? exempli gratia, cum de Christianorum sacramentis agitur, nemo non videt hanc exeuntium vnctionem ab iis, qui ipsam inter sacramenta censent, sine flagitio omitti non posse. Neque vllus est sanè Romanæ communionis Theologus, qui suæ religionis sacramenta explicans, non huius vnctionis disertè meminerit. Inspiciantur omnes istarum partium scriptores, siue scholastici, siue recentiores. Nemo reperietur, qui de suis sacramentis disputans, hanc vnctionem indictam præter miserit. Vnde factum est, vt nemo veterum eius in eodem argumento versans, meminerit? Nihil opus est omnes, qui hoc argumentum tractant, memorare. Vnum & alterum exempli gratia afferam. Epiphanius suum aduersus hæreses opus claudens prolixam subiicit catholicæ fidei expositionem; in qua & dogmata, & ritus disciplinasque Ecclesiæ sui temporis percenset, ne ieiunia quidem, quæ tum certis temporibus celebrantur, omittens. De hoc exeuntium scilicet sacramento verbum nullum facit. Dionysius, non ille quidem, qui falsò inscribitur, Areopagita, sed tamen vetus, ac vt docti homines putant, quarti quintiue sæculi scriptor. Suum de Ecclesiastica hierarchia librum in describendis, ac explicandis iis mysteriis totum consumpsit, quæ sui temporis, siue Episcopi, siue presbyteri Christianis conferre, ac administrare solebant. A baptismo orditur quem Græcorum more φώτισμα, hoc est illuminationem,

l. 3. Tom. 2. p 1095.

p 104.

c. 2.

minationem, vocat. Tum de Synaxeos siue communionis mysterio, hoc est de Eucharistia fuse, ac vt solet magnificè disserit, singulasque eius partes rimatur, omnia mysticis, allegoricisque interpretationibus etiam minutissima, exornans, atque exaggerans. Neque τὴν τοῦ μύρου τελετὴν, vnguenti initiationem, id est, Chrisma siue vt nunc appellant, *confirmationem* prætérit. Mox ordinationum ritus, quibus ministri Ecclesiæ, vt sic dicam, inaugurabantur, ac consecrabantur, eorumque mysteria prolixè exponit; Post hæc de catechumenorum, pœnitentium, ac energumenorum ordinibus & de monachis philosophatur, eoque ritu, quo monachos consecrari mos erat. Postremò denique de iis cærimoniis, quibus homines ex singulis istis ordinibus, mortui componi, ac tumulo inferri solerent; quo loco disertè commemorat mortuum oleo à presbytero perfundi solitum. De *exeuntium sacramento* nè vnum quidem non toto libro occurrit. Hoc scilicet si sciuisset, omissurus fuit, qui cętera tum anxiè exsequitur, tumque ambitiosè enarrat? Qui ne oleum quidem mortui cadaueri illitum (quod profectò neque sacramentum est, neque vllam habet in Religione vtilitatem) putauit prætermittendum; quanto magis de oleo morientem Christianum consummante dicturus fuit, si hoc æque ac illud habuisset cognitum? quanto magis sublimem illam suam, ac planè mirificam eloquendi vim in huius, quam in illius explicandis mysteriis adhibiturus fuit? Atqui de hoc tanto, vt isti putant, sacramento ne cogitasse quidem hoc loco videtur tantum hierophantes. Nam quod Croquetius quidam ex aduersariis disputator, & Matthæus Galenus contendunt, factam à Dionysio suę vnctionis mentionem, id nescio stultiusne sit, an impudentius μετὰ τὸν ἀσπασμὸν, inquit Dionysius, ἐπιχέει τῷ κεκοιμημένῳ τὸ ἔλαιον ὁ ἱεράρχης. *Secundum salutationem perfundit oleo Pontifex eum qui mortuus est.* Hoc certè aduersariorum oleum non est, quo non mortuus, sed moriturus inungitur. Mos ille, de quo Dionysius, apud Græcos diu mansit, manetque etiam hodiè, vt postea ostendemus. Certè in synodo Florentina anno Christi 1439. ab iis Latini inter cætera quærunt διὰ τί χρίουσιν ἔλαιον τοὺς νεκροὺς πρὸ τοῦ ἐνταφιάσαι αὐτούς. *Quare mortuos ante sepulturam inungunt oleo?* Sed Croquetius hæc quidem fatetur verum sequentia Dionysii verba obiicit. μέμνησο δὲ (inquit ille) ὅτι κατὰ τὴν ἱερὰν θεογενεσίαν πρὸ τοῦ θειοτάτου βαπτίσματος, πρώτη μέθεξις ἱεροῦ συμβόλου δωρεῖται τῷ τελουμένῳ, μετὰ τὴν ὁλικὴν τῆς προτέρας ἐσθῆτος ἀπαμφίασιν, τὸ τῆς χρίσεως ἔλαιον ἐπιχέεται, καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ ἐλαίου χοῦς ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἐκάλει τὸν τετελεσμένον. νῦν δὲ τὸ ἐπιχεόμενον ἔλαιον ἐμφαίνει κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἀθλήσαντα καὶ τελειωθέντα τὸν, τελούμενον. *Fac memineris in sancto ortu, ante diuinum baptisma, primam sancti mysterij communionem.*

c. 3. c. 4. c. 5. c. 6. c. 7. p. 150. c.

post Sess. 15. Tom 8. Concil p. 8, 9. c.

munionem ei, qui initiatur, inunctionis oleum dari post integram prioris vestis detractionem. Postremo autem hoc loco, eum qui migrauit á vita, oleo perfundi. Ac tum quidem olei perfusio ad sacra certamina eum, qui initiabatur, vocabat; nunc autem oleum quod infunditur, eum qui excessit e vita in iisdem illis sacris certaminibus certasse ac decessisse declarat. Hæc ille; ex quibus non magis quam ex pumice, oleum aduersariorum extundi potest. Duplex oleum memorat Dionysius; alterum cum altero comparat. Ac posterius quidem, quo hominis in Christo mortui cadauer inungi ait, à suo alienum esse etiam ipse Croquetius etiam ipse Galenus confitetur. De priori ille quorũ mortui oleum contendit Dionysius, omnis nobis cum istis controuersia est. Atqui ne de illo quidem vlla esse debuit. Quis enim non intelligit oleum significari, quo baptizandi, vt ipse suo loco tradidit, perfundebantur? κατὰ τὴν ἱερὰν θεογενεσίαν, *in sacra & diuina regeneratione?* πρὸ τοῦ θειοτάτου βαπτίσματος, *ante baptisma diuinissimum?* siue *ante immersionem?* postquam initiandus vestes deposuerat? Maxime scholiis in hunc locum; ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν βαπτιζομένων, πρῶτόν ἐστι τὸ ἅγιον ἔλαιον. ἐπὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων τὸ τελευταῖον. *Quod in iis, qui baptizantur primum sit sanctum oleum, in mortuis autem postremum.* Sic etiam Pachymeres; ἐλέγομεν δὲ (inquit) ἐν τοῖς περὶ τοῦ φωτίσματος λόγοις ὡς τῷ ἐλαίῳ πρώτως ἐχρίετο ὁ τελούμενος μετὰ τῆς ἐσθῆτος ἀπογυμνοῦσθαι. ἐνταῦθα ἐν τῷ τέλει. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπεικότως. ἐπειδὴ γὰρ καὶ οἱ εἰς ἀγῶνας ἐγγυμναζόμενοι ἐχρίοντο, καὶ οἱ τῶν ἀγώνων παυσάμενοι, καὶ τῶν ἱδρώτων ἀπολυσάμενοι ἐχρίοντο. εἰκότως καὶ ἐπὶ τούτοις, ἐκεῖσε μὲν κατ' ἀρχὰς ἐχρίετο εἰς τοὺς ἀγῶνας ὑπαλειφόμενος· ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ τέλει πάλιν, ὡς τῶν ἀγώνων ἀποπαυσάμενος.

Ibid c 2 p. 78

p. 96. d.

Hæc illi, ex quibus liquet, quam vel stupidus, vel certe impudens Croquetius fuerit, qui oleum illud baptizandorum pro suo, quod est morientium & iampridem baptizatorum, illud quo Christianus κατ' ἀρχὰς linitur, pro hoc quod in fine ministratur, illud quod ad τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας, hoc est ad Christianæ vitæ decursum vocat, pro hoc, quo (vt isti quidem fingunt) ex stadio dimittitur, vel sumpserit, vel sumi voluerit. Neque fœlicius argutatur Matthæus Galenus, dum ad hoc suum exeuntium oleum torquet, quod Pseudodionysius paulo post memorat vnguentum, τὸ θειότατον μύρον (inquit) καὶ τὰ τῆς θεαρχικῆς κοινωνίας ἱερώτατα σύμβολα, *diuinissimum vnguentum & sanctissima diuinæ societatis ac communionis symbola.* Liquet his verbis chrisma, siue vnguentum, quo baptizati statim vngebantur veteri more, quodque ipse supra fuse cap. quarto descripserat, & Eucharistiam, qua communicabantur, significari. De oleo exeuntium nemo, nisi absurdissima hæc intellexerit. Ergo cum accuratissimus hierophantes Dionysius huius extremæ vnctionis nullus toto libro

M. Galen. promptuar. Catech. 78 p. 194

vbi supr p. 151. a.

ad facra Christianorum hominum mysteria explicanda scripto meminerit, concludendum est eam nullum tum temporis inter fidelium sacramenta locum habuisse.

Idem ex eiusdem farinæ scriptore colligitur, qui sub Clementis nomine octo constitutionum Apostolicarum libris totam Christianismi formam, qualis suo tempore erat, id est, vt mihi quidem videtur, longè post quarti sæculi initia, explicauit. Is enim nullam plane mentionem facit illius ritus, morituros oleo illo extremo inungendi, cum tamen omnia, etiam minutissima, diligentissimè exsequatur. Id vero libro præsertim octauo obseruare licet: in quo cum Apostolos præsentes induxisset, *se de omni Ecclesiastica forma suas diuinas institutiones præcipere*, Mox de ministrorum ordinatione, de catechumenorum & energumenorum benedictione dixisset, tum de illuminandis, id est baptizandis, deque pœnitentibus agit; & Eucharistiæ mysterium fusè exsequitur; (de chrismate superiori libro iam dixerat) tandem etiam de mortuis tractat, & iis orationibus quæ super eos fiebant. Quis non videt istum extremam aduersariorum vnctionem, si ea tum in Christianorum vsu fuisset, ante hunc vltimum locum commemoraturum fuisse, & quo ritu, quaue oratione perficiatur, traditurum, indeque, vt par erat, ad mortuorum commendationem transiturum fuisse? Quod cum non fecerit, neque vel hic, vel alibi vspiam vnctionis istius inter vel ministrorum, vel fidelium officia meminerit, nemo, nisi quem causæ studium excæcarit, dubitare potest eam Pseudo-Clementi isti planè, penitusque fuisse ignotam.

l. 8. c. 1. c. 3. 6.

2. 8. c. 9. 10.

l. 7. c. 41. 44. l. 8. c 47.

Cæteros eorumdem temporum scriptores mitto, siqui de sacramentis tractant, quorum nemo est, qui extremæ vnctionis meminerit. Sed idem in quodam Augustini loco obseruandum, quo Heracleonitarum hæresim referens in libro de hæresibus, ait istos *suos morientes, nouo modo quasi redimere, id est per oleum, balsamum, & aquam & inuocationes quas hebraicis verbis*, inquit, *dicunt super capita eorum*. Hic, vt vides, istorum ritus aduersariorum instituto similis erat, qui ipsi quoque suos morientes, non quidem aqua & balsamo, sed oleo tamen, vt isti, inungunt, & super eos quoque inuocationes lingua, licet non Hebraica, certè ignota, neque vulgò suorum intellecta, dicunt. Ergo si hic hodiernus mos tum quoque Ecclesiæ catholicæ fuisset, omnino debuerat Augustinus superstitiosam Heracleonitarum vnctionem recitans, eam ab Ecclesiastica, quæ eiusdem generis esse videtur, discriminare, ac obseruare istos *oleo* non simpliciter, vt Ecclesiam, sed *balsamo* quoque, & *aqua* perfundere, precesque non Latina, sed Hebraica lingua conceptas dicere. Omnino postulabat hic locus, vt aliquam huiusmodi extremæ vnctionis, si ea tum Eccle-

c. 16.

siastica fuisset, mentionem faceret Augustinus. Non fecit, vt patet. Ergo nullo apud Ecclesiam in vsu, tum eam fuisse, colligendum est.

Capvt II.

Idem III. *probatur ex eo, quod veteres sex priorum sæculorum scriptores dum piorum mortes describunt accuratè, vt Constantini, Helenæ, Antonij, Athanasij, Basilij, Gorgoniæ, &c. nullam extremæ vnctionis mentionem faciunt. Plurima exempla adferuntur. Bellarmini cauillatio reiicitur ac fuse refellitur.*

1. PRæterea idem quoque ex eo clarissimè conficitur, quod iis in locis, vbi ab istorum temporum autoribus narrantur fidelium mortes, nulla vspiam fiat extremæ vnctionis mentio, quæ tamen omissa non esset, si ea tum aliquo in vsu fuisset. Nam neque pios illorum temporum id morientes spreuisse, quod pro sacramento exeuntium, ab omni Ecclesia haberetur, verisimile est, neque qui eorum suprema describunt, si quid tale ab illis factum fuisset, id huiusmodi narratione, omissuros fuisse credibile est, in qua quicquid, ad mortuorum, quos celebrant, pietatem ac laudem pertinet, studiosissimè colligunt. Exempla de multis aliquot referemus, quibus res fiat clarior. Eusebius Cæsareæ Episcopus, qui ad A. D. 340. vixit, Constantini magni vitam quatuor libris exsecutus est, quo in opere eius suprema diligentissimè narrat, vt baptismum susceperit in Nicomediæ suburbio, quos ad Episcopos quos ad Proceres sermones habuerit, vt post obitum funeratus fuerit. Vnctionem eius extremam nullus memorat. Idemque obseruare est in eodem opere, quo loco Helenæ, Constantini Augusti Matris, mortem sigillatim describit. Athanasius, qui ad a. D. 371. viuendo peruenit, singulari libro vitam Antonij composuit. In quo cum eius mortem, sermones, ac curas in supremis narrat, nullam vnctionis mentionem facit. Gregorius Nazianzenus, qui eodem sæculo aliquanto iunior floruit, in oratione funebri, quam in sororem Gorgoniam, sanctissimam ac religiosissimam mulierem, habuit, eius suprema operosissimè exsequitur, vt in talibus mos est. Narrat diuinitus fuisse admonitam de die, quo exitura esset, à marito impetrasse, vt is baptismum, quo adhuc carebat, susciperet, tum se totam ad exitum comparasse, iis sermonibus ad virum, & liberos, & amicos habitis, quos sanctam matronam habe-

l. 4. p. 55. a. b. Ed. Gr.

Ibid c. 45. Lat. Edit.

p. 501. 503.

Orat. 11. T. 1 p. 187. d. 188. b

re decuit; tandem cum vires deficerent, illa è psalmis submussitantem, *in pace in id ipsum dormiam & requiescam*, placidè in Domino obdormiuisse. De extrema vnctione non magis loquitur, quam si Lutheranæ mulieris mortem describeret. Idem quoque obseruandum venit in eiusdem orationibus de Gregorio patre suo ac Basilio; quorum dum mortes narrat, nullum de extrema vnctione ab istis vel expetita, vel suscepta verbum facit. Sed neque eius meminit Gregorius Nyssenus, Nazianzeni εὐνχετης & familiaris, quo loco Gregorij Neocæsarienfis & Ephremi mortes describit in orationibus (encomiasticis.) Idem Macrinæ sororis a. D. 379. mortuæ obitum deflens nihil eorum omittit, quæ in illo articulo sanctissima mulier ad pietatem pertinentia gessit, non sermones secum de Domini in se, suosque benignitate habitos; non preces ad Deum tacito murmure, fusas, non crucis signum oculis & ori & cordi impositum, non denique, vespertinas, in quibus defecit orationes sola manuum eleuatione & labiorum commotione conceptas. Oleum vel eam expetiuisse, vel à se, qui & eius frater, & Episcopus erat, oblatum fuisse, non meminit. Quî factum, si id Christianorum exeuntium tam apud istos sacramentum erat, quam nunc est apud Romanos? Ambrosius qui vtriusque Gregorij æqualis ad a. D. 397. pervenit, luculentis orationibus prosecutus est, & carissimi fratris sui Satyri, & Theodosij Augusti funera. Vtriusque pia opera maxime circa obitum describit. Neutrum refert sacro in supremis oleô vnctum fuisse. Iam & qui Martini a. D. 400. mortui, vitam atque obitum summa diligentia exsecutus est Sulpitius, homo eorum temporum, nihil planè de extrema vnctione toto volumine dixit. Neque eius item meminit vel Symeon metaphrastes, dum Chrysostomi a. D. 407. mortuî suprema satis operosè de more enarrat; vel Paulinus dum Ambrosij a. D. 397. terris erepti, mortem describit. Hieronymus vero, vir summus, quique ad a. D. 420. vixit, multorum piorum mortes litteris celebrauit, Nepotiani, Lucinij, Marcellæ, Asellæ, aliorum. Nemini ante obitum oleum illitum memorat. Paulæ quidem suprema præcipua cura narrauit; & cum minima quæque sanctæ matronæ in vltimo illo agone facta, dictaque accuratissime persequatur, nihil tamen de extrema vnctione dicit, cum ei morienti & ipse, & filia Paulæ Eustochium adfuissent. Sic etiam Augustinus, dum Monicæ matris mortem tradit, omniaque in illo articulo vel eius piè facta, dictaque, vel sua etiam in eam officia commemorat, *olei*, aut *vnctionis* non magis, quam isti superiores, meminit. Sed neque Augustinum ipsum Possidius in eo morbo, ex quo. a. D. 430. decessit, inunctum fuisse refert, cætera, quæ ad viri pietatem pertinent, narrans, illud vero nominatim obseruans cum psalmos de pœniten-

p. 189. c.

Orat 19. p. 313. orat. 21. p 397.

T. 2. p 175. a. & p. 613. 614. T. 3. Greg. Nyss. p 191. p. 194.

p 195.

T. 3. Ambr.

Vide ap. Sur. 11 Nou p 259.

ap Sur. Ian. p 474.

Ibi ..t pl 16.

Ep 3. 19. 16.

Ep. 27.

Confess. l 9. c. 11.

c. 31. vit. August.

tia diebus suæ infirmitatis legisse, & iugiter ac *vbertim fleuisse*; diebusque decem antequam exiret de corpore, postulasse, *ne quis ad eum ingrederetur, nisi iis tantùm horis quibus medici ad inspiciendum intrarent, vel cum ei inferretur refectio*; quo scilicet ab omni alia cura liber animus orationi vacaret, & ad instantem mortem, se fortius accingeret. Cur loco tam opportuno inter ea, quibus se ad exitum parabat, sacramentum, quod in eam rem vnicè institutum esse volunt, si tum in vsu erat, vel neglexit Augustinus, vel tacuit Possidius? Hilarij Arelatensis Episcopi vitam (vt creditur) fusè scribit Honoratus Massiliensis sedis antistes. Extat opus, in quo cum ad sanctissimi viri mortem ventum est, quæ a. D. 449. contigit, nullum in ea parte, prolixa licet & accurata, olei vestigium cernitur. Extat & Cæsarij, laudatissimi eiusdem quoque cum Hilario Ecclesiæ Præsulis vita. In mortis eius historia, quæ fusè atque diligenter narratur, oleum non magis vllum, quam in pumice deprehendes. Mortuus autem est Cæsarius a. D. 543. Sed & Fulgentij Ruspensis Episcopi, qui a. D. 533. decessit, suprema singulari diligentia narrata leguntur in volumine, quod de eius viri vita ad Fœlicianum conscriptum extat. Auctor libri Ferrandus qui Fulgentij discipulus fuit, præfatus sibi dicendum, *quomodo vir sanctus post omnia bona opera sua requieuerit ad cœli regna translatus*, principio refert eum ante annum ferme quam de sæculo raperetur, in insulam Cirthinam secessisse, ibique pœnitentiam diu ex toto corde suo egisse, tum suorum necessitatibus compulsum in Ecclesiam suam rediisse, & paulo post in eum morbum, qui ipsi lethalis fuit, incidisse, septuagintaque prope diebus ægritudine fatigatum hoc solum frequenter dixisse, *Domine, da mihi modò hic patientiam, postea indulgentiam*, medicorum lauacra balnearia suadentium consilium aspernatum esse, & cum se sensisset sine aliqua dubitatione dissoluendum, conuocatos clericos suos vniuersos, amantissimis verbis allocutum, pauperum inde curam gessisse, & quicquid superrerat pecuniæ, expendi in eos iussisse, clericis benedictionem suam postremo impertitum, beatum spiritum fœliciter in manus Domini tradidisse. Hoc omnino *oleum* fuit, suaue sane ac salutare, quo seipsum beatissimus Episcopus totum liniuit, ac perfudit. Id, quo Romani nunc aliptæ suos morientes inungunt, neque ipse vltro expetiuit, neque ab aliis oblatum suscepit, quatenus quidem ex isto scriptore constat. Denique ne singulos commemorans, vægrande extat de *Sanctorum vitis opus*, in decem libros diuisum, quo plærorumque, qui quinque aut etiam sex prioribus Christianismi sæculis in aliqua fuerunt sanctitatis opinione, res ad pietatem pertinentes narrantur, ac copiose describuntur, multaque etiam referuntur quæ profecto nulla fidei Christianæ iactura & à scriptoribus taceri, & à nobis,

Apud Sur. Aug. p. 395.

apud Sur. Aug. p. 351.

c. 30.

nobis ignorari poterant. Nullius ex toto illo numero, qui immanis est, vnctio in supremis (quod ego quidem meminerim) legitur. Mirum est nullam in tam multis vnctionis (siquidem ea iam tum pro exeuntium sacramento habebatur) occurrere mentionem; maxime in eorum historia, quorum mortes paulo fusius, atque accuratius describuntur; vt verbi gratia Pauli, Hilarionis, Onufrij, Pachomij, Ephrem, Symeonis Stylitæ, Ioannis Eleemosynarij, Barlaami, [a] Iosaphati, Euphrasiæ Euphrosynæ, Ioannis, Paphnutij, & aliorum. Sed & in libro operis decimo Anachoreta quidem, cum mortem suam diuinitus admonitus præsciisset, dicitur in cœnobium die Dominica venisse; corpus & sanguinem Domini accepisse; eoque facto se ipsum in medio Ecclesiæ posuisse, statimque consummatus esse. Rogo te, cur non & vnctione sacra exitum suum munierit æque ac Eucharistia? Nempe exeuntium de vita fidelium mos tum fuit *communicari*; *vngi* vero, non fuit.

l. 1.

[a] p 816. [illegible] l 2 p. 417. & 471. l 10 p 887. col. 1.

Sed ad hoc argumentum respondet Bellarminus non scribi *res notissimas, & quotidianas. Nam* (inquit) *S. Bernardus nunquam omisisset eiusmodi sacramentum quod eum maximi fecisse constat ex vita S. Malachiæ ab ipso scripta, & simul constat eum habuisse maximam commoditatem sacramenti percipiendi cum & mortem suam præuiderit, & prædixerit; & tamen scriptum non est eum accepisse hoc sacramentum.* Sed bonus vir lectoribus de more illudit, dum sic agit. Ac primò quidem ridiculum est, quod vnctionem suam censet inter res primorum sæculorum Christianis *notissimas ac quotidianas.* Atqui ea neque apud Dionysium, neque apud Clementem vsquam in iis libris reperitur, in quibus res Christianorum sacras, suo æuo solennes, & in quotidiano fidelium vsu positas, ex professo tradunt, ac summa diligentia persequuntur. Imo quod postea demonstrabitur, ne in sequentibus quidem sæculis, pœne ad 11. extrema ista vnctio occurrit, qualis ea hodie apud aduersarios obtinet. Tum & illud liquido falsum est, quod ponit Bellarminus, *non scribi res notissimas & quotidianas.* Si narrari, & fusè qua ratione, quoque modo fiant, describi negasset, essem equidem assensus. At quæ solemnia sunt, & nota, non modo non narrari, sed ne scribi quidem aut referri solere, quis concesserit? baptizari, Deum precari, Eucharistiam sumere, morientem se Deo precibus commendare, mortuum sepeliri &c. res sunt *notissimæ & quotidianæ.* Nemo tamen eas negauerit ab iis, qui vitas mortesque Christianorum hominum describunt, sæpissime commemorari, maxime si quorum pietatem commendent. Illud ipsum quod inter *quotidiana ac notissima* censet Bellarminus, nimirum *vngi oleo morientem,* quæso te nemo ipsorum commemorat? certè, vt superiora mittam tempora, de quibus non-

vbi supr. c. [illegible] exit.

dum liquet, à quadringentis annis solennem, notissimam, ac quotidianam esse apud istos *extremam vnctionem*, ego quidem concedo; Bellarminus credo, non negauerit. Non ideo tamen eam omittunt, qui clarorum, & piorum ex istis partibus hominum mortes describunt. Ac tametsi id propemodum nemo nesciat, age tamen ex immensa Surij farragine exempla aliquot illustria afferamus. Ecce qui non ita pridem in Diuos à Paulo. V. a. D. 1610. relatus est, Carolus Borromeus. Si quæris quid in morte gesserit, dicet inter alia, qui viri legendam consarcinauit, *sacrosanctum* viaticum accepisse, quod extrema vnctio consecuta est; his ita peractis mortuum.. Sic & a. D. 1572. apud eosdem legendarios Franciscus Borgia, Iesuitici si bene memini, sodalitij præpositus Generalis non ante dimittitur è sæculo, quam oleo sacro inunctus de more fuerit. Vis ex antecedente sæculo exempla? lege vitam Antonini, Archiepiescopi Florentini, qui a. D. 1459. [a] & Bernardini Senensis, [a] qui a. D. 1444. & Laurentij Iustiniani Patriarchæ veneti, [b] qui a. 1410. denati sunt. Et si id *notissimum sit, & quotidianum*, omissum tamen non est ab eorum præconibus, omnes *suscepta sacri olei vnctione*, item *extremæ vnctionis clypeo munitos* (licet enim orationem in encomiastico genere his floribus conspergere) *obdormiuisse in Domino*. Neque hanc laudem suis mortuis inuident decimi quarti sæculi homines. Nam a. D. 1325. mortuus est Eleazarius Comes; quem narrat Surianus historiographus *Eucharistiam sumpsisse, & sacro oleo inunctum esse; ita demum* fœliciter mortuum quieuisse. Neque hæc memorare supersederunt, tametsi solennia, qui Celestini [a] & Thomæ Aquinatis, [b] & Guilelmi Abbatis, [c] de tertio decimo sæculo historias sacras scripserant. Omnes enim istos diserte testantur sacro illo in extremis oleo fuisse delibutos, & quidem Gulielmum illum ex his vltimum, peracta vnctione, vt erat deploratæ valetudinis, *super cinerem & cilicium depositum* emisisse spiritum. Sed & ex eodem sæculo dignum est referri, quod de Antonio Vlyssiponensi, siue Patauino prodit, qui eius vitam litteris mandauit, *vt* inquit, *vidit sanctus vir fratrem ex more sacrum oleum apportantem, intuens in eum, ait illi, Hanc vnctionem ego habeo intra me. Etsi autem necesse non est, vt hanc mihi extrinsecus adhibeas, at placet tamen & vtilis est. Suscepit igitur sacram vnctionem. Et palmis iunctis psalmos, quos pœnitentiales vocant, cum fratribus perlegit. Inde quasi dimidia elapsa hora inter manus adstantium dormienti similis leniter expirauit.* Sic & de Dominico famoso monachorum sui nominis parente, litteris proditum est, ei a. D. 1221. paulo ante mortem, *adhibitum esse vnctionis extremæ sacramentum.* Stultus sim si in compilandis istorum legendis plus temporis, & operæ perdam. Hæc satis sint, vt Bellarmini compescatur inverecundia.

apud Sur. Nou. 3. p. 110.

Ibid. sept p. 378.

a Ibid. ma. u. p. 18. 179. b Ian. 134.

Ibid. Aug. p. 230.

a a D. 1296. ibid. Maii. p. 255. b a D. 1274. Mart. p. 81. c a D. 1232. April p. 102

11. Iun p. 94

Ibid. August. p. 77.

cundia, negantis quidem quæ ſunt *notiſſima*, & *quotidiana ſcribi*, tamen contendentis hanc ipſam vnctionem ſuam, quæ & his & aliis innumeris eiuſdem generis locis *ſcripta* legitur, rem eſſe, fuiſſeque, ſemper *notiſſimam ac quotidianam*. Cum ergo iis temporibus, quibus vnctionis extremæ vſus ſolennis apud iſtos fuiſſe conceditur, appareat eius in deſcribendis piorum mortibus mentionem crebro fieri, quæro cur non & apud veteres primorum ſæculorum Chriſtianiſmi ſcriptores, eius quoque mentio occurrat, quoties illi hominum ſanctimoniæ & pietatis nomine celebrium mortes narrant? cur non inter Antonij, Ambroſij, Auguſtini, Fulgentij, & cæterorum, quos nuper nominauimus, res ante obitum præclarè, atque ex Chriſtiana fide geſtas æque id quicquid eſt ſacramenti occurrit, ac in Dominici, & Celeſtini, & Thomæ, & Antonij Patavini, & Borromei, & aliorum ex nouitia Romæ fœtura cælitum hiſtoriis? Eſto, vnus, & alter ea de re tacuerit. Omnes huius generis ſcriptores, qui de ſex primis ſæculis tam multi ſuperſunt, veluti coniuratione quadam inita, tacuiſſe ſic, vt ne vnus quidem ſit, qui *ſacramentum exeuntium* ex iis, quos celebrant, aliquem exeuntem ſuſcepiſſe, memorauerit, id nemo, vt opinor, ſanus eſt, qui non inſtar prodigij habendum putet. Nihil ergo ad rem facit, quod affert Bellarminus, ne Bernardi quidem vnctionem fuiſſe in eius vita memoratam, quamquam non ſit veriſimile eum abſque hoc (vt loquitur) ſacramento deceſſiſſe. Nimirum & ex aliis non paucis eiuſdem temporis ſcriptoribus, & ex ipſo Bernardo conſtat vſum iam tum fuiſſe infirmos in ſupremis inungere. Itaque minime efficit vnius ſcriptoris ſilentium, vt id, quod aliunde certum & exploratum eſt, in dubium vocemus. Et fateor, ſi res de vetuſtiſſimis quatuor, & quinque ſæculorum ſcriptoribus ita haberet, ſi extarent multa eorum temporum monumenta in quibus, aut iſta extrema vnctio *exeuntium eſſe ſacramentum* doceretur, & quo ritu, quaue forma danda ſit, diſputaretur, aut narraretur non paucis illius memoriæ fidelibus in ſupremo vitæ termino) verſantibus ex more Eccleſiaſtico datam eam fuiſſe (qualiter hæc omnia comperiuntur apud ſcriptores Bernardi æquales) fateor inquam, futilem & abſurdam futuram noſtram argumentationem, ſi ex vnius iſtorum ſilentio rem aliorum teſtimoniis abundè firmatam conuellere niteremur. Sed res plane aliter habet, non vnus, non duo, non tres, non decem, ſed omnes plane quotquot hodie extant, ſex priorum ſæculorum ſcriptores Chriſtiani in narrandis piorum mortibus vnctionem illam tacent, indictamque ac ne vno quidem verbo ſignificatam plane penituſque prætermittunt, quam quatuor aut quinque proximis retro ſæculis tam multi talibus locis memorauerunt.

Vertas

Vertas te licet in omnes partes, non aliam inuenies probabilem tanti in simili argumento discriminis rationem, nisi hanc vnam, nimirum & illos omisisse, quod non fiebat, & hos commemorasse, quod fiebat suis vtrosque temporibus. Huc accedit, quod etsi nullus inter omnes vitarum & historiarum scriptores, qui his postremis quinque sæculis vixerunt, reperiretur, qui de vnctione extrema alicui fideli in supremis administrata testaretur; non fineret nos tamen de re ipsa dubitare, Theologorum auctoritas, qui quotquot fere his temporibus floruerunt, totum hoc argumentum fuse ac multipliciter tractant; vt ex Hugone, & Ricardo, & Petro Lombardo, & aliis eiusdem generis auctoribus patet. De veteribus, secus est; apud quos non Theologi magis, quam Historici de hoc exeuntium sacramento docent. Iam demonstraui nullum occurrere, eius vestigium vel apud Dionysium, vel apud Clementem, vel apud alios rituum Ecclesiasticorum veteres expositores. Infra suo loco, Deo dante, ostendemus, neque quinto sextoue, ac ne proximo quidem consecutis sæculis vnctionem eam reperiri, quæ nunc apud istos in vsu est.

Capvt III.

IV. Ratio inde ducta, quod quinti sæculi, & sequentium ad nonum certi & indubitati scriptores, qui in describendis piorum & sanctorum hominum mortibus, sumptæ ab iis Eucharistiæ sæpissime meminerunt, extremæ vnctionis susceptæ nulli prorsus meminisse reperiuntur. quod allata ex omni illa antiquitate magna exemplorum copiâ illustratur ac confirmatur. Soluuntur paucula, quæ contra obiici posse videntur; præsertim de nono sæculo.

Ac tametsi Bellarminianæ responsionis vanitas satis (ni fallor) patefacta est, tamen quod hoc argumentum magni mihi in hoc negotio momenti esse videtur, libet in eo confirmando ac illuminando paulo amplius immorari. Notum est apud aduersarios, morientibus, quoties id per morbum licet, Eucharistiam conferri. Is mos apud Christianos antiquissimus est. Ac nunc quidem de prima eius origine dicere supersedeo. Satis est ad institutum nostrum obseruare, à quo tempore usus iste inualuit, plurimam eius mentionem occurrere in eorum describendis mortibus qui per illa tempora obierunt. Exempla de singulis suo ordine sæculi-

sæculis aliquot referam. Primum ergo hæc in quinti sæculi hominibus occurrunt. Vuinualocus, cuius vitam ad a. D. 459. refert Surius ad mortem se accingens, *communicasse* diserte narratur. Sic etiam Seuerinus, Noricorum Apostolus, qui ad a. 482. pertinet, *sacramento communionis accepto* decessisse traditur; & qui a. 460. floruisse putatur, Valentinus Patauiensis ante obitum *propriis manibus accepisse corporis & sanguinis Domini sacramentum memoratur*. Neque de sexto sæculo similia desunt exempla. Nam Cassium Narriensem Episcopum quem anno D. 530. floruisse perhibent, Gregorius I. qui ad septimum sæculum peruenit, dum mortem eius narrat, refert *missas fecisse*, & manu sua corpus Dominicum pacemque omnibus tribuisse, tum ad lectulum redeuntem omnes suos sacerdotes, ac ministros ad concordiam hortatum postremo in Domino obdormisse. Sic Lætum Diaconum (is autem a. D. 540. vixisse fertur) *exitum suum*, de quo diuinitus fuerat admonitus, *Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuisse*, atque ita, *spiritum cælo reddidisse* tradit Surianus Narrator. Nostrum vero Remigium Hincmarus obseruat communionem antequam moreretur, sumpsisse. Quod a. D. 530. contigisse constat. Et idem, qui nuper Gregorius Benedictum, celeberrimum monachorum in occidente auctorem, narrat *languore ingrauescente exitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuisse*, paulo post, *spiritum efflauisse*, quod anno D. 543. accidisse certum est. Alter vero, scilicet Turonensis, Romani æqualis Gregorius, Gallum, Aruernorum Episcopum tradit, cum *u sciret se post triduum migraturum, conuocasse populum, & omnibus confracto pane, communionem largitum*, tertia inde die mortuum. Vedastum Atrebatensem Episcopum grauis auctor siue Alcuinus siue Beda memorat *sacrosancto corporis & sanguinis Dominici viatico confirmatum* obiisse a. D. (vt creditur) 570. Neque diu post a. D. 584.) Maurus obiit, quem similiter narrant *exitum suum viatico rum muniuisse perceptione sacramentorum*, id est corporis, & sanguinis Domini. Neque aliter de Agylo Aurelianensi Vicecomite (quem ad a. D. 593. referre debuit Surius) quisquis viri vitam scripsit, *Reuersus domum* (inquit) *Episcopum ciuitatis Austrenum, & sanctum Maximinum iuniorem monet diem obitus sui pro foribus esse, velint illi accuratis orationibus subuenire, nihil reliqui facere, quin sacramentorum panoplia muniatur. Accedunt ergo, & sacrum Eucharistiæ viaticum moribundo deferunt, quo communitus die Dominico tertio calend. Sep. maturus annorum vita concedit*. Sequitur septimum sæculum, in cuius initia Baronis confessoris vitam conicit Surius. Eius autem scriptor Baronem diserte commemorat paulo antequam moreretur, *communicatum*. A. D. 623. Rudbertus Vangionum Episcopus

Februar. p. 41.
Ianuar. p. 110.
August. p. 41.
Hom. 37. in Euang. apud Sur. Iun p. 318.
I. Nouemb. p. 164.
Ianuar. p 199.
ap. Sur. Marti p. 138.
Ibid. 1 Iul p. 1. a. D. 540.
Ibid. Febr p. 69.
Ianuar p. 244.
August. 30 p. 330.
Octobr. 1. p. 9. cap. vit. 25 24.

Matt p. 168 *munitus sacrosancto corporis & sanguinis Christi viaticos obiisse*, narratur, & Richarius itidem post a. D. 630. spiritum emisisse *postquam salutifero corporis & sanguinis Christi viatico suum iter muniuisset.* Neque Redemptus Clericus in Isidori Hispalensis Episcopi obitu (qui anno D. 636. contigit) enarrando, id omisit: referens beatum virum *corpus Domini &* sanguinem sumpsisse, paulo post diem suum obiisse. Ita Trudonem, presbyterum & Confessorem (quem a. D. 640. floruisse tradit Surius) *allatis viuificis mysteriorum sacramentis* participasse antequam moreretur, narrat, qui eius vitam apud Surium describit, & Gislenum confessorem (quem idem Surius in a. D. eundem coniicit) *sacramento Eucharistiæ sese communiuisse, & inter discipulorum manus expirauisse* memorat Surianus eius historicus. Eiusdem quoque Surij Annales narrant Austrebertam, Pauliacensem a. D. 640. Abbatissam *percepto Domini corporis sacramento & sacro crucis munitam vexillo*, paulo post obiisse. Et Remactum, Traiectensem Episcopum, quem a. 654. sept. 3. defunctum perperam ad eumdem quoque Domini annum refert ipse Surius, febre correptum, cum se *sacrosancto corporis & sanguinis Domini sacramento confirmasset, animam reddidisse.* Apud eosdem Bertulfus, qui ad a. D. 655. refertur, *percepto corporis & sanguinis Domini sacrosancto viatico*, moritur, & S. Gertrudis de obitu admonita, Sacratissimum Christi corporis, & sanguinis viaticum accipit, mox obdormiscit a. D. 664. Et Audomarus, Morinorum Episcopus (quem cum anno 661. decesserit malè confert Surius in a. D. 680.) similiter *sacrosancto corporis & sanguinis Domini sacramento pectus suum communit*, mox moritur: & Hermelandus Abbas Antrensis corporis & sanguinis Domini sacramento sese præmuniens moritur a. D. 690. Et Ansbertus denique Rotomagensis Episcopus *perceptione corporis & sanguinis Domini se muniens, ac sanctæ crucis vexillo se, cunctosque circumstantes signans obit a. D.* 695. Libet in hoc idem sæculum conniicere, quæ ex vno Beda in hoc genere obseruaui, quod ea hoc omnino sæculo, tametsi diuersis temporibus, accidisse videantur. Is igitur narrat sanctissimum Episcopum Ceaddam, cum fuisset diuinitus admonitus de sua ante octauum diem ad Dominum migratione, languore corporis tactum; eoque in dies ingrauescente, die septimò, *postquam* inquit, *obitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuit*, soluta ab *ergastulo corporis anima sancta, ducentibus (vt credi fas est) Angelis comitibus, æterna gaudia petiuisse.* Eadem de puero quodam Saxone, morbo laborante, quem ait à Petro & Paulo Apostolis per celestem visionem admonitum, vt viatico Dominici corporis & sanguinis quam primum se muniret; eo enim facto infirmitate simul & morte absolutum ad

æterna

Marginal notes: April. p. 332. — April. p. 61. — 3. Nou p. 672. — Oct. p. 536. — Febr. p. 99. — Sep. p. 29. — Febr. p. 55. — Ibid. Matt. p. 198. — Sept. p. 105. — Martii. p. 253. — Hist. Anglic. l. 4. c. 3.

æterna in cœlis gaudia subleuatum iri. Tum presbyterum de oblata visione, à puero edoctum, vocatis fratribus sacrum fecisse, & *omnes communicare more solito præcepisse, simul & infirmanti puero de eodem sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauisse; puerum non multo post eadem ipsa die defunctum esse.* Ita & in supremis sanctissimæ Abbatissæ Hildæ, cuius vitam & res gestas magnis fert laudibus, diuturna infirmitate afflictam narrat anno morbi septimo *circa galli cantum percepto viatico sacrosanctæ communionis*, conseruas ad pacem cohortantem, inter ipsa exhortationis verba defecisse. Proximo capite de fratre quodam optimis simplicissimisque moribus, narrat ipsum cum ex morbo decumberet, qui non ita periculosus videbatur, de impendente morte cœlitus, (vt credibile est) certiorem factum, repente præter eorum, qui aderant, expectationem, se ad obitum accuratissime præparantem Eucharistiam poposcisse, mutuæ dilectionis testimonium & dedisse fratribus, & ab iis exegisse; se signo crucis obsignasse, & in somnum suauiter postremò compositum cum silentio vitam finiuisse. Paria de Cuthberto Linsfarnensi Episcopô testis ipse oculatus in aliô opere memorat; *At vbi* (inquit) *consuetum nocturnæ orationis tempus aderat, acceptis à me sacramentis salutaribus* (Id est ex veterum stilo pane & calice sacrô) *exitum suum, quem iam venisse cognouit, Dominici corporis & sanguinis communione muniuit; atque eleuatis ad cœlum oculis, extentisque in altum manibus, intentam supernis laudibus animam ad gaudia regni cœlestis emisit.* Idem vel potius Ionas Abbas Eustasium Abbatum, sancti Columbani discipulum, *cum omnibus valedixisset sumpto viatico animam cœlo reddidisse scribit.* Atque hæc ex Beda hactenus. Nunc octauum sæculum percurramus: in cuius annum 17. Sunibertum Episcopum confert Surius. Eum qui vitam eius scripsit diserte narrat se antequam de hoc mundo transiret *perceptione corporis Dominici muniuisse, ac vexillo sanctæ crucis signasse.* Rudolfus Raboni discipulus, refert Liobam Abbatissam (a. D. 720. vixisse putat Surius) *accepto corporis & sanguinis Christi* viatico hominem exuisse. Ita & Vulframum, Senonensem Archiepiscopum a. D. 720. obiisse referunt Surij auctores, *postquam obitum suum Dominici corporis, & sanguinis perceptione* muniuisset & Pyrminium Episcopum, quem ad a. D. 724. refert Surius, se ad mortem accingentem, *animam cœlesti viatico armauisse, ac sidereis sedibus immisisse*, & Corbianum Frisingensem Episcopum (quem Surius refert ad a. D. 730.) *post perceptionem corporis & sanguinis Christi mox Deo spiritum reddidisse.* Apud eundem Surium Paschasius Ratbertus, Adelhardi Corbeiensis, vnius de suis antecessoribus, suprema fusissime narrans, memorat cum *simul conuenientibus omnibus sanctis*

Ibid c. 14. T. 3. p. 97.

Ibid. c. 24. p. 108. extr.

Vita Th c. 39. Ibid p. 160.

Ibid. p 148. init.

ap. Sur. Mart. p 14.

Sept. p 101.

Mart. p. 214. Nou p. 20.

Sep. p 99.

Ian. p. 10. cap. vit. 54.

ctis fratribus communionem sanctam percepisse ferme hora diei prima, nona spiritum emisisse. Ludgerum Monasteriensem Episcopum, ad a. D. 809. quem itidem in eius vita legimus se ad mortem parantem missæ communicanisse, neque quicquam de solitis pietatis officiis omisisse. Ita qui vitam Virgilij Salisburgensis Episcopi scripsit, refert ipsum celebrato diuini sacramenti mysterio leui morbo correptum obdormiuisse, a. 780. Sed & ex 9. sæculo aliquot exempla danda sunt. Eginhardus de Carolo magno, cuius vitam proprio volumine scripsit, *Septimo*, inquit postquam decubuit die, sacra communione percepta decessit anno ætatis suæ 72. quod contigit a. D. 814. Ludouici pij, Caroli filij, vitam qui scripsit homo eorundem temporum, vbi ad eius mortem ventum est; *In crastinum* (inquit) *quæ erat Dominica, iussit ministerium altaris preparari, & per officium Drogonis missarum solemnia celebrari, Nec non per manus eius, iuxta morem, communionem sacram sibi dari*; quibus peractis paulo post decessisse eum tradit; a. D. vt est apud Chronographos, 840. Cætera, quæ plurima eiusdem generis possunt congeri, prudens mitto; quod hæc, quæ attuli, satis superque sint pro instituto quidem nostro. Ex his enim apparet primo quidem, quam sit à vero alienum, quod Bellarminus pronunciabat *non scribi res notissimas, & quotidianas*; cum extremam illam communionem, qua morientes iam à multis sæculis, muniuntur, quamque isti tam multi *scribunt* iis, quos memorant fidelibus, fuisse administratam, omnibus istis sæculis *notissimam ac quotidianam* fuisse constat. Secundo, & hinc quoque, quod demonstrandum suscepimus, clarissime elucescit, nullam adhuc in Ecclesiæ vsu fuisse *extremam* istorum *vnctionem* totis illis decursis sæculis, hoc est quinto, sexto, septimo, octauo, nono. Nam si fuisset aliqua, omnes isti quos laudauimus scriptores talibus locis aliquam eius mentionem fecissent. Qui enim Eucharistiam tam diligenter omnes, tamque anxie inter cæteras fidelium ad exitum præparationes commemorauerunt; cur ij quæso vnctionem hoc est proprium (si istis credimus) exeuntium sacramentum tali in tempore omisissent? nostri quidem Romani, quod ex exemplis supra allatis videre est, longe ab huiusmodi flagitio absunt: qui vel vnctionem suam solam in his narrationibus, vel certe non absque hac Eucharistiam commemorare solent. Quin & ex eorum vsu factum est, vt *sacramentorum* nomen plurali numero in locis huiusmodi vsurpatum (quod olim de *corpore*, deque *sanguine* Christi intelligebatur) nunc Eucharistiæ, & olei extremi perceptionem significet. Itaque solent illi ad orationis compendium eos dicere *sacramenta sumpsisse*, quos & communicatos & extremum vnctos intelligunt. Atqui ex.

Mart. p 160. 87. Nou p 615.

T 2 Script. Franc Chesnei. p. 104.

Ibid. p 319. c

ex tam-multis, quos adduximus, ſcriptoribus, ne vnus quidem eſt, qui aliquem eorum, de quibus loquuntur, vnctum fuiſſe commemoret; cum tamen minime omiſerint, quod eorum ſinguli Euchariſtiam perceperint. Cauſſamne præter hanc, aliam requiras; Euchariſtiam memorarunt, quod iſtis ſæculis dari ſoleret morituris, vnctionem prætermiſerunt, qnod nulla in hoc articulo verſautibus daretur. Hocque argumentum noſtrum eo validius rem conficit, quod & eorum, quorum iſti vitas deſcribunt, non paucos de proximo exitu admonitos ſeſe ad fatalem illam horam diligentiſſime accinxiſſe, nihilque adeo ex armis ſiue ſacramentis Eccleſiaſticis neglexiſſe, credibile eſt, & hos qui illorum mortes fusè, atque accurate plerumque narrant, nihil eorum, quæ tali loco atque tempore facta ſunt, prætermiſiſſe par eſt. Poſtremo nequid dubitationis ſuperſit, non hi modo, quorum alioqui non eſt aſpernandus numerus, de extrema vnctione iis locis tacent (quibus eam ſi quo tum in vſu fuiſſet, omiſſuros fuiſſe plane eſt incredibile) ſed omnes item eorundem temporum ſcriptores; Nemo inquam eſt (quod equidem vel ſciam, vel meminerim) primorum nouem Chriſtianiſmi ſæculorum certus & indubitatus auctor, qui alicui fideli in ſupremis verſanti miniſttatam fuiſſe memoret extremam illam hodierni ritus vnctionem. Scio in S. Hunegundis virginis vita (quam Surius ad a. D. 650. retulit perſcriptum eſſe, *At illa conuerſa ad eos, qui illic aſſidebant presbyteros, ſacræ vnctionis oleum, & Euchariſtiam ſibi petiit miniſtrari.* Sed Surius (præterquam quod ſtylum huius opuſculi à ſe paſſim mutatum confitetur) illud etiam obſeruat hunc de vitâ Hunegundis commentarium à quodam antè annos ſexcentos fuiſſe conſcriptum, hoc eſt poſt annum D. 964. in quem deſinit. Ille itaque, quod plæriſque ſcriptoribus accidit, res ſui temporis huic virgini imprudens affinxit, eamque oleum popoſciſſe in ſupremis putauit, quod ſic ſolerent Chriſtiani ſuæ memoriæ. Atque hic obiter obſeruandum, quod poſtea ſuo loco clarius confirmabimus, ne iſtius quidem ſcriptoris æuo obtinuiſſe extremam vnctionem. Ille enim virginem inungi primum facit, tum Evchariſtiam ſumere, contra aduerſatiorum vſum, qui ſuos prius (vt loquuntur) *communicatos* poſtremo demum vngunt. Huc etiam pertinet, quod Bedam Trithemius communicatum & inunctum fuiſſe ait biduo antequam moreretur. Nimirum homo decimi quinti ſæculi, quod ſuo tempore fierij apud Chriſtianos videbat, id à Beda quoque factitatum ſibi perſuaſit. Cæterum ipſe Beda eos quorum mortes ſuis temporibus retulit, *communicatos* quidem (quod ſupra oſtendimus) narrat, vnctum in ſupremis nullum ex iis dicit. Idem eſt de eo iudicium, quod Egoliſmenſis de

August. 21. p. 270. c 14.

Ibid. p. 268.

ap. Sur. Maii 10. p 156.

T. 1. Chasnzi p. 87. c. 14.

cœnobio S. Eparchij Monachus de Carolo magno scripsit, *oleo sancto inunctus ab Episcopis, & viatico sumpto, & omnibus suis dispositis, commendans Domino spiritum, obiit in pace, a 814.* Hic quidem, quod inungi prius eum quàm communicari facit, eo fatetur se diu ante Trithemij tempora vixisse; Quod vero Regem *vnctum* dicit, eo prodit se infra Caroli sæculum fuisse; quo ad mortem se accingengentes inungere insuetum; vt ex superioribus satis patet. Eginardus sanè vir & doctissimus & ab ipso Carolo educatus, cuique adeo eius suprema cognitissima fuisse consentaneum est, nihil tale tradit. *Sacra* (quod diximus) *communione percepta decessisse scribit.* De oleô & vnctione altum silet. Sed neque nos mouere debet quod in Prudentij Trecensis Sermone à Camuzato edito, Maura virgo (quam Surius ad a. D. 850. refert) morti vicina ipsum Prudentium orans inducitur, *vt de eius manu Eucharistia & vnctionis extremæ recipiat sacramenta.* Ipse enim qui hunc sermonem in suam farraginem retulit Surius, præfatur manuscriptum, codicem, ex quo descriptus fuit, *plerisque in locis obcharacteres penè exesos ægre legi potuisse*; vt exigua apud nos esse debeat eorum fides, quæ isti nunc integra & incolumia ex carioso & corrupto libro pro animi sui libidine finxerunt. Certè & *vnctionis extremæ vocabulum* & Eucharistia vnctioni præposita, vtrumque & à noni & à decimi sæculi ritu abhorrens, arguit, hæc illo quod Mauræ tribuitur æuo longe esse recentiora. Denique neque id nos à sententia dimouere debet, quod Rembertus Bremensis Archiepiscopus legitur *septimo ante obitum die ministerium sacræ vnctionis cum oleo sancto exhiberi sibi præcepisse vnà cum communione corporis & sanguinis Domini.* Hoc enim testimonium vel nullam, vel certe perexiguam vim habet; tum quod ex eo libro desumptum sit, cuius bonus Surius *stylum se mutasse*, hoc est opus interpolasse, ipse profitetur; vt nesciamus sincerum-ne sit, an adulterinum, & incrustatum; tum quod Rembertus ille siue Rimbertus (quod ex Bremensi Adami historia [a] constat) a. D. 888. mortuus sit, hoc est iam inclinato, ac pene præcipiti nono Christianorum sæculo, quo tempore fieri potest vt ex singulari aliqua deuotione ab isto præter consuetum ac communem hactenus Ecclesiæ vsum expetitum fuerit in supremis oleum. Itaque ex his conclusum esto nullo apud Christianos ad noni sæculi extrema in vsu fuisse *hodiernam* istam Romanorum *vnctionem*, quam scilicet qui tam multi supersunt illorum temporum sinceri, certi atque indubitati scriptores nulli fidelium, quorum suprema narrant, administratam fuisse vsquam memorant. Quis enim crediderit eam si quô nunc loco apud aduersarios est, eô quoque tunc apud Ecclesiam fuisset, omnes pariter velut ex compacto

Sept 22 p. 210. & 216.

ap. Sur. 4. Febr p. 47. extr.

a Adam Hist. Ecclesi. Brem. c. 38 p. 9.

pacto locis vſque adeo opportunis præter omnem rationem omiſſuros fuiſſe? Ego vero fateor vel vnum hoc argumentum mihi abundè perſuadere nouitium eſſe totum hoc *extremæ vnctionis* inſtitutum, & his poſtremis quinque ſexue ad ſummum ſæculis repertum, anterioribus incognitum.

CAPVT IV.

Ratio V. inde ducta, quod pænitentibus in exitu verſantibus nulli veterum ad 9. ſæculum extremam vnctionem vel negaſſe, vel conceſſiſſe reperiuntur; quibus tamen Euchariſtiam alij quidem, vt vetuſtiſſimi, negant; alij vero, vt qui a. 325. & deinceps vixerunt, concedunt.

HVc & illud accedit, quod cum ex aduerſariorum hypotheſi vnctio iſta proprie *ſit exeuntium ſacramentum*, ac (vt docet Bellarminus) *quaſi pœnitentia quædam infirmorum qui non poſſunt iam facere opera pœnitentiæ*, in qua Deus *ſine confeſſione & ſatisfactione ex ſola miſericordia peccata indulget*, omnino decebat eam vel præcipue iis lapſis exhiberi, quos vel nondum peracta, vel ne ſuſcepta quidem pœnitentia morbus lethalis opprimebat. Atqui nuſquam apud veteres quicquam ea de re occurrit, ne iis quidem locis, quibus id, ſi quid tum huiuſmodi obtinuiſſet, commemorandum veniebat. Verbi gratia narrat apud Euſebium Dionyſius Alexandrinus Serapionem quemdam ex iis, qui lapſi erant, ſæpe deprecatum, vt ſuſciperetur, nihil impetraſſe. Mox ei morbo oppreſſo, ac in extremis verſanti, & ſolatia Eccleſiæ in illo articulo poſcenti presbyterum Alexandrinum Euchariſtiæ particulam miſiſſe, eaque ſumpta Serapionem iam lætiorem ſpiritum reddidiſſe. Nimirum edixerat Epiſcopus, *vt lapſis in exitu nemo reconciliationis ſolatia denegaret, & maxime his, quos prius id rogaſſe conſtaret.* Cur ergo huic Serapioni Alexandrinus presbyter in talibus poſito ſolam Euchariſtiam, cur non & vnà oleum ſacrum miſit, magnum & proprium, & vltimum reconciliationis in ſupremis ſolatium, ſi Bellarmino quidem & Romanis credimus? Nimirum nondum vſitata erat illis temporibus (hoc eſt a. D. circiter 260.) extrema iſta vnctio. Huc & illud pertinet, quod Eliberitani Patres a. D. 305. *fidelibus qui à ſpiritibus immundis vexantur, ſi in fine mortis fuerint conſtituti*, decernunt quidem dandam eſſe *communionem*, olei verò, vel *extremæ vnctionis*, quæ hic tali tempore ex hodiernis Romanorum legibus

l. de extr. vnct. c. 7. §. Tertio.

l. 6. hiſt. c. 34. (alias 36.)

Can. 37.

maxime conueniebat, nulli meminerunt. Quid ita? Nimirum nulla tum erat in vſu Eccleſiæ. Iidem Patres fideli marito, qui fuerit ſemel lapſus, *ſi infirmitatis neceßitas coëgerit*, concedunt vt *detur communio* ante peractam quinquennij pœnitentiam. De *vnctione*, hoc loco minime omittendâ, ſi ea in vſu fuiſſet, nullum verbum faciunt. Eodem referendus eſt Nicænus de lapſis canon, a. D. 325. conditus, *εἴ τις ἐξοδεύοιτο, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι, ſi quis egreditur è corpore, vltimo & neceſſario viatico minime priuetur. Viaticum* autem illud vltimum *Eucharistiam* eſſe non vnctionem, & omnes interpretes, conſentiunt, & ipſi Patres Niceni docent, cum mox hæc addunt, *καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος τοῦ μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδότω. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi Eucharistiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex probatione, vel poſtquam probauerit, dare debebit.* Totum autem hunc canonem de lapſis, non de quibuſuis Chriſtianis intelligendum, & per ſe clarum eſt, & omnes concedunt, & diſertè etiam Albaſpineus. Quod de iiſdem à Patribus Ancyranis paulo abſolutius, ac (vt loquuntur) *generalius* præceptum erat, id vetus Latina verſio apud Iſidorum Mercatorem ita expreſſit, *Quod ſi alicui horum quodlibet mortis periculum, aut ex ægritudine aut ex qualibet cauſa immineat, his communio propter viaticum ſuum non negabitur.* Siricius Epiſcopus Romanus de iis, qui poſt peractam pœnitentiam ad peccatorum volutabrum redierint, ſic decernit a. D. 385. *Quos tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci per communionis gratiam volumus ſubleuari.* Sic & Innocentius 1. a. D. 405. Exuperio Toloſano de iis, quærenti, qui poſt baptiſmum omni tempore incontinentiæ & voluptatibus dediti in extremo vitæ ſuæ pœnitentiam ſimul & reconciliationem communionis expoſcunt, hunc in modum reſpondet; *Tribuetur ergo cum pœnitentia extrema communio, vt homines huiuſmodi vel in ſupremis ſuis [a] miſerante ſaluatore noſtro è perpetuo exitiô ſuo vindicentur.* A. D. 441. Arauſicana 1. Synodus; *Qui recedunt de corpore pœnitentiâ acceptâ, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicari, quod morientis ſufficit conſolationi, ſecundum definitiones Patrum, qui huiuſmodi communionem congruenter viaticum nominarunt.* Ita etiam Leo R. E. a. D. 451. talibus in exitu conſtitutis communionis gratiam negari vetat, ſi eam vel nutu & indiciis poſtularunt. Quæro cur nullo ex iſtis locis, vt Euchariſtia & communione, ſic & extrema vnctione lapſis in exitu poſitis ſubueniri Patres concedant? Quæro cur vnam Euchariſtiam viaticum appellarint? Cur non & oleum extremæ vnctionis eodem nomine donauerint, quo nullum ex Chriſtianorum myſteriis dignius erat, quam

Marginal notes:
can. 69.
Obſeru. l. 2. Obſer. 3 p. 93.
Can. 6. T. 1. concilio p. 276.
Ep. 1. ad Himer. c. 5. T. 1. Conc p. 690.
Ep. 3. c. 2 T. 1. Conc. p. 756.
a al. permittente.
Can. 3 T. 1. Conc Gall. p. 71.
Ep. 91 ad Theod. Forojul.

quam hoc *exeuntium* (vt volunt) ſacramentum? Sanè nono ſæculo cum vnctio infirmorum in vſu eſſet (tametſi non eadem, quæ nunc, vt poſtea demonſtrabimus eam non omiſerunt Moguntini Patres a. D. 847. inter cætera pœnitentium morbo ſiue infirmitate oppreſſorum ſubſidia; *Orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis ſacra cum vnctione Dei animati ſecundum ſtatuta ſanctorum Patrum communione viatici reficiantur.* Cur non itidem vnctionem memorant ſuperiorum ſæculorum Patres in eiuſdem generis decretis? Idem obſeruare eſt in eorum quoque Patrum ſermone, quorum, vt loquitur Innocentius *obſeruatio durior fuit*, hoc eſt diſciplina ſeuerior. Hi enim, qui lapſis plæriſque, ne in ſupremis quidem ſubueniri volunt, vetant ne in eo articulo communicentur; de oleo nullum verbum faciunt. Patres Eliberitani a. D. 305. *Qui poſt fidem baptiſmi ſalutaris adulta ætate ad templum idololatraturus acceſſerit, & fecerit, quod eſt crimen principale (quia eſt ſummum ſcelus) placuit nec in fine eum communionem accipere.* Item de Flaminibus, qui poſt fidem lauacri, & regenerationis, ſacrificauiſſent; *Placuit eos nec in fine accipere communionem.* Item; *ipſi ſi poſt pœnitentiam fuerint moechati, placuit vlterius his non eſſe dandam communionem.* Tum; *Siquis vero maleficio interficiat alterum, eo quod ſine idololatria perficere ſcelus non potuit, nec in fine impertiendam eſſe illi communionem.* Similia leguntur aliis non paucis eiuſdem Synodi canonibus. Rogo, cur eos, quibus in ſupremis ſubueniri nolunt, communicati quidem, ſemper; inungi vero nunquam vetent, ſi vnctio morientium ſubſidium illis temporibus apud Chriſtianos æque habebatur, ac Euchariſtia? Sed res nimirum clara eſt; Euchariſtia, quam his locis Patres paſſim, ac ferè ſemper memorant, pro pœnitentium morientium viaticô ac ſacrô ſubſidiô cenſebatur; *extremæ vnctionis* nondum vel res, vel nomen in eo cenſu erat.

Can. 26. T. 6. Conc.

Ep. 3. c. 2.

Can. 1. T. 1. Conc p. 231.

Can. 2.

Can. 5.

Can 6.

Vide c. 7. c. 8. c 12 13 c 17. c 18. c 63 c 64. c 65 c 66 c. 70. c 71. c. 72 c 73. c. 75.

Capvt V.

Ratio VI. inde ducta, quod apud veteres nihil eorum occurrit, quæ de extrema vnctione, nunc & nuper apud aduerſarios diſputantur. Ratio VII. quod Eccleſia Æthiopum non agnoſcit vnctionem extremam.

Sed neque leui argumento eſt nullum apud iſtos veteres extremæ vnctionis ſacramentum fuiſſe, quod quæ Romanas ſcholas nunc

exercent de eo argumento quæſtiones, ac controuerſiæ, nullæ in priorum ſæculorum libris ac monumentis reperiuntur; quales iſtæ ſunt, quas ſupra commemorauimus de materiâ, formâ ac fine huius myſterij. Omnis enim hæc materia adeo inuoluta eſt, adeoque ſpinoſa, vt tractari non poſſit, quin ſtatim multas in tractantium animis, qui modo non plane ſtulti, ac obtuſi fuerint difficultates pariat. Nemo veterum de eo quærit, Nemo dubitat. Nemo an oleum quod adhibetur, ab Epiſcopo benedictum fuiſſe neceſſe ſit, an ſatis ſit à presbytero conſecratum. Nemo contendit peccatorum remiſſionem primarium eſſe, ac proprium huius myſterij effectum, Nemo contra ſentit. Nemo laborat qualia peccata hoc oleô deleantur, venialia-ne, an etiam mortalia. De famoſis verò iſtis peccatorum *reliquiis*, quæ tantopere nunc in omnibus iſtorum chartis agitantur, nullæ ſunt apud priſcos lites. Denique alta eſt apud eos pax de toto hoc argumentô, neque eius belli quod aduerſarios iñ partes multiplices ſcidit, vlla in veterum monumentis cernuntur veſtigia. Cur quæſo id factum? An quod craſſiora ac tardiora eſſent priorum ſæculorum ingenia, quam vt iſtas ſpinas ſentirent? Bona verba. Quaſi vero non clament, quæ ſuperſunt illorum opera, neque iis acumen, neque ſolertiam aut ſubtilitatem defuiſſe. Quod ſi Romanos homines qui ab aliquot ſæculis floruerunt, cum veteribus compares, videbis hos illis non modo non impares, ſed etiam plæroſque longe ſuperiores fuiſſe. Quid ergo eſt? Ego quidem non capio quid aliud dici poſſit, niſi hoc vnum, de ſacramento extremæ vnctionis illos quidem meritò diſputare quibus id in vſu, ac in magna veneratione eſt, hos non inmeritò tacuiſſe, quibus id ſcilicet in religione inuſitatum, ac incognitum fuit.

Id ipſum poſtremò ex eô quoque non obſcurè deprehenditur, quod Æthiopes Chriſtiani quos *Abyſſinos* vulgò vocant, hodieque extremam illam Romanorum vnctionem neſciunt, vt Franciſcus Aluareſius Latinus ex Luſitania Monachus, in eo opere tradit, quô ſuum in Æthiopiam iter, fusè, prolixeque deſcripſit, *Non vtuntur* (inquit) *Chriſmatis ſacramento, neque extremæ vnctionis oleô*, idemque de iis teſtantur nuperi Ieſuitarum annales, *Confirmationis & extremæ* (inquiunt) *vnctionis* ne nomen quidem apud Æthiopas notum eſt [a]: quod ipſum iiſdem pene verbis confirmat Alphons. Mindetius ex Ieſuita Æthiopum Pathriarca. [b] Iam ſi id, quod volunt aduerſarij, ſacramentum apud veterem priorum quatuor ſæculorum Eccleſiam ſolenne, ac vſitatum fuiſſet, ratio dici non poteſt, cur non eius vſus in hac quoque memorabili orbis Chriſtiani parte propagatus ad hæc vſque tempora fuerit, cum nulla fere gens ſit rituum, ac cærimoniarum, etiam ſuperſtitioſarum, tenacior, atque obſeruantior,

Viagg della Ethiop. c. 12. T. 1 del. Ramuſio fol. 197. col. 2.
a Annal. a. 1621 p. 146.
b Mind ep. ad Vitell. p. 117.

tior, quàm Æthiopes, apud quos vtramque pæne Christianismi paginam faciunt ritus ac cærimoniæ; fidei verò, Theologiæque ipsius cognitio admodum tenuis & exigua est. Quod verò à nonnullis obiicitur Æthiopes ab Orthodoxorum Christianorum communione secessisse, & Dioscoro Alexandrino contra Synodum Chalcedonensem adhæsisse, in eoque schismate ad nostra tempora permansisse; id inquam nullam contra nostrum hoc *argumentum vim habet. Dioscori enim & Eutychianorum caussa nihil* cum vnctionis sacramento commune habuit; iisque temporibus exorta est, ante quæ aduersariis vnctionem suam iampridem in communi omnium Christianorum vsu fuisse volunt. Quod si ita est, non effecit profectò illa Dioscori communio, quo minus Æthiopes vnctionem extremam post illam exortam Ecclesiæ scissionem perinde, vt antea, obseruauerint, atque retinuerint. Atqui nulla nunc apud eos extrema vnctio est; Ergo ne tunc quidem vlla fuit, cum ante schisma Dioscori in Ecclesiæ Catholicæ communione viuebant, fuisset autem haud dubie, si ea, quod volunt aduersarij, inter sacros, solennesque omnium Christianorum ritus, iam ante Dioscorum, qui anno D. 451. damnatus est, locum habuisset. Idem ex eo confirmatur, quod Armeniorum eadem fuit olim, quæ nunc etiam est Æthiopum sententia. Illos enim, quod habet Sotus in quartum, Guido Carmelita refert, *in hac hæresi fuisse* (sic isti loquuntur) *vt sacramenta confirmationis & extremæ vnctionis respuerent.* Ex his ergo concludendum est totum hoc mysterium à Latinis non ante, sed post quintum sæculum inuentum, ac non pro necessario religionis sacramento venditatum fuisse. Sed & apud Indiæ Orientalis Christianos, qui vulgo *Sancti Thomæ dicuntur quod ab* illo Apostolo feratur eorum religio esse propagata, æque ac apud Æthiopas & Armenios, ignotã fuisse extremam Latinorum vnctionem satis constat. Iarricus Iesuita diserte negat *vllam iis fuisse extremæ vnctionis notitiam*; neque hanc, neque confirmationem ex Chrismate sciuisse significat dum alibi scribit nullum in tota istorum diœcesi Sancti olei vsum fuisse, quo Latini & sacramenta quædam conficiunt, & Ecclesias atque altaria consecrant.

Soto in 4. sen. d. 7. art. 6.

Iarric. in Indis. v. 6. c. 12. p. 634.

Capvt VI.

Obseruentur tria quædam ad hanc disputationem pertinentia. Quorum 1. ac præcipuum est apud veteres diu mansisse miraculosam infirmorum vnctionem: quod luculentis exemplis ex prioribus 7. sæculis petitis confirmatur. Ab ea ortam esse extremam vnctionem. II. fuisse apud veteres & aliam vnctionem ab extrema alienam eorum, qui ab hæreticis baptizati. III. esse & alias nouem ab hac itidem diuersas.

id ibid. c. 10. p. 604.

Sess. 14. c. 1 de extr. vnct. & Can. 1.

SEd aduersarij contra pertinaciter de more pugnant, contenduntque perpetuum apud Christianos fuisse iam inde à primis Apostolorum temporibus suum illum morientes inungendi ritum, quod sane defendere eos necesse est, si suam illam sententiam à Tridentinis anathemate sancitam tenere velint, vnctionem hanc scilicet *vere, proprieque sacramentum esse noui Testamenti à Christo Domino nostro institutum, & fidelibus ab Apostolis commendatum, ac promulgatum.* Iam ergo videamus, quibus illi argumentis rem tantam, contra clarissimam eorum, quæ nos nuper attulimus, Lucem conficere studeant. Vt autem planior ac facilior sit nostra cum illis disputatio, eaque commodè ac expedite soluantur, quibus ipsi veritatem à nobis demonstratam vel obruere, vel certe obscurare student, imprimis animo percipiendus, ac tenendus est controuersiæ præsentis status. Agitur nimirum, non de quorumuis, sed de eorum tantum fidelium vnctione, qui morbo lethali, certe desperato, laborantes in vltimô mortis discrimine versantur, neque de vnctione simpliciter, sed de huiusmodi vnctione, quæ sacramentum sit, adeoque non ad corporis commodum, sed ad animi proprie salutem, ac spirituale leuamen & præsidium, instituitur, atque administratur. Nisi hanc ipsam, Non autem aliam desperate ægrotantium vnctionem apud veteres vsitatam, ac solennem in religione fuisse probauerint, nihil effecerint. De hac enim nobis, non de aliâ vllâ, cum istis controuersia est. Nam Marci quidem & Iacobi vnctionem, quæ nimirum, vt supra docuimus, ægrotis ex miraculoso curationum dono sanitatem restituebat, apud vetustissimos Christianos in vsu fuisse, riteque ac legitime ab iis vsurpatam esse confitemur. Cum enim, vt ex Marco, & Iacobo clarum est, & Apostoli, & qui eodem charismate pollebant presbyteri, ægrotos, quos sanaturi erant, vt plurimum oleo inungerent, profecto nulla

inuidia

inuidia fuit, eos qui ſecutis temporibus ſimili facultate à Domino donati erant, ſimiliter quoque oleum in ea exercendâ adhibere, neque ſiquis nunc eſſet eodem Chariſmate præditus, intercederemus, quo minus iſti oleo quoque, perinde ac Apoſtolis, Apoſtolicíſque presbyteris, in re eadem vti liceret. Iam verò iſtud *ſanationum* donum, aliaque miraculorum Chariſmata diu in veteri Eccleſia, etiam poſt extinctos Apoſtolos viguiſſe, conſtat. Nam & Iuſtinus, qui ſecundô ſæculo iam adultô floruit, *Chriſti nomine virtutes etiam tum factas*, τὰς ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ νῦν γινομένας δυνάμεις memorat, & Irenæus, qui ſecundo ſæculo exeunte vixit, diſerte teſtatur etiam mortuos à multis è fratribus ſuſcitatos fuiſſe, ſæpeque ad preces & ieiunia vnius alicuius Eccleſiæ mortui ſpiritum in corpus rediiſſe. Quin & in vlteriora etiam tempora exporrectum fuiſſe, illud ſanationum donum ex dicendis liquebit. Ad eas autem ſanationes ex Apoſtolico more, & Iacobæâ exhortatione adhibitum fuiſſe à veteribus Chriſtianis, oleum, non eſt obſcurius. Diſerte id commemorat Tertullianus, qui ſub initia tertij ſæculi vixit, atque primùm in genere *præter vulgares, multos quoque honeſtos viros* Chriſtianorum beneficio, *aut a dæmoniis, aut valetudinibus remediatos eſſe*, mox Proculum Euhoidæ, vel (vt eruditi melius legunt) Euodi procuratorem, Chriſtianum hominem, *per oleum* Seuerum Antonini patrem, vel certe Euodum ipſum aliquando curaſſe. *Ipſe etiam Seuerus* (inquit) *pater Antonini, Chriſtianorum memor fuit. Nam & Proculum Chriſtianum, qui Torpacion* (vel potius Torpæion, vt acute conicit eruditiſſimus Bochardus noſter) *cognominabatur, Euodi procuratorem, qui eum per oleum aliquando curauerat, requiſiuit, & in palatio ſuo habuit vſque ad mortem eius.* Eodem ſæculo ſed adulto, Eugenia virgo (quæ a. D. 262. martyrium feciſſe traditur) Melanthiam matronam Alexandrinam, quartana grauiſſime iam per annum, & eo amplius vexatam, *oleo perunxit, & ſanauit.* Sic Epictetus, qui a. D. 290. paſſus creditur, puellam paralyticam *oleo ſanctificato inunctam ſanauit.* Quin & ſequentibus ſæculis manſit idem in Eccleſia donum, idemque ex eô olei vſus. De Hilarione Monacho, qui ad a. D. 372. perueniſſe putatur, hæc ſcribit Hieronymus, *Ecce autem* (inquit) *ſitiens arenoſaque regio, poſtquam pluuiis irrigata eſt, tantam ſerpentum, & venenatorum animalium ex improuiſo ebulliuit multitudinem, vt percuſſi innumerabiles, niſi ad Hilarionem concurriſſent, ſtatim interirent. Benedicto itaque oleo vniuerſi agricolæ, atque paſtores tangentes vulnera, certatim ſalutem reſumebant.* Sed & eundem Hilarionem refert, *Conſtantiæ cuiuſdam ſanctæ fœminæ generum & filiam vnctione olei de morte liberaſſe.* Quin & Aphraates quidam, quod multo magis mireris, perhibetur etiam Imperatoris (& quidem

Iuſtin. dial. cum Typh. p. 196. l. 47.

Iren. l. 2. c. 3. 6. locus habetur etiam Euſeb. l. 5. c. 7. hiſt.

l. ad Scapul. c. 4.

l. 1. de colon. Phœnic. c. 16. extr. p. 854.

Vit. Patr. Roſweid. l. 1. p. 343.

l. 1. in Epiſt. c. 2.

In vita Hilar. c. 27.

Ibid. c. 38.

L. 3. hæretici,

Vit. Patr. l. 9. p. 811. 6.

hæretici, Valentis scilicet a. D. 378. mortui, equum morbô, quo laborabat, grauissimo, ventre sacro oleo perunctô, liberasse. Martinus Turonensis Episcopus, quem ad a. D. 397. peruenisse constat, oleo quoque ægrotos, Sulpitio auctore ac teste, curabat, vt Treuirensem illam puellam dirâ paralysi perculsam; *Primum* (inquit Sulpitius) *quæ erant illius familiaria in istiusmodi rebus arma, solo prostratus orauit. Deinde ægram intuens, dari sibi oleum postulat; quod cum benedixisset, in os puella vim sancti liquoris infudit, statimque vox reddita est. Tunc paulatim singula contactu eius cœperunt membra viuiscere, donec firmatis gressibus populô teste, surrexit.* Atque in his vides Martinum, plane ex Iacobi præceptô, & orasse magna cum fide, & oleum infirmæ puellæ adhibuisse. Similia de Macariis, Isidoro, Heraclide & Pambo, Antonij discipulis, tradit Ruffinus; *Delatus est* (inquit) *ad eos homo olim membris omnibus, & præcipue pedibus aridus.* Sed *cum ab iis in nomine Domini oleo fuisset perunctus, statim confirmatæ sunt plantæ eius.* Sozomenus [a] eadem de iis refert. Et in vitis Patrum [b] scriptum habetur Macarium Ægyptium *precibus & oleo* virginem quandam curasse, quæ magicis artibus in equam commutata vel erat, vel certè videbatur,& aliam puellam oleo itidem *benedicto* sanasse; Macarium quoque alterum, virginem quamdam Thessalonicensem paralysi iamdudum laborantem *sanam in suam ciuitatem remisisse, cum eam viginti diebus oleo sancto suis manibus vnxisset, & orasset*, & in curando puerô arreptitiô *oleum* itidem *sanctum* adhibuisse. In eodem opere legimus Amun quendam Monachum oratione & olei vnctione nescio quem mentis emotæ puerum in pristinam valetudinem restituisse. Palladius vero in Historia Lausiaca de Beniamin Nitriensi Monacho, *Dignatus* (inquit) *fuit gratia curationum, adeo vt cuicunque manus imposuisset, aut quod benedixerat oleum, dedisset, qui laborabat, liberaretur ab omni ægritudine.* In eodem opere Ioannes Lycopolites (is sub finem 4ᵗⁱ. sæculi sub Theodosio M. floruit) cùm cuidam fratri *vehementer febricitanti tradidisset oleum, iussit eum inungi. Cum is autem se inunxisset, quicquid intus habebat per os emisit, & à febre omnino liberatus proprijs pedibus recessit. ad hospitium.* Idem Ioannes mulierem quandam, Senatorij viri vxorem, pupillis oculorum albugine obductis laborantem, missô oleô, quô illa tres dies oculos inuncta est, sanauit. Hunc ait Palladius non peregisse quidem apertè curationes, *dedisse* verò *oleum*, & ita *multos* curauisse. Sed & quintô sæculô perseuerasse eundem olei ad curationes miraculosas vsum, ex Patribus liquet. Augustinus enim qui ad a. D. 430. vixit, alicubi refert Hipponensem quandam virginem, *cum se oleo perunxisset, cui pro illa orans presbyter instillauerat lacrymas suas, mox à dæmonio fuisse sanatam.* Tum in

Suriana

Vita Mart. c. 15.

l. 2 Hist. c. 4.

a l. 6. c. 20.

b l. 2. p. 481 a.

Ibid l. 8 p. 724. b.

Ibid p. 752 b.

c. 13.

Ibi c. 43.

Ibid.

l. 22. de ciu. Dei. c. 8.

Suriana farragine legimus Genouefam (quæ a. D. 440. floruisse dicitur) sacro oleo dæmonem ex cuiusdam corpore eiecisse, & puerum nomine Merouеum cæcum, surdum & claudum benedicto oleo ab eadem vnctum, & cruce signatum integram adeptum esse sanitatem. Ita sexto sæculo, Germanus Parisiensem Episcopum scribit Fortunatus mulierem quandam Fauoniam nomine, sacro perunxisse oleo, sanitatique restituisse, eodemque modo alium quendam à lupo rabido laceratum sanauisse. Sic Eligium Nouiomensem eodem sæculo manum cuiusdam medici aridam *oleo altaris perunxisse*, atque ita solidam sanamque effecisse narrat in eius vita Audoenus Rotomagensium Præsul. Huc pertinet, quod Gregorius Turonensis de Hospitij Nicensis reclusi miraculis narrat, quæ (vt putat Baronius) a. D. 575. facta sunt, *sensisse nimirum aliquando virum beatum per spiritum Domini adesse virtutem* (quod obiter notandum est ad id firmandum, quod suprà diximus, fideles sanationum dono præditos, eo non temere, neque pro priuato arbitrio vti, sed ex spiritus, quô reguntur, nutu) iussisseque infirmum, de quo audiebat, *sibi repræsentari. Qui cum venisset, ille* (inquit Gregorius) *assumpto oleo benedictione sanctificatô, tenens manu sinistra linguam eius ori, verticique capitis infudit, dicens, In nomine Domini mei Iesu Christi aperiantur aures tuæ referetque os tuum virtus illa, quæ quondam ab homine surdo, & muto noxium eiecit dæmonium. Et hæc dicens interrogat nomen. Ille vero* (qui hactenus mutus & surdus fuerat) *clara voce ait, Pir dicor.* Mox alium quemdam nomine *Dominicum* à natiuitate cęcum eodem modo memorât sanatum, *oleo benedicto* (inquit Gregorius) *super oculos eius crucem* sanctam faciens Hospitius ait, *In nomine Iesu Christi redemptoris nostri aperiantur oculi tui. Et statim aperti sunt oculi eius.* Sic etiam mulier quędam energumena, cum eam ille *tactu sacro benedixisset, atque ex oleo sancto crucem fronti eius imposuit, et, eiectis dæmonibus purgata discessit.* Huc etiam pertinent, quæ apud Surium [a] leguntur de Eutychio. CP. Episcopo, qui ad a. D. 586. peruenit. Ille enim perhibetur adolescentem quendam surdum, ac mutum in integrum restituisse, *cum omnes eius sensus inunxisset oleo sanctificato,* idque per tres dies continuatum esset, cuiusmodi eiusdem exempla alia extant complura, quę apud Surium [b] legat qui volet. Denique (vt sit finis) septimo quoque sæculo eundem mansisse olei apud Christianos vsum patet ex iis, quæ Beda tradit de Cuthberto, Lindisfarnensi Episcopo, a. D. 687. denato. *Dum more suo* (inquit) *pertransisset vniuersos docendo, deuenit in vicum quendam, in quo erant sanctimoniales non multæ* &c. *quarum vna tenebatur grauissimo languore depressa. Per integrum namque annum intolerabili capitis & totius lateris alterius dolore vexata,*

funditus

Sur. Ian. p. 58.

Ibid. Maii. 28.

Ap. Sur. Dec. 1. P 7. c. 24.

a. 575. §. 7. Greg. Hist Franc. l. 6. c. 6.

a 6. April p. 89.

b Ibid. c. 15. 16. 17. 19. 40. 41. 42. 60.

Beda in Vita Cuthb. c. 30. T 1 p 274.

funditus à medicis erat desperata. Indicantibus autem de illa viro Dei, & pro sanatione eius obsecrantibus his, qui venerant cum eo, miseratus ille miseram vnxit oleo benedicto; quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, post dies paucos plena sospitate conualuit. Atque hæc quidem hactenus. Maldonatus, [a] Bellarminus,[b] & cæteri aduersarij concedunt istas veterum vnctiones ad suam extremam nequaquam pertinere, neque sacramenta fuisse. Sed homines callidi comminiscuntur veteres, vt aquam interdum dederunt ad ægrotos sanandos crucis signo consecratam, quod vidissent nonnullos per baptismi sacramentum morbis curatos; sic etiam oleo ad idem effectum dandum vti cœpisse, ideo quod extremâ & vere sacramentali vnctione multos sanatos fuisse animaduerterent. Sed hæc illi nulla ratione inter se comparant. Nam baptismo quidem, & aquâ eius sacramentali plena sunt & apud scripturas, & apud vetustissimos Patres omnia. Aquæ autem ad curandos morbos adhibitæ rara est, & infrequens mentio; Itaque probabile est hanc ab illa ortam esse. De vnctione, alia omnia. Nam extremæ illius sacramentalis, non modo rara, sed plane nulla est vel in scripturis, vel in vetustissimorum Christianorum libris mentio; miraculosa verò, qua morbi curantur, frequenter & in scripturis & in Patribus antiquissimis occurrit; quod, vel ex iis patet, quæ modo attulimus. Ergo non hanc ab illâ, quod volunt aduersarij, sed plane contra illam ab hac ortam esse, quod optime coniicit Chemnitius, probabile, imo verum est. Nam cum eam prius extitisse necesse sit, à qua altera orta est; apud vetustissimos autem Christianos miraculosam quidem extitisse constet; sacramentalem vero, siue extremam apud eosdem extitisse. nullo argumento demonstretur; imo non extitisse idoneis rationibus supra sit probatum; verius est, vt & hæc, quæ posterior extitit, filia censeatur, & illa, quæ prior, parens. Sed postea clarius etiam apparebit, vtra sententia nostra-ne, an aduersariorum, verior sit. Nunc satis est obseruasse illam ægrotorum ad morbos curandos vsitatam apud veteres vnctionem, ipsis fatentibus aduersariis, nequaquam sacramentum fuisse, adeoque ab extremâ, quæ sacramentum esse fingitur, planè alienam esse.

a vbi supr. p. 106.
b l. 1. de extr. vnct. c. 6. § quod.

Secundo, illud quoque diligenter est animaduertendum. Morem apud veteres, maxime Græcos, fuisse, eos, qui ab hæreticis baptizati erant, ad Ecclesiam redeuntes inungere. Pseudo-Iustinus, *τοῦ αἱρετικοῦ ἐπὶ τὴν ὀρθοδοξίαν ἐρχομένου, τὸ σφάλμα διορθοῦται, τῆς μὲν κακοδοξίας τῇ μεταθέσει τοῦ φρονήματος. τοῦ δὲ βαπτίσματος τῇ ἐπιχρίσει τοῦ ἁγίου μύρου. Hæretici ad orthodoxiam transeuntis lapsus corrigitur, praua quidem opinionis, mutatione sententiæ, baptismi autem vnguenti sancti vnctione.* Meminit & Basilius, quo loco ait, qui ex hæreticorum baptismo veniunt

Resp. ad Orth. q. 14.
Ep. ad Amph.

niunt, χρίεσθαι, *vngi*, scilicet. τῷ ἁγίῳ μύρῳ, vt interpretatur Balsamo. Pluribus testimoniis in re confessa, nihil est opus. Nos vero neque de hac vnctione nunc quærimus, quæ quam ab extrema aliena sit, nemo non videt.

a p. 919. a.

Tertio denique obseruandum est, quod in ipso huius disputationis limine prudenter monuit Estius, alias quoque vel olim apud veteres fuisse, vel nunc apud aduersarios esse vnctiones ab hac extrema, de qua controuersia est, diuersas. Primo enim olim Catechumenos oleo simplici benedicto à sacerdote inunctos fuisse, antequam baptizarentur, & ex Dionysio in Hierarchia, & aliis passim constat. Tum eosdem, postquam mersi siue tincti aqua baptismali erant, Chrismate vngi solitos, ex eodem, & aliis veteribus clarum ac confessum est. Sed & apud suos Estius, qui confirmantur eos in fronte ab Episcopo inungi obseruat, & presbyteros quoque, & Episcopos, dum ordinantur, eodem Chrismate illos quidem manus, hos vero & caput & manus perfundi, Principes item sæculares in humerô, vel brachio, sed simplici oleô vngi. Denique & in altaris, templi, ac calicis consecratione vnctionem quoque adhiberi, quæ omnia ex Innocentio III. principe istorum mystagogo firmat. Mortuos verò, quod & idem Estius notat, olim vnctos fuisse nuper ex Dionysio didicimus. Sed & energumenos oleo curari solitos & complura de allatis paulò ante veterum exemplis docent, & Beda diserte tradit, & ipse quoque Estius hic obseruat, eumque morem ad citeriora tempora diu mansisse, nos infra suo loco demonstrabimus. Has omnes, quæ nouem sunt, vnctionis species ab extremà, quæ propriè *exeuntium sacramentum* est, alienas esse & patet, & confitetur Estius, Et (si secundam, ac tertiam exceperis) cæteras omnes & Estius, & alij omnes aduersarij concedunt non esse sacramenta, sed vel *sacramentalia* quædam vel nudas ceremonias. Meminerit ergo lector nobis, neque de illa vnctione, quam apud veteres ab iis, qui sanationum donô prædìti erant, ægrotis datam fuisse nuper ostendimus ad corpus miraculo curandum, neque de eà, qua homines ab hæreticis baptizati vngebantur apud Ecclesiam, neque de nouem istis ex Estiô commemoratis vnctionibus, sed de exeuntium, siue morientium vnctione hanc institutam esse disputationem, quam aduersarij scilicet apud veteres vsitatam, ac solennem, proque vero ac proprio dictô sacramentô habitam fuisse affirmant, Nos negamus.

in 4. d. 23. §. 1.

1.

c. 2. 2.

3.

4.

5.

6.

7.

Extrauag. de sact vnct. c. vnico.

CAP. VII.

Soluuntur quæ ab aduerſarijs pro extremâ vnctione ex veteribus afferuntur. I. *de benedictione olei ex Clemente & Baſilio* II. *ex Dionyſio Pſeudareopagita* III. *ex Origene.*

EX his ita præſtructis facile eſt omnes iſtorum obiectiones diſſoluere. Ac primò quidem hinc liquet nihil pro hac eorum cauſsâ ex iis veterum locis concludi, in quibus dicitur oleum ab illis benedictum fuiſſe, qualia illa ſunt, quæ Bellarminus ex Clemente, & Baſilio, & Beda attulit, vel indicauit potius. Cum enim multiplex apud veteres fuerit olei in ſacris vſus, verbi gratia ad inungendos in ipſo baptiſmo vel baptizandos vel baptizatos, item ad eos, qui ægrotabant, ex miraculoſo ſanationum dono curandos, denique ad mortuos ad ſepulturam preparandos, clarum eſt non eo, quod illi oleum benedixerint, vel benedictum aſſeruarint, fieri, vt id morituris veluti ſacramentum, ad delendas peccatorum reliquias, quæ aduerſariorum eſt ſententia, adhibuerint.

Vbi ſupr c. 6. §. Reſpond. 5. Clem l. 8. Conſt c. 29. al 25 Baſil de ſp ſ. c. 27. Bed in iac. 5.

Secundò. Inde etiam liquet, quàm ſit ἀπροσδιόνυσος ille Pſeudo Dionyſij locus, quem à Croquetio huc per ſummam impudentiam detortum fuiſſe ſupra diximus. Agit enim ille locus, vt oſtendimus, non de exeuntium ſiue morientium vnctione, ſed de oleo quo iam mortuorum fidelium cadauera perfundi vult Athenienſis iſte hierophantes, qui ritus adeò ſacramentum nullum eſt, vt etiam apud ipſos aduerſarios nullo in vſu ſit. Imò ipſi, quod ſupra obſeruauimus, cum græcis, velut rem abſurdam, & ratione carentem exprobrant, querentes *cur iſti mortuos ſuos oleo vngant?*

Hier Eccl. c. 7.

Vbi ſupr.

Nunc ad cætera veniamus quæ aliqua cum ſpecie obiiciuntur. Ex primô quidem, ſecundoque Chriſtianiſmi ſæculo, & tertij initiis, nihil plane afferunt, quod vel vnum, vt initiô diximus, magnum argumentum eſt plane ignotum primis illis Chriſtianis fuiſſe totum hoc alipticum ſacramentum, cuius, ſi quô in vſu tum fuiſſet, non eſt credibile non aliquem eorum ſcriptorum qui multi illorum temporum ſuperſunt, facturum fuiſſe mentionem. Omnium igitur, quos teſtes in hac cauſſa inducunt, primus, ac vetuſtiſſimus eſt Origenes, quem anno D. 230. & ſequentibus floruiſſe tradunt. Ex eius opere in Leuiticum, (quod tamen ipſum Latine tantum extat, & quidem vt apparet ita multipliciter interpolatum, vt id qui nobis

nobis nunc obiicit Bellarminus, alibi neget *magnæ esse authoritatis*) ex eo inquam opere aduersarij locum quendam afferunt, in quo is auctor de remissione peccatorum sub nouo testamento ita philosophatur, vt dicat septem nunc esse eius consequendæ rationes; nimirum per baptismum, per martyrium, per eleemosynam, per remissa peccata fratribus, per conuersionem peccatorum, per abundantiam caritatis, ac denique per pœnitentiam; de qua vltima remissionis ratione hæc habet; *est adhuc* (inquit) *septima, licet dura, & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, cum lauat peccator in lacrymis stratum suum, & fiunt ei lacrymæ suæ panis die ac nocte; & cum non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam, secundum eum, qui ait*, Dixi pronuntiabo aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. *In quo impletur & illud, quod Apostolus dicit; Siquis autem infirmatur, vocet presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus* &c. Hunc locum citant Bellarminus, [a] & Estius. [b] Sed vellem, vt isti explicassent, quanam ratione inde colligant suum illud *exeuntium sacramentum*, quam ego fateor percipere me non posse. Primo enim, quod vere est à Gametio nostro obseruatum, Origenes hic de pœnitentia loquitur, *per quam* ait *peccata remitti*, cum peccator admissa cum dolore, ac lacrymis apud Dei ministrum confitetur, medicinam quærens; eo impleri affirmans, quod est apud Iacobum. Atqui extremæ illorum vnctio pœnitentiæ pars nulla est; Et hanc & illam suum seorsim per se vnamquamque sacramentum constituere volunt. Quin & Bellarminus vtriusque rationes ita dispescit, vt vnctionem eorum tantum esse dicat, *qui non possunt iam facere opera pœnitentiæ*, morbo scilicet præpediti. *Idcirco* (inquit) *hoc interest inter hæc duo sacramenta, quod in sacramento pœnitentiæ requiritur confessio; & satisfactio, & proinde opera laboriosa ex parte suscipientis sacramentum, vnde ibi est iustitia, & misericordia. In hoc autem sacramento* (vnctionis scilicet extremæ) *est sola Dei misericordia, & ideo dicitur*, Indulgeat tibi Deus. Ad hæc Origenis locum expendamus. Apud Origenem qui vngitur, potest facere, imò etiam facit opera pœnitentiæ, in sacramento aduersariorum, is vngitur qui ea non modo non facit, sed ne facere quidem potest. Apud Origenem qui vngitur, *peccata confitetur Domini sacerdoti, lauat stratum suum lacrymis, in duris ac laboriosis se exercet*. In aduersariorum vnctione, neque Confessio est, neque satisfactio, neque opera vlla laboriosa. Itaque illic quidem peccata etiam ex iustitia, hic vero ex sola misericordia, si Bellarminum audimus, remittuntur. Deinde apud Origenem nulla corporalis infirmitatis mentio fit, nedum vt desperati morbi. Tantum de peccatore loquitur, & eo quidem pœnitente. Ergo

de verb. D. l. 4. c. 11.

Orig hom. 2 in leuitic.

a Vbi supr.
b Vbi supr.

Panstr. T. 4. l. 4. c. 21 §. 11.

Vbi supr. c. 7. § Tertio nota.

Origenica & peccatorum remissio, & vnctio ab ea & remissione & vnctione, quam aduersarij exeuntibus administrant, planè, penitusque diuersa est. Quod si Origenis verba eo quo isti velle videntur, sensu sumantur, significabunt pœnitentes olim apud sacerdotem peccata confessos, vnctos oleo fuisse ad hoc vt peccatorum remissionem consequerentur, quod apud aduersarios nouum quidem inusitatum & inauditum est, fortasse non ita apud veteres. Certe nuper & ex Pseudo-iustinô, & ex Basilio didicimus, qui apud hæreticos baptizati fuerant, eos olim ad Ecclesiam transeuntes inungi solitos, vt ita solueretur hæretici baptismatis vitium. Quid, si ad hoc exemplum Origenes ipsos quoque pœnitentes oleo inungi intelligit? Profecto non magis ab hæresi transeuntibus, quam pœnitentibus, conuenit vnctio, neque eam (quod liquet) Iacobus illis potiùs, quam his commendat. Neutris enim adhiberi præcipit, sed solis infirmis, siue ægrotantibus. Huc accedit penè similis Chrysostomi locus, in quo de pœnitentibus quoque verba faciens Iacobi dictum pariter horsum trahit, vt mox audiemus. Quod si hæc Origenici testimonij admittitur interpretatio, clarum est id ad extremam vnctionem nihil omnino pertinere. Sed nihil fortasse necesse est eô confugere. Fieri enim potest, vt eam peccatorum remissionem hic intellexerit, quæ pœnitenti à ministro ex clauium potestate, post peractam pœnitentiam simpliciter dabatur, sine vllâ vllius olei materialis vnctione. Certe Chrysostomus, & Beda Iacobi locum eò manifeste referunt, vt mox audiemus. Quid si Origenes illud, quod ait Iacobus, *infirmatur quis in vobis*, vt erat allegoriarum amans, de *infirmitate* non corporis, sed animi intellexit, id est de *peccato*, similiterque *oleum* de spirituali pœnitentiæ medicina, *sanationem* de peccatorum remissione interpretatus est? Beda quidem, qui sua à veteribus plæraque habet, hæc Iacobi verba enarrans, *Infirmatur quis in vobis*, vtrumque sensum admittit, id est & litteralem & hunc mysticum. *Dat* (inquit) *consilium infirmanti qualiter se a murmurationis stultitia tueatur, iuxtaque modum vulneris, modum ponit & medelæ &c. infirmanti vel corpore, vel mente mandans, vt qui maiorem sustinuit plagam plurimorum se adiutorio, & hoc seniorum curare se meminerit, neque ad iuniores, minusque doctos caussam suæ imbecillitatis referat, ne forte quid per eos adlocutionis, aut consilij nocentis accipiat. Hæc ille.* Apostolus fidelem, qui ægrotat, vult presbyteros Ecclesiæ accersere, & oleo ab iis inungi, promittens fore, vt *oratio fidei* eum sanet. Hoc ergo Origenes allegoriis more suô indulgens, ad peccatorem transfert, morbo & ipsum, sed spirituali & mystico laborantem, vt is quoque, perinde, vt qui corpore infirmus est, presbyterorum opera ad animum releuandum vtatur, medicinam ab iis

L. 1 de Sacerd. c. 6.

In Iac. c. 5. Bed. p. 693.

iis exposcat, hoc est pœnitentiam quæ vice olei sit; ita admissorum veniam consecuturum. Hinc patet, quid hæc verba sibi velint; *In quo impletur & illud Apostoli*, si quis autem infirmatur, &c. Nimirum vnctio infirmi à Iacobo præcepta, ex istô est typus, ac figura quædam solatij, quod peccator à Dei ministro per pœnitentiam consequitur. Vt illic corpore infirmus presbyteros accersit, ita hîc peccator eosdem adit. Illic infirmus oleo vngitur. Hic peccator lacrymis perfunditur, cæterisque pœnitentiæ velut vnguentis, linitur. Illic infirmus sanatur, hic peccator quoque conualescit. Itaque in hac *impleri* ait Origenes, quæ de illo proprie, atque ad litteram dixit Iacobus. Nemo enim nescit, quoties id reuera fit, quod fuerat typo expressum, toties dici solere *typum impleri*. Eadem quoque ratione *impleri* dicimus, quæ cum oraculis & prædictionibus adumbrata essent, tandem fiunt. Ex quibus consequitur quidem Origenem putasse iis, qui per pœnitentiam ministrorum consiliô & auctoritate susceptam, peccatorum remissionem impetrant, aliquid eorum simile accidere, quæ infirmis ex miraculoso curationum donô secundùm Iacobæa verba sanatis contingant, (quod nemo negat.) Non sequitur existimasse morientes & in supremis positos oleo inungendos esse, quod aduersarij frustra, vt quiuis videt, in hoc loco quærant.

Quæ vsque adeo clara sunt, vt Estius ipse disertè, totidemque verbis scripserit Origenem hoc loco *Iacobum interpretari de peccatis grauioribus, ad quæ remittenda opus sit ministerio clauium, & ita partem posteriorem a priori abstrahere, & ad aliud sacramentum referre; videlicet absolutionis, idemque fecisse Bedam commentariis in Iacobum*. Specta quæso nunc Estij frontem. Hoc loco confitetur Origenem de sacramento (vt vocat) *absolutionis*, id est pœnitentiæ, loqui, & Iacobæi loci vltima verba à prioribus (in quibus olei mentio fiebat) distracta eò referre. Idem Estius paulò ante eundem hunc Origenis locum inter veteres extremæ vnctionis testes numerauerat, *e Græcis*, inquiebat, *præter Chrysostomum & Origenem, quos iam audiuimus, testes huius sacræ vnctionis adduci possunt Ioannes Damascenus* &c. Eri fidem? en verecundiam Romanam? Origenes tuę vnctionis testis? Atqui tu ipse hunc virum scribis de pœnitentiæ, siue (vt mauis) absolutionis sacramento, intelligere, eoque Iacobi locum referre. Ergone tibi vel extrema vnctio pœnitentiæ, vel pœnitentia extremę vnctionis sacramentum est? vt qui de illo intelligit Origenes de hoc quoque loquutus censeatur? Atqui duo illa apud vos disparata, diuersaque sunt. Ergo qui Origenis locum de pœnitentiâ intelligendum fateris, effugere non potes, quin eum te ipso iudice, falsò & impudenter ad extremam vnctionem detorseris.

In 4. sent. d. 23. §. 7.

Ibid. §. 1.

Capvt VIII.

Soluitur IV. aduersariorum argumentum, ex Pseudo-nicenis canonibus. V. ex Chrysostomo.

Vbi supr. c 4. §. Octade ex Conciliis.

SEd hæc de Origene satis. En tibi alium à Bellarmino testem imo alios testes & omni quidem exceptione maiores. Quos? Patres, inquit ille, Niceni, qui *aperte mentionem faciunt olei infirmorum, idque à Chrismate, & oleo catechumenorum distingunt.* Vbi? inquam. *Canone* (inquit) *sexagesimo nono.* Atqui vel ipse ille titulus te fraudis, mendaciique reuincit. Nam Can 69. Synodi Nicænæ, monstrum est in omni retro, Ecclesiâ Græca, Latinaque inauditum; quæ illius Concilij Canones viginti constantissime semper numerauit, neque plures ab vllo Græco, Latinone scriptore per mille & ducentos omnes ab habita illa Synodo elapsos, vel citati, vel memorati sunt, si vnum excipias, nequissimum illum Decretalium primis vrbis Episcopis affictarum, consarcinatorem, Isidorum Mercatorem, qui Iulinm, Athanasium, Fœlicem vtrumque alios Nicænæ Synodi quam hosto, Canones memorantes pro consueta impudentia facit. Sed id commentum Hincmarus paulo post Mercatoris tempora iampridem repudiauit, multisque rationibus egregie confutauit. Vide codicem Ecclesiæ vniuersalis, tum Græcum tum Latinum à Dionysio Exiguo initio sexti sæculi conuersum, vide Zonaram, Balsamonem, & his multo antiquiorem Photium cæterosque Canonistas vel Græcos, vel etiam Latinos. Mentiar, si vel vno plures, quam viginti Canones huius Synodi reperias. Vnde ergo habes monstrosum illum, & hactenus inauditum Canonem Nicænum 69? Habeo (inquit) ex Arabico. Nesciuit scilicet Græca Latinaque Ecclesia, quot essent à Nicænis Patribus conditi Canones, Hoc vna nouit imposturarum parens, Arabia, quę fortasse hoc à Mahumedis columba didicerat. Sed quis tamen nouam hanc mercem ex fœlice illa Arabia in Latium aduexit? Turrianus, inquit. Quis iste? Grauissimus nimirum ac sanctissimus Iesu Socius. Noui hominem, dignum certe, qui merces illas Arabicas extruderet. Caue enim credas vllum esse mortalem, fabularum ac quisquiliarum cupidiorem, quam iste fuit Turrianus, qui etiam decretales primorum Romæ Episcoporum, quo opere nullum vnquam aliud fuit vel insulsius, vel putidius, vel maiori consensu ab omnibus eruditis exsibilatum, laudare tamen & genuinas asserere per immanem impudentiam ausus est. Hic vnus vir est, qui hactenus ignotum orbi Christiano

c. 11. Opusc. 55. capitum. & ibid c 14. T. 2. Hinmar. p 477.

9. 6 vel

Christiano Canonum Nicænorum 80. (totidem enim numerat) thesaurum ex Arabiæ desertis, eruit. Quis fabulam tanto auctore commendatam non suspiciat? Abi ergo Bellarmine, cum tuo Canone non quidem Nicæno, sed Turrianico, Aliis, si nobis sacramentum vnctionis tuæ probare vis, & testibus & auctoribus opus est, certis, claris minime suspectis. Isti ne Baronius quidem tametsi alioqui satis auidus fabularum admirator, fidem habuit. Quin & ipse 69, vt vis, Canon totus inauditis deliriis scatet, quæ neque tu, neque tui probatis. Vult enim eos *qui morticinam comederunt aqua benedicta emundari*, & qui cum infideli muliere fornicati sunt, *aqua & oleo benedictis à sacerdote aspergi*, atque ita per pœnitentiam mundari. Ista vero liquido apocrypha sunt, & ab omni Ecclesiæ veteris disciplina aliena. Quamquam ne hic quidem quantumuis insulsus, ac delirus Canon, extremæ vnctionis meminit. Tantum *oleum infirmorum* memorat, quod posteriorum sæculorum fuit, idque à tuo alienum. Hoc ergo misso, pergamus.

Ann. T. 3. ad ann. 325 §. 60. 63.

Aduersarij deinde hunc Chrysostomi, qui anno quinti sæculi septimo denatus est, locum omnes vel afferunt, vel indicant, in quo de sacerdotibus loquens οὗτοι (inquit) καὶ κάμνουσαν, καὶ ἀπόλλυσθαι μέλλουσαν τὴν ψυχὴν πολλάκις ἔσωσαν τοῖς μὲν πρᾳοτέραν τὴν κόλασιν ἐργασάμενοι. τοὺς δὲ οὐδὲ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἀφέντες ἐμπεσεῖν. οὐ τῷ διδάσκειν μόνον καὶ νουθετεῖν. ἀλλὰ καὶ τῷ δι' εὐχῶν βοηθεῖν. οὐ γὰρ ὅταν ἡμᾶς ἀναγεννῶσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συγχωρεῖν ἔχουσιν ἐξουσίαν ἁμαρτήματα. ἀσθενεῖ γάρ τις (φησὶ) ἐν ὑμῖν. &c. *Hi laborantem, ac perituram animam sæpe seruarunt, aliis remissiorem pœnam reddentes, alios iam ab ipso principio cadere non sinentes: non doctrina solum atque commonitionis, sed etiam precum præsidio. Neque enim solum cum nos regenerant, sed postea etiam condonendarum nobis peccatorum potestatem habent.* Infirmatur (inquit) inter vos aliquis Accersat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum vngentes eum oleo in nomine Domini; & obsecratio fidei saluum reddet laborantem & eriget eum Dominus; & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Hæc Chrystomus; ex quibus mirum est, qua ratione isti suum oleum extundant. Neque enim ille vel vngendos morientes Christianos ait, neque eam vnctionem sacramentum esse dicit, neque denique vel de ægroto loquitur. Tantum parentes cum sacerdotibus comparans ait hos, suorum animas laborantes ac in exitium ruentes sæpe seruasse; vel etiam effecisse ne in exitium inciderent; cum parentes, quam filiis dederunt corporis vitam vel à morte, vel à morbis eripere nequeant. Prius autem illud sacerdotes efficere; non modo baptismi sacramento, quo homines regenerant, sed etiam postea cum regeneratos tum doctrina & admonitionibus, tum etiam precibus suis in via salutis tuentur, ac confirmant quod allato illo Iacobi

l. 3. de sacerd. c. 6. T. A. p. 31 a.

cobi

cobi loco vel probat, vel illuſtrat, in quo ſcilicet habetur fuſam à ſacerdote cum fide orationem eam vim habere, vt ſi peccauerit is, in cuius gratiam funditur, ei peccata remittantur. Hæc vna loci Iacobæi pars ad Chryſoſtomi concilium facit. Quæ in eo de morbo hominis Chriſtiani, deque oleo ei illito habentur, ad eius propoſitum minimè pertinent, ſed idcirco tantum referuntur, quod ſine iis Apoſtoli locus, quem recitat Chryſoſtomus, non conſtaret. Nam neque de morbo corporali, neque de oleo hic diſputat, ſed de ea tantum vi quam habent ſacerdotis preces, vt ex ipſis eius verbis, patet, quæ nuper repræſentauimus. Quod ſi aduerſarij hanc vim ſacerdotis preces non aliter habituras ex illo Iacobi loco confici velint, niſi cum vnctione coniungantur, rem abſurdiſſimam dicunt, & à Chryſoſtomi mente penitus alienam. Is enim primo in genere de quauis anima laborante, ac de ſalute periclitante loquitur, Non autem de infirmis tantum in articulo mortis poſitis. Tum de præſidio, quod animæ laboranti confert ſacerdos, ſiue per inſtructionem & commonefactionem, ſiue per preces, ſimpliciter in genere loquitur. Atqui conſtat ſacerdotes, peccatoribus non ſolum in ſupremis verſantibus, ſed etiam valentibus in quouis vitæ articulo auxiliari, Neque iis tantum auxiliari, quos oleo inungunt, ſed etiam multo ſæpius iis, quos minime inungunt. Ergo fatendum eſt vel fruſtra & ridiculè allatum fuiſſe à Chryſoſtomo Iacobi locum, vel certe eam tantum loci Iacobæi partem ab eô ſpectatam eſſe, quæ ait oratione preſbyterorum effici, vt peccata hominibus remittantur, planeque eo-modo hic adhibitum eſſe Iacobi locum quo eundem ab Origene in eadem quoque cauſſa vſurpatum nuper aiebat Eſtius, *parte* ſcilicet *poſteriore* à priori abſtracta & ad ſacramentum abſolutionis relata. Beda quidem (quod ipſum idem quoque Eſtius confitebatur) hæc Iacobi verba; *& ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*, ad pœnitentiam ipſe etiam, non aliter quam Origenes & Chryſoſtomus, retulit, *Multi* (inquit) *propter peccata in anima facta, infirmitate, aut etiam morte plectuntur corporis. Vnde Apoſtolus Corinthiis, qui corpus Domini percipere indigne ſoliti erant, ait*: Ideo inter vos multi & infirmi, & imbecilles ſunt, & dormiunt multi. *Si ergo infirmi in peccatis ſint, & hæc presbyteris Eccleſiæ confeſſi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare ſategerint, dimittentur eis.* Hactenus Beda. Ex quibus liquet tres iſtos Patres Origenem ſcilicet, Chryſoſtomum, & Bedam hæc vltima Iacobi verba plane à ſuperioribus ſeiunxiſſe, & ad remiſſionem peccatorum retuliſſe, quam preſbyteri confitentibus, ac pœnitentibus ægrotis adminiſtrant non oleo, ſed *poteſtate clauium*, & *in foro pœnitentiæ* (vt loquuntur.) Iam vt ad Chryſoſtomum, redeam, ſi

vnctionem,

vnctionem, de qua istic Iacobus, sic vrgeas, vt cui sacerdotis oratio prodest, cum oleo quoque à sacerdote vnctum fuisse velis; sequetur nulli sacerdotis preces profuturas, nisi quem ille vnxerit, quod & liquido falsum est, & ab ipsis aduersariis negatur, qui pœnitentibus sacerdotis preces etiam sine oleo, vtilissimas esse volunt. Neque enim apud eos, quod sciam, in interiori *pœnitentiæ* (vt loquuntur) *foro* vnguntur peccatores, ad hoc vt remissionem peccatorum impetrent. Cum igitur in antecedentibus loquatur Chrysostomus de præsidio, quod presbyteri per preces, non autem per oleum peccatoribus conferunt, omnino necesse est hunc Iacobi locum eatenus ab illo hîc adhiberi, quatenus confirmat illam orationis sacerdotalis efficaciam, de quâ ipse dixerat, non autem quatenùs *oleo vngi infirmum* præcipit, de quo nihil planè in superioribus habet Chrysostomus. Ex quibus denique patet, quàm nihil hic Chrysostomi locus ad alipticum aduersariorum mysterium faciat.

Capvt IX.

Soluitur VI. aduersariorum pro extremâ vnctione ex Innocentio petitum argumentum. Locus explicatur; & in aduersarios retorquetur.

Sed nunc expendendus est Innocentij, Romani Episcopi, Chrysostomi æqualis, locus, cui isti plurimùm confidunt, adeò vt Bellarminus scripserit, *eum etiamsi solus extaret, sufficere debere*, putaritque Chemnitium idcirco *hunc auctorem ne nominare quidem ausum fuisse*, quod clarius esset scilicet eius testimonium, quam vt vlla ratione solui posset. Nos ergo nunc experiamur, an inuulnerabilis sit hic istorum Achilles. Scio nonnullos è nostris eosque eruditos, ac præstantes viros hanc Innocentij ad Decentium Epistolam suspectam habuisse, ac veluti fœtum spurium, & parenti non suo suppositum reiecisse. Qui in hanc sententiam eo adducti sunt, quod Innocentium doctiorem ac grauiorem fuisse censuerunt, quam vt ea, quę in Epistola continentur absurda & à vero aliena scribere potuerit. Quale enim quæso istud est, quod Epistolæ auctor in ipso limine, ait *manifestum esse in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Affricam, atque Siciliam, Insulasque interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt sacerdotes*: item, *nusquam inueniri alium Apostolorum à Petro in his prouinciis docuisse*. Nostri verisimile non putarunt, Innocentio, viro, quod ait Bellarminus, *docto, ac sancto & à sanctis Hieronymo, Augustino, Chrysostomo,*

vbi supr. c. 4 §. Sed Innoc.

Chryſoſtomo, mirificè commendato, tam craſſum, tam impudens, tamque apertum mendacium excidere potuiſſe. Nam & diuinæ ſcripturę & ſæpiſſime, & diſertiſſime teſtantur Paulum, qui neque *à Petro,* neque ab eius ſucceſſoribus conſtitutus ſacerdos, ſed à Chriſto Ieſu ordinatus *Apoſtolus, & à Petro*, credo, *alius* fuit) & in Sicilia, & in Italia, in ipſaque vrbe *Roma docuiſſe.* Quin & in Hiſpania tum ipſum, [a] tum Iacobum [b] quoque Apoſtolum prædicaſſe vetuſtiſſima traditio eſt, & Simonem Cananæum [c] in Africa, Philippum in Gallia docuiſſe. Ac vt iſta quæ tametſi à veterum nonnullis tradita incertiora tamen eſſe confiteor, mittamus, illud quidem certum atque indubitatum eſt Lugduni & Viennæ & locis vicinis Euangelium primum prædicaſſe viros non Roma, ſed ex Aſia miſſos, earumque Eccleſiarum, quibus nullæ ſunt in Gallia antiquiores, originem inde fuiſſe, quod fatetur, & vtriuſque Eccleſiæ de ſuorum martyriis ad Aſianas potiſſimum, veluti ad ſuæ pietatis parentes gratulatio, & à Polycarpo Smyrnæ Epiſcopo in Galliam miſſa legatio. Benignum quidem & Audochium preſbyteros, *Thyrſum* Diaconum, & *Fœlicem*, Audeolum item Subdiaconum à beato Polycarpo ab oriente ad docendam Galliam directos eſſe & in prouinciis ſtrenue laboraſſe, martyrioque tandem conſummatos eſſe, vel Romanum ipſum Martyrologium [d] etiam hodie loquitur. Sed & ſtultum noſtris viſum eſt, & Innocentio indignum, quod eiuſdem Epiſtolæ auctor paulo poſt affirmat, *traditionem Eccleſiæ habere iſti biduo* (ſcilicet feria ſexta & Sabbato *ſacramenta penitus non celebrari, eamque formam per ſingulas tenendam eſſe hebdomadas, propter id quod commemoratio diei illius* (dominicani intelligit) *ſemper eſt celebranda.* Denique incredibile noſtri cenſuerunt Innocentium illa ſcripſiſſe, quæ contra Sabbatô prandentes eadem habet Epiſtola. Illo enim tempore, Româ, & paucis Occidentis Eccleſiis exceptis, reliqui omnes Chriſtiani Sabbato prandebant; etiam Mediolanenſis apud Italiam Eccleſia; etiam Innocentij amici Chryſoſtomus, & Theophilus cum omni Conſtantinopolitana, Alexandrinaque Eccleſia, &, vt videtur, ipſe etiam Auguſtinus, cuius de hoc argumento præclara extat contra quendam vt ipſe appellat, Vrbicum, id eſt Romanum diſputatorem Epiſtola. Ergo monſtri ſimile noſtris viſum eſt, vt qui iis temporibus vixit Innocentius, qui virorum iſtorum amicitiam coluit, id ſcripſerit, quod ait Epiſtola, non modo *ſabbato ieiunandum, idque ratione euidentiſſima demonſtrari, & Sabbatum prætermittere nos non debere* (hæc enim tolerabiliora videri fortaſſe poſſunt) ſed etiam, quod ſine inſigni illorum virorum, totiuſque pæne quæ tum fuit, Eccleſiæ contumelia dici non poteſt, *dementis eſſe bidui agere conſuetudinem, Sabbato* prætermiſſo. Si iſta vera ſunt, *demens* ergo

a Athan. ad Drac. Theodor. in ep. ad Phil c. 1. vid Bar. ad a. 61 § 3 & Martyr. d. 21 Mart.
b Bar ad a. 44 §. 1.
c Doroth Syn. Menol. Græc. Nicep l 20. c. 40.
d Iſidor. de vita & obitu ſanct. Euſeb. hiſt. l. 5. c. 1. in Martyrol. Bedæ, Vſuardi, Adonis, Romano
e ad Kal. Nou. ad d 8 Kal. oct. & ad Kal. Mai. Edit. Car. c. 4.

ergo fuit Chrysostomus; *demens* Theophilus; *demens* Augustinus; *dementes* Afri Patres, ad quos Innocentius honorifice scripsit; *demens* in Romæ vicinia Mediolanensis antistes, *demens* denique penè vniuersa, quæ tum floruit, Ecclesia, quam certo scimus sabbatum prætermisisse, neque eo die cum Romanis ieiunasse. Hæc quosdam vt dixi de nostris non sine aliqua veri specie eo adduxerunt, vt Epistolam Innocentio falsò affictam contenderent. Nos vero fateor, contra totius antiquitatis fidem, quæ eam Innocentio constanter tribuit, obniti non sustinemus. Nam & Dionysius exiguus circa sexti sæculi initia hanc ipsam Epistolam in collectionem suam retulit, & Cresconius in suo breuiario memorauit, & Isidorus Hispalensis laudauit, & cæteri qui Isidori tempora consecuti sunt Valafridus, Nicolaus. I. Hincmarus, Synodorum Hispalensis, Meldensis, Vormatiensis, & Metensis Patres, quorum certe plærorumque, loca infra suis quæque temporibus adducentur. Neque vero nos ea absurda quæ commemorauimus deterrent quominus veteribus illis scriptoribus assentiamur, qui scimus Innocentium hominem fuisse, & humani aliquid pati potuisse, quod & interdum viris Innocentio longe doctoribus ac præstantioribus contigit. Illa ergo quæ nostris absurda visa sunt, absurda esse sane confitemur, vt Innocentius absurda quædam scripserit, absurdum vel incredibile esse, quod nostri ex viri prisci reuerentia putarunt, nos negamus. Esto ergo (vt est sane) hæc vera Innocentij Epistola, habebunt ne, si hoc concedimus, aduersarij, quo caussam vincant? Minimè verò. Imò ex hoc ipso loco, in quo tam suauiter exultant, nisi me fallit animus, demonstrari potest Innocentij æuo, & vnctionem quæ in vsu fuit, planè aliam ab extremà aduersariorum vnctione fuisse, & eam ipsam, quæ tum in vsu fuit, nequaquam apud Christianos pro solenni, & necessario in religione sacramento habitam fuisse. Quod vtrumque vt explicemus, ipsa illa, quæ afferuntut verba, expendamus. Innocentius ergo Decentio, Eugubino Episcopo, à quo de nonnullis disciplinæ capitibus consultus erat, respondens, *sane* (inquit) *quoniam de hoc, sicut de cæteris, consulere voluit dilectio tua, adiecit etiam filius meus Cælestinus Diaconus in Epistola sua, esse à tua dilectione positum illud, quod in B. Apostoli Iacobi Epistola conscriptum est,* si infirmus aliquis in vobis est, vocet presbyteros, & oreut super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & si peccata fecerit, remittet ei. *Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo Chrismatis perungi possunt, quod ab Episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet in sua, aut suorum necessitate inungendo. Cæterum illud superfluum videmus adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod presbyteris*

[Margin: li. 1. de off. c. 26.]

[Margin: Ep. 1. ad. Dec. c. 8.]

licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Caeterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, & benedicere & tangere Chrismate sine cunctatione potest, cuius est ipsum Chrisma conficere. Nam poenitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi? Hæc Innocentius; definiens, vt liquet, *fideles ægrotantes sancto oleo Chrismatis perungi posse*; item, *Episcopis licere eos & benedicere, & tangere Chrismate*; denique, *id poenitentibus infundi non posse*. Hanc ergo Innocentianam vnctionem ab hodierna Romana differre, neque (quod isti inuerecunde sumunt) extremam esse, non est obscurum. Primo enim id oleum, quo ægrotantes Innocentius lini vult, *Chrisma* est; *sancto* (inquit) *oleo Chrismatis perungi possunt*; & *tangere* (inquit) *Chrismate sine cunctatione potest*. Nimirum cum Chrisma in Ecclesiis ab Episcopo benedictum seruaretur ad inungendos pro more illius æui baptizatos, consecrandosque sacerdotes, omnino verisimile est aliquos, qui viderent & oleo adhibito morbos à multis miraculose (vt sic dicam) curatos fuisse (quod ex adductis supra exemplis liquet) & apud Iacobum legissent verba illa recitata, à Decentio ægrotantes petiuisse, vt Chrismate, quod in Ecclesia esse sciebant, ipsi quoque inungerentur, si forte ea ratione, sanari possent; & ex ea occasione quæsiuisse Decentium, quid facto opus esset. Respondet Innocentius, *eos perungi posse*; quod dubium non sit Iacobum de fidelibus ægrotantibus loqui. Ergo id, quo vngi eos posse ait, Chrisma ipsum erat, sed in alium vsum adhibitum quam quo vulgo adhiberi solebat, nimirum ad eos Chrismandos, qui baptizabantur. Atqui extrema aduersariorum vnctio, non Chrismate, sed alio oleo peragitur. Innocentiana igitur non est, quæ apud istos in vsu est vnctio. Secundo id ipsum inde probatur, quod hanc isti solis moribundis ministrent (quam scilicet propriè ac per se, non ad sanandum ægrotum, sed ad morientem in aliam vitam deducendum, ac transmittendum institutam putant.) At Innocentius, de morientibus quidem, vel moribundis, nihil. In genere, ac indefinite ait, *fideles ægrotantes sancto oleo Chrismatis perungi posse*. Et mox etiam clarius, ac disertius testatur quibuslibet ægrotis concessam fuisse illam quam intelligit, vnctionem, dum ait *ideo de presbyteris dictum esse, quia Episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt*, inepte vt quiuis videt, nisi *omnes languidos* vngi potuisse statuat. *Omnes* autem *languidos* nemo opinor, dixerit *solos* esse *moribundos*. Quin etiam apparet eam, de qua ille loquitur, non hominum in supremis versantium,

tium, sed simpliciter cum spe vitæ & sanitatis ægrotantium vnctionem fuisse. Negat enim *pœnitentibus dandam*; ideo *quod iis reliqua sacramenta negarentur*, stulte & absurde si ea huiusmodi fuit, quæ in solo mortis discrimine positis, vt nunc fit, ministraretur. Nemo enim nescit pœnitentibus in eo articulo versantibus, ne Eucharistiam quidem per ea tempora inuidisse Romanos præsules; quod & ex Siricio & ex ipso Innocentio [a] clarum est. Itaque necesse est istum eam vnctionem intelligere, quæ ægrotis quidem daretur, sed non ad mortem, neque desperate laborantibus; Talium enim nemini negabantur sacramenta; quantumuis ij ex pœnitentium ordine forent, adeoque nec ista iis vnctio neganda fuisset; plane contra, quam colligit Innocentius. Cum igitur certum sit eam, quam iste intelligit, vnctionem non desperate ægrotantium, & in supremis versantium fuisse; illud quoque manifestum est, aduersariorum vnctionem, quæ non aliorum est, quam istorum, ab Innocentiana plane aliam esse. Denique cum hodiernam Romanorum vnctionem non alij quam vel Episcopo, vel presbytero ægrotis administrare liceat, Innocentius contra *sua illa vti in sua, aut suorum necessitate inungendo* omnibus Christianis concedit. Frustra pugnant aduersarij non id velle Innocentium, sed hoc duntaxat, vt vnctionem à presbyteris administratam cuiuis suscipere liceat, non etiam eam vel sibi ipsi, vel aliis adhibere. Primo frigidum, ac dilutum est auctoris verba ita interpretari. Ait enim, *isto Chrismatis oleo ab Episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licere, in sua aut suorum necessitate, inungendo*. Si de vnctione passiue, non autem actiue sumpta intelligit; quorsum quæso ista pertinebant, *non solis sacerdotibus ea vti licere?* Quasi vero quisquam vel putet, vel putauerit olim, *sacerdotes quidem ægrotantes oleo inungi ab aliis presbyteris fas esse*; *cæteris fidelibus* non idem ius esse. Hæc cogitatio in nullius vnquam sani mentem venit; stupereque eum necesse est, qui id hoc sensu dictum frigidum, & ineptum esse non intelligit, planè ac siquis diceret *non solis sacerdotibus, sed etiam omnibus Christianis baptizari aut Eucharistiam sumere licere*, quod quam dilutum sit, nemo non sentit. At si actiue, vt diximus, verba Innocentij accipiantur, omnia plana, ac commoda erunt, Nimirum *sacerdotibus vnctionem infirmorum conferre primo quidem, ac primario ob muneris dignitatem conuenire, sed* non tamen solis, Idem enim & omnibus aliis Christianis licere. Huc accedit, quod hic sensus, vt Innocentij verbis, sic & illorum, & præcedentium, sequentiumque temporum vsui optime conuenit. Nam & antea procuratorem Euhodiæ Seuerum vnxisse ex Tertulliano, & ipso illo Innocentij æuo Hipponensem virginem seipsam

Vid Albasp. p. 91. Ep. 1. ad Him c. 5.
a Ep 3. ad Exuper. c. 2.

vnxisse ex Augustino didicimus; & postea ex Eligio, & sermonis de tempore apud Augustinum ducentesimi decimi quinti auctore intelligemus septimo sæculo morem fuisse, vt ægrotans fidelis *accepto* ab Ecclesia oleo benedicto, vnde se ipsum vngeret. Neque sane hic ipse locus Innocentii ante exortam istam recentiorum sophisticen, aliter acceptus fuisse *videtur. Valdensis enim inde concludit, vbi deest sacerdos, laico permitti, vt hoc sacramentum infirmo administret.* Ne ipse quidem ex recentioribus Gregorius de Valentia ab hac sententia discedit. Concedit enim hinc haberi, *licuisse laicis (tametsi citra sacramenti vsum) ex reuerentia quadam & deuotione illud oleum benedictum* adhibere in morbis; eamque esse ait & Alphonsi à Castro, & Dominici à Soto sententiam. Arcudius idem quoque sentit; idque ait communem ferre sententiam, vt Innocentij verba de oleo intelligantur adhibito extra sacramentum; quo scilicet etiam *laici vti* possunt; non rite vsuri, si sacramentum esset. Ex his ergo conclusum esto aduersarios frustra Innocentianam vnctionem in hac caussa vrgere, quam ab hodierna multum diuersam esse clarum est; cum illa & ex Chrismate fieret, & quorumuis ægrotantium esset, non in supremis versantium, & ab ipsis denique laicis adhiberi posset; hæc & ex oleo simplici benedicto, & exeuntium tantum sit, & à solis sacerdotibus ministretur. Quibus & illud postremo accedat, quod Innocentius, si hanc, quam intelligit, vnctionem vere proprieque dictum sacramentum esse putasset, non ita dilute de ea loquuturus fuisse videtur, sed dicturus *fideles sancto oleo Chrismatis perungi debere*, non autem, quod simpliciter dixit, *posse*. Quis enim quæso, de *baptismo* aut de *Eucharistia*, quæ vere proprieque sacramenta sunt, verba faciens, dixerit *fideles iis vti posse?* Non ita solemus loqui, nisi de rebus, quæ nostri sunt non officij, sed arbitrii, ita vt iis vel vti, vel abstinere liberum sit: quod Nemo de veris sacramentis dixerit. Sed instat Bellarminus. *Dicit* (inquit) *expressè, & clare hanc vnctionem esse sacramentum à Iacobo explicatum*, Nimirum has Innocentij voces innuit, *istud Chrisma genus est sacramenti*, Item, *Quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi?* Respondeo, primo quocunque loco, ac numero vnctionem illam suam habuerit Innocentius, nihil eo Bellarmino feri, nihil meti. Nam cum Innocentij vnctionem à Bellarminiana aliam esse demonstratum sit, Nemo non videt, si Innocentius illam sacramentum esse dixerit, eo minime fieri, vt & hæc, quæ ab illa diuersa est, ipsa quoque sacramentum esse censenda sit. Sed neque illud sane verum est suam Innocentio vnctionem pro vero, proprieque dicto sacramento fuisse habitum. Cur ergo (inquit) *Sacramenti*

T. 2. de sacr. c penult.

in Thom. T. 4. disp 8 q. 2. puncto 1.

l 5. c. 2. p. 380. in.

Ibid c. 4. p. 390. b.

sacramenti genus esse ait? cur ab ea pœnitentes ideò excludit, quod iis *reliqua sacramenta negantur?* Nimirum, (inquam) sacramenti vocabulum non proprie, strictéque sumit pro eius generis sacramento, cuius est baptismus, & Eucharistia: sed, vt passim solent cæteri Patres, latius, ac communiùs pro quouis sacræ rei signo, licet neque à Christo Iesu instituto, neque ad gratiam spiritualem ex eius promissione efficaci. Nam sunt veteribus dicta *Catechumenorum sacramenta*, quæ tamen omnes pariter negant *sacramenta* proprie fuisse, de quibus videat, qui volet Albaspinei obseruationes. Sed ecce, ne longe abeam, Innocentius in hac ipsa Epistola, negat *fermentum*, id est interprete Binio panum benedictum, foras extra vrbem esse efferendum; *quia nec longe* (inquit) *portanda sunt sacramenta.* Tunc hinc concicies, *fermentum*, vnum esse ex proprie dictis sacramentis à Christo ad communicandam nobis salutem institutis? eorumque adeo numerum nouo hoc & inaudito sacramento auctum vltra septenarium, quo ab aduersariis ipsis concluditur, ad octonarium extendes? Non sane. Quid ergo est? Nimirum Innocentius *fermentum sacramentum appellat* (verba sunt Binij ad hunc ipsum locum) *ideo quod sit sacra rei, catholica nimirum vnionis signum, sacerdotali benedictione consignatum*, quod ipsum iam supra ad vitam Melchiadis dixerat. Ergo & tu (hic quoque) frustra colligis Innocentium vnctionem de qua loquitur, proprie dictum sacramentum censuisse, ex eo quod Chrisma quo fit, sacramentum dixerit. Tibi enim ego Biniana illa repono, ideo *sacramentum* appellasse quod sit *rei sacræ*, lætitiæ scilicet spiritualis, signum ac symbolum Episcopali benedictione consignatum. Ipse id vocis improprie sibi sumi satis eo innuit, quod ait id Chrisma esse non simpliciter *sacramentum*, sed *sacramenti genus*: quam loquendi formam notum est imminuendæ significationis vim habere, idemque sæpe valere, ac si dictum esset, *quodammodo* vel, *aliquo modo*. Baptismum certe, vel Eucharistiam nemo opinor, dixerit *sacramenti genus esse*. Et qui sic loqueretur, is significaret ista, non propriè & absolute, sed *aliquo* tantum *modo* sacramenta esse, quo sensu Innocentius dixit, *Chrisma esse sacramenti genus*, & mox, *vnum sacramentorum genus*. Ista improprie dicta *sacramenta* aduersarij *sacramentalia* vocare solent: res quæ tametsi proprie sacramenta non sint, aliquid tamen habent cum iis simile, quod nimirum & aliquid sacrum significent, & in sacris, siue in religionis rebus adhibeantur: qualis apud istos est aqua lustralis, siue benedicta, & plæræque illæ vnctiones, quas ab extremâ distinxisse Estium, supra monebamus. Huc accedit, quod non ipsam vngendi actionem, sed id quod ægroto illinebatur, nimirum Chrisma *sacramentum appellet* Innocentius. Iam Chrisma vere sacramentum

L. 2. Obs. 14.

c. 5.

T. 1. Concil. p. 711. col. 1.

cramentum veteribus fuisse volunt aduersarij. Itaque non est mirandum, quod oleum eô per se ac proprie destinatum, licet alio nunc (ad inungendum nimirum ægrotum vsurpatum veteri adhuc nomine donauerit. Ex quo non sequitur sacramentum esse ipsam ægroti vnctionem, Quomodo nuper negabat Gregorius sacramentum esse vnctionem ex oleo ad exeuntium sacramentum benedicto, quoties ea fit à laicis ex reuerentia quadam, & deuotione: *sacramentum* est, vt loquuntur in scholis, materialiter, erat enim proprie ac per se, sacramenti materia, ea species, quâ constat, *Formaliter* sacramentum non est. Fuerit ergo *Chrisma* sacramentum, quatenus scilicet per se ac proprie ad confirmandum (vt loquuntur) recens baptizatos, benedictum fuerat. Non tamen inde sequetur eam quoque vnctionem *sacramentum fuisse, quæ ex eo fiebat*, sed in alium vsum translato, (nimirum ad sanationem ægrotantis. Iam proprie dictum sacramentum fuisse vnctionem ab Innocentio memoratam, neque id probat, quod Bellarminô obseruatum est, scilicet eam pœnitentibus minime dandam ideo censuisse Innocentium, quod iis *reliqua sacramenta negarentur.* Pœnitentibus enim primi, secundi, tertiique ordinis (qui proprie pœnitentium nomine censebantur) non Eucharistiæ modo communio, quæ vere proprieque dictum sacramentum est, sed res sacræ omnes negabantur, quorum cæteri Christiani *fideles* dicti, participes in religione erant, quod & ex omnibus antiquitatis monumentis constat, & ab Albaspineo Aurelianensi Episcopo verè est obseruatum. *Orationes* (inquit ille,) *preces, sacra, sacrificia, oblationes, agapæ, stationes, vigiliæ, ieiunia, & similia quæ apud fideles celebrabantur, ea omnia pœnitentibus æque ac excommunicatis deerant, neque magis illis, quamuis in vinculis excommunicationis non detinerentur, quam his eorum omnium fiebat potestas.* Hæc omnia, vel certe eorum plæraque late (vt diximus) sumpto sacramentorum vocabulo hic complectitur Innocentius, adeoque ex eo quod huiusmodi *sacramenta*, id est *res sacræ* & benedictæ pœnitentibus negarentur, legitime concludit *oleum Chrismatis* talibus infundi non licere. Vnde id quidem sequitur, quod nos vltro confitemur, *illud oleum* quod istis sic in genere dictis accensetur, habitum fuisse pro re sacra & benedicta, non sequitur, quod negamus, proprie strictéque dictum sacramentum fuisse, non magis, quam sequeretur *fermentum* proprie dictum esse *sacramentum*, si Innocentius, vel quis alius dixisset, *id pœnitentibus communicari non posse, quia genus est sacramenti, quibus autem reliqua sacramenta negantur, vnum genus non posse concedi.* Reuera enim *fermentum* pœnitentibus minime communicatum fuisse, & aliunde certum est, & vel hinc constat, quod id ex fidelium oblationibus fieret, quibus vel Albaspineo teste, excludebantur pœnitentes. Atque ex his quidem satis, nisi

Obseru. l. 1. Obseru. 4. p. 101. med.

nisi fallor, apparet quam nihil ad alipticum aduersariorum sacramentum faciat laudatus Innocentianæ Epistolæ locus. Nunc ex eo contra, quod secundo loco respondi, demonstrandum est nondum Innocentij sæculo vsitatum, receptumque fuisse illud aduersariorum mysterium; quod sic conficio. Non extant quidem ipsæ Decentij ad Innocentium missæ quæstiones. Sed ex huius tamen, quæ extat ad eum responsione, certo certius est, illum aliquid huiusmodi quæsiuisse, an fidelibus laicis liceret Chrismatis oleo in morbo inungi? an Episcopis fas esset id olei ministrare? denique an pœnitentes infirmos eodem illo oleo contingi concessum esset? Hæc enim omnia definit hoc capite Innocentius; non alia de caussa, quam quod de his à Decentio fuisset consultus. Atqui si hoc quicquid est unctionis in illius æui Ecclesia pro stricte, proprieque dicto sacramento, quale est baptisma, & Eucharistiæ mysterium, habitum ab omnibus Christianis fuisset; profecto numquam vllus eorum temporum Episcopus dubitaturus erat, an ea vnctio fidelibus concedenda; an pœnitentibus neganda esset; an vel ab Episcopo administrari posset: Quis enim de Eucharistia, verbi gratia, sanus vmquam dubitauit, quin ea & fidelibus communicanda, & pœnitentibus neganda sit, & ab Episcopo administrari possit? Quis non dico Episcopum, sed vel fidelem laicum in veteri Ecclesia educatum de his, velut dubiis, quærentem ferret, quæ erant apud omnes clara, perspicua, & vel communi Ecclesiæ vsu ita definita, vt nemo sanus ea nescire posset? Imo si vnctio eo tum loco, ac numero habita esset, vix videntur vlli pœnitentes, quantumuis impudentes, eius vsum postulaturi fuisse, qui scirét sibi quamdiu pœnitentes erant, omni sacramentorum communione interdictum esse. Iam vero ex hac Epistolæ Innocentianæ particula constat non laicú fidelem, sed Episcopum illius æui dubitasse, an oleú illud fidelibus ægrotátibus concedendum, & an pœnitentibus negandú esset & an ab Episcopo administrari posset, & quidem ita dubitasse, vt de istis Romanum ipsum antistitem, hoc est, si istis credimus, supremum Ecclesiæ totius oraculum, consulendum putauerit. Ergo necesse est illam Innocentianam vnctionem non eo tum loco, ac numero apud Christianos fuisse, quo nunc suam habent aduersarij, hoc est pro vero proprieque dicto, omniumque ex traditione Apostolica solenni sacramento, agnitam fuisse. Nisi hoc constitueris, & Decentij flagitiosa, eiusque ordinis viro indigna erit dubitatio, ac percunctatio, & Innocentij ignaua, segnisque, & iners responsio, qui Episcopum de rebus tam manifestis, tam apud omnes obuiis quærentem, ac dubitantem, sine vlla omnino obiurgatione, aut castigatione dimittit. Contra vero omnia plana erunt, si quod nos diximus, quodque hinc manife-

ſtum eſt poſuerit, quoſdam illo æuo fideles, cum viderent oleo ſacro non paucos ab iis qui miraculorum donum habebant, morbis liberatos fuiſſe, cœpiſſe, & ipſos oleum Chriſmatis, quod apud Eccleſiam aſſeruabatur, expetere; Decentiumque Iacobi verbis adductum id iis minime inuidendum putauiſſe, & idem cum pœnitentibus quoque communicari in morbis poſſe, quod ſcilicet ea vnctio ad corpus potius, quam ad animum pertinere videretur, tamen quod res, vt pote noua, nondum eſſet vel vſu, vel lege conſtituta, de ea ad Innocentium referendum exiſtimaſſe antequam quicquam ipſe in alterutram partem ſtatueret. Atque hinc nata Innocentij ad eum reſponſio. Ergo hinc vides plane contra quam volunt aduerſarij, effici nondum iſtis temporibus illud fuiſſe in Eccleſia ſolenne & apud omnes receptum vllius infirmorum, nedum extremæ vnctionis ſacramentum. Illud confiteor hinc haberi, fuiſſe iam tum, qui in morbis oleum Eccleſiæ expeterent, ſeque eo vel ipſi inungerent, vel etiam ab Epiſcopis, aut presbyteris inungi curarent: Ex quibus initiis, non quidem illa Romanorum extrema, ſed alia infirmorum vnctio ad depellendos morbos adhibita, paulatim in vſu crebro eſſe cœpit, mox latius ad omnes ſeptimo ſæculo & fortaſſe etiam ſexto, propagata eſt, de qua mox ſuo loco, fuſius. Ad huius vnctionis initia pertinent iſta Innocentij verba. Atque hæc omnino ſunt, quæ aduerſarij ex tota quinque primorum Chriſtianiſmi ſæculorum antiquitate pro ſuo extremæ vnctionis ſacramento afferunt, quæ quam pauca, quamque leuia, & ad rem ipſorum inutilia ſint, nemo non videt.

Cap. X.

Reiiciuntur ex hac diſputatione, ſuppoſititia quæ aduerſarij VII. & VIII. loco, velut ex Auguſtino afferunt. Demonſtraturque & rationibus, & ipſorum aduerſariorum teſtimoniis, Auguſtini nequaquam eſſe eos libros, ex quibus iſta petita ſunt. IX. ex alio vere Auguſtini loco nihil pro extrema vnctione concludi.

Nam quæ velut ex Auguſtino in hac quoque cauſſa citare, atque adhibere ſolent, ea inquam non modo dubia & ambigui auctoris, ſed etiam certo, manifeſtoque ſpuria, & nota ſunt. Talis eſt qui hic ab aduerſariis laudatur *de viſitatione infirmorum* liber. Bellarminus cum alibi in incertis [a] cenſet, hic [b] vero diſerte fatetur, *videri Auguſtino*

a Ibid.
b Vbi ſupr. p. 405.

Augustino falsò tribui. sed addit *antiquum tamen & bonum librum esse negari non posse*, & Maldonatus, *quisquis sit auctor, antiquum esse constare* dicit. Louanienses, & Parisienses libro suum illud in talibus solenne præfixerunt, *Non est Augustini*. Erasmus, qui in istorum communione & vixit & mortuus est, *auctorem* asserit fuisse *loquutulenum, nec doctum, nec disertum*, & in eos etiam stomachatur, *tanquam nihil frontis, vel mentis habentes, qui talia scripta nobis obtruserunt Augustini nomine.* Neque aliter senserit, quisquis totum opus legerit. Certè ab Augustini & mente, & æuo multum aliena sunt, quæ iste, quisquis est, de cruce habet, *adiicitur etenim* (inquit) *super crucem quædam hominis inibi patientis imago, per quod salutifera Iesu Christi nobis renouatur passio.* Tum præclara illa carmina, quæ hic subiicit.

Vbi supr.

Censur. in hunc libr.

l. 1. de visit. inf c. 3. T. 9. Aug. in append.

Nec Deus est, nec homo, præsens, quam cerno, figura.
Sed Deus est, & homo, quem signat sacra figura. &c.
Scilicet ipsius nota sunt crux, & crucifixus.
Hac & ego veneror, Iesum quoque semper adoro.

Hæc qui non vltimis sæculis nata videt, nihil videt. Quo etiam indubitato pertinent quæ idem mox de confessione auriculari, & Augustino & citerioribus etiam scriptoribus ignota, prolixè garrit, in quibus etiam designari vult loca, & tempora, aliosque peccatorum circumstantias. Quo loco, obiter notandum est, quod iste memorat fuisse suis temporibus sacerdotes qui ægrotantes si forte eos mori contingeret, satisfactiones post mortem implere iubebant hoc modo, *si autem ex hac infirmitate morieris, ne anima tua Deo videatur impœnitens, per obedientiam iniungo tibi quatenus anima tua vel totam septimanam, vel annum integrum, vel tantum temporis patiendo pœnam quam meruisti, in pœnitentia post mortem tuam sit.* Mitto orationis sordes, & barbariem, & illa (quis neget?) non minus acutè quam eleganter dicta, *Aude, fili mi, de homine tuo Deo facere quoddam participium*, quia prior *fecit Deus de homine tuo puro sibi participium*, & illa sane sacerdotibus honorifica, *Adhibeatur Dominus presbyter*, &, *minus sciolis*, pro minus peritis, & cætera de eodem genere. Ipse vero profitetur *se hunc tractatum direxisse ex his* (inquit) *quæ ex ipsis hausimus peritioribus.* Ergo cum non Augustini, sed infirmorum temporum sit hic fœtus, non est, quod in iis expendendis immoremur quæ inde afferunt aduersarij. *sic roges de te & pro te fieri, sicut dixit, Apostolus Iacobus, imò per Apostolum suum Dominus. Ipsa videlicet olei sacrati delibutio intelligitur spiritus sancti typicalis vnctio.* Nos vero non negamus nono & sequentibus sæculis, quo tempore vixisse auctorem illum probabile est, in vsu fuisse solennem istam ægrotantium vnctionem. De Augustino, eiusque sæculo quærimus, quo

Ibid. c. 4. & 5.

Ibid. c. 8.

Ibid. c. 2.

c. 4.

Ibid. c. 4.

cum iste minime pertineat, magnæ est impudentiæ eius testimonium nobis hoc in loco obtrudere.

T. 9. Aug. Append. p. 444. L. de Scrip. Eccles. T. 9. Aug. obs. p.

Alius sequitur *de rectitudine Catholicæ conuersationis* tractatus, haud paulo quidem melior, quam iste de visitatione infirmorum ineptissimus libellus, sed ne ipse quidem verus Augustini fœtus. Itaque eum, & Bellarminus in *incertorum classe* reponit, & Erasmus Augustini esse negat, & Louanienses, ac Parisienses his verbis in fronte velut inusto stigmate notant, *Non est Augustini*. Verba huius auctoris sunt, *Nam qui ante nuptias legitimas habere concubinas præsumit, peius peccat, quam qui adulterium committit*: ad quæ verba (mira sane, & ab omni ratione aliena) iidem in margine merito annotant, *Hoc Augustinus non diceret*. Sed Sirmondus, Iesuita doctissimus, nuper hunc librum vero parenti restituit in Notis ad concilium Antissiodorense, quo loco, postquam nonnulla hinc Eligij nomine laudasset, *Extat* (inquit) *hic sermo in Appendice Tomi IX. operum S. Augustini Tractatu XX. sine nomine auctoris, reuera autem est S. Eligij Episcopi Nouiomensis, veterum exemplarium consensu, & Audoëni testimonio in vita S. Eligij*. Hæc ille cuius nos fidem, ac iudicium sequentes, qui ex hoc libro affertur locus, eum paulo post, suo tempore, expendemus, hoc est sæculo septimo, cuius anno 63. defunctus est, non autem quinto & sexagesimo, quo mortuum esse Nouiomensem Eligium tradit ex Sigeberto Bellarminus. In quem locum etiam reiicienda sunt, quæ ex sermone de Tempore apud Augustinum CCXV. afferuntur. Nam & hunc dubij, ac incerti parentis esse doctissimi quique, etiam inter aduersarios, fatentur, Erasmus, Martinus Lipsius, Louanienses, & Parisienses editores. Hi enim se Augustini nomen iis omnibus sermonibus præfixuros professi qui sibi eius auctoris certo esse visi fuerint, id nominis huic nulli præscripserunt, quo testantur se eum in eorum numero censere, quos vel *non satu discussos*, *vel ex iudicio quorundam eruditorum dubiæ auctoritatis* inter Augustinianos tractatus reliquerunt, etiamsi alioqui de eorum auctoritate, ac veritate nihil haberent explorati. Ego vero, quisquis hunc sermonem legerit, & cum eo, de quo proxime diximus, Eligij tractatu attente comparauerit, non dubito quin statim sit animaduersurus, illum ex hoc decerptum, ac concinnatum fuisse, ita & res & ipsæ etiam plærumque voces in vtroque opere eædem occurrunt, hoc solum discrimine, quod in Eligiano, siue *de rectitudine Catholicæ conuersationis* tractatu omnia fusius, in sermone de tempore 215. breuius, ac contractius dicuntur. Itaque, cum illum ab Eligio conscriptum Sirmondo teste, constet, hunc, qui ex eo ductus, ac deriuatus est, omnino necesse est vel ad ipsum Eligij æuum, vel ad citeriora etiam tempora pertinere.

ad T. 1. Conc. Gall. p. 615.

l. de Script. Eccl. a. 650

Censur. generi. T. 10.

Superest

Superest vnus locus ex Augustino à Bellarmino allatus ex libro qui *Speculum* dicitur, & tomo tertio operum Augustini habetur. Fateor opus vere esse Augustini, vt ex eo constat, quod in Indiculo Possidij extat, & à Cassiodoro memoretur: Sed in eo opere quicquam extare nego, vnde concludi possit extremam Romanorum vnctionem verum esse Christianorum sacramentum. Augustinus istic tantum ea Iacobi verba nude, ac simpliciter recitat; ex quibus suum illud mysterium nunc probare conantur aduersarij. Quis sit verborum illorum sensus, & an vnctio in iis memorata ordinarium sit Ecclesiæ sacramentum, an vero (quod nos contendimus) extraordinarium doni sanationum in primitiua Ecclesia signum, non dicit; imo ne quidem de suo verbum sacris Apostoli vocibus adiicit. Sed instat Bellarminus, *Augustinus* (inquit) *in eo libro exponit ex tota scriptura eas sententias tantum, quæ nobis omni tempore, deseruiunt.* Esto, inquam. Ergo-ne inutilia nunc nobis censes illa omnia Iacobi verba, nisi nobis sit in iis præceptum extremæ tuæ vnctionis sacramentum? Atqui in iis habetur præclara, perpetuaque de orationis efficacia, deque diuina benignitate; & ex Origenis, Chrysostomi, & Bedæ (quod supra audiuimus) sententia etiam de remissione peccatorum, deque clauium potestate, doctrina. Tum ex illo ipso miraculosæ sanationis dono, de quo proprie Iacobus, multa colligi possunt ad ædificationem nostram etiam nunc vtilia; quale illud est, quod Ecclesia Christiana in primordiis suis admirabili illa sanandi facultate exornata fuerit; quo fides nostra non parum iuuatur. Neque enim si nunc desiit prophetandi & linguis peregrinis loquendi donum, idcirco inutilia nobis nunc esse censenda sunt, quæ de eo habet Paulus in priore ad Corinthios Epistola. Atque ita iam ni fallor, satis liquet quam misera, ac destituta sit omnis hæc aduersariorum caussa, qui ex totis sex prioribus Christianismi sæculis nulla pro suæ vnctionis sacramento afferre possunt nisi quatuor verorum & certorum testium dicta, vnum Origenis, alterum Chrysostomi, tertium Innocentij, quartum Augustini, quæ ipsa, vt supra docuimus, nihil habent, quo hoc istorum dogma firmari queat. Cætera omnia, quæ meliorum inopia adhibere, eos cogit, liquido spuria sunt, vt quæ Nicænæ Synodi, Augustinique nomine venditant.

l de extr. vnct. c. 4 §. Iam. Ven.

l 1. diuin. lect. c. 16.

CAPVT XI.

Septimo Christianismi sæculo occurrere vnctionem infirmorum ex oleo, sed ab extrema aduersariorum longe diuersam, quorumuis, non desperate tantum laborantium; & ad sanitatem temperandam, non ad moriendum comparatam. Quæ eius videantur origines & occasiones.

NVnc igitur ad citeriora tempora veniamus. His vero non negamus factum, vt ille homines non quidem exeuntes & moribundos, sed tamen ægrotantes, inungendi vsus paulatim in Christianorum consuetudinem abierit, quod his maxime rationibus contigisse videtur. Primo hunc omnibus fere hominibus sensum inesse cernimus, vt res sacras etiam ad corporis vsum commodumque valere putent, & si qui inter eos in religionem paulo vehementius affecti sunt, solent illi plærumque eius instrumenta etiam ad curandam corporis valetudinem adhibere. Eo factum, vt rebus Christianæ religionis sacris, suopteque ingenio ad animi salutem, non ad carnis commodum, comparatis, qui paulo (vt loquuntur) *deuotiores* erant, etiam ad morbos corporibus depellendos vsi fuerint. Certe scribit Augustinus etiam quosdam fuisse stultos & præposteros, qui paruulos ad baptismum percipiendum offerrent, non vt *gratia spirituali ad vitam regenerarentur æternam, sed quod eos putarent hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem*. Atque illorum quidem mens absurda, ac pœne impia erat. Sed alios fuisse etiam fideles, ac pios, qui aqua benedicta, etiam extra baptismum, ad curandos morbos vterentur, clarum est ex Palladio, qui Macarium Monachum ægros sic curauisse narrat, & ex Theodoreto, qui de aliis idem refert, idque à Maldonato, [a] & Bellarmino [b] obseruatum est. Quo cum eos sponte impelleret innata de rerum sacrarum præstantia, atque vtilitate opinio, eo etiam ad aquam in talibus adhibendam confirmatos fuisse crediderim, quod, vt iidem aiunt in baptismo aliquando curarentur homines ab ægritudine corporali, qualiter & medicum quemdam, cum tandem sancto lauacro regenerationis ablueretur, in ipso baptismate & dolore, quo vltra solitum paulo antea cruciatus erat, & ipsa podagra, penitus liberatum fuisse narrat Augustinus; additque & Curubitanum quemdam, ex paralysi, cum baptizaretur, eodem modo repente conualuisse. Sic altero sacramento, Eucharistia scilicet, ad depellendum

Ep. 23. ad Bonif.

Palladius Hist. Lau. s. c. 26. Theodor. Hist. relig. c. 21. a vbi supr. p. 206. b vbi supr. c. 6 §. duo etiam.

l. 22. de Ciui. D. c. 8.

lendum grauissimum quemdam morbum, pie (vt sic dicam) abusam esse Gorgoniam, religiosissimam mulierem, tradit eius frater Gregorius, miscentem lacrymis, quibus, corpus totum velut pharmaco quodam perfundebat, εἴπου τῶν ἀντιτύπων τοῦ τιμίου σώματος, ἢ τοῦ αἵματος ἡ χεὶρ ἐθησαύρισεν, *si quid vspiam antitypорum pretiosi corporis, aut sanguinis manus reconderat.* Huc etiam pertinet, quod multi sacrarum & in Ecclesiis ardentium lucernarum oleum ad ægrotos suos deferrent, eoque ipsos vngerent. Id enim olim quoque factitatum fuisse, & quidem cum successu, apparet ex Chrysostomo, qui cum Ecclesiæ præ priuatis ædibus præcipua recensens, dixisset, hanc (id est Ecclesiæ, in qua loquebatur) *Lucernam* multo esse priuatâ ac domesticâ cuiusque nostrûm *pretiosiorem*; continenter hæc subiicit, καὶ ἴσασιν ὅσοι μετὰ πίστεως καὶ εὐκαίρως ἐλαίῳ χρισάμενοι νοσήματα ἔλυσαν. *Et norunt quotquot cum se oleo, cum fide & tempestiue vnxissent, morbos depulerunt, vel morbis liberati sunt.* Frustra enim hinc Ecclesiasticæ lucernæ excellentiam argumentatur, nisi oleum, quo adhibito istos sanatos narrat, lucernæ fuerit. Cum ergo & Ecclesiasticæ lucernæ oleum & ipsa baptismi, & Eucharistiæ symbola etiam interdum ad corpora curanda adhibuerint, non est mirandum eos ad eundem quoque vsum retulisse oleum benedictum; cuius plurimum vsum in sacris apud Christianos quarto sæculo fuisse scimus, Non, vt fingit Maldonatus ad remittenda peccata per *sacramentum exeuntium* (cuius sacramenti nullum, vt ostendimus, in prima antiquitate extat vestigium) sed & ad inungendos, qui baptizandi erant, & ad baptizatos ipsos Chrismandos, & ad mortuos linendos. Ab hoc olei tum solenni vsu fluxit ille paucorum primo, mox & plurium abusus, qui rem sacram ad morborum etiam curationem non inepte sibi videbantur, traducere. Nam idem fuisse initio oleum, & quo baptizati Chrismabantur, & quo ægroti vngebantur, satis ex eo Innocentij loco apparet, quem supra expendimus, in quo, vt iam obseruauimus, id quo vngebantur ægroti *Chrismatis oleum* dicitur. Sed & homines facile eo ducebat ipsum olei ingenium, quod natura sua vt notum est, ad medicinas non paucas vtile est. Tum & hunc vsum vel peperit, vel certe firmauit, quod viderent oleum in curandis morbis ab iis adhiberi solere, qui sanationum dono pollebant, vt ex iis exemplis constat, quæ nos supra ex veteri memoria repetita adduximus. Quod ergo hi extra ordinem, & ex miraculoso dono adhibebant, eo alij quoque tametsi non eadem diuinitus facultate præditi, vtendum sibi, quoties infirmitate aliqua laborarent, facile putarunt, sperantes eundem fore euentum. Quod si res, vt (aliquando forte fiebat) succederet, eo & ipsi, & alij quoque eorum exemplo, in huiusmodi olei vsu non parum, vt credibile est, confirmabantur.

Orat 11. p. 187. p. a. 6.

Hom. in Matth. 33. (Græc 32. T. 2. in N. T. p. 186. e.

mabantur. Hæc, vt mihi quidem videtur, prima fuerunt huius moris initia, qui mox, vt in huiusmodi rebus ad religionem pertinentibus accidere solet, paulatim ad plures manans, tandem passim apud omnes fere inualuit. Ac in eo quidem istos errasse confiteor, quod extraordinariæ & miraculosæ sanationis symbolum ipsi nullo huiusmodi dono prædıti vsurparunt. Cæterum cum errorem commendaret, speciosumque redderet vtentium pietas, & quidam in res sacras affectus, eum plærique minime animaduerterunt; &, si qui viderunt, tolerandum, non inhibendum, aut coercendum existimarunt maxime cum eum innoxium esse facile sibi persuaderent, ac huiusmodi à quo nihil esset religioni, aut pietati metuendum. Eo factum, vt Marci, & Iacobi loca, in quibus vnctionis fit mentio sed eius, quæ miraculosæ sanationis erat symbolum, ad hunc quoque morem traherentur, quem cum in vsu apud plærosque orbis nostri Christianos & tunc esse & paulo antea fuisse viderent septimi, octauique sæculi homines, mirandum non est, quod iis temporibus quibus extincta omni pæne diuinarum, humanarumque litterarum luce, fœdissima barbaries, ad hæc ambitio, & vna dominandi libido passim grassabatur, id rectum, & Apostolicum censuerint, quod à suis parentibus accipiebant, vetustissimorum, ac primorum parum curiosi, & scripturæ, quæ vna illis fides, lex, ac norma esse debuerat, non ita obseruantes, vt non eam sæpè ad præsentem vsum inflecterent. Sed ego eos, vt aliquid humani passos esse hac in parte confiteor, ita ab aliptico aduersariorum dogmate procul abfuisse defendo. Nam hi quidem solos exeuntes, & moribundos linunt, illi quosuis ægrotantes vngebant, Hi linunt vt suos ex hac vita (vt sic dicam) deducant & ad cœlestis regni introitum præparent, Illi quos vngebant, eos in hanc vitam reducere studebant. Itaque hi eo proprie spectant, vt peccati reliquias oleo illo suo deleant, illorum omnis vnctio ad depellendos morbos, & infirmitates corporis potissimum spectabat. Illi si quis ex iis quos inungunt, conualescat, id aiunt fieri per accidens, non autem sacramentaliter, neque vt illius olei, quatenus sacramentum est, cuius eatenus proprium, ac legitimum effectum esse volunt peccatorum remissionem, vel eorum certe, quæ ex peccatis, supersunt reliquiarum abstersionem. Illi contra corporis sanationem suæ vnctionis proprium, ac legitimum opus esse putabant, & si quando vnctis peccata etiam remitterentur, id singulari Dei benignitate non ex rei ipsius ingenio, sed ex hominum vsu fieri existimabant. Sed quo sententiæ huius de veteribus illis nostræ veritas elucescat, atque constituatur, iam inspicienda sunt, ac sigillatim expendenda eorum scriptorum de toto hoc negotio loca, qui septimo sæculo, & sequentibus vixerunt.

vixerunt. Nam de sexto sæculo nihil, quod sciam, ab aduersariis in hac caussa affertur.

Capvt XII.

Ad illam nuper descriptam vnctionem pertinere loca Eligij, & Sermonis de tempore apud August. 215. quem adeo non esse Augustini, vt eius auctor etiam post Eligium vixerit, demonstratur. Frustra, falsoque hæc loca ad extremam vnctionem torqueri; cum ea, quæ his locis memoratur, vnctio & quorumuis infirmorum, & ad sanitatem corporis recuperandam fuerit, & etiam à laicis rite adhibita sit.

PRimus ex septimi sæculi scriptoribus huius vnctionis meminit Eligius Noviomensis, in eo sermone, qui (vt nuper ex Sirmondo docuimus) in Appendice Tomi IX. Augustini, alieno loco & nomine, extat sub titulo *Tractatus vicesimi de rectitudine catholicæ conuersationis*. Is enim vulgares multorum illo æuo superstitiones exagitans, qui Paganicę impietatis reliquias exercentes, malas artes in morbis adhibebant, ita pręcipit, *Propterea,* (inquit) *quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui, non quærantur præcantatores, non diuini, non sortilegi, non carcarij* (fortasse legendum *caragij*, vt in Antisiodorensi canone 4. legit & Fronto Ducæus, & Sirmondus, idque apparet fuisse sortilegorum, siue sortiariorum genus) *neque per fontes aut arbores, aut biuia phylacteria exerceantur, sed cum ægrotat in sola Dei misericordia confidat, & Eucharistiam cum fide & deuotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Ecclesia petat, vnde corpus suum vngatur, & secundum Apostolum*, oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus. *Non solum corporis sed & animæ sanitatem accipiet, complebiturque in illo quod Dominus in Euangelio promisit, dicens*, omnia quęcunque petieritis patrem in nomine meo, in oratione credentes accipietis. Hæc ille, quibus iungenda sunt, quæ in Sermone 215. de tempore apud Augustinum sed falso itidem titulo, leguntur. Est ille sermo, quod iam monuimus non Augustini, sed alicuius multo recentioris, ex ipso hoc Eligiano tractatu totus (vt videtur) decerptus, ac concinnatus. *Quoties* (inquit ille quisquis est) *aliqua infirmitas superuenerit, corpus & sanguinem Christi ille, qui ægrotat, accipiat, & inde corpusculum suum vngat, vt illud quod scriptum est impleatur in eo*, Infirmatur aliquis, inducat presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo, & oratio fidei saluabit infirmum,

T. 9. Aug. Append. p. 441. col. 1. extr.

Iac. 5. v. 15.

Matth. 21. 22.

T. 10. August. p. 367 col. 1. 6.

& alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei. *Videte Fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere. Cum ergo duplicia bona possint in Ecclesia inueniri, quare per precantatores, per fontes, & arbores, & diabolica phylacteria, per characteres* (fortasse hic quoque scribendum per caragios, quod Sirmondus ex manuscriptis in Antisiodorensi Concilio reposuit pro hoc ipso *Characteres*, quod in vulgatis legebatur) *& aruspices, & diuinos vel sortilegos multiplicia sibi mala miseri homines conantur inferre?* Hactenus iste. Vides ouum ouo non esse similius, quam sunt inter se duo hæc istorum loca; omninoque alterum ex altero ductum esse. Vnde certa fides est non esse Augustini hunc de tempore sermonem. Nam vt mittam eum (quod non facit Augustinus) Latinam, quæ nunc extat, Bibliorum interpretationem sequi & vsurpare; si hic auctor Augustinus esset, eius procul dubio nominatim meminisset Eligius, dum hæc eadem, cæteraque omnia quæ in isto sermone habentur, pæne ad verbum recitat. Atqui neque Augustini, neque cuiusquam alterius meminit. Itaque ipse est primus verusque eorum auctor. Qui vero illum de tempore sermonem composuit, quæ de hoc toto argumento habet, ea ex Eligio habet; non contra. Iam ex vtroque hoc loco id quidem constat, quod non confessi sumus, septimo sæculo, quo vixit Eligius, passim vsitatum fuisse, vt vngerentur infirmi; sed neque id obscurum est, quod defendimus, aliam fuisse ab hodierna Romana illam vnctionem. Illam enim, non, vt hanc, *exeuntium*, siue in supremis versantium tantum, sed quorumuis ægrotantium fuisse, patet primo ex eo, quod vterque hic scriptor ait in genere, & indefinite, ille quidem, *Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui*, hic vero, *Quoties aliqua infirmitas superuenerit*; quibus nihil dici potuit absolutius vel generalius; non autem, vt nunc aduersarij, *siquis sit in extremis*, vel, *siquis tam periculose decumbat, vt in exitu vitæ constitutus videatur*. Sed idem ex eo quoque confirmatur, quod vterque illud, quod commendat, Ecclesiæ oleum, sortilegorum, & caragiorum artibus, Paganicisque phylacteriis in hoc negotio opponit, vultque hanc vnctionem iis infirmitatibus adhiberi, quarum isti maleferiati homines leuamen ex illis superstitiosis atque impiis remediis quærebant. Hos vero quis dubitat, non in letalibus tantum morbis, neque ad vltima tantum redactos, sed in quibusuis infirmitatibus, quoties aduersa esset valetudo, ad illa nefaria confugisse, quod etiam hodie faciunt, qui talibus vtuntur? Ergo & Eligius, & ille alter sermonis de tempore auctor, iisdem quoque id est quibusuis morbis, atque infirmitatibus, olei Ecclesiastici medicinam adhibendam intelligunt. Secundo alterum etiam illius

Not ad Can. A. Antisiod. T. 1. Conc. Gall. p. 613.

illius vnctionis ab hodierna discrimen ex his clare perspicitur; ex quibus scilicet patet, non ideo inunctos fuisse ægrotos, vt ex hac vita fortius, commodiusque discederent, & ad cœlestis regni ingressum paratiores essent atque instructiores, vel vt *morbi incommoda, ac labores leuius ferrent, tentationibusque dæmonis*, *calcaneo*, id est vitæ supremis acrius quàm vnquam alias insidiantis resisterent (qui Romanorum aliptarum fines sunt, atque, vt isti quidem fingunt, effectus.) Horum vero nihil omnino tinnit vel Eligius, vel eius deflorator; & si huiusmodi fuisset suæ vnctionis ingenium stulte & absurde eam vulgi incantamentis, ac phylacteriis opposuissent; quibus scilicet non contra diaboli insidias, vel animi deiectionem, sed contra corporis morbum ac incommoda subsidium quærebant, apertissime significant olei illius, quod istorum vice morbis adhiberi præcipiunt, vsum huc recta, primarioque spectasse, vt ægrotus conualesceret; cui & hoc quoque Dei beneficium, velut auctarium, plane & Iacobus, adiungunt, quod ita se in morbis gerentibus, hoc est & Eucharistiam sumentibus, & sacro oleo se vngentibus, omnemque fiduciam in sola Domini misericordia collocantibus, Deus peccata condonaturus sit, & præter corporis sanitatem, animi quoque valetudini consulturus, cum iis contra qui ad paganicas, & nefarias sortilegorum & præcantatorum artes confugiebant, Dei non gratia, sed ira, peccatorumque non venia, sed pœna certissime parata esset. Denique & tertium veteris illius vnctionis ab hac hodierna discrimen ex altero horum scriptorum elucescit; qui præcipit, vt ægrotus postquam *Christi corpus, & sanguinem acceperit*, *inde* (id est exinde, siue postea) corpusculum suum vngat. Ex his enim constat ægroto licuisse oleo isto se ipsum inungere; cum Romanum hodie non aliis, quam ipsis aliptis ad hoc ἠλειμμένοις & consecratis, id est sacerdotibus, contingere & administrare fas sit. Id vero, vt liquet, plane iis congruit, quæ ex Innocentio supra audiebamus, *Chrismatis oleo ab Episcopo confecto, non solum sacerdotibus sed omnibus vti Christianis licuisse in sua aut suorum necessitate inungendo.* Atque hinc vt id obiter dicam, apparet, quam vana sit Estij ad Valdensem responsio hæc verba velut ex Augustino citantem; *Qui ægrotat oleum benedictum fideliter ab Ecclesia petat, vnde corpus suum vngat.* Ait Estius in libro *de rectitudine catholicæ conuersationis* emendatiores codices habere, *vngatur*, passiue, non autem, *vngat* actiue. Ego vero respondeo Valdensis lectionem rectam esse; eamque ab aduersariis postea immutatam fuisse, substituto passiuo illo *vngatur* pro actiuo *vngat*, quod ille legit; & bona fide repræsentauit. Quorsum enim ipse ita legisset nisi id verbi in Augustini codicibus reperisset? An lectionem Ecclesiæ suæ praxi contrariam homo Romanæ fidei studio sissimus

vbi supr. § 14.

diosissimus commentus esset? Itaque plane aliter quam Estius, ego mendosos esse puto nostros codices; Valdensis librum hac in parte rectum & emendatum fuisse. Actiue enim cum Valdensi legendum *vnde suum corpus vngat*, non autem passiue vt habent hodie Vulgati codices *vngatur*; primo ipsa sermonis Latini Ratio non suadet, modo, sed iubet ac imperat. Nam ista quæ habet Valdensis, *Ægrotus oleum benedictum fideliter ab Ecclesia petat, vnde corpus suum vngat*, ista quidem inquam Latina sunt. Hæc vero quæ nos legimus, *oleum &c. petat vnde corpus suum vngatur*; barbara sunt, inferioris; & si æui illius sunt, certe Eligij non sunt, qui purius loqui solet. Omnino dixisset *corpus eius* vel *ipsius*, si passiuo illo *vngatur* hoc loco vsus esset. Sed & eandem Valdensis lectionem firmat alter ille de tempore, huius similis, ac plane geminus sermo; qui loco ex illo Eligiano, vt liquet expresso, etiam in nostris codicibus habet, *corpus & sanguinem Christi ille qui ægrotat accipiat, & inde corpusculum suum vngat.* Iutarim in Eligio itidem fuisse *vngat*; quod ipsum sane habet Valdensis. Sed hoc in Eligio mutarunt Romani correctores; quia facilius & procliuius erat; In sermone de tempore non mutarunt; quia eam interpolationem respuebat tota scriptoris oratio. Quid enim hoc esset, *Corpus &c. Christi ille qui ægrotat, accipiat, & inde corpusculum suum vngatur?* Ista nemo leuiter eruditus ferre potest. Itaque non codex Valdensis ex nostro, quod vult bonus Estius, sed plane contra ex Valdensis codice noster emendandus est legendumq; cum illo etiam in libro de rectitudine Catholicæ conuersationis, *qui ægrotat, oleum benedictum fideliter ab Ecclesia petat, vnde corpus suum vngat; sed hæc* obiter. Ad cætera pergamus.

Capvt XIII.

Quæ ex Damasceno, sed falso; ex Beda vere laudantur eodem pertinere, & impudenter ad extremam vnctionem trahi.

POst Eligium de Damasceno dicendum, qui anno octaui sæculi tricesimo primo floruit: Huius enim in hac causa testimonium laudat Estius ex oratione περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων *de iis qui in fide dormierunt*. Locus, quem Estius intelligit, sic habet, μύρον ἢ ἕτερον ἅγιον ἔλαιον, ὁ ἐπὶ χρίειν θέλων νοσοῦντα, πρῶτον ἐκεῖνος, εἶτα ὁ χρίων μετέχει τῆς χρίσεως, εἶθ᾽ οὕτως ἀλείφει τὸν κάμνοντα. *Qui vnguentum, aut aliud oleum sanctum ægroto admonere cupit, primum vngitur ipse atque ita ægrotum deinde vngit.* Hæc ille. Sed primo nulla est istius testis auctoritas; Non enim constat, an hæc oratio

vbi supr §. 2.

p. 148. edit. Veron a. 1531. Lat. Paris. p. 520. A.

tio verè sit Damasceni; Dubitant enim & ipsi aduersarij ob fabulas, quæ istic leguntur, de Falconillæ, & Traiani animabus ex gehenna precibus Theclæ, & Gregorij liberatis. Certe Ioannes Lensæus scribit opus illud quod Damasceno tribuitur, merito credi non esse illius, quia in ea oratione habetur error contrarius doctrinæ eiusdem Damasceni. l. 2. de fide cap. 4. Is autem error est multos, qui Diuina fide carentes, in infernum descenderant, à Christo conuersos, & saluatos fuisse, quando ad inferos descendit; quod sane clarissime ac fusissime defenditur, in ea oratione. Idem quod Lensæus, de hoc libro sentit, ac sequitur, Bellarminus, de purgatorio disputans; eumque iisdem rationibus probat nequaquam esse Damasceni; licet postea in libro de scriptoribus Ecclesiasticis, mutata vt videtur sententia, litem de vero orationis auctore sub iudice relinquat. 2. deinde laudatus locus, etiamsi Damasceni vere esset, nihil tamen aduersariorum caussam iuuaret. Imo cum eorum dogmate pugnat. Non enim de *extrema vnctione* loquitur, quam isti defendunt, quæque morientibus adhibetur; sed de ea, qua *ægrotans circumlinitur*; quæque vel ex *vnguento fit, vel ex oleo*; & cuius denique ipse qui vngit prius *particeps est*, quam ægrotum linat. Ista ergo cuiuscumque sint scriptoris, si cuius sunt eodem cum Damasceno sæculo viuentis, ad eam procul dubio infirmorum ad depellendos morbos vnctionem referenda sunt, quam illis temporibus in vsu apud Christianos Latinos fuisse & ex Eligio modo didicimus, & mox ex Beda qui Damasceni æqualis fuit, etiam luculentius intelligemus. Nam & ipse quoque Beda testatur se adhuc in viuis fuisse a. octaui sæculi tricesimo primo; Is ergo in Marci locum de ægrotis ab Apostolis oleo adhibito sanatis commentans, Iacobi verba de vngendis infirmis recitat tum hæc scribit: *Vnde pateat ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum, vt energumeni, vel alij quilibet ægroti vngantur oleo Pontificali benedictione consecrato.* Alfonsus à Castro ad hæc Bedæ verba nos imprimis notare iubet, *quod oleum illud, quo Apostoli Christo viuente ægrotos vngebant, Beda dicit esse idem cum eo de quo Iacobus loquitur.* Nos vero libenter id annotamus; ex quo clarissime conficitur secundum Bellarmini, & aliorum, imo ipsorum quoque Tridentinorum sententiam, aliud esse Iacobi, aliud aduersariorum oleum; Cum enim isti omnes, quod supra docuimus, fateantur vnctionem suam aliam esse ab ea, quam Apostoli apud Marcum leguntur, iis ægrotis adhibuisse quos sanabant: nemo non videt istos pariter fateri debere vnctionem, qua ipsi nunc vtuntur; & à Iacobæa, & ab Ecclesiastica, Bedæ quidem iudicio alienam esse; qui scilicet & Iacobæam & Ecclesiasticam eandem esse vult cum Apostolica apud Marcum;

de Limb. l. 1. c. 11.

l. 2. de purg. c. 8. §. Primo quia.

Hist. l. 5. extr.

in Marc l. 2. c. 24. Marc. 6.

Aduerf hær. l 14. voc. vnct. extr. f. 237. extr.

quo Maior censeri debet Bellarmini inuerecundia, qui hęc ipsa Bedę verba, quibus ipsius sententia tum aperte iugulatur pro ea afferre non dubitauit. Sed idem ex eo etiam liquido conficitur quod & hic & alibi ait Beda veteris Ecclesiæ vnctionem energumenis fuisse administratam. Iam energumenorum vnctionem ab hodierna Romana penitus alienam esse, Quis nescit? hodierna sacramentum proprie dictum esse fingitur. *Energumenorum vero vnctio (inquit Estius) sacramenti proprie dicti rationem non habet; quoniam ibi neque promissio certa, neque effectus est gratia spiritualis:* Denique diserta sunt Bedæ verba & Apostolos, & veterem secundum eos Ecclesiam *quoslibet ægrotos vnxisse.* Nostri nunc aliptę non alios vngunt, quam quibus mors in labris; Ergo istorum vnctio ab ea, de qua hic Beda loquitur plurimum diuersa est: Nimirum veteres vngebant, vt corpus infirmitate, vel incomodo liberarent; ideo neque energumenis oleum suum inuidebant. Aduersariorum alia ratio, qui non vt corpori, sed vt animo consulant, & medeantur, oleum suum adhibent ægrotis; Idem quoque ex Bedę in Iacobum verbis videre est, dum illa Apostoli explicat, *vngentes eum oleo in nomine Domini, Hoc (inquit) & Apostolos fecisse in Euangelio legimus, & nunc Ecclesiæ consuetudo tenet, vt infirmi oleo consecrato vngantur à presbyteris, & oratione comitante sanentur. Nec solum presbyteris sed vt Innocentius Papa scribit, etiam omnibus Christianis vti licet eodem oleo in sua aut suorum necessitate vngendo; Quod tamen oleum nonnisi ab Episcopis licet confici: Nam quod ait,* oleo in nomine Domini, *significat oleum consecratum in nomine Domini. Vel certe quia etiam cum vngunt infirmum nomen Domini super eum inuocare debent.* Hæc ille. Vides quam describat vnctionem & ab Apostolis in Euangelio factitatam, & ad ægrotos sanandos comparatam, & quam non presbyteris solis, sed & omnibus Christianis sibi, suisque adhibere licet, quoties opus est; Omnia ab extrema Romæ vnctione aliena; quam neque Apostoli in Euangelio cuiquám adhibuisse leguntur, fatentibus ipsis Romanarum partium & plurimis, & principibus Theologis, neque vero sanitas ægrotorum consequi solet, neque denique aliis quam presbyteris vsurpare licet; Quæso te nonne isti sunt mirabiles, qui Bedam omnia ipsis adeo infesta, atque aduerso loquentem, testem in hac causa inducunt? eodem euentu, quo Balaamum olim ille Moabitarum regulus, ad male dicendum Israëli conductum omnia in sę, suosque dira & tristia; in Israelem læta ac prospera ominantem, ac prophetantem audiuit.

vbi supr. c. 4. §. Iam vero. Beda in Luc. 8.

in 4. d. 23. §. 2.

In Iac. 5.

Cap.

CAP. XIV.

Expenditur Alcuini 9°. Sæculo denati locus. Alienam esse ab extrema, quam ille memorat vnctionem eamque plane eandem esse cum illa, quam in septimo sæculo notauimus id ipsum tum ex veteri Menardi codice, qui a. D.768, scriptus Gregoriani sacramentarij titulum præfert, & ex ordine Romano fuse demonstratur.

ATque ex his quidem Eligij, & Bedæ locis liquet, quę qualisque fuerit, & quam ab hodierno ritu aliena vnctio apud Latinos septimi, octauique sæculi Christianos vsitata. Illa vero in eodem gradu, etiam nono sæculo mansit. Testis auctor operis de diuinis officiis qui vulgo, sed falso vt fuse demonstrauit & Quercetanus primo [a] & postea eruditissimus noster Blondellus [b]) Alcuinus inscribitur; certe homo non vel etiam vndecimi (vt videtur) sęculi; quisquis de cætero fuerit. Is vero duos huc pertinentes titulos habet; priorem *de infirmis*; alterum qui continenter sequitur *de his, qui in extremis sunt*; cui similis tertius mox sequitur; *quomodo moriturus olim prouidebatur*; Iam si tum obtinuisset hodierna Romanorum disciplina, vides ex ea in primo titulo de confessione si forte, ac de filiis huiusmodi agendum fuisse, in secundo, & tertio de extrema vnctione. Atqui plane aliter instituit Alcuinus: Nam in posterioribus quidem titulis, in quibus se de iis, qui in extremis sunt, dicturum pręscripserat, de vnctione nihil habet: Nulla, ergo tum *extrema* erat vnctio. De vnctione vero in priore titulo, qui *de infirmis* est, agit Alcuinus, Ergo vel ipse hic Alcuini ordo arguit infirmos quidem tum temporis vngi solitos, sed non eos tamen, qui in supremis essent. Quod, vt vides cum aduersariorum ritu aduersa fronte pugnat. Sed audiamus, quid pseudo Alcuinus de illa sua infirmorum vnctione dicat. Primo Innocentianæ ad Decentium Epistolæ octauum illud caput, de quo supra diximus, totum suppresso auctoris nomine describit, in quo cum vnctio alia ab hodierna constituatur, quod suo loco demonstrauimus, vel hinc apparet istum multum ab aduersariorum de hoc suo mysterio sententia absuisse. Tum descriptio Innocentij verbis, Hac (inquit) *authoritate premulgata, quotiescumque fidelis infirmatur, ingrediuntur fratres ad ægrotum cum aqua benedicta, & cum cereis siue incenso ante oleum sanctum & peragunt omnia sicut in sacramentorum libro continetur.* Hic obserua

a Quercetan. Præfat. in edit. Alcuin. §. 17.
b Blond. Eclaircissem. Sur l. Euchar. c 18. p. 417. 418.
l de off diuin. T. 10 Bibl. Patr p. 295. b. d

obſerua iſtum primo non ab Apoſtolorum inſtitutione *ſed à promulgata Innocentij auctoritate* vnctionis ſuę ritū deducere.hoc eſt ad ſummū à quinti ſæculi initio, & Domini 416. quo ſedit & Epiſtolam ad Decentium dedit Innocentius, ſecundo & ſuam illam vnctionem,non, quod noſtri Romani nunc faciunt, ſolis in mortis diſcrimine verſantibus ſed quibuſlibet ægrotantibus deſtinare. *Quotieſcunque* (inquit) *fidelis infirmatur*. Tertio & aquam benedictam vna cum oleo ad ægrotum deferri velle, quod & à Iacobi Innocentiique inſtituto & ab hodierno aduerſariorum ritū iuxta alienum eſt, ſed quod tota hæc ceremonia ad valetudinem ægroti curandam ſpectaret, & aquam illam benedictam ad pellendos morbos interdum adhibitam ſcirent, quod ſupra obſeruauimus, ideo & hanc in ægrotorum vnctione vſurpandam putarunt: Quis autem ſit ille ſacramentorum liber, quem hic laudat Alcuinus, & an extet, non eſt quidem certò, planeque exploratum. Illud fateor, haud quaquam videri à vero abhorrere,vt eum librum vel ipſum quod dicitur Gregorij ſacramentarium vel certe aliquem eiuſdem generis ſimilem codicem fuiſſe putemus vtcumque ſit, id quidem clarum eſt in eo, quod ante paucos annos ab Hugone Menardo Benedictino coenobita publicatum eſt, Gregoriano ſacramentorum volumine ipſa illa reperiri, quæ hoc loco Alcuinus de illo vnctionis ritu prodidit. Ac quoniam is codex, ex quo excuſum eſt opus, ſingularem præ ſe ferebat vetuſtatem, vt Hugo anno. D. 768. regnante apud nos Carolo magno, Lanſberti neſcio cuius ſacerdotis manu ſcriptum fuiſſe exiſtimet, operæ pretium videtur quæ in eo leguntur ad hanc diſputationem pertinentia, ea paulo fuſius perſequi, tum vt Alcuini teſtimonium confirmetur, tum vt quæ fuerit illius ſæculi de toto hoc negotio ſententia, accuratius cognoſcatur. In primis quo loco *oleum, tam ipſe Pontifex, quam omnes preſbyteri ad vngendum infirmum benedicunt*, hæc oratio occurrit: *Emitte Domine ſpiritum ſanctum tuum paraclitum de cœlu in hanc pinguedinem oliuæ, quam de viridi ligno producere dignatus es ad refectionem corporis, vt tua ſancta benedictione ſit omni hoc vnguentum tangenti tutamentum mentis, ac corporis, ad euacuandos omnes DOLORES, omneſque infirmitates, omnem ægritudinem corporis, vnde vnxiſti ſacerdotes, Reges, Prophetas & Martires Chriſma tuum perfectum Domine à te benedictum in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Tum in proprio huius officij titulo, *Inprimis* (inquit auctor) *faciant ſacerdotes aſperſo ſale aquam benedictam. & aſpergant eam cum antiphona, & orationibus ſuper ipſum infirmum, & ſuper domum eius.* Mox ſacerdos his verbis infirmum inungit, *Inungo te de oleo ſancto, ſicut vnxit Samuel Dauid in Regem & Prophetam. Operare creatura olei in nomine Patris omnipotentis, vt non lateat illic ſpiritus immundus, neque in membris illius, neque in medullis,* neque

Hugo Menard præf. p. 2.

Fer. 5. ante Paſch. p. 66.

Orat. ad viſit. infirm. p. 248. col. 2.

Orat. ad inf. vngend p. 251. col. 1.

neque in vlla compagine membrorum, sed in te habitet virtus Christi altissimi & Spiritus Sancti. Per eundem. Sequuntur variæ ad idem opus orationes, quarum aliquas in specimen describam. *Deus* (inquiunt) *qui famulo tuo Ezechiæ ter quinos annos ad vitam donasti, ita & famulum tuum illum à LECTO ÆGRITVDINIS tua potentia erigat ad salutem.* Alia, *Deus, qui facturæ tuæ pio semper dominaris affectu, inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulum tuum* Illum *ex aduersa valetudine corporis laborantem placatus respice, & visita in salutari tuo, ac cœlestis gratiæ præsta medicinam.* Alia. *Virtutum cœlestium Deus, qui ab humanis corporibus omnem languorem, & omnem infirmitatem præcepti tui potestate depellis, adesto propitius huic famulo tuo* Ill. *vt fugatis infirmitatibus, & viribus receptis nomen sanctum tuum instaurata protinus sanitate benedicat.* Sed hanc mox *orationem à sacerdote dicendam* diserte docet liber, *Domine Deus, qui per Apostolum locutus es,* Infirmatur quis in vobis &c. (totum Iacobi locum recitat) *cura, quæsumus, redemptor noster, gratia Spiritus Sancti languores istius infirmi, & sua sana vulnera, eiusque dimitte peccata, atque dolores cunctos cordis, & CORPORIS expelle, plenamque & interius, exteriusque SANITATEM misericorditer redde, vt ope misericordiæ tuæ restitutus & SANATVS ad pristina pietatis tuæ reparetur officia. Et sic* (inquit) *flectat genu, vel genua, qui est languidus* (non adeo in extremis) *& stet ad dexteram sacerdotis; & sic decantetur hæc Antiphona, Dominus locutus est discipulis suis, In nomine meo Dæmonia eiicite, & super infirmos manus vestras imponite, & bene habebunt* (Hæc autem omnes fatentur ad miraculosæ sanationis donum, non ad vllum Ecclesiæ sacramentum pertinere) *Poscit item à Domino, vt sanet infirmum, cuius* (inquit) *ossa turbata sunt, & eripe animam eius. Domine ne in furore tuo arguas me,* cum Gloria, *& repetent, Sana me Domine: Et sic perungat infirmum de oleo sanctificato cruces faciendo in collo, & in gutture, & inter scapulas, & in pectore. seu in loco, vbi plus dolor imminet, amplius perungatur, & supplicando dum vngitur infirmus, dicat vnus ex sacerdotibus hanc orationem, Inungo te de oleo sancto in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti, vt non lateat in te spiritus immundus, neque in membris neque in medullis, neq; in vlla compagine membrorum, sed in te habitet virtus Christi altissimi, & Spiritus Sancti, quatenus per huius operationem mysterij, & per hanc sacrati olei vnctionem, atque nostram deprecationem virtute S. Trinitatis medicatus, siue fotus, pristinam immelioratam recipere merearis sanitatem.* Tum sequitur hæc oratio, *Domine Deus saluator noster qui es vera salus & medicina & à quo omnis sanitas, & medicamentum venit, quique nos Apostoli documento instruis, vt languentes olei liquore orantes tangeremus respice propitius super hunc famulum tuum.* Ill. *Et quem languor curuat ad exitum, & virium defectus trahit ad occasum medela tuæ*

Ibid. col. 2.

Ibid. p. 252. col.

p. 141. col. 1.

gratia restituat in salutem. Sana quoque quæsumus omnium medicator, eius febrium, & vnctorum languorum cruciatus, ægritudinemque & dolorum omnium dissolue tormenta, visceruumque ac cordium interna medica, medullarum quoque & cogitationum. Sana discrimina vlcerum, vanitatumque putredines euacua, conscientiarumque atque plagarum obducito cicatrices veteres, immensasque remoue passiones. Carnis ac sanguinis materiam reforma, delictorumque cunctorum veniam tribue, sicque illum tua pietas iugiter custodiat, vt nec ad correptionem aliquando sanitas, nec ad perditionem nunc, te auxiliante, perducat infirmitas, sed fiat illi hac olei sacra perunctio morbi & languoris præsentis expulsio, atque peccatorum omnium optata remissio. Tum ad ægrum conuersus, *Propitietur Dominus cunctis iniquitatibus, & sanet omnes languores tuos, redimatque de interitu vitam tuam, & satiet in omnibus desiderium tuum.* Hæc executus tandem in ista definit liber; *Deinde communicet eum* (inquit) *corpore & sanguine Domini, & sic faciant illi per septem dies, si necessitas fuerit, tam de communione quam de alio officio* (id est vnctionis, vt & res clamat, & docet Hugo) [a] *& suscitabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, dimittentur ei.* Item iubet *sacerdotes & ministros Ecclesiæ infirmus per singulos dies decantare vesperas & matutinas cum hymno.* Christe cœlestis medicina Patris (quem totum postea suo loco recitabimus.) Postremo vel iubet, vel certe docet (est enim locus nonnihil ambiguus) *infirmos perungere insuper in quinque sensus corporis, id est in superciliis oculorum, & in naribus de intus, & in aurium summitate, siue exterius, & in labiis exterius, & in manibus exterius, id est de foris, in omnibus his membris crucem facientem de oleo sacrato, vt si in quinque sensibus mentis & corporis aliqua macula in hos sit, hoc medicina Dei sanetur.* Hactenus, Gregorianum Menardi sacramentarium. Neque ab his abludunt, quæ in antiquissimo Ordinis Romani libro de hoc oleo occurrunt, iam ipsis Carolinis temporis, vt videtur, edito. In eo volumine hic occurrit titulus: *Benedictio olei ad omnem languorem quocunque tempore.* Tum sequitur longissima oratio, in qua præfantur se in Dei nomine *hanc creaturam olei exorcisare simulque sanctificare, quia ita benignus Dominus per suos Apostolos declarare dignatus est dicens*, infirmatur in vobis &c. totumque illum Iacobi locum recitant. Mox, *iterum* inquiunt *per ipsum* (Christum scilicet) *omnia possibilia esse credentibus docuisti, per eundem locutus es, dicens*, Petite & dabitur vobis, quęrite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis Indeque Deum petitissimum (vt ipsi aiunt) *medicum implorant, vt apertu cœlis Spiritus Sancti velocitate deducta* (an deductam) *virtutis suæ medicinam in hoc oleum propitius infundat.* Mox petunt vt *quibus illud unguentum dederint, continuo peragratis visceribus eorum omnem euomant violentiam*

Ibid col. 1.

a p. 115 ad. lin 14.

p. 258. col 1. extr.

Ord Rom T. 10. Bibl. Pat. p. 70. col. 1. d. e.

col. 2. a.

violentiam fellis. Prosit (inquiunt) *Pater misericordiarum, febribus & dysenteria laborantibus, prosit paralyticis, cæcis & claudis, simulque vexatitiis. Quartana, tertiana, & quotidiana excutiat frigora, mutorum ora resoluat, arentia membra reficiat, dementiam cordis*, (id est phrenesin & delirium) *ad scientiam renacet, dolorem capitis oculorum infirmitatem, manuum pedum, brachiorum, pectoris, simulque, & intestinorum, atque omnium membrorum, tam intrinsecus, quam extrinsecus, medullarumque dolorem expellat somnumque quietis infundat, & salutem conferat sanitatis: Si qua vero vel maligna, vel venenosa nascentia in corporibus quorumque fuerint generata, tactus vnguenti huius omnes radicitus eorum arefaciat sationes. Morsus vero bestiarum, canum rabiem, scorpionum, Serpentium, Viperarum, atque omnium monstruosorum leniat dolores, & super inducta sanitate plagarum sopiat cicatrices. Impetum quoque Dæmonum, vel incursiones Spirituum immundorum, atque legionum malignarum vexationes, vmbras, & impugnationes, & infestationes, artes, quoque maleficorum, Chaldæorum augurum, & diuinorum incantationes, & venena promiscua, quæ spirituum immundorum virtute nefanda, & exercitio diabolico conficiuntur, iubeas Domine, per hanc inuocationem tuam ab imis visceribus eorum omnia expelli vt exiens inimicus de corporibus famulorum, famularumque tuarum omnium confusus & excruciatus, & nullam in eis maculam relinquens, a tuis sanctis Angelis constringatur, & in inferno sic vt eum exspectat digna sententia gehennæ ignibus mancipetur, nec vltra ad eos habeat ingrediendi locum, sed saluati famuli tui ab his omnibus malis referant honori tuo laudes in perpetuum sempiternas, & sciant quia tu es Deus, inseparabilis Trinitas regnans in sæcula sæculorum Amen.* Atque hæc quidem hactenus ex antiquo tum sacramentali tum ordine, ex quibus patet quam aliena sit ab hodierno aduersariorum ritu ista veterum vnctio: Nihil habent de *exeuntibus*; nullum poscunt contra tentationes, quibus morientes impetuntur præsidium; nullam ad cœleste regnum ingrediendum præparationem, nullas peccatorum reliquias hoc suo oleo deleri rogant. Rem totam ad miraculosam Dei vim referunt; ad vnamque vel morborum, vel dæmonum expulsionem pertinere testantur, adeoque nec sacramentum esse stricte, proprieque dictum. Quis enim quæ vera sacramenta sunt, ad dysenteriam curandam, vel ad dolores interaneorum leniendos instituta esse putauerit? Neque alia mens est Ambrosianæ, quæ istis in ordine Romano subiicitur, olei benedictionis, *ad vngendum* (inquiunt) *tam infirmos, quam energumenos.* Hic etiam petunt à Domino, *vt infundat sanctificationem* suam huic oleo *vt* (inquiunt) *ab his quæ vnxerit membra, fugatis insidiis aduersariæ potestatis, susceptione præsentis olei sancti spiritus gratia salutaris debilitatem expellat, & plenam conferat sospitatem.* Ex his omnibus iam luce

Ibid. d.

meridiana clarius est quæ, qualisque fuerit, apud istos noni sæculi mortales infirmorum vnctio, quamque à præsenti Romæ vngendi ritu aliena.

Capvt XV.

Eodem pertinere adeoque ab extrema vnctione aliena esse, quæ iisdem temporibus scripta, ad hanc perperam ab aduersariis detorquentur testimonia, capitularis a. D. 802. editi, Concil. Cabilon. 2. a. D. 813. habiti, Aquisgran. 2. a. D. 836. Meldens. ex Burchardo Moguntin. a. D. 847. Vormatiens. a. D. 869. Herardi Turon. a. D. 858. Agobardi, Amalarij. qui & ipsi 9°. sæculo floruerunt. Istorum vnctionem & ante Eucharistiam ministratam fuisse, & quibusuis infirmis datam; in exitu vero positis, minime datam.

EO vero referenda sunt omnia, quæ in illorum temporum monumentis occurrunt de infirmorum oleo & vnctione loca, quæ isti nunc ad suum illud funebre atque extremum sacramentum frustra referunt. Quale illud est, quod in Episcoporum Capitulari nuper à Sirmondo primum publicato, & ad annum Christi 802. relato legitur: *Vt secundum definitionem sanctorum Patrum, si quis infirmatur, à sacerdotibus oleo sanctificato cum orationibus diligenter vngatur.* Nimirum *vnctionem* intelligunt eam, non quæ *extrema* nunc dicitur. Sed quæ tum infirmis adhibebatur, eô quô diximus fine, vsu ac modô, ideoque aiunt non *si quis in extremis sit*, vt hodierni aliptæ, sed simpliciter, *si quis infirmatur.* Eodem pertinent Patrum Cabilonensium anno eiusdem sæculi, noni scilicet, decimotertio, decretum, temere ac frustra à Bellarmino, & aliis ad suum dogma detortum, *secundum B. Apostoli Iacobi documentum, cui etiam documenta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopo benedicitur, à presbyteris vngi debent. Sic enim ait,* Infirmatur quis in vobis &c, *Non est itaque parui pendenda huiusmodi medicina, quæ animæ corporisque medetur langoribus.* Hæc illi, Ex superioribus autem patet corporis quidem languoribus per se, proprie, ac immediate prouisam tum fuisse hanc medicinam, animæ vero per accidens, ac conditionaliter tantum (vt habet Iacobus) profuisse. Eoque in olei, quod illinebatur, benedictione, in qua proprij vnctionis istius fines, ac effectus continentur, corporis quidem morborum, & periculorum prolixa fiebat commemoratio, animæ languorum nulla fiebat, vt nuper ex ordine Romano didicimus.

cap. 12. Conc. Gall. p. 19.

Conc. Cabil. 2. c. 48. T. 2. Conc. Gall. p. 129.

mus. Hodiernæ vnctionis plane contraria est ratio, quam isti ad curandam animam proprie, per se ac immediate comparatam esse volunt, corpori non nisi per accidens, & conditionaliter, & raro prodesse, & si quando prodest, non *sacramentaliter*, sed aliâ quâdam ratione id effectum dare quod nos supra docebat Estius. Neque aliter accipienda sunt, quæ Aquisgranensis altera Synodus de hac vnctione habet, frustra quoque à Bellarmino & aliis ad suam hanc causam traducta. Patres illius Synodi presbyteri erga eos, qui ad ipsius Ecclesiam pertinerit, officia sigillatim describunt. *Si quis natus sit ne eum sine baptismo mori patiatur.* Baptisato manus imponi ab Episcopo curet, adultum in fide & moribus instruat. Vitiosum corrigat, infirmum vngat, morientem viatico, mortuum sepultura prosequatur. Hæc autem postrema presbyteri in hominem suum officia sic explicant. *Si autem infirmitate depressus fuerit, ne confessione, atque oratione sacerdotali, nec non vnctione sacrificati olei* (id est benedicti, siue consecrati) *per eius negligentiam careat. Denique si finem vrgentem perspexerit, commendet animam Christianam Domino Deo suo, more sacerdotali, cum acceptione sacræ communionis, corpusque sepulturæ, non vt mos est Gentilium, sed sicut Christianorum.* Hæc illi: ex quibus idipsum quod nuper ad Alcuinum obseruabamus, sed multo clarius deprehendere licet, nimirum non vt nunc Romanorum *extremam* tunc quoque fuisse, illam veterum vnctionem desperate ægrotantibus adhibitam. Hi enim Patres clarissime distinguunt presbyterorum in infirmum, & in moribundum officia. Illum confessione, & vnctione: hunc oratione & sacra communione procurari volunt. *Si infirmitate depressus fuerit, ne vnctione careat. Si finis vrgeat sacram communionem accipiat.* Ergo vt vides, Eucharistia tum post vnctionem dabatur, non vt nunc, Contra. Ergo neque veterum *vnctio, extrema* fuit, quam scilicet sacra communio cum morbus ingrauescebat, sequebatur. Imo hinc liquet, plane contra, quam hodie fit, ægrotos *si finis* vrgeret, non vngi, sed precibus tantum, & sacra communione muniri, atque instrui tum solitos, neque alios ægrotos inunctos fuisse, quam quos nondum *finis vrgebat*, id est de quorum salute nondum omnis spes deposita, ac abiecta erat. Nimirum veteres ægrotos vngebant, vt sanarent, nostri contra aliptæ vngunt, vt ad mortem commode deducant. Itaque illi eos linebant, quos spes aliqua erat posse conualescere, Hi plane contra, eos tantum linunt, quorum de vita conclamatum est: vide quam sit istis dialecticum iecur, qui hæc ad constituendum suum dogma afferunt, cui vix quicquam dici possit infestius, vel magis inimicum: plane ac si quis ad ignem, vel extinguendum oleum, vel accendendum, aquam afferat. Iam ex his non est obscurum,

a. Chr. 836.

Conc. Aquisgr. 2. de vita & doctr. infer ordin. c. 5 T. 3. Conc. Gall. pa 383.

suo sensu iidem Patres in alia Synodi parte, hanc vnctionem *infirmorum saluationem* appellauerint, quod nimirum ægrotantes morbo per eam liberari putarent. Bellarmini fraus obiter castiganda, qui ait monere hanc Synodum, *ne hoc sacramentum negligatur, in quo saluatio infirmorum continetur*, atqui neque *sacramenti* vocabulum vsurpant isti Patres, neque in ea vnctione *infirmorum saluationem contineri* dicunt, sed *credi*. En ipsorum verba, ex quibus liquet, quam homini Iesuitæ difficile sit verum simpliciter, ac nude enunciare. *Statutum etiam est vt vel semel in anno, id est in quinta feria, quæ est in Cœna Domini, vnctio sancti olei in quo saluatio infirmorum creditur, per omnes ciuitates ab Episcopis non negligatur, sic vt nunc vsque neglecta est, sed omni deuotione iuxta traditionem Apostolicam, ac statuta decretalium, in quo de eadem re præcipitur, peragatur.* Neque alia eorum ratio est, quæ ex Burchardo habet Bellarminus. *Iussisse Meldense Concilium feria quinta in Cœna Domini parochos ab Episcopo accipere ampullam olei sancti pro infirmis inungendis iuxta Apostolicam traditionem.* Hoc quidem ex qua Meldensi Synodo habuerit Burchardus nescio. In ea certe, quæ anno 845. habita nunc extat, neque apud Sirmondum, neque apud Binium [a] quicquam huius modi reperio: Sed facile concedo aliquid simile vel à Meldensibus, vel ab aliis eiusdem sæculi Patribus fuisse decretum. Fateor enim infirmos ab istis inunctos fuisse, quod hinc conficitur, Vnctos in extremis, hodierno ritu, & ad commode moriendum, (quæ nunc istorum est disciplina) non autem proprie ac per se ad conualescendum vnctos, nego; qua de re, vt quiuis videt, nihil affirmant allata ex Burchardo Patrum verba. Non est pro istorum causa validius, quod ex Concilio Moguntino, à Rabano anno Christi 847. habito *afferunt, orationibus & consolationibus Ecclesiasticis sacrâ cum vnctione Dei animati* (scilicet pœnitentes morbo oppressi) *secundum statuta sanctorum Patrum communione viatici reficiantur.* Quæ verba (vt hoc obiter dicam) Burchardus velut ex pænitentiali Teodori Cantuariensis, refert. *Vnctionem* audio; sane Bellarmine, non tuam, sed eam, quæ tum in vsu erat scilicet, quamque à tua plane aliam fuisse nuper liquido demonstrauimus. Hic autem, quod iam ad superiora aliquot loca obseruauimus, animaduertas velim *vnctionem* apud istos præcessisse; *communionem* secutam esse; ægrotosque contra quam apud vos fit, primo orationibus, & sacrâ vnctione animatos, post ea, & quidem postremo, *viatici communione refectos.* De Synodo Vormatiæ habita anno 869. nihil necesse est dicere. Neque enim illi patres quicquam vel nouum, vel proprium decernunt, Sed præmisso hoc titulo, *De Epistola Sancti Iacobi Apostoli, in qua pro infirmis præcipit orare*, nude ac simplicissime illa ad Decentium Innocentiana,

vb supr. c. 4. deinde.

Conc. Aquisgr. 1. de doctr. Episc. c. 8 T. 2 Conc. Gall. p. 581.

Bell. vbi supr. c. 4 § deinde Burch. l. 4. c. 75.

T. 3. Conc. Gall p. 17. T. 6. Conc p. 401.

a

c. 26. T. 6. Conc.

l. 18 § 14.

c. 72. T. 6. Conc p. 699.

nocentiana, de quibus tam sæpe iam diximus, ne nominato quidem vel semel auctore, recitant, quod & ab Alcuino itidem factum supra obseruauimus.

Istius vnctionis meminit & Herardus, Turonensis Archiepiscopus in suis capitulis, dum præcipit *ne in infirmitate positi benedictio sacrati olei careant.* Herardi autem istius capitula Sirmondus refert ad annum Christi 858. Meminit & Hincmarus in capitulis, inuestigari & sibi renuntiari iubens *si ipse presbyter visitet infirmos, & inungat oleo sancto, & communicet per se:* vbi obseruandum vnctionem communioni anteponi, quod & apud Isaacum Lingonensem videre est, qui post quam edixit *ne in infirmitate deprehensus vitam sine communione finiat, neue vnctione sacrati olei careat,* continuo hæc addit, *Et si finem perspicias sacrosancto corpore Deo anima eius a sacerdote precibus commendetur.* Hæc autem ex Capitularis à Benedicto Leuita concinnati, & Ansegisiano capitulari additi libro sexto c. 75. vt liquet desumpta sunt. Sed non est hic omittendus insignis de eadem vnctione Agobardi locus, qui eodem quidem sæculo cum Herardo, & Hincmaro, (id est nono) sed paulo tamen quam vterque vetustior vixit. Is ergo eos, de quibus erat consultus, repentina plaga vel vt à Dæmoniis percussos, vel exustos melius facturos ait, si sua pauperibus & hospitibus erogarent, *& ad presbyteros* (inquit) *Ecclesiæ currerent vngendi oleo, secundum præceptum Euangelicum, & Apostolicum, cum ieiuniis & orationibus quibus sociari debent Eleemosynæ.* Certe non decumbebant in supremis positi, quos iste *currere* iubet, Quin & initio dixerat neminem se *ex istis mori* audiuisse. Ergo etiam iis tum dabatur vnctio, qui licet ad mortem minime ægrotarent, aliquid tamen in corpore graue vel acerbum patiebantur. Amalarius, qui sub Ludouico quoque Imperatore vt Agobardus, floruit, de oleo isto infirmorum multa & ipse habet, vbi de benedictione siue consecratione olei loquitur, quæ fiebat quinta feria hebdomadis Paschalis, siue in Cœna Domini. Bedæ, quæ nos supra descripsimus, ad Marcum verba recitat: ait id oleum earum *esse infirmitatum medicinam,* quas Paulus testatur nobis ob neglectum officium diuinitus immitti. Addit id, quod *infirmum saluet, esse orationem fidei, cuius signum est olei vnctio,* & paulo post, *oleum pro infirmis medicinam præstare sauciatis.* Ideoque in oratione benedictionis dici *ad euacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnem ægritudinem corporis.* Omnia clara, & superioribus consentanea. Quod vero Bellarminus obiicit *& hunc, & Alcuinum expresse inter sacramenta numerare vnctionem,* id nullam vim habet, cum nemo nesciat istis sacramentum late sumpto vocabulo dici ritum omnem sacrum qualiter in *ordine Romano* vnctionem catechumenorum *sacramentum* vocari.

In capitulis c. 21. T. 3. Conc. Gall p. 122.

c. 10. T. Conc. Gal p 623.

cap. 28 T 3. Conc. Gal p. 610.

Ep. ad Bartol. de quærend. illius sign T. 9 Bibl. Patr. p. 1158 a ibid: p. 1135. a.

l. 1. de Eccl. Off. c 12. T. 10 Bib Patr. p. 326. A. 1. Cor. 11.

Ibid. d.

Ibid c.

Vb sup. §. habemus.

T.10. Bib. Patr. p. 70. d.

cari videmus in Ambrosiana illius olei benedictione, qui vngendi sunt catechumeni. Si enim de ea vnctione loquentes Deum in oratione compellant, *Deus Sacramenti huius inuentor atque dispositor &c.* Tum etiamsi id vocabulum aliquid concluderet, nihil tamen aduersarios iuuaret. Nam si veteres (quod absurdum est) vnctionem proprie dictum sacramentum esse putarunt, suam certe id esse putarunt, non illam aduersariorum extremam: de qua ne somniando quidem vmquam cogitasse videntur. Atque hæc de nono sæculo dicta sunt.

CAPVT XVI.

Eandem illam vnctionem ab extrema diuersam, etiam decimo sæculo mansisse, ex tribus antiquis Menardi libris fuse docetur.

DEcimo vero, imo & vndecimo eam ipsam paucis additis vel immutatis perseuerasse vnctionem, quam ex Gregoriano Menardi sacramentario, & ex ordine Romano nuper repræsentauimus, liquido docent ea quæ ex tribus manu scriptis illorum temporum libris ab eodem Menardo allata sunt, atque edita. Primus Ratoldi Abbatis Corbeiensis fuit, eius iussu scriptus; omnino ante a. D. 986. quo ipsum Abbatem decessisse constat, vt est à Menardo obseruatum: Continet autem is liber omnem sacramentorum ritum, atque disciplinam. In eo vbi ad ordinem vnctionis ventum est, Sacerdos intellecta infirmi ex ipso eius ore voluntate, *principio,* (quod in superioribus nusquam occurrit) *facit crucem ex cinere cum aqua super pectus eius, & imponit cilicium desuper, dicens, si quis infirmatur agat pœnitentiam, etiam ex necessitate, misericors est Deus, &c. succurre, Domine infirmo huic, & medica eum spiritali medicamine, vt in pristina sanitate restitutus gratiarum tibi referat actiones.* Et paucis interiectis, *Operam ferat huic infirmo Deus super lectum doloris eius, & ipse confirmet eum & viuificet.* Tum, *Dominus locutus est discipulis suis, In nomine meo dæmonia eicient super infirmos manus vestras imponite, & bene habebunt.* Mox, *Propitietur Deus iniquitatibus tuis, & sanet omnes ægritudines tuas, & renouetur vt aquila iuuentus tua.* Deinde hanc orationem fundit, *Omnipotens sempiterne Deus, qui per Iacobum Apostolum tuum introducere presbyteros Ecclesiæ, & vngere oleo infirmos præcepisti, præsta quæsumus, vt digneris per manus nostras hunc famulum tuum* Ill. *infirmum de oleo sanctificato vngere & benedicere. Hoc autem quod nos exterius tua charismata fideliter complectimur, hoc interius*

præf. p. 9.

Not. in Sacram. Greg. 336 337.

Not. in Sacram. Greg. p. 336. 337.

interiùs spiritaliter diuina virtus, ac mirabiliter tuæ magnanimitatis operetur virtutem. Tum variæ subiiciuntur formulæ, quibus aures, nares, labia, pectus, scapulæ, manusque ac pedes ægroti inunguntur, vt quicquid his peccatum est membris *expietur*, vtque ægrotus *spiritali protectione omni ex parte munitus iacula diabolici impetus contemnere, ac procul possit cum robore tuaminis repellere.* Sed & illa vngendi forma hic habetur, quæ suprà ferè totidem verbis ex sacramentario Gregoriano descripta est, *Vngo te oleo sanctificato in nomine P. & F. & Sp. S. sicut vnxit Samuel Dauid Regem. & Prophetam, vt non lateat in te spiritus immundus* &c. vt supra *quatenus per huius operationem mysterij* &c. *medicatus siue fotus pristinam & melioratam recipere merearis sanitatem.* His peractis, Sacerdos ægroto Sanctam Eucharistiam, & quidem sub vtraque (vt loquuntur) *specie* porrigit, *Corpus* (inquit) *& sanguinis Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam te perducat, & in die iudicij ad sanctam requiem te resuscitet.* Atque hæc primus Menardi codex. Alter est Tilianus, ex V. Clariss. Ioannis Tilij bibliotheca ordinem Romanum continens, regnante apud nos Henricô 1 omnino post an. D. 1032. scriptus, vt est ab ipso Menardo demonstratum. In eo libro iubetur infirmus, *antequam vngatur, confiteri omnimodis Deo & sacerdoti suo pariter omnia peccata sua, & reconciliationem ab eo percipere plenam. Et tunc inprimis* (inquit liber) *faciant sacerdotes aspergi salem, & aquam benedictam, & aspergant eam cum antiphona, Asperges me Domine, Miserere mei Deus.* Quo loco occurrit eadem illa oratio, quæ supra ex sacramentario Gregoriano descripta est. *Domine Deus, qui per Apostolum locutus es* &c. Ac vt illic, sic etiam hic iubetur ægrotus *genua flectere, & stare ad dexteram sacerdotis.* Sed & illa de Euangelio recitantur, quæ nuper ex Ratoldi codice descripsimus, *In nomine meo dæmonia eiicite, & super infirmos manus vestras imponite, & bene habebunt*: Tum, *imponant* (inquit) *manus super infirmum omnes* SACERDOTES (plures enim aderant) *iubente, vel tantum permittente Episcopo, quia canonicus sic docet ordo.* Sequuntur aliquot preces, quales istæ verbi gratia *Succurre Deus infirmo isti*, &c. plane, vt nuper apud Ratoldum. Item, *Deus qui humano generi salutis remedium, & vitæ æternæ munera contulisti, conserua famulo tuo tuarum dona virtutum, & concede, vt medelam tuam non solum in corpore, sed etiam in anima sentiat.* Dehinc ita liber præcipit, *Et sic perungant singuli* SACERDOTES *infirmum de oleô sanctificatô, cruces faciendo in collo, & gutture, & pectore, & inter scapulas, seu in locô, vbi dolor plus imminet, & in quinque sensibus corporis & in superciliis oculorum, & in naribus intùs. & foris, & in aurium summitate exteriùs, siue interius. & in labiis exteriùs, & manibus exterius id est de foris.* Ac quæ in singulis vnctionibus habentur verba eorum gemina sunt, quæ habet Ratoldi codex. Illud singulare est, quod

Ibid. p. 118.

Præf. p. 10.

Nat. in Sacr. Gr. p. 340.

R ybi

vbi plus imminet, (scilicet morbus, vel dolor) vnctio hac forma peragitur. *Vngo te de oleo sancto in nomine P.& F. & Sp.S. obsecrans misericordiam ipsius vnius Domini nostri Iesu Christi, vt fugatis omnibus doloribus, vel incommoditatib. corporis tui recuperetur in te, vita virtus & sanitas, quatenus per huius operationem m. fieri* &c. vt supra, *pristinam & magis robustam recipere merearis sanitatem.* Sed & hæc quæ mox ibi occurrit, formula, notanda est. *Inungo te in nomine P. & F. & Sp. S. oleo sancto, atque sacrato, vt virtute Spiritus Sancti tribuat tibi hac sacra vnctio sanitatem animæ, & corporis in remissionem omnium peccatorum, & vitam æternam.* Tum addit libri auctor, *Post hac communicet eum Sacerdos corpore & sanguine Domini, & sic faciant illi septem continuos dies, tam de communione, quam de alio officio* (nempe vnctione) *nisi necessitas contigerit, vt se abstineat.* Sic enim hæc, quæ nonnihil corrupta erant, legenda sunt, vt ea optime emendat Hugo Menardus. Tandem his & aliis, quæ sequuntur, *expletis sacerdotes* (inquit) *dicant orationes, benedictiones super infirmum vnus quisque suam. Si autem adsit Episcopus, ipsius officium hoc erit.* Atque hæc quidem ex Codice Menardi Tiliano. Tertius qui Monasterij est S. Remigij, Remis fundati, & Menardo quidem auctore scriptus est circiter a. D. 1000. similia præcipit fere omnia. Nam & hic infirmi domum ingrediens sacerdos, eam quaque lustrat aquæ benedictæ aspersione *cum odore thymiamatis, vel alterius incensi,* & ægrotum pariter de ipsius consilio, ac voluntate interrogat, *& crucem ex cinere facit super eius pectus, & cilicium eiusdem capiti imponit.* Tum quę nulla in superioribus occurrit, longa sequitur ad Christum, ad virginem Deiparam, ad Angelos, & Sanctos litania. Multis aliis ad confessionem, & absolutionem peractis, eædem illæ orationes recitantur, quæ ex Gregoriano Menardi Sacramentario supra descriptæ sunt. *Succurre Domine, infirmo huic* &c. *Deus, qui famulo tuo Ezechia* &c. *Deus qui futura tua* &c. *Virtutum cælestium Deus* &c. quæ quidem omnes id à Deo exposcunt, vt ægrotus per eius salutarem gratiam conualescat. Vnam exempli gratia à nobis in superioribus breuitatis caussa omissam, placuit adscribere *Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui fragilitatem conditionis nostra infusa virtutis tua dignatione confirmas; vt salutaribus remediis pietatis tua corpora nostra & membra vegetentur, super hunc famulum tuum* Ill. *propitiatus intende, vt omni necessitate corporea infirmitatis exclusa, gratia in eo pristina sanitatis perfecta reparetur.* Ad hæc libet subiungit; *Vngatur à sacerdote, vel pluribus sacerdotibus, de oleo sanctificato, facientibus cruces singulis in dextro tempore, & sinistro, non in fronte, nec in vertice, dicendo, Vngo caput tuum oleo sanctificato in nomine Patris, & Filij, & Sp. S. vt more militis vncti praparatus ad eutamen possis aerias superare cateruas.* Tum supercilia, aures, nares, labia, scapulas, manus,

ibid. p. 142

Cassand.

ibid p. extr.

ibid p. 144

præf. p. 10. extr.

id Not. in Greg. sacr. p. 144. 145. 146.

p. 152.

p. 158.

habetur in sacr. Greg p. 252 col. 1. in

p. 151.

manus, pedes simili, quo supra, ritu inunguntur. Multæ orationes, superiorum similes, recitantur. Cilicium aufertur; infirmus corpore & sanguine Domini communicatur. *Et septem dies* (inquit) *vel multo plures si necessitas fuerit, tam de communione, quam de alio officio, erga infirmum fiat. Postremo, si abest Episcopus, singuli sacerdotes singulas orationes dicant*; quæ sequuntur satis multæ; quinta autem sic orditur, *Omnipotens Dominus in visitatione sua misericordia tibi propitietur, & ab infirmitate, qua detineris releuando tui misereatur.*

P. 311. p. 314.

p. 314. extr.

Capvt XVII.

Superiora confirmantur ex iis, quæ Cassander in suis quoque manuscripis libris inuenit, & obseruauit; partim etiā aliorū confeßione, vt Matthæi Galeni, veteris Scholiastæ Dionysij, Cusani, Maldonati, & huius obiter impudens superbia notatur.

Atque hæc quidem & hactenus ex triplici illo Menardi codice; quibus ea plane sunt consentanea, quæ Georgius Cassander, vir bonus, ac diligens ex veteribus quibusdam manu scriptis libris à se obseruata superiori iam sæculo memorauerat. Nam inter cæteras precationes, quibus se ad ægrotum inungendum accingebant olim sacerdotes, illam diserte referebat, quæ supra est à nobis ex Menardi codicibus descripta, *Domine Deus, qui per Apostolum tuum locutus es* &c. Et cùm inungeretur ægrotus, ubi plurimùm vis doloris incumbebat, adiecta fuisse hæc itidem verba, quæ nuper ex Tiliano apud Menardum codice representauimus, *Vngo te de oleo sancto in nomine P. & F. & S. S.* &c. Addebat Cassander se in alio peruetusto codice legisse singulis vnctionibus hæc verba præmissa fuisse, *N. In nomine P. & F. & Sp. S. accipe sanitatem*, in pedum vero vnctione hoc modo, *N. In nomine Domini nostri Iesu Christi surge, & ambula in pace.* Item alibi inter formulas hanc se reperisse, *In nomine P. & F. & S. S. accipe sanitatem. Hæc vnctio per signum sanctæ crucis, & per oleum sanctificatum, & per donum S. Spiritus, fiat tibi ad sanitatem.* Sed & quas vnctione facta subiectas fuisse preces memorat, ex vt plurimum illæ ipsæ sunt quas suprà ex Menardi libris descripsimus, vt hæc verbi gratia, *Deus, qui facturæ tuæ* &c. & illa item, *Deus, qui humano generi*, &c. & hæc, *Virtutum cælestium Deus* &c. Sed & hymnum illum, cuius Sacramentarium Gregorianum primum duntaxat versum recitauit, quemque à sacerdotibus & ministris decantari per singulos dies præcepit, eum inquam hymnum Cassander nobis

Hymn. Eccl. Schol. in hymn. Christe.

p. 181.

Sacr. Greg. p. 318.

Men. not. p. 342.

Sacr Greg. p. 311. col. 2. ibid.

p. 311 col. 3.

a prompt. Theol. Catech. 182.

totum exhibet, quem & ipſum Matthæus quoque Galenus [a] ex manuſcriptis myſteriorum codicibus , eodem plane, quo Caſſander, exemplo deſcribit. Is autem ſic habet.

Chriſte cœleſtis medicina Patris,
Verus humana medicus ſalutis,
Prouida plebis precibus potenter
Pande fauorem
En ob infirmos tibi ſupplicamus,
Quos nocens peſtis valetudo quaſſat,
Vt pius morbo releues iacentes,
Quo quatiuntur
Qui poteſtate manifeſtus extans
Mox ſocrum Petri febribus iacentem
Reguli prolem, puerumque ſaluas
Centurionis.
Corporum morbos, animamque ſana
Vulneris cauſis adhibe medelam,
Ne ſine fructu cruciatus vrat
Corpora noſtra.
Ferto languenti populo vigorem;
Effluе largam populo ſalutem,
Priſtinis more ſolito reformans
Viribus agros.
Iam Deus noſtros miſerare fletus,
Pro quibus te nunc petimus, medere,
Vt tuam cunctus recubans medelam
Sentiat æger.
Omnis impulſus perimens recedat:
Omnis incurſus crucians liqueſcat,
Virtus optata foueat ſalutis
Membra dolentis.
Quo per illata mala dum teruntur
Eruditorum numero decori
Compotes intrent ſociante fructu
Regna polorum.
Gloriam Patri, genitaque proli,
Et tibi compar vtriuſque ſemper
Nomine trino, deitate ſoli.
Sidera Clament. Amen.

Hactenus hymnus à Caſſandro recitatus. Iam neque illa, quæ nos ex Menardi libris retulimus, tacet, ſolitam per ſeptem dies continuari ægrotorum vnctionem, eademque illa, quæ nos de hoc argumento verba deſcripſimus, ex ſuis libris exhibet. Quin & rem firmat ex Dionyſianæ Hierarchiæ Scholiaſte veteri, quem ipſe Albertum Magnum fuiſſe putat. Eius teſtimonium à Caſſandro his verbis recitatum deſcribere non piguit; *Cum* (inquit) *pro ſalute infirmantium ſuffragia presbyterorum, & inunctio petebantur, non præſtolabatur ſumma rerum deſperatio, imo, (vt in libris myſteriorum adhuc legitur) Eccleſia longiſſimus fuit mos presbyteros orationes & inunctiones per ſeptem dies, ſi oportere videbatur, continuare pro ſalute infirmantium ad Deum votis, & inuocationibus ſupplices.* Vnde liquet ſæculo decimo tertio, quo iſte, ſi Albertus eſt, vixit, iam eum morem, qui nunc obtinet, obrepſiſſe, vt ſcilicet ſumma exſpectetur rerum deſperatio; antea alium fuiſſe, & quidem diu perſeueraſſe Eccleſiæ morem, quod & Matthęus quoque Galenus, & ex recentiſſimis Iacobus Goar [a] confitentur, atque obſeruant. Præterea hoc quoque Caſſander, annotauit, [b] quod nos iam aliquoties ſupra diximus, oleô iſtô etiam *energumenos* fuiſſe olim vnctos: quod ex iis Bedæ & ordinis Romani locis firmat, quæ ſunt:

p. 288. extr.

ibid.

Catech. 182. p. 607.

a not. in Euchol. p. 439. a. extr.

b p. 419. a. extr. Caſſ. vb ſupr. p. 219.

ſunt à nobis alibi deſcripta; & monet in ordine Romano energumenos *vexaticiorum* nomine ſignificari; quod veriſſimum eſt. Tum formulam deſcribit, quâ energumenum, ſiue dæmoniacum inungi ſolitum reperit. *Vngo te oleo ſanctificato in nomine P. & F. & Sp. S. vt per ſanctam Trinitatem ſalueris.* *Item* hanc aliam quæ iam ſupra, ſed in alio negotio recitata eſt; *Hac vnctio per ſignum crucis, & per oleum ſanctificatum, & per donum Spiritus Sancti fiat tibi ad ſanitatem.* Inde factum, vt, (quod idem ante monuerat) oleum illud, non modo *infirmorum* ſed etiam *energumenorum* diceretur; quod neque ab ipſo Matthæo Galeno omiſſum eſt. *Dicitur* (inquit) *& poſtremo ſynecdochicos oleum energumenorum, ac dæmoniacorum, quia etiam ad eorum linitionem vſurpabatur, vt teſtatur Beda* ad Marc. c. 6. ſed & hoc vel inprimis eſt inſuper obſeruandum, quod Caſſander deinceps docet, *non adultis modo, verum etiam infantibus morbo correptis vnctionem illam veterem adhibitam fuiſſe.* Cui rei Nicolaum Cuſanum inſignem ſuis temporibus (hoc eſt a. D. 1440.) virum teſtem aſciſcit, vere, Nam Nicolaus Epiſtola tertiâ ad Bohemos diſertè dicit *communicatos quondam infantes, & extrema vnctione, etiā in infantili ætate inunctos, & modo non.* Aſſentitur & ipſe Maldonatus: *Praterea, inquit) an pueris dandum ſit* (vnctionis Sacramentum) *diſputant etiam Scholaſtici & definiunt non eſſe illis dandum Quod ſimiliter eſt falſum. Nam in antiquis auctoribus nulla pœnitus exceptio reperitur; Sed omnibus ægrotis dicitur dandum eſſe. Et N. Cuſanus ſcribit olim in Eccleſia non tantum adultis, ſed etiam infantibus datum fuiſſe, quod eſt rationi valde conſentaneum. Nam ſi Euchariſtia dabatur infantibus (vt dabatur) quanto credibilius eſt datam fuiſſe vnctionem extremam.* Hæc Maldonatus; rectè ſane; ſi de veterum vnctione loquitur; ſin de ſuâ falsò & ſtultè. Nam illos quidem, quos conſtat id potiſſimum hic ſpectaſſe, vt morbos depellerent, infantes *vngere* par fuit, quorum ſcilicet corpora in illa etiam ætatula ſuis malis obnoxia ſunt; Aduerſarios vero infantibus vnctionem ſuam adhibere neque verum eſt, neque *ſane conſentaneum*, Neque, quod fingit Maldonatus, ſoli Scholaſtici ſuum illud oleum infantibus negant. Idem ille Cuſanus, vir ſui ſæculi præſtantiſſimus, qui infantes, olim inunctos ait, modò (id eſt æuo ſuo) vngi eos negat. Et Bellarminus, qui Ieſuita fuit, & quidem purpuratus, eos non ſolum nunc vngi, ſed & omnino vngendos negat. Ratio vero cur neget, manifeſta eſt; Nam cum iſti ſuum hoc ſacramentum ad abſtergendas peccati reliquias, proprie ac potiſſimum inſtitutum eſſe velint; quæ (vt liquet) infantibus baptizatis, maxime ex ipſorum hypotheſi, nulla ſunt, clarum eſt, quod & hinc merito concluſit Bellarminus, infantibus neque dandum eſſe hoc iſtorum oleum, neque, iis *ſine irreuerentiâ*, vt idem ait *miniſtrari poſſe.* Idem ſentit ac definit.

ibid.

ibid. 288.

Cat. 180 p. 599.

vb. ſupr p. 289.

p. 841. vlt. me 1.

q. 3. d. extr. vnct. p. 215. b.

l de extr. c 9. §. lauro vero.

ind ; 21 § 4.

finit Estius; eoque procedit, vt dicat, *si quis pueris, nondum ratione vtentibus; tentauerit hoc sacramentum conferre, non modo eum grauiter peccaturum, contra huius sacramenti institutionem, verum etiam nullum fore sacramentum, scilicet ob defectum necessarij subiecti, seu suscipientis.* Eadem est Gregorij de Valentia, [a] Martini Becani [b] Ægidij Coningk. cæterorum denique ad vnum omnium sententia; isque vsus est, eaque praxis apud aduersarios; quibus inauditum vngi infantes. Sed tanta fuit scilicet Maldonati istius superbia, vt præ se vno reliquos omnes, etiam suarum partium, mortales pro totidem vmbris habuisse videatur. Sed ego ad Cassandrum redeo; qui in alio opere, & hæc eadem de quibus nuper diximus, repetit, & illud præterea, quod à nobis quoque non semel supra obseruatum est, tradit veteribus in more fuisse; vt post officium vnctionis, si periculum imminebat, corporis & sanguinis Dominici communicatio, quæ τελευτὴ, & perfectio omnium sacramentorum habebatur, subiiceretur. Atque hæc quidem ex Cassandro.

a in 4 d 8 q. 2 p. 2.
b de sacr. vnct. q. 10.

Consult. art. 22 p. 985. 986.

CAPVT XVIII.

Colliguntur veteris illius septimo sæculo, & sacutis vsitatæ vnctionis ab Extrema recentium Latinorum differentiæ, in fine, forma, suscipiente, modo, ordine, ministro, ipso denique nomine.

IAm ex iis, quæ hactenus disputauimus, patet quæ, qualisque fuerit illa ex oleo sacro vnctio, quæ vel quinto, sextoque, vel sequentibus pæne ad duodecimum, sæculis apud Christianos factitata est; Vnde porro promptum est animaduertere, quantopere illa ab hodierna Romanorum *extrema* (vt vocant) vnctione differret. Nos vtriusque præcipua ac maxime insignia discrimina breuiter, ac velut in summam ex superioribus hoc loco colligemus. Principio si fines, quibus res huius generis maxime definiri constat, inter se comparaueris, immanis hactenus apparebit alterius ab altera diuersitas. *Finis* Romanæ siue *extremæ* vnctionis primarius, ac proprius, quod nos supra suo loco demonstrauimus, & diserte his ipsis verbis docet Estius, *est ægrotantem proxime præparare ad fælicem statum vitæ futuræ.* Atque de hac præparatione ad vitæ alterius ingressum nullum vel apud Innocentium vel apud Bedam, Alcuinum, Gregorianum Sacramentarium, ordinem Romanum, cæterosque vel rituum Ecclesiasticorum interpretes,

vb supr § 18

interpretes, vel ſynodicorum canonum conditores veteres, in hoc toto negotio occurrit verbum; in quo nihil illi aliud in ore habent, quam *morbi depulſionem dolorum leuamen, infirmis ſanitatem*, & cætera huius generis. Vndè conſtat eius quam ipſi factitabant *vnctionis* finem verum ac proprium, quò res tota ex eorum animo ſpectabat, tunc fuiſſe, vt æger conualeſceret, non, quod nunc volunt Latini, vt ad vitæ alterius ingreſſum præpararetur. Atque ab hac finis diuerſitate, velut ab vnô fonte, cætera quæ inter vtramque vnctionem cernuntur, ferè omnia profluxerunt diſcrimina. Qui enim ad tam diuerſos, atque inter ſe quodammodo oppoſitos fines collimant, eos in cæteris quoque inter ſe diſſidere, diſcrepare, & in diuerſa abire par eſt. Hinc ergo, ſecundo factum eſt, vt forma, qua res ipſæ ſunt, ac conſtant, alia vetuſtæ vnctionis fuerit, alia nunc ſit nouitiæ. Huius quidem formam, quod ſuprà docuimus, & Theologi omnes putant, & Tridentini poſtremò Patres definierunt his verbis contineri, *Per iſtam ſacram vnctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquiſti per viſum &c.* Veteres planè aliter: diſertè omnes leuari ægrotantis valetudinem, eumque ſanitati reſtitui expetunt. In Gregorianô Menardi codice; *Domine Deus, qui per Apoſtolum locutus es &c. cura quæſumus, Redemptor noſter, gratiâ Spiritus S. languores iſtius infirmi & ſua ſana vulnera, eiusque dimitte peccata, atque dolores cunctos cordis, & corporis expelle, plenamque & interiùs exteriuſque ſanitatem miſericorditer redde, vt ope miſericordiæ tuæ reſtitutus & ſanatus ad priſtina pietatis tuæ reparetur officia.* In Tilianô libro; *Inungo te oleo ſanctificato in nomine P. F. & Sp. S. &c. quatenùs per huius operationem myſterij &c. medicatus ſiue fotus priſtinam & melioratam recipere merearis ſanitatem.* His verbis manifeſtum eſt huius apud veteres vnctionis formam contineri; & conſentit Menardus. Eadem ſunt in Caſſandri libris. Quo etiam ſpectant illæ toties in omnibus his libris repetitæ preces; *Famulum tuum illum à lectô ægritudinis tua potentia erigat ad ſalutem. Adeſto propitius huic famulo tuo Ill. vt fugatis infirmitatibus, & viribus receptis nomen ſanctum tuum inſtaurata protinus ſanitate benedicat.* Eodem pertinet hymnus, quem ſuprà deſcripſimus, & illa apud Caſſandrum in ſingulis vnctionibus præmiſſa, *N. in nomine P. & F. & Sp. S. accipe ſanitatem. N. In nomine Domini noſtri I. Chr. ſurge & ambula in pace.* Itaque in huius olei confectione petebant quod eſt in ordine Romano vt *prodeſſet febribus, & dyſenteria laborantibus, paralyticis, cæcis, claudis, mutis, vexaticiis, phreneticis.* Denique *quocunque* corporis morbo correptis ſanitatis ſalutem conferret, quin etiam vt aduersùs *canum, ſcorpionum, ſerpentium, viperarum morſus*, aduersùs *dæmonum incurſiones, ac vexationes* vtile ac ſalutare eſſet. Poſtremo, nè ſim longior, quæ ſuprà ex veteribus illis libris attulimus,

p. 252. col. 1.

p. 138.

in Sacram. Greg. p. 338.

eodem ferè omnia collineant. Neque verò quemquam moueat, quod iidem veteres itidem Deum rogant, vt quos inungunt, iis *pecca-ta dimittat, &* plenam iis (id est & animę & corporis) *sanitatem miseri-corditer reddat*, & cętera id genus, quę plurima passim in hoc eorum officio occurrunt. Nam peccatorum, quæ nos scilicet efficiunt quibusuis Dei beneficiis indignos, remissionem poscere nos decet, quoties à Domino beneficium aliquod petimus. Ita cum vel cibum, vel medicamentum sumimus, tum quoque solemus à Deo benedictionem poscentes, illud vel inprimis petere, vt peccata nobis nostra condonet. Id vero in sua vnctione tanto magis facere veteres decebat, quod quibus malis hanc mederi putabant, eos fidelibus ob peccata diuinitus immissos fuisse credebant, quod supra ex Beda, & Amalario docuimus. Eodem quoque pertinebat, quod illi tam anxie precantur, atque optant vt ægrotus, omniaque eius interiora, membra, ossa, medullæ, artus, compages à spiritibus immundis, omnique eorum malefica vi liberetur. Nimirum ex sacris litteris, & ex Ecclesiæ doctrinâ intelligebant dæmonum ministeriô Deum vti solere in hominum etiam piorum corporibus morbo vexandis; eorumque vi vt plurimum turbari mortalium humores, cæterasque morborum tum internas siue προηγουμένας, tum externas siue προκαταρκτικὰς caussas excitari, atque administrari. Itaque quibus sanitatem hac suâ vnctione procurare cupiebant, meritò ab eorum & animis & corporibus omnem hanc nocentium spirituum vim votis & precibus suis sedulo (vt sic dicam) auerruncabant. Ergo conclusum esto veteris illius vnctionis propriam formam fuisse, vt ea sanitas, ad quam cuncta illa, id est tum peccatorum ab infirmô admissorum remissio, tum ab omni dæmonum vi liberatio ac expurgatio, factæque ad id preces, referebantur, ægroto restitueretur. Atque hinc exoritur tertium veteris vnctionis à nouâ, sane ingens discrimen, quod in *suscipientis*, hoc est eius, qui vngitur, persona versatur. Primo enim cum nostri nunc Romani non alios, quàm baptizatos oleo hoc suo inungendos decernant, veteres suum catechumenis nequaquam videntur inuidisse, quod scilicet & hos morbis, quibus depellendis suam illam vnctionem vtilem esse putabant, liberare quantùm quidem in nobis situm est, ad caritatem nostram pertineat. Innocentius quidem III. hoc oleum quod benedicebatur *ad exhibendum exteriorem & visibilem vnctionem, catechumenorum vel infirmorum dictum* fuisse affirmat, Catechumenorum vero qui dici potuerit non video, nisi & Catechumenis ministratum fuerit. Secundo ex ipsis baptizatis non alios nunc aduersarij quam adultos linunt, veteres, quod nuper ex Cusano, Cassandro & Maldonato demonstrauimus, etiam infantes vngebant. Tertio hi energumenis suum oleum ex Beda, & ex or-

decretal l. 1. tit. 15 de Sacr. vnct. c. Cum venisset.

dine Romano, assentientibus Cassandro, & Galeno, ostendimus, impertiebantur, illi suum talibus præfractè quod notum est negant. Quarto noua Romanorum vnctio non quibusuis ægrotis detur sed iis solis, qui (vt ait Bellarminus *ita grauiter infirmi sunt, vt de vita periclitentur*, vel (vt ait Eugenius) *de quorum morte timetur*. Veteres plane aliter. Nam quos quidem ad hunc rerum articulum deuenisse putant, (quo scilicet nulla spes est ægros conualituros) iis nullam amplius vnctionem ministrabant, vt ex Alcuino supra, & ex Synodo Aquisgranensi 2. probauimus, Contra vero, de quorum valetudine nondum spes omnis decollauerat, eos quicumque esset ipsorum morbus, nullà religione suo oleo inungebant, vti suprà ex Eligiô, Beda, Alcuino, Agobardo, ordine Romanô, Gregorij sacramentariô, cæterisque ferè omnibus tam publicis, quàm priuatis Menardi, ac Cassandri veteribus libris demonstratum est. Ex eodem de quo supra fonte profluxit quintum, quod in ipsa rei administrandæ ratione versatur, non leue quoque discrimen. Id libens mitto, veluti leuioris momenti, quod non planè, penitusque easdem ac veteres corporis partes Romani nunc nostri vngant, neque aquæ benedictæ præuiam aspersionem adeò ac illi vrgeant, neque easdem, dum linunt, preces, easdemque cæremonias vsquequaque vsurpent. Hoc vnum quodà superioribus pendet, primum obseruo, veteres, vt ex Menardi, & ex Cassandri libris docuimus, eam corporis partem potissimùm vnxisse, quæ morbô grauissimè vexabatur, aduersarios nihil huiusmodi factitare, sed quinque duntaxat sensuum sedes, & pedes si fortè, ac renes linere, meritò sanè, & ex suô vtrosque dogmate. Nam & hos, quibus vnicum negotium est peccatum oppugnare, eas corporis partes, in quibus id maximè recidere videtur, inungere; & illos, qui proprie morbum petebant, eam quoque partem maximè curare decebat, quam morbus plurimum affligebat. Sed & illud (quod secundo loco diligenter obseruandum est) huc quoque pertinet, quod cum Romani nostri suam vnctionem in vno eodemque morbo repeti nefas putent, neque eam in vno eodemque homine iterari aliter concedant, nisi si contigerit ægrotum, qui post eam prius susceptam conualuerat, iterum postea in aliud simile vitæ discrimen incidere; veteres contrà, diebus septem suum illud vngendi officium continuarent, quod vno consensu constanter affirmant omnes & Cassandri, & Menardi veteres libri: & ita factum diserte testatur vetus ille Dionysianæ Hierarchiæ à nobis ex Cassandro laudatus scholiastes; & prolixe assentiuntur non Menardus modo, & Goar, sed & (quod supra diximus) Matthæus quoque Galenus. Quod vero hic, vt est eius mos, stolide, & inuerecunde vitilitigat, veteres reliquis post primum diebus *sacramentum* (vt loquitur)

Concil. Trident. Sess. 14. c. 1.

Galen. Catech. 181. p. 607.

haud quidem toties repetiuisse, sed statu precibus vnctione curauisse laborantia membra, sanctamque Eucharistiam duntaxat praebuisse; id inquam pluribus exagitare nihil est opus. Frigidam enim inuerecundi sophistae cauillationem vel inspecti libri refellunt, diserte praecipientes, vt sacerdotes aegroto *sic faciant per septem dies*, TAM *de communione, quam de alio officio.* Nam quis ex his verbis non intelligit, diebus illis septem sequentibus, tam quae ad vnctionem, quam quae ad Eucharistiam pertinent facta esse aegroto eadem omnia, quae primo die facta erant? vt si sacramenta Galenus esse dicat, quae primo diè aeger suscepit oleum, & corpus sanguinemque Domini, negare idem non possit, quin & sacramenta fuerint, quae sequentibus exinde diebus eidem ministrabantur. Sin aliud de vnctione pertendat, confiteri quoque cogetur, ne sacramentum quidem fuisse eam Eucharistiam, quae posterioribus diebus aegroto ministrabatur. Itaque Goar illud Galeni sui pharmacum velut imperiti & inanis medici explodunt sanè doctiores ac verecundiores earundem partium homines, Menardus, & Goar; *id* (inquit ille) *quod ait Galenus non repeti olim solitum vnctionis sacramentum in eodem videlicet morbô, non videtur probabile, quia haec verba* tam de alio officio, *sunt generalia, nec possunt restringi ad vnctionem membrorum affectorum.* Goar verò; *Cum* (inquit) *relatorum Ordinum verba de vero extremae vnctionis officio, cuius etiam veras & approbatas subiungunt formas, intelligenda sint, non tanti momenti est Matthaei Galeni auctoritas, vt nos à germanô & patente verborum relatorum sensu dimoueat.* Sed de Galenô haec satis. Tertiò & ad modum siue rationem huius ritus ordo pertinet, quem vnctio ad Christianorum sacramenta habet. Atqui hac etiam in parte vnctionem alteram ab altera discrepare nemo non videt. Suam enim hodie aduersarij *pro sacramentorum omnium extremô*, siue vltimô habent, Meritò; quò scilicet hominem Christianum ex hac vitâ dimitti, & in alteram coelestem induci putant. Sic quidem Romani nostri. Antiquiorum verò temporum Christiani suam illam vnctionem, non post, sed antè sacram Eucharistiae communionem dabant; quod ex Alcuinô, ex Aquisgranensi Synodo, ex omnibus & Hugonis Menardi, & Georgij Cassandri veteribus libris liquidò suprà demonstrauimus. Menardus praeter trium librorum, quorum loca descripsimus, auctoritatem, pluribus aliis & testimoniis & exemplis, rem firmat. *Ita* (inquit) *in codicibus Rodradi, & Ratoldi, & Tiliano, & S. Remigij, & S. Germani à pratis, in quibus datur Eucharistia post ipsam vnctionem* &c. *Idem videre est in decretô Eusebij Papae apud Burch. l. 18. c. 36.* Sacerdos impleat omnia sicut suprà circà aegrotum poenitentem scriptum est; id est orationes dicat, & vngat eum oleô sanctô, & Eucharistiam ei donet. Apparet etiam ex Poenitentiali Theodori apud Burchard.

not. in Sacr. Greg. p. 355. extr.

Not. in Euchol. p. 439. extr.

Est. vb. supr. § 5. 13.

not. in Gr. Sacr. p. 354.

Burchard.

Burchard. *l.* 18. *c.* 36. sacerdos impleat omnia sic vt supra circa ægrotum pœnitentem scriptum est; id est orationes dicat, & vngat eum oleó sanctô, & Eucharistiam ei donet: *Apparet etiam ex pænitentiali Theodori apud Burchardum l. eodem c. 14. & Iuonem l. 15. c. 36.* Et ideo Secundum canonicam auctoritatem, ne illis ianua pietatis clausa videatur orationibus & consolationibus sacrâ cum olei vnctione animati secundum statuta S. Patrum communione viatici reficiantur, Tum affert exempla & Caroli Magni ex sęculô 9°. & Othonis Bambergensis & Henrici Lubecensis, & Elizabeth vxoris Ludouici Landgrauij Hassiæ, & Adalheidis. & Hugonis Cluniacensis, & Adalardi Corbeiensis qui omnes vnctionem ante Eucharistiam percepisse narrentur; Quibus exemplis hoc quoque interserit ex Riculphi Suessionensis Episcopi constitutionibus; *Item oportet vt presbyteri infirmos suos per* confessionem & reconciliationem oleo sancto perungant, & TVNC eos communicent. His à Menardô allatis exemplis alia addi possunt similia, Nam a. D. 1021. Herebertus Archiepiscopus Coloniensis in morbo, ex quo decessit, *Sacro est vnctus oleo, pariterque corporis & sanguinis Domini sacramentis munitus*, vt narrat apud Surium grauissimus testis Rupertus Tuitiensis. A. 1034. S. Stephanus Rex Hungarorum, sub mortem *Sacram percepit vnctionem, sanctamque animam corporis & sanguinis Christi recreatam viatico*, reddidit; vt ait Cartuitius Episcopus. A. 1054. Leo IX. P. R. (vt est in eius vita traditum) *inungitur sacri olei liquore, quo facto exhilaratus, munitusque Domini Corporis, & sanguinis communione emisit spiritum.* A. D. 1087. Arnulfus Suessionensis Episcopus, *sacro oleo voluit inungi, & sub horam vespertinam corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi percepit* exinde moritur, vt narrat apud Surium Lissiardus Arnulphi successor. Sed & in sæculum sequens id est duodecimum ritus iste mansisse deprehenditur. A. quippe 1148. ita vsurpasse Malachiam Hiberniæ Episcopum, Auctor est Bernardus, *Interea* (inquit) *iubet se sacro oleo vngi &c. Vngitur, & sumpto viatico fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo ad lectum reuertitur*: Circa idem tempus *Aibertus quoque Monachus sentiens adesse mortem præ foribus acciri iussit Engelbertum, id temporis Crispiniensis cœnobij Priorem, à quo sacro oleô vnctus est, & corporis & sanguinis Christi sacra communione catholice munitus.* Surius hunc Aibertum floruisse censet a. 1100. & qui vitam eius scripsit. Robertum Archidiaconum Austrouandiæ fuisse dicit: Quin & Guilielmus Bituricensis Archiepiscopus, post a. D. 1200. dicitur ægrotans *extremæ vnctionis sacramentum percepisse*, eo percepto *etiam sacrosanctam Eucharistiam sumpsisse*, vt legere est apud Surium: Atque ex his omnibus apparet quanta fuerit Estij vel imperitia, vel certe inuerecundia, qui scribere non dubi-

ibid p. 115.

Mart. 11. p. 104.

20. Aug p. 248.

vita Leon. 9. est & apt. Sur. April. p. 104.

Aug. 15. p. 155.

in vita Malachiæ c. 16. apt. Sur. 3. Nob. p. 40.

ap Sur 7. April. p. 108.

ibid. p. 104.

10. Ian. p 60.

vb. supr. §. 13.

tauit, *vnctionem post viaticum corporis Domini perpetuo more Ecclesiæ conferri.* Hæc sunt nouitiæ vnctionis á veteri, quod ad modum siue rationem administrationis, præcipua discrimina. Sed & in ministris obseruanda venit non leuis diuersitas. Illud mitto quod apud veteres oleũ infirmorum, non vnus, vt nunc, Pontifex siue Episcopus sed & insuper Presbyteri benedicebant; quod ex Gregoriani sacramentarij loco supra à nobis descripto patet. Verum quod maioris est momenti; illa vetus vnctio, vt ex Innocentiô I. ex Eligiô. & ex sermone de tempore apud Augustinum 215. demonstrauimus, non solum à sacerdotibus, sed etiam ab omnibus Christianis fidelibus peragebatur; certe peragi eam fas erat; Hanc (vt notum est) à solis sacerdotibus ministrari licet. Sed & apud veteres, non vnus, quod hodie mos est, sacerdos ministrabat sed plures ad vngendum infirmum concurrebant, quod ex tribus libris Menardi supra laudatis patet; & est à pluribus obseruatum; vt inprimis à Matthæo Galeno; *Infirmus* (inquit) *quam plurimos aduocabat presbeteros, qui si deessent, adhibebantur; qui erant ex aliis clericorum ordinibus, quorum si non fuisset copia vocabatur vtriusque sexus religiosissimi quique.* Notauit & Menardus ad suum Gregorij sacramentarium, ac postremo Goar, qui in eam rem citat Thomę ipsius testimonium, affirmantis *huic sacramento* (sic enim vocat) *competere, vt multi sacerdotes intersint, vt & oratio totius Ecclesiæ effectum huius sacramenti coadiuuet.* Sed in codice Tiliano & altero item Remensi non intersunt modo vnctioni plures sacerdotes, quod ait Thomas, sed & singuli, qui intersunt plures, imo etiam interdum *plurimi, & imponunt manus infirmo, & perungunt de oleo sanctificato & orationes ac benedictiones dicunt*, vt ex superioribus liquet. Atque hunc vsum etiam hodie seruant Græci recentiores; quod infra suo loco docebimus. Denique ne nimius sim, vnum addam vtriusque vnctionis haudquaquam (vt mihi quidem videtur) contemnendum discrimen, quod à diuersis eius nominibus desumitur, Illam enim vnctionem quam veteres *infirmorum & energumenorum*, quod supra ostendimus, vocabant. Nouitiam, qui nunc frequentant, *extremam vnctionem* &, quod est apud Tridentinos) *Sacramentum exeuntium* appellant, quæ duo nomina nusquam, quod sciam, in omni antiquitate occurrunt ante vndecimum, fortasse etiam ante 12. aut 13. sæculum, cuius rei, vt obiter hoc quæram, velim mihi rationem aliquam dicant, qui hanc suam, vere apud ipsos *extremam*, vnctionem perpetuo in Ecclesiæ vsu iam ab ipsis Apostolorum temporibus fuisse contendunt. Hæc sunt precipua vtriusque vnctionis discrimina. Quod si Bellarminus Apostolicam vnctionem, cuius mentio fit capite Marci sexto, à Iacobęa aliam esse eo recte conclusit, quod illa vel *solum vel præcipue ad curationem morbi*

corporalis:

p 66. col. 1.

Catech 82. p. 606

p 11. ins. Goar in Eudol. p 411. 412. Thol. 4. Contr Gent c. 81.

vb. supr. c. 2. § probo.

corporalis referretur, & à non sacerdotibus ministraretur, & quibuslibet ægrotis adhiberetur; quæ omnia à Iacobæa abfuisse putat; quanto nos validius veterum vnctionem ab istorum hodierna aliam esse argumentamur, quæ non solum his tribus sed multis insuper aliis vt subiecto suscipiente, modò, ordine, nomine, formâ denique ipsâ, ab hac differre clarissime deprehenditur?

Cap. XIX.

Soluuntur quæ ex Oecumenio, Theophylacto, Petro Damiani, vndecimi sæculi hominibus, pro extrema vnctione afferuntur; duceturque ex ipsa quoque ad superiorem septimo sæculo vsitatam vnctionem pertinere.

Atque hinc porro liquet aliena esse ab eorum caussa quæcumque aduersarij ex decimo, & vndecimo sæculo veterum afferunt de vnctione testimonia; quæ scilicet ad eam vnctionem quæ tum obtinebat apud Christianos necessario pertinent; non adeo ad hodiernam; à qua veterem illam aliam fuisse demonstratum est. Percurramus tamen breuiter si quid ex illis temporibus in rem suam laudent. Ac ex decimo quidem sæculo nihil quod viderim, afferunt aduersarij. Ex vndecimo Bellarminus, & Estius & alij Theophylactum & Oecumenium adducunt, & scriptores Græcos, qui anno Christi supra millesimum septuagesimo floruisse vulgo putantur. Oecumenius quidem in illa, Iacobi verba, *vngentes oleo*, hæc habet. τοῦτο καὶ τοῦ Κυρίου ἔτι τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφομένου οἱ ἀπόστολοι ἐποίουν, ἀλείφοντες τοὺς ἀσθενοῦντας ἐλαίῳ καὶ ἰώμενοι. *Hoc etiam Domino inter homines adhuc conuersante faciebant Apostoli, vngentes ægrotos oleo, & sanantes.* Siccine Bellarmine sacramentum vnctionis tuæ probas? Atqui tu ipse paulò ante non modo confessus es, sed etiam contra nonnullos ex tuis, rationibus & argumentis pugnasti sacramentum non fuisse, quod Apostoli, ægrotos vngentes, & sanantes, Christo in terris viuente faciebant. Ergo Oecumenium qui id Iacobum præcipere putat, quod Apostoli Christo inter homines conuersante fecerant, tu quidem, si tibi constat vis, fateri debes neque Iacobæam vnctionem, neque adeo tuam, quam ex illa ductam vis, *sacramentum* censuisse; sed pro miraculoso quodam dono habuisse, quod (vt tu ipse dicebas) *referebatur solum, aut præcipue ad curationem morbi corporalis, & quibuslibet ægrotis promiscue adhibebatur, non autem solis cum periculo vitæ decumbentibus.* En, quos isti testes aduocent. Non fuerunt

In Iac. c. 5. Tom. p. 478. b.

vb supr. c. 2. § probo. § accedit.

runt in Thophylacto asciscendo acutiores. Quid enim ille quæso? Illa Marci de Apostolis verba enarrans, *& vngebant oleo multos agros, & sanabant*, Marcum ex Iacobo illustrat, perinde vt Iacobum ex Marco Oecumenius, Ergo & hic quoque eandem vtriusque vnctionem esse putat; Ergo neutram Sacramentum proprie dictam ex Bellarmino quidem, & Estio & Tridentinis, credidit, qui omnes Apostolicam cuius meminit Marcus ex sacramentorum proprie dictorum censu expungunt. Nequid dubites, Theophylactum ecce describo; ὅτι ἤλειφον ἐλαίῳ οἱ ἀπόστολοι μόνος ὁ Μάρκος διηγεῖται, ὃ καὶ Ἰάκωβος ἀδελφόθεος ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ φησιν. *Quod vnxerint oleo Apostoli solus Marcus narrat, quod & frater Domini Iacobus in Catholicâ Epistola dicit.* Tum Iacobi locum recitat. Denique hæc de oleo subiicit; ἔστιν οὖν τὸ ἔλαιον καὶ πρὸς κόπους ὠφέλιμον, καὶ φωτὸς αἴτιον, καὶ ἱλαρότητος πρόξενον, καὶ σημαίνει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δι' ἧς καὶ κόπων ἀπαλλαττόμεθα, καὶ φῶς καὶ χαρὰν, καὶ ἱλαρότητα πνευματικὴν δεχόμεθα. *Est igitur oleum & ad labores vtile, & lucis fomentum, & hilaritatis effectiuum, significatque misericordiam Dei, & gratiam Spiritus S. per quam à laboribus liberamur, & lucem ac gaudium hilaritatemque spiritualem suscipimus*; Quibus verbis breuiter ostendit, cur tum in hac Apostolica ægrotorum vnctione, tum in aliis Ecclesiasticis vnctionibus (puta Chrismatione) olei symbolum adhibitum fuerit. Hæc enim quæ sit olei natura in genere ostendunt; neque omnia ad infirmorum proprie vnctionem pertinere necesse est. Certe *Spiritus sancti gratiam* hoc infirmorum oleo proprie, ac per se dari, non Iacobus, non veterum quisquam dixit, qui non alium ei proprium effectum, quam corporis sanationem tribuunt, sed eam quam etiam plerumque (verum conditionaliter & per accidens) vel comitatur, vel sequitur peccatorum remissio. Hæc de Græcis. Vnum ex vndecimô sæculô Latinum Petrum Damianum afferunt aduersarij Theophylacti (vt videtur) æqualem. Is recitatis Iacobi de vnctione verbis, *solennis* (inquit) *vnctio, liquor excellens, quo sanitas redditur, peccatum dimittitur, immittitur timor Domini. Videsne qualiter sacerdotalis manus infirmantis corpus alleuiat, & illecebrosam sensuum motionem sacratissima mitiget vnctione. Vnde & sancti Patres hanc vnctionem sacramentum esse sanxerunt.* Hæc ille, Ac prima quidem nihil habent, quod vel cum vetustioribus pugnet, vel aduersariis faueat. Nam hoc oleo *sanitatem reddi* ait, *& infirmantis corpus alleuari*, quod illorum vnctioni conuenit horum non conuenit. Sed vltima inuadit Bellarminus, & notat *expressè inter sacramenta numerari hanc vnctionem.* Sed & hic, vt alias solet, plumbeo pugione pugnat. Nam *sacramenti* vocem, non stricte ac proprie, sed late ac improprie Petro vsurpatam inde constat, quod in ipsô illô sermone diserte ponit, ac

in Marc. 6. p. 116.

Serm. 1. in dedic. Eccl. qui est 69 T. 2. Dam. p. 168. c.

ac enumerat duodecim Ecclesiæ sacramenta, quorum tertium esse istam infirmorum vnctionem ait, quartum *consecrationem Pontificis*, quintum *inunctionem* Regis, sextum *dedicationem Ecclesiæ*, octauum *canonicatum*, nonum *monachatum*, Decimum *eremitarum*, vndecimum *sanctimonialium institutum*. Hæc septem postrema si proprie *sacramenta* esse, ac dici probauerint aduersarij concedam vt & *infirmorum vnctionem* eo concludant Petro sacramentum proprie esse, quod cum istis annumerauerit. Sin illud aspernantur ac refutant, necesse est ipsos fateri se sophistas esse, qui cum illud non valere concedant, hoc tamen, quod omnino eiusdem est rationis, veluti legitimum argumentum vsurpare non dubitant: Cum ergo nihil extet, vnde appareat quicquam in hoc ritu sæculis decimo, & vndecimo immutatum, crediderim toto hoc tempore ad sæculum vsque duodecimum vnctionem illam eodem loco ac gradu constitisse, quo eam octauo, & nono sæculo fuisse nuper demonstrauimus. Apparet enim ex duobus Menardi codicibus Tiliano & Remensi eam circa initia vndecimi sæculi, quô temporê illi libri scripti sunt, adhuc in vsu fuisse apud nostros, vt cuiuis loca inde à nobis descripta cum anteriorum sæculorum testimoniis contendenti liquere potest.

Ibid. p. 167. c p. 161.

Capvt XX.

Sensim sæculo (vt videtur) duodecimo immutatam illam veterum vnctionem in extremam tandem desiisse. Causa & occasio mutandi. Extrema ab Eugenio a. D. 1439. Et nuper à Tridentinis postremo confirmata.

CÆterum priorem illum morem circiter hæc tempora (id est vndecimi sæculi fines, & duodecimi principia) immutatum, & ad hodiernam fere formam innouatum fuisse non nego. Sed quod in huiusmodi mutationibus accidere solet, res non statim, neque vno (vt sic dicam) saltu in eum locum, quô hodie consistit, deuenit, sed sensim, paulatimque partim Scholasticorum hominum labore ac industria, partim Romanorum Episcoporum, Synodorumque ab iis pendentium auctoritate, & constitutionibus deducta est. Prima mutationis indicia in Bernardô apparent, sed leuia, mox in Hugone à Sancto Victore, & in Lombardo sententiarum (vt vocant) Magistro multò luculentiora, qui tres viri circa annum Domini 1130. & 1145. propemodum æquales vixerunt. Ac Bernardus quidem tanti eam vnctionem Malachiæ visam fuisse narrat, vt mulierem, quod ea-

ea festinatò obitu antequam inuncto esset, obiisset, de mortuis resuscitarit, resuscitatamque vnxerit (inquit) *nihilominùs, sciens in hoc sacramento remitti peccata.* Hugonis [a] & Lombardi [b] pæne eadem est de hoc negotio doctrina, & huius etiam ex illo, vult Estius [c] ducta, verbatimque in quibusdam desumpta, *vnctionem infirmorum in extremis fieri oleo per Episcopum consecrato, eamque esse sacramentum ab Apostolis institutum* (quod dictum recentiores vel damnant, vel certe excusant, & adhibita interpretatione emolliunt) *ad peccatorum remißionem, & ad corporis infirmitatis alleuiationem.* Itaque *qui eam unctionem fideliter, deuoteque percipit, & in corpore & in anima alleuiari, si tamen expedit, vt in vtroque alleuietur. Animæ certe sanitatem in hoc sacramento acquirere, si fortè corporis valetudinem illi habere non expedit*, cæterum *eam vnctionem in omni pane Ecclesia sæpe repeti.* Hæc Lombardi est omnis de infirmorum vnctione doctrina, ieiuna quidem, illa, ac exilis (qualia plęrumq; sunt rerum principia.) Sed eam Scholastici, argumentosi ac ingeniosi homines, innumerabilibus postea disputationibus agitatam, ac diuexatam amplificarunt, atque expoliuerunt, paulatimque apud omnes propagarunt, ac constituerunt. Nihil necesse est eorum de hoc argumento rixas, & certamina persequi, & partem iam aliquam in ipso operis limine delibauimus. Si quęras, quid caussæ fuerit, cur septimo sæculo & sequentibus recepta vnctionis ratio abdicata sit, & hęc in eius locum recepta, id eo maxime factum arbitror, quod cum sæpe non conualescerent qui vncti erant, multique ex iis quotidie, quantumuis accurate benedicto illo oleo perfusi, & quidem continuato per septem dies (vt moris tum erat) officio, nihilo secius ad plures migrarent, absurdum esse visum est, & à recta ratione alienum, vt est sane, vnctionis illius finem & effectum morbi depulsionem & ægrotantis sanationem constituere. Cum ergo vnctionem ipsam, & diuturno vsu receptam, ac confirmatam, & ab iis qui retro, maximè septimo, octauo, nonoque sæculis vixerant, auctoribus commendatam omnino penitusque abrogare non placeret, certe interpolare, & ad aliquam rectæ rationis speciem incrustare placuit. Eo factum, vt priscæ vnctionis caussę, nimirum corporis sanationi, alteram plane dissimilem assuerint, *peccatorum remißionem*, atque ex duplici hoc, licet dissentaneo neque vni colore, filo, totum mysterium contexuerint, vt si moreretur, qui vnctus erat, dici posset, non ideo tamen frustra vnctum eum fuisse, quippe qui si non corporis, animæ certe sanitatem recepisset. Sed posterior hęc ratio priorem paulatim ita loco pepulit, vt tandem sola fere obtinuerit. Nam si rem bene putes, videbis istos de *corporis curatione* dicis tantum caussa in hoc argumento loqui, eo duntaxat ne à Iacobo, & à veteribus, quos auctores se sequi profitentur

In vita Mal.

a l. 1. de sacr. p. 15.

b l. 4. sent. d. 23.

c vbi supr. §. 2.

profitentur, planè penitusque describere videantur. Ipsa certe sacramenti huius ratio, quam non aliunde petere solent, quam à necessitate hominis morientis, & ex hac terrena vita ad futuram transeuntis, omnino à morbi curatione, corporisque sanatione aliena est; quod & iam suprà aliquoties diximus, & quiuis per se videt. Hæc igitur maxime ratio istos impulisse videtur, vt veterem de infirmorum vnctione doctrinam desererent, & cum hac nouitia commutarent. Idque eò procliuiùs ac faciliùs factum est, quod veteres, etsi ad restituendam infirmis sanitatem in hac vnctione potissimum spectarent, multa tamen de eius ad obtinendam peccatorum remissionem vsu asperserant; vt ex superioribus liquet. Quin eo vsque processerant vt ea, quod affirmat & ostendit Goar, *ad pœnitentiam quoque pertinere* credita sit, adeoq; *reconciliatiuam manuum impositionem* apud eos habuerit. Quo pertinent ea, quæ supra ex Ratoldi Abbatis codice paulo ante a. D. 986. descripto & ex codice Remensi recitauimus, sacerdotem *crucem ex cinere cum aqua super pectus infirmis fecisse, & cilicium de super imposuisse*, simulque dixisse, *si quis infirmatur, agat pœnitentiam etiam ex necessitate* &c. quorum genuina sunt, quæ & in Tiliano paulo recentiori codice occurrunt. *Imponant manus super infirmum omnes sacerdotes.* Et sequitur paulo post *absolutio cum manuum impositione. Cinis, cilicium, manuum impositio, absolutio*, omnia sunt pœnitentiæ. Iuo quidem, qui ad a. duodecimi sæculi decimum quartum peruenit, scribit *vnctionem infirmorum publicæ pœnitentiæ sacramentum esse*; ex suis scilicet temporis consuetudine; plane contra quam olim quinto sæculo senserat Innocentius, vnctionem (quod suo loco memorauimus) pœnitentibus administrandam, negans. Eodem quoque refert Iacobus Goar, quod ab Alphonso Tostato proditum est, *Euangely codicem* fuisse olim ægrotis impositum, eoque significatum *Christum manu omnipotenti extensa obsecrantis infirmi peccata delere.* Atque hinc, vt liquet, exortus est Græcorum mos, hanc vnctionem etiam sanis ac bene valentibus, conferentium. Merito profectò; siquidem vera sunt quę à suis Latinorumque maioribus acceperunt. Nam si (quod illi statuebant) ad peccatorum remissionem plurimum valet hæc vnctio; cur non sanis æque ac infirmis conuenit? An solos infirmos de peccatis sollicitos esse decet? Latini recentiores ne hunc Græcorum vsum, quem grauiter damnant, reciperent, commenti sunt præter veterum scita, vnctione non quidem peccata simpliciter, sed peccatorum tantum reliquias abstergi ac deleri; id est peccata post pœnitentiæ sacramentum residua. Sed cum ne sic quidem sibi satis cautum esse animaduerterent (quod & sanis huiusmodi peccatorum reliquiæ supersint, quas & vnctione purgari sit operæpretium) tandem eo deuenerunt, vt dicerent (& hoc

in Euchel. p. 440. b.

Not. Men. in Sacr Gr. p. 116.

ibid p. 140.

ibid p 143.

Ep. 217.

In Euch. p. 440 b.

Tost præf. in Matth q. 14.

præter veterum omnium sententiam) hanc vnctionem *sacramentum esse exeuntium*, ad hoc proprie institutum vt morituri ad alterius vitæ ingressum præparentur; atque ita ab eius vsu sani omnes exclusi. Vtcunque sit, (neque enim de eo magnopere nobis laborandum est) certe res ipsa testatur deiectam de loco fuisse veterem illam de vnctione doctrinam; nouamque hanc ei suffectam quam, cum ea in scholis passim iamdudum regnaret, tandem etiam in publica hominum luce decreto suo confirmatam constituit Eugenius IV. in Synodo Florentina, vel certe paulo post eam, anno sæculi decimi quinti nono & tricesimo; *Quintum* (inquit) *sacramentum est extrema vnctio, cuius materia est oleum oliuæ per Episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet; qui in his locis vngendus est, in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibi vigentem. Forma huius sacramenti est hæc: Per istam vnctionem, & per suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid per visum &c. Et similiter in alijs membris. Minister huius sacramenti est sacerdos. Effectus vero est mentis sanatio, & inquantum expedit, etiam ipsius corporis.* Hactenus Eugenius; cuius decretum primum est quod sciam, publicum & authenticum istius extremæ vnctionis documentum. Post annos ab illo decreto centum, & quod excurrit, Tridentini nostrorum hominum intercessionibus excitati rem etiam accuratius excusserunt, neque tantum omnes sui illius alipticì mysterij caussas & partes sigillatim definierunt, sed etiam contradicentes atrocibus anathematismis perculerunt, vt initio huius operis docuimus.

Capvt XXI.

Soluitur quod de Græcorum recentiorum consensu obiicit Bellarminus; & demonstratur neque quicquam concludere pro Romana vnctione, neque sane verum esse, id, quod ille sumit. Multiplex, ac pæne immanis Græcanicæ vnctionis à Latina diuersitas fuse explicatur.

Ita paulatim duorum, triumue sæculorum spatio exortum, ac constitutum apud Latinos extremæ vt vocant, vnctionis sacramentum. Græcos recentiores obiicit Bellarminus, *quos cum* (inquit) *constat non accepisse suos ritus à Romana Ecclesia, præsertim ab annis plus*

quin

quingentis, quibus à nobis separati fuerunt, certum est ea in quibus conuenimus, esse antiquiora hæresibus & schismatibus, quæ postea nata sunt. *Græcos autem extremam vnctionem agnoscere pro vero sacramento* patere ait ex Concilio Florentino, & ex Hieremia Patriarcha CP°. & ex Simeone Thessalonicensi, Nicolaoque Cabasila, ac demum ex ipso totius gentis εὐχολογίῳ, id est rituali libro. Ego vero respondeo futilem esse hanc obiectionem. Primo enim etiamsi statuatur extremam vnctionem Græcæ Latinæque Ecclesiarum schismate esse antiquiorem, non eo fit tamen, vt id sacramentum quod hinc concludit Bellarminus, vel à Christo institutum, vel à vetustissima Ecclesia, quæ quatuor primis Christianismi sæculis floruit, frequentatum fuerit. Multa enim à Græcis pariter, & à Latinis iam ante exortum schisma recepta erant, quæ tamen neque diuinitus instituta fuisse, neque apud primos Christianos obtinuisse scimus, qualis est verbi gratia imaginum cultus, sanctorum inuocatio, quadraginta dierum ante pascha ieiunium & alia eiusdem farinæ non pauca. Sed neque illa quæ connectit Bellarminus, necessario inter se cohærent, vt in quibus vtraque gens nunc consentit, ea censenda sint schismate inter eas exorto, antiquiora. Quidni enim vtrisque, licet alioqui diuisis, idem error placere potuerit? Idem est in vtraque parte superstitionis ingenium, eædem, certe consimiles, erroris caussæ, eadem, quæ ad errorem inuitent vtrobique occurrunt, miraculosæ vnctionis oleum tam apud Græcos, quam apud Latinos vetus, & olei in sacris visus, & Iacobi verba in speciem fauentia, & mortis metus, & externi alicuius ritus in illo articulo solatium, (talibus enim præsidiis natura hominis impense gaudet) & sacerdotum denique ambitio, ac cupiditas lucri. Hæc ex quibus natus error, cùm Græcorum sint cum Latinis communia, non est mirandum si ex iisdem vtrobique caussis idem apud vtrosque error exortus fuerit. Iudæis, Paganisque non melius olim, quam nunc Græcis, Latinisque conueniebat. Et vtrorumque tamen peccata sæpè fuere eadem, quia scilicet etiam diffidentium similia sunt in multis ingenia, paresque caussæ. Neque si peccant Troiani, eo fit, vt Troianorum hostes peccati sint immunes. Nam vt scite ait Poëta acutissimus.

Iliacos intra muros peccatur, & extra.

Nihil est in quo homines, etiam cætera discordes, etiam inter se infensi, infestique melius, aut facilius conueniant, quàm in errore, & peccato. Atque hæc ad soluendum à Græcis recentioribus petitum argumentum satis sunt, cui nos multo efficacius opponimus veterem & recentem Æthiopum Armeniorum, & Christianorum Sancti Thomæ praxin, apud quos tota ista vnctio plane ignota est quod supra demonstrauimus. Sed tamen antequam Bellarminum dimitto,

vbi supr. c. 4. §. Accedat denique.

libet quosdam eius errores in iis, quæ de Græcis attulit, annotare. Imprimis quod ille nobis tam confidenter narrat Græcos *in Florentina Synodo sine vlla contradictione instructionem Armeniorum recepisse, in qua inter sacramenta numeratur extrema vnctio*, id inquam vel impudens mendacium est, vel certe crassa, supinaque oscitantia. Quæso enim vnde hoc habet; certe ex ipsis illius Synodi Actis constat Armeniorum instructionem non modo à Græcis non fuisse (quod inuerecunde affirmat Bellarminus) *incunctanter & sine vlla contradictione receptam*; sed ne iis quidem visam fuisse, aut exhibitam. Instructio enim anno 1439. X. Cal. Decemb. data est. Greci vero cum suo Imperatore quatuor ante mensibus iam omnes Florentia discesserant, Iulij mensis die partim 20. partim 21. quo tempore recens Florentiam aduenerant Armeniorum legati? adeo vt ipsis Græcos abiturientes vix salutare licuerit; ipsâ illa die, qua Græci relicta Florentia, Venetias profecti sunt, adeo vt eos iamdudum Constantinopoli fuisse verisimile sit, cum Florentiæ ab Eugenio data est illa Armeniorum instructio. 2. Sed & illud quod ait Bellarminus *Græcos extremam vnctionem agnoscere pro vero sacramento*, ambigue ac vafre dictum est. Vel enim significat hanc ipsam, quæ apud Latinos nunc exercetur, vnctionem apud Græcos in vsu esse, & pro vero sacramento haberi; vel aliquam apud eos solennem esse vnctionem, proque sacramento haberi, quæ tamen alia sit à Latinorum vnctione. Si hoc intelligit, nihil concludit. Si illud, rem falsissimam ponit; ex qua adeo nihil veri legitime colligi potest. Itaque ne sibi aduersarius de Græcorum consensu nimium placeat, vtque liquido cernatur, quam vana sit omnis hæc eius ratiocinatio, de aliptico recentiorum Græcorum instituto quid, qualeue id sit, nunc dicendum est paulo accuratius. Illud inprimis confiteor, quod Symeonis, & Nicolai, & Hieremiæ & Euchologij laudata à Bellarmino loca demonstrant, sacram ex oleo fidelium vnctionem in vsu nunc quoque esse apud Græcos, eamque cæteris Christianæ religionis mysteriis siue sacramentis accenseri. Eum ritum Euchologium & ipsi Græci vulgo ἅγιον ἔλαιον, *oleum sanctum*; sed & εὐχέλαιον, id est *oleum cum oratione* passim vocitant; vt & ex omnibus gentis recentioribus libris patet, & ab Arcudio,[a] & à Goare[b] suse est explicatum. Hoc vero Græcorum εὐχέλαιον idem esse, quod *exeuntium* apud Latinos *vnctionem*, per nego. Primo εὐχέλαιον Græci suum vel à septem sacerdotibus, vel certe à non paucioribus, quam tribus, ritè ministrari putant, Latini vnum ad suam vnctionem conferendam satis esse censent. Ac ne putes parum esse in numero discriminis, mira nobis de septenario mysteria pandit Symeon Thessalonicensis, ægreque patitur pauciores, quam septem, ministros adhiberi. Extorquet tamen summa sicubi sit ministrorum

Conc. Flor. p. 866. T. 8. Conc.

ibid. p. 861. d. 862. b.

in offic. olei. S. p. 408.

a l. 5. c. 2.

b in Euchol. p. 431.

Euchol. Off. ol. & Arcud. & Goar. vb. supr.

ſtrorum penuria, vt tribus ſit contentus, quod & hunc ſcilicet numerum multa magnaque myſtetia conſolentur, quæ & ipſa quoque Symeon recenſet. Cæterum rem totam concludens exerte, inexorabiliterque ſciſcit, ne pauciores ſint, quam tres. ἔστωσαν μὲν ἑπτὰ, ὡς ἔθος ἀρχαῖον. εἰ δ' ἀνάγκη, τὸ ἔλαττον τρεῖς, καὶ πάντα λεγέτωσαν ὅσα παραδέδοται λέγεσθαι. *Sint quidem ſeptem, vt veteru moris eſt, ſi vero neceſſitas fuerit, tres ſint ad minus, eaque omnia dicant quæcunque dicenda eſſe traditum eſt.* Quam regulam Græci ſic arcte nunc tenent, vt Conſtantinopoli *ab officio deponantur presbyteri*, qui vel ſinguli, vel etiam bini Euchelæum adminiſtrauerint, vt eſt à Petro Arcudio traditum. Iam oleum ipſum ſacrum, quod excepto Maldonato, & paucis eiuſdem generis cerebroſis, Latini magno omnes conſenſu, ab Epiſcopo conſecratum tanta neceſſitate requirunt, vt ſi ab alio puta à ſacerdote, benedicatur, vnctionem ſiqua ex eo fiat, ſacramentum eſſe negant, ipſum inquam illud oleum, non alij fere apud Græcos quam preſbyteri benedicunt. Imo oleum qui miniſtraturi ſunt ſacerdotes, ipſi in re præſenti, non alias quam ad vſum, conſecrant. Latini contra non aliud quam iam antea ab Epiſcopo benedictum, deferunt, vel vſurpant. Mitto longam precum, lectionum, canticorumque farraginem, quibus in hoc ſuo myſterio vtuntur Græci, à Latinorum ritu diuerſis. Hæc ſi quis volet, in Euchologio fusè explicata legat. Sed & de iis, qui hoc oleo inungendi ſunt, multo etiam maior Græcorum á Latinis diuerſitas. Illi enim imprimis quiritantur, quod hi non alios, quam homines moribundos ac in ſupremis ſitos, animamque pæne efflantes, inungendos putant. Ἐνταῦθα (inquit Symeon Theſſ.) καὶ ἄλλη τις τῶν καινοτομούντων Λατίνων καταβάλλεται δόξα. οὗτοι γάρ φασι τὸ ἅγιον ἔλαιον οὐ χρὴ δίδοσθαι τοῖς ἐλπίδα κεκτημένοις ζωῆς, ἀλλὰ ἀποθνήσκουσι μόνοις. ἐπεὶ ἁμαρτημάτων παρέχεται ἄφεσιν. ἐναντίως τοῖς ἀποστολικοῖς, ὡς ἐν ἅπασι καὶ ὧδε καὶ φρονοῦντες καὶ πράττοντες ῥήμασι. τοῦ γὰρ θεαδέλφου βοῶντος, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος, οὗτοι τοῖς μὴ ἐγειρομένοις παρέχειν τοῦτο φασί. *Hic quadam alia quoque Latinorum res nouas molientium deſtruitur ſententia. Hi enim aſſerunt ſanctum oleum non ſpem vitæ aliquam habentibus, ſed ſolis moribundis tribuendum eſſe, quandoquidem remiſſionem præbet peccatorum, contra verba Apoſtolica, vt in omnibus aliis, ita etiam hac in re & ſentientes & facientes. Cum enim Dei frater* (Iacobum dicit) *clamet*, Eriget eum Dominus, *iſti aiunt iis, qui non eriguntur, eſſe præbendum.* En Græcorum cum Latinis tantopere celebratam à Bellarmino concordiam! Mitto cætera, ſanè acerbiſſima, Symeonis in Latinos hac de re dicta. Neque ea moror, quibus Arcudius Græculi hominis in ſuos Romanos libertatem compeſcere conatur. Satis eſt, quod ex Symeone liquet Latinorum ritum ſolis exeuntibus ſuum illud oleum deſtinantium Græcos infenſis animis, veluti Iacobæi decreti deprauationem

ap Arcud. l. 5. c. 5.

de Sacr. l. 5. c. 6. 395. b.

l. de Sept. Sacram. ap. Arcud. l. 5. c. 7. p 403

auersari. Ipsi vero tantum ab eo more absunt, vt suum *εὐχέλαιον*, non modo nullis ægrotantibus, sed ne sanis quidem, ac optime valentibus inuideant. Præter Græcos auctores qui bene multi apud Arcudium id affirmant, ipse quinetiam testatur eum esse hodie vsum non in vno *aliquo Græcia angulo*, sed vbique passim apud totam gentem, neque in Græcia modo sed & præterea *in Russia, Moscouiaque vniuersa*. Itaque Euchologium non modo in priuatorum ædibus vbi infirmi solent decumbere, sed & in Ecclesia administrandum *εὐχέλαιον* suum docet. Quin & Iacobus Goar auctor est quotannis feria quinta *in Cœna* (vt vocant) *Domini* publicam esse pæne omnium apud Græcos vnctionem. Eo enim die solere plærosque omnes sese in Ecclesia oleo ab Episcopo benedicto vngendos offerre; Ipse enim inprimis Episcopus ante omnes de manu Oeconomi vnctionem suscipit; tum reliquos astantes deinceps inungit. Ac morem hunc, ne absurdum aut nouum putes, Goar ab ipsis Damasceni temporibus repetit; cuius supra recitata à nobis verba simile quid iam tum in vsu fuisse tinniunt; *Qui ægrotantem* (inquit) *vnguento, vel alio sacro oleo vult inungere, prior ipse vngendo particeps est vnctionis. & sic postea morbo laborantem inungit.* Sed neque in viuis stetit Græcanica Euchelæi liberalitas. Quid, quod sacri sui olei ipsis quoque mortuis copiam faciunt? Iis verò sacrum oleum eodem fere ritu, quo viuis, à septem quoque presbyteris vna cum diacono ministratur, *nisi quod in defuncti sepulcro papyrus* (inquit Goar) *oleo tincta ab vnoquoque sacerdotum accenditur, qua velut sacrificio delictis ab omnibus anima promittitur expianda quibuscunque pœnis eximenda.* Atque olearis sui huius piaculi eam esse vim Græci sibi persuadent, vt ipsis etiam damnatis ad salutem interdum prodesse putent; commemoratis hoc loco Falconillæ, Traiani, & Theophili cuiusdam Iconoclastæ exemplis, quos omnes iam in gehenna versantes similia quædam piacula ab inferis reuocauerint. Exhibent hoc mirificum sane extremæ vnctionis officium Græcanica antehac Venetiis edita a. D. 1544. 1559. 1570. Euchologia, quod Goar diserte testatur in hunc locum. Ipse in sua Græcolatina Euchologij editione, totum omisit; quo consilio, nouit Deus, Ego quidem nollem factum. Nam publicum Grecæ gentis rituale edentem nefas fuisse videtur ea, quæ & apud ipsos recepta, & ab ipsis pro suis iam non semel edita ac publicata sunt, prætermittere: Vt ipsius ritus antiquitatem mittam; quem Goar à Nicolao quodam Atheniensi Antistite iam ante annos plures, quam 400. institutum refert, & à Symeone Thessalonicensi decimi tertij sæculi homine, postea his verbis approbatum; ἐγὼ γοῦν (inquit) ὡς ἐνεχώρει περὶ τούτων ζητήσας, εὗρον ὡς ἀγαθόν ἐστι γίνεσθαι, καὶ τοὺς βουλομένους ποιεῖν οὐ χρὴ κωλύειν *Ego quantum licuit de his perscrutatus, comperi bonum esse, vt fiat* (olei scilicet officium circa

vbi supr. c. 4.

ibid. p. 387.

Not. in Euchol. p. 435. a & 436. b.

Damascen. Orat. de defunct.

vbi supr. p. 441. a.

p. 441. init. ann. or.

circa mortuos) *& obseruare volentes non esse prohibendos.* Idemque à Græcis iam ante a. D. 1439. factitatum vulgo fuisse apparet ex Actis Synodi Florentinæ, in quibus legimus, quod me supra iam obseruasse memini, Latinos à Græcis quæsiuisse *quare mortuos ante sepulturam oleo inungerent?* Quin & prima huius ritus rudimenta iam apud Græcos sexto nimirum Christianismi sæculo extitisse eo Pseudodionysij loco, quem alibi descripsimus, clarum est; in quo scriptum extat solenne iam tum fuisse, vt *Pontifex mortuum oleo secundum salutationem perfunderet.* Sed & nostra vtilitas requirebat ne hic Græcorum ritus occultaretur. Omnium enim Christianorum interest scire, & animaduertere in quas non modo ineptiarum, & anilium quisquiliarum ac superstitionum, sed etiam sacrilegiorum, ac immanitatum voragines præcipitare homines soleant, vbi semel de relicta Spiritus in Scripturis docentis norma sibi ipsis indulgere, & mortalium cogitationes ac traditiones in religione sequi in animum induxerunt. Quæso enim, quantulo hæc Græcanica ex oleo & papyro piacula distant ab execrandis Paganorum inferiis, ac bustuariis sacris? Hanc scilicet miseri spretæ, derelictæque cœlestis Scripturæ mercedem habent; cui si constanter adhærere & ipsi, & Latini voluissent, numquam profecto institutum diuinitus ad morbos ex ἰαμάτων dono curandos oleum, vel illi ad mortuos ab inferis reuocandos; vel hi ad viuos in alteram vitam traducendos, parum religiose vtrique, ac præter manifestam Domini mentem, transtulissent. Sed cætera Græcanici euchelæi nunc persequamur. Latini quidem, vt suo loco demonstrauimus, oculos, aures, nares, os, manus, pedes, & renes inungunt. Græci vero, ne quid sit non diuersum, frontem, faciem & manus. Sed & illud habent singulare, quod non ægrotum modo, sed & *totam domum*, in qua is iacet, *perungunt, signo crucis inter vngendum expresso.* καὶ μετὰ τοῦτο (inquit Euchologium) ἀλείφουσιν ὅλον τὸν οἶκον, ποιοῦντες τύπον σταυροῦ. Neque hoc omiserim, quod septem *sacerdotum præcipuus Euangelij codicem super caput* hominis inungendi *ponit, cæterique sacerdotes manus ei imponunt.* λαβὼν ὁ πρωτοσάρβηος τὸ ἱερὸν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον τίθησιν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τιθέασιν ἐπ' αὐτῷ τὰς χεῖρας οἱ ἱερεῖς. Iam non semel, vt nostri Latini, sed septies ægrotantem inungunt, suoque hoc toto mysterio muniunt. Officium enim idem septem sacerdotes suo vnusquisque ordine peragunt. αὕτη ἡ εὐχὴ λέγεται, παρ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἱερέων μετὰ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ τὴν εὐχὴν χερδίλων ἅμα τῷ ἐλαίῳ τὸν νοσοῦντα. *Hæc oratio* (ea scilicet, qua ipsam sacramenti huius formam contineri volunt & Goar, & cæteri) *dicitur ab vnoquoque sacerdotum, postquam dixerit Euangelium & orationem, simul inungens infirmum oleo.* Arcudius, nequid dubites, explanat fusius. *Postquam* (inquit) *vnus presbyter totum sacramentum peregerit,* alter

post. Sess. 15. 25. Concil. p. 89. c.

Dion de Eccl. hier. c. 7.

Sym. Thess. apud Arcud. l. 5 c. 7

Euchol. p. 4 0 extr. ibid.

Euchol. p. 417.

Euchol. p. 417.

in Euchol. p 417.

l. 5 c. 6. p. 386.

aliter succedit, & exceptis aliquot precationibus ad essentiam sacramenti minus spectantibus, quæ distinctæ sunt ab illis, quas prior recitat, reliqua æque atque primus conficit & absoluit. Nam & oleo sacro inungit ægrotum, & easdem partes corporis inungit, & eadem prorsus sacramenti vtitur forma. Hæc Arcudium in Græcis suis ferre ne ipse quidem potuit. Multa enim ad hanc eorum alipticam iterationem vel purgandam, vel certe nonnihil excusandam molitus, postremo sentiens nihil iuuare sua θεῖα φάρμακα, rotunde confitetur *hanc Græcorum consuetudinem, vt nunc fit, esse abusum.* Idemque identidem huic Orientalis Occidentalisque Ecclesiarum Conciliatori in aliis fere omnibus disputationis partibus accidit; quod etiam Goar obseruat; atque indignatur. *Mihi* (inquit) *illud mirandum magis semper fuit, vt quos concordes cum Latinis pollicetur exhibere Græcos in sacramentorum sensu, eos leni occasione ad discordiam prouocet, & quasi fidei rupto fœdere erroris & sacrilegij non solidi:, vt mihi quidem constat, indicijs condemnare non vereatur.* Sed illi quidem viderint, sacrilega-ne sit an secus Græcanica vnctio; Nobis satis est, quod à Latina longe alia est. Quo vel inprimis illud pertinet, quod in hoc adhibendo oleo Græci hoc semper & quidem maxime spectant, vt corporalem inuncti valetudinem aut restituant, aut certe firment ac muniant. Clamant hæ omnes eorum in hoc peragendo preces; omnes olearij officij partes. ὄρεξον χεῖρα τὴν σὴν ὑψόθεν φιλάνθρωπε, καὶ σοῦ τὸ ἔλαιον σῶτερ ἁγιάσας δίδου τῷ σῷ οἰκέτῃ εἰς ὑγείαν καὶ νοσημάτων ἐκλύτρωσιν. *Manum tuam ex alto prabe o benigne, & tuum oleum sanctificans, saluator, in sanitatem & morborum omnium depulsionem illud famulo tuo impertire.* Tum; ῥείθροις τοῦ ἐλέους σου χερσί τε ἐπαλείμμασι τῶν ἱερέων σου, φιλάνθρωπε ὡς εὔσπλαγχνος Κύριε, τὰς ὀδύνας καὶ τὴν κάκωσιν, καὶ ἀλγεινῶν ἐπιφορὰς τοῦ ἐν ἀνάγκαις παθῶν λυομένου, ὅπως δοξάζῃ σε σωθεὶς εὐχαρίστως. *Misericordiæ tuæ fluentis Christe, & sacerdotum tuorum linimentis, absterge Domine, vt humanus, dolores, & vexationem & incrementa languorum huiusce, qui in morborum angustiis deficit, vt seruatus gratanter te glorificet.* Item; διὸ ἐλαίῳ σου πιστῶς τὸν προσιόντα νῦν, ὡς εὔσπλαγχνος ἁγίασον, ἐλέησον, παντοίας νόσου καθάρισον. *Ad oleum propterea tuum nunc fideliter accedentem sanctifica & miserere, vt humanus, omni morbo expurga eum.* Mox; λύτρωσαι νοσημάτων, καὶ πικρῶν ἀλγηδόνων ἔγειρον. *A morbis libera, & ab amaris languoribus erige & excita.* Denique ne omnia describam, ipsa illa oratio qua totius mysterij vim contineri ipsi Latini volunt. Πάτερ ἅγιε, ἰατρὲ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων, ὁ πέμψας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πᾶσαν νόσον ἰώμενον καὶ ἐκ θανάτου λυτρούμενον, ἴασαι καὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀσθενείας, καὶ ζωοποίησον αὐτὸν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου. *Pater sancte, animarum & corporum medice, qui filium tuum vnigenitum, Dominum*

ibid. p. 398.

in Euchol. p. 431. a.

Euch in off. Euchel. p. 410.

ibid. p. 411.

p. 412.

p. 411.

p. 415.

minum nostrum Iesum Christum omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem misisti; SANA quoque seruum hunc tuum à detinente illum corporis animaque infirmitate, & viuifica illum per Christi tui gratiam. Itaque vt sunt acuti & ingeniosi, inter cæteros cœlites, quorum in hoc opere præsidium, atque operam requirunt, diserte eos commemorant quorum propria esse creditur in morbis depellendis, curandisque vis, atque industria; quales sunt verbi gratiâ Cosmas, & Damianus, Cyrus & Ioannes, Pantaleon, & Hermolaus, Sampson & Diomedes, Photius & Anicetus, *ἰαματικοὶ ἀνάργυροι, Medici* (vt ipsi vocant) *nulla mercede conducti*; de quibus Goar ad hunc locum fuse. Sed & postea Dominum rogant vt *medicam suam virtutem cœlitus emittat*, vt corpus tangat; febrim extinguat, dolorem mitiget, & occultam omnem infirmitatem eiiciat. *γενοῦ ἰατρὸς τοῦ δούλου σου τοῦδε* (inquiunt) *ἐξέγειρον αὐτὸν ἀπὸ κλίνης ὀδυνηρᾶς καὶ στρωμνῆς κακώσεως. σῶον καὶ ὁλόκληρον χάρισαι αὐτὸν τῇ ἐκκλησίᾳ σου εὐαρεστοῦντα καὶ ποιοῦντα τὸ θέλημά σου. Fias medicus serui huius tui. Erige eum è dolorum lecto; ab infirmitatis strato. Saluum & incolumem illum Ecclesiæ tuæ largire, beneplacentem tibi, & voluntatem tuam exequentem.* Eadem mox iterum apud Deum repetunt, quo loco sibi per Apostolos à Domino datum profitentur *ἐλαίῳ μετὰ προσευχῆς τὰς ἀσθενείας τοῦ λαοῦ θεραπεύεσθαι, vt oleo cum oratione infirmitates populi curent.* Itaque ab eo petunt, vt *ipse oleum illud ordinet atque constituat in medelam siue sanationem ex eo vngendis, in remedium omnis languoris, & infirmitatis, in liberationem malorum iis, qui ab ipso salutem expectant. αὐτὸς δὲ τὸ ἔλαιον τοῦτο σύνταξον εἰς ἴασιν τοῖς ἐξ αὐτοῦ χριομένοις, εἰς ἀπαλλαγὴν πάσης νόσου καὶ πάσης μαλακίας, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν κακῶν τῶν ἀπεκδεχομένων τὴν παρὰ σοῦ σωτηρίαν.* Cum his consentiunt omnes Græci recentiores; Hieremias P.CP. Gabriel Philadelphiensis, Ioannes Nathanaël, Emanuel Caleca, Symeon Thessalonicensis; alij, qui vna omnes docent hunc sui olei finem, hoc effectum esse, vt corporeis morbis liberemur. Loca ipsa piget describere, quæ apud Arcudium videat, qui volet. Quod si Græcos vrgeas, cur ergo suum euchæleum sanis ac beneualentibus ministrent, quod ipsi ad morbos depellendos comparatum esse volunt; illi vero, vt est acutum genus, facile respondent, id ita à se fieri *διὰ τὸ ἄωρον τοῦ θανάτου, καὶ ὡς τὰ πολλὰ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, propter immaturam, ac plerumque subitaneam, & inexpectatam mortem*; vt loquuntur apud Arcudium, Philadelphiensis Episcopus & Iob Monachus. Mature scilicet de remedio sibi prospiciunt, & à morbis & morte multo antequam ingruant, sibi cauendum putant. Sin ea verba Apostoli obiicias, in quibus *peccatorum remissionem* inunctis promittit; fatentur & hanc in suo euchelæo haberi, sed ita tamen, vt à corporis curatione non sit diuellenda; Ideo enim inunctis remitti peccata, vt iis liberati donum sanitatis à Domino consequantur. Sic enim

Ibid.

Not p. 417.

Euchol. p. 420.

p. 421. Vid. & p. 413. 414. 419.

15 c. 7. p. 401. 401.

enim verba Iacobi accipit Symeon Thessalonicensis, sane non inepte: κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκὼς ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἵνα ἰαθῇ (inquit) καὶ ἐγερθῇ δηλονότι. Etsi peccata admiserit, dimittentur ei; *vt sanus fiat videlicet & erigatur.* Atque ex his liquet existimare Græcos verum ac proprium suæ vnctionis finem esse morbi depulsionem, & hominis inuncti curationem, ac sanitatem: quod à Latinorum dogmate quam sit alienum, supra ostendimus. Itaque morbi depulsionem illi quidem & vbique in toto officio, & in ipsa etiam *formali* (vt vocant) huius euchelæi precatione enixe à Domino petunt; hi vero ne semel quidem memorant in sua oratione, vnam peccatorum remissionem exposcentes, & conferentes, vt ipsi quidem sibi persuadent. Denique neque illud omittendum est, quod & Arcudius, & Goar obseruarunt, Græcos suum illud euchelæum ad id, quod & Latini vocant, *pœnitentia sacramentum* referre, eique vim aliquam tribuere ad quorumvis pœnitentium delenda peccata. Nam tametsi nulla in Euchologio fiat huius olei sacri vsus diserta mentio, tamen & Græci vulgo Theologi ita docent, & res ipsa loquitur. Simeon Thessalonicensis; ἅγιον ἔλαιον παραδέδοται ὡς ἱερὰ τελετὴ καὶ θείου ἐλέους εἰκὼν, εἰς ἀπολύτρωσιν καὶ ἁγιασμὸν τοῖς ἀπὸ ἁμαρτίας ἐπιστρέφουσι χορηγούμενον. *Sanctum oleum traditum est veluti sacrum mysterium, diuinæque misericordiæ typus, quod in redemptionem & sanctificationem præbetur his, qui se à* PECCATIS *conuertunt.* Id vero qui fiat luculentius idem sic exsequitur; ἁμαρτήσαντες προστρεχόμεθα θείοις ἀνδράσι, καὶ μετανοοῦντες τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν πλημμελημάτων ποιούμεθα. ὧν τῇ ἐπιταγῇ προσφέρομεν ἅγιον ἔλαιον τῷ Θεῷ εἰς τύπον αὐτοῦ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ἱλαρότητος. ἐν ᾧ τὸ θεῖον καὶ ἱλαρὸν ἀστράπτει τῆς χάριτος φῶς. καὶ γὰρ καὶ φῶτα προσφέρομεν. ἐπεὶ δὲ καὶ εὐχὴ προσάγεται, καὶ τὸ ἔλαιον ἁγιάζεται, οἱ χριόμενοι τῷ ἐλαίῳ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων [illegible]. *Commisso peccato ad viros diuinos* (id est confessarios, quos Græci πνευματικοὺς vocant) *accedimus, & pœnitentes erratorum confessionem facimus; eorumque iussu offerimus Deo sanctum oleum in signum ipsius misericordiæ ac benignitatis: in qua diuinum, & exhilarans resplendet gratiæ lumen (nam & lumina offerimus) Cum verò & oratio deferatur, & oleum sanctificatur, qui oleo vnguntur, remissionem peccatorum consequuntur.* Hoc vero id ipsum est, quod Nathanaël à *quibusdam pseudo-Abbatibus & illiteratis, Græcis assidue fieri grauiter conqueritur.* [illegible] (inquit) τοῖς ἁμαρτάνουσι [illegible] ἁγιασμοῦ ὡς μετανοοῦσι χορηγοῦσι. nimirum, τὸ εὐχέλαιον. *Insanientes peccantibus, si resipuerint, loca multa siue pœnæ canonica, & instar sanctificationis istud præbent,* olei mysterium. Sed & eodem pertinere videntur quæ de euchelæi effectis affirmat Hieremias; καὶ λύσιν (inquit) ἁμαρτημάτων παρέχεται, καὶ ἐξ ἀρρωστημάτων ἐγείρει, καὶ ἁγιασμοῦ ἐμπιπλᾷ. *Et remissionem peccatorum præbet, & ex morbis siue infirmitatibus suscitat, & sanctificatione replet;* quod & iisdem verbis postea repetit in epistola secun-

ap. Arcud. l. 5. c. 7. p. 403.

ap. Arcud. l. 5. c. 4. p. 385.

Ibid. p. 386.

Ibid. p. 387.

in ad. cum vict. p. 79.

Ibid p. 247.

secunda. Iam quod sanis & benevalentibus Græci conferunt euchelæum eo quoque maxime referendum videtur. Nimirum istiusmodi homines inungunt, non vt valetudinem, qua prospera fruuntur, recuperent, sed vt peccatorum remissionem consequantur, ad quam scilicet hoc etiam olearium institutum pertinere putant. Hanc vero sacri olei ad reconciliandos peccatores Græcanicam administrationem Arcudius veluti sacrilegam impugnat; Goar purgat & defendit pro virili; quo vterque successu, nostra nihil refert. Certe non videntur deesse apud veteres, quæ pro Græcis afferantur. Nam & Pseudo-Iustinus, & Basilius ex hæreticorum baptismo venientes, vnctos olim fuisse testantur, cum Ecclesiæ reconciliarentur; & Arabici Canones Pseudo-Nicæni eos *oleo benedicto* mundari decernunt, qui cum muliere infideli fornicati sunt; & Origenes, atque Chrysostomus non obscure ad pœnitentium remissionem trahunt, quæ de presbyteris oleo vngentibus habet Iacobus; vt supra audiuimus. Sed si quid cum veterum institutis commune habet, hic Græcanici euchelæi vsus; illud quidem certum est eum ab extrema Latinorum vnctione plane penitusque alienum esse. Atque ex his vel cæcus viderit quam sit fallax Bellarmini ratio, quæ supponebat scilicet hodiernum Græcorum euchelæum idem esse cum sua vnctione; cum qua tamen nihil fere habet commune, non *ministrum*, non *materiam*, non *obiectum*, non *formam*, non *finem*, non *effecta*, vt satis est à nobis hactenus demonstratum. Illud vero libens fateor hanc Græcorum vnctionem in plurimis cum ea conuenire quam apud Latinos octaui & noni & aliquot sequentium sæculorum in vsu olim fuisse, ex veris certisque documentis supra demonstrauimus; quod & ab Arcudio ipso & à Goare in primis est obseruatum vt totam vtriusq; de hoc negotio disputationem legentibus apparebit. Nam & Græcorum quoque euchelæum, perinde vt vetus quondam oleum, quibusvis ægrotis datur, non solis ad mortem laborantibus, & sæpius, imo septies, in vno eodemque morbo iteratur, & ad restituendam valetudinem proprie pertinet, nequaquam autem *ad preparandum proxime hominem ad felicem statum vitæ futuræ*. Itaque Græcorum euchelæum nobis quidem eorum, quæ de veterum istorum vnctione diximus, euidens suppeditat argumentum; pro Latinorum ritu à quo alienum est scilicet, nullam Bellarmino vel necessariam, vel verisimilem probationem præbet. Atque hæc de Græcis hactenus.

l. 5. c. 4.

Capvt XXII.

Discutitur ac dissoluitur eorum obiectio, qui queruntur, quod unctionis, non nouitium tantum apud Romanos abusum, sed veterem etiam qualem septimo sæculo fuisse concedimus, vsum sustulerimus. Cassandri & Grotij ratiunculæ refelluntur. Gregorij de Valentia vanitas ac sophistice difflatur: Opus concluditur.

Nunc antequam opus concludam, superest vt eorum obiectioni satisfaciam, qui Ecclesias nostras reprehendunt, quod omnem illum siue aduersariorum recentem, sine Græcorum, siue septimi & sequentium sæculorum veterem, in ægrotis vngendis vsum plane penitusque abrogarunt. Esto enim, inquiunt isti, Nouitium esse concedamus, & à quadringentis annis repertum, vt non alij, quam moribundi vngantur, neque alia fere de causa, quam *vt ægrotans proxime præparetur ad vitæ futuræ statum.* Non ideo tamen consequens fuit, vt totum hoc vnctionis negotium repudiaretis. Nam vobis abiecto hoc nouæ superstitionis fermento, licuit vnctionem ipsam retinere, eoque fine, eaque ratione ministrare qua olim ante sequiora sæcula factitatam, à Patribus constat. Cur ergo, quam vetustissimis temporibus, septimo scilicet, octauoque sæculo passim in vsu fuisse, imo licet obscurius, ac exilius, quinto iam sæculo aliquatenus cœpisse confitemini; cur eam (inquam) vos vnctionem abiecistis? Respondeo nos abiecisse; quia religionem eiusque sacros ritus non ex humanis septimi, octauique, vllius ve alterius sæculi placitis, sed ex diuinis Apostolorum literis metimur, ac constituimus; & quæ in hoc genere neque à Christo vel instituta, vel præcepta, neque ab Apostolis vsurpata ex sacro illo testamento reperimus, ad ea nos obseruanda nullius mortalis, quantumvis alioqui sancti, ac excellentis authoritate obstringi posse censemus. Ita illam *lactis mellisque concordiam,* quibus à vetustissimis *infantatos* olim (vt Tertullianus loquitur) scimus, qui baptisarentur & infantium communionem tertio, quartoque sæculis, imo & sequentibus vltra decimum solennem, & alia multa eiusdem generis de religione, incunctanter expunximus, quod ea nullam habeant ex diuinis literis authoritatem. Cum ergo passiua illa infirmorum ad sanitatem recuperandam vnctio, ab iis ministrata, qui sanationum dono carent, neque à Christo neque ab Apostolis instituta, imo neque apud trium quatuor-

quatuórve primorum sæculorum Christianos vsitata fuerit (quod supra abunde demonstrauimus) profecto non debuit efficere septimi, octavique sæculi exemplum, vt res peregrina, & noua retineretur. *Peregrinum* enim merito censemus, quicquid aliunde, quam ab Apostolis exortum; nouum quicquid non ab initio Christianismi fuit. Frustra nobis hic obiicit Cassander, Mediatorum ac Conciliatorum princeps, Lutherum ac Bucerum *vnctionem* istam *non vsque adeo olim detestatos esse, ac illum quidem scripsisse, vtile esse adire ægrotum, orare, & exhortari, & si postea velis quu cum oleo lini, liberum esto in nomine Domini; hunc vero in deliberatione anno 1539. clare assensum esse, non esse damnandam hanc vnctionem, si ad exemplum epistolæ Iacobi vsurpetur, si omnis fiducia in Christo collocetur.* Primò enim non Lutheri Bucerive, sed vnius Christi authoritate stat apud nos religio. Deinde ex his ipsis apparet duos illos viros vno pacis studio eo prouectos esse, vt hæc aduersariis concederent; non quod rem ipsam probarent, multo vero minus, vt necessario tenendam, ac factitandam existimarent (ista enim *liberum esto, tum non esse damnandum, qui ad Iacobi exemplum vnxerit*; non præcipientis, sed indulgentis sunt, & plusculum, quam necesse sit concedentis) sed quod Christianorum pacem tanti esse censerent, vt etiam alicuius erroris indulgentia redimendā crederent. Quod tamen ita eos intelligere clarum est, primò, vt ne grauis sit error, & hominum pietati, ac saluti exitiosus; secundò vt qui errant, meliora sentientes ne damnent, vel errare secum cogant; Nam clarum, certumque est, neque grauiter errantes, & in ipsa Christianæ pietatis fundamenta impingentes ferendos esse, neque item eos qui errores licet per se leues, præcipiunt tamen, ac velut necessariam fidei partem sub anathematis pœna vrgent; quippe cum etiam in hos illud Pauli dictū sit, *si quis vobis Euangelizauerit, præter id quod accepistis, anathema sit.* Itaque cum nudam simplicem̄que ægrotorum vnctionem ad eius exemplar, quam Iacobus præcipit, viri illi errorem quidem, sed leuem, ac minime perniciosum putarent (& fatemur sane si quis intra hæc steterit, ægrotumque tametsi sanationum dono nequaquam præditus, simpliciter oleo vnxerit, licet erret, nequaquam tamen eo salute excidire, dum cætera fide sanus sit) cum hæc inquam illi ita existimarent, non immerito hoc concesserunt, vt is error ferretur, dummodo de cæteris quæ grauiora sunt, & maioris ad pietatem momenti cum aduersariis conueniretur; quod fieri posse, maxime in illis initiis, nondum satis explorata Romanorum inuicta pertinacia, pro sua caritate sperabant. Nunc cum aduersarij errorem illum de extrema vnctione suum non modo nulla parte emendarint, vel iis vitiis, quæ exitiosa sunt, vt sanctorum inuocatione, & aliis purgarint sed totum cum omni hoc fermento retinuerint; cum adhæc errorem iniquitate ac crudelitate

Consil. p. 985.

Gal. 1/9.

delitate immani cumulauerint. dum eos omnes, qui secum hoc in argumento errare abnuunt, diris anathematismis, à sua communione submotos velut Dei perduelles, Ecclesiæque hostes deuouent, igneque ac ferro persequendos censent, quis non videt nullum amplius ei moderationi ac indulgentiæ locum superesse, quæ initio dum meliorum spes erat, duobus illis sanctissimis Christi seruis non displicebat? Illa quidem eorum mansuetudo, ac caritas, quam sincero, quam Christi, Christianorumque amanti, pacisque communis cupido essent animo, abunde testata est, & inexcusabilem reddidit aduersariorum pertinaciam. Sed eo tamen trahenda non est vt errorem nulla cuiusquam gratia, nulla apud Deum, hominésve mercede vel admittamus, vel feramus: Fateor aduersarios eo multo grauius peccare mihi videri, quod vnctionem suam vel leuissime perstringentes, aut de ea minimum dubitantes Ecclesia proscribunt ac exterminant, (qui etiamsi in huiusmodi negotio errarent, ferendi tamen essent) quam quod ægrotos vngendos simpliciter putant. Sed in eo ipso, tametsi minus peccent, peccant tamen: Fac istos nullam ad creaturas, quod faciunt, precationem admiscere; fac non moribundos, sed ægrotantes; non iustificandi, sed sanandi spe inungere; fac denique eos oleum, non velut proprie dictum sacramentum, à Christo ad salutem animæ institutum, sed velut præsidium ad morbum depellendum non inutile adhibere: qualiter veteres septimi, & sequentium aliquot sæculorum Christianos sua illa vnctione vsos esse putamus; fac inquam istos ita simpliciter hunc ritum vsurpare, ne sic quidem eos culpa liberaueris, vel à peccato immunes feceris. Cum enim hoc oleum ad valetudinem miraculo restituendam ac Christi voluntate, & Apostolorum vsu pertineat; peccat quisquis, sanationum dono minime præditus id ægrotis adhibet, nisi tu eum peccare non putes, qui rem alienam inuadit, temereque quod sui non est muneris sumit, & id audet, quo Deus non vocat; eoque facto Christi Domini nomen, ac religionem ludibrio exponit. Recte sane, ac sapienter hoc loco se gessit Augustinus, qui, vt est à Possidio memoriæ proditum, *cum ad eum ægrotantem, & lecto vacantem, quidam ægrotum adduxisset, rogans vt ei manum imponeret, quo sanus esse posset, facturum* se negauit, respondens *si aliquid in his posset, sibi hoc vtique primitus præstitisset*; Neque aliter vt ægroto manus imponeret adduci potuit, quam cum qui ægrotum adduxerat *affirmasset, visitatum se fuisse*, diuinitus scilicet, *sibique per somnium dictum esse, vade ad Augustinum episcopum, vt eidem manum imponat, & saluus erit. Quod dum comperisset*, (inquit) Possidius, *facere non distulit, & illum infirmum continuo Dominus sanum ab eodem discedere fecit*: Iudicauit scilicet vir sapientissimus neminem ægrotis ad eos sanandos manum imponere debere, nisi cui ex Spiritus Sancti testimonio, hoc vel ipsi interius, vel alij certe,

De vita Aug. [illegible]9.

reue-

reuelantis, compertum sit non frustra futurum, quod in ea causa fecerit. Cum ergo olei vnctio eiusdem omnino sit rationis, cuius est manuum impositio, (est enim vtraque miraculosæ sanationis, hoc in loco symbolum) profecto iudice Augustino, iis duntaxat ægrotos oleo ad morbum depellendum inungere licet, qui rem ad ægrotorum sanitatem successuram compertum habent, ex reuelatione Spiritus vel sibi vel certe aliis diuinitus immissa. Itaq; negari non potest temere hactenus fecisse, adeoque peccasse, siue septimi, siue alterius sæculi homines quotquot ægrotis vel manus imponere, vel oleum adhibere ad eos sanandos ausi sunt, tametsi neque sanationum charisma à Deo accepissent, neque vero an ægrotum sua illa opera morbo liberatura esset, vlla ratione certum, aut compertum haberent; errasse adeo illos, qui hunc istorum vsum vel probarunt, vel etiam commendarunt, & vsurpandum defenderunt. Idque ipsi Romanæ communionis homines sensisse videntur; Neque enim eos veterem illius ritus rationem, quem ad sanandum ægroti corpus proprie, ac potissimum olim comparatum fuisse constat, immutaturos fuisse credibile est, nisi animaduertissent, temere & indecore id tentari, quod experientia teste videbant vel numquam, vel certe raro succedere: sed illi quidem (vt diximus) veterum errorem non tam emendarunt, quam alio multo grauiore commutarunt, & priorum temeritatem non modo non correxerunt, sed etiam supergressi sunt, dum ex hoc ritu, mordicus retento, qui illis nihil aliud erat quam simplex quoddam, licet cassum & inefficax, contra morbos præsidium, ipsi proprie dictum sacramentum ad animam leuandam & contra Diaboli insidias, ad ingressum vitæ cœlestis muniendam, suo sibi ingenio fabricati sunt. Neque vero illum vel veterum, vel recentiorum in hoc negotio errorem excusat Cassandri annotator, & consectaneus Grotius; qui id quod obiicimus admittens, vnctionem à Iacobo memoratam ad sanandos ægrotos pertinuisse; *dona autem sanationum nunc cessasse*; responderi posse ait *non quidem tam frequentia & conspicua esse, quam olim fuere, dona sanationum, attamen Deum nunc quoque pys, quorum saluti id expedire iudicat sæpe morbos auferre, aut mitigare.* Quasi vero id nunc quæratur. Quæritur, an oleum ægroto illinere etiam ij possint, ac debeant, qui sanationum dono præditi non sunt. Tu fateris, certe non negas, vnctionem ad sanationem donum pertinere. Ergo neque negare illud potes vnctionem rite, ac legitime, nonnisi ab eo, qui donum hoc habet, vsurpari; temere adeo facere, qui cum huiusmodi dono careant, vngendi officium inuadunt. Nihil huc facit allatum temporum discrimen; cum vnctio per se miraculosæ sanationis symbolum sit, profecto neq; eam olim fas fuit eum vsurpare, qui ipso dono, cuius illa est, caruit, neque nunc, si quis id donum habeat, eam adhibere nefas fuerit. Denique

Annot. ad consult. Cass. tit. 22. de vnct. inf.

& illa

& illa quæ connectit vir doctus, non video equidem qui cohæreant, *licet* (inquit) *minus quam olim frequentia, ac conſpicua nunc ſint dona ſanationum; attamen Deus nunc quoque piis, quorum ſaluti id expedire iudicat, ſæpe morbos aufert, aut mitigat.* Atqui hoc, non miraculoſi ſanationum doni, ſed diuinæ vnius prouidentiæ opus eſt; quæ & piorum & ipſorum infidelium valetudines, pro gloriæ ſuæ rationibus, regit. Quid ad miraculoſum ſanationum donum facit hoc, quod ordinaria Dei prouidentiâ fit? profectò ſi rectè, ſi conſentaneè, ſi ad inſtitutum argumentum apte ac conuenienter loqui voluit Grotius omnino ita dicere debuit, *non quidem tam frequentia, & conſpicuá eſſe, quam olim fuere, dona ſanationum; eſſe tamen nunc etiam aliqua.* quod quia dilutum, & vix verum eſſe ſentiebat, eloqui non eſt auſus; & id, quod quidem verum eſt, ſed neque ad rem pertinet, neque inſtitutæ orationis initiis reſpondet, dicere maluit, *Deum* ſcilicet *piis ſæpe morbos auferre, aut mitigare.* ſed quod ſecundô locô ſubiicit, etiam mirabilius eſt, & ipſius (quod equidem ſciam) plane ſingulare. *Vt id non fiat,* inquit (id eſt vt morbus neque auferatur, neque mitigetur) *Illud certum eſt omnes illas ſanationes corporum figuras fuiſſe ſanationis animorum, & proinde non male, ad hanc obtinendam pares ritus vſurpari.* Sic quidem ille: Nobis vero ſacramenta, non Grotij, non cuiuſvis alterius mortalis ingenium, ſed vna Chriſti authoritas, atque inſtitutio facit. *Sanationes iſtæ corporum* (inquit) *figuræ erant ſanationis animorum.* Belle dictum, & ſcite, imo & vere: Neque enim id negare, ego quidem auſim. Sed, quid tum poſtea? *Ergo* (inquit) *non male ad hanc obtinendam pares ritus vſurpantur.* Hoc vult ſymbola quibus corpora ex miraculoſo dono ſanabantur, licere ad animum quoque ſanandum transferre, iiſque etiam hac mente legitime vti. Hoc vero præter iſtum, quis vmquam vel dixit, vel cogitauit? Atqui ſi hoc valet, quod Chriſtus cæci corpori illuminando adhibuit lutum ex puluere & ſaliua factum, licebit quibuſvis illiinere, ad illuminandum eorum, non quidem corpus, ſed animum tamen; cuius ſcilicet ſanatio cæci illuminatione figurata eſt. Et *digiti in auriculas fidelium immittendi erunt & eorum lingua ſputo contingenda* clamando *Ephpheta,* ad mentis aures aperiendas, linguamque reſoluendam: Quidni, cum Chriſtum cuidam ſurdo corporis & auditum, & vocem iſtis ſymbolis reddidiſſe legamus? Sed & Grotio auctore, hominibus incubare ad reſuſcitandos eorum animos peccatis immortuos fas erit; quod Paulum ſcilicet feciſſe conſtat vt pueri mortui corpus ſuſcitaret. Paranda idem erit noua aliqua natatoria, in quam immergantur, quibus mens eſt vel languida, vel arida, vel cæca, vel clauda, ad eorum exemplar, quos paribus corporis valetudinibus in Betheſdæ piſcina diuinitus liberatos, ac ſanatos fuiſſe apud Iohannem legimus. Quin & noua hæc magni in literis viri Theologia verendum

Marc. 7. 33.

Act. 20. 10.

c. 5. 2.

rendum

rendum est, ne nobis emplastrum ex ficis, quo Isaias Ezechiam sanauit, & immersionem in Iordanem, qua Eliseus Syrum illum purgauit, & cætera de hoc genere omnia, in totidem Ecclesiæ Christianæ sacramenta commutet. Ac Romanæ quidem communionis Theologi hæc à nostris obiecta ita depellunt, vt dicant dispatem esse istorum, & vnctionis suæ rationem; quod vngi homines & Iacobus præceperit promittens fore, vt peccata iis remittantur; & Ecclesia definitione atque consuetudine sua declarauerit vnctionem hanc esse sacramentum ad perpetuum fidelium vsum institutum: quorum neutrum in illis aliis à nobis allatis symbolis locum vllum habet. Grotio vero eo effugio vti nō licet; quippe qui multo, quam isti, benignior, sacramentorumq; largior est, ipsi enim, vt aliquis ritus spirituale sacramentum fiat, satis est, si is huius modi est, qui ad sanandum corpus adhibitus olim fuerit; quod scilicet *omnes illæ corporum sanationes figuræ fuerint sanationis animorum.* Nam quod Theologorum scholæ vulgo ad hoc quoque requiri aiunt, vt is ritus ad spiritualem illum vsum à Christo institutus, ac destinatus, & promissione gratiæ ornatus fuerit, id inquam vir magnus, velut puerilem hominum in partibus peruicacium, pacisque inimicorum cantilenam, explodit. Sed & multa veterum Christianorum vt vocabant, sacramenta, ex hoc suo axiomate fluxisse iampridem in alio opere notauerat, quos ait quicquid ἀλληγορικῶς dictum in sacris literis reperiebatur, id expressisse visibilibus signis; Quod vere obseruatum fateor; imitandum, aut probandum, vt hic censet, nego. Neque denique illud prætermiserim, si nouum istius institutū sequimur, non moribundos duntaxat, vt apud Grotij Catholicos mos est, sed & quosuis infirmos, imò quosuis fideles, etiā optimè valentes, *extrema* illa, (sane nō iā ex istius quidē rationibus *extrema*) vnctione vti posse, ac debere: quoties scilicet æger animus aliquo seu vitio, seu peccato, seu errore, & aliqua veri ignorātia laborabit; ad quos depellendos morbos scilicet *non malè hanc vnctionem vsurpari putat* Grotius. Quod vero postremo loco addit *hunc* inungendi morem *Ecclesiæ vniuersalis* esse; si *vnctionem* significat quo ipse sensu accipit, scilicet eo factam, vt iis morbis. quos figurabant corporis infirmitates oleo per miraculum olim curatæ, vnctorum animus liberetur, ea non modo *vniuersalis* Ecclesiæ mos non est, sed ne vllius quidem singularis; imo ne vllius quidem, vt reor, Theologi vel Christiani hominis: Huiusmodi enim *vnctionem*, nemo, præter Grotium, hodie quod sciam defendit: sin de extrema illa aduersariorum, de qua quæritur, vnctione, vt par est, intelligit, multipliciter falsum esse patet, quod ille de ea affirmat. Nam si loca respexeris, vnctio neque ista, neque alia vlla similis apud Æthiopes in vsu est, vel apud Armenios, aut Indos Sancti Thomæ discipulos, qui tamen etiam Grotio, ni fallor, pars sunt Ecclesiæ vniuersalis non

Annót. ad Marc. 6 13.

contemnenda. Nihil de nobis dico, quos iste parum modeste *Ecclesiæ vniuersalis* & censu, & nomine summouet; nihil de Socinianis, quibus minus quam nobis iratus fuisse dicitur; cum tamen hi non magis, quam nos, alipticum hoc mysterium retineant. Sin tempora intuearis, neque totis quatuor prioribus Christianismi sæculis vllum fuit apud vllos Christianos *vnctionis istius* solenne, proprieque dictum sacramentum; neque istinc ad duodecimum vsque sæculum vlla extant apud veteres certa *extremæ*, hoc est Romanæ hodiernæ vnctionis vestigia:. Vnde etiam liquet, quam futile sit & sophisticum illud argumentum, in quo Gregorius à Valentia de hac quæstione disputans sibi multum placuit, *Augustini*, inquit, *axioma est*, quod vniuersa tenet Ecclesia, nec *conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi authoritate Apostolica traditum rectissime creditur. Sit ita sane*, Gregori. (Neque enim, nunc quidem, necesse est de tuo illo Augustini axiomate dispitare diligentius) Quid tum fiet? *Atqui extremam* (inquit) *vnctionem esse sacramentum vniuersa tenet Ecclesia, neque vllum vel Pontificis alicuius, vel concilij decretum assignari potest, quo primo institutum fuerit, vt ea pro sacramento habeatur, ac vsurpetur*. Tibi vero, ô bone, quis hoc nisi stultus, & rerum ignarus concesserit? Atqui ne nunc quidem Æthiopia vel Armenia totam tuam illam infirmorum vnctionem nouit; nedum, vt eam sacramentum esse putet. Quid, quod partem axiomatis tui pœne præcipuam, vel maligne, vel certe imperite prætermittis? nimirum quod *semper retentum est*? Ostende quæso *vnctionem illam tuam* SEMPER retentam fuisse. Ostende primis Christianis ad quartum vsque sæculum inter religionis mysteria fuisse. Ostende quam veteres habuerunt à septimo ad duodecimum exclusum, tuam fuisse. Alioqui frustra ex Augustini sententia concludis fuisse eam ab Apostolis traditã. Denique quod negas vllum Pontificis alicuius, vel concilij decretum assignari posse, quo primo hoc vnctionis vestræ sacramentum institutum fuerit; facis tu quidem pro tuo more nimis inuerecunde; quasi quisquam sit, qui nesciat Eugenij IV. Pontificis vestri in Synodo (vt vos quidem vultis) Florentinã decretum ea de re anno Christi 1439. primo factum fuisse.

in 4. Th. disp. 8. q. 2. punt. 1.

l. 4. de bapt. contr. Donat. c. 24.

Ergo contra istorum omnium cassum & inutilem laborẽ, qui vel inter aduersarios pugnant, vel Mediatorum, ac Conciliatorum nomen, & munus sumunt, tandem conclusum esto, recte, ac sapienter fecisse Valdenses †. circa annum Domini 1170. & Albigenses [a] & Iohannem Viclefum [b] anno 1372. & paulò post exortos Bohemos, siue Hussitas & auorum denique nostrorum memoria Lutherum & Caluinum ceterósque nostros homines, dum hanc istorum vnctionem Christianorum Sacramentorum numero eiecerunt. Neque esse, quod nos

† Guido Carm. in summa

a Æn. Syl. de Orig. Boh. c. 35. Antonin. Summ. Theol. p. 4. tit. 11. c. 7. §. 5.

b Thom. Vald. T. 2. de Sacr. c. 163. ipse Viclef. Triad. l. 4. c. 25. Vide de his omnibus Bell. vb. sup. c. 4. §. hæretici.

nos huius sententiæ pœniteat; cum ex iis, quæ hactenus disputauimus, clarissime appareat, nullum huius modi vel à Christo institutum, vel ab Apostolis traditum, vel Christianis quatuor primorum sæculorum, solenne ac vsitatum fuisse sacramentum, & eam vnctionem, quæ septimo sæculo, & sequentibus ad duodecimi initia valuit, ab hac nouitia, quæ hodie vrgetur, longe aliam fuisse, aduersariorum adeo intolerabilem, & apud Deum, hominesque inexcusabilem esse duritiem, ac crudelitatem, qui tantam veritatis lucem aspernati non modo errorem hac in parte suum abiicere noluerunt, sed eos insuper, qui vno Christi *Euangelio contenti* vera sequuntur, diris anathematis, veluti totidem fulminibus, sed vano & irrito ictu, percutiendos putauerunt.

FINIS.

Errata in tractatu de Confirmatione.

Pag.	Lin.	Corrige.
5.	33.	infularum
10.	20.	tum. inquam.
22.	8. ant. fin.	charismatum
35.	7.	prædicto
39.	9. ant. fin.	ita
52.	9. ant. fin.	quæ Bellarminus
54.	1.	Confirmatione, vt ea
72.	19.	mecum
76.	penult.	affine
86.	6	precationis
87.	5.	chrismatione
100.	2.	vere a
104.	15.	Hebræa deprauatissima sic Corrige:

ביצר מושחין את חכהן צק את
חשמן על ראשו וסך ממנו על
גבי עיניו כמין כי יוונית בום צ

Pag.	Lin.	Corrige.
127.	3.	qui Spiritu
133.	22.	Regalium
136.	22.	Callisto
	29.	& vitæ
	5. ant. fin.	[illegible]
139.	7. ant. fin.	[illegible]
152.	9.	sacros
156.	10. ant. fin.	sed & exteriorum
	8. ant. fin.	impositionis
157.	4. ant. fin.	Sanctio
164.	8.	non ab
172.	26.	Proximo sæculo
181.	5. ant. fin.	peracti loco
187.	6.	quod in Domino
192.	27.	desideret
198.	6. ant. fin.	[illegible] denique
200.	26.	decepta
204.	4. ant. fin.	ante, hanc post
206.	19.	[illegible] & baptismi
207.	31.	vnguento capite
212.	8.	in re typo
217.	vlt.	neque nunc esse
219.	16.	eunt Hilarius
220.	10.	ante annos
	18.	duobusque funalis viris
	vlt.	consecrari
222.	5. ant. fin.	Arcadium
229.	29.	[illegible] prudentes.
232.	19.	Ille vero
233.	16.	est eam
236.	29.	ex litteris
240.	antepen.	eorum nullus.
244.	20. ant. fin.	factum sit
247.	19.	Roma
248.	8.	eam hic
252.	7. ant. fin.	Christianæ
253.	18.	inde a
	25.	lauacro, quam lauacro suo.
254.	15.	hoc ita
255.	4.	vocalis
257.	23.	potius [illegible]
258.	penult.	lucebant
259.	8.	pro presbytero.
261.	5.	ij & suo
	22.	qua talibus
	6. ant. fin.	*Exigis*
263.	24.	hunc esse
280.	5.	more doctam
281.	8.	diuersum
282.	10. ant. fin.	facta
285.	26.	repetitum
286.	20.	vtraque
287.	8.	ambos
288.	26.	Videamus.
290.	26.	hoc est, res [illegible]
	35.	vnus ex eius
292.	ant. pen.	& esse inuisib.
297.	5.	fraude, & vi
306.	8.	iam illam quam;
310.	penult.	causam.
314.	18.	Regensem
316.	5.	[illegible]
317.	5.	ille se nobis
	7. ant. fin.	quod illam sit.
318.	6. ant. fin.	ratione, qua.
319.	5. ant. fin.	loca. Sermo.
320.	5. ant. fin.	[illegible]
325.	29.	Græcos
326.	5. ant. fin.	ostenderunt

Z

Pag.	Lin.	Corrige.
329.	30.	Negat enim
331.	35.	& heri
332.	4.	quod posuit
	32.	est & non
333.	26.	varium est
336.	26.	Hi pœna
337.	8.	velut poena,
343.	13.	Is ergo
344.	22.	tamen cum
348.	35.	Ad
350.	25.	cum, quo
352.	7.	[illegible] est.
353.	10.	si adesset.
360.	26.	[illegible]
370.	4	Beda
377.	antepen.	christiana
384.	25.	nostros
385.	8.	[illegible]
389.	antepen.	Ipsi etiam
390.	antepen.	Sacrosancta mysteria
397.	3.	[illegible]
	vlt.	[illegible]
398.	11.	[illegible]
400.	24.	[illegible] plend. M.
401.	11.	perfectius
405.	14.	quem ad annum
414.	21.	1570.

Errata in tractatu de Extrema Vnctione.

Pag.	Lin.	Corrige.
2.	13. 14.	consolando, [illegible]
2.	5.	Sextus, Bellarminus
3.	30.	[illegible]
4.	22.	[illegible]
8.	vltim.	[illegible]
10.	13.	Iacobi locum
	24.	ac fama
12.	8.	qui cum
	17.	ab eo, de quo
13.	12.	quæ cum
14.	22.	non potuerunt
17.	9.	quod ij presbyteris
21.	26.	id est, Vnctio
23.	25.	qui vobis
23.	22.	in [illegible]
30.	20.	[illegible]
	3. ant. fin.	ipsam soluere
32.	8.	certo est
33.	10.	ex [illegible]
34.	12.	illa quæ
40.	22.	sanationem non esse
44.	7.	[illegible]
	12.	[illegible]
	25.	vero de illius
48.	18.	præbetur beneficij
	26.	qui [illegible]
	27.	[illegible]
49.	8. ant. fin.	[illegible]
	4. ant. fin.	[illegible] dicta
51.	26.	[illegible] Sed ni- bil necesse est
52.	9.	[illegible]
54.	19.	[illegible]
	5. ant. fin.	[illegible]
55.	22.	esse [illegible]
56.	25.	in illo [illegible]
	26.	facit. [illegible]
57.	4 ant. fin.	Adest & in
58.	9. 10.	ad bene
59.	22.	ille Christus abunde est, quem
60.	8.	sic debet
	15. 16.	quam [illegible]
62.	14.	[illegible]
63.	14.	quidem pro toto
64.	10.	[illegible] quo cum
	26.	[illegible]
64.	penult.	[illegible]
65.	12.	Apostolos præstantes
66.	17.	id in [illegible]
68.	6. ant. fin.	commemorem
70.	17.	proxime quidem
	30 31	illustrando
75.	12. ant. fin.	Rabani
83.	10 ant. fin.	ac pro necessario
87.	5.	Germanum
92.	18	id est in
93.	10.	in hoc
94.	13.	ducentos annos ab
98.	14.	dominicam
102.	4.	inde se
103.	11.	panem benedictum
	13.	Tunc hunc
106.	5.	est, posueris
110.	5.	recuperandam, non
112.	10.	neque vi illam
114.	21.	noi consilij
115.	14.	vt Iacobus
116.	9.	infirmorum qui
119.	20.	de aliis [illegible]
	4. ant. fin.	descriptis [illegible]
122.	8.	& cunctorum
	27.	[illegible], hæc
126.	6.	quo [illegible]
127.	5.	benedictione
128.	1.	quo vngendi
133.	antep.	nullæ sunt
134.	4. ant. fin.	Atque
136.	16.	quibus morbis
142.	20.	adduxerunt script.
	6 ant. fin.	constare vis
144.	2.	inuenta esset
	4.	vt vult
145.	2.	[illegible] videamus
	8.	proclinus
	18.	[illegible] sunt
151.	6.	[illegible] Christ. ex eo Pseudo-Dionysij
152.	20.	Clamant hoc
156.	26.	in Christo
159.	7. ant. fin.	[illegible]
	4. ant. fin.	facit
160.	5. ant. fin.	item cum.

In Epistola dedicat. pag. vltima, linea 7. Corrige *est*, *u* *in*.